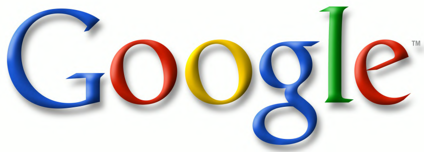

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

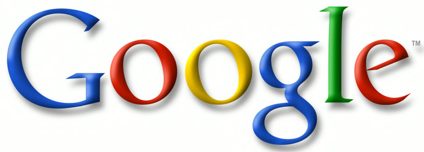
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

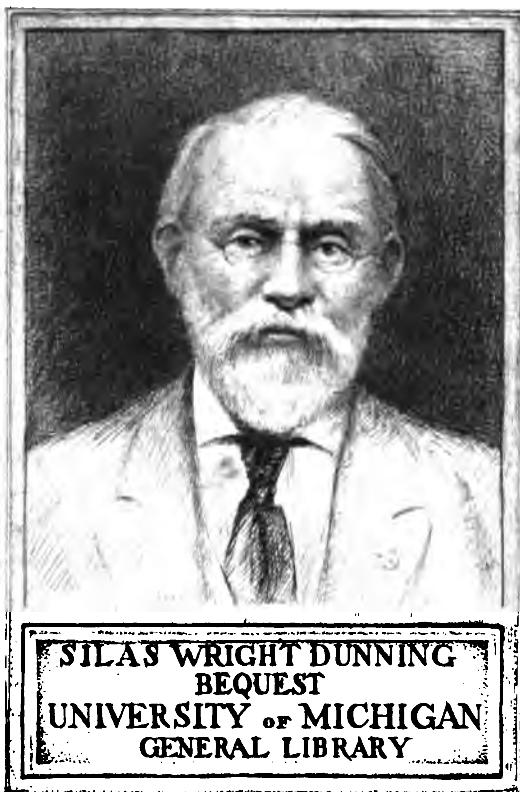
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het "watermerk" van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

SILAS WRIGHT DUNNING
BEQUEST
UNIVERSITY OF MICHIGAN
GENERAL LIBRARY

D
1
.N37

OP DE TITEL-PRINT
VAN DE
EUROPISCHE MERKURIUS,

Voor de Zes eerste Maanden van den Jaare 1705.

H*ier leyd de* MOEZEL STROOM, van alle hulp begeeven,
In een bedroefde staat *met d'handen in het Haar;*
Wyl ENGLANDS OORLOGS-SON, welks glans dat hem deed leven,
Het Aanzigt van hem wend en bloot laat aan 't gevaar,
Van Loodwyks dwinglandy. MERKUUR, *die schynt 't ondekken,*
En als in Taffreel, den Stroom-God naakt te ontleen,
Wat BRITTZE ALCIDES *heeft bewoogen te Vertrekken.*
Hy Toond, en 't geen hy Toond dat is niet Ongemeen,
Hoe de AFGUNST, (die geen Eer, als Eyge, kan Verdragen,
En met een scheel gezigt, Held MARLE'BOURG beloerdt,)
Uyt een gezette Wrok, de klaauwen heeft geslagen
In d'Eeuw'ge Lauw'ren, die zyn Grootheydt wettig Voerd;
Daar 't Ondier te vergeefs zyn Gal op zoekt te braken:
Terwyl GEREGTIGHEYD, *met 't opgeheve Swaardt,*
Voor d'Onverwelkbaare eer blyft van dien Mavors waken,
En hem een Schuts-Vrouw strekt, voor Monsters, die Ontaardt
Van Eer, en Trouw, en Pligt, en duur geswooren Eeden,
Toe leggen om zyn Roem, die aan 't gestarnte stygt,
Te stremmen in haar Vlugt. Dit dryft hem naar beneden,
En uyt Germanjen *naar de* MAAS-STROOM, *die vast hygt,*
Met uytgerekten halze, en open Hart, en Ermen,
Om hem te ontvangen op zyn Oevers, reeds bekneld
Door Beyerens Overmoed. *Hy roept* „ Wil my beschermen
„ Gedugte Veldheer! en verlossen van 't geweld,
„ Van Vrankryx Oorlogs-magt, en dolle Leger-benden.
„ Vlieg herwaards met uw Heyr, hier zult gy welkom zyn,
„ En trappen onbenyd uw Vyand op de lenden:
„ De snoode Ondankbaarheyd of Bondgenood in schyn,
„ Zal hier 't benevelen van uw Glorie niet betragten.
De Britze Legervoogt, die ziet hem gunstig aan,
En leend als d'Ooren aan de MAAS-STROOMS Beede en Klagten,
Waar door zig NEERLANDS HOOP, van zorg nu onbelaan,
Op dapp're MARLEBOURG *gerust en veylig agt,*
En voor 't Gemeene best een goeden uytslag wagt.

Printed in the Netherlands

TOT LEYDEN.
By DANIEL VANDEN DALEN. Boekverkopers. T'AMSTERDAM
By ANDRIES VAN DAMME.

Nederlandsch Gedenkboek of

EUROPISCHE MERCURIUS,

Behelzende

Al het voornaamste 't geen, zo omtrent de zaaken van Staat als Oorlog, in alle de Koningryken en Landen van Europa, en ook zelfs in verscheidene Gewesten van d'andere Deelen der Wereld, is voorgevallen.

Op een onverwarde en klaare Historische manier beschreeven, en met alle de daar toe noodige Authentyke Stukken en Bewyzen voorzien.

Door E. V. *Philologo-Polit.*

ZESTIENDE STUK, EERSTE DEEL:

Begrypende de zes eerste Maanden van het Jaar 1705.

Verciert met kopere Plaaten.

Tot *LEYDEN*, By DANIEL van den DALEN, Boekverkoper.

t' *AMSTERDAM*, By ANDRIES van DAMME, Boekverkoper bezyden de Beurs. 1705.

Dummin nijh. 11 D25-36 32807

EUROPISCHE MERCURIUS,

Behelzende

Al het voornaamste 't geen, zo omtrent de zaaken van Staat als Oorlog, in alle de Koningryken en Landen van Europa, en ook zelfs in verscheidene Gewesten van d'andere Deelen der Wereld, is voorgevallen.

ZESTIENDE STUK, EERSTE DEEL.

INDIEN de Geallieerden den Oorlog met de zelve wakkerheid, en met het zelve gevolg, voortstuuwen als ze tot noch toe hebben gedaan, zullen ze gewisselyk tot hun oogmerk geraaken, 't welk is paalen aan Vrankryk stellen, en door dit middel de rust, daar men zich sedert zo langen tyd af beroofd ziet, aan Europa verzekeren. d'Eerste Veldtogt, welke d'opening van dezen Oorlog maakte, was hun t'eenemaal voordeelig. Die daar op volgde, was met zo veele voordeelen niet verzeld: want men kan zeggen, dat de Geallieerden daar meer by wonnen als de Koning van Vrankryk. Doch wat de geene belangt welke men nu had

Tegenwoordige staat van Europa, en politique betrachtingen over het gepasseerde in 't voorgaande Jaar.

had geëindigd, 't was eene der luisterrykſten die de Geconfedereerde Mogendheden konden verwachten: een Veldtogt die hunne hoop te boven ging; die hen deed kennen hunne krachten, de bekwaamheid en onverſaagdheid van hunne Generaals, en de dapperheid van hunne Officieren en Soldaaten; en die met recht een Vorſt ontroerde welke gewoon was Conqueſten te maaken, Veldſlagen te winnen, en de ſchrik in het hert zyner Vyanden te prenten.

Die Monarch, welke na de dood des Konings van Spanjen weigerde een Verdeeling aan te neemen die hy zelve had doen behandelen, en met d'uiterſte aanhoudingen gezocht, dwong Engeland en Holland de wapenen op te vatten. De Keizer, die zich t'eenemaal verſteeken zag van een Succeſſie welke wettiglyk aan zyn Doorluchtig Huis behoorde, voegde zich by de genoemde twee Mogendheden: en God kwam dit Verbond zodanig te zegenen, dat die zelve Vorſt, welke het Keizerryk deed beeven, en wiens oogmerken waren metter tyd geheel Duitſchland, de Britanniſche Koningryken, en de Vereenigde Provincien in te ſlikken, nu op het punt ſtond van zich gebragt te zien tot een zo beklaagelyk noodlot als 't geen hy voor zyne Gebuuren bereidde, en 't geen hy hen ook ongetwyfeld zou hebben doen ondergaan indien hy den Hertog van Anjou, zynen Zoonszoon, op den Troon had konnen veſtigen, en hem geruſten Bezitter der Monarchie van Spanjen maaken; gelyk hy zich in 't eerſt had gevleid, en 'er zich ook noch na de dood des Konings van Engeland, glorieuzer en onſterfelyker gedachteniſſe, mee vleide.

Men moet bekennen, dat d'Allerchriſtelykſte Koning geduurende deze laatſte Veldtogt progreſſen in Italien had gedaan. Hy had 'er Vorſten, welke zich in 't eerſt tegens zyne wydluſtige deſſeinen ſtelden, van hunne Staaten beroofd. Hy had 'er magtige Republyken, welke, om het zelve gevaar niet te loopen, een gedwongene neutraliteit hadden gehouden, bevreeſd gemaakt. Hy had 'er Vorſten, die niet ſterk genoeg waren om hem te wederſtaan en hun Land en Souverainiteit te behouden, in zyne party doen treeden. Hy had, tegens de belangen van het Roomſche Hof, den Paus in de zyne weeten te handhaaven, en, ſtortende eindelyk op de Staaten des Hertogs van Savoyen, dien Vorſt ontweldigd Suza, Vercelli, Ivréa, de Valley van Aoſta, en na die achtervolgende veroveringen den tyd gehad om het beleg voor Verua te ſlaan, welke Plaats men niet zonder reden

vreesde

vreesde dat de Hertog van Vendôme mogelyk, niettegenstaande de wakkere wederstand der Belegerden, zou wegneemen. Men moet ook noch bekennen, dat zyne Allerchristelykste Majesteit de middelen had weeten te vinden om de verdeeldheid in Polen aan te stooken, en de Malcontenten van Hongaryen te beletten zich met den Keizer te vergelyken. En het is buiten twyfel dat deze diversie der Poolsche en Keizerlyke krachten voor de gemeene zaak zeer nadeelig was geweest: maar op dat na had Vrankryk overal de nederlaag gehad. Daar is niemand die zulks niet toestemt. Wy zullen een aanvang met Spanjen maaken.

'T SCHEEN aan die kant te weezen dat d'Allerchristelykste Koning poogingen moest aanwenden bekwaam om d'ontwerpen des Konings van Portugaal en des Keizers over hoop te smyten; welke laatstgenoemde, na den Aertshertog, zynen Zoon, tot Koning van Spanjen verklaard te hebben, den zelven naar dat Koningryk had doen overgaan. Zyn' Allerchristelykste *Majesteit had* een magtig Secours aan den Koning Philippus *gestuurd*; en het zelve was in staat geweest om t'ageeren eer de *Troupen*, welke door Engeland en Holland ter zee naar *Lisbon* wierden gezonden, aldaar aangekomen waren. 't Gebeurde ook in 't eerst, dat de Franschen eenige kleine Plaatsen op de Grenzen veroverden: maar niet zo haast was de Bystand, dien d'Engelschen en Hollanders stuurden, aangekomen, of Philippus zag zich genoodzaakt de meesten dezer Plaatsen te verlaaten. De Koning van Portugaal en de nieuwe Koning van Spanjen maakten zelfs Conquesten op hunnen Vyand, en verhaalden te Monte-Santo de schade van een neep welke hunne *Kryghsbenden*, eenigen tyd te vooren, te Castel-Branco hadden gekreegen. Staat der zaaken in Spanjen, enz.

Behalven de Bystanden die de Koning van Vrankryk onder het gebied des Hertogs van van Berwik naar Spanjen had doen overgaan, had hy ook noch een ontsagchelyke Vloot doen toerusten, die op haar tyd gereed was om naar de Middellandsche Zee te steeken. De Vloot der Geallieerden, welke in de genoemde Zee was gekomen, tastte Gibraltar aan. De Plaats wierd verovered: de twee Vlooten geraakten kort daar na handgemeen: en de Graaf van Thoulouse, welke het ge*bied* over die van Vrankryk voerde, kon zich niet beroemen het voor*deel* gehad te hebben. Men behoeft maar de Relaazen, die de Franschen zelve noopende dezen Slag, welke zeer bloedig was, hebben uitge-

gegeeven, te leezen; of liever, men behoeft maar t'overdenken dat Gibraltar aan d'Engelschen bleef. Wel is waar, dat de (*a*) Marquis van Villadarias order kreeg om het beleg voor die Plaats te slaan, en te trachten de zelve te herneemen. De Marquis belegerde ze ook; en de Baron de Pointy bragt hem Secours in eenige Fregatten: maar den Admiraal Lake met verscheidene Schepen in de Baay der belegerde Plaats verscheenen zynde, moest men de Fransche Fregatten verbranden of in de grond booren, op dat ze niet in de handen van den Engelschen Admiraal mogten komen te vallen; en Monsr. de Pointy zag zich genoodzaakt te post zyn Esquadre te Cadix te gaan zoeken.

(*a*) *Hier zal in de Maand January af gesproken worden.*

In de Nederlanden.

DE Geallieerden hadden niet veel progressen in de Nederlanden gedaan. Ondertusschen (zonder te rekenen dat men 'er de Franschen onmagtig had gemaakt om iets t'onderneemen; dat men 'er hen had gedwongen achter hunne Linien te blyven, daar de Hollanders zich tot twee à drie maalen byna meester af hadden gemaakt) had men swaare Contributien van Brugge, Gent, en verscheidene andere Plaatsen gevorderd; het Fort Bek-af, na de Linie, die gemaakt was om Damme te dekken, geruineerd te hebben, veroverd; Namen gebombardeerd; het Fort Isabelle, en vervolgens de Sluizen, vermeesterd, 't geen d'overstrooming der Landen in Vlaanderen belettede; de Stad Sluis in veiligheid gesteld; en de middelen aan de hand gegeeven om Brandschattingen tot aan Ostende te lichten.

In Duitschland.

„ 't IS in Duitschland daar de groote slagen gedaan zyn, en daar „ men de magtigste poogingen van wederzyde gezien heeft, *gelyk een* „ *zeer gaauw* (*a*) *Man zegt.* Ook was het te doen om het lot des „ Ryks, daar dat der andere Geallieerde Staaten gemeenschap mee „ had. De Keurvorst had in 't begin van den Jaare 1704. Passau by „ zyne Conquesten gevoegd, en dreigde niet minder als Wirtemberg „ en Frankenland te vermeesteren, en, door het middel der Bystan„ den welke Vrankryk hem beloofde, tot aan de Poorten van Wee„ nen voort te rukken. Men moest dan den Keizer en het Ryk door „ een

(*a*) *Monsr. du Breuil in de* Nouvelles Extraordinaires *van den* 30sten. *December.*

„ een spoedige en magtige pooging verlossen: maar welke hinderpaa-
„ len had men niet te boven te komen om ten dien opzichte tot zyn
„ oogmerk te geraaken? Men kon geen Secours derwaarts zenden dan
„ uit de Nederlanden, en het niet doen zonder de krachten aan die
„ kant t'ontblooten. Men moest de bewilliging van Engeland en de
„ Vereenigde Provincien hebben; waar by ook noch van nooden was
„ het geheim in de samenstemming, en de naarstigheid in d'uitvoe-
„ ring. Ondertusschen is dit altemaal gelukt op een manier welke al
„ de wereld heeft verwonderd, de wakkerheid der Vyanden bedroo-
„ gen, en de hoop der Geallieerden te boven gegaan.

„ Den Hertog van Marlboroug was alreedts over den Ryn getoo-
„ gen om met den Prins Eugenius van Savoyen en den Prins van Ba-
„ den te confereeren, ten tyde dat de Maarschalk de Villeroy hem
„ aan de Moelel verwachtte: en zo haast als deze zich naar den Ryn
„ had gewend om het nieuw Secours, 't geen de Maarschalk de Tal-
„ lard uit Beyeren derwaarts voerde, *t'ondersteunen*, gaf de Prins
„ Eugenius, die hen van *dicht by gade sloeg* ten einde de verdee di-
„ ging der Linien *waar te neemen*, den tyd aan de twee andere Ge-
„ neraals om *zich een* gewigtigen doortogt over den Donau t'openen,
„ *door de Retrenchementen* van Schellenberg t'overweldigen. De
„ Keurvorst van Beyeren had 'er het puik zyner Troupen geposteerd,
„ welke t'eenemaal geslagen wierden: en wanneer hy zich in optogt
„ had begeeven om hen by te staan, wierd hy voorkomen. d'Over-
„ winning was de prys der naarstigheid, en de verovering van Donau-
„ waart d'eerste vrucht van deze overwinning, welke wel haast door
„ *een veel volkomener wierd gevolgd.*

„ 't Was de beruchte Slag van Hogsted, die een eind van dezen in-
„ wendigen Oorlog maakte. De Vyanden hunne krachten weder
„ vereenigd hebbende, hielden zich gecampeerd onder Augsburg,
„ zonder dat men hen konde aantasten: maar zo haast als ze de Be-
„ legering van Ingolstad beslooten, en het Leger der Geallieerden
„ door een groot Detachement onder den Prince van Baden verswakt
„ zagen, draalden ze niet langer met op te breeken, en over den Do-
„ nau te trekken, om tegens den Prins Eugenius, die aan d'andere
„ zyde van de genoemde Rivier geavanceerd was, te marcheeren.
„ Dit was het 't geen men wenschte. Den Hertog van Marlboroug
„ voegde zich met zulk een naarstigheid by den gemelden Prins, dat

„ de Bataille, niettegenstaande de voordeelige gelegenheid van der
„ Vyanden Campement en hunne meerderheid van getal, besloten
„ wierd. De dringende gelegentheid behield d'overhand op de groot-
„ heid van het gevaar; en den Hemel zegende dit besluit. De Slag
„ wierd door een volkomene overwinning gevolgd; en de bloedstor-
„ ting was eene der schrikkelykste daar men sedert eeuwen af heeft
„ heeft gehoord. Zeven-en-twintig Batailjons en vier Regimenten
„ Dragonders wierden met den Maarschalk de Tallard gevangen ge-
„ nomen, de rest gedood, verdronken, of in deroute geslagen, en
„ gedwongen zich weder naar den Ryn te wenden, daar deze Brok-
„ ken gevoegd by de Krygsmagten van den Maarschalk de Villeroy de
„ tegenwoordigheid der Overwinnaars niet konden verdraagen, noch
„ ergens het hoofd bieden.

't Hof van Vrankryk, om de geruchten des Volks te stillen, verminderde, zo veel als het kon, 't verlies 't geen het in dezen Slag had geleeden: maar het kon 'er niet lang aan verbergen, dat het de schrikkelykste krak was die de Franschen te vreezen hadden. In der daad, sedert die gedenkwaardige Krygsverrichtingen verlosten de Geallieerden de Steden van den Donau en Swaben, welke door den Keurvorst van Beyeren overrompeld waren, en door de Fransche Troupen op de hardste en onwaardigste manier verdrukt wierden; overheerden de Staaten van den genoemden Keurvorst, die den Vyand in het hert des Ryks had gebragt; hernamen Landau, en reddeden den Keurvorst van Trier; betrokken hunne Quartieren aan de Sakker en de Moesel; en stelden zich eindelyk in staat om den Hertog van Savoyen by te staan, Troupen in Hongaryen te stuuren, en zich een ingang te maaken in de Landen van een Vorst die den oorlog altyd op de hunne had gevoerd.

Maar 't geen het Fransche Volk wyders gantsch en al moest overtuigen dat het verlies van dezen Slag van d'uiterste rampzaligheid voor Vrankryk was geweest, waren de groote poogingen welke die Kroon zich genoodzaakt zag te doen: poogingen die haar t'eenemaal verdrukten; die den gantschen Koophandel bedierven; die het Koningryk van Volk en Geld uitputteden; en die de Particulieren in de Provincien zelfs daar 't geld het meest omging, en daar men eertydts de vruchtbaarheid en den overvloed zag heerschen, tot den bedelzak bragten. d'Allerblindsten konden zich niet beletten te zien, dat de Koning zynen Vyanden het hoofd moest bieden in Italien, in

Duitsch-

Duitschland, in Spanjen, in Hongaryen, in de Nederlanden, en, sedert de verovering van Landau, op de Grenzen van zyn Koningryk. Zy konden zich niet beletten ter zelve tyd te zien, dat al de last op het Volk zou moeten vallen; dewyl het Volk die onmeetelyke sommen moest beschikken, welke men noodzaakelyk moest vorderen om zich te redden uit de misslag die zyn Raad beging met het Tractaat der Verdeeling, 't geen zyne Allerchristelykste Majesteit zelve had voorgeslagen, en 't geen eindelyk gesslooten was, om, gelyk de gemelde Majesteit zei, *d'ongelukken, die het droevig geval van de dood des Katholyken Konings zonder kinderen zou konnen voortbrengen, 't zy door de geschillen welke ter zake der Successie zouden konnen ontstaan, 't zy door de jalousie van zo veele Staaten onder een zelven Vorst weder vereenigd te zien, te voorkomen*, niet aan te neemen.

Nooit is d'uitvoering van een Tractaat zo vuuriglyk begeerd, als die van dit door Vrankryk wierd gedaan, immers zo men 'er volgens de schynbaarheden af zou oordeelen. Een iegelyk kan zich erinneren de beweegingen, welke de Ministers van die Kroon in byna alle de Hoven van Europa aanwendden, om hen te brengen tot zich met haar tegens het Huis van Oostenryk, 't geen deze Verdeeling niet en geleek, te samen te voegen. Ondertusschen is nooit eenig Tractaat opentlyker verbroken, om niets argers te zeggen, zo haast als de Katholyke Koning maar dood was, en, 't geen noch zonderlinger is, ten tyde zelfs dat de Fransche Ministers de Prinsen van Italien, de Noorder Kroonen, de Switsers, en de Vorsten des Ryks aan waren om het te tekenen.

Gelyk de Koning van Vrankryk alreedts de Keurvorsten van Beyeren en Keulen, eenige andere Mogendheden van Duitschland, den Hertog van Mantua, den Hertog van Savoyen, en sommige andere Italiaansche Prinsen in zyne belangen had gebragt, en dat hy ten anderen alle zyne Troupen op de been had gehouden, viel het hem in 't eerst niet moeijelyk swaare Krygsmagten in de Nederlanden, Italien, Spanjen, en zelfs in het hert des Ryks te stuuren: maar de Geallieerden bragten Vrankryk na drie Veldtogten tot berouw wegens de Verdeeling te hebben verworpen: ten minsten moet men het vermoeden uit zekere dingen welke die Kroon sedert eenigen tyd had gedaan, om de Geallieerden ten halven te doen zien dat ze zou bewilligen dat de Monarchie ontleed wierd, zonder zich tegen-

woordig eenigsints te bekommeren wat 'er de Spanjaarden af mogten zeggen.

Het schynt ten eersten opslag vreemd, dat Vrankryk, zo trots als het is, zich tot zo verre vernedert: maar als men 'er maar eenige aandacht op maakt, moet men 'er gantsch niet over verwonderd weezen. Die Kroon weet te buigen als het tyd is; en dat maakt voor een gedeelte haare Staatkunde. De voorgaande Oorlog heeft 'er verscheidene voorbeelden af beschikt; en dezen ontbreekt het 'er ook niet aan. Laat men maar overdenken 't geen zy doet ten opzichte der Malcontenten in de Sevennes. Zy vergunt aan de zelve, voor zo groote Rebellen als zy ze ook mag houden, Paspoorten om zich in de vreemde Landen te vertrekken: en wie weet echter niet, dat d'Arresten noch in weezen zyn? Wie weet niet, dat sedert de herroeping der Edicten gegeeven door Hendrik den IV^den^. in faveur der Fransche Protestanten, men de geenen, welke op de Grenzen aangehouden zyn om God te gaan bidden in de Landen daar men belydenis van hunne Religie doet, tot de schandelykste van alle straffen heeft veroordeeld? De Galeyen zyn noch vol van die arme menschen.

't Zy hier mee zo 't wil: men verzekerde altoos, dat de Paus zich met deze ontleeding bemoeide, en dat zyne Nuncien aan verscheidene Hoven heimelyke orders hadden om die zaak te behandelen. Maar 't geen volkomentlyk moest bevestigen dat de Raad van Vrankryk, ziende den gang dien de zaaken namen, gaarne in een verdeelig der Monarchie van Spanjen zou bewilligen, was dat de Franschen zelve daar opentlyk af spraken. 't Ging noch verder. Zy hadden een Vredensontwerp op 't papier gebragt, in het welk zy zonder omwegen zeiden, dat het geensins voordeelig voor Europa, noch ook voor Vrankryk in 't byzonder, was dat alle de Staaten, welke tegenwoordig van de Kroon van Spanjen afhangen, onder een zelve Hoofd vereenigd en ingelyfd bleeven. Welk een handeling aangezien het geen zich sedert de dood van den Katholyken Koning Karel den II^den^. had toegedraagen! Dit Ontwerp wierd in de Nederlanden gedrukt op de wyze van een Journaal, en voerde tot tytel, *De Sleutel van het Kabinet der Vorsten van Europa*. Wie kan twyfelen of het niet met de bewilliging van Vrankryk was, komende van de plaats daar het van kwam? Sedert is het elders gedrukt op een los vel papiers, mogelyk om 'er het belagchelyke af te toonen. Indien de Vrede volgens dit ontwerp,

't geen

't geen zekerlyk niet gevolgd zal worden, wierd gemaakt, zou men aan *Philippus* den V^den^. laaten de geruste bezitting des Koningryks van *Spanjen* met de Indien; de Nederlanden aan den Keurvorst van Beyeren afstaan; en Koning Karel de III^de^, zich vernoegen met Napels, Sicilien, en het Hertogdom van Milanen.

Ziet daar die herssenbeeldige verdeeling, daar de Keizer, zo wy ons verzekeren, zich niet zeer mee bekommerde, en daar hy noch minder reden zou hebben om zich mee te bekommeren indien hy, na het voorbeeld des Konings van Vrankryk, die den goeden weg heeft genomen om zich van de Malcontenten der Sevennes te verlossen, alles, om zo te zeggen, opofferde om zich van de Malcontenten van Hongaryen te verlossen. d'Offerande zou van weinig belang weezen ten opzichte van de bezitting der wydluftigste Monarchie van Europa. Indien de Keizer in staat was om den Vyand aan eenigen Oord het hoofd te bieden, zouden de Geallieerden van zyne Keizerlyke Majesteit gaarne hunne poogingen verdubbelen: *maar het is niet billyk dat ze altyd alleen handelen, en dat ze over al zyn.* Zy hadden in een verdeeling der Monarchie van Spanjen bewilligd om den oorlog te vermyden: en aangezien het deel 't geen Vrankryk te beurt viel, kan men zeggen dat zy de vrede duur genoeg kochten. Echter hebben zy dezen Oorlog niet konnen vermyden, om dat Vrankryk alles heeft begeerd, tegens de trouw van een der plechtigste Tractaaten: en nu zy de wapenen in de hand hebben, zullen zy ze niet nederleggen, indien de Keizer hen ondersteunt, voor dat den Aertshertog, zyn Zoon, vredige bezitter van Spanjen zy, en dat de Kroon van Vrankryk zy *gebragt tot haare rechtmaatige en oude scheidtspaalen.* Wat den Keurvorst van Beyeren belangt, dien men in het Vredensontwerp zo wel bedeelt, hy heeft geen reden om 'er zich over te bedanken; en men gelooft, dat hy niet veel staat op zodanig een lot zou maaken, al geschiedde der zelfs een verdeeling: want met wat recht zou hy het zich konnen toeleggen? In tegendeel staat het geweldig te vreezen, zo hy zyne vrede niet en maakt geduurende den Oorlog, dat hy wel licht zodanig een lot mogt hebben als Koning Jacobus. 't Zelfde zou men ook van den Keurvorst van Keulen, zynen Broeder, konnen zeggen.

1705.
January.

JANUARY.

Bekommering van den Paus omtrent een Promotie van Kardinaalen.

DE Dag van S. Clemens, zynde de 23ste. November en de Naamdag van den Heiligen Vader, ging door zonder Promotie, tegens de verwachting van veele lieden: doch men geloofde echter, dat ze wel haast zou geschieden; en wilde, dat de reden, welke den Paus aandrong om ze zo lang uit te stellen, niet anders en was dan de vrees van misnoegden te maaken: want hoe groot het getal der vacante Plaatsen in het H. Collegie ook mogt weezen, was dat der Persoonen, welke met recht daar na konden staan, noch grooter; en zyne Heiligheid vond zich zo geprangd omtrent de verkiezing, dat hy geen besluit kon neemen. Men kan wel niet verzekeren, dat de geenen, die 'er aldus af oordeelden, precieselyk het wit troffen (want zo beswaarlyk als het is is het hert van een Paus te doorgronden, zo beswaarlyk is het de waare beweegredenen, welke hem in een Promotie van Kardinaalen doen handelen, voornaamentlyk wanneer ze talryk is, t'ontdekken. 't Is het geheim der geheimen): maar veele waren echter niet vreemd van te gelooven, dat het aan die kant scheelde; en dit gevoelen steunde op genoegsaame redenen. Men kon, om met eenigen grond van de zaaken te redeneeren, niet twyfelen of de Koning van Vrankryk, bedienende zich van het vermogen 't geen hy op het gemoed van zyne Heiligheid had, en van de tegenwoordige vereeniging der twee Kroonen, pretendeerde van de meesten der vacante Plaatsen te disponeeren, en zich daar door by voorraad te verzekeren van alle de stemmen van het H. Collegie; op dat, indien de H. Vader aflyvig kwam te worden, het Vrankryk mogte weezen 't geen zonder eenige betwisting zynen Navolger zoude verkiezen. Men moet ook niet twyfelen of de Keizer wendde alle zyne poogingen aan om zich daar tegen te stellen; als mede dat zyne Heiligheid, konnende zelve niet onweetende zyn van de gevolgen welke zodanig een Promotie na zich zou sleepen, zich niet uitsteekend bestreeden vond tusschen zyne genegentheid, welke hem aandreef om aan den Allerchristelykste Koning dien hoofd-

dienst

dienst te doen, en tusschen de pligt van een gemeenen Vader die hem daar van afwyderde. Daarenboven, hoe veele Prelaaten, en zelfs maar slechte Abten, waren 'er die door andere redenen na het Kardinaalschap konden staan? De verdienste, de hoedanigheid, het maagschap, de diensten, d'erkentenis, en de gunst waren zo veele recommandatien welke beurt om beurt voor d'eenen en voor d'anderen spraken, en het gemoed van den Heiligen Vader even zeer prangende, het zelve in een heel kommerlyke twyfeling stelden. Men oordeelde echter, dat hy 'er zich wel haast uit zou moeten redden; en geloofde, dat de Promotie heel aanstaande was. Een Sermoen, 't welk de Vader Cassini, Kapucyn, op Woensdag, den 3den. December, voor zyne Heiligheid deed, bevestigde in die gedachte de geenen die 'er alreedts in waren, en gaf gelegentheid aan verscheidene anderen om 'er in te treeden. Hy had zynen Text genomen over de Hoop, en ging zeer breedspraakelyk, om te toonen dat men de zelve niet en moest hebben dan in God, en niet in de Vorsten der Aarde, welker magt zo bepaald was, dat ze meestentyd de verdiensten der geenen, die zy het meest achtten, niet en konden vergelden: waar over hy te boede bragt het voorbeeld van een Roomschen Veldoversten, welke zyne Krygsknechten gekwetst ziende, en hen zoekende te helpen, de purpere Opperrok, die hy aanhad, scheurde om hunne wonden te verbinden: maar voegde hy 'er by, hy kon hen altemaal niet helpen. Men geloofde, dat de Paus hem uitdrukkelyk gebooden had over deze stoffe te prediken, om de geenen der Pretendenten, welke geen deel in d'aanstaande Promotie zouden hebben, tot het geduld en de vertroosting te bereiden. 1705. *January.*

Ondertusschen wierd men door particuliere berichten bevestigd in de gedachte, die men wegens de vertraaging van de Promotie der Kardinaalen, welke men met zo veel verlangen verwachtte, had opgevat. d'Allerchristelykste Koning, weetende hoe voordeelig het hem zou weezen het gantsche H Collegie in zyne belangen te hebben, wilde zich van de tegenwoordige gelegentheid, en van het vermogen 't geen hy op het gemoed van den Heiligen Vader had, bedienen om het zelve met zyne Creaturen te vervullen, en 'er alle de genen, welke hy geloofde genegentheid voor het Huis van Oostenryk te hebben, van af te wyderen. Den Heer Casoni, Auditeur van het H. Officie, bevond zich onder het getal der laatsten: en hoewel de H. Vader zyne

1705. ne Allerchristelykste Majesteit verzekerde, dat hy hem nooit tegen
January. had geweest, en in het toekomende ook niet zou weezen, stond de gemelde Vorst echter op zyne uitsluiting. Aan d'andere zyde was 'er een onderhandeling op het tapyt in faveur des Keurvorsts van Keulen, welke van de kant van Vrankryk met grooten yver wierd aangedrongen, en door de Koningin van Polen met al haar gezag ondersteund. Men verzekerde zelfs, dat het dit was 't geen den H. Vader het meest belemmerde. Verscheidene redenen beletteden hem het oor te leenen aan d'instantien, welke men ter gunste van dien Vorst omtrent hem deed. Hy wenschte wel, dat d'Allerchristelykste Koning en d'andere Mogendheden, welke zich voor hem interesseerden, uit zich zelven ophielden van dit vervolg; en ziende dat zy het niet en deeden, stelde hy de zaak uit, en geloofde veel te winnen wanneer hy maar een weinigje tydts won. Ondertusschen vertreurden zich de Pretendenten, en wendden allerhande middelen aan om tot hun oogmerk te geraaken, zonder al te naauw te betrachten of ze overeenkwamen of stteeden met de heilige Canons en de Pauselyke Decreeten. Met dit inzicht hadden verscheidene Prelaaten ter gelegentheid van het Kersfeest groote geschenken gedaan aan Don Horatio Albani, 's Pausen Broeder, aan des zelfs Gemalinne, en aan zyne Zoonen. De Tresaurier Corsini, onder anderen, had 'er voor meer als seventig duizend ryksdaalders aan goud Servies aan gegeeven. Maar zo die doorluchtige Persoonen van het humeur van den Paus waren, moest men niet gelooven dat zy zich daar door zouden laaten winnen: want nooit is eenige Paus minder gevoelig geweest voor geschenken, als deze. Zyne viesheid ten dien opzichte ging zelfs zo verre, dat de Klerken der Apostolische Kamer, volgens de gewoonte, een zilvere Kop, daar honderd goude kroonen in waren, aan hem gepresenteerd hebbende, hy de zelve weigerde aan te neemen; zeggende, dat het goud en zilver hem niet en voegden.

Godvruchtigheid van den Paus op het Kersfeest, Nieuwejaars en Driekoningendag, enz.

Indien wy ons wilden ophouden met alle de godvruchtige Ceremonien welke zich dien dag toedroegen, gelyk ook op den eersten dag des Jaars en het Kersfeest, daar zou een groote plaats mee gevuld konnen worden: doch wy zullen 'er stilswygende over heen stappen, en ons vernoegen met te zeggen, dat 'er alles ging als na gewoonte, met groote ordentelykheid, plechtigheid, en godvruchtigheid. De H. Vader hield openbaare Kapel; verrichtte zelve den Dienst; gaf den zegen

aan

aan het Volk; bezocht de Kerken; kroop op de knien langs de treeden van den H. Trap op; schreide, bad, stelde openbaare Gebeden in; en verbood alle de Vermaakelykheden van de Carnaval, voornamentlyk de Maskerades en de Tooneelspellen, zelfs de geestelyke Tragedien welke men gewoon was in de Kloosters te vertoonen: met alle welke dingen hy d'eerbiedigheid der eenvoudigen na zich trok. Maar 't geen hy het pryswaardigste deed, was dat hy de gewoonte, welke eenige godvruchtige Pausen gebruikt hadden, van zonder onderscheid gehoor aan al de wereld te geeven, armen en ryken, zonder onderscheiding van persoonen, herstelde. Daar verscheen een Edict ten dien inzichte op den eersten dag des Jaars, waar mede de H. Vader liet weeten, dat hy op den eersten Maandag van elke Maand al de wereld zou hooren, en de Requesten van alle de geenen, die 'er hem wilden presenteeren, aanneemen. Deze eerste Maandag kwam te vallen op den 4den. der Maand; en de Gehoorzaal des morgens voor een ieder geopend zynde, kwamen 'er omtrent honderd Persoonen, daar hy de Requesten af aannam, en die hy op een zeer minnelyke wys aanhoorde. Wel is waar, dat hy, na dat hy de Requesten had ontfangen, hun aanwyzing deed aan de verscheidene Gerechtsbanken der Stad, waar aan hy oordeelde dat de zaak behoorde: doch men moet weeten, dat zulks niet en geschiedde dan na dat hy ze zelve geleezen en geëxamineerd had, gelyk hy dan ook ter zelve tyd ordre gaf, dat men 'er hem, eer men tot eenig besluit kwam te treeden, een getrouw raport af zou doen. 1705. January

Omtrent het eind der voorgaande Maand December kwam 'er een Expresse van den Kardinaal Astalli, Legaat van Ferrare, te Romen, met advysen welke gelegentheid gaven tot verscheidene Raadtsvergaderingen. Zy behelsden, dat de Keizerschen ten getale van acht honderd man in dat Landschap gekomen waren, voorgeevende tot ontzet van Mirandola te trekken: Dat de Franschen daar op alle de Barken van de Po aan d'andere zyde van die Rivier hadden doen brengen, om 'er den overtogt af te beletten: doch dat, niet vernoegd met die voorzorg, zy verklaard hadden, indien men duldde dat de Keizerlyke Troupen zich maar een oogenblik tydts in het Ferrarees, of in welke andere Provincie van den Kerkelyken Staat het mogt weezen, ophielden, dat zy mesures zouden neemen welke den Heiligen Stoel niet aangenaam zouden weezen. Deze tydingen bragten het gantsche Hof Staat der zaken in het Ferrarees.

 in

1705. Januäry.

in verbaasdheid; en men hield terstond een groote Congregatie, in de welke de Kardinaal Acciajoli, Onder-Deken van het H. Collegie, de functie van President waarnam. 't Besluit was, dat, dewyl de Paus zich in de Neutraliteit wilde handhaaven, hy den doortogt door het Ferrarees aan de Troupen van d'eene noch d'andere Party niet en moest weigeren, en dat men niets anders kon doen dan hen door zachte middelen afwenden van verblyf in den Kerkelyken Staat te houden. Dit Besluit wierd door den H. Vader goedgekeurd, en, benevens andere Depeches, met den zelven Expressen aan den Kardinaal-Legaat gezonden: maar eer het aankwam, waren de (a) Keizerschen reedts vertrokken.

(a) Ziet in de verhandeling der Krygszaaken, een weinig verder.

VENETIEN en LOMBARDYEN. Wederzydsche Krygsverrichtingen.

ONDER alle de Mogendheden van Italien was 'er geene welke minder deel had in den tegenwoordigen Oorlog dan de Venetiaanen, noch die 'er meer af leed dan zyliedén. Niet alleenlyk hadden de Legers over hunne Landen getrokken en weder getrokken, maar 'er ook hun gewoonlykst verblyf gemaakt, en ze niet minder verwoest dan of ze op 's vyandes bodem waren geweest. 't Was meer als drie maanden dat de Graaf van Leiningen met de Keizerlyke Troupen in het Landschap Bresciano was getreeden. De Groot-Prioor kwam 'er ook terstond met die van Vrankryk, om hem het hoofd te bieden; en sedert dien tyd waren zy 'er niet uit getoogen, en hadden 'er al hun onderhoud af genooten. Tot hoe verre dat dit was gegaan, kon men de netste rekening niet over maaken: doch volgens de berichten uit Venetien van den 31sten. October wist men te zeggen, dat de Graaf van Leiningen honderd en acht wagens hooy 's daags vorderde, behalven het stroo: Dat de Groot-Prioor, hier op zyn recht fondeerende, even zo veel van zyne kant vorderde: Dat wel die twee Generaals beloofden alles te betaalen; maar dat men geen grooten sta op die beloften maakte: En dat men zeer wel vernoegd zou weezen indien de Soldaaten een goede tucht hielden, en het land zodanig niet verwoestten. In der daad, de Boeren hadden van de kant der Krygsknechten groote verdrukkingen geleeden, en leeden ze ook noch; waar uit niet zelden wyandlykheden waren ontstaan, en in de zelve van wederzyde Volk, en zelfs ook Officieren, gesneuveld, gelyk ook Huizen geplonderd en verbrand, met dreigementen van noch arger te zullen handelen. De Provediteur Generaal Molino, die met eenige Manschap omtrent

trent Verona stond, trachtende den loop dezer wanorders te stutten, 1705. avanceerde in 't begin van November naar de kant van Brescia: maar January gelyk hy in geen staat was om zich te doen vreezen, bragt deze optogt niet alle de werking voort die men 'er wel gaarne af had gezien. In tegendeel verstond men weinige dagen daar na, dat de Graaf van Leiningen eenige Dorpen rondom het groote Vlek Bedizzolo uitgefouragеerd, en vervolgens zyne Troupen aan verscheidene oorden van het Land gecantonneerd had: Dat die van Vrankryk onder den Groot-Prioor de Vendôme in het Kasteel Calcinato waren getreeden, en zich ook meester van de Kasteelen Monte Chiaro en Lonato meenden te maaken, onaangezien de tegenstellingen van den Generaal Molino; 't geen t'eenemaal overeenkwam met de berichten die men van den 24sten. der genoemde Maand November van Parys had, naamentlyk dat de Groot-Prioor aan den Koning van Vrankryk had doen weeten, dat de Venetiaanen hem d'intreede in die twee Kasteelen hadden geweigerd, onder voorwending dat het beslootene en gesterkte Plaatsen waren; doch dat, indien zyne Majesteit het goed vond, hy 'er zich echter meester af zou maaken; en dat hy wel verzekerd was, dat de Bevelhebbers geen ordre hadden om ze te verdeedigen. Ondertusschen meende men, dat de wederzydsche Krygsbenden omtrent ter zelve tyd handgemeen zouden zyn geraakt. De Groot-Prioor, die alsnoch te Medola gecampeerd lag, deed een Detachement van vyf honderd Ruiters en vier honderd Granadiers naar het Keizerlyk Campement, als om het zelve te gaan bezichtigen: waar op de Graaf van Leiningen hem een ander Detachement, byna van de zelve kracht, te gemoet stuurde; blyvende zyn Leger dien gantschen dag in de wapenen. Den volgenden dag kwamen de Franschen zich ten getale van acht duizend man te S. Rocho, een halve myl van Monte Chiaro, nederslaan. De Keizerschen avanceerden tot aan Castagnedolo, vyf Italiaansche mylen van hunne Vyanden; waar op men meende dat ze handgemeen zouden zyn geworden: maar zy vernoegden zich met malkander gade te slaan, zonder iets t'onderneemen; 't geen men toeschreef aan de swakheid der Keizerschen, en aan de bekwaamheid der Post welke zy hadden weeten te verkiezen. In der daad, hoewel ze van tyd tot tyd recruten van Volk en Paarden, en zelfs kleine Renforten, hadden gekreegen, waren ze tegenwoordig niet boven de acht duizend Man sterk; daar in tegendeel de Groot-Prioor meer als twaalf duizend Man sterk

1705. January was : en gelyk hy altyd het gemak had gehad van Detachementen aan den Hertog van Vendôme, zynen Broeder, te stuuren, of 'er af t'ontfangen, had hy dat voordeel ook zo wel weeten waar te neemen, dat hy zich geduurende de gantsche Veldtogt sterker had gehouden als de Keizerschen, zonder echter het Leger van Piemont al te zeer te verswakken.

Doch om weder tot de zaaken te keeren. 't Was niet zonder grond dat men de Franschen verdacht wegens zich meester van eenige Plaatsen of Kasteelen in Bresciano te willen maaken, en ten dien einde te berde bragt den gemelden Brief des Groot-Prioors van Vrankryk aan den Allerchristelykſten Koning. In der daad, men verstond niet dat de genoemde Veldoverste Monte Chiaro of Lonato had veroverd; maar hy had zich in vergelding meester gemaakt van Dezenzano, gelegen aan het Meir de Garda: en daar men het meest over verwonderd moest weezen, was dat de Venetiaansche Troupen, welke ten getale, zo gezegt wierd, van acht Compagnien in die Post lagen, de zelve overgaven zonder de minste wederstand te bieden. De Groot-Prioor, aangemoedigd door dit gelukkig gevolg, meende de zaaken voort te zetten, en deed derhalven de noodige bereidselen vervaardigen om ook de Stad Salo te bemagtigen, zynde mede een Post aan het Meir de Garda gelegen; waar na hy den Keizerschen door het middel van dit Meir met weinige moeite alle de gemeenschap met het Trentin, mitsgaders de leevensmiddelen en andere bystanden die zy daar af trokken, zou hebben konnen afsnyden: maar de Graaf van Leiningen, verwittigd van zyn dessein, kwam hem voor, en maakte zelve zich meester van die Stad, met 'er drie duizend Man van zyne Krygsbenden te doen intreeden; posteerende ook wyders twee duizend Man, benevens verscheidene stukken Kanon, op een klein gebuurig Eiland; en doende het overige van zyn Leger zich nederslaan tusschen de Chiese en het Meir, en zelfs tot by Brescia, na dat hy alvoorens lange en sterke Linien van het Meir af tot aan Concepe, maar twee mylen van Brescia gelegen, had laaten trekken. Deze mesures verbaasden den Groot-Prioor ten uitersten, en deeden hem het besluit neemen van zich te bepaalen met het Meir de Garda t'ontveiligen; alzo hy wel zag, dat hy van de landkant niets met al kon onderneemen. Ten dien einde dan liet hy de grootste Barken, welke hy kon bekomen, te Dezenzano vergaderen, en ten oorlog toerusten,

ten, zelfs ook met kanon: en de spraak ging, dat men geloofde, dat hy de Keizerschen op het gemelde Eilandtje, daar ze zich versterkt hadden, wilde gaan aantasten; doch dat de zelve geresolveerd waren hem wel t'ontfangen, en dat de Graaf van Leiningen hun alle de noodige Artillery en Krygsmunitien had toegezonden. Ondertusschen bleeven de Troupen, welke zich elders onder de Keizerlyke Bevelhebbers bevonden, niet leedig in hunne Quartieren, maar toogen 'er alle dagen uit; 't zy naar de kant van d'Oglio, om 'er de voeragien, die zy van nooden hadden, van daan te haalen; 't zy naar de kant van Tirol, om 'er leevensmiddelen, en renforten, te bekomen; 't zy eindelyk naar de kant van het Milanees, of het Mantuaan, daar ze zeer meenigvuldige uitloopen deeden. Een (a) Detachement van acht honderd Ruiters drong zelfs in de Maand December door tot diep in het Ferrarees, met het voorneemen van Mirandola t'ontzetten: maar gelyk Messrs. d'Eschinvilliers en de Bissi, welke met acht Bataillons en acht Esquadrons de Blokade van die Plaats commandeerden, op hunne hoede waren, en dat ten anderen de Groot-Prioor aanstonds den Graave van Medavi met eenige goede Troupen had afgevaardigd om hen gade te slaan, vond het Keizerlyk Detachement zo veele swaarigheden om over de Po te geraaken, te meer dewyl de Franschen alle de Barken aan d'overzyde van die Rivier hadden gehaald, dat het genoodzaakt was, doch echter niet zonder een aanzienlyken buit, hier en daar bekomen, weder te rug te keeren. De Markgraaf Davia had van gelyken in de Maand November een zeer voordeeligen uitloop gedaan in het Cremonees en het Mantuaan: doch zo als hy met den buit weder te rug keerde, tastte hy een Fransche Party aan welke eenige Wagens met provisien en geld naar het Campement van den Groot-Prioor geleidden, en wierd gekwetst in de schouder met een musketschoot, daar hy weinige dagen 'er na af stierf, tot groot leedweezen van den Graave van Leiningen, en in 't algemeen van alle de geenen die zyne verdiensten en bekwaamheid in den oorlog kenden.

1705. *January.*

(a) *Zie pag.* 17.

Dood van den Markgraaf Davia.

SAVOYEN en PIEMONT.

Verua door de Franschen belegerd.

VERUA verdeedigde zich niet minder als Ivréa had gedaan: doch men was echter bekommerd, dat het eindelyk zou moeten buigen. In de verhandeling der zaaken van de Maand (a) October des voorgaanden Jaars hebben wy gezegt, dat den Hertog van Vendôme den

(a) *Zie 2. Deel van het Jaar 1704. pag.* 283.

1705. *January* 22sten. de Trenchée voor het Fort Carbignano had doen openen; oordeelende met reden, dat hy de Plaats te vergeefs zou aantasten, indien hy niet alvoorens dat Fort had ingenomen. De bestiering van het Beleg wierd gegeeven aan de Messrs. de S. Louis en de Lauzieres, in de plaats van Monsr. de Richeran, die in de Belegering van Ivréa aan het hoofd gekwetst, en naderhand aan zyne kwetsuur overleeden was. Den 29sten. bezichtigde den Hertog van Vendôme de Werken; en hebbende bemerkt dat ze ver genoeg voortgezet waren, gaf hy d'orders om de Contrescarp van het Fort aan te tasten; 't geen den 30sten., een uur na middag, ter uitvoering wierd gesteld. De Marquis de Grancey, die ter rechter hand commandeerde, tastte, alzo hy geen groote wederstand vond, een soort van een Hoornwerk aan, 't welk gemeenschap met het Fort had, en veroverde het zelve. De Belegerden lieten wel drie Mynen springen om het weder te veroveren: maar hy wierd ter rechter tyd ondersteund, en handhaafde 'er zich niettegenstaande het groot getal van volk 't geen hy 'er verloor. Monsr. de Chartogne, commandeerende ter slinker hand, wierd tot twee maalen te rug gedreeven; hebbende den Hertog van Vendôme een goed Corps Infantery in een Dal tusschen Verua en Carbignano geposteerd, van waar hy gestadig versche Troupen stuurde: maar niettegenstaande deze hardnekkige wederstand, nam hy de Hoek in den derden aanval weg, en maakte 'er een Logement. Wat belangt den Marquis de Roulignoux, die order had gekreegen om de middelste Hoek aan te tasten, hy wierd tot drie maalen afgeslagen, met zodanig een verlies, dat men niet raadsaam oordeelde hem 'er de vierde maal weder heen te stuuren; weshalven men zich dan vernoegde met den volgenden nacht t'arbeiden om de twee Logementen, die men begonnen had, tot volkomenheid te brengen; 't geen zeer gelukkiglyk geschiedde. Ondertusschen kostte deze wakkere attaque een groote meenigte volks aan de geenen die ze deeden. De Franschen bekenden maar van vier honderd Man, en wilden dat het verlies aan wederzyde ten minsten gelyk was geweest: maar hunne Deserteurs verhaalden uit eenen mond, dat zy 'er meer als agt honderd Dooden en twaalf honderd Gekwetsten hadden bekomen. Aan de kant der Belegerden rekende men omtrent vyf honderd Man in deze gelegentheid zo gesneuveld als gekwetst te weezen. Men moet ook zeggen, dat 'er van beide de zyden zo veel wakkerheid en moed wierd getoond, als men zich zou konnen verbeelden. Zyn' Koninglyke Hoog-

Hoogheid van Savoyen, die omtrent alles tegenwoordig was van 't begin tot aan het einde, gaf 'er ongemeene blyken van dapperheid en wysheid. De Graaf van Starremberg deed 'er ook wonderen, en wierd 'er met een stuk van een bombe aan de dy gekwetst, doch lichtelyk. Den Hertog van Vendôme zich ondertusschen meester van deze Logementen vindende, besteedde de volgende dagen met op verscheidene plaatsen onder het Fort te doen mineeren; 't welk met groote naarstigheid en een gewenscht gevolg gedaan zynde, schikte hy den 5den. November alle zaaken om 'er des morgens storm op te leveren, en ter zelve tyd het Leger des Hertogs van Savoyen, 't geen te Crescentino gecampeerd lag, aan te tasten. Om dit te begrypen, moet men aanmerken dat den Hertog van Vendôme op geenerley wyze de dagelyksche gemeenschap van het Leger zyner Koninglyke Hoogheid met Verua kon beletten noch afsnyden; zulks dat 'er de genoemde Vorst zo veel volks in stuurde als het hem beliefde: en daar vandaan kwam het ook dat de Franschen zulk een wederstand in d'attaque der Contrescharp van het Fort Guerbignano vonden. Den Hertog van Vendôme derhalven uit het voorgaande oordeelende, dat zyne Koninglyke Hoogheid niet in gebreke zou blyven van het beste gedeelte zyner Infantery omtrent d'attaque van het gemelde Fort te gebruiken, en hebbende ter zelve tyd zekere berichten gekreegen dat het alzo zou weezen, en dat 'er niets als Cavallery in het Campement van Crescentino was, nam het besluit, gelyk hier voor gezegt is, van te gelyk en het Campement en het Fort aan te tasten. Dit voorneemen was zeer gevaarlyk: en den Hertog van Vendôme waagde het gantsche gevolg der belegering van Verua daar aan. Niettemin, gelyk het gevaar noch grooter was aan de kant des Hertogs van Savoyen als aan die van Vrankryk, oordeelde zyne Koninglyke Hoogheid niet raadsaam de zaaken in de waagschaal te stellen, en verliet het Fort Guerbignano, stuurende alle zyne Infantery weder te rug naar het Campement van Crescentino, in de hoop van de Franschen, wanneer zy 'er kwamen, heel wel t'ontfangen, en hen aldus in de strik, welke zy voor hem gespannen hadden, te doen vallen. In der daad, dit zou onfeilbaar geschied zyn indien den Hertog van Vendôme de beweeging van de Savoyaardsche en Duitsche Infantery, zo als ze uit het Fort toog, niet gewaar was geworden; 't geen hem belettede het Campement volgens zyn ontwerp te doen aantasten, en hem noodzaakte zich te vernoegen met

1705. January

1705. January. met bezit van het Fort te neemen, gelyk hy zonder eenige wederstand deed. De volgende Brief, door den Hertog van Vendôme zelven aan eenen zyner Vrienden geschreeven, zal den Leezer doen begrypen hoe de zaaken zich toedroegen.

Copy van een Brief des Hertogs van Vendôme, geschreeven aan eenen zyner Vrienden uit het Leger voor Verua den 7den. November 1704.

MYN HEER,

Gisteren hebben wy ons meester van het Fort *Guerbignan* gemaakt; en de Vyanden zouden 'er zo goed koop niet af zyn gekomen, indien de vervaarlyke Regen, die men alhier sedert twee dagen heeft gehad, onze ontworpene voorneemens niet had verzet. Op de gewisse narichten, die ik had gekreegen, dat in het Campement van *Crescentin* niet dan de Ruitery der Vyanden alleen was, en al hun Voetvolk in de Retrenchementen van *Guerbignan* gelegt, had ik de waadbaare Plaatsen van de Po doen naspeuren; en was 'er eene een myl boven *Crescentin* gevonden; zo breed dat ik een Esquadron in front daar konde laaten door marcheeren. Dit deed my ten vollen besluiten, over de Rivier te trekken, en de Vyanden in hunne Legerplaats aan te tasten. Hier toe was alles gereed; en de Krygsbenden, welke ten getale van 47 Esquadrons en 20 Bataillons zulks met my zouden doen, waren al aan den oever der Po gekomen: maar de Regen, meer als eens zo swaar dan te vooren geworden, heeft my genoodzaakt de gemelde Benden in hunne voorige Legeringen te laaten keeren. Myn toeleg was, ter zelve tyd het Fort *Guerbignan* te laaten aantasten, om een diversie te veroorzaaken, en my alzo van die Post, waar in reedts een groote opening was, meester te maaken: doch wanneer alles gereed was om den aanval te doen, wierd men gewaar, dat de geheele Infantery der Vyanden met groote verhaasting opbrak, en weder over de Po toog, om in haare Legerplaats te *Crescentin* te keeren. Dit heeft my doen oordeelen, dat de Heer Hertog van *Savoyen* van myne beweeginge is verstendigd geweest, en *Guerbignan* heeft doen verlaaten om zyne Ruitery, die hy meende aangetast te zullen worden, te hulp te komen. En in dit myn gevoelen wierd ik versterkt, zo haast als men my aandiende dat een Ruiter en Dragonder tot de Vyanden waren overgeloopen, en buiten twyffel van alles, wat in ons Leger omging, bericht hebben gedaan: doch in stede van hinderlyk, is ons zulks voordeelig geweest; dewyl de Vyanden ons hunne Retrenchementen ten besten hebben gegeeven, zonder een eenige schoot te doen, en in hunne Legerplaats meer als 300 Tenten, en een oneindige meenigte van Bagagie, welke zy den tyd niet hebben gehad om mede te neemen, achtergelaaten

ten. Nu gaan wy de Trenchée voor Verua openen, daar wy ons zekerlyk, niet-tegenstaande het kwaad weêr, meester af zullen maaken. Ik ben, enz. 1705. January

Het Fort Guerbignano aldus veroverd zynde, dacht den Hertog van Vendôme niet meer als om de Plaats zelve aan te tasten, en deed, na alles ten dien einde vervaardigd te hebben, de Trenchée tusschen den 7 en 8sten. November daar voor openen. 't Was toenmaals een zeer onstuimig weêr; en gelyk het zelve aanhield sedert den 7 tot aan den 14den., konden de werken niet na genoegen des Hertogs van Vendôme voortgezet worden: maar de regen den 14den. zynde komen op te houden, en het mooije weêr weder gekomen, arbeidde men met zo veel naarstigheid dien en de volgende dagen, dat 'er den 18den. drie Batteryen in staat waren, d'eene van twaalf stukken Kanon, d'andere van acht, en de darde van twaalf Mortieren. Des anderendaags wierpen de Belegeraars noch een andere Battery van twaalf stukken Kanon op, tachtig vademen van de Palissaaden. Ondertusschen wierden de werken door het kwaad weêr noch al wat vertraagd; zulks dat de Belegeraars zich eerst den 26sten. November zes vademen van de Contrescarp, en vyftien roeden van de Bedekteweg, bevonden: maar hoewel een zo kleine afstand den Hertog van Vendôme een spoedigen uitslag van het Beleg scheen te belooven, indien hy iets aan het geval wilde geeven, oordeelde hy niet raadsaam het te doen, en besloot met sappeeren voet voor voet naar de Bedekteweg en de Graft te naderen. Hier deed hy voorzichtiglyk aan; want alle de Buitenwerken waren ondermynd: en wat voorzórgen hy ook ten dien opzichte mogt aanwenden, verloor hy 'er echter veel volks door, gelyk men in het gevolg zal zien.

Den 27sten. deed een Bombe, geschooten uit het Fort 't geen men de *Donjon* noemt, meer als drie duizend ponden Buskruid van de Belegeraars, en omtrent honderd Man van hen, in de lucht vliegen. Ondertusschen begon men den zelven dag het genoemde Fort met twintig stukken Kanon te beschieten; waar mede ook de volgende dagen met allen yver wierd voortgevaaren.

Den 3den. December ontdekte men twee Mynen der Belegerden, daar men het kruid terstond uit haalde: maar zy lieten een darde springen, welke een Mineur en verscheidene Soldaaten meê voerde.

1705. Den 8sten. deed den Hertog van Vendôme ter rechter hand van de
January. Bedekteweg, welke het Fort dekte, een Myn met goed gevolg springen, en den volgenden nacht de zelve door de Compagnie Granadiers van Lombardyen aantasten, terwyl twee andere Compagnien Granadiers naar de Hoek van het Middenpunt, en noch twee andere naar de Hoek ter slinker hand geavanceerd waren. d'Eerste Compagnie trad zeer stoutmoedig in de Bedekteweg door de Bresse die 'er de Myn in gemaakt had: maar de Belegerden onder de Bresse een Fougade hebbende laaten springen, vluchtten de gecommandeerde Soldaaten uit vrees weg; en de Capitein wierd in de Graft gesmeeten, en aldaar gekwetst en gevangen genomen. Ondertusschen marcheerde deze zelve Compagnie, zynde uit haare verdoofdheid bekomen, recht toe na de Wapenplaats, en verloste ook zelfs haaren Capitein; doch wierd vervolgens van daar verdreeven: 't geen den Marquis de la Torres, die met eenige andere Troupen gecommandeerd was om de zelve t'ondersteunen, echter niet en belettede op zyne beurt in de Bedekteweg te treeden, daar hy zyn pligt zo wel waarnam, dat de Belegerden na een hevig gevecht genoodzaakt waren hem 'er een kleine plaats af te laaten. Hy greep 'er dan post; en des anderendaags, den 9den., deed den Hertog van Vendôme arbeiden aan een Battery van twaalf stukken swaar Kanon op de Bedekteweg, om bresse in de Donjon te schieten. De Franschen gaven voor, dat dit werk hun maar gekost had twaalf Soldaaten en vyf Officiers dood, en vier en-sestig Soldaten gekwetst: doch daar waren particuliere Brieven welke het verlies op drie of vier honderd Man begrootten. Eene zaak word van beide de zyden beleeden, dat is dat aan de kant der Franschen den Zoon van den Marquis de Chartogne zyn eene been met een kanonkogel wierd weggenomen, en Monsr. Maulevrier gekwetst; en dat aan die der Belegerden Monsr. de Blagnac, Colonel van het Regiment van Saluces, welke de Bedekteweg verdeedigde, gekwetst en gevangen wierd. Zyne wonden waren zelfs zo gevaarlyk, dat hy 'er sedert af kwam te sterven. Den Hertog van Vendôme had de beleefdheid van zyn ligchaam aan zyne Koninglyke Hoogheid toe te stuuren, die het te Cresentino deed begraven.

Des nachts tusschen den 9 en 10den. lieten de Belegerden noch drie Ovens springen, welke de Logementen van de Bedekteweg, en de nieuwe Battery, uitsteekend beschadigden: doch men arbeidde terstond

ftond om de fchade te verhelpen; en wierp 'er federt drie Batteryen op, een ter rechter hand van zes, een ter flinker van vier, en een darde in 't midden van acht ftukken Kanon. Midlerwyl begon men ook drie Mynen te vervaardigen, d'eene by de Graft ter rechter hand van het Baftion, d'andere ter flinker van het zelve Werk, en de darde onder de Wapenplaats, om een Caponiere, welke de Belegerden dwars in de Graft hadden, te doen fpringen: maar terwyl men 'er des nachts tuffchen den 13 en 14den. het meeft mee bezig was, lieten de zelve noch een Myn onder de Bedekteweg fpringen, welke een groote opening maakte, en een afgryfelyke meenigte van fteen in de lucht opvoerde, de Logementen en een Battery van zes ftukken overhoop fmeet, en veel volks doodde. Om kort te gaan, zy veroorzaakte zulk een fchade, dat, wat naarftigheid men ook aanwendde om ze te verhelpen, men 'er den 15den., 's avondts, noch niet mee te recht was gekomen. Ondertuffchen vervolgde men de werken onder d'aarde voort te zetten, om de Mynen der Belegerden, indien zy 'er noch eenige hadden, vruchteloos te maaken, en met twee fappeeringen onder de Graft heen onder het Baftion t'avanceeren. Den Hertog van Vendôme had ook een groot Detachement Cavallery gecommandeerd, om Fafcynen te maaken, en begon alle dingen tot een generaalen ftorm te vervaardigen. 1705. January

Den 16den. maakte men van weêrkanten een groot vuur van de Batteryen; en fchooten de Franfchen twee ftukken Kanon der Belegeraars reddeloos: doch zy avanceerden weinig ter oorzaak van den moeijelyken grond.

Den 17den. was de nieuwe Battery van acht ftukken Kanon, welke zy op de Bedekteweg hadden opgerecht, in ftaat, en gaf ook dapper vuur: maar de Belegerden antwoordden 'er zo wakker op, dat men het overige van den nacht moeft befteeden met de fchade, welke zy aan de Franfche Batteryen toegebragt hadden, te herftellen. Dezen dag vaardigde den Hertog van Vendôme een Detachement af, om eenige Keizerlyke Huffaaren boven Crefcentino t'overrompelen; en keerde het zelve weder te rug met tien Gevangenen, twintig Paarden, en drie Standaarden.

Des nachts tuffchen den 18 en 19den. lieten de Belegerden een Oven onder de Wapenplaats fpringen, welke de flinker zyde van der Fran-

1705. January schen Battery over hoop smeet, en twee stukken Kanon, staande aan die kant, in d'aarde begroef.

Den 19den. bevond den Hertog van Vendôme zich den meesten tyd in de Trenchée, en beval dat men post zou vatten aan een opening welke de Myn des nachts te vooren in de Wapenplaats had gemaakt. Ook deed hy aan een Battery arbeiden, om die der Belegerden te ruïneeren.

Den 20sten. vervolgden de Fransche Mineurs hunnen arbeid, en raporteerden dat ze die der Vyanden drie voeten laager hadden gehoord; weshalven zy van gevoelen waren, dat men de Faussebray moest laaten springen, eer de Belegerden hen hier in voorkwamen. Dit dwarsboomde het dessein van Monsr. de Vendôme ten uitersten, alzo hy ter zelve tyd de Myn onder het Bastion meende te laaten springen. Ondertusschen wierd 'er echter ten een uur na middernacht mee voortgevaaren, en met een genoegsaam gevolg, dewyl ze het Metselwerk in de Graft deed storten.

Den 21sten., terwyl den Hertog de Vendôme ter rechter hand van de Bedekteweg was, lieten de Belegerden een Myn ter slinker springen, welke acht Mannen doodde en vyf kwetste, en drie roeden van de Palissaaden der Bedekteweg wegnam, vullende d'opening waar door de Fransche Mineurs benedenwaarts groeven.

De volgende dagen wierden besteed met de schade, welke de gemelde Myn had veroorzaakt, te verhelpen, en de Werken voort te zetten. Ondertusschen had den Hertog van Savoyen een gantsch anderen uitval, als die men gemeenlyk uit belegerde Plaatsen doet, in den zin, en stelde ze den 26sten. met groot geluk ter uitvoering. 't Verhaal dezer Actie, zynde eene der gedenkwaardigsten daar men ooit in een Belegering af heeft gehoord, kan de Leezer in den onderstaanden Brief, geschreeven aan de Staaten Generaal door hunnen Afgezant by den Hertog van Savoyen, met alle de daar toe behoorende omstandigheden vinden.

Brief

Brief van den Heer van der Meer, Extraordinaris Afgezant van Haare Hoog-Mogenden de Staaten Generaal der Vereenigde Provincien aan het Hof zyner Koninglyke Hoogheid van Savoyen.

HOOG MOG. HEEREN.

MYNE HEEREN,

ZYn' Koninglyke Hoogheid volkomentlyk geinformeerd zynde wegens den staat van de attaque der Vyanden, heeft voorleden Vrydag, zynde de zes-en-twintigste dezes, des namiddags, de meeste Infantery de Po doen passeeren, en duizend Man te voet, onder het Commando van den Grave *Maximiliaan van Starremberg*, Generaal de Bataille van zyne Keizerlyke Majesteit, en den Colonel *Baron de St. Remi* aan twee oorden de hoogtens van *Verua* doen opklimmen, en daar mede de Vyanden doen attaqueeren in hunne Loopgraaven; zynde het zelve zo wel geconcerteerd en uitgevoerd, dat zy te gelyk aangegrepen wierden van agteren, van vooren, en van beide de zyden, met zodanig een succes, dat, na een wakkeren tegenstand, zy genoodzaakt wierden de zelve te abandonneeren, en de vlugt te nemen zo zy best konden. d'Onzen maakten zich ter zelve tyd meester van alle de Vyandlyke Batteryen; verbrandden aldaar alles wat verbrandelyk was; vernagelden al het Kanon dat op de Battery van de Contrescarp stond, benevens vier Mortieren; sloegen alle de Affuiten aan stukken; braken de Galery van de Groote Vyandlyke Myn; dempten alle de Putten van hunne Mynen; en vulden met drie honderd vyftig Pionniers, zo veel doenlyk was, hunne Loopgraaven: dog de Materialen niet by de hand zynde om de Stukken op de verste Battery te vernagelen, heeft men de zelve op een andere wyze, zo veel als men kon doen, beschadigd, en voor eenigen tyd onbruikbaar gemaakt. Ondertusschen het allarm generaal zynde geworden in het Vyandlyk Leger, deed den Hertog van *Vendôme* de Piquetwacht avanceeren; dog de zelve wierd, even als de voorige Troupen in de Loopgraaven, gerepousseerd, en genoodzaakt de vlugt te neemen. Ter zelve tyd dat onze Infantery de Vyandlyke Trencheën aldus attaqueerde, had zyne Koninglyke Hoogheid alle de Cavallery, tot *Verolengo* en daar omtrent zynde, op een ondiepe plaatse de Po doen passeeren, omtrent daar de Doria in die Rivier stroomt, onder den Generaal *Fels*, die met twee honderd Ruiters onder den Lt. Colonel Grave *Breyner* het Quartier des Hertogs van *Vendôme* deed attaqueeren, alwaar de uiterste Wagt op de vlugt wierd gedreeven, en veertig Man daar van ter neder gesabeld; konnende de Vyanden niet verder pousseeren ter oorzaak van een Retrenchement 't geen door duizend Voetknegten wierd bewaard.

1705. January. Ter zelve tyd attaqueerde onze ordinaire Ruiter-wagt het Quartier van de *Spaansche* Troupen, om den Vyanden van alle kanten een diversie te maaken; al het welke zodanig is gelukt, dat onze Troupen, na dat ze alles volgens de geconcerteerde order hadden volbragt, in de nagt zig retireerden na *Verua*, in hunne voorige Quartieren. Hoe veel Volks de Vyanden in deze Actie hebben verlooren, weet men nog niet: maar de onzen hebben gevangen bekomen M. de *Chartogne*, Lieutenant Generaal, die van zyne quetsuren gisteren is gestorven; een Lt. Colonel, twee Majoors, twee Capiteinen van de Granadiers, en drie andere Officieren. Daarenboven weet men, dat *M. d'Imecourt*, Veldmaarschalk, in die Actie is dood gebleven, nevens een der voornaamste Officieren van d'Artillery.

Van onze kant heeft men verlooren den Lt. Colonel van het Regiment van *Lotthäringen*, den Majoor van het Regiment van *Starremberg*, een Capitein van het Regiment van *Tuan*, en twee Capiteinen van de Troupen zyner Koninglyke Hoogheid; behalven het welk de twee Adjutanten Generaal van zyne Keizerlyke Majesteit, de Baron *Gortz* en *Hamilton*, beide gekwetst zyn. De Dooden, Gekwetsten, en Gevangenen van onze Troupen zullen omtrent de 200 Man uitmaaken. Deze Actie, die zo glorieus is, heeft hier een uitmuntende vreugde veroorzaakt: en men oordeelt, dat de zelve ten minsten wel veertien dagen bezigheid aan de Vyanden zal geven, om hunne geslegte Werken te herstellen. Eergisteren hebben zy egter weder met eenige kleine Stukken van hunne Battery, die op de Contrescarp is, begonnen te schieten. Gedurende deze gantsche Actie is zyne Koninglyke Hoogheid in *Verua* geweest, om de noodige ordres te geven. Den Hr. *Belcastel*, die zich by zyne Koninglyke Hoogheid bevond, en gisteren hier gearriveerd is, zal na alle apparentie van het gepasseerde aan Uwe Hoog-Mogenden een nette relatie geven.

Waar mede,

Hoog-Mog. Heeren, enz.

Turin den 31sten, *December* 1704.

Getekend,

A. V. MEER.

Om den Leezer wegens noch meerder byzonderheden te verstendigen, zullen wy hem ook het volgende Verhaal, opgesteld door de Franschen, en waar in het getal der Uitvallers (om de schande niet te hebben van door zo weinig Volks zulk een neep te hebben gekreegen) vry wat vergroot is, mededeelen.

Relaas

1705. January.

Relaas wegens een overrompeling der Loopgraaven voor Verua, opgesteld in het Leger zyner Allerchristelykste Majesteit onder het Gebied des Hertogs van Vendôme.

DEN 26sten. deeden de Vyanden, terwyl 'er een dikke nevel gevallen was, drie Detachementen Voetknegten, yder van 1000 Man, en omtrent 2000 Ruiters, over hunne Brug van communicatie de Rivier passeeren, en het eerste Detachement na de regter, het twede na de linker zyde van de hoogte trekken, om onze Luiden, die in de Loopgraven en aan de Batteryen waren, van agteren aan te tasten. Het was omtrent vier uuren eer men hen gewaar wierd, wanneer zy al tot boven op de hoogte waren gekomen. De Vyanden begonden dan hun dessein in 't werk te stellen; en dewyl 'er maar 360 Man en 6 Compagnien Granadiers daar omtrent waren wegens de engte van de grond, schooten deze te kort, en wierden ten deele gedood of gevangen: maar den Hertog van *Vendôme*, maar een schoot weegs van daar, verstaan hebbende wat 'er gaande was, stelde zich met eenig Voetvolk op een hoogte, om de Vyanden daar op te houden tot dat Messrs. *d'Urgemont*, *d'Esterre*, *Guerchi*, *Chyasac*, *Leuville* en andere, die gezonden waren om in alle haast Troupen uit het Campement te gaan halen, zouden aangekomen zyn. Ondertusschen hadden de Vyanden onze Kanons en Mortieren al vernageld, en de Batteryen van onze Bedekteweg, mitsgaders de Affuyten, al in den brand gestoken Terwyl deze dingen omtrent de Batteryen en Loopgraaven geschiedden, avanceerden de Vyanden tot op een Pistoolschoot van het Hoofdquartier, daar ze in actie raakten met eenige van onze Esquadrons en eenige honderd Granadiers onder commando van den Generaal *d'Aubeterre*, die hen na een hardnekkig gevegt deeden retireeren; in welk gevegt onder anderen is gebleven *Mr. d'Imecourt*, Colonel van 't Regiment van *Auvergne*. Mr. de *Chartogne*, die in de Loopgraaven commandeerde, wierd van vooren door het Garnisoen van *Verua* aangetast, en, na dat hy een quetsuur bekomen had, met een gedeelte van zyn Volk gevangen genomen. Het derde Vyandlyke Detachement volgde hunne Ruitery van verre om des zelfs aftogt te begunstigen. Behalven Mr. de *Chartogne* zyn 'er noch 8 of 10 Officieren van aanzien gevangen.

't Gevolg bewaarheidde alles 't geen den Heer van der Meer wegens deze Actie had gezegt, en openbaarde 'er zelfs meer af: want men verstond, by voorbeeld, dat ze den Franschen acht honderd Man had gekost; en daar spreekt hy niet een woord af, mogelyk om dat men 'er, ten tyde dat hy zynen Brief schreef, aan het Hof des Hertogs

van

1705. January. van Savoyen noch niet af verstendigd was. 't Gevaar, daar zich den Hertog de Vendôme by deze gelegentheid in had bevonden van over hoop geschooten of gevangen genomen te worden, verplichtte hem meer op zyne eigene zekerheid te denken, als hy voorheen had gedaan; ten welke einde hy dan ook een goed retrenchement rondom zyn Quartier liet opwerpen, en nacht en dag aan de herstelling van zyne Werken en Batteryen arbeiden: maar wat naarstigheid men daar ook toe aanwendde, verliepen 'er byna drie weeken eer alles weder klaar was geraakt: en gelyk zyn meeste Kanon t'eenemaal bedurven was, vond hy zich genoodzaakt weder onder van Alessandrien te doen komen, en kon ondertusschen geen vuur maaken als uit tien Stukken. De Fransche Veldoverste toonde zich zeer gevoelig wegens de neep, die hy had gekreegen; en om 'er eenigermaate zyn verhaal af te hebben, had hy in 't begin der Maand January een ontwerp geformeerd noopende het Fort van communicatie, 't geen tusschen Verua en het Campement van Crescentino lag, aan te tasten: maar zyne Koninglyke Hoogheid, daar af verwittigd zynde, voorkwam dien slag, met twee varsche Bataillons uit Turin in de gemelde Legerplaats te doen komen, en alle de Posten te versterken.

Ondertusschen speelden de tien stukken Kanon des Hertogs van Vendôme, op de Bedekteweg geplant, gestadig op d'eerste en twede Omvang der Plaats, en met zulk een gevolg, dat 'er den 6den. January tamelyk groote Bressen in waren: maar dewyl 'er behalven deze twee Omvangen noch een darde is, die in 't geheel niet beschadigd was, gelyk ook niet de Donjon, en dat daarenboven al de grond, daar de Franschen zich zouden hebben konnen logeeren, ondermynd was, dorst den Hertog van Vendôme zich nergens vertrouwen om de Vesting te doen aantasten, en vernoegde zich met de zelve zonder ophouden, even als voorheen, te beschieten, en door zyne Mineurs in de Graft te doen graaven, enz.

Ziet daar, hoe dit Beleg van de kant der Belegerden wierd verhaald: laat ons nu ook eens zien wat 'er de Franschen af zeiden; op dat men, door de vergelyking der zaaken met malkander, te beter van de waarheid onderrecht moge werden.

1705. January

Dagverhaal der Belegering van Verua, opgesteld in het Leger zyner Allerchristelykste Majesteit onder het Gebied des Hertogs van Vendôme.

NA dat den Hertog van *Vendôme* de noodige dispositien gemaakt had om de Retrenchementen voor *Verua*, en daar na de Vesting zelve, aan te tasten, was het Leger verscheidene maalen van plaats veranderd; alzo het Vyandlyk Kanon, 't geen ze op de hoogtens hadden, onze onderneeming zeer benadeelde. Van alle de Werken was 'er voornaamentlyk een, *Guerbignan* genaamd, 't welk met de Contrescarpen van de Vesting gemeenschap had, zeer aanmerkelyk, en van goede defensie. Dit en noch eenige andere Werken van minder belang moesten eerst gewonnen worden alvoorens men aan de Plaats zelve eenige hinder konde toebrengen. Den 21sten. October wierden de Loopgraven voor de hoogtens geopend, en vervolgens de Batteryen vervaardigd om het genoemde Fort te beschieten; doch zulks niet als met verlies van verscheidene Soldaaten en eenige Officiers volvoerd. De volgende dagen wierden de Loopgraaven tot op 60 roeden na aan 't Fort voortgezet. De Batteryen geraakten tegen den 27sten. gereed, als wanneer met schieten een aanvang wierd gemaakt, naamentlyk van drie, yder van 6, en een vierde van 9 Stukken. Mr. *Wartigny*, welke dezen dag in de Loopgraaven gebood, wierd doorr een Musquetschoot gedood.

Den 29sten. bezag den Hertog van *Vendôme* de Sappes voor 't Fort *Guerlignan* ter regter en ter slinker zyde, als mede in 't midden van d'Attaque; en oordeelde, dat men een Logement moest maaken op de punt van de Bedekteweg, ten einde daar na gelegentheid te krygen om de Mineurs aan te brengen. Ter rechter zyde van 't Fort lag noch een gesepareerde Reduyt, die een holle weg had, met een dubbelde ry pallissaden voorzien. Honderd Granadiers attaqueerden de Contrescarp van 't Fort, die door andere wierden ondersteund; en daar waren Arbeiders by de hand om een Logement te maaken. De Vyanden schooten sterk, lieten twee Mynen springen, en deeden onze Luyden twee malen tot aan de Loopgraaven retireeren; dewyl zy drie Batallons ter linker zyde van de hoek der Contrescarp geposteerd, en al hun Volk in de wapenen gebragt hadden. Die van de middelste Sappe wierden t'eenemaal te rug gedreven; en door dien zy verder af waren, konden zy d'attaque ook niet hervatten: maar die van de twee andere hervatteden den aanval onder faveur van een schrikkelyk vuur van alle d'Artillery en Musquettery, en greepen post.

Den 30sten. attaqueerde men de punt voor de middelste Sappe, doch te vergeefs.

's Nagts tusschen den 30 en 31sten. heeft men daar met sappeeren post gevat. Wy hebben in deeze aanvallen veel Volk verloren; onder anderen Monsr. *Le Camus*, Commissaris van d'Artillery; Monsieur *Pichard*, Capitein; en meer

1705. January. andere. Deserteurs zeggen, dat 'er van de Vyanden ook al veele zyn gebleeven, en dat de Generaal *Starremberg* en zekere Colonel *Rigas* zouden gekwetst zyn. De Mineurs zyn aan de Palisaden van de regter en linker Punten. Het aannaderen viel heel moeijelyk, dewyl de grond zeer steenagtig was, en wel zodanig dat eenige plaatsen niet als steen waren; 't welk met een ongeloofelyke moeite moest bearbeid worden.

Na dat onze Mynen vervaardigd waren, ordonneerde den Hertog van *Vendôme* het Fort den 6den. November, 's morgens, aan te tasten: en dewyl al ons Voetvolk aan deze zyde van de Po was, vond hy goed 20 Bataillons en alle de Ruytery dien morgen ten 2 uuren de Po te doen passeeren, op een plaats daar dezelve zeer ondiep was. Yder Ruyter zou een Voetknegt agter op zetten; en de weg was gebaand om de Artillery en den voorraad van Levensmiddelen mede voort te voeren: doch ter zelve tyd begon het zo sterk te regenen, met een groote duysternis, dat wy niet konden voorttrekken. Ondertusschen deserteerde een van onze Ruyters, die aan de Vyanden ons dessein bekend maakte; welke vreezende dat wy ter zelve tyd hunne Legerplaats mede zouden aantasten, het Fort verlieten. Na dat wy dan aan het zelve meer genaderd waren, en onze Mynen hun effect gedaan hadden, trokken onze Granadiers in 't Fort, 't welk t'eenemaal leedig was: doch eer onze Mynen wierden aangesteeken, hadden de Vyanden de hunne laten springen, behalven een, midden in het Fort, die ontdekt wierd. De onze waren van zulk een verschrikkelyke uitwerking, dat ze ons zelf over de 100 Dooden kostten. Monsr. de *Montgon*, welke dien nacht in de Loopgraaven was, is door een Kanonkogel aan zyn been, en Monsr. *d'Aubeterre* door de aarde van een Myn, gequetst.

Den Hertog van *Vendôme* schreef wegens dit Voorval den onderstaanden (*a*) Brief aan eenen zyner Vrienden.

(*a*) Ziet dezen Brief pag. 24.

MYN HEER, enz.

Sedert den 6den., na het veroveren van het Fort *Guerbignan*, en 't openen van de Trencheën, hebben wy onophoudelyk gearbeid aan het maken van drie Batteryen, welke den 16den. 's morgens eerst gereed wierden, wanneer men een begin maakte met de Plaats te beschieten. Een van deze Batteryen is beplant met 12 stukken Kanon, schietende 24 pond yzer, omtrent 200 roeden van de Stad; de andere van 12 Mortieren, op de zelve distantie als de voorgaande; en de derde van 8 Stukken van 24 pond, 150 roeden van de Plaats. Deze drie Batteryen speelen op de Werken die na de zyde van *Asti* leggen, alwaar de Vyanden drie steene Reduyten hebben, en een Battery van 20 Stukken, van dewelke zy onophoudelyk schieten.

Den Hertog van *Vendôme* ordonneerde den 17den., dat men een vierde Battery van 12 Vier-en-twintigponders, ontrent 80 roeden van de Palissaden, zoude aanleggen; waar aan men den voorigen nacht onder faveur van een dikke mist, welke dien geheelen dag geduurd heeft, begon te arbeiden. Van den 7 tot den 14den. heeft het zonder ophouden geregend; het welk ons niet weinig geïncommodeerd heeft: want de Batteryen en Loopgraaven, die men begonnen had te maaken, zyn onder water geweest, zo dat men tot het vervoeren van het Kanon van de

oude

oude op de nieuwe Batteryen zoo Man moest gebruiken tot yder Stuk van 24 pond. Niettegenstaande alle deze groote moeijelykheden blyft den Hertog van *Vendôme* de Belegering continueeren: doch hy heeft de Troupen zoo veel verdeeld, als mogelyk is, om ze te beter te doen bestaan. Onze Ruitery, die onder commando van de Messrs. *Destain* en *Deforsac* op den Oever van de Po campeerde, brak den 11den. op, en trekt na de Grensen van *Piemont*, om op de Dorpen te cantonneeren, alwaar zy op een gemakkelyke wyze onderhoud kan bekomen, en met eenen dienen tot het oprechten der Magazynen die wy tot *Asti* maaken. De Keizerlyke Ruitery brak den 11den. ook op van *Crescentin*, en passeerde den 14den. over de *Doria*, om zich by de Troupen onder den Hertog van *Savoyen*, die tot *Chivas* zyn, te voegen. De Brug van Gemeenschap is door 't geweldig schieten eindelyk genoegsaam buiten staat van gebruikt te konnen werden gesteld, waar door de hoop, van de Vesting eerlang in onze macht te zien, geweldig vermeerderd is; dewyl tot noch toe dagelyks Ververssching en nieuw Volk in de zelve wierd gebracht, 't geen hun nu daar door belet wierd. 1705. Jannary

De Graaf van Trautmansdorf, Keizerlyke Ambassadeur, die zyn gewoonlyk verblyf te Baden hield, en 'er zich ook nu tegenwoordig bevond, schreef op het eind der Maand December een langen Brief aan het gantsche Switsersche Ligchaam, waar af het oogmerk in 't algemeen was de groote voordeelen, welke het voorgaande Jaar door de Geallieerden op Vrankryk in het Keizeryk waren behaald, aan hen bekend te maaken; niet twyfelende, of zy zouden verheugd weezen over alle deze gelukkige progressen, en 'er als goede Vrienden en Bondgenooten deel in neemen. Ziet hier een Afschrift van den zelven.

SWITSERLAND. Keizerlyke Ambassadeur schryft aan het Switsersche Ligchaam over de gelukkige Krygsverrichtingen der voorgaande Veldtogt.

Brief van den Graave van Trautmansdorf, Keizerlyken Ambassadeur, aan de Switsersche Cantons in 't algemeen.

NA dat wy meermalen aan uwe Doorluchtige Heerlykheden indagtig gemaakt hebben, dat de Godlyke Voorzienigheid niet ongestraft zal laaten zo menigvuldige Verbondbreuken en Meineedigheden, sedert een geruymen tyd door *Vrankryk*, als het allergrootste Schandvlek van de geheele Christenheid, begaan; gelyk mede de hardnekkigheid van den *Keurvorst van Beyeren* tegens zyn Opperhoofd getoond; en het onderdrukken der allerregtvaardigste zaak van zyne Keizerlyke Majesteit, 't geen niet vergeeten, en in der daad zeer overvloedig-lyk getoond is dewyl de Almogende der Keizerlyke en de Geallieerde Wapenen,

1705. nen met veele agtereenvolgende Overwinningen gezeegend heeft, niet alleen
January door het overweldigen van de Sterktens op den *Schellenberg*, maar ook kort daar na dicht by *Hochsted*, alwaar het vreezelyke Vyandlyk Leger nevens een ongeloofelyk getal van Opper-en Onder-Generaals tot Krygsgevangenen wierd gemaakt; waar op verders de overwinninge van de Stad *Ulm* volgde, en het veroveren van *Landau* onder het roemrugtigste bestier van den *Roomschen Koning*: en vermits men in veele Eeuwen niet meer van diergelyken gehoord heeft, zo moet men dit niet anders aanmerken dan als een openbaar werk van de machtige hand Godts. En verders by aldien men met een ryp overleg en een oneenzydig gemoed overweegt, wat zyne Keizerlyke Majesteit niet al gedaan heeft om met den Koning van *Vrankryk* veele jaaren in vrede te leeven, en altyd door zyn opregt en vreedsaam gemoed, en zo meenigmaal gebleekene aangeboorene schrik tegens alle Oorlogen, getoond heeft dat hy niet anders zocht als aan het benaauwde *Europa* een eeuwige Vrede te verschaffen; en dat daarentegen *Vrankryk* altyd vrede gemaakt heeft om daar door zyne Nabuuren in slaap te wiegen, en zyne krachten ondertusschen te herstellen, ten einde daar na den Oorlog tegens den eenen of den anderen van zyne Gebuuren met zo veel grooter kracht te hervatten; gelyk na de laatste *Rykwykische* Vrede, die hy edelmoediglyk geslooten had, het inneemen van het Koningryk *Spanjen* gevolgd is: heeft zyne Keizerlyke Majesteit zynen eigenen Zoon, den *Roomschen Koning*, gezonden om het Ryk tegens de Vyandlyke onderdrukkingen te beschermen; daar in tegendeel de Koning vtn *Vrankryk* niemand van zyn Koninglyk Bloed ontziet op te offeren, om zich in de Algemeene Monarchie te bevestigen. De *Roomsch-Koning*, met een Heldagtige verachting van alle ongelukkige toevallen komende, is gewoon op nieuws te herwinnen 't geen van 't *Roomsche Ryk* ontvreemd was; waar tegen *Vrankryk* alles tragt onder zyne Heerschappy te brengen. De *Roomsch Koning* stelt zyn eygen leeven in gevaar, om rust en zeekerheid voor *Europa* te verkrygen, waar tegen *Vrankryk* zich al sedert een geruymen tyd van vuur en swaard heeft bediend, en ontelbaare elenden daar door veroorzaakt. En by aldien men een weinig nader de Allerzachtste Regeering van het Huis van *Oostenryk* tegen die Slaafsche en als Tirannische van het Huis van *Bourbon* wil overweegen, zal men klaarlyk als in een spiegel zien de goedheid van de eerste jegens een iegelyk van haare Onderdaanen die de zelve volkomen genieten; daar de andere, om haare Heerschzugt op den hoogsten top te voeren, zonder eenig medelyden den laatsten penning van haare elendige Onderzaaten zeer jammerlyk afperst. De nabuurigen van het allergenadigste Huis van *Oostenryk* hebben een volkomen vreedsaame zekerheid; waartegen die van *Vrankryk*, gelyk de Loffelyke Cantons zeer dikmaals ondervonden hebben, alleenlyk smaad en beschimping moeten lyden; even als *Venetien* tegenwoordig zugt door het geweld, en de vyandlyke bezettinge, onder schyn van vriendschap, van alle haare gewigtige Posten *Romen* is niet in staat om de Kerk te vermeerderen door het aanwassen van het Christelyk Geloof; en de *Fransche* Geestelykheid komt dikmaals by een, om het zelve als een nieuw uitgevondene Leere te onderdrukken. In *Weenen* ziet men opgeregt een Kolom ter eere van de Heilige Drieënigheid, en aan den voet van de zelve met de hoogste aandachtigheid en onderdaanigheid knielende het Beeld van

zyne

zyne Keizerlyke Majesteit, mynen genadigsten Heer en Opperste Hoofd van het Christendom. Tot *Parys* eert men elk levendig Schepsel als of het Goden waren, met een geduurig brandende lamp. Tot *Weenen* bevlytigt men zich om Alliantien te maaken met Christene Potentaaten, die door hun doen bekend en regtvaardig zyn; waar tegen *Vrankryk* Gezanten zend, om zyne Verbintenis, met den *Turk* gemaakt, te hernieuwen, en hem op nieuws tegens het Christendom op te hitsen. Daarenboven heeft hy ook eenigen door de wegen van *Durasso* en *Belgrado* by den *Ragotski* gezonden, welke met hem door een Broederlyke overeenkomst veele Conferentien gehouden hebben. Hoe groot zyne vriendschap en overeenkomst geweest is, getuygen zyne *goude Louisen*, en andere Munt, die hy geduurende den laatsten Oorlog met den *Turk* jaarlyksch aan de Kroon van de Halvemaan, zonder eenige beswaarnis en met de grootste schande voor een waar Christelyk gemoed, geschooten heeft. Hy heeft mede zonder eenig onderscheid een schrikkelyke verwoesting tegens den Keurvorst van de *Paltz*, en den Gravarynschen Vice-Graaf Stedehouder aangeregt: en hoedanig de zelve geweest is, ziet men in een zeker Verhaal, inhoudende de eigentlyke omstandigheden, getrokken uit de ordinaris advysen die nog in varsche geheugenis zyn, voornaamentlyk aan den *Ryn* en het Meir van *Constants*; welke voortgangen, niet met een Christelyk gemoed overeenkomende, het geheele *Roomsche Ryk* bewogen hebben om *Vrankryk*, even eens als den *Turk*, in 't openbaar voor haaren algemeenen Vyand te houden, en te verklaaren En tot zo verre heeft de Godlyke Gerechtigheid niet langer willen wachten, maar de boven verhaalde Overwinning daar tusschen gegeven, welke zodanig de Vyandlyke Macht en onverdraagelyke Hovaardy, die voor onwinbaar gehouden wierd gekrenkt en verschrikt heeft, dat de Fransche Krygsbenden nergens dorsten stand houden, en zich over al als voor den Overwinnaar verbergden Derhalven twyfele ik niet, of uwe Doorlugtige Heerlykheden zullen zich hier over met zyne *Keizerlyke Majesteit*, den *Roomschen Koning*, en het geheele Keizerryk verheugen. En nadien uwe Republyk volgens de Kaart van *Switserland*, door den *Franschen Geographus Giallot* voorleeden Jaar gemaakt, komt vertoond te worden als een eigene Acquisitie van de *Fransche* Kroon, hebbende dien beroemden Heer wel meer als 40 Shiri op het Land en Gebied van de Cantons vervolgd; waarenboven *Vrankryk* een Brief aan het Canton van *Bern* geschreven heeft, die gevoelig genoeg voor een Souverainiteit was, om te swygen de heerschzugtige handelingen wegens de gewoonlyke eer omtrent het inhaalen van hunnen Afgezant: konnen alle deze dingen niet dan zeer kwalyk van Uwe Doorluchtige Heerlykheden opgenomen worden. En hoe meerder moeite *Vrankryk* ook aangewend heeft om een zeer moedig en oorlogzuchtig Volk onder haare verdervelyke ingebeelde Monarchie te beteugelen, zo veel te meer is het nu nut te herdenken de Nederlaagen en veroveringen van zo veele Steden, Kasteelen en Sterktens, die voor alle gevaar bevryd, en in volkomene zekerheid zyn gebracht: welke Zegenpraalende Veldtocht zo gelukkiglyk geëindigd is door zyne Majesteit den *Koning der Romeinen* als Generalissimus van 't Keizerryk en Glorieuze Overwinnaar van *Landau*. Hier van hebbe ik kennisse aan de Loffelyke Cantons willen geeven, en

1705. *January*

1705. January

hun daar benevens een Duitsch en oprecht Hert en Woord aanbieden, 't geen altyd tot hunnen aangenamen dienst is; blyvende, enz.

Baden, den 26sten. *December* 1704.

Klagten der Cantons over nieuwe belastingen op Zout en andere Waaren.

Ondertusschen hadden die zelve Cantons kort te vooren groote klagten aan den Graave van Trautmansdorf gedaan wegens dat de Standen van Swaben het besluit hadden genomen van nieuwe imposten op het Zout en andere Waaren, welke in Switserland gebruikt en doorgevoerd wierden, te stellen; hem biddende, zyne goede diensten te willen aanwenden op dat zulks verholpen mogte worden. Doch de Graaf, weetende dat het van d'uiterste noodzaakelykheid was, vond raadsaam, ten einde de redenen waarom deze belasting op de gemelde Waaren gelegt wierd bekend te maaken, den onderstaanden Brief aan de gezamentlyke Cantons te laaten afgaan.

Hoog-geachte, Wel-Edelgeboorene, Gestrenge, Vroome, Ernstfeste, Voorzigtige en Wyze Hoog-geeerde Heeren.

DE Vergadering van de Loffelyke *Swabische* Kreits, te *Eslingen* verzameld geweest, heeft my berigt, dat de *Opper-Kreits* door de ongemakken van den Oorlog in de twee laatste Jaaren der maaten is verarmd, dat ze t'eenemaal tot het opbrengen van eenige verdere Lasten onmagtig is. En nademaal tot bedekking der zelve ten hoogsten van nodes is, dat men zonder uitstel werk beginne, vind zy zich gedrongen om, met allergenadigste bewilliging van zyne Keizerlyke Majesteit, op het in die Kreits gebruikt en doorgevoerd wordende *Zout*, *Gaaren*, *Wolle*, en andere Waaren uit des Vyandts Land komende, en in het *Roomsche Ryk* niet te vinden, een kleine belastinge te stellen, met verder verzoek aan my, dat, aangezien de zelve toevalliger wyze het Eedgenootschap mede raakt, het zelve daar toe te willen helpen brengen, dat het daar over geene kwaade gedachten mocht opvatten. Aangezien nu deeze Impost, volgens het berigt aan my gegeven, maar een korten tyd staat te duuren, en van zo kleene beswaarnisse is, dat de zelve door de menigte daar by concureerende byna niet te gevoelen zal wezen; dat de Loffelyke Cantons aan de behoudenisse van de *Swabische Kreits* zo wel wegens den uitvoer van het Koorn, den Koophandel, als de zekerheid van hunne Grenzen, en inzonderheid tot vermyding van de beduchte *Bourbonnoische* omcingeling, niet weinig gelegen is; en dat de voornoemde Impost met de kosten, tot bewaringe van hunne gemelde Grenzen aangewend, en de schade door het stremmen van den Koophandel en twee nabuurige Legers geleden,

leden, op verre na niet te vergelyken is: zo hebbe ik van myner Hoog-ge-eerde in de wereld berugte gelykmoedigheid dat vast vertrouwen, dat de zelve het boven vermelde door nood van de *Swabische Kreits* opgestelde niet ongemakkelyk zullen opneemen; maar wil my veel eer verzekerd houden van der zelver willvaardige betuiginge van nabuurige Vriendschap, dewyl zyne Keizerlyke Majesteit op het afschaffen van den Impost, uit hoofde van den Oorlog daar op gelegt, staat uit te weezen, en de loffelyke Cantons by het Verdrag te handhaven. Ook zal my niets meer verheugen, dan de gelegentheid te hebben van het myne toe te brengen, en met de daad te toonen, hoe zeer ik ben. 1705. *January*

Myner Hoog-ge-eerde Heeren Dienstwillige.

FRANTZ EHRENRYK,

Graaf en Heer van Trautmansdorf.

Switsersche gevangene Officiers gaan over in den dienst van Vrankryk.

Men verstond nu, dat d'Overste Reding, en d'andere Officiers der Roomsch-Katholyke Cantons, welke, wanneer den (a) Hertog de la Feuillade in de Valley van Aosta kwam, aldaar gevangen waren genomen met de schande van de zelve zeer kwalyk verdeedigd te hebben, eindelyk, na dat ze sedert eenigen tyd gedreigd hadden de party des Hertogs van Savoyen te verlaaten indien men hen niet haast verlosse, deze dreigementen ter uitvoering hadden gesteld, en altemaal in den dienst van Vrankryk waren overgegaan, alwaar d'Overste Reding tot het Veldmaarschalkschap wierd verheven. d'Andere Officiers, welke zich uit die gelegentheid hadden weeten te redden, en weder in Switserland waren gekomen, gaven verscheidene Geschriften tot hunne verdeediging in 't licht, behelzende onder anderen dat den Hertog de la Feuillade verstand in de Valley had gehad, enz doch zy wierden niet geloofd: en zelfs liepen 'er geruchten, dat den Heer de Mellarede, Afgezant van Savoyen, van voorneemen was hen byna op den voet van Deserteurs voor hunne Souverainen te vervolgen.

(a) Ziet 2 Deel van het Jaar 1704. pag. 282.

DUITSCHLAND en HONGARYEN. Staat der zaaken tusschen de Keizerschen en Malcontenten, of vervolg van den Opstand onder den Prince Ragozi.

DE Conferentien, sedert zo langen tyd wegens de Vrede van Hongaryen voorgeslagen, waren nu eindelyk te Schemnitz, onder de Mediatie van haare Britannische Majesteit en haare Hoog-Mogenden, geopend. De Ministers, welke de Keizer ten dien einde had verkoozen, waren de Baron van Zeilern en de Graaf Cohari; en die twee Heeren

1705. ren vertrokken van Weenen op den 4den. der Maand October, gezamenerhand met den Heer Bruyninx, Extraordinaris Afgezant van de Staaten der Vereenigde Nederlanden, welke ordre en volmagt van haare Hoog-Mogenden had gekreegen om de Mediatie uit hunnen naam in deze Conferentien waar te neemen. Den Heer Stipney moest den zelven dienst verrichten wegens de Koningin van Engeland : doch hy was voor alstoen niet tegenwoordig, alzo hy een reis naar het Leger aan den Ryn had gedaan, en kon niet volgen dan eenige dagen daar na. Deze drie Ministers waren genoodzaakt de Paspoorten, welke de Malcontenten aan hen moesten stuuren, te Presburg, vry langer als men gemeend had, te verwachten; want daar waren swaarigheden over de Tytels, welke de Prins Ragozzi zich daar in wilde aanmaatigen : maar hebbende de zelve eindelyk ontfangen in de forme gelyk de Keizer begeerde, vervoegden zy zich te Schemnitz. Zy vonden 'er den Graave Berezeni, die de voornaamste Negotiateur van de kant der Malcontenten moest weezen; houdende de Prins Ragozzi zich een myl van daar, en de Graaf Caroli op zyn Kasteel Caroliwar, niet veel verder van de Handelplaats gelegen. Eenige dagen daar na namen de Conferentien aanvang: doch ze waren byna zo haast geëindigd als begonnen; 't welk gelegentheid gaf om 'er zeer verscheidentlyk af te spreeken, na de verscheidenheid der geneigdheden. In 't algemeen wist men echter, dat de Malcontenten verzocht hadden *de herstelling van hunne Rechten, Vryheden, en Privilegien : Dat het Koningryk van Hongaryen weder gesteld mogt werden in des zelfs eersten staat ten opzichte van de vryheid der verkiezing voor het toekomende, en na de dood van den Koning Joseph : Dat het Vorstendom Zevenbergen aan den Prince Ragozzi afgestaan, en het Palatynschap van Hongaryen aan den Graave Berezeni gegeeven mogt werden.* Wat het Vorstendom Zevenbergen belangt, de Prins Ragozzi fondeerde zich op d'aanbieding welke hy zei door de Standen des Landts daar af aan hem gedaan te zyn: en in der daad, daar waren twee Zevenbergers te Schemnitz, die zich uitgaven voor Gedeputeerden der Staaten, en afgevaardigd zeiden te weezen om hem in deze pretentie t'ondersteunen. Ook bevonden 'er zich wegens den Graave Tekeley, welke de herstelling van dien Heer in alle zyne Goederen, Eerampten, en Privilegien verzochten. Doch de Plenipotentiarissen van den Keizer verwierpen deze propositien heel verre, en wilden niet alleenlyk niets ter wereld afstaan van de Rechten van Souverainiteit welke geduurende den

January.

den laatsten Oorlog, of andersins, voor zyne Keizerlyke Majesteit verkreegen waren; maar pretendeerden ook noch, met de Malcontenten niet te handelen dan als met wederspannige Onderzaaten, daar de Keizer wel genade aan wilde verleenen: waarenboven zy mede vorderden, immers zo de spraak ging, dat de zelve geduurende d'Onderhandeling hunne Krygsbenden op een zeer verren afstand te rug zouden trekken; en maar op die voorwaarde aanbooden zy de Wapenschorssing te verlangen: doch deze wilden daar geensins in bewilligen, en eischten van hunne kant tot een preliminair artykel, dat men de handhaaving en onderhonding van alle de Punten, begreepen in de Capitulatie der Krooning, aan hen zou belooven. Ziet daar voor zo veel men d'omstandigheden van deze zaak uit de gemeene nieuwigheden, en eenige byzondere advysen, heeft konnen verzamelen. Wyders is het zeker, dat de kuiperyen van Vrankryk, en d'eerzucht der Hoofden, wel het meeste deel aan d'afbreeking der Conferentien hadden gehad. De genoemde Kroon had sedert meer als zes maanden een Emissaris en een Minister by den Prins Ragozzi gehouden. Ook was 'er een Hongarisch Edelman te Parys, dien de genoemde Prins in qualiteit van Minister derwaarts had gezonden. Men wist mede, dat den Ambassadeur van Vrankryk te Constantinopolen niet ophield van by den Grooten Vizir en d'andere Ministers van d'Ottomannische Porte aan te houden om met den Keizer te breeken, en dat hy die der Malcontenten van Hongaryen, welke zich aldaar bevonden, opentlyk beschermde; zulks dat, indien 'er tot noch toe geen formeel verstand tusschen den Allerchristelykften Koning en den Prince Ragozzi was gebleeken, het niet en was om dat 'er in der daad geen en had geweest, maar om dat het Hof van Vrankryk niet raadsaam had geoordeeld het zelve gemeen te maaken. 1705. January.

Doch om weder tot de zaak te keeren. De Plenipotentiarissen des Keizers met de Ministers Mediateurs van Engeland en Holland van Schemnitz vertrokken zynde, stuurden de Gedeputeerden der Malcontenten een Expressen te Turnau aan hen, om hen te verzoeken te rug te keeren, en de Conferentien weder aan te binden: maar de Baron van Zeilern, Eerste Plenipotentiaris des Keizers, antwoordde daar op, dat zy zelve te Turnau konden komen, daar hy zich met d'andere Ministers zou ophouden om hen te verwachten; doch dat, zo zy 'er binnen vier-en-twintig uuren niet maakten te weezen, de Mediateurs

1705. *January* teurs en zy hunnen weg naar Weenen zouden vervolgen: 't geen zy ook in der daad deeden, en daar zy den 12den. November gezamenerhand aankwamen.

Ondertusschen waren de Conferentien niet zo haast afgebroken, of de Prins Ragozzi liet zyne Troupen voor Neuheusel rukken, om die Plaats te belegeren; 't geen hem zo wel gelukte, dat hy 'er zich in tien dagen, naamentlyk op den 19den. November, meester af maakte, tot ongemeen groot nadeel van den Keizer: want de Plaats (behalven dat de Werken wat vervallen waren, gelyk die der meeste Keizerlyke Vestingen in Hongaryen) was sterk, en van belang; doch had gebrek aan leeftocht en krygsmunitien: en men zei ook zelfs, dat 'er maar een Garnisoen van honderd man in had gelegen. Weinige dagen te vooren hadden de Steden Cassovien, Eperies, en Centra, in Opper-Hongaryen, zich mede by gebrek van leevensmiddelen, en na een blokade van verscheidene maanden, aan de Malcontenten overgegeeven, die 'er een meenigte van krygsmunitien en honderd veertig stukken metaal kanon bekwamen. Midlerwyl wierden eenige Brieven door de Keizerschen onderschept, onder de welken een van den Prince Ragozzi was, waar mede hy de Rasciaansche Natie verzocht zich by hem te komen voegen, onder zeer voordeelige aanbiedingen en beloften. Ook was 'er een andere van den Capitein Hillebrand Janos, geschreeven uit Colozza den 19den. November aan de Rasciaanen van Pest, met welken hy hun kennis gaf wegens de verovering van Neuheusel, mitsgaders dat de Prins Ragozzi in gevolg dezer overwinning met zes-en vyftig duizend man naar de kant van den Donau was getoogen, terwyl de Graaf Berezeni met vyf-en-dartig duizend man naar Moravien avanceerde, om zich met den Keurvorst van Beyeren en de Franschen te samen te voegen. Deze laatste Brief, daar wy den Leezer zo aanstonds een Afschrift van zullen mededeelen, toonde, dat men de Hongaaren in dien tyd noch al vleide met den bystand der Fransche en Beyersche Troupen, en dat, niettegenstaande de revolutie in Beyeren voorgevallen, de Plaatsen, met de Troupen van dat Keurvorstendom bezet, volstandig zouden blyven, en de gemeenschap met de Malcontenten open houden.

Brief

1705. Januari

IK ondergeschreven adviseere aan alle *Rasciaenen* in *Pest* en *Offen*, dat de Vorst *Ragotski Nieuwheusel* met zyne wapenen heeft ingenomen, en de Marsch met zyne Generaals in een Leger van 56000 weerbaare Mannen over den Donau voort zet. De *Beresini* in tegendeel gaat met 35000 Man naar Moravien, alwaar *hy* zig met eenige andere Volkeren zal vereenigen. Noch staan 25000 Man apart gereed, behalven de Magt die uit *Zevenbergen* aankomt: en dit alles geschied tot geen ander einde als op dat de *Hongaren* hunne vryheid behouden mogen. Nu weeten de *Rascianen*, dat zy zulke vryheden mede te genieten hebben: derhalven hope ik, dat zy dit wel zullen overleggen; dewyl de Vorst *Ragotsky* hun alle bescherminge belooft, indien zy de zelve aannemen, en zig alzo van deze gelegentheid bedienen om hunne vryheden weder te bekomen. Ook heeft hy my bevolen dit alles aan de *Rascianen* te schryven; vermits zy zich anders te verzekeren hebben, dat zy, 't geen zy nu met de *Hongaren* te gelyk bekomen konnen, anders niet te verwagten hebben.

Te Colvizza den 19den. *November*,

HILLEBRAND JANOS.

Midlerwyl behaalde de Generaal Rabutin een grooten zegen op de Malcontenten in *Zevenbergen*, en verloste de Stad Clausenburg, sedert tien maanden door de zelve geblokeerd gehouden; met welke Kryggverrichting het zich toedroeg gelyk het onderstaande Verhaal medebrengt.

Relaas wegens een groote Victorie door den Generaal Rabutin op de Malcontenten in Zevenbergen bevochten, benevens het ontzetten van de geblokeerde Stad Clausenburg.

DE Generaal Rabutin, vreezende dat de Stad *Clausenburg* met het Garnisoen van 800 Man eindelyk in handen der *Zevenbergsche* Malcontenten mocht vervallen, resolveerde derwaarts te marcheeren, en begon zyne Marsch van *Hermanstad* den 4den. November met 2500 Man, zo Cavallery als Voetvolk, en 8 Veldstukjes: Zyn Excellentie passeerde den 7den. tot *Kodsard* de Rivier *Maros*, en vervolgde den 8sten. zyne Marsch naar *Torda*, alwaar hy een Corps rencontreerde van 10000 Malcontenten, die 12 stukken Kanon by zig hadden, onder 't Commando van *Toraskoy*, *Teleky*, *Cassas*, en andere Officieren van aanzien, welke hun Volk in ordre van bataille rangeerden, en alle mynen maak-

 ten

1705. January. ten als of zy geresolveerd waren het op een Treffen te laten aankomen: doch de Veldheer *Rabutyn* voorkwam hen, en greep ze met zulk een moed aan, dat ze zich binnen een half uur tydts in route geslagen vonden, met verlies van 2000 Man, 2 stukken Kanon, en 43 Standaarden en Vaandels; hebbende de Keizerschen niet boven de 50 Dooden en Gequetsten bekomen. Hier op avanceerde de Generaal den 9den. tot voor *Clausenburg*, alwaar hy bevond, dat de Malcontenten reedts een groote bres in de Wal gemaakt, en d'andere Fortificatien hadden laten demolieeren; waar na hy zich den 14den. by *Szamos-Vyvar* nedersloeg, en die Plaats van alderhande Provisie en Ammunitie voor eenige Maanden proviandeerde, en vervolgens weder naar *Alba Julia* of *Weyssenburg* keerde. Alhier den 21sten. gearriveerd zynde, was hy van voornemen den Grave *Pekry* t'overrompelen, die eenigen tyd lang de Landstreek daar omtrent met 2000 Man geinfesteerd had, maar op het aannaderen der *Keizerschen* het haazepad koos, en zich met de zynen in 't Gebergte van *Falcama* salveerde. En hebbende de Generaal *Rabutin* gelegentheid gegeeven om ordre te stellen dat alle de Fortificatien van *Weyssenburg* gedemolieerd wierden, kwam hy eindelyk op den 26sten. November in zyne Residentieplaats *Hermanstad* weder te rug.

Gelyk de verovering van Neuheusel den Vorst Ragozzi zo wel gelukt was, trachtte hy zyne zaaken voort te zetten, met zich ook meester van Leopoldstad te maaken. Deze Vesting was langen tyd door de Malcontenten geblokeerd geweest, en de vrees voor de zelve des te grooter dewyl het Garnisoen eenigsins murmureerde, en met malkander over hoop lag. Hy rukte dan met zyn Leger derwaarts, en sloeg 'er het beleg voor: en ongetwyfeld zou de Plaats zich aan hem hebben moeten overgeeven, indien 'er omtrent het eind des Jaars niet iets was komen voor te vallen 't geen de zaaken der Misnoegden ten uitersten dwarsboomde, en daar wy in 't gevolg af zullen spreeken.

De Generaal Heister, die zich terstond na het afbreeken van de Conferentien naar Weenen had begeeven, om mondelyk aan den Keizer en zyne Ministers te vertoonen dat het hem niet mogelyk was de voortgangen der Malcontenten te stuiten indien hem geen meerder Manschap wierd toegezonden, vertrok den 25sten. November van daar om zich weder by zyn Leger, 't geen omtrent Presburg, en hooger op, by een vergaderd wierd, te voegen, en deed, zo haast als hy by zyne Krygsbenden was gekomen, het onderstaande Geschrift, dienende om de Misnoegden aan te maanen tot zich aan zyne Keizerlyke Majesteit t'onderwerpen, allerwegen afkondigen en aanplakken.

Ernstige Vermaaning aan de Rebelleerende Hongaaren.

GElyk het aan allen en een ieder tot aan de Waag toe nu bekend zal zyn, dat ik, behalven dat aanzienlyk Leger 't welk aan deze zyde des Donaus, en gereed is om naar deze Landen over te gaan, met groote en genoegsaame Magt herwaarts gekomen ben; zo hebbe ik geoordeeld, dat ik aan alle de geenen, die dezen zullen zien, leezen, of hooren leezen, behoore bekend te maaken, dat ik eerstdaags tot *Tyrnau* gedenke te zyn, en den *Ragozzi* zelf verder op te zoeken. Weshalven wil ik den Vice-Gespan van *Posonien*, den Regteren, en Edelen op levens straf bevolen hebben, dat zy aanstondts, en zonder myne aannadering te verwachten, tot het maaken der noodige dispositien zich by my komen instellen. En ik vermane de andere Inwoonders der Gespanschappen, zo wel Edelen als Gemeene, mits dezen ernstelyk, dat zy zonder eenig verloop van tyd de *Ragozzische* Party verlatende, na hunne huizen keeren; en dat de wederkeerende Edelen, Officieren, en Rechters der Oorden, in plaats van de Gemeentens, tot het verkrygen van de Keizerlyke genade (welke aan de geenen, die in tydts verschynen, en de allerstrengste middelen niet afwagten, voor deze en de laatste reize niet werd geweigerd) ootmoedig tot my komen: maar dat alle anderen, die zulks uitstellen, en my tot aan de Waag verwachten, zonder eenige verschooning, dat zy onder voorgeeven van vrees niet hebben konnen verschynen, zullen werden afgeweezen; dewyl het niemand onbekend is, dat Onderdaanen en Vassaalen, ziende alle de bedreigingen die hunnen Koning, of hunnen natuurlyken Landvorst, van buiten aankomen, altyd getrouw behooren te blyven; en dat zy, anders doende, zonder eenige genade door vuur en swaard zullen werden verdelgd; en dat het zelfde lot aan hunne Vrouwen en Kinderen zal wedervaaren. En op dat niemand zich met onkunde zonde meenen te behoeden; zyn deze in dit Graafschap van *Posonien* en elders gemeen gemaakt. Aldus heeft ieder op dit Verbod behoorlyk acht te geeven; zullende anders wegens ongehoorzaamheid de voorzeide straffe ondergaan.

Getekend in Cajax den 28sten. November 1704.

Des Keizers Geheime Raad, Kamerling in Stirien, *President van den Krygsraad, Veld-Maarschalk, Colonel Generaal van de Infantery, en Opper-Bevelhebber.*

De Graave HEISTER.

1705. January De Malcontenten de wederkomst van den Generaal Heister by zyn Leger verstaan hebbende, trokken alle hunne Troupen, welke zich aan dien Oord bevonden, by malkander; zulks dat ze tot omtrent dartig duizend Man aangroeiden. Met deze Armée begonden ze den Keizerschen te gemoet te marcheeren, om hun slag te leveren: maar dewyl de Generaal Heister alle zyne Manschap noch niet by een had, week hy in een voordeelige Legerplaats, wat achterwaarts, daar hy zich tegens de vyandlyke aanvallen genoegzaam verschanste, en de Duitsche en Kroatische Regimenten, welke onder wege waren, bleef afwachten.

Deze ondertusschen by hem gekomen, en zyn Leger tot omtrent vyftien duizend man aangegroeid zynde, trachtten de Malcontenten eenig middel uit te vinden om een afwending te maaken, en hem te noodzaaken het zelve door het weg zenden van volk te verswakken. Ten dien einde dan toogen eenige Benden over den Donau, en begonden daar alles te vuur en te swaard te stellen. Een Troup van veertien honderd man ondernam zulks by Sommerein, op het Eiland Schut gelegen; doch wierd door een Keizerlyke Bende te voet en te paard, niet zonder merkelyk verlies, te rug gedreeven. Een andere Troup, bestaande uit twee duizend Krygsknechten, op verscheidene plaatsen over de genoemde Rivier getoogen, meende het Vlek Fydwar, en het daar by gelegen Kasteel, te bemagtigen, en was na verscheidene aanvallen reeds meester van eenige buitenwerken geworden: doch met het aanbreeken van den dag deeden die van binnen een gelukkigen uitval, verdreeven de Malcontenten weder uit hunne werken, en dwongen hen onverrichter zaake weêr heen te trekken. De torn wierd ten twede maal hervat, doch viel vry nadeeliger uit: want een Bende Keizerlyke Ruitery, van Stoelweissenburg te rug keerende, zich met het Voetvolk van het Kasteel vereenigd hebbende, tastte d'Overgekomenen met zulk een verwoedheid aan, dat een gedeelte daar van in den Donau wierd gedreeven, en de rest zodanig verstrooid, dat hun de lust verging om deze onderneeming ten darden maale te beproeven.

Een andere van veel grooter gewigt, naamentlyk het overrompelen van Pest, zou hun byna gelukt hebben. Om deze ter uitvoering te stellen, kwamen de Malcontenten des nachts tusschen den 20 en 21sten. December met een Corps van tien duizend man voor de genoemde

noemde Stad, voorzien met stormladders, en van alles 't geen tot zodanig een expeditie vereischt word. Zy hadden de zelve reedts vast gehegt, en waren aan 't opklimmen: maar twee Capiteinen, die de ronde deeden: in tydts door hun volk daar af verwittigd zynde, greepen die van binnen de wapenen op, en verdeedigden zich zo wel, dat de *Bespringers* genoodzaakt waren na een gevegt van drie uuren af te wyken, en een gedeelte van hunne stormladders achter te laaten. 1705. *Januar*

De Generaal Heister midlerwyl noch eenige Troupen bekomen hebbende, en zich omtrent zestien duizend man sterk bevindende, nam het besluit van Leopoldstad ('t geen de Malcontenten, gelyk hier voor gezegt is, sedert langen tyd geblokeerd gehouden, naderhand belegerd, en zodanig beschooten hadden, dat de bressen wel haast gelegentheid tot den storm gegeeven zouden hebben) te gaan ontzetten; brak ten dien einde den 25sten December op van Moder; en avanceerde dien zelven dag tot by Tyrnau. De Vyanden, van zynen optocht en voorneemen verstendigd, toogen hem te gemoet, om hem slag te leveren; gelyk in der daad des anderendaags geschiedde: doch de zelve viel zodanig tot hun nadeel uit, dat de geheele overwinning aan den Generaal Heister bleef, tegens de verwachting van veele lieden: want de Malcontenten waren ongelyk sterker als hy. Maar 't geen hem een groot voordeel op hen gaf, was dat zyn Leger t'eenemaal uit geregu-leerde Troupen bestond, en der Malcontenten daarentegen voor het meeste gedeelte uit opgeraapt Volk. 't Volgende Verhaal, te Weenen met den druk gemeen gemaakt, zal d'omstandigheden van dezen Veldslag aan den Leezer bekend maaken.

Naauwkeurig Relaas wegens den Veldslag geleverd in Hongaryen by Tyrnau, tusschen het Leger van den Keizer gecommandeerd door den Graave Heister, en dat der Malcontenten gecommandeerd door den Prince Ragozzi.

De Keizerlyke Troupen den 21sten. December geconjungeerd zynde, marcheerde het Leger den 22sten. na *Bosing*, alwaar het zelve des namiddags ten vier uuren zynde aangekomen, hadden zig de Vyanden daar omtrent met 3000 Paarden laten zien; waar op de Generaal *Heister* met de Avantgarde den Vyand recognos-

ceer-

1705 ceerde, die staande bleef tot dat men twee kanonschooten op hem gedaan had. Des
January. 's avondts trokken de onzen in *Bosing*, na dat zy zig ondertusschen ook meester hadden gemaakt van *St. Jorgen*, daar eenige Malcontenten wierden gedood. Den 23sten. hield men rustdag; en vernam, dat de Vyanden alle hunne Troupen te samen trokken, en zig tot een bataille gereed maaken. Ondertusschen wierd Leopoldstad noch al beschooten; 't geen men gemakkelyk in het Leger kon hooren Den 24sten. marcheerde ons Leger na *Modern*, hebbende de grove Bagagie tot *Bosing* gelaten. Den 25sten. quam het een uur gaans van *Tyrnau*, en sloeg zig neder by het dorp *Kofenchal*, alwaar men kondschap kreeg dat de Vyanden met hunne geheele Magt niet verre van daar waren. Den 26sten., met het aanbreeken van den dag, marcheerde het Leger in twee colommen, op die wyze als men de ordre van de bataille wilde reguleeren. Een half uur voortgetrokken zynde, kreeg men narigt, dat de Vyanden achter het Dorp *Butmariz*, 't welk effen voor ons lag, stonden: en verscheidene Malcontenten te paard, welke zich aldaar vertoonden, geroepen hebbende dat men op hun woord twee Mannen van onze Avantgarde by hen zou stuuren, om 'er eenige propositie aan te doen, zond men hun twee Hussaaren toe; welke terstond voor den Generaal Otskay en een ander Hoofd der Malcontenten gebragt zynde, vraagden dezen hen, of wy hen kwamen zoeken, met byvoeging dat zy anders ons meenden te zoeken. De Hussaaren vervolgens weder in het Leger gekomen zynde, en raport gedaan hebbende wegens 't geen de gemelde twee Hoofden der Malcontenten hun gezegt hadden, vond de Generaal *Heister* goed de Brug te passeeren, en het voorschreven Dorp aan de slinkerhand te laten. Na dat hy op den hoek van het Dorp gekomen was, vernam hy 3000 Vyanden onder commando van den Grave *Berezeni*, die ons van naby observeerden. Niet lang daar na wierd men het geheele Leger der Malcontenten gewaar, 't geen op een hoogte by *Tyrnau* stond, werwaarts ook de voorsz. drie duizend Man zich vervoegden. De onzen trokken dan op *Tyrnau* aan; en alzo men twee Graften, die toe gevrozen waren, en noch een Brug te passeeren had, konde men het Corps de bataille zo ras niet formeeren: waarom de Vyanden op ons af kwamen; wanneer het zo donker wierd en zeer sterk sneeuwde, dat men geen twee honderd schreeden ver zien konde. Ondertusschen marcheerden wy de linker hand af na *Tyrnau*, om den Vyanden het front te bieden. Zy kwamen met eenige 1000 Paarden op de flancq van onze linker Vleugel: dog men hield hen met het lossen van eenige stukken Kanon nog wat te rug, alzo de helft van onze Linie nog over de twee Grafien passeeren moest Wanneer wy nu verder na de Stad avanceerden, en onze Troupen voor 't grootste gedeelte over de Graften waren, formeerden de Vyanden hun geheel Leger tot eene linie, zeer digt te samen gevoegd, en die egter wel twee maal zo lang was als de onze, kringswyze uitgestrekt. Zy hadden de hoogte, en de sneeuw die van hen af viel, tot hun voordeel, en begonden alzo uit veertien Stukken op de onzen te kanonneeren; en eenige schooten troffen op het Corps de bataille, op het welk zy kort daar aan met hunne beste Infantery onder een sterk geschrey aanvielen, welke furie het Bataillon van *Wobfern* uitstond, 't geen eene decharge

op

op de Vyanden gedaan, dog wat te hoog geschooten hebbende, zig retireerde; 1705.
't welk het Esquadron der Silesische Recruten ook deed. Eenige vyandlyke Gra- January.
nadiers (bestaande in 120 Franschen en 400 Soldaten, benessens eenige 1000 Tolpatsen) drongen daar op in, en doodden veele van de vlugtende Infantery, en voornamentlyk die by de Bagagie waren. Ter zelver tyd attaqueerde eenige van de beste vyandlyke Ruitery onze rechter Vleugel, en drong op twee plaatsen door, alwaar het Bataillon van den *Duitschen Meester*, en de Overste Lieutenant van *Wachtendonk*, zeer veel leeden. Deze opening door hen gemaakt zynde, en de vyandlyke Ruitery voortdringende, als mede een inval van agteren in onze regter Vleugel gedaan hebbende, en het agterste gedeelte van de linker Vleugel wel een musketschoot van malkanderen gesepareerd zynde, begon de moed voor ons klein te worden: dog de Vyanden waren, om zo te spreeken, als verblind; en haar Corps de bataille had zulk een goed succes niet als haare Vleugels. Onze Ruitery van *La Tour*, *Cusani*, en *Bareith* hield de doordringende Hongarische Ruiters niet alleen op, maar repousseerde hen zodanig, dat zy in disordre raakten, wanneer 'er wel 1000 Man door onze Ruitery wierd neergehouwen, en verlieten de Vyanden twaalf stukken Kanon. Als nu onze Ruitery van beide de Vleugels te gelyk den Vyand nazettede, raakte hun Leger ten eenemaal in confusie. Drie duizend Tolpatsen wierpen hun geweer neder, en baden om pardon. Negen stukken Kanon, zeven Mortieren, benessens de Bagagie zyn ons tot buit geworden. De Vorst Ragozzi retireerde zig na de kant van *Leopoldstad*, welke Plaats verlaten is; en de Graven *Berezeni* en *Esterhasi* zyn over de *Waag* getoogen. Behalven den Franschen Minister *Verville*, heeft men nog een Franschen Brigadier, die een Regiment gereguleerde Troupen van 1700 man commandeerde, gevangen bekomen; en een zekere Minister, zo men zegt een Beyersche by den Vorst Ragozzi resideerende, zoude gebleven zyn. Niettegenstaande de Vyanden over de 30000 Man sterk zyn geweest, hebben wy maar 500 zo Dooden als Gequetsten bekomen, en 50 Vaanen en Standaarden veroverd. Behalven het geene hier boven vermeld word, wil men verzeekeren, dat 'er wel 5000 Man van de Malcontenten zouden zyn gebleven. Kort om, d'Overwinning was zo groot, dat men geschroomd zou hebben zich 'er zodanig een verbeelding af te maaken.

De Vorst Ragozzi, gelyk hier voor gezegt is, zich met acht-en-twintig Esquadrons naar de kant van Leopoldstad geretireerd hebbende, stuurde, zo haast als hy daar omtrent was gekomen, een Trompetter aan den Gouverneur van die Vesting, om hem te zeggen dat wy geslagen waren, en dat hy derhalven geen ontzet te verwachten, noch eenige andere party te kiezen had dan die van zich aan zyne zegenpraalende Wapenen t'onderwerpen: maar dewyl de Gouverneur daar niet na wilde luisteren, brak de Vorst Ragozzi het Beleg op, liet tien stukken Kanon en twee Mortieren achter, en retireerde zich met zyn Volk naar Nitria, werwaarts de Graaven Berezeni en Esterhasi hem met hunne Troupen mede wel haast volgden. Den zelven dag van het Gevecht trad de Graaf Heister, onze Generaal, met eenige Troupen in Tyrnau, ten verzoeke der Overigheid en Inwoonders van die Stad, welke een Bezending aan hem hadden gedaan

 om

1705. January om zyne bescherming te verzoeken, en hem te verklaaren dat ze door dwang in de Party der Malcontenten waren getreeden. 's Anderendaags deputeerden drie duizend van de zelve, welke zich in een gebuurig Bosch verborgen hadden, aan zyne Excellentie, om zyne zachtmoedigheid en bescherming te verzoeken; 't geen hun vergund zynde, leiden ze altemaal de wapenen neêr, en wierden ieder weder naar zyn huis gezonden.

De tyding van deze groote Victorie wierd aan het Hof gebragt door den jongen Graave Heister, welke met vier Postkalessen bin en Weenen kwam inryden. In d'eerste zat hy zelve met noch een Officier; in de twede, een ander met ettelyke Vaandaals en Standaarden, den Malcontenten ontweldigd; in de darde, de Fransche gevange Afgezant Monsr. de Verville, met twee Soldaaten, hebbende de bloote bayonnetten in de handen, tegen hem over; en in de vierde, weder een Officier met verscheidene andere Vaandels. Zy reeden aldus onder het geluid van de Cornet door de Stad naar het Keizerlyk Paleis, en wierden, terwyl men aan haare Majesteiten het slaan van de Malcontenten bekend maakte, op d'Achterplaats van het Keizerlyk Kasteel gebragt; alwaar Monsr. de Verville, noch vol van spyt en droefheid wegens dat hy het ongeluk had gehad van gevangen genomen te worden, twee uuren lang voor al de wereld ten toon wierd gesteld.

De Generaal Heister op zodanig een wyze, als hier voor gezegt is, in Tyrnau zynde gekomen, nam 'er zyn quartier met de Generaalspersoonen welke onder hem dienden, en deed 'er vyf Bataillons in treeden; cantonneerende de rest zyner Troupen in de gebuurige Dorpen, ter oorzaak der strengheid van het Jaargetyde. Den 28sten. der genoemde Maand December deed hy in Tyrnau een plechtig *Te Deum* zingen, om God te danken wegens d'overwinning welke hy had behaald. Ondertusschen vergat hy de zorg van Leopoldstad niet; stuurde zo veel verversschingen derwaarts, als het hem mogelyk was; en bevlytigde zich om de noodzaakelyke schikkingen tot des zelfs behoudenis te neemen: doende wyders een nieuwe Amnistie afkondigen ter gunste der geenen welke de wapenen nederleggende, zich terstond aan zyne Keizerlyke Majesteit kwamen onderwerpen; en een zeer streng verbod aan alle d'Inwoonders van Hongaryen noopende de zelve tegens den Keizer op te vatten, onder voorwending van daar toe gedwongen te zyn, of

an-

anderſins: maar noch deze Amniſtie, noch deze Verboden bragten eenige werking van belang voort; en de grootſte vrucht, welke de Generaal Heiſter van zyne overwinning genoot, was dat hy zich meeſter van de Stad Tyrnau vond, en de Malcontenten dwong de blokade en belegering van Leopoldſtad op te breeken, en zelfs een kleine Schans, welke zy tegen over Fuldwar hadden begonnen te maaken, te verlaaten. Ondertuſſchen vertoefden de zelve niet lang met in zo grooten getale, als voorheen, in het veld te verſchynen. Zy hadden zich na den Slag aan de kant van Neuheuſel geretireerd, en voegden zich de volgende dagen zonder eenige verhindering van de zyde der Keizerſchen daar weder te ſamen. Den 12den. January verſtond de Generaal Heiſter, dat een klein Corps van Malcontenten zich op nieuws aan d'andere zyde van de Waag vertoonde; weshalven hy zich terſtond met vyf of zes duizend Man in optogt begaf om hen te gaan zoeken: maar zy waren alreedts vertrokken, en hy kon 'er niet af betrappen als eenige achtergebleevene Troupen, ieder van twintig à dartig man. Thans vervoegde hy zich naar Seret; en eenige Malcontenten van die Geweſten hem te gemoet zynde gekomen, om hem aan te bieden de wapenen neder te leggen, indien het hem beliefde hen d'Amniſtie te laaten genieten, liet hy hun ten antwoord geeven, dat het te laat was, en dat zy moeſten verwachten door de zelve uitgerooid te worden, ten ſtraffe van dat ze zich zo lang in hunne wederſpannigheid verhardnekkigd hadden. Ter zelve tyd plonderde een Detachement van het Garniſoen van Peſt een Plaats Monor geheeten, om dat d'Ingezetenen de wapenen tegens den Keizer hadden opgenomen, en voerde dartig Wagens, gelaaden met buit, en vyf honderd Oſſen, van daar. Dit Detachement lichtte ook den Bailjuw van de Plaats op, benevens eenige der voornaamſte Inwoonders, en bragt ze gevankelyk naar Peſt. Men vleide zich, dat men de Hongaaren door deze ſtrengheid zou verſchrikken, en t'eenemaal verſtrooijen; doch bleef niet lang in die gedachte. De Generaal Heiſter wierd verſtendigd, dat de Graaf Bereſini met een Leger van dartig duizend man van d'oevers der Theys weder te rug kwam, in het voorneemen van op nieuws weder over de Waag te trekken; waar op hy raadſaam oordeelde zich aan deze zyde van die Rivier te retireeren, voelende zich niet ſterk genoeg om hem te bevechten: en in der daad, de Graaf Bereſini zynen optogt voortgezet hebbende, deed het groote Eiland Schut nochmaals door een Detachement

1705. January

1705. January. ment van zyne Troupen bezetten. Dit geschiedde den 20sten. Januarys en sedert begonden de Malcontenten hunne uitloopen weder door het geheele platte land, en kwamen zelfs den 26sten. tot by de Stad Weenen, daar ze twee Dorpen in d'assche leiden, en een klein Corps van Moravische Landzaaten, welke zich te Gending verschanst hadden, sloegen, en 'er vier honderd af doodden. Ten anderen was de Stad Zatmar, welke zy sedert eenigen tyd gebloqueerd hielden, genoodzaakt geweest zich by gebrek van leevensmiddelen aan hen over te geeven; en men verstond uit Offen met brieven gedateerd den 24sten. January, dat het Garnisoen aldaar gebragt was sterk drie honderd seventig Voetknechten en zeven-en-vyftig Ruiters, gelyk ook de Generaal Glokelsberg, de Graaf van Levenburg, Gouverneur van de Plaats, en alle d'andere Officiers. Men vreesde ook geweldig voor Giula; doch deze Vesting hield het tot noch toe, niettegenstaande de sommatien van den Graave Caroli. De Generaal Heister, die zyn Quartier te Bosingen, niet verre van Tyrnau, had, verwachtte met ongeduld een renfort van drie Regimenten, 't geen door Weenen was getoogen om zich by hem te gaan voegen, te weeten dat van den Prins Maximiliaan van Hanover, dat van Gronsfeld, en dat van Cusani, alle drie Ruitery. De genoemde Generaal had ten Hove doen vertoonen, hoe noodzaakelyk het was een groot Magazyn van leevensmiddelen tot het onderhoud van zyn Leger te Presburg op te rechten, te meer dewyl d'Inwoonders der Graafschappen, welke den Keizer getrouw waren, zich zodanig van graanen uitgeput bevonden, dat zy 'er geene tot hunne provisie geduurende het overige der winter hadden, noch om hunne landeryen in d'aanstaande lente te bezaaijen; waar op ordre wierd gegeeven om hem vier duizend quintaalen koorn, vyftig duizend ponden kruid, en honderd duizend ponden lood toe te zenden: met het verzamelen van welke Munitien men tegenwoordig bezig was.

TURKYEN. Verandering van zaaken aan d'Ottomannische Porte.

INDIEN de Franschen vertrouwen hadden gesteld op de vriendschap van den Grooten Vizir Hassan Bassa, gelyk het scheen, zy moesten 'er nu maar van af zien: want hy was niet meer in staat om aan iemand goed of kwaad te doen; hebbende het lot ondergaan van de geenen zyns gelyken welke het minst ongelukkig zyn, 'k wil zeggen dat men hem het gebied had afgenomen, en het leven gelaaten: een byzondere genade, welke hy mogelyk verschuldigd was aan zyne Gema-

1709. January.

malin, zynde een Zuster van den Sultan. Een andere Vizir, Achmet-Bassa geheeten, en gebynaamd Kaleilicos, wierd in zyne plaats gesteld. Deze verandering geschiedde den 17^{den}. September, des morgens, zonder eenig geruch, en op een uur daar men 't minst op verdacht was; hebbende de Grooten Heer door een Kapigilar-Kiayasi alleenlyk het Zegel van Hassan doen eisschen, en het zelve aan Achmat, dien hy heimelyk ten dezen einde van Candia, daar hy Bassa was, had doen komen, gegeeven. Hassan wierd vervolgens te Ismit verbannen; en de Sultane, zyne Gemalin, volgde hem daar. Een verandering van die natuur moest gewisselyk eenige andere veroorzaaken. Een Groote Vizir valt zelden alleen. Die het meeste deel in zyne gunst gehad hebben, moeten noodzaakelyk met hem vallen: en dit gebeurde den Capitein-Bassa Osman, die even zo groote vriend van den afgezetten Vizir was, als vyand van den geenen welke tegenwoordig regeerde. Deze Osman bevond zich noch in de Swarte Zee, daar hy dit Jaar het bevel over de Vloot van den *Grooten Heer* had gevoerd, wanneer hy verstond 't geen 'er te Constantinopolen was voorgevallen: en van dat *oogenblik* af kon hy wel oordeelen, wat lot hem verwachtte. Want men moet hier in 't voorby gaan zeggen, dat *hy eertydts dien zelven* Kaleilicos, die nu tot het Groot-Vizirschap verheven was, zeer kwalyk had gehandeld, en ook noch de wreedheid gehad van den Zoon zyner Gemalin onder de stok te doen sterven, om hem te doen verklaaren waar hy zich had vertrokken, op dat men hem konde vangen en het hoofd afhouwen. Osman-Bassa moest dan geen grooten haast hebben om weder te Constantinopolen te komen. Niettemin, maakende van de nood een deugd, vertrok hy uit de haven van *Heracléa*, in Klein *Asien*, daar hy een wyl gelegen had: maar naauwelyks was hy met zyne Galeyen in volle zee gekomen, of hy wierd overvallen door een storm, die hen verstrooide, en 'er negen tegen de klippen aan stukken sloeg. By deze gelegentheid bleef een groote meenigte van volk, en inzonderheid Slaaven en Slaavinnen, welke de Capitein-Bassa uit Circassien medebragt. Men zei, dat hy onder anderen aan zyn boord had acht-en-twintig uitgezochte jonge Dochters, Circassische en Georgische: doch dat de meeste kwamen te sneuvelen; konnende hy 'er, niettegenstaande alle aangewende poogingen, niet meer dan zeven af behouden. Eindelyk kwam hy met het overschot van zyne Vloot te Constantinopo-

1705. January len, bestaande in negen Galeyen. Straks wierd hy van zyn Ampt afgezet, en naar Sidoa in ballingschap gezonden; zynde een Beylik van weinig of geen voordeel, en noch minder eerlyk. In een woord, 't is een van die kleine Commandementen welke gemeenlyk voor de Bassas, die in ongunst zyn, bewaard worden. Wat zyne Expeditie op de Swarte Zee belangt, zy had geen ander oogmerk als het bouwen van een Fort in d'Engte van Kerei, op de Kust van de Krim, ten einde die doortogt tegens de Muskoviters te bewaaren, welke zich in 't gevolg daar af zouden konnen bedienen om in de Swarte Zee te komen, en 'er de Vaart af t'ontveiligen. Het Fort wierd dan gebouwd op een heel voordeelige Rots: en gelyk d'Engte daar ter plaatse zeer wyd is, hadden de Turken de gantsche zomer bezig geweest om ze aan de kant van den tegen over gelegenen oever met Saïken en andere Vaartuigen, gevuld met steenen, welke zy daar lieten zinken, te vullen; hebbende ook noch Batteryen van kanon, welke waterpas schooten, aan de voet van het Fort opgeworpen, en 'er een Garnisoen van duizend man gelaaten. 't Overige der Nieuwigheden van Constantinopolen is in den volgenden Brief te vinden.

Uit Constantinopolen, *den* 10^den^. *December* 1704.

OVER eenige weeken verbreidde de Fransche Factie alhier, dat hunne Vloot een zeer groote overwinning op die der Engelschen en Hollanders had behaald; waar op verscheidene van hen verlof aan den Grooten Vizir verzochten om Vreugdevuuren ter die gelegentheid te mogen ontsteeken, en Kanon te lossen; 't welk hun vergund wierd, op voorwaarde dat ze genoegsaame bewyzen van de zaak zouden brengen; 't geen zy niet konden doen, vermits 'er weinige dagen daar na met het Engelsch Schip *de Britannische* geheeten, te *Smirna* aangeland, gantsch andere tydingen kwamen, waar mede men in tegendeel verstond, en gantsch klaarlyk zag, dat al het voordeel van het Gevecht aan d'Engelschen en Hollanders was gebleeven; weshalven d'Aanhangers van Vrankryk genoodzaakt waren de Stellagien, welke zy opgerecht hadden, schandelyk weder af te breeken, en veertien stukken Kanon te rug te laaten brengen, tot dat een gunstiger gesteldheid van zaaken hun reden tot diergelyke verheugingen gave. Dit geschiedde echter niet zonder door de Turken dapper uitgelagchen en bespot te worden. Sedert had den Ambassadeur van Vrankryk groote bereidselen laaten maaken tot een plechtig Festyn; 't geen hy moest geeven ter gelegentheid van de Geboorte des Hertogs van Bretagne, en onder anderen eenige stukken Kanon voor zyn Huis, en een groote meenigte van Lampen op houte boogen, uit-

uitdrukkelyk ten dien einde rondom zyn Huis en Tuin, welke op het Serrail uitzien, opgerecht, laaten plaatsen; hebbende ten dien einde een Keizerlyk verlof van den Grooten Vizir (a) *Azem*, toen hy in dienst was, verkreegen. De Gouverneur van Candia, *Achmet-Bassa*, tot het Groot-Vizirschap verheeven zynde, liet den Ambassadeur van Vrankryk door zynen Tolk aan hem weeten, dat hy deze bereidselen had gemaakt; hem biddende het verlof, 't geen hy had verkreegen wegens zyn Festyn aldus te mogen houden, te willen bevestigen. 't Antwoord van den Grooten Vizir was niet klaar genoeg om zodanig van den Tolk verstaan te worden als het behoorde; zulks dat des anderendaags, den 29ten. September, wanneer den Ambassadeur zyn Festyn had begonnen, en dat hy, na het *Te Deum* by de Kapucynen te hebben doen zingen, niet meer en dacht dan om zich aan tafel te zetten en te gaan eeten met den Afgezant van Venetien, verscheidene Mevrouwen, Edellieden, Monniken, en anderen, welke aan drie Tafelen zaten, heerlyk opgedischt, en in welker midden men een Wynfontein gepractiseerd had, die in overvloed vloeide, de gantsche vreugde voor een groot gedeelte gestoord wierd. *Mauro Cordato* kwam den Ambassadeur zeggen, dat de Groote Vizir hem wel vergund had verheugingen aan te rechten, maar niet te schieten: Dat hy hem verzocht, of liever gebood het niet te doen; vermits 'er verscheidene Sultanen in het Serrail swanger waren: doch zonder iets te zeggen wegens de Lampen. Den Ambassadeur gehoorzaamde dit soort van verzoek; vervolgde zyne verheugingen; en liet, wanneer het avond was geworden, alle zyne Lampen, ten getale van by de zes duizend, ontsteeken: 't welk een zeer groot gerucht maakende, vertoornde de Groote Vizir zich daar zodanig over, dat hy den Bostangi-Bachi, of Intendant Generaal der Tuinen of Hoven, met vyf hondert Hoveniers, gewapend met sabels en stokken, naar het Huis van den Ambassadeur stuurde, terwyl alles in vreugde en gedans was, met uitdrukkelyke last van hem zyne ordres aan te kondigen, welke waren de Lampen te doen uitblusschen. De Tapugi-Bachi, of Rechter der Politie, wierd ter zelve tyd aan d'Achterpoort gezonden, om d'ordres in geval van wederstand te doen uitvoeren. Den Ambassadeur vertoonde zich schrikkelyk; verzocht den *Bailo* der *Republyk* van *Venetien*, te vertrekken; deed zyne Domestiquen de wapenen opvatten; en swoer, dat hy eer de laatste droppel van zyn bloed zou uitstorten, als zodanig een affront lyden: waar na hy den Bostangi-Bachi antwoordde, dat hy geresolveerd was liever te sterven als zyne Lampen te laaten uitblusschen; en dat, zo hy ondernam met geweld in zyn Huis te dringen, hy 'er hem gaauwer zou doen uitgaan als hy 'er in gekomen was. Doch eindelyk bedaarde den Ambassadeur wat; en maatigende zyne gramschap, verswolg hy de brok hoe bitter de zelve hem ook toescheen, en leed den hoon wat besluit hy ook had genomen van ze niet te lyden, en liever te sterven als 'er geen wraak af te neemen. Van een grimmigen leeuw wierd hy zo zachtmoedig als een Lam; en laatende zich raaden door eenige lieden welke liefde voor hem hadden, en hem vertoonden het gevaar daar hy zich in stelde met wederspannig tegens d'ordres van den Grooten Vizir te blyven, leed hy eindelyk, en op de weedsaamste wyze der wereld, dat men zyne Lampen uitbluschte; 't geen aanstonds

1705. January

(a) Hassam.

1705. January stondts volbragt zynde, de vrolykheid wyders t'eenemaal stoorde. Aldus zou een dag van vreugde byna een dag van droefheid geworden hebben: want de gramschap van den Grooten Vizir was tot zo verre gegaan, dat hy een groot getal Menschen had doen verzamelen, voorzien met van die haaken daar ze by gelegentheid van brand de huizen mee onder de voet haalen. Ook had hy zyne Vaartuigen aan d'oevers doen brengen, en stond gereed om met de Wacht der Janitsers over de Rivier te vaaren; wanneer men hem kwam zeggen, dat men zyne ordres gehoorzaamd had.

De nieuwe Vizir is omtrent seventig jaaren oud, zeer streng in alle zyne daaden, maar heel rechtmaatig, en wel geneigd om de vrede en goede overeenkomst tusschen de twee Keizerryken te handhaaven. Hy heeft gantsch geen genegentheid om de Turken aan te dryven tot de Malcontenten van Hongaryen by te staan, en zeer weinig liefde voor de Franschen, aan de welke hy byzonderlyk heeft doen verbieden offensive of defensive wapenen te draagen, zich met gantsch roode stoffen te kleeden, en des nachts by de straat te gaan. Hy gaat zelve nacht en dag de ronde doen, om te zien of alles wel is. Hy heeft de prys van het Vleesch en andere Eetwaaren doen verminderen, 't gewigt van het Brood vermeerderd, en verscheidene andere Reglementen gemaakt, enz.

DUITSCHLAND. Ziekte des Keizers.

DAAR liep sedert een wyl een gerucht wegens een ziekte des Keizers; en in der daad, het wierd waar bevonden. Van een kleine onpasselykheid was de zelve zodanig aangenomen, dat men voor de gevolgen begon te vreezen, en zich ook zelfs gehouden achtte het aldus met een Expressen aan den Roomsch-Koning te schryven, op dat hy zynen optogt mogte verhaasten: maar kort daar na verminderde de kwaal; en wanneer die Vorst te Weenen was gekomen, had hy de voldoening van zyne Keizerlyke Majesteit in een staat van beterschap te vinden. Den 17den. December deed de Roomsch-Koning zyne intreede binnen de genoemde Stad, verzeld van de Koningin, zyne Gemalinne, onder zodanig een toevloeijing van volk dat men naauwelyks door het gedrang heen kon booren. Des anderendaags ontfing hy de complimenten van het gantsche Hof, en d'uitheemsche Ministers, over zyne gelukkige wederkomst en glorieuse Veldtogt; en wierd de zelve dag gevierd met een Festyn, gevolgd van een Concert 't geen de Roomsch-Koningin aan de Keizerlyke Familie gaf. De Keurvorstinne Douairiere van de Palts, Moeder der Keizerin, welke geduurende de laatste Beroerten van Beyeren haar verblyf in Tirol, en vervolgens te Judenburg in Stirien, had gehouden, kwam drie dagen daar na aan het Hof met den Vorst en Bisschop van Augsburg, haaren Zoon, en wierd van haare Keizerlyke en Roomsch-Koninglyke

Wederkomst des Roomsch-Konings van voor Landau.

ke

1705. January

ke Majesteiten met groote tekenen van tederheid en alle behoorlyke eerbewyzingen ontfangen. De jonge Prins van Lotharingen, die de Veldtogt in Piemont had bygewoond, was mede te Weenen geweest, doch zonder zich daar op te houden, enz.

Bezorging der Ryks-zaaken door den Roomsch-Koning.

Hoewel nu de Keizer t'eenemaal hersteld was, en dat men 'er zelfs opentlyk God voor gedankt had, voer de Roomsch-Koning (sedert wiens wederkomst men meenigvuldige Raadtsvergaderingen had gehouden, d[illegible] die Vorst alleen in voorgezeten had; schynende zyne Keizerlyke Majesteit zich hoe langer hoe meer omtrent de gewigtigste zaaken op hem te verlaaten) echter voort met in de voornaamste bezigheden der Regeering te voorzien, en inzonderheid noopende 't geen tot den Oorlog vereischt wierd. De Prins Eugenius van Savoyen, die sedert een maand weder te Weenen was gekomen, verlichtte hem zeer veel in deze bezorging: doch hy had den Graave Caunitz, Vice-Kancelier des Ryks, en een der voornaamste Ministers des Keizers, verlooren. Deze, een Heer van taamelyk hooge jaaren, stierf te Weenen op Zondag, den 11^den^. January, 's morgens ten vyf uuren, aan een beroerdheid, die hem overviel, en in zeer weinig tyds wegrukte. Men wist noch niet, wie in het Ampt van Vice-Kancelier op hem zou volgen: doch dat van Geheimen Raad wierd aanstondts vervuld met den Graave van Wratislaw, voor dezen Extraordinaris Afgezant des Keizers in Engeland geweest.

Dood van den Graave Caunitz.

Vergadering der Neder-Oostenrykfche Standen.

Op Maandag, den 19^den^. der zelve Maand January, wierd de Neder-Oostenrykfche Landdag geopend; en hebbende de Keizer zich met de gewoonlyke plechtigheden in persoon aldaar vervoegd, deed de Graaf Buccellini, Hof-Kancelier, volgens de gewoonte, de propositie zyner Keizerlyke Majesteit aan de Standen, met een Aanspraak ten voornaamsten van den onderstaanden inhoud, in de welke kortelyk alle de voordeelen van den voorgaanden Veldtogt worden aangeroerd.

DE Roomsch-Keizerlyke, Ongarische en Bohemische Koninglyke Majesteit, Aertshertog van Oostenryk, onzer aller genadigste Erflandts Vorst en Heer, &c., bied zynen getrouwsten en gehoorzaamsten Standen van dit Aertshertogdom Oostenryk onder den Enns gelegen, als mede allen Prelaaten, Heeren, Ridders, ook Steden en Dorpen, des zelfs Koninglyke genade, en Erflandts-Vorstelyke gunste en alles goedts aan, &c. Het strekt tot des zelfs groot genoegen, dat de Standen op dezen uitgeschrevenen Landdag zo talryk

1705. January. verschynen; zonder twyffel wel overwegende, dat, dewyl God Almagtig de Keizerlyke en der Geallieerden Wapenen in 't voorleeden Jaar met zeer importante Overwinningen gezegend heeft, men met allen ernst en moeite moet arbeiden om van de zelve een regt gebruik te maken, en een weg tot meerder Progressen te baanen (want volgens het getuigenisse van Guiccardyn, zyn de vrugten van alle Overwinningen daar in gelegen, dat men ze wel gebruikt) waar toe de getrouwste en gehoorzaamste Standen nog meer zullen aangevoerd worden door de erinneringe, met wat glorieus succes de oneindelyke goedheid Godts bekroond en gezegend heeft de onvermoeide en Vaderlyke pogingen van hunnen genadigsten Landvorst; de Alliantien, met andere Kroonen en Vorsten gesloten; de considerabele Krygsmagt van haare Majesteit de Koninginne Anna van Groot Brittannien, en van de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden (daar weinig voorbeelden van zyn) van den Theems aan den Donau gezonden; de Hulptroupen der Koningen van Denemarken, Polen en Pruissen, zyner Keurvorstelyke Doorluchtigheid van de Paltz, der beide Kreitsen van Franken en Swaben, gelyk ook van verscheidene andere Vorsten en Standen des Ryks, en voorts de ordinaire en extraordinaire opgebragte Onderstandgelden door ons lieve Vaderland. En om meerder particulariteiten aan te halen, moet niet met stilswygen voorby gegaan worden de verovering van de Stad Amberg en van den geheelen Opper-Paltz, uitgevoerd door het beleid van den Veldmaarschalk den Grave van Herbeville; de met stormenderhand ingenomene Plaats Statamhof; de bezettinge van Regensburg met uitdryvinge der Beyerschen; de Ryksteden Ulm, Augsburg, Memmingen, Kempten, tot overgave aan de Keizerlyke en der Geallieerden Wapenen gedwongen; de genoodzaakte verlatinge der Vyanden van het Markgraafschap Burgau; de uitmuntende Overwinninge by Donauweert, behaald onder het manhafte beleid van den Keizerlyken Generaal Lieutenant den Markgraaf Lodewyk vrn Baden, en van den Mylord Vorst en Hertog van Marlboroug; de Victorie by Hogsted, zodanig als 'er by menschen gedenken geene behaald, noch diergelyke in de Gedenkschriften van Europa niet te vinden, nog van wiens wedergaa, volgens eigene bekenteniße der Vyanden, nooit gehoord is, bevochten onder het heldhaftig beleid van den Prins Eugenius van Savoyen en den hooggenoemden Hertog van Marlboroug; en eindelyk de groote Zegen door den Graave Heister op de Rebellen van Ongaryen behaald: van al het welke men dit besluit kan maken, dat de ontydige Vrolykheden en Triomphen der Vyanden door den Allerhoogsten beschaamd zyn gemaakt; zo dat men kan zeggen, dat God een regtvaardig Regter zynde, de overwinninge gegeeven heeft aan dien, welke het regt had. Dewyl dan de allergoedste Heere der Heirscharen zynen zegen heeft laten schynen, niet alleen in de bovengenoemde Veldslagen en Veroveringen van Steden, maar ook in 't vermeesteren van de beroemde Vesting Landau, in welkers beleg zyne Roomsch-Koninglyke Majesteit zulk een loffelyken en onvermoeiden yver heeft getoond, die de onsterffelyke gedagtenisse der nazaten waardig is, &c. dat wyders, na 't inneemen van Landau de Fortresse Kuffstein in Tyrol, en verscheidene andere Steden en vaste Plaatsen, benessens het grootste gedeelte van

het.

het Keurvorstendom van Beyeren, genoodzaakt zyn geworden zig, tot een teken van onderdanigheid, aan zyne Keizerlyke Majesteit te onderwerpen; zullen de zeer gehoorzaame en getrouwe Standen, (dewyl, gelyk hier boven is gemeld, het rechte gebruik te maken van zodanige uitmuntende Overwinningen en Conquesten, het ware middel is om zig den weg te openen tot verdere Progressen) volgens hunne gewoone wysheid van zelfs begrypen, dat dit gebruik der Overwinningen niet beter ten goeden kan gebragt werden, als dat het met de onophoudelyke zorg en arbeid, gelyk als tot nog toe lofselyk geschied is, gecontinueerd werde, ten einde de geheele Vyandlyke Magt met een sterker kragt en regtvaardige wraak werde vervolgd; de nog dreigende gevaren (hoewel voor een goed gedeelte zo in Ongaryen, als in 't Roomsche Ryk, Italien en in Spanjen verminderd) met een dappere hand te boven gekomen; het ongelyk tegens de reden en geregtigheid gewroken; en met de Godlyke bystand de gemeene zaak in volkomene zekerheid gesteld werde tegens alle de vyandlyke aanslagen: al het welke kan geschieden met het spoedig recruteeren der Legers; het tydelyk te samen brengen van Proviand en Ammunitie; het oprigten van Magazynen; het gereed maken van de Artillery, groot en klein Geweer; en het repareeren der Vestingen. En zyne Keizerlyke Majesteit twyfelt niet, of de zeer getrouwe en gehoorzame Standen zullen dit alles wel erkennen, en uit die erkentenisse, volgens hunnen gewoonlyken yver, inwendiger hunne kragten onderzoeken; des te vaardiger tot verschaffinge van alle de bovengenoemde noodzakelykheden mede werken; de aan hen hier nevens in schrift overgegevene eischen zonder tydverlies openen; haastig beraadslagen; en zig te williger daar over verklaren, om dat het welwezen van de gemeene zaak, de zekerheid van onzen genadigsten Landvorst, en dienvolgens die van het lieve Vaderland, maar voornamentlyk het vertrouwen 't geen zyne Keizerlyke Majesteit op hen lieden gesteld heeft, daar van afhangt; met verzeekering dat hunne getrouwste en gehoorzaamste bereidwillige vaardigheid erkend zal worden door die Keizerlyke en Vorstelyke genade, waar mede zyne Keizerlyke Majesteit de bovengenoemde Standen in 't generaal en in 't byzonder toegedaan is. 1705. January

Na dit vertoog deed de Keizer zelve een Aanspraak aan de Standen, in de welke hy te berde bragt de redenen waarom hy genoodzaakt was den Eisch, in het overgegeeven Geschrift begreepen, te doen; hen wyders met zeer groote nadruk aanmaanende den zelven zo spoedig, als 't mogelyk was, t'onderzoeken, en 'er een vaardig antwoord op te geeven: waar op de Graaf van Abensberg, Maarschalk der Provincie van Neder-Oostenryk, uit den naam der Standen antwoordde, dat zy den gemelden Eisch ten eersten zouden openen, en, niettegenstaande hunne Landen zeer veel geleeden hadden, en verarmd waren, dat zy echter hunne inwendige krachten zouden onderzoeken, om aan zy-

1705. ne Keizerlyke Majesteit genoegen te geeven; gelyk breedspraakelyker
January. te zien is uit d'onderstaande Aanspraak, door den gemelden Graave
by die gelegentheid aan de zelve gedaan.

Allermachtigste en Onverwinnelykste Keizer der Romeinen, *Koning van* Ongaryen *en* Bohemen, *Aertshertog van* Oostenryk *&c.*

Onze genadigste Keizer, Koning, Vorst en Heer, &c.

NA dat Uwe Keizerlyke Majesteit volgens zyne oude gewoonlyke goedheid de getrouwste en gehoorzaamste Standen van Neder-Oostenryk met zyne allergenadigste Persoonlyke Tegenwoordigheid geliefd heeft te vereeren, en gelukkig te maaken; zo bedanken die Standen, Prelaaten, Heeren, Ridders en Burgers gezamentlyk zeer onderdaniglyk Uwe Keizerlyke Majesteit. En nadien de zelve het allergenadigste Voorstel van uwe Keizerlyke Majesteit, als mede zyne goedertierene en Vaderlyke zorg en het vereischte in het overgeleeverde Schrift wel verstaan, en begrepen hebben; zullen de zelve van hunne kant niet nalaaten zulks spoedig te overweegen, en zich daar op te beraaden.

En verders willen de getrouwste en gehoorzaamste Standen Uwe Majesteit niet vertoornen, met aan de zelve te vertoonen de schade door hen eenige jaaren geleeden; waar van zyne Majesteit zelve een allergenadigste getuigenis gegeven, en een Vaderlyk meedelyden getoond heeft. Maar de zaake tegenwoordig door het zeer ervaren en wys bestier van Uwe Keizerlyke Majesteit, en door des zelfs Wapenen (die van God zodanig gezegend, en zo glorieuzelyk zegenpraalende door zyne Roomsch-Koninglyke Majesteit, en des zelfs Opper-Generaals bestierd zyn) in een beter staat zynde gebracht, en daar en tegen het rechtvaardige voorneemen van Uwe Keizerlyke Majesteit voor het gemeene best, en de rust van *Europa*, niet zonder een groote somme gelds bevoorderd konnende worden, welke niet zonder een gewigtige hulp van het getrouwe Ryk en Land by een vergaderd kan werden; zo zal de getrouwe Provintie van *Oostenryk*, onder de Enns gelegen, van haare kant niet nalaaten haare inwendige overige krachten zeer naauwkeurig te onderzoeken, en zich met zodanig een onderdanigheid en vaardigheid jegens Uwe Majesteit verklaaren, welke over een zal komen met de hoop, die men zich van onze dienstwilligheid verbeeld heeft: waar na de allergetrouwste en gehoorzaamste Standen, en onderdanigste Leenheeren, aan Uwe Keizerlyke Majesteit met een oprecht gemoed een lange en standvastige Gezondheid, Regeeringe, en de hoogste Overwinninge toewenschen; gelyk ik myne gehoorzaamste Persoon, en alle de geenen die hier tegenwoordig zyn, ons mede allerdiepste eerbiedigheid en onderdanigheid knielende nederwerpen aan den voet van uwen Allerhoogsten Troon, enz.

Ge-

Gelyk d'Overwinning van Hogstêd eene der roemruchtigsten was daar men sedert Eeuwen af heeft gehoord; wierd 'er gesproken van een steene Gedenkteken in de Vlakte van die Plaats op te rechten, ter eeuwige gedachtenisse van deze vermaarde Victorie, en de bloedige Nederlaag welke de Franschen aldaar door de zeeghaftige Wapenen der Geallieerden hadden geleeden. Naauwelyks had zich dit gerucht onder het Gemeen verbreid, of men zag in druk uitkomen een Inscriptie om op het zelve te stellen; maar met verwondering, dat 'er niet meer van de Staaten Generaal, noch van der zelver Troupen, in wierd gesproken, dan of zy 'er niet geweest hadden. Doch 't zy dat de Boekverkoopers te Weenen te haastig waren geweest, en maar het eerste ontwerp op de pers hadden gelegt, gelyk men wel voor het naast gelooft, of dat het ergens anders aan had gescheeld, zy kwam altoos een wyl laater in een veel volmaakter staat voor den dag; hebbende den Heer Stepney, Extraordinaris Afgezant van Engeland aan het Hof zyner Keizerlyke Majesteit, die 'er Auteur af was, daar groote veranderingen in gemaakt, het ontbreekende bygevoegd, en het overtollige weggenomen, op dat ze te beter overeenkomende mogt weezen met de roem en achtbaarheid welke hy zich in de geleerde en politique wereld heeft verkreegen. Ziet hier een Afschrift van dezelve.

1705. January. Gerucht wegens een Kryggedenkteken in de Vlakte van Hogsted op te rechten.

MONUMENTUM

Æternæ Memoriæ Sacrum.

ANno MDCCIV. Die XIII. Augusti,
In hac Regione
Ingenti Clade fusus est Exercitus Gallo-Bavarus,
Ductus ab Emanuele, *Electore*,
Et Franciæ Mareschallis de Tallard & Marsin,
Quorum alter in Prælio captus,
Cum XL. Præfectis belli primariis, IX. C. minoris

1705. January

Ordinis, & XII. M. *Gregariis*, *præter deletos in Campo* XIV. M. & IV. M. *in Flumen præcipitatos.*

Exercitui victori cum immortali Gloriâ imperavit
JOHANNES, *Dux de* MARLBOROUGH,
Anglus,
Qui
Sub auspiciis ANNÆ REGINÆ,
& FOEDERATI BELGII ORDINUM,
Strenuum Agmen
à Tamisi & Mosâ ad Danubium adduxerat, ut
Germaniæ periclitanti succurreret:
Quam Expeditionem,
Junctis cum LUDOVICO, *Marchione* Badensi,
Copiis,
Expugnato ad Donaverthum *Monte*,
Vallo & Aggere munitissimo,
summâ cum fortitudine incepit:
Et post,
sociatis iterum armis cum EUGENIO, Sabaudiæ *Principe*,
decretorio Conflictu,
in Campo inter Bleintheim & Hochstadt,
pari constantiâ ac felicitate perfecit.
Erat adversa Acies
& *numero*, & *loci situ*, *superior*;
neque alius ad Victoriam patebat, quam
per Paludes, aditus.
Sciant Fœderati Duces
viam Virtuti nullam esse inviam:
Discant Proceres,
Conjurationem cum Patriæ Hostibus raro
esse impunem:

Et

Et agnoscat tandem LUDOVICUS *XIV.*
neminem ante obitum debere aut Felicem,
aut Magnum prædicari.

* * *

EUGENIUS *Campo*, LUDOVICUS *Monte triumphat*
Utraque MARLBORIO *debita palma Duci.*
Sic Gemini Fratres alternâ *lampade fulgent*,
Dum fixum *Arctoo Sidus in Axe micat.*

Om de geenen, die in de Latynsche Taal niet ervaren zyn, mede den zin van deze voortreffelyke Inscriptie te doen begrypen, zullen wy de moeite neemen van 'er een vertaaling in 't Nederduitsch af te geeven.

GEDENKTEKEN

Aan d'Onsterfelyke Gedachtenis toegewyd.

IN het Jaar MDCCIV. den XIII. Dag van Augustus,
is in dit Gewest
door een schrikkelyke Nederlaag verslagen het *Fransche* en
Beyersche Leger,
gevoerd door den Keurvorst *Emanuel*,
en de Maarschalken van Vrankryk *Talard* en *Marsin*,
waar van de eerste in den Stryd is gevangen, benevens XL.
Opperbevelhebbers, IX. C. mindere Officieren, en
XIII. M. Krygsknechten,
behalven XIV. M. op het Slagveld gesneuveld,
en IV. M. in den Donau gedreeven.
Over dit zeeghaftig Leger heeft met een onsterfelyke
roem het gebied gevoerd

1705.
January

JOHAN, Hertog van *MARLBOROUG*,
Engelschman,
Welke
onder het opzicht van de Koninginne *ANNA*,
en de *STAATEN DER VEREENIGDE NEDERLANDEN*,
een kloekmoedig Heirleger
van de Teems en de Maas naar den Donau had gevoerd,
om het in gevaar zynde Duitschland te redden:
Welke Krygstogt hy,
hebbende zyne Benden met die van *LODEWYK*, Markgraaf van *Baden*,
te samen gevoegd,
en den Berg en Sterktens by Donauweert overweldigd,
met d'uiterste kloekmoedigheid heeft aangevangen;
En vervolgens,
na dat hy nochmaals zyne Wapenen had vereenigd
met *EUGENIUS*, Prins uit den Huize van *Savoyen*,
door den voortreffelyken Veldslag,
in de Vlakte tusschen Bleintheim en Hochstad,
met een gelyke standvastigheid en geluk voleindigd.
Het Vyandlyk Leger
was talryker, en voordeeliger gelegerd;
en daar was geen andere weg om t'overwinnen,
dan door de Moerassen.
De Generaals der Bondgenooten
konnen hier uit zien,
dat 'er geen weg voor de Dapperheid geslooten is:
d'Overigheden leeren,
dat een Samensweering met de Vyanden van 't Vaderland
zelden ongestraft blyft:
en eindelyk *LODEWYK* de XIV^de^.
hier uit kennen,
dat niemand zich voor zyn dood *Gelukkig*
of *Groot* kan roemen.

Einde.

Eindelyk: na dat de Roomsch-Koning de sterke Vesting Landau had veroverd, (waar van de tyding op den 1sten. December aan het Hof was gebragt door den Prins Maximiliaan van Hanover, verzeld alleenlyk door drie of vier Domestiquen, en den 9den. daar aan volgende het *Te Deum* 'er over gezongen) wierden 'er verscheidene Vaarzen tot zyn lof gemaakt, en onder die het volgende Distichon, waar af de Telletters het Jaar 1704 uitmaaken.

Chronosfichon ter eere van den Roomsch-Koning wegens de verovering van Landau.

ReX TIbI LanDaVIo generosa bIs InVLIt arMa,
ReX fVerIt soter, VVLt pater esse tIbI.

BETEREN. Staat der zaaken tusschen den Keizer en de Keurvorstin.

IN gevolg der Capitulatie, den 29sten. October des voorgaanden Jaars ten opzichte van de Steden (a) Straubingen en Passau, en het Kasteel Oberhaus, leggende tegen over aan d'andere zyde van den Donau, getekend, wierden de zelve den 3 en 4den. November ingeruimd; en de Generaal Tattenbach, die 'er het gebied voerde, vertrok zich met zyn Garnisoen in Munchen. Deze naauwkeurige en spoedige uitvoering der gemelde Capitulatie deed al de wereld gelooven, dat het voornaamste Tractaat, daar men over handelde, en daar de zelve als een voorwerk of preliminair af was, wel haast tot een gelukkig einde gebragt zou weezen. In der daad, d'Onderhandeling was reedts zo verre gevoorderd, dat men maar moest sluiten en tekenen; 't geen den 9den. der genoemde Maand November wierd gedaan in het Leger voor Landau, in het Quartier van den Roomsch-Koning, tusschen den Prince van Salm en d'andere Ministers zyner Majesteit en den Heer Neusonner, Secretaris en Geheime Raad zyner Keurvorstelyke Doorluchtigheid van Beyeren. De voornaamste Conditien van dit Tractaat waren, voor zo veel men tot noch toe kon verneemen, *dat de Steden Ingolstad, Braunau, Kuffstein, en Kelheim aanstondts in de handen der Keizerlyke Generaals gesteld zouden worden, in den staat daar ze zich in bevonden, met alle d'Artillery, Magazynen, Munitien, enz.: Dat de Garnisoenen, en alle d'andere Beyersche Troupen, afgedankt zouden werden, met vryheid aan d'Officieren en Soldaaten van ieder weder naar zyn huis te keeren, of in den dienst des Keizers te treeden: doch dat Mevrouw de Keurvorstin vier honderd Man zou mogen behouden om haar tot een Lyfwacht te dienen: Dat de Fortificatien van Munchen geslecht zouden werden: En eindelyk, dat het geheele Land en Hertogdom*

(a) Ziet 2 Deel van het Jaar 1704. pag. 292.

1705. January. *van Beyeren onder de bescherming van zyne Keizerlyke Majesteit zou blyven, welke aldaar een Stadhouder zou stuuren, en 'er Winter-en Ververschings-quartieren aan zyne Krygsbenden geeven.* Daar waren noch eenige andere Artykelen noopende d'Inkomsten: maar gelyk men niet te recht wist wat ze behelsden, zullen wy 'er stilswygende over heen treeden, en ons vernoegen met te zeggen, dat, wanneer het Tractaat door den Heer Neusonner aan de Keurvorstin was gebragt, haare Keurvorstelyke Doorluchtigheid het goed keurde en bekrachtigde. De Generaal de Herbeville vertoonde zich dan den 17[den]. voor Ingolstad, om 'er bezit af te neemen; en de Generaal Lutzelburg, die 'er het gebied voor de Keurvorstin van Beyeren voerde, scheen wel geneigd te weezen om hem de Plaats over te leveren: maar als men tot d'uitvoering moest komen, begon de Bezetting, bestaande uit tien Batailjons, te muiten, en weigerde uit te trekken, brengende tot reden van haare ongehoorzaamheid by, 1. Dat men haar eerst twaalf maanden Achterstallen, welke men aan haar schuldig was, moest betaalen: En, ten 2[den]., dat de Keurvorstin niet genoegsaam was gemagtigd om van de Plaatsen en Troupen te disponeeren, zonder een particuliere Acte by de welke het bleeke dat het geschiedde met de bewilliging en bekrachtiging van den Keurvorst haaren Gemaal, en zelfs van den Koning van Vrankryk. Hier op vervoegde zich de Generaal Lutzelburg by den Generaal de Herbeville in zyne Legerplaats, en had een lange conferentie met hem, van waar weder te rug zynde gekomen, zei men, dat hy alle mogelyke poogingen aanwendde om de Muitelingen te stillen, en dat de Geestelykheid en Burgery op zyn verzoek aanbooden een goede somme geldts aan hen voor uit te schieten, doch dat zy weigerden de zelve t'ontfangen, zo ter oorzaak dat ze niet genoegsaam was om hen t'eenemaal af te betaalen, als om dat ze, zeiden zy, een uitdrukkelyke Order van den Keurvorst wilden zien. Zelfs meenden zy een Keizerlyken Commissaris, dien de Generaal Lutzelburg by hem had, om 't leven te brengen; en hy had moeite genoeg om hem in zekerheid te stuuren. d'Andere Garnisoenen der Plaatsen, welke ingeruimd moesten worden, volgden het voorbeeld van dat van Ingolstad: en te Kufstein verklaarde de Generaal Wetsel, die 'er commandeerde, dat hy wel ordre van de Keurvorstin had om de Plaats in te ruimen, doch dat 'er de dag niet in uitgedrukt was, en hy derhalven niet gehouden zich te verhaasten. Alle deze dingen gaven voet tot verschei-

dene

dene redeneeringen. Eenigen geloofden, dat deze of geene heimelyke orders des Konings van Vrankryk en des Keurvorsts van Beyeren, sedert de sluiting van het Tractaat overgekomen, d'uitvoering 'er af verhinderd hadden. Anderen beeldden zich in, dat d'afbreeking der Conferentien te Schemnitz de Keurvorstin wel zoude hebben konnen brengen tot zelve die heimelyke orders aan de Gouverneurs der Plaatsen te geeven, en dat het een uitwerking was van het verstand 't geen zy met de Malcontenten onderhield. En eindelyk anderen, die 'er geen geheim in zochten, pretendeerden dat men zich moest houden aan 't geen bleek; en verzekerden, dat de Keurvorstin zeer gevoelig geraakt was geweest over den opstand der Garnisoenen: Dat, zo haast men 'er haar af had verstendigd, zy een Grooten Krygsraad had gehouden, ten einde bedacht te weezen op de middelen om het Tractaat te doen uitvoeren: En dat zy ook zelfs de Staaten te Munchen had beroepen, om een Subsidie tot de betaaling van het geen men aan de Troupen schuldig was van hen te verzoeken, ten einde den zelven de voorwending, daar zy zich af bedienden, te beneemen. Ondertusschen bleeven de zaaken gestadig in den zelven staat; en alzo de Generaal de Herbeville niet krachten genoeg had om eenige der genoemde Plaatsen aan te tasten, noch zelfs geblokeerd te houden, vertrok hy zich te Regensburg, na dat hy alvoorens een Expressen aan den Keizer, en een anderen aan den Roomsch-Koning had afgevaardigd, om haare Majesteiten te verstendigen van 't geen zich by deze gelegentheid had toegedraagen. 1705. *January.*

Maar het gevolg toonde, dat de Keurvorstin van Beyeren gantsch geen deel in de muitery van de Garnisoenen des Landts had, en dat het aan haar niet scheelde dat de Plaatsen, volgens het Tractaat 't geen zy had gemaakt en bekrachtigd, niet ingeruimd wierden. Daar staken in dit alles noch slinksche handelingen, noch geheimenissen. 't Was een formeele muitery der Troupen; welke zich op het punt ziende van zonder betaaling afgedankt te worden, verklaarden dat ze niet uit hunne Posten zouden vertrekken, en zich niet laaten scheiden voor dat men hen wegens alle hunne achterstallen hadde voldaan. De Gouverneurs en Commandanten wilden zich te vergeefs daar tegen stellen. De muitende Soldaat maakte zich den meester; en het oproer even als een vuur van d'eene Plaats tot d'andere overvliegende, was 'er geene daar het niet uitborst op een manier om voet te geeven tot ieder

1705. January. dag voor een algemeene plondering te vreezen. Men moest dan het besluit neemen van al dat Volk te betaalen: en gelyk 'er d'Inwooners geen minder belang by hadden als de Ministers van den Keizer of die van de Keurvorstin, waren ze niet onwillig om 'er toe te geeven, en inzonderheid de Jesuiten van Ingolstad. Men bediende zich ten dien einde ook van het geld, 't geen men kon trekken uit de Brouweryen, en andere gemeene Inkomsten van Beyeren, zo by vooruitschieting als anderssins; en stelde, om het met een woord te zeggen, alle de middelen in 't werk die de spoedigsten en krachtigsten scheenen. Ondertusschen vervoegde zich de Prins Eugenius van Savoyen den 2den. December voor Ingolstad, en deed het Garnisoen met een Trompetter tot den uittogt sommeeren: maar hy kreeg voor alstoen niet dan een uitstellig antwoord; en d'inruiming geschiedde ook niet voor den 7den. der genoemde Maand. Dien dag dan toog het Garnisoen, vyf duizend man sterk, waar onder twee honderd vyftig Franschen waren, met slaande trom en vliegende vaandels uit de Plaats, en ging zich ten platten lande cantonneeren. Den zelven dag deed de Prins Eugenius drie Keizerlyke Regimenten (te weeten die van Fost, Dalberg, en Rumor) daar in trekken. Hy trad 'er ook zelve in, om 'er de Fortificatien en Magazynen af te bezichtigen, en vond 'er alles in zeer goeden staat. Ingolstad is de beste Plaats van Beyeren; en word omtrent de zelve aangemerkt, dat ze nooit met geweld van wapenen is ingenomen. Hertog Willem van Beyeren deed haar sterken in het Jaar 1630.: en twee jaaren daar na wierd zy belegerd door Gustavus Adolphus, doch te vergeefs, alzo hy zich genoodzaakt vond het beleg weder op te breeken.

Na dat de Prins Eugenius aldus in de zekerheid van Ingolstad had voorzien, vervoegde hy zich voor Landtshut, waar af het Garnisoen mede uittrok, doch met groote swaarigheden, en na dat men het alvoorens had moeten voldoen wegens de betaaling welke het vorderde. Even eens droeg het zich toe te Kelheim en Kufstein, omtrent ter zelve tyd ingeruimd. Braunau, Schardingen, Burghausen, Nieuburg, Phafershoven, en Reichental wierden mede ontleedigd, en in de handen der Generaals van zyne Keizerlyke Majesteit gesteld, die 'er goede Garnisoenen in leiden; zulks dat Munchen nu noch maar alleen ter dispositie van de Keurvorstin stond. Den 24sten. December trokken de Beyersche Bezettingen eerst uit de genoemde Plaatsen, en wa-

ren

ren 'er zo lang niet in g bleeven dan by gebrek van geld: doch men 1705.
bezorgde, dat het 'er kwam; en terstond toogen ze uit, en wierden January.
afgedankt onder de zelve voorwaarden als d'anderen, dat 's te zeggen, dat ze nooit tegens den Keizer en het Ryk zouden dienen. Deze scheiding der Beyersche Troupen deed groot goed aan die des Keizers, en der andere Geallieerden: want gelyk de meeste Soldaaten, daar ze uit bestonden, den dienst niet en zochten te verlaaten, begaven ze zich vrywilliglyk onder de naastgelegene Keizerlyke en Pruissische Regimenten. Doch men genoot ook noch andere considerabele voordeelen uit d'inruiming der gemelde Plaatsen: want sedert de zelve stonden de Staaten van Beyeren aan zyne Keizerlyke Majesteit toe seventig duizend Rations ter maand, tegen vyf Rykdaalders de Ration, en zulks voor den tyd van een half jaar, mits dat men daar af zoude trekken de Quartieren en Logementen welke men aan hen zou beschikken, enz. Ziet hier nu een

Extract van het Tractaat geslooten in het Leger voor Landau tusschen den Roomsch-Koning en de Keurvorstin van Beyeren den 9den. November 1704. en sedert door zyne Keizerlyke Majesteit bekrachtigd.

I. DAT alle de Vestingen, benevens de daar in zynde Arsenaalen, Artillery, Munitien, enz. aan zyne Keizerlyke Majesteit overgeleverd zullen worden.

II. Dat de Militien, Artillerybedienden, en alles wat daar toe behoort, afgedankt zullen werden, op zodanig een voet dat ze de vryheid zullen hebben van dienst te neemen, of weder naar hunne huizen te keeren, onder belofte van tegens den Keizer noch tegens het Ryk te dienen.

III. Dat den 18den. dezer Maand November Ingolstad, Kufstein, en het Kasteel van Nieuburg aan de Inn, benevens hunne Magazynen, Kanon, Krygsmunitien, enz. aan zyne Keizerlyke Majesteit overgeleverd zullen werden.

IV. Dat men alles, 't geen uit Tirol gehaald is, zal wedergeeven.

V. Dat de Keizerlyke en Beyersche Gevangenen wederzyds wedergegeeven zullen worden; doch de laatsten onder belofte van niet tegens den Keizer te dienen.

VI. Dat de Stad Munchen met haare Dependentien aan de Keurvorstin zal

 bly-

1705. blyven, uitgezondert het geen 't welk in het Tractaat buiten bedongen
January is.

VII. Dat de nieuwe Werken, sedert den Jaare 1700. te Munchen gemaakt, geslecht, en d'Artillery, Munitien en Magazynen aan den Keizer overgegeeven zullen worden.

VIII. Dat men een Lyfwacht van vier honderd Man aan de Keurvorstin zal toestaan, welke gekoozen zal werden uit d'afgedankte Troupen.

IX. Dat d'Appanages voor haare Keurvorstelyke Doorluchtigheid, en d'andere Ampten des Landts, door zyne Keizerlyke Majesteit gereguleerd zullen worden.

X. Dat men, wanneer alles van wederzyde volbragt zal weezen, aan de Keurvorstin, indien zy begeert te vertrekken, de noodzaakelyke Paspoorten zal vergunnen.

XI. Dat de Staaten van Beyeren in hunne Privilegien gehandhaafd zullen worden.

XII. Dat de Ratificatie binnen acht dagen na de komst van den Courier te Weenen uitgewisseld zal werden; beloovende de Keurvorstin, dat 'er geduurende dien tyd geene hostiliteit tegens den Keizer noch het Ryk zal geschieden; en dat de Commercie tusschen de wederzydsche Onderzaaten zal worden hersteld.

Of nu de Keurvorstin genoegsaam gevolmagtigd was om te doen 't geen zy deed, gelyk de Garnisoenen, welke weigerden uit te trekken, tot hunne verschooning inbragten, als hier boven gezegt is, blykt uit het onderstaande Geschrift.

NAdemaal zyne Keurvorstelyke Doorluchtigheid van *Beyeren*, onze Genadige Heer, zyne wel Geliefde Vrouw Gemalinne, onze Genadige Keurvorstinne en Vrouw, volstrektelyk gemagtigd en geauthoriseerd heeft om by des zelfs tegenwoordige afwezendheid en buitens landts zyn, zo in het Burgerlyke als Militaire, het volle gebied te voeren, en op dat, 't geen zy tot haar en des Landts beste oordeelt, te letten, te handelen en te sluiten: zo heeft de zelve goed gevonden met dit zyn genadig genomen Besluit wel voornaamelyk aan zynen Geheimen Raad, mitsgaders aan alle Amptenaaren en Collegien, zo tot *Munchen* als onder de Magistraaten; aan alle Hof-, Civile en Krygsbedienden; in het byzonder aan alle Commandanten der Vestingen *Ulm*, *Kufftein*, *Ingolstad*, *Munchen*, *Burghausen*, *Braunau*, *Schardingen* en *Passau*; gelyk mede aan de gezamentlyke Standen en Onderdaanen te verklaaren, dat zylieden gemelde haare Keurvorstelyke Doorluchtigheid, onze Genadige Vrouwe, niet alleen voor een in der daad regeerende Landvorstinne hebben te erkennen, en als betaamt, te eeren en te ontzien; maar ook alles, wat door haar, uit kragte van deze volstrekte Volmagt, werd gebooden en bevolen, na te komen en

te

te volgen, als of het onmiddelyk door zyne Keurvorstelyke Doorluchtigheid zelve geschied ware, enz. 1705. January

Onderstond,

MAXIMILIAAN EMANUEL, Keurvorst.

Noopende de zaaken van Beyeren was 'er nu noch maar overig te zeggen, dat haare Keurvorstelyke Doorluchtigheid den 24[sten]. December des voorgaanden Jaars in het Kinderbedde was bevallen van een achtsten Zoon, die aanstondts gedoopt, en Maximiliaan-Emanuel-Thomas-Josephus-Maria-Philippus-Adam geheeten wierd.

Keurvorstin van Beyeren valt van een achtsten Zoon in't Kraambedde.

MEN heeft (a) elders aan den Leezer medegedeeld een wydloopig Verhaal wegens een Dessein door den bekenden *Partisan la Croix* tegens den Vorst van Saxen-Zeitz, *Bisschop van Raäb*, gesmeed. In October des voorgaanden Jaars ontdekte men een nieuwen Aanslag tegens den zelven Vorst, gelyk ook tegens den Keurvorst van de Palts en eenige andere Persoonen. Twee Officiers, (zynde den een een Fransche Overste Lieutenant Weltzer geheeten, en den ander eenen Lieutenant Mettman) beschuldigd van 'er d'Auteurs af te weezen, wierden den 12[den]. der genoemde Maand, op hun al te naauw onderzoek of zyne Vorstelyke Doorluchtigheid op zekeren dag ook naar Bensberg stond te gaan, by de kop gevat; en bevond men by ieder van hen onder hunne mantels een gelaaden pistool hangende aan een karabynriem, gelyk de Ruiters draagen, mitsgaders by den eerstgenoemden vier byzondere Orders, door la Croix den 20[sten]. September in Vianden getekend; waar by hy aan den genoemden Weltzer beval met dartig Man, overal daar de gelegentheid 'er zich toe aanbood, op des Konings Vyanden los te gaan; aan alle weggeloopene Soldaaten, welke zich by hem voegden, pardon te geeven, enz. Na naauwkeurige ondervorsching van zaaken, beleed de genoemde Meltzer een Brief van den volgenden inhoud op den 2[den]. October uit Keulen aan la Croix geschreeven te hebben.

KEULSLAND. Twede Dessein tegens den Vorst van Saxen-Zeits Bisschop van Raab ontdekt.

(a) *Zie 't Deel van het voorgaande Jaar, pag.* 60 *enz.*

Hoog

1705. January

Hoog Ge-eerde Heer Generaal,

UWe Excellentie believe te weeten, hoe dat ik volgens des zelfs bevel van den 26sten. September van *Vianden* na *Keulen* in begeleide van den nieuw aangenomenen Lieutenant *Mettman* getoogen ben, en op myne aankomste hebbe vernomen dat *Keur-Palts* den 26sten. voorleden te *Bensberg* aangekomen was, en zyne Doorluchtigheid van *Saxen*, derwaarts geweest, dezen voorleden nagt, onder een Geleide van maar 20 Paarden zyner Lyfwagt weder in *Keulen*, zonder voor eenigen aanslag op zyn' Persoon te vreezen, gekomen is; en vermits *Keur-Palts* aldaar omtrent de zes weeken staat te blyven, zal zyn' Vorstelyke Persoon zyne ligting, of, dat missende, de dood niet ontgaan; ik daar mede het aan my gegeven bevel volvoeren; en uwe Excellentie by den Koning eer inleggen. Ik zal de zaak zodanig aan en uitregten, dat Mr. de *Chamillard* geene reden zal hebben om meer te schryven, dat den Koning de mislukte Aanslag in *Keulen* smertelyk was gevallen, gelyk uwe Excellentie my heeft laten leezen; maar in tegendeel om na de uitvoeringe van den voorgenomenen Aanslag uwe Excellentie geluk te wenschen; gelyk gy dan zelve schryft in die hoop te leeven; voor welke uitvoeringe den Overste-Lieutenant de *Thier* my zyn woord gegeven heeft, dat my, nevens een Regiment, ook een Jaarlyksch Pensioen zal geworden. Burgemeesteren van *Keulen* zullen mede wel na *Bensburg* gaan; en de Keurvorstelyke Ministers gaan en keeren dagelyks van *Dusseldorp* en *Keulen*. Aangaande den Postmeester de *Warde*, den *Proost* . . . , den Schout van *Bensberg*, den Jaagermeester *Humpesch*, of den Heer *Wagtendonk*, de zelve zyn alle dagen, wanneer *Keur-Palts* vertrokken is, te ligten. Belangende den Aanslag op *Monjoye*, vordere ik geene oplossing; vermits ik weet, dat de zelve ten laatsten zal ondernomen werden. Alleenlyk verzoek ik, dewyl de gelegentheid zig tegenwoordig gantsch anders en voordeeliger aanbied als uwe Excellentie gehoopt had, my door den Lieutenant *Zeigeren* te beveelen, wat ik eerst onderneemen zal; op dat uwe Excellentie, wanneer het mislukte, my geen schuld mogt geeven. Vooral bidde ik, uwen Brief by den Lieutenant wel te laaten versteken, ten einde de zelve, wanneer hy in handen van de *Duitschers* mogt komen te vallen, niet gevonden werde. Anderfints zoude ik ongelukkiger zyn, als ik geweest ben. Wegens de acht *Keur-Keulsche* gemonteerde Dragonders, bidde ik insgelyks den Lieutenant hun geen Geld aan te bieden, veel minder op te dringen; als uwe Excellentie my altyd gedaan heeft: dog dit is myne blydschap, dat ik nooit Geld hebbe aangenomen, behalven de negen Ryksdaalders *Keulsche* halve Blafferts, welke hier niet gangbaar zyn, en aldus geen onverdiend brood heb willen genieten. Wanneer myne Vrouw na *Aken* vertrokken is, om, als uwe Excellentie weet, de zelve met de naaste Party na *Vianden* te convoyeeren, en zo dra als hier wat is uitgerigt, gaa ik uit de Stad, op dat ik, tegens alle hoope gevangen werdende, moge zeggen, dat myne Manschap in het Woud is, en, op de reclamatie van uwe Excellentie niet anders dan een Capitein gehandeld wer-

werden. Ik hebbe al vier Deserteurs aangenomen; doch zy zullen niets weeten voor dat ik de zaak aangrypen wil. De zelve zyn niet in de Stad; maar verteeren dagelyks een Schelling daar buiten. Uwe Excellentie gelieve my een Pas, als Capitein, voor den Hr. *Custos* te zenden, op dat hy om zyne voorderings wille my te getrouwer moge blyven. De zelve heeft twee Knegts. *Mettman* twee Knegts, noch een twee Knegts: en wanneer ik negen Deserteurs geworven hebbe, ben ik in staat om alle uuren twee-en-twintig Mannen, waar ik wil, by een te brengen; en onverziens aan de *Bergsche* zyde des Vorsten Garde te verstrooijen, of zodaanig iets te onderneemen, als uwe Excellentie my zal beveelen, waar door ik van myne afreize uit *Keulen* een Gedenkteken moge agterlaaten, en een vergoedinge van myne schade, in *Keur Paltschen* dienst geleeden, te verwachten hebbe. Dat den Lieutenant omstandigheden gezegt werden, is niet noodig; maar bidde, dat de zelve door ordre spoedig moge voortgeschikt worden. Wegens der *Duitschen* Inlegeringen is noch niets te vreezen; waarom ik my ook niet te zeer durf verhaasten. Evenwel zal ik in alles uw bevel volgen: dog het is onmogelyk de Hoofdzaak, gelyk my belast is, in negen dagen te onderneemen. Derhalven verzoek ik zeer ootmoediglyk aan alle hier omtrent komende Partyen te beveelen, dat ze my uit de Stad ontbieden om met hen te spreeken; en ik zal my zo veel haasten als doenlyk is. Het Schip met Kool is al besteld, om te vaaren als ik wil; en ik zal my spoedigen om naar *Versailles* te gaan, en aldaar als een ontkomen Officier van de in *Keulen* eersten mislukten Aanslag, het geen uwe Excellentie my beloofd heeft, te wedervaren. 1725. *January*

Verblyve Uwer Excellentie

Onderdaanige Dienaar.

Hy beleed ook, dat la Croix op dezen Brief den onderstaanden aan hem ten antwoord had laaten toe komen.

HOOG-GEEERDE HEER,

DEn Uwen, aan my afgezonden, hebbe wel bekomen, en zelve geleezen, ten einde aan niemand de bewuste Concepten bekend gemaakt mochten werden. Het ware wel te wenschen, by aldien het God wilde, dat een der gemelde Persoonen op de voorgeslagene wyze mochte betrapt, en gelukkig alhier ingebracht werden. De uitvoeringe van de zaak komt my evenwel beswaarlyk voor: dog zo het bewuste echter mogelyk was te doen, zo heeft myn Hoog-geëerde Heer wel toe te zien dat het met verstand en heusheid aangegreepen werd, ten einde aan Hoog-gemelde Persoonen by lyve geene kwetsing geschiede, en zy met onderdanige eerbiedigheid in goede gezondheid mogen overgebracht werden. En heeft myn H. Heer zich ten vollen verzekerd

1705. kerd te houden, dat, by aldien hy eenen der gemelde Persoonen kan leveren,
January de Koning, myn genadige Heer, hem een Regiment van 100000 Ryksdaalders tot vergelding genadiglyk zal geven; als ook, dat des zelfs Medestanders rykelyk zullen begunstigd en gelukkig gemaakt worden.

Ik gelove echter, Myn Heer, dat de Concepten, de hoog-gemelde Persoonen aangaande, onder ons beiden gesmeed, niet wel gevoegelyk te volvoeren zullen zyn. Myn Heer doe over zulks met des zelfs Medegenooten zyn best, en zy wel op zyne hoede. Dat middelerwylen de Postmeester ofte *Aassan* van *Mulheim*, of wel een andere vette Vogel, door het met Kool geladen Schip konde weg gebragt werden, waar te wenschen: edoch stelle alles aan Myn Heer. Doet uw best; en weest verzeekerd, dat, ingevalle uwe meeninge wel en oprecht is, de myne onveranderlyk, zo voor Myn Heer, als voor de Heeren zyne Medestanders zal blyven. En is myne bede en begeerte andermaal, in alles, zo veel doenlyk is, voorzichtig te wezen; het welk ik dan van Myn Heer, zo wel als van zyne Medestanders, vastelyk verwachtende, verblyve ik tot yder tyd en by alle voorvallen,

Vianden den 7den. October 1704.

Uw. Onderdaanigste Dienaar,

LA CROIX.

De zelve Meltzer verklaarde mede, dat de genoemde la Croix hem een Brief van Monsr. de Chamillard wegens den eersten mislukten Aanslag had voorgeleezen, en hy het volgende daar af, als het weezendlykste, in zyne geheugenisse behouden.

MYN HEER,

IK hebbe den Uwen van den 18den. en 22sten. dezer Maand gelezen; en de Koning is over uwen ongelukkigen uitslag te *Keulen* zeer geraakt geweest. Ik hoope, dat gy een andermaal gelukkiger zult wezen, om uwe moeijelykheid te vergeten. De Koning vergund u veertien dagen tyd voor uwe Zaken, enz.

Om te zien, of men ook meerder Complicen van dezen Aanslag konde ontdekken, wierden de genoemde Officiers alsnoch gevangen gehouden: doch men had geen andere gedachte, of ze zouden wel haast ter executie gebragt worden, en geen beter lot hebben als de Luiksche Postillon Spikkart, die ten tyde van het eerste Dessein de Fran-

Franschen in zyn Huis verborgen had, welke den 27sten. November wierd opgehangen. 1705. January

MOESEL Wasserbillich en Grevenmacheren door de Geallieerden verbrand.

NIETTEGENSTAANDE dat het Wintersaisoen een einde van de Krygsoperatien had gemaakt, kwam zich noch iets van belang, ten voordeele der Geallieerden, toe te draagen. De Generaal Hompesch den 29sten. December met een Detachement van twee duizend man uit Trier zynde getoogen, om de Franschen in Wasserbillich en Grevenmacheren, daar ze zich verschanst hadden, t'overrompelen, verlieten de geenen, welke in de eerstgenoemde Plaats lagen, op zyne aannadering de zelve: maar het Garnisoen van Grevenmacheren, bestaande in een Compagnie Infantery, wierd krygsgevangen gemaakt. De Generaal Hompesch vond 'er een goed getal van Spaden, Houweelen, Bylen, Wagens, Karren, Palissaaden, enz. welke hy liet inscheepen, en naar Trier voeren; waar na hy de genoemde twee Dorpen in d'assche deed leggen, om zich t'ontslaan van ze te bewaaren, en de Franschen te beletten daar weder te komen.

BERLYN en HANOVER. Hertog van Marlborong bezoekt de Duitsche Hoven.

NA dat den Hertog van Marlboroug het Geallieerde Leger had verlaaten, *kwam hy* den 22sten. November, na den middag, te Berlyn, en trad uit aan het Huis, het Prinsen-Hof geheeten, 't welk men, van zyne komst verwittigd, voor hem bereid had. Des avondts, omtrent ten zes uuren, vervoegde hy zich in het Paleis, en wierd aanstondts geleid ter audientie van den Koning, die hem op de minnelykste wyze der wereld ontfing, en met wien hy ook zelfs een particuliere *Conferentie* van meer als een half uur had; waar na *hy* de Koningin en den Kroonprins ging begroeten. Zyn verblyf te Berlyn was zeer kort, maar verzeld met alle de bedenkelyke vermaakelykheden. Hy at met zyne Majesteit; de Kroonprins ging hem bezoeken; en hy wierd gestadig heerlyk getracteerd en gediend ten kosten van den Koning, en door des zelfs Bedienden. Den 24sten. regaleerde de Kroonprins hem in de Zaal der Switsers; waar na 'er een Baal wierd gehouden. Om kort te gaan, men liet niets achter wege van 't geen konde strekken om d'achting, welke zyne Majesteit voor hem had, te betuigen. 't Ging byna op de zelve wyze in alle de Plaatsen daar hy door trok, zo van het Land van Hessen, als van Wolfenbuttel en Hanover, tot zo verre dat de Burgers in verscheidene Steden zich in de wa-

1705. January

penen begaven om hem t'ontfangen; en overal onderwege waren Commissarissen gesteld, welke de noodzaakelykheden voor hem en de geenen van zyn Gevolg beschikten. Den 27sten. vertrok de Kroonprins naar Holland, neemende zynen weg over Hanover, en wierd des anderendaags gevolgd door den Hertog van Marlboroug, die den zelven weg nam; 't geen oorzaak was dat zy een dag na malkander te Hanover kwamen, te weeten de Kroonprins den 30sten. November, en Mylord Marlboroug den 1sten. December. Hier wierden deze twee doorluchtige Personagien met d'uiterste heerlykheid ontfangen, en zodanig onthaald als men in diergelyke gelegentheden kan verwachten; waarna den Hertog van Marlboroug de reis naar Holland over Deventer voortzettede, enz.

VRANKRYK. Wederkomst der Fransche Oorlogsvloot, en reden waarom zich de zelve zo lang in zee had gehouden.

MEN verstond nu eindelyk de reden waarom de Graaf van Thoulouse zo langen tyd in zee was gebleeven, hoewel d'Engelschen en Hollanders zich kort na den Zee-Slag, en na Gibraltar van alle noodzaakelykheden verzorgd te hebben, in hunne havens vertrokken hadden. 't Was noch het kwaad weêr, gelyk men in 't eerst had geloofd, noch d'ydele hoop van een gepretendeerde Smirnasche Vloot, die niet in de wereld was, en daar men echter het gerucht af had doen loopen, te vermeesteren: maar 't was de vrees wegens een algemeenen opstand in Arragon en Catalonien. De Gouverneurs dezer Provincien zich niet in zekerheid achtende, verzochten hem tot hunnen bystand; en hy had van een andere kant ordre om zich geduurende de gantsche Zeetogt langs de Kusten te laaten zien, ten einde de Volkeren aldaar door het gezicht van zo veele heerlyk vercierde en zo wel toegeruste Schepen te verbaazen: 't geen hy ook stiptelyk ter uitvoering stelde. Op het gevaar aan van eenigen zyner Schepen tegens de klippen te zien aan stukken stooten, gelyk aan die van de Messrs. de Coëtlegon en du Casse gebeurde, had hy zich gestadig bezig gehouden met op de Kusten van Arragon en Catalonien te kruissen, zonder de zelve uit het gezicht te verliezen, en voornaamentlyk zorg gedraagen om zyne magt te vertoonen te Alicanten, te Malaga, en te Barcelone. Hy bevond zich noch den 29sten. October in de laastgenoemde Stad: en t' is niet te zeggen, hoe nut zyne tegenwoordigheid aldaar ten dienste der twee Koningen was. Den 2den. November kwam hy met zes Schepen, wordende met een gunstige wind door alle d'andere gevolgd (behalven de

twee

twee Schepen daar hier boven af gesprɩ ken is, welke zich in een zeer kwaaden staat bevindende, in Catalonien wierden gelaaten) aan d'Eilanden van Hières, en vervolgens op de Rede van Toulon; van waar hy zich des anderendaags naar Marly begaf, ten einde aan den Koning rekenschap van zyne verrichtingen te doen. Hy wierd met alle tekenen van eer door zyne Majesteit ontfangen, welke zich heel wel vernoegd toonde over het gedrag 't geen hy geduurende zyne Expeditie *had* gehouden. 1705. *January*

Dat 'er de Koning Philippus ook ten uiterſten over vernoegd was, en inzonderheid over het beſchermen van de Spaanſche Kuſten, bleek daar uit dat hy den genoemden Graave met de Ridderſchap van het Gulde Vlies vereerde. Het Ridderteken, 't geen hy met den volgenden Brief, welke omtrent het begin der Maand met den druk gemeen wierd gemaakt, aan hem overſtuurde, was zeer koſtelyk, en wierd op drie honderd duizend guldens geſchat. De Maarſchalk van Coeuvres kreeg mede ter zelve tyd een ſchoon Geſchenk, beſtaande in het Pourtrait van den Koning rykelyk met diamanten omzet.

Graaf van Thoulouſe door den Koning van Spanjen tot Ridder van het Gulde Vlies gemaakt, en Brief van dankbaarheid aan den zelven.

Aan mynen Oom den Graave van Thoulonſe, Admiraal van Vrankryk.

IK vaardige dezen Courier aan U af, om U een teken te geeven van myne achting, vriendſchap, en erkentenis wegens 't geen Gy dit Jaar voor my gedaan hebt; dewyl ik aan U de behoudeniſſe der Kuſten van Spanjen, daar men U den Verloſſer af kan noemen, verſchuldigd ben, en dat ik noch grooter uitwerkingen van uwe dienſten verwacht door de herneeminge van Gibraltar, welke men eeniglyk te danken zal hebben aan den Byſtand dien Gy my hebt gegeeven om ze t'onderneemen, en welke noch noodzaakelyker is geworden door het Secours 't geen de Vyanden in die Plaats hebben geworpen. Ik verwacht alle oogenblikken tydinge van den Baron de Pointis: hy moet tegenwoordig te Gibraltar gekomen weezen: en ik twyfel geenſins, of hy zal 'er een merkelyk voordeel op onze Vyanden behaalen, zo zy hem durven verwachten. Om een einde van het werk te maaken, moet Gy ook het aanſtaande Jaar komen: en de goede gevoelens, welke ik voor U heb, verdienen wel dat Gy my in myne noodwendigheden te hulp komt.

Getekend,

PHILIPPUS.

1705.
January.

VEREENIGDE NEDERLANDEN.
Komst des Hertogs van Marlboroug tot Amsterdam en in den Haag.
(a) Zie pag. 220.

NA dat den Hertog van Marlboroug (met ongemeene luister aan de Hoven van verscheidene Duitsche Vorsten geweest, gelyk wy (a) elders verhaald hebben) van Hanover was vertrokken, nam hy den weg over Deventer, en toog alzo na Naarden, daar hy den 9den. December zyne nachtrust hield, en des anderendaags de Vestingwerken ging bezichtigen. Den zelven dag met twee Jagten, een voor hem en een voor zyn Gevolg, door order der Regeering van Amsterdam afgehaald, verscheen hy voor de gemelde Stad. Tot het ontfangen van zyne Excellentie waren benoemd de Heer Burgemeester Witsen, de Heer Pensionaris de la Bassecourt, en de Heeren Secretarissen Johan Hees en Jonas Witsen. Aan het Weesper Buitenveer, op den Amstel, wierd zyn' Excellentie onder het geluid van Trompetten, en het losbranden van 't Kanon, ter wederzyde der groote Amstelbrug geplaatst, met een cierlyke Aanspraak verwelkomd, en onder een ongeloofelyk getal van menschen, uit alle hoeken van die volkryke Stad derwaarts gevloeid, met Karossen naar binnen gevoerd. Op de genoemde Brug zag zich zyn' Excellentie nochmaals verwelkomen door den Heer Burgemeester Hinlopen; waar na dit doorluchtig Gezelschap zich gezamentlyk ter Stad in, en langs de voornaamste Graften en Straaten naar het Huis van den Burgemeester Witsen vervoegde. Hier hield zyn' Excellentie, hebbende des avondts het vermaak van de Schouwburg genooten, de nachtrust; wordende wyders des anderendaags, na dat hy het voornaamste van de Stad had bezichtigd, op het Heeren-Logement zeer prachtig ter middagmaal onthaald. Thans vernachtte hy weder ten huize van den Heer Burgemeester Witsen; vertrok des morgens vroeg, onder 't losbranden van 't Kanon, de Haarlemmer Poort uit naar den Haag; en trad uit aan het Huis van Prins Maurits, 't geen door order der Heeren Staaten Generaal voor hem gereed was gemaakt. Hier wierd zyn' Excellentie door een Deputatie van haare Hoog-Mogenden verwelkomd. Ter zelve tyd vereerden ook den Haag met hunne tegenwoordigheid de Kroon-Prins van Pruissen en de Prins van Nassau, Erf-Gouverneur van Vriesland; van de welken d'eerste aldaar was gekomen op Zondag, den 14den. der Maand, twee dagen na den Hertog van Marlboroug: en wierd gezegt, dat hy 'er de gantsche winter zyn verblyf zou houden. Zyn' Excellentie ondertusschen verscheidene Raadtsvergaderingen bygewoond, en een twede Deputatie

van

van haare Hoog-Mogenden op de Huizinge van Prins Maurits ontfangen hebbende, wierd hem op zyn vertrek naar Rotterdam door de voornaamste Ministers geluk op reis gewenscht. Hier was de Graaf van Tallard, benevens d'andere gevangene Fransche Generaals-persoonen, op den 20sten. der meergenoemde Maand December aangekomen. Niet zo haast had zyn' Excellentie voet aan land gezet, of hy wierd onder een groote toevloeijing van menschen naar den Doele gebragt, en aldaar door de Magistraat begroet; met de welke het middagmaal gehouden hebbende, trad hy dien zelven avond t' scheep op een der Jagten welke tot zyne overvoering gereed lagen, en vertrok met een gunstige wind, onder een genoegsaam Geleide van Oorlogschepen, met de gemelde Fransche Generaals naar Engeland. 1705. Januarÿ.

Des nachts tusschen den 23 en 24sten. December, terwyl men in de grootste vrolykheid was wegens de verovering van (a) Traarbach (waar af op den 22sten., 's morgens ten vyf uuren, de tyding was gebragt door den Baron van Seybolstorf, dien de Prins van Hessen-Kassel met een Brief van hem zelven en een anderen van den Baron van Almelo, Gedeputeerde van den Staat, aan haare Hoog-Mogenden had afgevaardigd) kwam zich een geval toe te draagen, 't geen den geheelen Haag in d'uiterste verbaasdheid stelde. Daar geraakte, men weet niet hoe, brand in het Huis van Prins Maurits; zynde de plaats alwaar haare Hoog Mogenden gewoon waren d'uitheemsche Ambassadeurs t'ontfangen: en gelyk de wind, die dezen nacht zeer sterk was, de vlammen met groot geweld naar de kant van het Hofdreef, vreesde men ieder oogenblik dat 'er het vuur vat aan zou krygen. Doch dit ongeluk wierd voorkomen en belet door de voorzichtigheid der geenen welke de bestiering in handen hadden. De meesten waren den gantschen nacht op de been; en de Raad-Pensionaris in 't byzonder ging niet te bed voor des morgens ten zes uuren, gelyk ook de Heeren de Griffier Fagel en de Secretaris Slingerland; vervoegende zich d'eenen en d'anderen overal, om de noodzaakelyke orders te geeven. Het Hof wierd dan behouden: doch men kon niet beletten, dat het Huis van Prins Maurits, met alles wat 'er in was, t'eenemaal door het vuur verteerd wierd. In dit voortreffelyk Gebouw was den Hertog van Marlboroug, gelyk hier voor gezegt is, geduurende zyn verblyf in den Haag gehuisvest geweest; doch tot zyn geluk daags te vooren 'er uit getoogen om

Huis van Prins Maurits verbrand.

(a) Zie 2 Deel van het voorgaande Jaar, pag. 317.

zich

1705. January

zich te gaan inscheepen, hebbende alle zyne Equipagie met hem doen voeren.

Aertsbisschop van Sebaste schryft een tweden Brief aan de Katholyke Ingezetenen der Vereenigde Nederlanden.

De Brief des Aertsbisschops van Sebaste, geschreeven aan de Katholyke Ingezetenen der Vereenigde Nederlanden, dien wy (a) elders in ons Werk hebben ingelyfd, wierd gevolgd door een tweden, gedateerd den 20sten. Augustus 1704. doch niet eer met den druk gemeen gemaakt dan in de Maand January des tegenwoordigen Jaars, om redenen die de Leezer in een Naberigt zal vinden. Gelyk wy den eersten aan den zelven hebben medegedeeld, zullen wy hem ook dezen niet onthouden. Ziet hier dan een Afschrift.

(a) *Ziet I Deel van het Jaar 1704. pag. 246.*

Tweede Brief des Aertsbisschops van Sebaste, aan de Katholyke Ingezetenen van het Vereenigde Nederland.

HEt aandagtig beschouwen van den droevigen staat onzer Kerke geeft aan my, en ook aan ieder die haaren welstand uit 'er herte bemint, vryheid en gelegentheid om deze woorden van Bernardus al zugtende te gebruiken, (a) *Ergernissen ende scandaalen moeten 'er wezen: maar zyn die noodig, zy zyn voorwaar niet aangenaam nogte smaakelyk.* Hierom roept de Propheet: *Wie zal my geven vleugelen, gelyk de duyve heeft; op dat ik weg vlugte ende gaa rusten?* Hierom wenscht ook d'Apostel ontbonden te worden, en by Christus te zyn. Hierom zegt nog een ander Heilig; (b) *Het is lang genoeg, ô Heere. Doet toch myne ziele scheiden van het ligchaam: want ik ben niet beter dan myne voorvaders geweest zyn.* Tegenwoordig gevoel ik my aan de Heiligen eeniger wyze gelyk; niet met 'er daad en volgens verdiensten; maar met den wil en naar de genegentheid: want ik zoude nu ook gaarne de wereld ontvlieden.

Edog, behalven dit inwendig klaagen en roepen tot God, zo moet 'er ook gesproken worden tot de menschen: ik wil zeggen, dat ik meene nu byzonder verbonden te zyn om ulieden, die aan my in den Heere ten hoogsten lief en waard zyt, t'onderrechten ende te troosten, dewyl gy by voorval van een Roomsch Decreet op nieuws zeer ontrust en versteld zyt. Van dit Decreet ofte Besluit, 't welk den 3den. April in dit Jaar is getekend, heb ik wel geen authentyk Afschrift tot nu toe bekomen; maar midlerwyl zo zyn 'er gedrukte Copyen van gezaaid door het gantsche Land. Ja men heeft het ook in 't Nederduitsch vertaald, en alzo na alle kanten, zelfs tot in afgelegene Boeregehuchten, verspreid:

(a) *S. Bernard. Epist.* CLXXXIX. *Psalm.* LIV. vers. 6.
(b) III. *Reg.* XIX. vers. 4.

spreid: om daar door met wat meerder glimp en schyn my ende de voornaamste Werklieden onzes wyngaarts by het onweetende en tot argwaan geneigde volk, van ik weet niet wat voor dwaalingen, raakende het Geloof, verdacht te maaken en te bekladden.

Deze quaadaardige uitstrooiselen, die aan my en aan onze Cleregie heel smaadelyk, en aan veele onder uliedeu zeer hinderlyk zyn, zal ik tragten door dezen *Brief* te stutten en te verydelen. Het is waar, verscheidene voorzienige en godvrugtige Personen hadden wel gewenscht, dat ik heel spoedig en vaardig zulks in 't werk hadde gesteld. Dog uit dit myn langmoedig gedrag blykt het althans, dat geene ontydige driften van een getergd en verbitterd gemoed my tot dit schryven vervoerd hebben: maar dat ik enkelyk door de schuldige pligt om mynen goeden naam te verdedigen, en te gelyk door eene grondige genegentheid om uwe rust en zaligheid te bevoorderen, daar toe ben aangepord. Deze gesteltenisse myns herten zal nog veel klaarder bespeurd worden uit den inhoud van dit Geschrift; dewyl ik nogte voor my zelven wydloopig, nogte tegens anderen hevig daar in zal spreeken. Alleenlyk zal ik iets, van het geene my te Romen is wedervaaren, met korte woorden verhaalen: waar by ik eenige zedige en regtzinnige, maar te gelyk onbeschroomde bemerkingen en verklaaringen zal voegen, voor zo veel het dienstig en genoeg is, om onbezuisde snappers en quaadsprekers te doen swygen, ofte ten minsten om ze by alle verstandige en onzydige menschen in 't ongelyk te stellen „ en van vuile lasterzucht t'overtuigen.

De reis na Romen, gelyk in een voorgaanden Brief breeder aangeraakt is, ondernam ik in den Jaare 1700; maar, om de waarheid te zeggen, niet met d'allergrootste lust, ende dit om verscheidene redenen; onder de welke egter geensins was eenige bekommernis omtrent myne leering, ofte raakende myn bedryf en ommegang. In tegendeel, ik had wegens het een en het ander zo gerusten gewisse, dat ik in d'eerste Aanspraake by den Paus (welke eer ik op den 20sten. December 1700. ontfing) zeer ernstig, ook by ingeleverde Requeste, verzocht (en dit verzoek heb ik door een ander Requést lang daar na wel durven vernieuwen) dat de Klagten, Verklaaringen, Getuigenissen, en alle andere Schriften en Papieren my aangaande, door het Pausselyk oppergezag gestierd mogten worden ook tot een strenge Vierschaar. In dit verzoek was is des te yveriger, om dat ik van herte wenschte, dat myne zaak naar eisch van regten, en binnen korten tyd mogte afgedaan worden. Maar Zyne Heiligheid volhardde gestadig by het voornemen van alles, wat my en onze Kerkelyke belangen betrefte, te doen verhandelen in een Vergaderinge van Cardinaalen ten dien einde byzonderlyk aangesteld.

Het was uit naame dezer Heeren Cardinaalen dat de Hr. Secretaris der Vergadering van de Voortplantinge des Geloofs (die het zelfde Ampt ook in de gemelde afgezonderde Byeenkomste bekleedde) aan my in de Maand Junius 1701. een Geschrift, veele beschuldingen, zo tegens my als tegen onze Cleregie, behelzende, eindelyk toezond, met bevel van 'er op te antwoorden. Om dit bevel naauwkeuriger en volkomentlyker te konnen volbrengen, nam ik de vryheid

1705. Januarÿ. van op den 22sten. der zelve Maand door een onderdaanig Smeekschrift het volgende by den Paus te verzoeken. *Dewyl dat, om diergelyke Beschuldigingen te wederleggen, en om d'onnozelheid zo van den Suppliant als van de Clergie te vertoonen, het niet genoeg is die Beschuldigingen in geschrifte voor oogen te hebben, ten zy dat men op de zelfde tyd en wyze ook hebbe de Verklaaringen, als mede de naamen der Getuygens; . . . . hierom word Zyne Heiligheid ootmoedig verzocht, te willen gebieden dat men aan den Suppliant behandige Afschriften der Getuigenissen ende der Bewyzen, waar op de voornoemde Klachten en Beschuldigingen steunen, en inzonderheid een Afschrift van zeker Requeste door sommige Priesters, gelyk 'er gezegt word, onlangs getekend, en uit Holland aan den Hr. Secretaris gezonden. De Suppliant verzoekt vorder te mogen weeten de naamen van alle die zich als Getuigen in deze zaken gedraagen, en byzonderlyk de naamen van die Priesters welke het voorgemelde Request hebben onderschreven. Dit alles verzoekt hy om alzo zyne Exceptien ofte Uitzonderingen, en Oppositien ofte Tegenstellingen, gelyk naar Rechte, tegens die Getuigens te kunnen inbrengen; en om des te klaarder zyne eigene onschuld, ende die van de Clergie, tegens de lasterlyke betichtingen van quaadwillige menschen te konnen verweeren.*

Doch dit verzoek is vruchteloos geweest: want sommige Personen hebben het zodanig weeten te schikken en te bestieren, dat 'er aan my nooyt eenige opening raakende de Aanklagers ofte de Getuygens gedaan is, en nooyt eenige Copyen van Verklaaringen, ofte van andere Schriften, verleend zyn. Ongetwyffeld hebben de zelve Personen te weeg gebracht, dat ik ook te vergeefs eenige andere dingen verzogt heb, die nogtans met de billykheid gantsch niet strydig, ende omtrent myne zaak van zeer groot gewigt en aangelegenheid waren.

Dit alles niet tegenstaande, zo begon ik op de Beschuldigingen, die het gemelde aan my behandigde Geschrift behelsde, een omstandig Antwoord te vervaardigen: maar in deze onderneminge wierd ik belemmerd door eene zwaare ziekte, die ettelyke weeken duurde. In gezondheid hersteld zynde, voltrok ik het begonnen *Antwoord*; 't welk, nevens een ander Geschrift genaamd *Verklaaring*, in den beginne van de Maand November 1701. aan de Heeren Cardinaalen, uit de welke de bovengenoemde afgezonderde Vergadering bestond, wierd omgedeeld.

Van deze twee te samen gevoegde, en in de Drukkerye van d'Apostolische Kamer gedrukte Schriften spreekt het Decreet, 't welk by sommige oproerige menschen tegenwoordig in 't Vereenigde Nederland zeer stoutelyk misbruikt word. Zy ontzien zig niet myne eer en faam, ende die van meer andere, met grooter bitterheid en met meerder uitsporigheid, dan voorheen, te roven ende te schenden. Zy roepen, dat het nu ten laatsten blykt, dat wy aan Ketterische Leeringen schuldig, en 'er ook van overtuigd zyn.

Hier door zyn 'er, Beminde Katholyken, onder uliede nieuwe en veele ongerustheden, opschuddingen, ergernissen, ende verdeeldheden ontstaan. Doch om de aanstonds gemelde lasterlyke betigting krachtig te wederleggen, en de daar uit gesprotene onheilen daadelyk te doen verdwynen; zo behoorde ten vollen

len genoeg te wezen eene enkele aandagtige en regtzinnige overweeging van dat 1709.
Decreet, 't welk men ons zo schamper te gemoet voert: want daar in January
word immers niet het minste van Ketterye gemeld; wel verre van daar dat eenige Leering als Kettersch 'er in zoude worden gedoemd ofte veroordeeld.

Wat nu aangaat *Stellingen die verdacht zyn, die van de gemeene leeringen afwyken, ende die met Kerkelyke bevelen stryden, waar door de Gelovigen tot eenige alreeds veroordeelde dwaalingen, ofte tot eenige schadelyke gevoelens zouden konnen vervallen*: wat dusdanige *Stellingen*, zeg ik, aangaat, van de welke in 't voornoemde Decreet word gesproken; ik moet bekennen, dat men ze tot dezer uure toe aan my niet geopenbaard heeft.

Maar om uliedem noch meerder te sterken ende te wapenen tegens die de volkomene ongekreuktheid van myn Geloof te na spreeken, en om uwe gemoederen van alle nodeloze en nadeelige agterdogt op dit stuk ten eenemaal te verlossen; zo zal het niet ondienstig wezen, opentlyk en eenvoudig hier verder te verklaaren, dat onder d'Artykelen van 't Katholyke Geloof 'er geen is, 't welk ik (God is myn getuyge) niet ernstig en oprecht belyde, ende waar voor ik niet bereid ben ook myn bloed, met zynen genadigen bystand, te vergieten.

Het is dan heel ende al buiten myn kennis en weeten, waar op in 't byzonder en billyker wyze zouden konnen gegrond worden die wilde en woeste beschuldigingen, die onbepaalde en vinnige verwyten, waar af sommige zig bedienen om myne goede naam en faam dagelyks met tong en met pen grovelyk te beledigen. Althans ik verklaar andermaal met alle opregtheid, dat, gelyk ik meen wel verzekerd te wezen geene oorzaak door eenige misdaad rakende de zeden daar toe gegeven te hebben, zo ook myn gemoed van alle dwaalingen omtrent het Geloof van alle schadelyke leeringen, van alle quade gevoelens onbeswaard en onbewust is. Overzulks ben ik gantsch niet angstig nogte bekommerd, dat myne Tegenstreevers ten eenigen dage mogten bestipt en duidelyk openbaren, en aan de geheele wereld verkondigen al wat ten mynen laste kan ingebragt worden, volgens wettige en regelmatige uitspraken der geenen aan wie het toekomt omtrent Geloof en Leeringe vonnis te vellen.

Wat het woelen en het wroeten van deze ofte die byzondere Schryvers belangt, welke hunne eigene gevoelens en inbeeldingen gestadig voorwenden en opwerpen: daar hier is my weinig ofte niet aan gelegen zyn. Het voegt hen tog niet d'Artykels en Leerstukken des Katholyken Geloofs op hun goeddunken en naar hunne vooroordeelen uit te leggen. Het past ook niet aan de waardigheid, daar ik door Godes gehengenisse mede bekleed ben, dat ik de regel en rigtsnoer des Geloofs my door diergelyke menschen zoude laten voorschryven, welke niet alleen van behoorlyk gezag en van vereischte agtbaarheid op dit stuk ontbloot zyn, maar die zich ook omtrent eigenzinnig knibbelen en onheusch bejegenen niet weeten te maatigen.

Het zal echter niet oneigen nogte ongeraadsaam zyn, iets wegens het verwyt van 't *Jansenisdom*, dat is van de bewuste vyf gedoemde Stellingen, hier in te

1705. laſſen; welk verwyt my nu en dan vry haatelyk word nagedragen. Deze ſtoffe
January. met een woord ofte twee aan te raken, achte ik hier des te dienſtiger te wezen, om dat het gemelde verwyt ook ten opzichte van de voornaamſte Leden onzer Geeſtelykheid, zelfs onder den gemeenen man, tegenwoordig in 'ſwang gaat; wordende het volk door ongeruſtige Broeders met voorbedagtheid daar toe aangedreven en opgehitſt. Het zal dan nut en oorbaar zyn, eenige verklaringen dies aangaande in dezen Brief te laten vloeijen, die wel in der daad zeer beknopt zullen wezen, maar niet te min heel licht en klaar om begrepen te worden, ende bequaam om quaadſprekende tongen te teugelen, en vreedſaame gemoederen te vergenoegen.

Ik verklaar dan, dat ik al over een menigte van jaren, te weten toen ik my nog in de Hooge Scholen bevond, *de vyf Stellingen, die door d'uitſpraaken van Innocentius den Tienden, en van Alexander den Zevenden gedoemd ende veroordeeld zyn, gedoemd heb ende verworpen*: ende dit onder Eede, gelyk 'er het gebruik was, en 'er als nu noch is. Ik verklaar vorder, dat ik dien Eed zorgvuldig tot nu toe heb onderhouden, en ze met Godts hulpe altoos onderhouden zal. Ik verklaar ook, dat ik dien Eed, zo dikmaal als het nodig mogte wezen, oprechtelyk zal vernieuwen; doemende de vyf gemelde Stellingen in alle de Boeken waar in ze te vinden zyn, en in alle de zinnen, begrippen en uitleggingen, in de welke de Roomſch-Katholyke Kerk goed heeft gevonden die te verwerpen en te verdoemen. Ik durf mede by deze gelegentheid wel heel onbekrompen verzekeren, dat 'er onder onze gantſche Geeſtelykheid niemand is te vinden, die alle het bovenſtaande zou weigeren na te komen en te volbrengen, wanneer het van hem naar behooren wierd afgeëiſcht.

By de voorgaande verklaringen zal ik 'er noch eene ſtellen, die aan 't voorwerp en 't inzigt van dit myn ſchryven t'eenemaal voegt en eigen is; te weten, dat ik omtrent al wat in myne twee voorgemelde Schriften begrepen is bereid ben alles te doen ende te laten, waar toe een Roomſch-Katholyke Biſſchop in dusdanig een voorval gehouden ende verpligt is: want ik blyf t'eenemaal volſtandig in die geſteltenifſe des gemoedts, welke ik in een Smeekſchrift, op den 29ſten. April 1702. aan den Paus ingeleverd, met de volgende woorden getuigde: *Indien de Suppliant zyne zin en meening, raakende eenige Leerſtukken, miſſchien wat duiſter, ofte wat ſchraal, ofte niet beſtipt genoeg in zyne Schriften heeft uitgedrukt, ende dat hy aldus aan ſuſpicie ofte achterdocht van eenige dwalinge plaats en aanleiding mocht onvoorzichtig hebben gegeven; zo belooft hy de bevelen van Zyne Heiligheid op d'eerſte vermaaninge eerbiedig te zullen achtervolgen, ende het Katholyk Geloof, 't welk hy altoos in zyn herte gedraagen ende omhelſd heeft, te ontvouwen met zodanige woorden en ſpreekwyzen, als de H. Stoel zelve wel zal willen gebruiken om hem voor te gaan.*

Ingevalle dat ik door deze ootmoedige bede eenige kennis en opening hadde verworven, zoude ik myne ſchuldige onderdanigheid op dit ſtuk aan den Apoſtoliſchen Stoel gaarne hebben bewezen, eer ik uit Romen was vertrokken geweeſt. Al wat ik zou hebben geweten dat in de voorgemelde Schriften

ten wierd aangezien als *verdacht*, *ofte als van 't gemeen gevoelen afwykende*, 1705.
ofte als met eenige Kerkelyke Instellingen strydig, *ofte als om eenige andere rede-* January.
nen aanstootelyk: dit alles zou ik zeer gewillig hebben breeder en klaarder uitgeleid, ofte behoorlyk hebben veranderd ende verbeterd, ofte ook geheel en gantsch hebben uitgeschrapt ende verworpen. En nog tegenwoordig ben ik aldus (zo als ik aanstondts getuigde) in myn gemoed gesteld, 't welk ik met 'er daad zal betoonen, is 't dat ik tot de voorgezeide kennisse, daar ik blyf hertelyk na wenschen, ten eenige tyde op een betamelyke wyze kome te geraken.

Met alle opregtheid verklaar ik dit zelfde ten opzigte van alle de beschuldigingen, die in de bovengenoemde Lyste te vinden zyn, en op de welke men mogte oordeelen dat ik niet naar behooren mogte genoegsaam hadde voldaan. Het is waar, ik heb my laten voorstaan dat ik alles wel genoeg had beantwoord; en dienvolgens was ik niet bevreesd om in een Request, den 1sten. Junius 1702. aan den Paus behandigd, te laten vloeijen het geen hier volgt: *De Suppliant vertoont met alle eerbiedigheid, dat hy . . . . . . in de Maand Junius van het voorgaande Jaar bekomen heeft van den Heere Secretaris een wydloopig Geschrift, bevattende veele en verscheidene klagten en beschuldigingen, zo tegens hem als tegens de Hollandsche Cleregie: Dat hy op alles, niet een stip stilswygend voorbygaande, regtzinnig en omstandig heeft geantwoord: Dat hy voornaamentlyk al wat hem regelrecht aanging, ofte hem ook maar van ter zyde konde treffen, duidelyk en krachtig, zo als hy zich inbeelt, opgelost en wederlegt heeft.*

Dog over deze zaken is my geene onderregting, nogte eenig bescheid ofte antwoord, toegevoegd. Dierhalven begaf ik my op de reis na Holland (wel verstaande met verlof van Zyne Heiligheid) den 12den. April 1703., vol hoop en betrouwen dat 'er omtrent al het bovengemelde naderhand geene zonderlinge swarigheid meer zoude gemaakt worden. Maar heel anders als ik verwachtte, is het uitgevallen; gelyk niet dan al te zeer gebleken is door de Roomsche Brieven, die na myn vertrek uit Italien meermaals onder ulieden verspreid zyn. Deze Brieven hebben my des te gevoelyker gesmart, dewyl ik door de dagelyksche ervarenheid zekerder heb ondervonden, dat veele twistige menschen, al wat 'er uit Romen my aangaende met eenige hardigheid word geschreven, heel graatig aannemen, en zeer quaadaardig uitleggen, om alzo myne eer en agtbaarheid, ende die van verscheidene deftige Priesters, met des te meerder onbeschaamdheid en bitterheid onder het volk te krenken ende te beleedigen.

Edog., God betere het, wy beleven een tyd in de welke het by veele weinig geacht, en bykans voor een beuzeling gerekend word Bisschoppen, die van aardsche magt en pragt ontbloot zyn, smaad en hertzeer aan te doen. Het waar te wenschen, dat die verkeerde en blinde yveraars deze Spreuk van den Oudvader Hieronymus ernstig overwogen: (a) *Van wat Stad een Bisschop Bisschop is; 't zy van een aanzienlyke, 't zy van een slechte Stad; 't zy van Constantinopolen*, 't zy

(a) *Epist.* LXXXV. *ad Evagrium.*

1705. *'t zy van Rhegium, 't zy van Alexandrie, 't zy van Tanis; d'eene Bisschop is in*
January. *der daad van al zo hoogen rang, en heeft al zo veel Kerkelyk vermogen als d'ander.*
Of deze dan overvloedige praal en rykdom bezit, en of die in tegendeel arm en nederig leeft; daarom is echter d'eerste van geen verhevender, ende de tweede van geen geringer staat en gezag, voor zo veel als het Geestelyke belangt. Met een woord: zy zyn altemaal Nazaaten der Apostelen.

Deze zo uitnemende waardigheid, die ik gaarne beken verre boven myne verdiensten te wezen (maar die ik nooit kan afleggen, en die ik overzulks altyd schuldig blyf tegens onbillyke vertreding, zo veel als in my is, te verdedigen) is geensins de minste onder de redenen welke my tot het maken van dit Verweerschrift bewogen en aangepord hebben. Maar dit Geschrift zal waarschynlyk aan eenigen mishagen, als al te kort en te bepaald, ofte ook als al te slap en toegevend. Anderen zullen daar en tegen t'onvrede ende misnoegd zyn, om dat ik my onderwinde van onze Kerkelyke en de zaken nu voor de tweede maal in 't openbaar te spreeken. Misschien zullen ook sommige bekommerd wezen, dat my het zelfde, daar Basilius eertydts voor vreesde, wel mogt wedervaren. (a) *Het schynt onmogelyk*, zeide die vervolgde Heilig, *de monden van myne Beschuldigers door het uitgeven van Brieven te sluiten. Ja het is veel eer te beduchten, dat zy door myne Verdedigschriften maar zullen meer en meer geholgd worden, en ook aangedreven om al vorder en vinniger iets tegen my te beraamen.*

Dog het gaa hier mede zo het wille: ik meen althans verpligt en verbonden te zyn dezen tweeden Brief aan den dag te brengen; op dat myn stilswygen niet werde gehouden voor eene genoegsame toestemming der lasteringen, die met al zo veel onwaarheid als onbeschaamdheid, tot overgroot nadeel van my en van onze Cleregie, menigvuldig hier te lande worden uitgestrooid, en die vervolgens in nabuurige Plaatsen, ook in vreemde Gewesten, volmondig verhaald en ligtgeloofd worden.

Ik beken wel, dat deze Verweering niet heftig nogte wydlyftig opgesteld is: maar ik durf niet te min hoopen, dat ze kragts genoeg zal hebben om alle bescheidene en verstandige Lezers de gemelde logenachtige uitstrooisels en steurende geruchten met afkeer te doen verwerpen.

Wat nu andere menschen belangt, die deze en diergelyke Verantwoordingen, hoe eenvoudig, bedaard, en regtmatig dat ze ook zyn geschreven, niet eens willen inzien, ofte wel ze zonder eenige vrugt doorloopen; zynde met domme en driftige vooroordeelen al te zeer ingenomen: waarlyk deze menschen, om 'er op het zagtste en op het zedigste van te spreeken, verdienen veel meer ons medelyden dan onze gramschap. En, in der daad, aan niemand brengen zy grooter leed en nadeel toe, als aan zig zelven; dewyl zy vrywillig en koppig volharden in het lichtvaardig veroordeelen hunner evenmensen, omtrent zaaken van het alderswaarste gewicht.

Nog ongelyk meerder zyn te beklaagen die liefdelooze wargeesten, dien het niet genoeg is dusdanige grove onregtvaardige oordeelen in hun gemoed hardnekkig

(a) *Epist.* LXXIII.

kig te queeken, ende de allerbillykste Verweerschriften met bitse wederwaardigheid te versmaaden; maar die daarenboven zig niet ontzien quaadaardige vertellingen, en twistvoedende boekjens onder het volk te zaaijen. Het is immers door dit lasterlyk schryven en spreeken, dat'er onder ulieden tegenwoordig veele onnozele lammeren droevig misleid; veele dwaalende schaapen ellendig bedrogen; veele welvarende kudden jammerlyk verstrooid; veele goede harders zwaar verongelykt ende geplaagd worden. Men kan dan de geenen, die aan de gemelde zielverderfelyke onheilen pligtig en handdaadig zyn, niet te zeer bezugten ende betreuren: *Want wy weeten wie het is die gezegt heeft*: (a) *My komt tot de wraak, en ik zal het vergelden.*

Dog verre zy het van ons zo schrikkelyke straffe (b) *[gruwelyk is het te vallen in de handen van den levendigen God]* te wenschen aan die onze eer en ons gezag door schelden en lasteren quetsen. Heel anders worden wy door de beveelen van Christus Jesus, onzen Hemelschen Leeraar, onderregt, en ook door zyn eigen voorbeeld onderweezen. (c) *Hy heeft geene zonden gedaan; en nooyt wierd 'er bedrog in zynen mond gevonden*: en hy heeft niet te min de scheldwoorden van *Zondaar, Quaaddoender, Verleider* wel willen verdraagen; ja als een zodanige booswigt de schandelykste, en te gelyk de bitterste dood bezuuren. Aldus is hy gestorven; en stervende heeft hy met eene allertederste genegentheid tot zynen hemelschen Vader gesmeekt ende geroepen, om vergiffenis te verwerven voor zyne wreede Beulen en godlooze Beschimpers. (d) In dezer voege *heeft Christus voor ons geleden*, zegt Petrus, *aan ulieden een voorbeeld nalaatende, op dat gy zyne voetstappen zoud volgen.*

(e) *Laat ons dan* (beminde Broeders) *tot hem uitgaan buiten het leger*, ons gemoed boven 's wereldts gedrang en gedrag verheffende, *en zyne smaadheid draagen*, geduldig en nederig part en deel neemende aan zyn Kruis. Maar laat ons ook voor alle vinnige Bespotters en Lasteraars met hem zugten en bidden; roepende uit alle de krachten eener Christelyke medogendheid: (f) *Vader, vergeef het hun; want zy weeten niet wat zy doen.* Zy begrypen niet, hoe zeer dat ze u, o Groote God, die d'eeuwige Waarheid, Regtvaardigheid, en Liefde zyt, verongelyken en tergen; terwyl zy hunne evennaasten ligtvaardig veroordeelen, schelden, ende bedroeven.

(g) Deze *Vader der barmhertigheid en God aller vertroostinge* brenge ons allemaal eindelyk ter plaatse, *daar geen quaad binnen, geen goed buiten zal wezen*: (h) *daar men zonder ophouden loven zal den Heere, die een iegelyk vergenoegen en verzaaden zal in der eeuwigheid.*

Den 20sten. van Augustus 1704.

PETRUS, *Aertsbisschop van Sebaste.*

(a) *Hebr.* x. vers. 30. (b) *Ibid.* vers. 31. (c) 1. *Petri* II. vers. 22.
(d) *Ibid.* vers 21. (e) *Hebr.* XIII. vers. 13. (f) *Luc.* XIII. vers. 34.
(g) II *Corinth.* 1. vers 3. (h) *S. August. de Civit. Dei Lib.* XXII. *Cap.* 30.

NA-

1705 *January.*

NA-BERICHT.

HEt uitgeven van dit Geschrift is, volgens den raad van vredelievende en voorzigtige Persoonen, ettelyke maanden verschoven geweest. Dat het nu zonder langer toeven in 't licht geraakt, is ten deele toe te schryven aan den handel en 't bedryf van eenige wrevelige menschen. Ik spreek voornamentlyk van die, welke onlangs, zo in 't openbaar als in 't verborgen, hebben begonnen myne naam en faam met meerder hevigheid dan voor heen aan te randen.

Hoe ik geduldiger en langduuriger heb geswegen, hoe zy zig ongerymder en uitsporiger te mywaarts hebben gedragen, ook zo wyd, dat zy tegenwoordig wel durven uitlappen, dat d'Aertsbisschop van Sebaste zelf duidelyk genoeg bekent dat hy aan eenige quaade leering, ofte aan eenige swaare misdaad te Romen schuldig is bevonden: dewyl hy nalaat zig voor al de wereld te verdedigen tegens dit zo merkelyk verwyt, 't welk zyne tegenstrevers, by gelegentheid van 't voorgemelde Decreet hem dikmaal en opentlyk te gemoet voeren.

Om dan door myne stilswygendheid geene oorzaak meer te geven aan quaadwillige om my te lasteren, en aan zwakke en onwetende om zich over my t'ontstichten; zo ben ik genoodzaakt dezen Brief zonder verder uitstel door den druk gemeen te maaken.

FEBRUARY.

ITALIEN. Onwillige toelaating des H. Vaders van eenige Vermaakelykheden in de Carnaval. (a) Ziet pag. 17.

HOEWEL de Paus alle de (a) Vermaakelykheden van de Carnaval, en byzonderlyk de Tooneelspellen, zeer strengelyk had verbooden, wisten ze echter plaats te vinden in de byzondere Huizen; ter oorzaak dat zyne Heiligheid de sollicitatien, welke hier over aan hem gedaan wierden, niet konde wederstaan. De Prins van Monterano was een der eersten die zich van de verdraagsaamheid des H. Vaders be-

bediende; geevende de Comedie in zyn Paleis aan Mevrouw Albani, 's Pausen Schoonzuster: en weinige dagen daar na gaf de Kardinaal Pignatelli een andere, verzeld met een Concert, aan de Princesse van Palestrina. Deze vertooningen wierden bygewoond door een zeer groot getal van Heeren en Dames, en sedert, gelyk men wel kan oordeelen, door verscheidene andere gevolgd. In diergelyke gelegentheden kan het voorbeeld van een Kardinaal en van de Schoonzuster van een Paus voor een gezag doorgaan: en zelfs maakt men zich een pligt van het te volgen. Ondertusschen deed de H. Vader, om een godvruchtige afwydering omtrent de vermaaklykheden te weeg te brengen, byna ter zelve tyd Aflaaten afkondigen ten voordeele der geenen welke, behoorlyk gebiecht en gecommuniceerd hebbende, de vier Hoofdkerken veertien dagen lang zouden bezoeken, en aldaar de herstelling der Vrede onder de Christene Vorsten, gelyk ook de behoudenis der Katholyke Kerk, van God trachten af te bidden; stuurende mede orders na buiten om de zelve Aflaaten in alle de Steden van Italien te doen afkondigen, en alle avonden op een zeker uur de klokken te doen luiden, ten einde het volk ter Kerke te roepen.

1705. February

IN de verhandeling van de zaaken der voorgaande (a) Maand is gezegt, dat de Franschen zich meester begonden te maaken van de Venetiaansche Plaatsen welke hun het best gelegen waren, en dat ze alreedts Dozenzano, na 'er de Venetiaansche Bezetting uit verdreeven te hebben, bemagtigd hadden. Sedert gedroegen ze zich op de zelve wyze ten opzichte van Palazuolo, gelegen aan de Rivier d'Oglio. Drie Compagnien Venetiaansche Infantery van het Regiment van Sala, die daar in garnisoen lagen, stelden 'er zich in 't eerst tegen; en zelfs kwamen een Colonel van de Dragonders met twee andere Officieren en verscheidene Fransche Soldaaten in deze actie te sneuvelen: maar gelyk ze vyf honderd Granadiers en twee duizend Ruiters sterk waren, en daarenboven vyf stukken kanon by zich hadden, vonden de Venetiaanen zich eindelyk genoodzaakt te buigen, en in het Kasteel te wyken, daar ze zich noch eenige dagen verdeedigden. Dit geschiedde des nachts tusschen den 27 en 28sten. December: en ter zelve tyd deed ook een Detachement Fransche Troupen een proef om het Vlek en Kasteel van Lonato te beladderen: doch zy wierden afgeslagen met verlies van twee Officieren van aanzien, en veele Soldaaten, door den Colonel Mas-

VENETIEN en LOMBARDYEN. Vervolg der wederzydsche Krygsverrichtingen.

(a) Zie pag. 20.

1705. Februar

peroni, die 'er het gebied voor de Republyk voerde. Midlerwyl wierd ook bevestigd, dat ze een goed getal van de grootste Barken ten oorlog hadden toegerust, en reedts eenige landingen gedaan op het Eilandtje Sermion, gelegen in het Meir de Garda; doch dat 'er de Keizerschen zich handhaafden in het Fort, 't geen zy 'er hadden opgeworpen. Die in Mirandola lagen, verdeedigden 'er zich mede alsnoch: en men zag niet, dat de Franschen de blokade van die Plaats in een belegering veranderden, gelyk ze gedreigd hadden te doen.

Ondertusschen hadden d'Ingezetenen van het Landschap Bresciano, vindende zich op een onverdraagelyke wyze gedrukt ter oorzaak van het verblyf 't geen 'er de Legers van den Keizer en den Koning van Vrankryk sedert zo langen tyd hadden gehouden, mitsgaders door de verwoestingen die 'er de zelve aanrechtten, aan den Senaat verzocht daar inzicht voor te willen hebben, en hun een gedeelte van de gewoonlyke schattingen kwyt te schelden; welk verzoek door den Senaat wierd toegestaan. In der daad, dit Landschap leed uitsteekend. 't Was een der aangenaamsten van geheel Italien; doch tegenwoordig tot een deerlyken staat gebragt. Byna geen dag ging 'er voorby, of de Groot-Prioor de Vendôme rechtte daar eenige merkelyke schade aan. In de voorgaande Maand January wendde hy het water des Canaals van Seriola af; en wanneer men hem wilde vertoonen, dat het een daad van vyandschap was, welke het Land directelyk aantastte, zonder dat ze den Keizerschen eenig kwaad toebragt, antwoordde hy, dat de dienst des Konings zulks vereischte, vermits de gebuurige Landzaaten van dat Canaal zich 'er andersins af zouden hebben konnen bedienen om hooy aan de Keizerschen te brengen. Om kort te gaan, de Franschen verwoetsten en plonderden alle de plaatsen, daar ze omtrent konden komen: en gelyk de Keizerschen van hunne kant niet minder deeden, vermits de nood hen daar toe perste, kan men wel bezeffen, of een openbaaren Oorlog nadeeliger voor de Republyk geweest zou zyn als een diergelyke Neutraliteit. Waarlyk, de swakheid der Venetiaanen was nooit opentlyker gebleeken, als tegenwoordig: en ze moet wel groot zyn geweest om hen te doen lyden 't geen ze sedert drie of vier jaaren van de kant der Franschen hadden geleeden.

Terwyl de zaaken zich in dezen staat bevonden, kwamen 'er twee Actien tusschen de Keizerschen en de Franschen voor te vallen, waar af het

het gevolg verscheiden was.. De Graaf van Leiningen een Detachement van twee duizend-Ruiters tot bystand van Mirandola onder het beleid van den Colonel Pathé, een beruchten Partisan, derwaarts afgevaardigd hebbende, wierd 'er de Groot-Prioor af verwittigd; weshalven hy aanstondts een ander Detachement, sterker van Manschap, op den weg, dien zy passeeren moesten, stuurde; 't geen de Keizerschen tusschen Rivoli en Peschiera ontmoetende, zo wel van pas op hen aanviel, dat ze terstond in verwarring waren gebragt. Twee honderd wierden op de plaats verslagen, twee honderd anderen gevangen genomen, en d'overigen genoodzaakt hals over kop te rug te keeren, met verlies van zes Standaarden, die door den Groot-Prioor sedert met een Officier, uitdrukkelyk ten dien afgevaardigd, aan den Allerchristelyksten Koning gezonden wierden. Dit was eene der twee Actien, waar in men ziet dat al het voordeel aan de Franschen bleef: maar met d'andere ging het zo niet. De Graaf van Medavi order hebbende gekreegen om de Quartieren der Keizerschen t'ontrusten, terwyl het Detachement, daar zo even af gesproken is, zyn' gang zou gaan, detacheerde hy Monsr. de Lautrec met vyf honderd Ruiters: maar deze te verre voortgetoogen zynde, wierd hy by Roncadello t'eenemaal geslagen, en zelve met een musketschoot in de schouder gekwetst en gevangen genomen, met verlies van honderd vyftig man van zyne Bende. 1707. Februar

Den 16den. dezer Maand verstond men van Brescia, dat de Keizerschen drie dagen te vooren, te weeten den 13den. February, bezig waren geweest met hunne swaare Artillery, Bagagie, en Zieken te Maderno op het Meir de Garda in te scheepen, en dat ze sedert alles weder naar Riva in het Trentin hadden gestuurd; 't geen het voorbereidsel van een aftogt scheen te weezen. Ondertusschen wierd 'er by gevoegd, dat het klein vliegend Leger, 't welk zy omtrent d'Adige hadden, met eenige andere Troupen, en voornaamentlyk met eenige honderden Remonteerpaarden, heel varsch van Trente gekomen, versterkt zynde, de Generaal Rocavion, die 'er het gebied over was gaan neemen in de plaats van den Oversten Pathé, weder in het Veronees was getreeden, en naar Lasize getoogen, een Vlek gelegen aan het Meir de Garda, met de meening van het aan te tasten en te herneemen. Men heeft vergeeten te zeggen, dat de Franschen zich op het eind der Maand January meester van die Plaats hadden gemaakt, en

1705. Februar. een gedeelte der Duitschers, welke zy daar vonden, en zelfs ook eenige Venetiaanen, door de kling gejaagd.

SAVOYEN en PIEMONT. Vervolg der Belegering van Verua.

DEN Hertog van Vendôme vond meerder swaarigheden in het beleg van Verua, als hy wel had voorzien. Hy had gewed met den Generaal Toralba, dat hy den 6den. December meester van de Plaats zou weezen; en ondertusschen was hy het noch geduurende deze gantsche Maand niet. Niet dat hem iets ontbrak van alles 't geen hy van nooden had om de belegering met alle wakkerheid voort te zetten. Hy had leevensmiddelen en krygsmunitien in overvloed: zyn Leger was ongelyk sterker als dat des Hertogs van Savoyen: en de Soldaaten, zo wel als d'Officieren, gehoorzaamden blindeling zyne orders. Maar behalven dat de Plaats goed, voordeelig gelegen, en wel gesterkt was, had hy te doen met een Vorst die ze wist te verdeedigen, en wiens hoofdbelang het was de zelve zo lang te behouden als hy immers kon. Doch laat ons van de zaaken spreeken gelyk ze zich in der daad bevonden. Wel is waar, dat de gelegenheid van Verua voordeelig is, en dat de fortificatien, welke men van tyd tot tyd aan die Vesting had gemaakt, zeer goed waren: maar het scheelde echter heel veel dat ze tegen die van Landau niet opmogten. De lange en onverhoopte wederstand sproot daar uit, dat den Hertog van Savoyen zelve de zorg op zich nam van ze te verdeedigen, en het op zyne Generaals niet verder liet aankomen dan voor zo veel een Hoofd noodzaakelyk gehouden is zulks te doen. Niettegenstaande de geringheid zyner krachten, had hy de behendigheid weeten te gebruiken van een gestadige gemeenschap met de Plaats te behouden: hy had 'er dagelyks de Gekwetsten en Zieken doen uithaalen, en weder versch en wel gesteld Volk, Leeftogt en Munitien, Artillery en Ingenieurs in gezonden: en hy zelve was 'er persoonlyk heen getoogen om het Garnisoen aan te moedigen, en order op alle dingen te stellen. Een Plaats, die aldus verdeedigd word, is zo gemakkelyk niet in te neemen als een andere: en na d'ondervinding die 'er den Hertog van Vendôme voor Ivréa af had gekreegen, was het wonder dat hy vertrouwen genoeg op zyne bekwaamheid had gesteld om te wedden dat hy 'er in zulk of zulk een tyd meester af zou weezen. Wy lieten hem de voorgaande Maand bezig met de schade, welke (a) d'Uitval van den 26sten. December veroorzaakt had, te herstellen. d'Extracten der volgende Brieven

(a) Ziet pag. 29.

ven zullen den Leezer onderrechten wegens de voortgangen van dit gedenkwaardig Beleg ſedert den gemelden Uitval, en konnen niet verdacht weezen dewyl ze uit het vyandlyk Leger komen. 1705. Februari

Uit het Leger voor Verua, den 9den. January 1705.

HET Beleg gaat geſtadig met groote langſaamheid voort: doch men hoopt, dat men het zelve na d'aankomſt der Artillery, welke men uit het Milanees verwacht, met meerder wakkerheid en gevolg zal voortzetten. Monſr. Marignan, Quartiermeeſter Generaal, is door den Hertog van Vendôme genoemd om de plaats van Monſr. d'Immecourt te vervullen. Men verzekert, dat, zo de vorſt aanhoud, men de Cavallery der Armée binnen eenige dagen naar de kant van de Hoogtens der Kapucynen by Turin zal doen marcheeren, om een *diverſie* aan den Hertog van Savoyen te maaken: en men zegt tegenwoordig, dat het voorneemen, 't geen men had wegens zyne Koninglyke Hoogheid in het Campement van Creſcentino aan te taſten, veranderd is, ter oorzaak der ſwaarigheden die men daar in vind.

Den 4den. dezer Maand kwamen twee vyandlyke Bataillons van Turin by Creſcentino, welke zich poſteerden in de Retrenchementen by de Brug van Gemeenſchap met Verua. Des nachts lieten de Belegerden een Myn in de Graft ſpringen die geen groote werking deed. Onze Mineurs vervolgden hunnen arbeid ter rechter hand van d'Attaque, en zetteden ze voort tot aan het Retrenchement van de Fauſſebraye. De Vyanden maakten des nachts zulk een vuur uit de Stad en de Donjon, dat men groote moeite had om de ſchade te verhelpen.

Des nachts van den 5den. arbeidde men aan een Logement, ten einde een Myn in de Graft aan de punt der ſlinker Attaque te vervaardigen. De Mineur, die aan de rechter was, met het voorneemen van zyn werk onder het Baſtion voort te zetten, berichtte, dat hy de vyandlyke Mineurs hoorde; weshalven men hem beval zich naar de kant van de Fauſſebraye te retireeren, en aldaar Kamers te maaken om de Myn te doen ſpringen. Gelyk d'eerſte en twede Omvang der Stad reedts zeer beſchadigd zyn, gebood men op de darde te ſchieten. Het vuur van de Donjon noodzaakte d'onzen den arbeid, dien men aan de ſlinker zyde deed, om 'er den Mineur te doen ageeren, te ſtaaken.

Den 6den. vervolgde de Mineur ter ſlinker zyde zyn werk, zonder van de Vyanden gehoord te zyn. Men voltooide een nieuwe Battery van twee ſtukken Kanon op de Bedekteweg, en voerde vier andere Veldſtukken naar de kant van der Vyanden Linien van Communicatie. Den Hertog van Vendôme beval een Retrenchement rondom zyn Quartier te maaken, ter oorzaak dat de wateren der Po zo laag zyn, dat men 'er op verſcheidene plaatſen kon door waaden. Den arbeid, dien men ter ſlinker hand aanlegt om den Mineur t'onderſteunen, wierd

1705, Februar. verdiept, ten einde te beter tegens het Kanon van de Stad bedekt te weezen. Monsr. de Cossade, Capitein, en Monsr. de Fromental, Adjutant des Hertogs van Vendôme, wierden gekwetst, de laatste in 't oog door een stuk van een Bombe; waarenboven men ook noch dartig à veertig zo Dooden als Gekwetsten bekwam.

Den 7den. bemerkte men, dat de Vyanden met groote naarstigheid hadden gearbeid om de schade, welke hunne Batteryen hadden geleeden, te herstellen. Onze Mineurs zetteden hunne werken zonder eenige verhindering voort; en men hoopt in 't kort een Myn onder het Bastion te doen speelen. Des avondts berichten eenige Deserteurs, dat de Belegerden deeden arbeiden aan een diepe Graft, om onze Mynen t'ontdekken; en dat ze 's nachts zeer yverig bezig waren met de bressen, welke wy in den tweden Omvang hadden gemaakt, weêr te recht te helpen. Men begon uit de vier Veldstukken op de vyandlyke Troupen, welke in hunne Linien van Communicatie met Verua zyn, te schieten.

Den 8sten. berichtte de Mineur van de rechter zyde, dat hy vier vademen boven de Faussebraye gevoorderd was; maar dat de Vyanden hem gehoord hebbende, een kleine Myn hadden doen speelen, welke een onzer Mineurs en eenige Soldaaten had gedood, en een Loopgraaf gedempt; waar na hy zynen arbeid met twee andere Loopgraaven had voortgezet, trachtende de Vyanden te vermyden. Men maakte een groot vuur op den tweden en darden Omuang der Stad, en vaart 'er dezen morgen mede voort.

Uit het Campement voor Verua den 13den. January 1705.

DE Sneeuw, welke in overvloed gevallen is, heeft het Beleg zeer veel vertraagd. Men heeft verscheidene dagen en nachten moeten toebrengen met ze uit de Loopgraaven t'arbeiden: want zonder dat zou het onmogelyk zyn geweest ons aldaar te handhaaven, en onze naderingen voort te zetten. De Regenen sedert wedergekomen zynde, hebben de Sneeuw doen smelten, en de Po doen opswellen; zulks dat het ons tegenwoordig onmogelyk zou weezen den Hertog van Savoyen in zyn Campement by Crescentino, aan d'overzyde van de genoemde Rivier, te gaan aantasten: en wy zyn nu bezig met verscheidene afsnydingen te practiseeren, om de Loopgraaven, daar alreedts veel waters in gekomen was, droog te maaken. De Graaf van Estain onthoud zich sedert ettelyke dagen met eenige Cavallery en zes Bataillons tusschen Trino en Chivas, om den Vyanden een diversie te maaken: doch hy zal 'er niet lang konnen bestaan, by gebrek van leeftocht. Wy hebben de swaare Artillery, daar hier voor afgesproken is, gekreegen; en men gaat ze zo aanstondts op de Batteryen stellen: waar na men het vuur van ons Kanon en Mortieren tegens de Plaats zal verdubbelen. Ondertusschen verdriet de langduurigheid van dit Beleg ons hoe langer hoe

hoe meer; en het verlies, 't geen wy 'er lyden, word van dag tot dag grooter, zo door het gestadig vuur uit het Kanon en de Musketterey der Belegerden, als door het kwaad weêr en de groote fatigues die wy moeten uitstaan. Indien den Hertog van Vendôme de meesten der Generaalspersoonen had willen gelooven, zou hy deze Onderneeming voor het begin dezer Maand al gestaakt hebben: maar hy is 'er op verhet, en wil 'er of de schade of de eer geheel en al af hebben. 1705. Februar.

Extract van een darden Brief geschreeven uit het Leger voor Verua den 24sten. January.

MEN heeft de nieuwe Battery, om den darden Omvang der Plaats te beschieten, reedts opgerecht; dewyl 'er genoegsaame bressen in de twee eersten zyn: maar de Sneeuw, welke sedert eenigen tyd zonder ophouden is gevallen, hindert ons geweldig; en alles wat men met groote moeite heeft konnen doen, is geweest het zuiveren van de Loopgraaven: zulks dat men noch niet en weet wanneer men in staat zal weezen om vuur te geeven. 't Beleg begint hoe langer hoe moeijelyker voor de Troupen te worden, hoewel den Hertog van Vendôme niets achter wege laat om de zelve te spaaren. Hy heeft zelfs swaare Rokken doen vervaardigen voor de geenen, die in de Loopgraaven gaan; en tot nu toe uitgesteld Logementen op den tweden Omvang der Stad te maaken, vermits men door de Deserteurs verstendigd is dat de Vyanden aldaar verscheidene Mynen hebben, welke zich uitstrekken tot onder den darden Omvang: weshalven hy, om zyn Volk te spaaren, de Vyanden tracht te noodzaaken de Plaats te verlaaten zonder storm te leveren, door het hoofd van het Eiland, 't geen den Vyanden Brug dekt, te doen aantasten, ten einde hun de gemeenschap met het Campement van Crescentino af te snyden. Onze Cavallery onder Monsr. d'Estain heeft zich langs de Po nedergeslagen; en den Hertog van Savoyen moet tegenwoordig alle de Munitien en Provisien, die hy van nooden heeft, over land doen komen.

d'ALGEMEENE Landdag der Switsers den 21sten. January te Baden vergaderd zynde, en alle de Cantons hunne Gedeputeerden aldaar gestuurd hebbende, vleidde men zich, dat men 'er een eind zou vinden van de geschillen, welke Switserland sedert eenigen tyd ontroerd hadden: doch de Vergadering scheidde even vruchteloos als de voorgaanden. Men sprak 'er niet wegens de Neutraliteit van Savoyen. De voornaamste zaaken, die men 'er verhandelde, waren die van Togen- SWITSERLAND. Algemeene Landdag der Cantons te Baden, en verrichtingen aldaar.

1705. *Februar.* genburg, die van Neukirch, en die der vervoering van het Zout uit Beyeren en Tirol.

Wat de zaak van Togenburg belangt, twee swaarigheden verhinderden 'er de beslechting af. De Cantons van Sweits en Glaris protesteerden, dat, eer men in onderhandeling over die zaak trad, den Abt van S. Gall alvoorens formeelyk, en met alle de vereischte plechtigheden, moest afstaan van het Verbond, 't geen hy over eenige jaaren met den Keizer had gemaakt; om dat, zeiden zy, het zelve strydig was tegens de geenen, welke hy sedert langen tyd met hen had gehad: en den Abt wilde daar niet in bewilligen. Dit was d'eerste swaarigheid. d'Andere betrefte de bevoegdheid der Rechters in de zelve zaak, en in die der geschillen van d'Ingezetenen met den Abt. Hy aanbood, zich daar over te gedraagen aan het oordeel van het gantsche Loffelyke Switsersche Ligchaam, of van vier of vyf onzydige Cantons: maar die van Sweits en Glaris beweerden, dat dit oordeel aan hen alleen behoorde, uit kracht hunner oude Tractaaten en Conventien. En hoewel men hun vertoonde, dat ze geen Rechters en Partyen konden weezen, bleeven ze echter ten einde toe in hun gevoelen.

De zaak van (a) Neukirch nam in 't eerst geen beter gang. De Roomsch-Katholyke Cantons, die 'er by geinteresseerd waren, hadden hunne toestemming gegeeven tot de vergrooting der Kerk, welke t'onderwerp van het geschil maakte; en het Canton van Zurich stond toe, dat men 'er maar eene Predicatie des Zondags zou doen. Men was alreedts op het punt van d'artykelen dezer vergelyking op te stellen, en maakte zich gereed om ze te tekenen: maar eensslags wierden de Gedeputeerden der Katholyke Cantons te raade te verklaaren, dat zy niet verstonden dat iemand anders, dan d'Inwoonders der Plaats, deze Predicatie zouden mogen bywoonen, en niet de Protestantsche Onderzaaten des Abts van S. Gall, welke in de gebuurschap van Neukirch leggen, en tot hier toe het grootste gedeelte der Vergadering hadden uitgemaakt, of zy moesten 'er een behoorlyk verlof van de zeven oude Cantons toe verzoeken, of zich te Baden vervoegen, om het zelve door het middel der Cantons Mediateurs te trachten te verkrygen; 't geen de Heeren van Zurich verwierpen.

(a) *Ziet 2 Deel van het voorgaande Jaar, pag. 225.*

Wat

Wat de zaak van het (a) Zout belangt, hoewel ze alle de Cantons niet even veel aanging, wierd ze echter met genoegsaame eendragtigheid op den Landdag verhandeld. Men vaardigde terstond een Deputatie af aan den Graave van Trautmansdorf, Keizerlyken Ambassadeur, om hem de grieven der Natie ten dien einde te vertoonen, en 'er hem de herstelling af te verzoeken: maar gelyk deze Minister zich ziekelyk bevond, verschoonde hy zich wegens de Gedeputeerden, die men aan hem had gezonden, te zien, en bleef daar ten einde toe by. Ondertusschen liet hy een lange Memorie aan de Vergadering presenteeren; waar uit men oordeelde, dat zyne weigering vrywillig was geweest, en zyne onpasselykheid maar tot een voorwending had gediend. Ten anderen was deze Memorie niet vervuld dan met klagten; en de termen, die men 'er in had gebruikt, waren uitsteekend krachtig: zulks dat ze meerder misnoegen als voldoening gaf. Hier op kwam de *Secretaris* van den Franschen Ambassadeur, die maar zodanig een gelegentheid verwachtte om d'orders, daar *hy mede belaaden was*, te volbrengen, te voorschyn, en aanbood aan de Loffelyke Cantons uit den naam van den Koning, zynen Meester, hun zo veel Zout te beschikken als zy van nooden hadden, tegen een stuiver het pond te Geneve te leveren. *Eenige Gedeputeerden wilden*, dat men zyne aanbieding terstond zou aanneemen: maar het grootste en gezondste deel was van gevoelen, dat men zich niet moest verhaasten: en aldus wierd ze noch aangenomen, noch geweigerd. Om kort te gaan, de zaak bleef *in statu quo*. De Graaf van Trautmansdorf stuurde zynen Secretaris naar Weenen, om wydloopiger instructien over de manier, waar op hy zich zoude hebben te gedraagen, t'ontfangen: en de Gedeputeerden van den Landdag scheidden na zyne Memorie *ad referendum* genomen te hebben.

1705. *Februar*

(a) Zie *pag.* 38.

DUITSCHLAND. Vrees voor de Hongarische Malcontenten.

DE Beroertens van Hongaryen gaven gestadig groote bezigheid en ongerustheid aan de Ministers zyner Keizerlyke Majesteit; gelyk men 'er in 't gevolg de blyken af zal zien. Het scheen, hoe men meerder overwinningen op de Malcontenten behaalde, hoe ze zich ontsagchelyker maakten. Zy hadden verschrikkelyke uitloopen, ja zelfs tot aan de Poorten van Weenen, gedaan; en de verbaasdheid, welke zy in 't begin dezer Maand veroorzaakten, was zo groot, dat men alle de Herbergiers, Vleeschhouwers, en Vischkoopers in de wapenen naar buiten deed

 gaan,

1705. Februar.

gaan, om de ronde langs den Donau boven en beneden de Stad te doen, en order aan d'andere Burgers gaf om zich op het eerste roeren van de trom gereed te houden.

Nieuwe poogingen tot het sluiten van een Vrede tusschen den Keizer en de zelve.

Het bleek echter, dat de zelve Malcontenten in het midden hunner progressen echter niet nalieten hunne eerste gesteldheden tot de Vrede te behouden. d'Aertsbisschop van Colozza liet in het begin van February aan den Keizer weeten, dat zy gereed waren om de Conferentien weder aan te binden; en de Ministers van Engeland en Holland deze gelegentheid waargenomen hebbende om hunne instantien te hernieuwen, bewilligde zyne Keizerlyke Majesteit, dat de Baron Sirmay en den Heer Occolizani, Vice-Provooft van het Capittel van Colozza, voor de twede maal naar Hongaryen vertrokken, met last van te hooren wat men hun zoude willen voorstellen. Hunne wederkomst wierd met ongeduld verwacht: doch men wist niet, wat men 'er van te hoopen zou hebben; voornamentlyk wanneer men, niettegenstaande het groot voorbeeld van 't geen zich in Hongaryen had toegedragen, zag dat men echter in Silesien op de zelve wyze voortvoer als voorheen. De Protestanten leeden 'er gestadig de zelve kwellingen van de kant der Geestelykheid; en tot noch toe hadden hunne klagten niets ter wereld konnen uitwerken.

Tyding uit Constantinopolen wegens het af- en aanstellen van een Grooten Vizir.

(a) Zien pag. 52.

Midlerwyl verstond men van Constantinopolen, dat d'Ottomannische Porte gestadig betuigde de Vrede van Carlowitz godtsdienstiglyk te willen onderhouden; gelyk ook dat de Groote Vizir (a) Achmet-Bassa, gebynaamd Kaleilicos, van zyn Ampt was afgezet, en een ander, Ibrahim geheeten, in zyne plaats gesteld. 't Was een Man die zich ten allen tyde aan den dienst van den Grooten Heer had gehegt, en hem zelfs geduurende de Regeering der voorgaande Sultans in de gevangenis gediend: die ook ten tyde der afzetting van Mustapha zeer veel tot zyne verheffing op den Troon had geholpen. Zonder hem scheen 'er kans dat de jonge Ibrahim, Zoon van Sultan Achmet Oom van dezen, boven hem gesteld zou zyn geworden. Ten erkentenis van dezen dienst maakte de Sultan hem aanstondts Groot-Imbrahor, daar na Capitein-Bassa, en eindelyk Vizir-Azem.

HONGARYEN.

Staat der zaken tusschen de Keizerschen en Malcontenten, of vervolg van den Opstand onder den Prince Ragozzi.

DE Leezer zal ten naasten by weeten, wat hy te verwachten heeft. Hongaryen was bedekt met Malcontenten. Zy bragten de schrik en vrees aan alle kanten; en de Plaatsen vielen allengs in hunne handen,

zonder dat men het kon beletten. Hier voor (a) is gezegt, dat Zatmar zich aan hen had overgeveeven; en nu moet men zeggen, dat Erla genoodzaakt was geworden het zelfde te doen, mede by gebrek van leevensmiddelen. De Malcontenten vergunden wel aan het Garnisoen met alle de gewoonlyke eertekenen uit te trekken: maar naauwelyks was het buiten de Plaats, of zy ontwapenden het door order van den Prince Ragozzi, en deeden het weder in Erla keeren, om 'er als krygsgevangen bewaard te worden. De Graaf van Sinsendorf, die het zelve commandeerde, wilde de hand aan 't pistool slaan: doch betrachtende dat al de wederstand, dien hy konde bieden, onnut voor hem zou weezen, liet hy zich ontwapenen gelyk d'anderen, en wierd, benevens de voornaamste Officiers welke onder hem dienden, mitsgaders der zelver Vrouwen en Kinderen, naar Cassovien gevoerd: van welk gedrag de Malcontenten tot reden inbragten, dat de Graaf van Sinsendorf beloofd had Erla op den 16den. December over te geeven, zo hy binnen dien tyd niet ontzet wierd, en dat hy het ondertusschen eerst veertien dagen daar na had gedaan: *Dat, dewyl hy aldus d'eerste zyn* woord had gebroken, hy het niet vreemd moest vinden dat men hem op de zelve wyze handelde, en dat het krygsgebruik was. Eenigen spraken wel, en anderen kwalyk van den Graave van Sinsendorf: en men deed hem zeggen, dat, indien hy gekonnen had, hy de Plaats noch langer zou gehouden hebben; doch dat het gebrek van leevensmiddelen daar zo groot was geworden, dat een Munitiebrood vyftien grossen en een boutelje Wyn een dukaat kostte.

1705. *Februar.*

(a) Zie pag. 52.

Gelyk de vorst geduurende deze gantsche winter zeer sterk in Hongaryen was geweest, en dat de groote Rivieren toe gelegen hadden, bedienden zich de Malcontenten van dit gemak om hunne uitloopen te doen. Des nachts tusschen den 3 en 4den. February toogen ze ten getale van zestien duizend Man onder de bestiering van den Graave Caroli over den Donau; leiden verscheidene Huizen in d'assche; plonderden drie-en-twintig Dorpen aan beide de zyden van de Leitha tot dicht onder Weenen; en jaagden d'Inwoonders, welke op hunne aannadering de vlugt niet hadden konnen neemen, door de kling, zonder vrouwen of kinderen te spaaren; waar na zy, te weeten des anderendaags 's avonds, naar de kant van Neustad trokken. Zy meenden ook de twee Regimenten Kurassiers van Hanover en Gronsfeld op te lichten: doch dit miste hun, alzo de gemelde twee Regimenten het ge-

1705. luk hadden gehad van bytydts binnen Altemburg te geraaken. Middlerwyl kwam de jonge Graaf van Dietrichstein, Capitein onder dat van Gronsfeld, die van Weenen vertrokken was om zich by het zelve te gaan voegen, by ongeluk in de handen van eene hunner Partyen te vallen: en hebbende een zyner Domestiquen twee Mannen van de Malcontenten onder de voet geschooten eer hy zich overgaf, greepen zy hem en hieuwen hem in stukken.
Februar.

De Generaal Heister, die te Bosingen was, wierd niet zo haast van deze verwoestingen verstendigd, of hy begaf zich met zyne Manschap, en vier stukken Kanon, in beweeging, en kwam by Altemburg, daar zich de Regimenten Kurassiers van Hanover en Gronsfeld by hem voegden: maar hy vond de Malcontenten niet meer, en verstond dat ze zich op het Eiland Schut vertrokken hadden. Hy volgde hen daar: doch zy namen op zyne aannadering de vlugt naar Zeret aan de Waag, aan d'andere kant van den Donau; en hy kon 'er maar omtrent honderd van d'Achterhoede afbereiken, welke hy liet nederhouwen: waar na hy den 10den. der genoemde Maand weder in zyn Quartier te Bosingen keerde.

Ondertusschen deed een andere Party van twaalfhonderd Malcontenten een nieuwe uitloop onder de gunst van het ys in dat gedeelte van Neder-Oostenryk 't geen tusschen den Donau en de Morava, of de March, gelegen is, en rechtte daar een groote verwoesting aan; doch wierd eindelyk door de Landzaaten, welke aan die kant geposteerd waren, weêr te rug gedreeven. Den 9den. February bragt men een hoop Gevangenen te Weenen, eenige dagen te vooren gekreegen van een andere Party Malcontenten welke mede verscheidene Dorpen aan deze zyde van de Morava was komen plonderen en brandschatten: Men verstond uit hun verhaal, dat 'er vier honderd Tartaanen onder hen waren, welke niet vernoegd met veele arme Lieden, en inzonderheid Vrouwen, t'eenemaal ontbloot te hebben, hen twee aan twee te samen gebonden hadden, en ze als beesten voor hen heen gedreeven: Dat daarenboven in een Huis zynde gekomen daar men Bruiloft hield, hunne wreedheid tot zo verre was gegaan, dat ze de Bruid, en vervolgens ook den Bruidegom, het hoofd afhieuwen; waar na zy alle de geenen, welke zich op deze Bruiloft bevonden, zo mannen als vrouwen, nedersabelden. Den 5den. der zelve Maand deed een ander Detachement van Malcontenten insgelyks een inval op den Bodem tusschen Raäb en het Meir van Niewsidler; en hebbende te S. Nicolaas, twee mylen

van

van Odemburg, zes-en-twintig Ruiters der Regimenten van la Tour en Schlik, welke zich zonder paarden en wapenen bevonden, zynde onlangs uit Beyeren gekomen daar ze gevangen waren geweest, overrompeld, hieuwen zy hen altemaal zonder eenig medogen neder. Zy plonderden ook alle de Kasteelen en Landhuizen, daar ze by konden komen; voerden verscheidene Edellieden gevangelyk met hen; scheurden der zelver Vrouwen d'oorjuweelen af; kleedden ze gantsch naakt uit; en bedreeven, om kort te gaan, al wat de woede hun het wreedst en ongehoordst, zelfs onder de barbaarste Volkeren, kon inboezemen. Immers de tydingen kwamen aldus uit het Keizerlyk Leger en van het Hof, de twee eenigste plaatsen van waar men ze kon hebben, en daar ze zekerlyk ten dezen opzichte vry wat breed uitgemeeten wierden; 't geen de Leezer eens voor al in acht heeft te neemen. 1705. Februar.

Doch om weder tot het verhaal van zaaken te treeden. Den 16^den^. February kwam de Graaf van Porcia van Presburg te Weenen, met tyding dat de Malcontenten nà 't vertrek van den Generaal *Heister* weder op het Eiland Schut waren gekomen: Dat zelfs een hunner Partyen aldaar over den Donau was getoogen, en den Rechter van Rukendorp, benevens verscheidene andere Inwoonders en een groot getal van Paarden, had medegenomen: En dat de Graaf Caroli dreigde nochmaals met een kloek Corps van Cavallery en Infantery over den Donau te trekken, om een nieuwe verwoesting op de Grenzen van Neder-Oostenryk aan deze zyde van de Leitha, en tot by Weenen, te komen doen. Men verstond ook uit Offen, dat de Malcontenten groote beweegingen aan die kant maakten: Dat de Vorst Ragozzi aan alle de Bewoonders van het gebuurige platte Land order had gestuurd om zich zonder het minste tydverzuim aan de Theys by hem te konnen voegen: En dat men hoe langer hoe meer bemerkte, dat zyn voorneemen was Offen en Pest uit te hongeren, om zich door dat middel meester van die twee Plaatsen te maaken.

Maar hadden de Malcontenten alle die voordeelen behaald, zy hadden weêr eenige verliezen in andere gelegentheden geleeden. Men schreef uit Arath in Opper-Hongaryen, dat vyftien honderd zo Hongaaren als Rasciaanen naar de kant van Groot Waradyn getoogen om kondschap van de Malcontenten te bekomen, drie van hunne Compagnien ontmoetten, en in stukken hieuwen. De Graaf Bathiani, een hunner Hoofden, omtrent ter zelve tyd de Voorsteden

1705. Februar. van Gran aangetast hebbende, wierd tot drie maalen, met verlies van twee honderd Man, afgeslagen. Een ander Ligchaam van twee duizend Malcontenten zich in optogt hebbende begeeven om Capruts te plonderen en in d'assche te leggen, trok een Detachement der Bezetting van Arath het zelve te gemoet; tastte het aan; floeg het; en maakte 'er honderd veertig Man op de plaats af neder. Het zelfde gebeurde by Sak tusschen een Detachement van Keizerlyke Troupen en een ander van Malcontenten 't geen drie duizend Man sterk was. De Commandant wierd gevangen genomen; twee honderd Man op de plaats dood geslagen; drie Vaandels met een paar Keteltrommen, mitsgaders drie honderd Wagens gelaaden met leevensmiddelen, en zes duizend stuks zo groot als klein Vee veroverd. Ook ging de spraak, dat de Generaal Rabutin, die het gebied in Zevenbergen voerde, aan zyne Keizerlyke Majesteit had laaten weeten, dat hy Hermanstad, Deva, en Fogorash zo wel van alle dingen had voorzien, dat 'er in een geheel jaar voor die Vestingen niets te vreezen was. Ondertusschen bleef allerhande gemeenschap met die Provincie door de Malcontenten afgesneeden; en niet alleen konden de Posten niet derwaarts gaan, of 'er van daan komen, maar ook niemand, wie hy mogte weezen, 't en zy hy een zeer grooten omweg wilde neemen.

Eindelyk: daar was al over een wyl gesproken wegens een nieuw Manifest der Malcontenten. De volgende Memorie is het alles 't geen 'er in onze Gewesten af te voorschyn kwam. Men zal 'er zaakelykheden in vinden, welke d'opmerking van het vernuftiger slag van Leezers verdienen, en de Malcontenten konnen doen aanzien als menschen die mogelyk zo zeer niet in 't ongelyk te stellen zyn.

Memorie op de wyze van een Manifest behelzende de redenen te berde gebragt door de Malcontenten van Hongaryen om hunnen laatsten Opstand te rechtvaardigen.

MET een uitsteekende ongerechtigheid word ons de haatelyke naam van Verraaders en Wederspannigen gegeeven. Men moet onze geslagene vyanden weezen, of zeer onweetende zyn van de Constitutien des Koningryks van Hongaryen, om ons op een zo onwaardige wyze te handelen. Hoe rechtmaatig het gedrag der Hongarische Natie tot nochtoe geweest zy, gelooven wy echter gehouden te weezen de geenen, welke valsche denkbeelden hebben opgevat wegens onze

onze laatste Wapenrusting, (die geen anderen grond heeft als de herstelling van onze oude Rechten, Privilegien en Vryheden, en geensins ons t'onttrekken aan de gehoorzaamheid der wettige Souverainen welke de Natie zich heeft verkoozen) in een rechtzinniger gevoelen te brengen. Doch om het met meerder order te doen, zullen wy beknoptelyk aantoonen, welke onze Oorspronk en Constitutien zyn, misgaders eenigen onzer voornaamste Privilegien, hoe men de zelve by verscheidene gelegentheden heeft verbroken, en eindelyk welke de redenen zyn geweest die ons genoodzaakt hebben de wapenen op te vatten om onze oude Prerogativen te behouden. Men zal over alle deze Artykelen licht genoeg heen treeden; vermydende alles 't geen de geheiligde Persoonen, daar wy een diepe eerbiedigheid aan schuldig zyn, zoude konnen beleedigen: maar het weinige, 't geen wy 'er af zullen zeggen, zal echter het medelyden van den verstandigen en onzydigen Leezer jegens ons verwekken, welke, verre van een ontwaardiging voor ons te hebben, vrye Volkeren, die men slaaven heeft willen maaken, zal beklaagen. 1705. Februar

Onze Natie is zo oud als het Land 't geen wy bewoonen Wy zyn afgedaald van die oude *Pannoniers*, welke zulke groote Conquesten hebben gemaakt, zonder dat ons *Vaderland* ooit onder het juk gebragt is geweest door iemand der beruchtste *Veroveraars* die tegens ons geoorlogd hebben. Wy zyn d'Achterneeven van die krygshaftige Volkeren, welke zich altyd hunne *Hoofden* en *Capiteinen* hebben verkoozen, daar men het eenig vermogen aan gaf van te gebieden, en niet van te straffen: want onze *Vaders* waren zo vry, dat zy geene meesters erkenden dan de Goden: en de straffing der Schuldigen wierd overgelaaten aan de Priesters der Heidensche Godheden die men alstoen aanbad.

Maar overgaande van de duistere tyden tot die van het Evangelische licht, waar mede onze Vaders in den aanvang der tiende Eeuw verlicht wierden, omhelsde de Hongarische Natie, verlost van de dwaaling en de Heidensche woestheid, het Geloof, zonder echter haare glorie en dapperheid te verlaaten; hebbende die vryheid behouden van zich Vorsten te verkiezen.

S Steven, eerste Christen Koning van Hongaryen, op den Troon zynde gesteegen, gaf Regelen van Regeering aan zyne *Volkeren*, welke eer *Vermaaningen* van een *Vader* aan zyne *Kinderen*, als *Wetten* van een *Vorst* aan zyne *Onderzaaten* geleeken. Andries de II^de^., welke tot den Troon geraakte in den Jaare 1205., vernoegde zich niet alleenlyk met alle de Constitutien des Ryks, waar af 'er eenige onder de voorgaande Regeeringen gekrenkt waren geworden te bevestigen, maar wilde ook een soort van evenwigt stellen tusschen de magt van het Koningschap en de rechtmaatigheid der Vryheid; ontblootende d'eene van 't geen zy op een onrechtmaatige wyze aan zich had genomen, en geevende aan d'andere weder 't geen zy verlooren had. 't Was in den Jaare 1222. dat hy dat vermaarde Edict liet uitgaan, waar mede hy aan het Koningryk van Hongeryen bevestigde alle des zelfs oude Rechten en Vryheden, *welke*, zeide hy, *gekrenkt waren geworden, door d'onrechtmaatige eerzucht van eenige Koningen, misleid door hunne eigene driften of door kwaade raadgeevingen: Dat het de rechtmaatigheid van een Koning voegde de klagten zyner Onderzaaten tegens de Koninglyke Majesteit aan te hooren, en*

1705. Februar *te voorzien in de wanorders welke zyne kwaade Raadtsheeren hem hadden doen begaan. En indien*, voegt hy 'er by, *Wy, of iemand der Koningen onze Nazaaten, ooit onderneemen de Constitutie, welke Wy tegenwoordig maaken, t'overtreeden, willen Wy, dat alle de Bisschoppen en Prelaaten, alle de Heeren en Edelen des Koningryks, en ieder van hen in 't byzonder, gelyk ook hunne Nazaaten tegenwoordige en toekomende, uit kracht van dit Edict in eeuwigheid zullen hebben het recht en vermogen van zich tegens onze onderneemingen te stellen, en Ons en den Koningen onzen Navolgers te wederstaan, zonder deswegen als Wederspannigen aangemerkt of vervolgd te konnen worden. En op dat zy niet onkundig mogen weezen van den inhoud der tegenwoordige Wet, van de welke zeven Origineelen vervaardigd zullen werden gezegeld met het goude Zegel, worden de Staaten des Koningryks vermaand de zelve te doen leezen ten tyde der Verkiezinge van de Koningen onze Navolgers, die 'er d'onderhouding voor en na hunne Krooning af zullen beswecren.*

Een der Origineelen van deze Wet wierd aan den Paus gezonden om in d'Archiven van het Vatikaan bewaard te worden: een andere moest in de handen des Konings gesteld worden, om hem van zyne verbintenissen t'onderrechten: een darde in die van den Palatyn des Ryks: en d'andere vier in de heilige Archiven, gelyk die der Ridders van den Tempel waren, weggelegt werden.

Onder de Privilegien van onze Natie, welke veel breedspraakelyker in dit plegtig Edict uitgedrukt zyn, hebben wy de magt van onze Koningen te verkiezen; zynde onze Kroon verkiesbaar, en niet erfelyk. De Natie moet op een Ryksdag vergaderen ten minsten alle drie jaaren eens, om over d'algemeene en byzondere zaaken te raadpleegen. Daar zyn vier Orders welke deze Vergadering uitmaaken: 1. de Geestelykheid, 2. de Baronnen, 3. den Adel, en eindelyk, 4. de Gedeputeerden der Steden. Een der voornaamste Voorrechten van den Ryksdag is een Palatyn, welke van de Natie zy, te verkiezen, om de geheele bestiering van den Oorlog en van het Gerecht des Koningryks in zyn bewind te hebben. Kort om, de Gouvernementen der Landschappen, Steden, en Kasteelen mogen niet gegeeven worden als aan Hongaaren van geboorte; of de Ryksdag moest het raadsaam oordeelen eenigen Vreemdeling daar mede te begunstigen, ten erkentenisse van dezen of geenen gewigtigen dienst welken hy aan ons Vaderland gedaan mogt hebben.

Ziet daar voor een gedeelte welke onze Constitutien, Wetten, en Privilegien zyn. Wy geeven onze Kroon niet dan onder de voorwaarden dat de Koning, dien wy verkiezen, d'onderhouding 'er af zal besweeren, en dat, zo hy daar tegen doet, wy ontslagen zullen weezen van den eed van getrouwheid dien wy aan hem hebben gedaan, en ons een anderen Meester mogen verkiezen. Gelyk de verkoozen Vorst onze Kroon kan weigeren, zo hy de conditien, onder de welke men ze hem aanbied, te hard vind; is het niet waar dat, wanneer hy ze eens heeft aangenomen, hy zich niet met eere voor God en de menschen van d'onderhouding dezer Capitulatie kan ontslaan, en, komende daar in gebrekig te blyven, dat de Hongaaren zich tegens zyne dwingelandy mogen stellen, zonder

der deswegen ten opzichte van hunnen Koning voor Verraaders of Wederspannigen uitgekreeten te mogen worden? 1705. Februar

't Is maar al te gewis, dat, sedert dat de Natie Vorsten, om ons te regeeren, in den Huize van Oostenryk heeft gezocht, die Rechten, Vryheden, en Privilegien, welke zy zelve gefwooren hadden te zullen onderhouden, meenigmaal overtreeden zyn geworden. God gehenge niet, dat wy dit mangel van trouw aan den Vorst zelf zouden wyten. Wy schryven het niet toe als aan de kwaade en verderfelyke raadgeevingen van hunne Ministers en Hovelingen. Dikwils hebben wy 'er onze klagten over ingebragt, doch altyd te vergeefs. Zo men somtydts, om ons te vernoegen, of liever om ons te doen swygen, Ryksdagen heeft vergaderd, zyn 'er terstond twee zaaken in voorgesteld geworden; betreffende d'eene de werving van Troupen en Geld, welke men uit den naam des Konings of des Keizers verzocht; en d'andere het onderzoek van de Grieven der Natie: maar niet zo haast had men d'eerste gereguleerd, of men dacht niet meer om de twede. Somtydts wierd de decisie uitgesteld tot aan een anderen Ryksdag, dog zonder ondertusschen ook iets aldaar te besluiten. Zodanig hebben begonnen en zyn geëindigd de laatste Ryksdagen gehouden te Cassovien, te Presburg, te Altemburg, en te Oedemburg.

Men heeft ons nooit recht willen doen, wanneer wy geklaagd hebben dat alle de Waardigheden en Ampten des Koningryks aan Duitschers wierden gegeeven, zelfs die hooge Waardigheid van Palatyn van Hongaryen, welke niet bekleed mag worden dan door een Ingebooren des Landts. Hebben wy ze onder de Regeering der Vorsten uit den Huize van Oostenryk niet gezien in de handen van de Heeren Suoudi, Mansfeld, Baste, Tanhauser, Buquoy, en verscheidene anderen, tot schande en smaad der Hongaaren? Onze Aertsbisdommen en Bisdommen worden bekleed door uitheemsche Prelaaten, gelyk ook de voornaamste Gouvernementen, even of de Hongarischen Adel die onwaardig was.

De geenen onder ons, welke belydenis doen van den Protestantschen Godtsdienst, hoe zeer de zelve ook door de Wetten des Koningryks bekrachtigd moge weezen, hebben zich onder de twee laatste Regeeringen van hunne meeste Kerken en Collegien ontbloot gezien, om die listige en gevaarlyke Staatkundigen, welke zich beroemen alle de conscientien der Katholyke Vorsten van Europa te bestieren en te geleiden, daar mede te begunstigen.

Indien men alle de Grieven der Natie wilde ophaalen, zou men een geheel boek moeten maaken, 't geen niet klein zou weezen, en waar in men zou aanmerken de vernietiging onzer openbaare Schoolen, de verachting der Magistraturen, het bederf van onzen Koophandel, de verdrukking door nieuwe Imposten, d'opoffering van onze dappere Krygslieden, welke in een oneindige meenigte van gelegentheden roekeloozelyk en onrechtvaardiglyk bloot gesteld zyn geweest, zonder door de Duitschers ondersteund te zyn geworden, hoewel 'er om hun geschil en tot hun voordeel gestreeden wierd.

Men heeft ons tot een misdaad toegereekend, dat wy in de voorgaande Oorlogen genoodzaakt zyn geweest, om ons van de dwingelandy der Duitschers te

1705. *Februar* bevryden, de Turken tot onze hulp te roepen: maar eindelyk, wat hebben wy gedaan 't geen de Vorsten van het Huis van Oostenryk niet voor ons gedaan hebben? Zo men maar een weinig in de Historie van Hongaryen ervaren is, weet men wel dat Ferdinand de 1ste. den bystand der Ongeloovigen verzocht heeft, om, indien het hem mogelyk was geweest, het Koningryk van Hongaryen te veroveren; staande ten dien einde aan hen af Offen, Vyf-Kerken, Gran, en Stuhl-Weissenburg voor de kosten van den oorlog; en hebbende zelfs aan den Sultan beloofd, dat hy een schatting van een ryksdaalder voor ieder Hongaar aan hem zou doen betaalen.

De natuurlyke Wet heeft altyd toegelaaten Verbonden te maaken, zelfs met Heidenen en Ongeloovigen, om zyne goederen of vryheid te behouden. Toen wy het gedaan hebben, hebben wy noch afgestaan van het Geloof, noch ons Vaderland verraaden. Behalven het voorbeeld van Ferdinand, zo even aangetrokken, hebben verscheidene Christene Vorsten het zelfde gedaan: maar indien de wereldsche Historie niet genoeg was om ons ten dezen opzichte te rechtvaardigen, zouden wy toevlugt konnen neemen tot de Heilige Schriftuur, alwaar wy vinden, dat God zich niet vertoornde, wanneer Abraham, om Loth, zynen Neef, te verlossen, verbond maakte met Afgodische Koningen.

Men wierp alle onze Wetten en Privilegien wyders t'eenemaal over hoop op den Ryksdag dien de Keizer in den Jaare 1687 te Presburg beriep: want vernoegende zich niet met den Aertshertog Joseph, tegenwoordig Roomsch-Koning, by zyn leven tot Koning van Hongaryen te doen verkiezen, deed hy ook de Gedeputeerden die Kroon erfelyk aan zyne Familie verklaaren; voegende daar zelfs by, dat, indien de Tak van Oostenryk, welke in Duitschland regeert, uitgeblurscht kwam te worden, men tot de successie der Kroon van Hongaryen de geene zou roepen welke in Spanjen heerscht. Ondertusschen wierd de nieuwe Koning, na dat hy gekroond was, op een Troon voor de Kerk van de Broeders der Barmhertigheid gebragt, alwaar hy swoer, dat hy de Privilegien van de Natie en het Koningryk zou behouden, en het tegens alle des zelfs Vyanden verdeedigen.

Dezen Eed is van geenige uitwerking gevolgd geweest, dewyl men ons in tegendeel sedert altyd als veroverde volkeren en slaaven heeft gehandeld. Wat belangt d'erfelykheid der Kroon, die is t'eenemaal van geene waarde en onrechtvaardig. Men heeft, om 'er af overtuigd te weezen, niet anders te doen als aan te merken dat de genoemde Ryksdag niet en bestond dan uit Schepselen van den Keizer, welke, om zo te zeggen, Hongaryen met een magtig Leger had vervuld, 't geen de landen en goederen der geenen, welke hunne stemmingen en goedkeuring tot deze erfelykheid zouden weigeren, met brand en plondering dreigde. Ondertusschen vergaderde zeer veel Adel, willende niet toestemmen in d'omkeering van het heerlykste onzer Voorrechten, (dewyl 'er ongetwyfeld geen is 't welk in gelykheid gesteld kan worden met de magt van zich een Koning te konnen verkiezen) te Stuhl-Weissenburg, daar ze de noodzaakelyke Protestatien tegens deze verbreeking van hunne Voorrechten deeden,

en

en 't er Copyen met Kreitsbrieven af stuurden in alle de Landschappen en de voornaamste Steden des Koningryks. 1705. Februar.

Maar als deze formaliteit al ontbroken hadde; dat zelfs de Ryksdag van Presburg niet gedwongen ware geweest dit Decreet van erfelykheid te maaken: is 'er iemand van gezonde herssenen die de validiteit van deze nieuwigheid zou konnen beweeren? Zal men in tegendeel niet moeten bekennen, dat een Ryksdag des Koningryks van Hongaryen, hoe algemeen en hoe vry de zelve ook moge weezen, geen genoegsaame magt heeft om de Grondwetten van een Staat over hoop te werpen? Zo men daarentegen beweert, dat die Ryksdag in eenen dag heeft konnen vernietigen 't geen onze Voorvaderen het bondigst in den tyd van zeven à acht eeuwen opgerecht hebben, zal men moeten bekennen, dat een andere Ryksdag door een zelve magt over hoop kan smyten 't geen die van den Jaare 1687 gedaan heeft.

Wy hebben niet gesproken dan van de Grieven der Natie in 't algemeen, en laaten aan onzen doorluchtigen Adel de zorg van hunne byzondere te vertoonen. Beliefde het den Hemel, dat zo veel doorluchtig Bloed, onrechtvaardiglyk door Beulshanden vergooten, geen wraak meer en riepe voor God en voor de menschen! Dat men alle die smaadelyke Vernederingen vergate! Dat men geene gevoeligheid meer en hadde voor zo veele verwoeste Kasteelen! En dat de verbeurdmaaking van alle onze Goederen niet en mogte dienen als om onze herten waarlyk van d'aarde t'ontbinden, ten einde de zelve ten Hemel op te heffen!

Eindelyk: wy betuigen voor God en voor de menschen, dat wy den Allerdoorluchstigen Keizer, en onzen Koning Joseph den 1sten., zo veel eeren en achten, als wy die hunner Raadtsheeren, welke oorzaak zyn van de beroerten die ons Vaderland sedert zo langen tyd verwoest hebben, verfoeijen; dat de stilte wel haast op den storm zal volgen; en dat wy altyd yverige en getrouwe Onderzaaten zullen weezen van de Koningen welke de vrye Natie ons zal verkiezen, wanneer zy ons zullen regeeren volgens de Wetten en de Constitutien des Koningryks, om welker behoudenis wy gereed zyn tot de laatste droppel van ons bloed uit te storten.

REGENSBURG. Staat van der Protestanten zaaken.

DE Kardinaal van Lamberg, Bisschop van Passau, wierd nu te Regensburg verwacht; en alsdan zou men met ernst aan de gemeene zaaken des Ryks beginnen t'arbeiden. Ondertusschen stonden de Ministers der Protestanten sterker als ooit op de herstelling hunner Grieven, en dreigden niet te zullen medestemmen in eenige der resolutien welke men zoude willen neemen, hoedanig de zelve ook mogten weezen, eer men hun daar voldoening over hadde gegeeven. De Minister des Konings van Pruissen in 't byzonder verklaarde aan ieder der andere Ministers, dat, dewyl zyne Pruissische Majesteit bemerkte dat de Deputatie, gedaan ter zaake der Religie, achterwaarts ging in plaats van voorwaarts te gaan, en dat men niet en zocht dan de zaaken

1705. Februar. ken sleepende te houden, om geene voldoening aan de Protestantsche Vorsten op hunne Grieven te geeven, zyne Majesteit zich in conscientie gehouden vond, als moetende t'eeniger tyd rekenschap van zyne bestiering aan God doen, niet langer te veinzen, maar zich liever te bedienen van de middelen die hem God in handen had gesteld, om de Roomsch-Katholyken in de Hertogdommen van Maagdenburg, Halberstad, en Minden op de zelve wyze te handelen als men de Protestanten van de Palts had gedaan. Daarenboven was 'er een Geestelyke der Order van S. Franciscus, Vader Brauninghof geheeten, uit het Land van Kleef te Regensburg gekomen, welke aan d'Afgezanten der Keur-en andere Roomsch-Katholyke Vorsten bericht had gegeeven, dat de Koning van Pruissen reeds aan de Roomsche Geestelykheid van het zelve Hertogdom had doen aankondigen het voorneemen, 't geen hy had, noopende d'oeffening der Protestantsche Religie in hunne Kerken in te voeren, en hen op de zelve manier te handelen als men de Protestanten in de Neder-Palts en elders had gehandeld. De zelve Geestelyke, die Gardiaan van een der Kloosters zyner Order was, verzocht te gelyk aan alle de gemelde Heeren Afgezanten dien storm te voorkomen, met een einde van de zaak der Protestanten te maaken; en vervoegde zich wyders te Passau, om even zodanige vertooningen en beden aan den Kardinaal van Lamberg te doen.

Ziet hier ondertusschen een Edict 't geen de genoemde Koninglyke Majesteit door zynen Minister aan d'Afgezanten der Roomsch-Katholyke Vorsten en Standen, welke zich te Regensburg bevonden, ter hand deed stellen.

Frederik, Koning in Pruissen, &c.

HEt is allerwegen bekend, hoe hard met onze Geloofsgenoten, onder Roomschgezinde Overigheden woonende, in en buiten het Keizeryk, en byzonderlyk in de *Palts*, *Hongaryen* en *Silesien* werd omgegaan, naamelyk daar in, dat men hen tegens den duidelyken inhoud van het Vredensbesluit en andere in handen zynde Vergunningen en Verzekeringen, in de vryheid van hunne Gewissen, de oeffeninge van hunnen Godtsdienst en wat daar aanklevende is, benaauwt, en de eene overheersching voor, en de andere na, toevoegt, zodanig dat na allen schyn daar mede niet anders werd beoogd, als dezen armen Menschen hunnen Godtsdienst gantschelyk te onttrekken, en de Evangelische Religie in die Plaatsen t'eene-

aemaal uit te rooijen. Ook zyn de veelvuldige Vertogen, die Wy en andere Evangelische Mogendheden deswegen te behoorlyker plaatse tot nu toe gedaan hebben, allesins te vergeefs geweest; en is daar mede niet het minste tot vertroostinge van gemelde onze Geloofsgenooten verrigt. Over zulks waar dan ook niets billyker, en rechtmatiger, als dat Wy in onze Landen met de daar in zynde Roomschgezinde Onderdanen van nu voortaan begonden te handelen, als de Roomsch-gezinde Overigheden in hunne Plaatsen met de Protestantsche Onderdanen doen, gemerkt het *Recht van hervorminge* ons zo wel, indien niet meer, in de zelve maate toekomt, als de Roomsch-Katholyken het zich ten dien opzichte in de hunne aanmatigen. Maar, dewyl men bezig is met over deze beswaarnissen van Religie, die het Ryk betreffen, op den Ryksdag te *Regensburg* door daar toe benoemde Gedeputeerden te laten handelen, zo willen wy den uitslag van die Onderhandeling noch wel afwachten. Wy beveelen UL. echter hier mede in genade, aan alle onze onder UL. woonende de Roomsch-Katholyke Religie toegedane Onderdanen, en in het byzonder aan de Geestelyke Stichten en Kloosters, bekend te maken, dat Wy vastelyk van voorneemen zyn, ingevalle de gemelde *Regensburgsche* Onderhandeling over de Religie den gewenschten uitslag niet mocht hebben, dat zylieden in alle stukken, en in het byzonder omtrent de beurtelingsche gebruiken van hunne Kerken tot den Godtsdienst, gelyk in de *Palts* de Evangelischen aan de Roomschgezinden gegeven hebben, mitsgaders omtrent het deelen van deze Evangelische Kerkengoederen en Inkomsten, waar van men in de *Palts* de Roomsch-Katholyken een deel doet hebben, op gelyke wyze zullen gehandeld werden, als de gedagte onze Evangelische Geloofsgenooten van hunne Roomschgezinde Overigheden worden gedaan; en dat zy, wanneer ze zulks verhinderen willen, zich in tydts by de gemelde Roomsch-Katholyken hebben aan te geeven, en te wege te brengen, dat in deze en andere beswaarnissen van Religie behoorlyke hulpmiddelen bezorgd werden: dewyl wy anders by ons ten dezen opzigte genomen besluit volstandig zullen blyven, en het, wanneer zy daar mogelyk minst om denken, ter uitvoeringe stellen. Hoe dit ons Bevel is verrigt, en wat verklaringe onze by UL. zynde Roomschgezinde Onderdanen daar op gegeven hebben, daar van verwagten Wy Uliedер berigt, en &c. &c.

1705. Februar.

OP Zondag, den 15^den. February, vertrok de Keurvorstin van Beyeren uit Munchen, om zich te Gratz by de Koninginne Douairiere van Polen, haare Moeder, welke om zeer gewigtige redenen uit Romen derwaarts getoogen was, te gaan vervoegen: doch men wist niet, of zy haar tot aan Trente zou te gemoet trekken, of maar tot aan Bergdolsgaden; gelyk eenigen geloofden. Zy was verzeld door de Markgraavin van Tressigni, haare Groot-Hofmeesterin, welke kortelings van Brussel gekomen was; een andere Dame d'honneur; drie Kamervrouwen; den Generaal van Lutzelburg, Capitein van

BEYEREN. Keurvorstin vertrekt uit Munchen.

1705. Februar. haare Lyfwacht; den Vader Smakker, haaren Biechtvader, die mede met de genoemde Markgravin van Brussel was gekomen; en den Baron Wetzel, Oversten in dienst des Keizers, welke order van de Keizerlyke Generaliteit, die in Beyeren was, had gekreegen om de Keurvorstin, werwaarts zy zich heen wendde, te verzellen.

TRIER, enz. Uitloopen van de Keizerlyke Hussaaren op de Franschen.

DE droevige uitwerkingen van den Oorlog deeden zich, onaangezien het Wintersaizoen, ook op en omtrent de Grenzen des Duitschen Ryks gevoelen. De Keizerlyke Hussaaren, welke in Trier en daar om heen lagen, deeden verscheidene uitloopen in het Landschap Messin, niettegenstaande het groot getal van Fransche Troupen daar het zelve mede vervuld was, en onder anderen een in het begin der Maand February tot in het gezicht van Mets, daar de Bewoonders langen tyd het gevoel af stonden te hebben. Zy verbrandden 'er vier Dorpen: en d'Ingezetenen van eene dezer Plaatsen in de Kerk gevlugt zynde, en van daar op de Franschen geschooten hebbende, staken deze den brand in de deuren, om hen te noodzaaken zich over te geeven: maar gelyk 'er veele brandelyke stoffen in de Kerk waren, kreeg de vlam aanstondts vat, en vloog zo hevig voort, dat het gantsche Gebouw binnen weinige oogenblikken verteerd was, benevens een gedeelte der geenen die 'er in waren. Vervolgens ontmoetten de Hussaaren honderd vyftig Ruiters van het Garnisoen van Mets, uitgetoogen om hen te verdryven, en tastten de zelve zo net van pas, en met zo veel kloekmoedigheid, aan, dat zy ze t'eenemaal sloegen. Een Lieutenant Colonel, welke deze Franschen commandeerde, wierd zelfs nevens eenige andere Officiers op de plaats nedergemaakt, en een Lieutenant met een Cornet en veertien Ruiters gevangen genomen, behalven noch seventig Paarden die de Hussaaren tot buit mede te rug bragten. Sedert deze Actie sprak men te Metz, en in de gantsche Elsas, niet dan van 'er wraak over te zullen komen neemen op Trier zelve, de Plaats met geweld of met verrassing te veroveren, haar voor de plondering ten besten te geeven, en ze vervolgens zonder eenig mededogen in d'assche te leggen. 't Kon wel, dat 'er groote snorkery onder liep: maar dit is echter zeker, dat 'er de Maarschalk de Villars een dessein op had gemaakt, en uitdrukkelyk van het Hof was gekomen om het ter uitvoering te stellen. Doch alzo hy op zyne aankomst verstond, dat een zyner Verspieders in Trier by de kop gegreepen, en opentlyk op-

opgehangen was, oordeelde hy wel, dat hy zyn' tyd zou verliezen met een onderneeming, die alreedts ontdekt was, te willen voortstuuwen. In der daad, de Graaf van Noyelles, die het gebied in deze Gewesten voerde, had alle de noodzaakelyke voorzorgen tot de verzekerdheid van de Plaats en het Land aangewend; zulks dat, indien Monsr. de Villars aldaar was gekomen, hy zekerlyk heel wel ontfangen zou zyn geworden: doch de Maarschalk deed niet het minst 't geen ten dien einde strekte. Hy vernoegde zich met van Plaats tot Plaats te trekken, en de Garnisoenen veele beweegingen te doen maaken, volgens de Fransche manier; waar na, ziende dat zyn slag hem mislukt was, hy vreedsaamlyk naar het Hof van Vrankryk keerde. Aan de kant der Geallieerden voer men ondertusschen voort met zich op zyne hoede te houden, en zich in staat te stellen van voor geenen inval bekommerd te behoeven te weezen. Men trok Linien rondom Trier, welke reedts zeer verre gevoorderd waren; nam alle de Hoogtens in die de Plaats konden commandeeren, of eenigermaate hinderen; maakte een Retrenchement op den Berg van Apollo; en arbeidde aan andere Linien by de Saar en de Moesel, welke zich strekten tot aan de Brug van Contz. 1705. Febr.

HANOVER en BERLYN. Dood der Koningin van Pruissen.

DAT de blydschap zeer haast in droefheid kan verkeeren, zal men uit het volgende ondervinden. Den 18den. January vierde men te Berlyn met ongemeene plechtigheid en heerlykheid den Verjaardag van de Krooning des Konings van Pruissen: en zyn' Majesteit den zelven dag Capittel van zyne Order gehouden hebbende, wierden 'er drie nieuwe Ridders verklaard, welke waren d'Erfprins van Hessen-*Kassel*, de *Markgraaf van Brandenburg-Anspach*, en *den Hertog* van Saxen-Zeits. Den 26sten. vertrok de Koning met den Erfprins van Hessen-Kassel en de Princes des zelfs Gemalin uit Berlyn, om zich te Oranjeburg te vervoegen, met het voorneemen van zich aldaar eenige dagen wegens zyne lastige bezigheden uit te rusten, en zyn vermaak te neemen: maar in de plaats van rust te genieten, kreeg men op den 3den. dezer Maand van Hanover de droevige tyding wegens de dood der Koningin. Zy was sedert weinige dagen aan dat Hof gekomen om 'er de Keurvorstin, haare Moeder, en de Prinsen, haare Broeders, te bezoeken: doch naauwelyks bevond zy 'er zich, of zy wierd overvallen door een geswel aan de keel, 't welk zodanig toenam, dat zy 'er eindelyk des nachts van den 31sten. aan kwam te sterven, niette-

gen-

1705. Februar. genstaande alle de hulpmiddelen welke men tegens haare kwaal aanwendde. 't Was een Vorstin begaafd met alle de bevalligheden van het ligchaam en den geest, maar zeven-en-dartig jaaren oud, vol van majesteit en minnelykheid, en die door haar deugden en ongemeene verlichtingen het cieraad der Eeuw maakte. Na het voorbeeld van den Koning, haaren Gemaal, en van de doorluchtige Sophia, haare Moeder, had zy goed gedaan aan zeer veele menschen, en nooit kwaad aan iemand zonder zeer krachtige en wettige redenen daar toe gehad te hebben. In een woord, 't was een Vorstin welke verdiende den Troon te bekleeden, en niet genoeg betreurd kon worden. De Hoven van Hanover en Berlyn waren 'er ook over in een algemeene droefheid; en de Koning benevens de Keurvorstinne Douairiere, haare Moeder, vonden 'er zich zo zeer door geraakt, dat ze ontroostelyk waren. De Kroonprins, die in den Haag was, gelyk wy (a) elders gezegt hebben, keerde terstond van daar, om zyne rouw by die van zynen Vader en van het gantsche Koninglyke Huis te voegen. 't Ligchaam van haare Majesteit wierd den 19den. February op een heerlyk Praalbed ten toon gelegt, en den 20sten., 's avondts, in de kist, terwyl men de komst der Bedienden van het Pruissische Hof verwachtte, die het moesten komen afhaalen om het te Berlyn te brengen, alwaar men een zeer prachtige Lykstaatsie vervaardigde.

(a) Ziet pag. 78.

Verandering in de zaken der Religie te Rynberk gemaakt.

Ondertusschen verstond men van Rynberk, dat zyne Pruissische Majesteit de Gereformeerde Protestanten van die Stad aldaar in d'oude Privilegien en Voorrechten, welke zy voor het Jaar 1672 genooten, door zyne Commissarissen den Baron van Diest, Vice-Kancelier, en den Heer Muntz, Rechter te Zanten, had doen herstellen. Deze Inwoonders, die van het recht der Burgerschap ontbloot waren geworden, wierden 'er op nieuws ontfangen. Zelfs waren 'er vyf onder hen, welke men weder in d'Overigheid invoerde: en den Heer Tulleken, hun Predikant, wierd mede door de genoemde Commissarissen plechtiglyk in het bezit der kleine Kerk, gelegen in d'Orsoyer-Straat, gesteld, daar hy voor d'eerste maal in predikte.

Geschriften tegens de Protestantsche Religie van den Professor Etzardi door Beulshanden verbrand.

Den Heer Sebastiaan Etzardi, Professor te Hamburg, sedert eenigen tyd verscheidene hevige Geschriften tegens de Gereformeerde Religie, en tegens de geenen die de zelve belyden, uitgegeeven hebben-

bende, en in 't byzonder een Boek genaamd *Pelagianismus Calvinianorum*, in het welk hy niet alleenlyk de Geestelyken der twee Evangelische Religien, genoemd om het best der Kerk te bezorgen, aantastte, om d'eenen tegens d'anderen op te hitsen, en het wantrouwen, den haat, en de verbitterdheid tusschen de Protestanten der twee Religien te verwekken, tegens den inhoud der Vrede van Osnabrugge, beval zyne Pruissische Majesteit, dat alle de Geschriften van den Heer Etzardi, en voornaamentlyk zyn laatste Tractaat *Pelagianismus Calvinianorum*, zo te Berlyn, als aan d'andere Universiteiten des Landts, door Beulshanden verbrand zouden worden; 't geen den 23sten. February te Berlyn ter uitvoering wierd gesteld. Ook verbood zyne Majesteit aan alle de Geestelyken zyner Staaten, en aan alle anderen, op de Schriften van den meergenoemden Etzardi t'antwoorden, uit vreeze dat, willende zyne gepassioneerde en hevige Schriften wederleggen, men onnoozelyk mogte medehelpen tot het vuur der verdeeldheid, 't geen hy onder de Protestanten trachtte t'ontsteeken, aan te stooken. 1703. *February*

OMTRENT het eind der voorgaande Maand vervoegde zich de *Maarschalk de Villars*, uit Languedocq opontbooden en genoemd om geduurende dit Jaar het gebied in Duitschland te voeren, aan het Hof, alwaar hy van den Koning alle de bedenkelyke gunstbewyzen ontfing; wordende terstond Hertog en Pair, en vervolgens Ridder der Order van den H. Geest gemaakt, in een Promotie welke zyne Majesteit den 2den. dezer Maand deed ter gunste der Maarschalken van Vrankryk, die 'er noch niet mede vereerd waren, te weeten de Messrs. de Coeuvres, de Villars, de Harcourt, de Chamilly, de Chateaurenaut, de Vauban, de Rosen, en de Montrevel. De Maarschalk de Catinat moest 'er mede in begreepen weezen: maar hy bedankte den Koning, zeggende, dat hy de proeven van Adeldom, door de Statuten der Order voorgeschreeven, niet wettiglyk kon doen: en deze zedigheid bragt hem geen minder eer aan, als hy zou hebben konnen ontfangen uit de nieuwe waardigheid welke hem wierd aangebooden. De plegtigheid der installatie van alle deze nieuwe Ridders geschiedde te Versailles in een groot Capittel der Order 't geen 'er de Koning dien dag volgens de gewoonte hield. De Maarschalk de Coeuvres, als Grande van Spanjen, wierd alleen gepresenteerd, en naar zyner Majesteits VRANKRYK. Maarschalken van Vrankryk tot Ridders der Order van den H. Geest gemaakt.

1705. Februar. Troon geleid door de Hertogen van la Tremoille en de Chevreuse. De Maarschalken de Villars, de Chamilli, en de Chateaurenaut wierden geleid door den Marquis d'Effiat en den Graave van Solre; en de Maarschalken de Vauban, Rosen, en Montrevel door de Marquisen van Estampes en Puisieux. Vervolgens wierd de rang genomen volgens d'oudheid hunner Commissie van Maarschalken van Vrankryk. De Maarschalk de Villars, als Hertog, pretendeerde zitting te hebben boven d'anderen: maar dezen vertoonden, dat, dewyl zyne Brieven van Hertog noch in het Parlement niet geregistreerd waren, men hem voor zodanig niet kon erkennen; en zyne Majesteit deed uitspraak ten hunnen voordeele. Ook was 'er iets te reguleeren onder de Prelaaten ter zaake van den Abt d'Etrées; beweerende d'eersten, dat, alzo die Abt noch Kardinaal noch Prelaat was, hy over eind moest staan: doch de Koning wees uit, dat zyne qualiteit als Commandeur der Order hem recht gaf om te zitten zo wel als d'anderen. De Maarschalk de Harcourt bevond zich niet by deze Ceremonie, ter oorzaak van een onpasselykheid, en stond derhalven het Halscieraad niet eer te krygen als te Pinxter. Ondertusschen vergunde de Koning hem het blaauwe Lint te draagen; en hy moest de rang hebben boven den Maarschalk de Coeuvres, als zynde voor hem Grande van Spanjen gemaakt geweest.

ENGELAND. Parlement vergaderd. DE vergadering des Parlements van Engeland op den 4den. November des voorgaanden Jaars vast gesteld zynde, kwamen de Leden dien dag met de gewoonlyke plegtigheden by een; en de Koningin zich op haaren Troon vervoegd hebbende, en het Laager Huis haaten ontbieden, deed d'onderstaande Aanspraak aan de twee Huizen.

MYLORDS en EDELEN,

HEt groot en aanmerkenswaardig gevolg, waar mede God onze Wapenen deze Zomer heeft gezegend, heeft onze goede Onderdanen in alle deelen van het Ryk opgewekt om hunne eendragtige vreugde en vernoeginge uit te drukken: en Ik verzekere My zelve, dat Gylieden alle gekomen zyt met een voorneemen om alles te doen wat noodig is tot het krachtig vervolgen van den Oorlog; dewyl 'er niets meer zichtbaar is, als dat een spoedig en goed gebruik te maken van onze tegenwoordige voordeelen, ons bekwaam zal doen zyn om een

duur-

duurzaam fondament voor de veiligheid van *Engeland*, en een vaste steun voor de vryheid van *Europa*, te weeg te brengen. Dit is myn oogwit. Ik hebbe geen belang, en zal het ook nooit anders hebben, als om het goede en de welstand van alle myne Onderdanen te bevoorderen. 1705. *Februar.*

Edelen van 't Huis der Gemeente,

IK moet zodanige fournissementen van UL. verzoeken, als zouden mogen vereischt werden om den dienst van 't aanstaande Jaar te Water en te Lande voort te zetten, en onze Tractaten met alle onze Geallieerden punctueelyk te volbrengen, te meer dewyl eenige van dezelve rechtmatige pretentien hebben, welke sedert den vorigen Oorlog hebben gehangen: en Ik behoeve UL niet indachtig te maken, van wat aangelegenheid het is het geloof van 't Ryk buiten en binnen 's Landts te bewaren

Ik vertrouwe, dat Gylieden eenige onkosten nodig zult achten voor 't aanstaande Jaar, welke in de laatste Zittingen niet zyn gemeld; en eenige ongemeene onkosten zyn sedert voorgevallen, waar voor toenmaals geen voorzorg was gemaakt.

Ik verzeeker UL. dat alle d'Onderstandgelden, die Gylieden geeft, met het geene ik van myne eigene verteeringen kan sparen, zorgvuldiglyk zullen werden aangelegt, ten meesten voordeele van den publyken dienst; en Ik vermane UL. ernstiglyk tot het spoedig afdoen van zaken, als dat geen, waar op Wy onder Godts goede voorzienigheid voornaamentlyk moeten vertrouwen, om de vroegste desseinen van onze Vyanden te verydelen.

MYLORDS en EDELEN,

IK kan niet nalaten UL te zeggen, hoe wezendlyk het is om deze groote oogmerken buiten 's Landts, waar toe wy zo wenschelyke apparentie hebben, te bereiken, dat wy binnen 's Landts volkomentlyk eenig zyn.

Het is klaar, dat de Vyanden geen aanmoediging meer overig hebben, als die voorkomt uit de hoope van onze verdeeldheden. Derhalven legt 'er UL. aan gelegen die hoop in 't minste niet te begunstigen.

Myne geneigdheid is om aan UL. allen vriendelyk en toegevende te zyn. Ik hoope, dat Gylieden niets doen zult 't geen ons in gevaar zou konnen stellen van deze gelegentheid, welke God in onze handen gesteld heeft, om ons zelven en geheel *Europa* te verzeekeren, te verliezen, en dat 'er geene andere twist onder UL. zal zyn als dat een yder zal streven om het gemeene best het meest voort te zetten.

Zodanig een gesteldheid van gemoederen, als deze, in alle uwe handelingen kan niet feilen uwe reputatie binnen en buiten 's Landts te verzekeren.

1705. Februar. Dit zoude my een gelukkige Koninginne maken, welkers uiterste poogingen nooit zullen ontbreken om UL. een gelukkig en welvarend Volk te maken.

De Gemeentens vervolgens weder in hun Huis gekeerd zynde, wierd 'er d'Aanspraak der Koningin geleezen, en met eendragtigheid van stemmen besloten een Adres van dankzegging aan haare Majesteit te pressenteeren. Men verordende ook een Committé om het op te stellen, en verscheidene andere Committés om de zaaken, welke in het Huis verhandeld moesten worden, t'examineeren; stond toe, dat de Votes volgens de gewoonte gedrukt zouden werden; bevestigde Mr. Harley in zyn ampt van Spreeker, hoewel hy sedert de laatste Zitting Secretaris van Staat was geworden; en resolveerde, *dat geenig Lid de Privilegiën van het Huis zou genieten dan voor zich zelve: Dat geenige Pair des Ryks recht had om zyne stem te geeven tot de verkiezingen van een Lid der Gemeentens: Dat, zo het Huis eenig Request nopende de verkiezingen frivool of blaauw oordeelde, het zelve daar over zodanig een voldoening zou verordenen, als het raadsaam mogt komen te oordeelen, in faveur der party welke gehandhaafd zou worden: Dat het met de grootste strengheid zou procedeeren tegens de geenen, welke de verkiezing met knipperyen, of anderssins, in hun faveur voor zich zelven te weeg gebragt hadden, gelyk ook tegens de geenen die getuigen hadden opgemaakt of afgewend, of eenige valsche getuigenisse voor het Huis gegeeven: En eindelyk, dat, zo eenig Heer, of Lieutenant-Gouverneur van eenig Graafschap, onderneeming maakte op de verkiezingen der Leden, hy schuldig zou weezen aan de Vryheid en Privilegien der Gemeentens te hebben willen verbreeken.*

Den 5den. las men het Adres, 't geen aan haare Majesteit gepressenteerd moest worden: en zynde eendragtiglyk goed gekeurd, wierd 'er besloten dat het dien dag door het Huis *en Corps* gedaan zou werden; gelyk geschiedde. Het Huis der Heeren nam ook zodanig een besluit, en presenteerde haar Adres den zelven dag, een uur vroeger als die van het Huis der Gemeentens. Ziet hier het een en het ander, benevens d'Antwoorden van haare Majesteit.

Adres

Adres der Heeren.

ALLERGENADIGSTE SOUVERAINE,

WY, Uwer Majesteits zèer gehoorzaame en getrouwe Onderdaanen, de Geestelyke en Weereldlyke Lords in het Parlement verzameld, bidden om de vryheid van onze nederige en hertelyke Dankzeggingen aan Uwe Majesteit, voor Uwe genadige Aanspraak aan Uw Parlement, te mogen doen.

De vriendelykheid en gedoogsaamheid, die Uwe Majesteit heeft uitgedrukt voor alle haare Onderdaanen te hebben; Uwe bezorginge wegens onder ons een volkomene eenigheid te weeg te brengen, met ons voor alle tweedrachtigheden te waarschouwen; Uwe goedheid in te verklaaren, dat Uw eigen Heil van dat Uwer Onderdaanen afhangt; Uwe begeerte van het zelve op een duurzaamen Grondslag gevestigd te zien; Uwe strikte opvolgingen der Tractaaten; Uwe rechtvaardigheid omtrent alle publyke verbintenissen, zo buitens Landts als in het Ryk, en het edelmoedig belang 't welk Gy in de ondersteuning der Vryheid van Europa neemt, behelzen alle de Koninglyke hoedanigheden welke in een Souverein konnen gewenscht worden. En dewyl de zelve zo zichtbaarlyk in Uw Koninglyke Persoon zyn vereenigd, zouden wy en de gantsche Natie voor God, de Wereld, deze Eeuw, en de Nakomelingschap niet te verontschuldigen weezen, ingevalle wy niet krachtdaadiglyk poogden te vervullen alle die groote uitmuntende voorneemens welke Uwe Majesteit ons zo wys en genadiglyk heeft aanbevolen.

Wy verzekeren Uwe Majesteit voor ons zelven getrouwelyk, dat wy alles, wat in ons vermogen is, zullen toebrengen, om deze Zittinge tot een spoedig en gelukkig besluit te brengen, en deze zo gezegende gelegentheid, welke God in uwe handen heeft gesteld, waar te neemen.

By deze gelegentheid van tot Uwe Majestait te naderen, begroeten wy de zelve ootmoediglyk over de groote en glorieuze Voortgangen van Uwer Majesteits Wapenen, met die van Uwe Bondgenooten te samen gevoegd, onder het gezag des Hertogs van *Marlborong*. Wy konnen ons nooit genoeg over uwe Wysheid en Kloekmoedigheid, in het zenden van dezen zo recht tydigen en noodzaakelyken Bystand in het Keizerryk, verwonderen; en ook de geheimheid, vaardigheid en roem, waar mede uwe Beveelen zyn uitgevoerd, niet te veel pryzen.

't Geen voor ons overblyft te doen, is, God te bidden, dat diergelyke uitkomsten Uwer Majesteits Wapenen mogen byblyven, tot dat Zy de Protestantsche Religie en de Vryheid van *Europa* gevestigd zie op een vasten en duurzaamen grondslag; mitsgaders dat Uwe Majesteit veele Jaaren moge leeven, om het vermaak en den lof te hebben van deze Gedeeltens der Wereld te zien be-

1705. Februar. houden en genieten die Zegeningen, welke Uwe Majesteit voor de zelve zal hebben verkreegen.

Antwoord der Koningin.

MYLORDS,

IK ben zeer gevoelig over de groote eerbiedenis en genegentheid, die Gyl. in de verscheidene byzonderheden van dit Adres hebt uitgedrukt.

Ik bedank Ul. hertelyk wegens uwe congratuleeringe over de gelukkige voortgangen onzer Wapenen, en wegens de verzekeringen van uwe gereedheid om in de daadelyke voortzettinge van de zelve te willen helpen.

Adres der Gemeentens.

ALLERGENADIGSTE SOUVERAINE,

WY, Uwer Majesteits zeer getrouwe en gehoorzaame Onderdaanen, de Ridders, Stedelingen en Burgzaaten, in het Parlement vergaderd, verzoeken verlof om Uwe Majesteit voor haare genadige Aanspraak van den Troon te bedanken; mitsgaders Uwe Majesteit te begroeten over de groote en roemryke Successen met welke het God geliefd heeft Uwe Majesteit te zegenen, in het t'eenemaal verslaan der vereenigde Krygsmacht van *Vrankryk* en *Beyeren*, door de Wapenen van Uwe Majesteit en die van Uwe Geallieerden, onder het bevel en door de kloekmoedigheid en het beleid des Hertogs van *Marlboroug*; als mede over de Victorie door Uwer Majesteits Vloot onder het gezag, en door de dapperheid en het beleid van den Ridder *George Rooke*, op die van Vrankryk behaald.

Uwe Majesteit zal nooit te leur gesteld werden in uwe verwachtinge van ons uwe getrouwe Gemeentens, welke alle gedisponeerd zyn om alles, wat tot een krachtdadige voortzettinge van den Oorlog van nooden is, te doen: en derhalven kan Uwe Majesteit staat maaken op de verzorging van zodanige Onderstandgelden, als het spoedig afdoen der publyke zaaken vereischt, en bekwaam zyn om Uwe Majesteit in staat te stellen van de voordeelen, zo gelukkig op den gemeenen Vyand behaald, te vervolgen; welke wy niet konnen twyffelen of Uwer Majesteits Wysheid zal de zelve besteeden tot de verkryging van een duurzaame veiligheid van *Engeland*, en een vaste stut der Vryheid van Europa.

Wy zyn waarlyk van gevoelen, dat 'er, om deze groote eyndens te bereiken, niets wezendlyker is als een volkomene eenigheid binnen het Ryk. Derhalven

halven zullen wy onze uiterste poogingen aanwenden, om door bekwame wegen alle verdeeldheden onder ons te voorkomen: en wy willen geene twist hebben, als alleen wie de gemeene welvaart, beide in Kerk en Staat, meest zal bevoorderen. Aldus zal Uwer Majesteits Regeeringe gelukkig, en uwe gedachtenisse by de Nakomelingen in zegeninge zyn. 1705. *Februar.*

Antwoord der Koningin.

EDELLIEDEN,

Ik zegge Ul. veel dank voor dit Adres, en de verzekeringen die Gylieden My geeft wegens het bezorgen der Onderstandgelden, en alle verdeeldheden te zullen vermyden; welke beide zaaken, gelykerwys My die uitdermaaten aangenaam zyn, zo zullen ze ook voordeelig voor U zelven, en nut voor het Gemeen wezen.

Voegt by deze Adressen ook het onderstaande, op het verzoek der Engelsche Kooplieden, te Dantzich woonachtig, aan haare Majesteit overgeleverd.

Met believen van uwe Majesteit.

De gelukkige invloeijingen van Uwer Majesteits allervoorzichtigste Regeeringe zyn in hare uitgestrektheden met uwe Koninglyke zorgvuldigheid gelyk, en storten een algemeenen zegen over het gantsche Christendom. Deze Stad, en Wy, Uwer Majesteits zeer gehoorzaame en getrouwe Onderdaanen, in de zelve woonachtig, gevoelen het voordeel van uwe genadige beschermінge, en oordeelen ons over zulks verplicht met dankbaarheid te bidden om de vryheid van onze begroetingen met een innige genegentheid te mogen voegen by die van onze in uw Koningryk zynde Broederen wegens de glorieuze voortgangen die God Almachtig geliefd heeft aan uwe Wapenen te verleenen, onder het wys en dapper beleid van zyne Genade den Hertog van *Marlboroug*, den Ridder *Goorge Rooke*, en Uwer Majesteits andere Bevelhebbers ter Zee en te Land.

Het vervult onze herten met blydschap en dankbaare erkentenisse, dat *Groot-Brittanjen*, zo afgescheiden van het overige der Wereld, door de Godlyke goedheid tegenwoordig zo uitstekende Beschermer van de gemeene Rechten en Vryheden der Menschen is. Even alzo hoopen wy, dat Uwer Majesteits Vyanden in tyd en wyle deel zullen neemen in deze onwaardeerbaare voordeelen, en verlost werden van de wreedheden van die eigenwillige Regeeringe, waar onder

1705. Februar. onder zy zo lang hebben gelegen, en welke gantsch *Europa* zekerlyk dreigde, tot dat God uwe Majesteit verwekte om alle deze vreezen te doen verdwynen.

Dat de zelve groote God aan Uwe Majesteit een lange en voorspoedige Regeering gelieve te verleenen, en zyne Zegeningen over alle uwe Onderneemingen uit te storten, is de Bede van Uwer Majesteits zeer getrouwe en gehoorzame Onderdaanen.

Den 9den. daar aan volgende wierd door eenige Gedeputeerden van het Schotsche Parlement het onderstaande Adres, uit hoofde der resolutien welke op den 9den. September in het zelve waren genomen, aan haare Majesteit gepresenteerd.

WY, Uwer Majesteits zeer getrouwe en gehoorzame Onderdanen, de Edelen, Baronnen en Burgers, in 't Parlement vergaderd, representeren aan Uwe Majesteit ootmoedig, hoe zeer wy in onze verwachtinge gefrustreerd zyn, door dien men de origineele Papieren, aangaande 't geen men in *Engeland* de *Schotsche* Conspiratie noemt, niet voor ons open gelegt, en de Persoonen, die over deze affaire geëxamineerd zyn, niet herwaarts gezonden heeft, schoon wy 't zelve in 't begin van onze Sessie verzocht hadden. Derhalven leggen wy volgens onze plicht het belang, 't geen de gantsche Natie in die affaire neemt, voor Uwe Majesteit open, hebbende reeds in een Resolutie, in deze Sessie genomen, verklaard, dat het bemoeijen van 't Hogerhuis des Parlements van Engeland met deze affaire een krenking van d'Independentie dezer Natie en der Prærogativen van Uwe Majesteit, als Koningin van *Schotland*, is. Derhalven verzoeken wy Uwe Majesteit, zulke mesures te nemen, welke konnen beletten dat de Lords in 't toekomende zich in zodanige affairen niet meer inwikkelen. Wy verzoeken ook permissie, om aan Uwe Majesteit te representeren, dat niets meer kan beletten, dat wy tot de mesures, welke door uwe Majesteit aangaande de Successie gerecommandeerd zyn, komen, als de Proceduren van 't Hogerhuis in *Engeland*, met het doen van diergelyke Usurpatien: en wy bidden ootmoedig, dat alle Persoonen en Papieren, die deze zaak betreffen, en in *Engeland* geëxamineerd zyn, in d'aanstaande Vergadering van 't Parlement overgezonden mogen werden, op dat men die zaak in den grond examineere; dat de geenen, die onrechtvaardig beschuldigd zyn, gejustificeerd, en de schuldigen na behooren gestraft mogen werden.

Den 11den. November, tot aan welken dag het Parlement zich geadjourneerd had, bragt den Heer Harley, voornaamste Secretaris van Staat, en Spreeker van het Huis der Gemeentens, bericht wegens het Antwoord der Koningin op hun Adres van dankzegging over d'Aanspraak van haare Majesteit: waar na het besluit wierd genomen wegens

gens des anderendaags te raadpleegen over de Subsidien, die men aan de Koningin zou toestaan, om haar in staat te stellen van den Oorlog met wakkerheid voort te zetten; welke deliberatien geduurende al het overige der Maand 't voornaamste onderwerp der beyvering van het Committé, en van het Huis zelve, gemaakt hebbende, wierden van dag tot dag verscheidene resolutien daar over genomen, die het te langwylig zou vallen hier van stuk tot stuk in te voegen, loopende in 't algemeen hier op uit: Dat men aan haare Majesteit zou toestaan een somme van twee Millioenen en 80000 ponden sterlings voor 40000 Matroozen, tegen 4 pond. st. ter maand, daar onder begreepen 8000 Marynen, en d'Artillery; een somme van 100000 pond. st. voor het gewoonlyke der Vloot; een somme van 885193 pond. st. voor het onderhoud van 40000 Man, welke gezamentlyk met de Geallieerden moesten ageeren; een somme van 177511 pond. st. voor 10000 Man vermeerdering; een somme van 222379 pond st. voor de Troupen van Portugaal; een somme van 370119 pond. st. voor de portie welke haare Majesteit moest betaalen aan de Geallieerden; een somme van 40000 pond. st. voor de Subsidien toegestaan aan den Hertog van *Savoyen*; een somme van 6725 pond. st. om de Cavallery te remonteeren; een somme van 24665 pond. st. om de buitenlandsche Troupen te recruteeren; een somme van 5135 pond. st. voor de vermeerdering van een Regiment Dragonders en een Regiment Infantery in Portugaal; een somme van 244 pond. st. voor de Chirurgyns van het Hospitaal van Portugaal; een somme van 68546 pond. st. 19 sch. 6. penn. voor het contingent 't geen haare Majesteit, volgens het Tractaat, moest betaalen aan den Koning van Portugaal wegens het Jaar 1703., daar men niet in had voorzien; een somme van 357000 pond. st. voor de Lyfwachten, Garnisoenen, en Verminkten, daar onder begreepen 5000 Man om op de Vloot in te scheepen; een somme van 120000 pond. st. voor d'Artillery te land; een somme van 60000 pond. st. voor d'overvoering der Troupen; een somme van 4000 pond. st. om de Briefjes van d'Exchequer te doen circuleeren; een somme van 11844 pond. st. om 5000 Man vermeerdering tot den dienst op de Vloot te werven; en een somme van 87125 pond. st. voor het onderhoud der gemelde 5000 Man: bedraagende in 't geheel de somme van 4 Millioenen en 670488 ponden sterlings.

1705. *Februar.*

Daarenboven besloot het Huis den 28sten. in een groot Committé een

1705. Februar. een Subsidie aan de Koningin toe te staan om een jaar interest tegen vyf ten honderd te betaalen aan de Houders der Obligatien gegeeven op de geconfisqueerde Goederen in Ierland; welke resolutie des anderendaags door het gantsche Huis goed gekeurd wierd: op welken dag men ook ordonneerde, dat men Maandag daar aan volgende, zynde den 1sten. December, zou arbeiden aan de middelen om de Subsidien, aan haare Majesteit vergund, en daar men zo even de Lyst af heeft gezien, te heffen. d'Andere voornaamste proceduren en resolutien der twee Huizen waren deze.

Donderdag, den 13den., beval het Huis der Gemeentens, dat men verscheidene Rekeningen en Staaten noopende de gemeene Kosten gedaan of noch te doen, en in 't byzonder de nieuwe Tractaaten gemaakt door haare Majesteit met des zelfs Geallieerden, her voor zou brengen; en twee Adressen aan haare Majesteit presenteeren, het een om haar te bidden te gebieden dat alle die Staaten en Rekeningen aan het Huis medegedeeld mogten worden, en het ander om haare Majesteit insgelyks te bidden blyken van haare goedheid te geeven aan de Troupen welke zich zo kloekmoedig hadden gedraagen in de Gevechten die 'er geduurende deze Veldtogt zo ter zee als te land tegens de Vyanden waren geleverd.

Den 14den. bragt de Ridder Hedges, Secretaris van Staat, raport aan het Huis wegens het antwoord, 't geen de Koningin had gegeeven op het Adres, 't welk het zelve aan haare Majesteit in faveur der Troupen had doen presenteeren, en zulks in deze termen. *Haar' Majesteit heeft altyd zo zeer gewenscht de geenen, welke groote diensten aan het gemeen doen, aan te moedigen, dat zy niet dan zeer vernoegd kan weezen over het gehougen 't geen Gylieden in uw Adres van hen hebt; en haar' Majesteit zal zorg draagen om haare orders ten dien opzichte te geeven.* Vervolgens beval het Huis, dat d'Onder Auditeur van d'Exchequer een Verhaal aan haar zou presenteeren wegens 't geen zich ter zaake van den Graave van Renelagh, Mr. Papillon, en anderen had toegedraagen; en dat de Procureur Generaal mede aan haar zou presenteeren zyne proceduuren tegens Mylord Halifax: waar na het Huis zich adjourneerde tot den volgenden Maandag.

Saturdag, den 14den., wierd de verjaaring der Geboorte van den Koning William met groote plechtigheid gevierd, en des anderendaags die der ontdekking van het Buspoederverraad, mitsgaders der landing van

van den zelven Koning William in Engeland toen hy noch maar Prins van Oranje was. 1705. Februar.

Den 18den. presenteerde d'Onder-Auditeur der Exchequer zyne procedurren tegens den Lord Renelagh en Mr. Papillon, welke terstond geëxamineerd wierden. Ook wierd verordend, dat men een Bil zou presenteeren om de Particulieren te beletten zich heimelyk in 't Gerecht Bankeroetiers te doen verklaaren, ten einde de betaaling van hunne schulden t'ontgaan; en dat Mr. Papillon het geld, 't geen hy in handen had, spruitende uit zyne rekeningen, in d'Exchequer zou betaalen.

Den 19den. kwam den Heer Hedges, Secretaris van Staat, uit den naam der Koningin aan het Huis mededeelen een Copy van het Tractaat met den Hertog van Savoyen, geslooten den 4den. Augustus laatstleeden, gelyk ook d'Overzetting van het zelve Tractaat: en d'Opschriften 'er af geleezen zynde, stuurde men ze aen het onderzoek van het Committé der Subsidie.

Den 20sten. deed men een overziening van het Huis; en d'afweezende Leden aangetekend zynde, beval men, dat de geenen, welke in acht dagen daar niet verscheenen, by den Sergeant van Wapenen in arrest gezet zouden worden.

Den 21sten. ordonneerden de Heeren van het Hooger Huis, dat de geenen onder hen, welke het witte Stokje droegen, een Adres aan de Koningin zouden presenteeren, om haare Majesteit te bidden acht te geeven op d'arme Protestantsche Vlugtelingen welke in Vrankryk gevangen zaten, wanneer men een uitwisseling kwam te doen van den Bisschop van Quebec en d'andere Geestelyken en Fransche Officieren over een wyl tydts gevangen genomen op een Schip van de zelve Natie genaamd de Seine, daar ze mede naar Canada gevoerd wierden. Zy bevalen ook, dat men Galderyen zou maaken in de Zaal, daar zy hunne zittingen hielden, ten dienste der Hofdames welke de Koningin, wanneer zy daar kwam, verzelden.

Den 22sten wierd het Adres der Heeren aan de Koningin gepresenteerd, en door haare Majesteit in zeer gunstige termen daar op geantwoord.

Den 25sten. presenteerde de Procureur Generaal aan het Huis zyne procedurren tegens den Lord Hallifax.

Den 1sten. December nam het Huis in een groot Committé de vol-

 gende

1705. Februar. gende Resolutien: Dat men een Tax van vier schellingen per pond op alle d'Inkomsten der Landeryen, Erffenissen, en andere personeele Goederen des Koningryks zou stellen; gelyk ook noch een andere van vyf schellingen per pond op de Pensioenen, Officien, Salarissen, Weddens, en andere jaarlyksche Emolumenten: welke Resolutien des anderendaags door het gantsche Huis goedgekeurd wierden.

Eenige volgende dagen wierden in het Huis der Gemeentens besteed met t'arbeiden aan de zaak der Subsidie, en de noodzaakelyke Impositien om de zelve te lichten.

Den 8sten. besloot men, dat geenig Lid van het Huis voortaan voor de Baar der Heeren zou gaan pleiten, zonder dat men alvoorens wiste welke de zaak en wie de Partyen waren.

Den 9den. maakte de Bil tegens de occasioneele Conformiteit de gantsche bezigheid van het Huis. Zy wierd voor de twede maal geleezen; en men lei in overweeging, of ze gevoegd zou worden by de Bil der Landtax, op dat de Heeren ze niet weder verwerpen konden, gelyk ze alreedts tot twee maalen in andere zittingen hadden gedaan. Hier op wierden schoone en lange redenvoeringen aangevangen, welke tot diep in den avond duurden: maar het Huis zich eindelyk verdeeld hebbende, behield de negative d'overhand met de meerderheid van 251 stemmen tegens 134. zulks dat men de Bil van toen af als voor de darde maal verworpen achtte. Echter ging ze den 25sten. December, na veele swaarigheden en dwarsboomingen, in het Huis der Gemeentens door: maar naauwelyks was ze aan de Heeren gepresenteerd, of zy verwerpen ze, gelyk men wel voorzien had. Niettemin wierd 'er op Vrydag, den 26sten. December, een eerste leezing af gedaan: doch in deliberatie zynde gelegt of men ze de twede maal zou leezen, deed Doctor Burnet een vertoog van een uur om 'er de gemoederen van af te wenden; waar na de stemmen opgezameld zynde, vond men 'er 71 voor de negative, daar onder begreepen 20 absente Heeren welke volmagt daar toe hadden gegeeven, tegens 50 waar af 'er 33 present en 17 absent waren. Van deze zaak dan viel geen gevolg te verwachten, ten minsten voor deze zitting: maar zodanig was het niet gelegen met een andere, daar hier af gesproken moet worden, en welke voornaamentlyk de Schotten aanging, lieden, gelyk men weet, die in geen zeer believende gesteldheid ten opzichte van Engeland waren, en mogelyk nooit zullen weezen. De Lord Feversham bragt ze den

4den.

4den. Decembe[illegible] het Hooger Huis op het tapyt, door een Vertoog 't geen d'aandacht van alle de Heeren verwekte, en in de volgende termen vervangen was. 1705. *Februar*

MYLORDS,

IK ben zeer gevoelig over de berisping, waar voor de geen zig bloot stelt, die zig op zodanig een wyze, en in zulk een tyd, als deze, aan uwe Heerlykheden addresseert: maar dewyl het alleen de bekwaame Plaats voor my is, om het geen, 't welk ik heb te klagen, te zeggen, is myne vertrouwelyke hoop te grooter dat uwe Heerlykheden my het zult vergeeven.

De regtmatige lof, die iemand toekomt, wil ik in geenen deele tegenspreeken of verkleenen: en ik geloove waarlyk, dat de zeldsaame Zegen, op de *Franschen* bevogten, onder het Beleid en Bevel van den Prince *Eugenius* en den Hertog van *Marlborong*, (wanneer men dezelve in alle zyne omstandigheden overweegt, en in het byzonder de ongewoone secretesse waar mede de Beveelen zyn uitgevoerd) de grootste is die onze Jaarboeken konnen uitleveren.

En alhoewel onze gelukkige uitkomsten ter Zee die te Lande niet konnen eveuaaren, zo is nogtans der *Engelschen* Kloekmoedigheid en Dapperheid daar in gebleeken. Ik kan in der daad den Ridder *George Rooke* wegens een volkomene Overwinning der *Franschen* niet begroeten: maar ik kan, en doe het van herte over zyne gelukkige verlossinge van de zelve met een zo onvoorziene en door het t' huis outbieden van 5 à 6 *Hollandsche* Schepen kort voor het Gevegt verzwakte Vloot; en het schynt my een aanmerkelyke Dienst, waar van meer te zeggen na vleyery zou smaaken; en minder, onregtmatig zou wezen.

MYLORDS,

DE Zeemagt van *Engeland* is des zelfs Luister en Wagter. Zy is het die onzen Koophandel kan beschermen, en onze Kusten veiligen. Hier over zyn uwe Heerlykheden zo gevoelig, dat Gylieden deze twee Hoofdzaaken aan haare Majesteit geduurende de laatste Zitting in twee Adressen vol van eerbiedigheid, en nogtans dringende, hebt gerecommandeerd: dog wy zyn zo verre daar af geweest van de vrugten, die wy van uwer Heerlykheden zorge verwagtten, te ontfangen, dat, die zyne oogen laat gaan over het geene voorleden Zomer gedaan is, bevinden zal dat onze Kusten ontbloot zyn gelaaten, onze Koophandel in gevaar gesteld, *St. Paul* in 't Canaal kruissende, en dat niet alleen onze Koopvaarders, verre van beschermd te weezen, maar zelfs onze Oorlogscheepen in onze eigene Wateren zyn genomen. En te smertelyker is ons ongeval, dewyl wy moeten zien dat

1705. dat onze Vyanden onze eigene Schepen tegens ons gebruiken, en door ons Volk
Februar van Scheepsbehoeften verzorgd werden, zo als het Esquader des Graaven van
——— *Thoulouze* gedaan is, indien men een Ooggetuige, tegenwoordig voor de deur van dit Huis, mag gelooven.

MYLORDS,

LAat onze Overwinningen te Land zyn wat zy willen, zo lang als *Vrankryk* dus magtig ter Zee is, en dagelyks sterker werd, niet alleen door nieuwe byvoegselen, maar ook door onze gemakkelyke toelatingen; als zyn die van *St. Christoffel*, *Terreneuf*, en *Hudsons Baay*; en zo lang als de Koophandel aldus verwaarloosd, en de getrouwe en voorzigtige Raadgevingen van uwe Heerlykheden door duistere en onbekende Raadtslieden te leur werden gesteld, kan *Engeland*, na myn oordeel, nimmer behouden blyven.

Een andere zaak, welke ik moet aanmerken, is de tegenwoordige staat van de Munt: en ik durve zeggen, dat, indien men zo groot een uitvoeringe van Geld langer gedoogt en toelaat, men daar van weinig zal in het Ryk blyven behouden. *Vrankryk* kan geslagen, maar *Engeland* zal, zo voortgaande, kaal gemaakt worden. Ik bekenne, dat wy daar niet zeer gevoelig voor zyn, om dat men Briefjes heeft welke voor gereed Geld gaan: maar indien het kwam te gebeuren, dat men de zelve belettede te circuleeren, bidde ik God, dat hy ons bewaare van niet op eenmaal te verzinken.

De laatste zaak, waar van ik by uwe Heerlykheden zal gewag maaken, betreft *Schotland*: en my dunkt, dat ik aan de zelve de waare geschapenheid der daad moet voorleggen, en hoe zeer die uwe overweeginge verdient. Weinig tydts voor de laatste Zitting van het Parlement aldaar, vond men raadsaam eenige veranderingen in de Ministers te maaken; en daar wierden eenigen afgezet om andere in der zelver plaatse in te voeren; neemende men van yder Aanhang dezen of geenen om ingang by de overigen te hebben. De dingen dus bereid, en een gemengd Ministerschap aangesteld zynde, verzamelde het Parlement den 17den. July voorleden; wanneer de Erfvolging der Kroon in de Protestantsche Linie, als de voornaamste zaak, door de Koninginne in haaren Brief op het allerhoogste aanbevolen, nochtans zo agterwaarts en te leur gesteld wierd, dat men in langen tyd tot geen besluit kwam, ten deele door dien het Bewind zo zwak en verdeeld was, zulks dat, in stede van yder zaak af te doen, het niets konde doen, en ten deele door een opgenomen gevoelen dat de Erfvolging nooit ernstelyk en van herte was gemeend by het Ministerschap aldaar, of by deze die alhier de *Schotsche* zaken behandelden.

Dit is kennelyk: want by den aanvang van die Zittinge maakte de Hr. Geheimschryver van Staat zelfs een onderscheiding tusschen een geheim en een geopenbaarde wil; en niet alleen dat, maar op de vierde *Sederunt* (zo als zy het noemen) wierd het maaken eener Bil voorgeslagen. Ik houde zulks vormelyk te weezen; want ze draagt den naam van een Acte van Zekerheid, welke de eerstemaal geleezen wierd den 7den., en op de Tafel gelegt, tot dat men bescheid

scheid uit *Engeland* hadde, en den 10den. tot een Wet gemaakt. Kan nu eenig redelyk Mensch gelooven, dat die, welke aldaar een Acte van uitsluiting hebben bevoorderd, of die welke het doorgaan daar van aangeraden hebben, ooit wezendlyk en van herten voor de Engelsche Erfvolging zullen weezen? Ik bekenne, daar is in de Acte zelve een uitzondering, maar zodanig een, die men daar zo wel in als uit heeft konnen laaten: want hy die vraagt 't geen hy van te vooren weet dat nooit toegestaan zal werden, vordert een weigering. En dit is het noch niet al: want in deze Bil van uitsluiting, zo als ik die noeme, werd aan alle Steden en Burgten niet alleen toegelaaten, maar bevoolen zich te wapenen, en alle weerbaare Manspersoonen eens ter Maand in de Wapenhandel te oeffenen. 1705. *Februar.*

Dit de daad of het feyt wezende, als ik meene wel en getrouwelyk aangetoond te hebben, zo verdient het zelve, Mylords, uwe overweegingen; en ik zal uwe Heerlykheden maar een of twee aanmerkingen aan de hand geven. Daar zyn twee gronden van alle Beroertens, namelyk groot Misnoegen en groote Armoede; en deze beide zal een yder, die zyn oog op *Schotland* slaat, in dat Koningryk vinden. Het is zeker, dat den Adel van *Schotland* zo geleerd en dapper is, als eenige Landaart van *Europa* kan weezen; en deze is in het algemeen misnoegd. En wat het gemeene Volk aangaat, het zelve is waarlyk talryk, en zeer onverzaagd, doch ook zeer arm: en wie is de Man die voor het geen, 't welk zulk een meenigte, zo gewapend, en zo geoeffend, onder zodanige Leidtslieden zoude konnen doen, kan instaan, byzonderlyk sedert dat de gelegentheden zulk een groote verandering in de menschen konnen veroorzaaken? En daar zullen nooit beloften en bystanden, die *Vrankryk* kan doen, ontbreeken.

Behalven dit, houde ik, Mylords, de minste schaduwe of voorwendsel van noodzaaklykheid, van in dit Ryk by tyd van Vrede geoeffende en bezoldigde Krygsbenden op de been te houden, het grootste gevaar van *Engeland* te zyn; en ik zal altoos van gevoelen blyven, *dat wat geweest is, weder kan zyn.*

Kortom, Mylords, ik agte dat een yder wel zou wenschen dat deze dingen nooit geschied waren: en daar is, volgens myn gevoelen, niemand, die niet moet zeggen dat ze niet geschied moesten zyn. Ik zal eindigen met de Spreuk van den Lord Bacon: *Dat de Menschen zig wagten, zegt hy, van de gronden der beroertens te verwaarloozen, ofte te gedoogen dat ze gelegt werde: want niemand kan de vonken beletten alles in vlam te zetten.*

Indien iets van het geene ik gezegt hebbe, dienstig is, dat gelieve uwe Heerlykheden in agt te neemen; zo niet, bidde ik duizendmaalen vergiffenis wegens uw geduld zo lang misbruikt te hebben.

De Heeren stelden een Committé aan om dit Vertoog te examineeren: en Capitein Edwarts, die de Getuige was daar de Lord Feversham af had willen spreeken, gepresenteerd hebbende aan de Heeren

1705. Februar. te bewyzen, dat de Franschen Provisien voor hunne Vloot uit Engeland en Ierland hadden genooten, wierd een ander Committé aangesteld om ook die zaak t'examineeren, en 'er bericht af aan het Huis te doen. Gelyk deze twee zaaken van de hoogste aangelegenheid waren, vergaderden de Committés, verordend om de zelve t'onderzoeken, alle dagen: en de Koningin zelve, weetende dat men den 10den. in het Huis der Heeren die van Schotland stond te verhandelen, vervoegde zich daar *incognito*, om te hooren en te zien alles wat zich aldaar ten dien opzichte zou toedraagen. Dit was d'eerste maal dat haare Majesteit zich op die wyze in het Huis bevond: maar sedert vervoegde zy 'er zich noch twee of drie maalen op de zelve manier; en men geloofde, dat zy 'er zich in het toekomende meer zou laaten vinden.

Den 11den. betekenden de Heeren zekere dagen om voor hen te pleiten; en hebbende tot den 17den. uitgesteld op nieuws over de zaaken van Schotland te raadpleegen, adjourneerden zy zich tot dien dag. Thans ordonneerde het Laager Huis de Bil der Occasioneele Conformiteit, welke sedert een jaar zo veel geruchts in het Parlement gemaakt had, en noch maakte, t'engrossceren. Zy behelsde ten voornaamsten: „Dat, dewyl by een Acte, gepasseerd in het dartiende Jaar „van Koning Karel den 11den., bevolen was, dat na den 24sten. „Maart 1663 (O.S.) niemand tot Major, Alderman, Pensionaris, „Bailjuw, Stadtsschryver, Vroedschap, of tot eenige Bedieningen „zou mogen verkoozen worden, 't en zy hy een jaar te vooren het „Avondmaal volgens d'instellinge van d'Engelsche Kerk had ontfangen: Dat by een andere Acte, in het 25ste. Jaar van den genoemden Koning gemaakt, dit zelfs over alle, zo wel Militaire als Civile Bedieningen, mitsgaders over alle Persoonen welke „eenige Gelden van zyne Majesteit genooten, was uitgestrekt; zodanig dat een ieder, die binnen drie maanden na dat hy verkoozen „of bevoorderd was, niet opentlyk op een Zondag het voornoemde „Avondmaal op de wyze van de gemelde Kerk kwam t'ontfangen, „aanstondts van zyne Waardigheid of Bedieninge vervallen zou weezen, en onbekwaam om de zelve te bekleeden; mitsgaders van deze „nalaatigheid overtuigd zynde, in Rechten niet mogen gehoord worden; geen Voogden over Kinderen, noch Executeurs van Testamenten mogen zyn, of eenige Legaaten erven: echter beide de

„ ge-

„ genoemde Actens opentlyk en tot argernisse waren overtreeden door 1705.
„ veele die, om tot Waardigheden en Bedieningen te komen, op de Februar
„ vereischte wyze gecommuniceerd, doch zich naderhand van d'En-
„ gelsche Kerk afgezonderd, en by ongedoogde Vergaderingen vervoegd
„ hadden: Haare Majesteit de Koningin, om voor het toekomende
„ daar in te voorzien, met raad en bewilliging van de Geestelyke en
„ Wereldlyke Lords, mitsgaders de Gemeentens in het Parlement
„ vergaderd, tot een Wet had vastgesteld, dat na den . . . .
„ alle Pairs, Gedeputeerden der Gemeentens, Amptenaaren, Mili-
„ taire of Civile Bedienden, welke Belooningen, Wedden, Jaar-
„ gelden, Giften, of Voordeelen, uit krachte van haarer Majesteits,
„ des zelfs Voorzaaten of Opvolgeren vergunningen in dit Ryk, en
„ 't geen daar onder behoort, genooten, die na het aanvaarden van
„ hunne Waardigheden, Ampten of Bedieningen, en zo langen tyd
„ als zy de zelve bekleedden, voorbedachtelyk eenige Vergadering
„ bywoonden waar in de Godtsdienst met andere, of zonder de plech-
„ telykheden der Engelsche Kerk, het zy in openbaare Zamelplaat-
„ sen, of zelfs in bewoonde Huizen, wierd geoeffend, en voor haa-
„ re Majesteit, de Koninginne Douairiere, en de Princesse Sophia
„ volgens en met d'eigene woorden der Formulieren van de publyke
„ Kerk niet en wierd gebeden, vyftig ponden sterlings zouden ver-
„ beuren, en aan d'Aanbrengers moeten betaalen; van hunne Waar-
„ digheden, Ampten en Bedieningen vervallen weezen; geene Wed-
„ den, Jaargelden, enz. meer genieten; en niemand eenige Waar-
„ digheden of Bedieningen voortaan mogen bekleeden 't en zy hy in
„ den tyd van een jaar geene der verboodene Vergaderingen had by-
„ gewoond, en ten minsten drie maalen volgens het gebruik der En-
„ gelsche Kerk gecommuniceerd: Dat die zulks gedaan hadden, daar
„ van een schriftelyke verklaaringe zou moeten overleveren, de zelve
„ beëedigen, en te boek laaten stellen: En dat evenwel die Acte, of
„ het overtreeden daar van de erfelyke Bedieningen niet zou weg
„ neemen of krachteloos maaken; maar dat de zelve door Gelastigden
„ zouden waargenomen worden tot dat de geenen, welken de Bedie-
„ ningen toekwamen, zich volgens den inhoud der Wet zouden heb-
„ ben geconformeerd, enz.

Den 13den. ontfing het Committé der Heeren, bezig met de zaak der Provisien beschikt aan de Franschen t'examineeren, uit de handen

1705. der Heeren Edwarts, Tompson, en Hedges verscheidene Papieren ter
Februar. zaake van een Engelsch Schip over eenigen tyd te Bourdeaux gelaaden;
en wierd geordonneerd, dat ze nagezien zouden worden.

Den 15. en 16den. hoorde het zelve Committé verscheidene Getuigen daar over; en beval, op het verstaan dat verscheidene Schepen van de vyandlyke Vloot geduurende de laatste Zeetogt met de Provisien, die zy uit Engeland en Ierland hadden gehaald, weder gevictalieerd waren, dat noch eenige andere Getuigen den volgenden Vrydag voor hen zouden verschynen.

Den 17den. kwamen de Heeren, volgens hun laatste Adjournement, weder by malkander; en hun Huis byna compleet zynde, besslooten zy een Adres aan de Koningin te presenteeren, om haare Majesteit te bidden aan hen te doen mededeelen d'Orders en Instructien welke men den voorgaanden Zomer aan den Ridder Rooke had gegeeven, gelyk ook het Tractaat 't geen de Ridder Mitchel met de Staaten Generaal der Vereenigde Provincien noopende d'Oorlogschepen, welke zy voor hun aandeel moesten leveren, had gemaakt, op dat die Stukken geëxamineerd mogten worden door het Committé 't welk de Heeren wegens de Zeezaaken hadden aangesteld. Dezen dag kwam de Koningin weder *incognito* in het Hooger Huis, om de raadpleegingen der Lords over den staat der Natie ten opzichte der zaaken van Schotland aan te hooren.

Den 19den. hoorde het Committé der Heeren, 't geen de zaak der wedervictalieering examineerde, noch verscheidene Getuigen daar over; en wierd klaar genoeg aangetoond, dat er ten dezen opzichte verscheidene dingen geschied waren, welke met d'uiterste strengheid gestraft behoorden te worden.

Den 20sten. kwam de Koningin in 't openbaar in het Huis der Heeren; en hebbende zich, bekleed met haar Koninglyk Gewaad, op den Troon geplaatst, liet zy de Gemeentens ontbieden, en gaf haare bewilliging tot drie particuliere Acten en een gemeene, geheeten *Acte om aan haare Majesteit een Subsidie toe te staan door het middel van een Landtax, welke gegeven zal worden geduurende het Jaar* 1705. waar na haare Majesteit de volgende Aanspraak aan de beide Huizen deed.

MY-

1705. *Februar.*

MYLORDS en EDELEN,

IK ben verheugd over deze gelegentheid om Ul. hertelyk dank te zeggen voor het nakomen van de verzeekeringen welke Gyl my in verscheidene Adressen hebt gegeven wegens uwen yver en vaardigheid tot het bevoorderen der algemeene zaak.

En ik moet Ul., Edelen van 't Lagerhuis, in 't byzonder bedanken voor het zo spoedig afvaardigen van zulken grooten gedeelte der noodige Onderstandgelden, 't welk niet kan missen te zyn een zeer wezendlyk voordeel, zo wel in de voorbarigheid van onze eigene toerustingen, als in de groote aanmoediging welke het aan onze Bondgenooten zal geven.

MYLORDS en EDELEN,

IK merke dit goed begin aan als te zyn zo zekeren onderpand van uwe toegenegentheden tot mynen dienst, en uw eigen belang, dat ik gantsch niet en twyffel of Gyl. zult met den zelven yver voortgaan tot het afdoen der publyke zaken die nog ongedaan zyn, en om deze Seffie tot een gelukkig en spoedig besluit te brengen.

Over deze Aanspraak haarer Majesteit wierden des anderendaags Adressen van dankbaarheid door order van beide de Huizen gepresenteerd, en door de zelve haare Majesteit zeer minnelyk aangenomen.

Den 22sten. kwam de Koningin nochmaals *incognito* in het Huis der Heeren, welke in een groot Committé bezig waren met de zaaken van Schotland, en eindelyk na swaare en lange twistingen de volgende Resolutien namen.

I. DAt, om de kwaade werkingen, welke uit d'Actens sedert weinig tydts in het Parlement van Schotland gepasseerd zouden konnen spruiten, voor te komen, het Committé van gevoelen was, dat men aan haare Majesteit magt behoorde te geeven om Commissarissen van de kant van Engeland te noemen en aan te stellen, ten einde met de Commissarissen, welke van de kant van Schotland aangesteld zouden worden, over een volmaakte en geheele Eenigheid der twee Koningryken te handelen: maar dat die magt niet ter uitvoering gesteld zou konnen werden, dan na dat men een Acte van het Parlement van Schotland ten dien einde gepasseerd zoude hebben.

II. Dat na den dag, welke betekend zou worden, geene Onderzaaten van Schotland (uitgezondert die tegenwoordig in Engeland, in Ierland, of in de Plantagien van haare Majesteit, gevestigd waren en woonden, gelyk ook die daadelyk ter zee of te land in den dienst van haare Majesteit gebruikt wierden) de Vryheden en Privilegien der Engelschen zouden genieten, voor dat men wegens

 een

1705. Februar. een volkomene en geheele Eenigheid der twee Koningryken over een ware gekomen, en dat de Successie tot de Kroon van Schotland door een Acte van het Parlement in Schotland verklaard en gevestigd ware, op de zelve wyze als ze in Engeland gevestigd was.

III. Dat na den genoemden dag geenig Vee uit Schotland in Engeland, noch in Ierland, gevoerd zou mogen worden, op straffe van confiscatie, voor dat men wegens de gezeide Eenigheid over een gekomen ware.

IV. Dat de Groot-Admiraal van Engeland, of de Commissarissen der Admiraliteit verzocht zouden worden Instructien aan de Bevelhebbers van alle haarer Majesteits Schepen te geeven, om de Schotsche Schepen, welke met de Vyanden van haare Majesteit handelden, te neemen, en een zeker getal van Schepen te noemen om in de daar toe bekwaame plaatsen te kruissen.

V. Dat het ook het gevoelen van het Committé was, dat men schikkingen behoorde te neemen om d'overvoering der Engelsche en Iersche Wollen in Schotland voor te komen.

De Heeren ordonneerden ter zelve tyd, dat men een Bil zou opstellen van de drie eerste, en een andere van de twee laatste Artykelen, en dat die Bils aan het Huis gepresenteerd zouden worden.

Den 23sten. arbeidden de Gemeentens aan de zelve zaak, en beslooten, na eenige deliberatien welke tot diep in den avond duurden, in een groot Committé, dat men een Bil tot de zekerheid des Koningryks van Engeland zou opstellen, gelyk ook om de kwaade gevolgen, welke uit verscheidene Actens, in het Parlement van Schotland gepasseerd, zouden konnen spruiten, voor te komen.

Den 24sten. bragt Mr. Conyers bericht aan het zelve Huis, wegens het Committé 't geen den staat der Natie ten opzichte der zaaken van Schotland examineerde, noopende de volgende Resolutie. Dat het het gevoelen van het Committé was, dat men aan het Huis zou voorslaan een Bil op te stellen om het Koningryk van Engeland krachtdaadiger te bevryden van de gevaaren, welke zouden konnen voortkomen uit verscheidene Actens gepasseerd in de laatste Zitting des Parlements van Schotland.

Den 26sten. nam het Huis der Gemeentens, hebbende in een groot Committé bezig geweest om de middelen uit te vinden tot het lichten van het overige der Subsidie, welke zo noodzaakelyk tot het krachtig voortzetten van den Oorlog wierd geoordeeld, de volgende Resolutien.

I. Dat

1705. Februar.

1. DAt de Rechten op de Gedistilleerde Wateren, de Koffy, en de Thee de helft verhoogd zouden worden, van den 4den. January 1705 af tot aan den 5den. January 1710.

2. Dat men ook een Recht van vyftien ten honderd zou leggen op alle de witte Katoene Lywaaten.

3. Dat men de Tax op de Kraamers tot aan het Jaar 1710 zou vervolgen.

4. Dat men een Impost van tien ten honderd zou stellen op alle de Droogen welke in het Koningryk zouden komen, uitgezondert de geenen welke de Verwers gebruikten, en vier ten honderd op de geenen daar noch geen Impost op was.

Men maakte staat, dat deze nieuwe Taxen zeven honderd duizend ponden sterlings zouden opbrengen, en dat 'er noch maar vyf honderd duizend ponden sterlings uit te vinden waren om alle de Subsidien, welke aan de Koningin toegestaan waren, te vervullen.

Den 27sten. examineerde het Hooger Huis in een groot Committé verscheidene Hoofdzaaken om een Bil op te stellen volgens de propositie welke den 24sten. gedaan was, en kwam, na daar eenigen tyd mee toegebragt te hebben, over een, dat eene der Hoofdzaaken van deze Bil zou weezen de Koningin t'authoriseeren om Commissarissen in Engeland te noemen, ten einde met die van Schotland wegens d'Eenigheid tusschen de twee Natien te handelen. Den zelven dag deeden de Heeren d'eerste leezing van hunne Bil om d'overvoering van Engelsche en Iersche Wollen in Schotland te beletten; en ordonneerden, dat men een Adres aan de Koningin zou presenteeren, om haare Majesteit te bidden, dat het haar mogte gelieven, tot grooter verzekerdheid van Engeland, Troupen op de Grenzen van Schotland te stuuren; 't geen twee dagen daar na gedaan zynde, antwoordde haare Majesteit in deze termen: *Ik zal de bezichtiging der Plaatsen op de Kusten ordonneeren, om het Huis een overslag te doen maaken hoe veel Troupen men derwaarts kan stuuren om ze te bewaaren: en die Garnisoenen zullen aldaar gelegt worden op den zelven voet als het laatste Jaar.*

Den 29sten. lazen de Heeren voor de twede maal hunne twee Bils noopende de zaaken van Schotland; en geboden, dat hun Huis des anderendaags compleet zou weezen om daar over te raadpleegen.

Des anderendaags dan, zynde de 30ste. December, lazen de Heeren

1705. Februar. voor de darde maal hunne Bil van Eenigheid met Schotland, en examineerden ze op nieuws in de tegenwoordigheid der Koningin, welke *incognito* in het Huis was gekomen: en hebbende dit examen geëindigd, deeden zy de leedige plaatsen, welke in de Bil waren gelaaten, vullen; en bevalen, dat ze in 't net gesteld zou worden.

Den 31sten. lieten zy aan de Gemeentens zeggen, dat ze een Bil gepasseerd hadden genaamd *Acte om Commissarissen aan te stellen tot het handelen wegens een Eenigheid tusschen Engeland en Schotland, mitsgaders tot het voorkomen van d'ongelegentheden welke zouden konnen ontstaan uit verscheidene Wetten sedert weinig tydts in Schotland gemaakt.* Waar op de Gemeentens verordenden, dat deze Bil des anderendaags in het volle Huis geleezen zou worden.

Op Donderdag, den 1sten. January, wierd de gemelde Bil voor d'eerste maal geleezen, doch de twede leezing 'er af uitgesteld tot den 17den., om redenen die onbekend bleeven.

Den 2den., 's namiddags ten twee uuren, wierd haare Majesteit door het Hooger Huis met het onderstaande Adres opgewacht.

WY, Uwer Majesteits aldergetrouwste en gehoorzaamste Onderdaanen, de Geestelyke en Wereldlyke Lords tot een Parlement vergaderd, in onze overdenkinge genomen hebbende verscheidene Parlements Actens onlangs in *Schotland* gepasseerd, en na behooren overwoogen de menigvuldige gevaarlyke en verderfelyke uitwerkingen welke na allen schyn daar op zullen volgen, zo wel ten opzigte van den Koophandel als van de tegenwoordige en toekomende vrede en ruste van dit Koningryk; hebben ons zelfs indispensabel verpligt geagt, achtervolgens onze schuldigheid aan Uwe Majesteit en ons Land, om op de alderserieuste en de rypste wyze van delibereeren te treeden tot het uitvinden van de beste expeditien tot voorkoming en vermyding van zulke groote quaden. En gelyk wy, om dit oogmerk te bereiken, bezig zyn met het opstellen van Bils, welke ter bequamer tyd op een Parlementswyze aan Uwe Majesteit gepresenteerd zynde om des zelfs Koninglyke approbatie, wy hoopen van goed effect te zullen weezen: zo achten wy ons zelven voor tegenwoordig verbonden om aan Uwe Majesteit als onze ootmoedige opinie voor te dragen, dat het hoognodig is voor de veiligheid van dit uw Koningryk, dat spoedige en kragtdadige ordres gegeeven werden om de Stad *Nieuw Kasteel* in staat van defensie te stellen, en tot het verzeekeren van de Haven van *Timmouth*, als mede tot het herstellen en verbeteren der Fortificatiewerken van *Berwik*, *Carlisle*, en *Hull*.

Wy smeeken Uwe Majesteit ook om de Landmilitie der Noorderste Provincien in den Wapenhandel te doen oeffenen, en te ordonneeren dat nodige zorge ge-

gedragen werde om de zelve met Wapenen en Ammunitie te voorzien, ten einde zy by voorvallende gelegentheid gereed moge zyn tot den den dienst. Verders raden wy Uwe Majesteit ootmoediglyk, dat een competent getal aan Uwer Majesteit gereguleerde Troupen moge geordineerd worden, om op de Noorderste Grenzen van *Engeland*, en in de Noorderste Deelen van *Ierland*, te werden onderhouden. 1705. Februar

Alzo dragen wy aan Uwe Majesteit ook ootmoediglyk voor onze opinie, dat het in den tegenwoordigen toestand van zaken nodig is dat het Uwe Majesteit believe de Wetten tegens alle Papisten, en die voor Papisten gehouden worden, en alle Persoonen weigerende of verzuimende de Eeden aan Uwe Majesteit af te leggen, uitvoefiglyk ter executie te doen stellen, ten opzigte van haare Wapenen en Paarden; en te ordonneeren, dat een byzonder verslag van het geene tot uitvoering uwer beveelen gedaan is voor Uwe Majesteit in haaren Raad zonder uitstel gelegt werde, ten einde het blyke welke Persoonen zig daar ontrent van hunne pligt hebben gequeeten.

Hier op beliefde het haare Majesteit den Heeren het volgende Antwoord te laaten toekomen.

DAt zy ordre zou geven om de byzondere Plaatsen, in dat Adres vermeld, te laten bezigtigen, ten einde het zelve voor 't Parlement open te leggen; en dat de Troupen, die men ontbeeren konde, op de Grenzen zouden werden gelegt, gelyk voorleden Jaar. Dat zy ook de nodige orders zoude geven over de andere pointen van 't Adres.

Den zelven dag wierden in het Laager Huis de volgende Resolutien ten opzichte van Schotland genomen.

I. DAt alle Inboorlingen des Koningryks van Schotland (behalven de geenen welke tegenwoordig in dienst in het Leger of op de Vloot waren, of die in Engeland, of in de Staaten welke daar van afhangen, waren gestabileerd) voor vreemdelingen gehouden zouden worden, tot dat de Successie der Kroon van Schotland op de Princesse Sophia van Hanover, en d'Erfgenaamen uit haaren lyve geboren Protestanten zynde, vast gesteld ware, op den zelven voet als in Engeland.

2. Dat men krachtiger schikkingen zou neemen om d'overvoering van Engelsche en Iersche Wollen in Schotland te beletten.

3. Dat men ook zou belotten den invoer van Schotsche Lywaaten in Engeland en Ierland.

4. Dat men van nu af alle poogingen zou aanwenden om den uitvoer van Paar-

1705. Februar. Paarden, Wapenen en Munitien uit Engeland en Ierland naar Schotland te beletten.

5. Dat alle de Protestantsche Vrye Eigenaars der zes Noorder Graafschappen van Engeland, paalende aan Schotland, (naamentlyk Northumberland, Cumberland, Westmorland, 't Bisdom Durham, Jorkshire, en Lancashire) gehouden zouden weezen zich van Wapenen te voorzien.

Vervolgens beval het Huis, dat men den 22sten. der genoemde Maand January raport van deze Resolutien aan het zelve zou doen, en adjourneerde zich wyders tot den 18den., ter oorzaak der Vierdagen van Kerstyd (O. S.)

d'Andere voornaamste Bils, welke in het Huis der Gemeentens op het Tapyt waren, bestonden in de volgende.

Bil om aan de schriftelyke Obligatien de zelve kracht te geeven als aan de Wisselbriefjes.

Bil om de bedriegelyke Bankeroeten te beletten.

Bil om zekere Lyfrenten te verkoopen.

Bil om de straffe van aan de wang gebrand te worden, ten opzichte der geenen welke overtuigd zyn van Straatschendery en Dieffstal binnen Londen en daar rondom, te veranderen in die van in een Tuchthuis gezet te werden, om aldaar de kost te verdienen met een harden arbeid, d'eerste reis voor den tyd van een jaar, de twede voor twee jaaren, en de darde met de dood gestraft te worden.

Komst des Hertogs van Marlborough te Londen.

Wy zullen 't geen wy hier van de verhandelingen des Parlements te zeggen hadden besluiten met de rechtmaatige eerbewyzingen welke de twee Huizen aan den Hertog van Marlboroug deeden. Hy trad den 25sten. December (met de gevangene Fransche Generaals en andere Officieren uit Holland vertrokken zynde, gelyk (a) hier voor gezegt is) te Marigate te land, en vervoegde zich noch den zelven dag te Londen, doch op een onverwachte wyze: want wel voorziende, dat de Gemeente hem in die volkryke Stad met veele toejuigchingen te gemoet zou komen, en trachtende zulks te vermyden, begaf hy zich met weinig Gevolg in een Roeyschuit, en liet zich naar Withal voeren, en wyders in een gemeene Huurkoets naar S. James, alwaar hy de eer had van de Koningin en den Prince van Deenmarken te begroeten, van de welke hy met zo veel minlykheid wierd ontfangen als zyne gedaane diensten hem waardig hadden gemaakt, en door haare Majesteit

(a) Zie pag. 79.

jesteit met een Ridderteken ter waarde van acht duizend ponden sterlings begiftigd. De gevangene Fransche Bevelhebbers voeren ondertusschen met hunne Jagten naar Greenwich, alwaar zy zo lang moesten vertoeven tot dat de verdeeling hunner verblyfplaatsen gemaakt ware. 1705. Februar.

Niet zo haast was het Huis der Gemeentens van de komst zyner Excellentie verwittigd, of het besloot zonder iemandts tegenspraak, dat Mylord Hertog van Marlboroug uit hunnen naam begroet zou worden over zyne glorieuze Veldtogt van Duitschland, en bedankt voor de groote diensten welke hy in die gelegentheid aan de Koningin en het Ryk had gedaan, als mede wegens zyne voorzichtige Onderhandelingen met verscheidene Vorsten en Staaten, enz. stellende wyders ter zelve tyd een Committé aan om dat Compliment aan hem te gaan doen; 't welk des anderendaags morgens, den 26sten., verricht zynde, bragt de Controlleur raport aan het Huis wegens het Antwoord van den Hertog, bestaande in deze termen.

HEt is voor my een groot genoegen, te bevinden dat myne diensten van de Koningin en 't Gemeen zo gunstiglyk aangenomen worden. Ik verzoek verlof om aan een groot gedeelte van myne Officiers en Soldaten, die my in deze Onderneminge vergeselschapt hebben, by deze gelegentheid regt te doen; en ik ben verzekerd, dat deze Eer, ons door het Laager Huis aangedaan, wegens van der zelver diensten kennisse te willen nemen, aan 't geheele Leger een generale voldoening, en opwekking tot verdere vlyt, zal geeven.

Den Hertog van Marlboroug zich den zelven 26sten. in het Hooger Huis vervoegd hebbende, om aldaar volgens zyne gewoonte zitting te neemen, wierd hy 'er gecomplimenteerd door den mond van den Lord Zegelbewaarder met deze woorden.

MYLORD,

HEt Huis der Lords heeft my gelast Uwe Genade van hunnen weegen hartelyk dank te zeggen voor uwe groote en getrouwe diensten, aan de Koninginne en deze Natie in 't byzonder, en aan den Keizer beneffens de andere Bondgenooten in het algemeen gedaan. Uwe Onderhandelingen zyn niet minder gelukkig geweest, als de Veldslagen; weshalven ik U opregtelyk begroete, Mylord, over uwe gelukkige wederkomst. Wy wenschen U een lang leven,

1705 en dat uwe voorspoedige invloed en goed beleid *Europa* moge bevryden van de *Erbruar*. Ketens, door den *Franschen* Koning voor veele Jaren gesmeed.

Mylord Marlborough door de Stad Londen getracteerd.

Om ook te doen blyken, hoe groot een achting het Gemeen voor zyne Excellentie had, wierd de zelve op verzoek der Gilden door den Lord Major, de Sherifs, en Aldermans der Stad Londen met groote plechtigheid tot een ongemeen heerlyk Festyn genoodigd, en het zelve den 17den. January gehouden op de Gildekamer der Goudsmeden. Men had aan den Hertog verzocht zodanige Heeren met hem te brengen, als hy zelve mogt komen goed te vinden. Hy verscheen dan met vyf en festig Persoonen, zynde de Ministers van Staat, verscheidene uitheemsche Ministers, en de Generaals en hooge Bevelhebbers van het Leger welke nevens hem aan de roemruchtige Overwinning van Hogsted deel hadden gehad. De Lord Major deed aan zyn' Excellentie een cierlyke aanspraak, behelzende ten voornaamsten, dat de Stad Londen zich ten hoogsten vereerd vond door de tegenwoordigheid van zyne Excellentie, en de verdere Generaals en Bevelhebbers welke onder zyn loffelyk beleid door hunne dapperheid Europa hersteld en verzekerd hadden, enz. Thans vereerde de Lord Major aan zyn' Excellentie het Burgerschap van de Stad Londen en het Gildebroederschap der Goudsmeden; doende hem aanstondts ter hand stellen de Brieven van deze Gaaven, gesloten in een konstige goude Doos, welke op negentien honderd ponden sterlings geschat wierd. Om kort te gaan, dit Gastmaal was verzeld met alle bedenkelyke pracht; en wierden de kosten daar van begroot op tien duizend Guinées.

Veroverde Vaandels en Standaarden in de Zaal van Westmunster opgehangen.

Drie dagen te vooren had men de Vaandels en Standaarden, in den Slag van Hogsted en dien van Donauweert veroverd, in de Zaal van Westmunster gebragt, en de plechtigheid daar af zich aldus toegedragen. Een Detachement van hunner Majesteits Lyfwacht en ettelyke Granadiers te paard, benevens een ander Detachement geformeerd uit de twee Regimenten Gardes te voet, vervoegden zich ten dien einde des morgens naar den Tour, alwaar de genoemde Veldtekenen zo lang opgesloten waren geweest, en daar hun de zelve onder 't lossen van 't kanon weder overgeleverd wierden. De Compagnie Granadiers te paard begon de marsch, gevolgd door een Detachement van d'eerste Compagnie Gardes du Corps, en vier en dartig Gardes du Corps van

de

de twede Compagnie, draagende ieder een Standaard. Hier na kwam een Detachement van de darde Compagnie, en vervolgens het Detachement Gardes te voet, waar af de Piekeniers ten getale van honderd acht-en-twintig elk een Vaandel droegen. Deze krygsachtige en triumpheerende marsch passeerde voorby het Paleis van S. James, dwars door het Park heen, daar ze van haare Majesteit, onder het losbranden van veertig stukken kanon, uit het Apartement van Mylord Fitzharding gezien wierd; en zynde in de groote Zaal van Westmunster gekomen, hing men 'er de Standaarden en Vaandels op, om 'er te blyven als Zegentekenen van die beruchte Overwinning waar mede het God beliefd' had de Wapenen van haare Majesteit, en die van haare Geallieerden, te zegenen. 1705 Februari.

Eindelyk moet hier ook noch iets gezegt worden wegens den Maarschalk de Tallard, en d'andere gevangene Generaalspersoonen en Bevelhebbers, welke met den Hertog van Marlboroug uit Holland in Engeland waren gekomen. Na dat ze zich eenige dagen te Greenwich hadden onthonden, vertrokken ze in veertien Karossen met zes paarden onder het geleide van twee Compagnien Cavallery naar Nottingham en *Lichtfields*, zynde de Plaatsen daar ze gevangenis moesten houden. Mylord Marlboroug wilde hen zien vertrekken, en beval uit den naam der Koningin aan den Colonel Durel en den Majoor Churchill, welke hen naar de genoemde Plaatsen moesten geleiden, te bezorgen dat deze groote Gevangenen geen gebrek aan iets hadden, en met alle d'inzichten en eerbiedigheid, welke men aan ieder van hen verschuldigd was, gehandeld mogten worden. Deze order wierd stiptelyk in acht genomen: doch men kon niet beletten, dat het gemeene volk, by het welk doorgaans noch beleefdheid noch eerbiedigheid te vinden is, hun op verscheidene Plaatsen, daar ze doorgevoerd wierden, met lasteren en schelden, en niet minder met schampere bespottingen, veele smaadheden aandeed: maar de voornaame lieden, beter ervaren in de wereldsche zaaken, en het lot des Oorlogs kennende, bejegenden hen met alle beleefdheid. De volgende Lyst zal den Leezer onderrechten van hunne Naamen en Qualiteiten, als mede van de Plaatsen daar ze verdeeld waren. Fransche gevangene Bevelhebbers naar hunne Verblyfplaatsen geleid.

1705. *Februar.*

Te Nottingham.

De Maarschalk de Tallard.
De Marquis de Monperous, Generaal van de Cavallery.
De Graaf van Blansac, Lieutenant Generaal.
De Marquis de Hautefeuille, Generaal van de Dragonders.
De Marquis de Valsemé
De Marquis de Seppeville
De Marquis de Silly } Veldmaarschalken.
De Ridder de Croissy
De Marquis de Valliere
Mr. de S. Second, Brigadier.
De Marquis de Vassey, Colonel van de Dragonders.

Te Lichtfields.

De Marquis de Marivaux, Lieut-Generaal.
Mr. de la Messeliere.
Mr. Joly, Brigadier.
Mr. d'Amigni, Brigadier.
Mr. de Sr. Maurice.
De Graaf van Lionne
De Marquis de Lassey
De Baron d'Est
Mr. de Balincourt
Mr. de Sauveboeuf. } Colonels van d'Infantery.
Mr. de Montenay
Mr. de Gallart
Mr. de Cressey
Mr. de Ligondais, Colonel van de Cavallery.
De Baron de Heyder, Colonel van de Cavallery.
Mr. de Prié, Colonel van de Dragonders.
Mr. d'Aurival, Colonel van de Dragonders.

De Maarschalk de Tallard en de Marquis de Marivaux hadden ieder zyn woord van eer gegeeven voor de geenen die zich by hen bevonden, en d'eerstgenoemde de vryheid om eenige mylen in 't rond van de Stad Nottingham zich te landewaart zo met jaagen, als anders, te mogen verlustigen.

OM-

1705. Februar

VEREENIGDE NEDERLANDEN. Keurvorst van Beyeren laat een Manifest uitgaan.

OMTRENT het begin dezer Maand zag men hier met den druk gemeen gemaakt een zeker Geschrift, voerende den naam van *Manifest des Keurvorsts van Beyeren*, door order van den zelven, na dat hy uit zyne Landen was verdreeven, opgesteld, en allerwegen verzonden, ten einde aan de wereld te toonen, gelyk men in dusdanige gelegentheden met of zonder reden gemeenlyk tracht te doen, dat hy zich niet te onrecht van de party des Keizers had afgezonderd, en aan de zyde van Vrankryk gevoegd. Wy laaten het oordeel aan den onzydigen Leezer, die zich zekerlyk den tyd niet zal beklaagen van het met opmerking geleezen te hebben.

MANIFEST
DES
KEURVORSTS VAN BEYEREN.

DEn Oorlog, die sedert twee Jaaren in het Keizerryk ontstaan is, kan zo verderffelyk voor het Duitsche Ligchaam worden, dat een Vorst, die een der voornaamste Ledemaaten van het zelve is, zig niet kan verdeedigen dan met veele opmerkinge van quade agterdocht wegens daar van de oorzaak te zyn. En de algemeene afkeer moet op zodanige Vorsten komen, die oorzaak zyn van dezen Oorlog: maar de geenen, die gedwongen zyn den zelven te voeren, om zich te beschermen, zullen altyd van deze lasteringe bevryd weezen, wat droevige ontmoetingen hun ook mogten overkomen.

Ik kan derhalven niet langer een oneindig getal van Schriften, welke myne Vyanden in 't licht gegeven hebben, om my haatelyk te maken, en als een Verstoorder van de rust van myn Vaderland te verbeelden, onbeantwoord laten. Een al te lang stil swygen zou myne eer verduisteren.

En alhoewel ik uitgesteld hebbe myne Vyandlyke Schriften te beantwoorden, was ik niettemin in staat van hunne ydele verwyten te konnen verstooten, en zelve regtmatiger te doen: maar ik vleide my, dat zy niet langer aanhouden zouden met my een onregtvaardigen Oorlog aan te doen, wanneer zy de hoope verlooren hadden wegens zig zo ligtelyk meester te zullen maken van 't geen my toebehoorde; zynde de eenigste reden die hen de wapenen tegens my heeft doen opvatten.

Ik hield my by deze gedagten gerust, om niet eenigen, die alreedts zeer getergd wa-

1705. Februar waren, gaande te maken, en geen hinderpaalen op nieuws in de herstellinge van de rust des Ryks te brengen. De redenen, welke een regtvaardige verdeediging my hier doet bybrengen, zyn kragtig genoeg om de eerste Maakers van de gemelde Lasterschriften te overtuigen; en ik weet wel, dat zy meer gevoelen tegens my zouden hebben, by aldien ik hen de swakheid en het quaad geloof had doen zien, als door het veroveren van hunne Plaatsen, en het slaan van hunne Legers.

De hoop tot een vaardig Vergelyk is verdweenen; en ik moet niet meer de eer van myne Vyanden, ten koste van de myne, ontzien

De Keizer heeft zig niet vergenoegd met my in verscheidene Schriften, die hy tegens my uitgegeven heeft, al te schilderen als een eerzugtigen Prins; en dat ik, verwerpende myne Eeden, en de Wetten van 't Keizerryk, waar af ik de een hebbe van de Eerste Wereldlyke Keurvorst te zyn, my crimineelyk verbonden had met Buitenlandsche Mogendheden, tegens de belangen van myn Vaderland: maar hy heeft daarenboven my noch met ondankbaarheid beschuldigd, en met eenen verweeten, dat ik de weldaden, die myn Huis van het zyne had genoten, niet erkenne. Deze twee verwyten zyn even onrechtvaardig: en ik ben tot myn geluk in staat om my over 't een en 't ander met voordeel te konnen verdedigen. Ik heb niets tegens de Wetten van het *Keizerryk* gedaan: en dat ik opgehouden hebbe den *Keizer* d'ouderdanigheid te bewyzen, welke hy voorgeeft dat een *Keurvorst van Beyeren* aan het Hoofd van het Huis van *Oostenryk* moet toonen, is geweest om dat men van my eischte 't geen met myne eer niet over een kwam te doen, en dat hy het eerst de erkentenisse, die hy aan myn Huis verschuldigd was, wegens de diensten die myne Voorouders aan zyne Voorzaten, en ik aan hem zelven gedaan hebbe, nagelaten heeft. Het enkele verhaal van het geene voorgevallen is sedert de Vrede van *Rysuyk* tot aan het Gevecht van *Schardingen*, dat ik over een jaar met de Troupen van den *Keizer* gehad heb, welke in myne Staaten getrokken waren, zal genoegsaam zyn om dit, het geen ik hier begin, te rechtvaardigen, en aan te toonen dat men my een onrechtvaardigen Oorlog heeft aangedaan. Men zal zien, dat zyne Keizerlyke Majesteit zich alleenlyk tegens my verklaard heeft, om dat ik geweigerd heb den Koning van *Spanjen*, mynen Neef, te helpen van den Troon stooten; de wapenen tegens *Vrankryk* niet heb willen opvatten; en het solemneel Tractaat, 't geen ik met den Alderchristelyksten Koning tot *Ryswyk* heb onderteekend, zonder oorzaak schenden.

En na dat deze Vrede gesloten was, bevond ik my aangesteld door den Koning van *Spanjen* tot Gouverneur van de Spaansche Nederlanden, welke sedert *Karel* den Vyfden een Kreits van 't Keizerryk geweest zyn. De Mogendheden, in den Oorlog gewikkeld, droegen zorg, wanneer de zelve ophield, om alles voor te komen 't geen hem weder zoude konnen ontsteeken. De Successie van den geweezenen Koning van *Spanjen*, *Karel den IIden.*, welke zonder Kinderen gestorven is, en wiens dood men dagelyks door des zelfs ongezondheid te gemoet zag, dreigde *Europa* met wel haast het vuur des Oorlogs, 't geen men zo kort te vooren eerst had gebluscht, weder te zullen zien aansteeken. De *Keizer* ont-

veinsde

veinsde niet zyne eischen, die hy op deze Successie had; en myn Heer de *Dauphin*, myn Swager, hield de zyne mede niet verborgen. 1705. Februar.

De geheele wereld had het oog op den eenige Zoon, dien ik gehad heb uit myn eerste Huwelyk met de Aertshertoginne *Maria Antonetta*, Dochter van den *Keizer* en de Infante *Margareta*, Zuster van den Koning van *Spanjen Karel den IIde*., als op een Prins die zyne pretentien op de Kroon van *Spanjen* had; en het was tot voordeel der Volkeren, dezen op den Throon van die Monarchie te bevestigen.

De gerustheid van *Europa* scheen verzekerd te zyn, by aldien deze jonge Prins geschikt was om op *Karel den IIden*. te volgen. Zyne verheffinge belettede den Oorlog, en nam den Huizen van *Vrankryk* en *Oostenryk* het verdriet weg van een Vorst uit een mededingend Huis den Throon van *Spanjen* te zien bezitten. *Vrankryk* omhelsde deze voorstelling met vreugde, welke haar verschoonde van een groote twist en een onzekeren uitslag. Alle de daar in belang hebbende Mogendheden stemden dit toe; en de *Keizer*, die zich alleen hier tegen stelde, zoude zulks te vergeefs gedaan hebben.

Het is te geloven, dat de besluiten, die men had genomen, de Vrede van *Ryswyk* langen tyd zouden hebben doen duuren, by aldien de Prins, myn Zoon, niet zestien maanden na dat men de zelve had ondertekend, was komen te overlyden. Een verderfelyke Ster voor alle de geenen, die hinderpalen tegens de grootheid van het Huis van Oostenryk zyn, en een Ster die sedert veertig Jaaren zo wel in *Hongaryen* en *Spanjen* gediend had, nam dezen jongen Vorst weg. Hy stierf aan een zeer zacht ongemak, met het welk hy van te vooren, eer hy geschikt was om de *Spaansche* Kroon te dragen, zeer dikmaals was aangedaan geweest.

Na de dood van mynen Zoon, begaf ik my in myne Bediening van Gouverneur van de *Nederlanden*, en nam weinig deel in de Onderhandelingen, die vervolgens aangesteld wierden om den Oorlog voor te komen welken de pretentien der Huizen van *Vrankryk* en *Oostenryk* in *Europa* konden ontstecken. Als Keurvorst, verwachtte ik welke kant het Keizerryk zoude verkiezen, om my by de zelve te voegen; en als Gouverneur van de *Nederlanden*, dwong my myne plicht de orders, die my na de dood des Konings van *Spanjen* van het Hof van *Madrid* gezonden wierden, te volvoeren. En de geene, die ik kreeg, wanneer deze voorgevallen was, waren om den Hertog van *Anjou* onder den naam van *Philippus den Vden*. voor Souverain van de Provincien, over welke ik het Gezag had, te doen erkennen. Ik volvoerde deze orders, gelyk ik gehouden was te doen; en zeide zelfs, dat zulks met vreugde geschiedde. De komst des Hertogs van *Anjou* tot de Kroon van *Spanjen* ontnam het *Keizerryk* de schrik, welke het zelve zoude hebben konnen bevangen by aldien een andere Vorst op den Throon van die Monarchie was geklommen: en ik zag met vermaak de voorspoed van eenen myner Neven, en den Zoon van een Zuster voor de welke ik altyd een tedere liefde gehad heb. Ik was vergenoegd, te zien dat alle de geenen, aan wien de geweeze Koning van *Spanjen* de bestieringe van zyne Staaten had toevertrouwd, ook zo getrouw, als ik, aan de *Spaansche* Monarchie bleven.

Zy

1705. Zy gehoorzaamden zonder zich eens te beraden; en de wil van den overleeden Koning wierd zo naauwkeurig en yverig opgevolgt, al hadde deze Vorst noch in 't leven geweest.

Februar

Ik vleide my ondertusschen, dat de Voorzienigheid de Vrede wilde onderhouden. Men kon swaarlyk andere gedachten hebben, als men overwoog hoe gemakkelyk een Prins uit het Huis van *Vrankryk* op den Troon van *Spanjen* geklommen was, niettegenstaande alle de poogingen die het Hof van *Weenen* had aangewend om zulks te beletten. *Europa* is genoegsaam onderrecht, hoe geduurende het grootste gedeelte van de voorgaande Regeering deeze Raad als Meester der raadslagen van het Hof van *Madrid* geweest is.

De Buitenlandschen volgden het voorbeeld der *Spanjaards*. Zy erkenden by na alle *Philippus den V*den. voor Koning van *Spanjen*. *Engeland* en *Holland*, na zich eenigen tyd daar over beraaden te hebben, sloegen mede den zelven weg in, dien de andere Mogendheden genomen hadden.

De Keizer kan my niet als Vyand handelen om dat ik den nieuwen Koning erkend heb, zonder aan de geenen, die tegenwoordig zyne getrouwste Geallieerden zyn, hunne quaade wil voor te leggen.

Het zoude onnut zyn, in een omstandig verhaal te treeden van het geene in de *Nederlanden* sedert de dood des Konings van *Spanjen* tot aan myne wederkomst in myne Staaten is voorgevallen. Wanneer ik de *Fransche* Troupen in de Plaatsen van myn Gebied liet trekken daar *Hollandsche* Garnisoenen in lagen, deed ik niet meer dan de orders van het Hof van *Madrid* volgen, waar aan het gedrag der Staaten Generaal, welke noch uitstelden *Philippus den V*den. te erkennen, rechtvaardige redenen tot zodanig een besluit gaf.

De hoop noopende de Vreede van *Ryswyk* te zien stand houden verdween haastelyk. De Keizer, die zich een roem maakte, wanneer de *Turken* zyne Hoofdstad belegerden, met die aan de Voorzienigheid over te geven, zag in deze gelegentheid de onderdanigheid aan des zelfs orders niet als een deugd aan. Hy kon niet bedekken, dat het Testament des geweezen Konings van *Spanjen* niet anders was, om zo te zeggen, als een werk van den Hemel. Deze Koning had zich langen tyd hier over, eer hy zulks kwam te doen, by zich zelven bedacht: en niet tegenstaande zyne natuurlyke genegentheid voor de Prinsen van het Huis van *Oostenryk*, wegens de grootheid van hunnen naam, is hy in zyn voorneemen gestyfd geworden door den Paus *Innocentius den XII*den. met wien hy veele maanden voor zyne dood te raad had gegaan over de schikkinge welke hy van zyne Staaten wilde doen. Maar de Godvruchtigheid van den Keizer belettede hem niet zich tegens een order van de Voorzienigheid, zo wel geschikt, te kanten. Hy vreesde niet de gevolgen, noch schroomde het Christen bloed 't geen door zyne twist zoude vergoten werden. Den Oorlog besloten hebbende, weigerde hy *Philippus den V*den. voor Koning van *Spanjen* te erkennen. Hy achtte niet de eendrachtige toestemminge van de *Spanjaarden* wegens dezen Vorst onderdanig te zyn; zon-

der

der te herdenken, dat hy twaalf Jaaren te vooren zo grooten zaak gemaakt had van de toestemminge der *Engelschen*, om *William den III*den. op hunnen Troon te verheffen, welken hy zonder uitstelv oor Koning van *Engeland* erkend heeft. 1702. *February*.

Die zelve Koning, die sedert dartig Jaaren zeer veel deel in de zaaken van *Europa* gehad heeft, zag met droefheid de verheffinge van *Philippus den V*den. De Keizer oordeelde, dat hy zich by geen bekwamer Verstand kon begeven, om zyne voorneemens te bevoorderen, en een magtige verbintenisse te maaken, ten einde mynen Neef van den Troon te stooten. Het vermogen des Konings van *Engeland* in zyne Staaten, en in *Holland*, deed geloven, dat hy tot het oogmerk gekomen zoude zyn van deeze twee Mogendheden zich by den Keizer te doen voegen; en de naauwe verbintenissen, welke hy altyd met de Protestantsche Vorsten van *Duitschland* onderhouden had, deeden niet twyfelen, of hy zoude een groot getal op zyne zyde trekken: en men kan in der daad zeggen, dat dit Tractaat van verbindinge, 't welk door de gemelde Mogendheden op het einde van het Jaar 1701 getekend is, niet langen tyd van te vooren al is geslooten geweest, dat is te zeggen, in de eerste Maanden van dat Jaar.

Men kan niet twyfelen, of de verbondene Vorsten spanden alle krachten aan om het *Duitsche* Ligchaam met hen in den Oorlog, waar toe zy zich gereed maakten, te wikkelen. Dezen Oorlog was niettemin onrechtvaardig, en strydende tegens de waare belangen van *Duitschland*. Het was genoeg voor het Keizerryk, dat de nieuwe Koning van *Spanjen* des zelfs rechten op de Staaten van de *Spaansche* Monarchie wel wilde erkennen. *Philippus de V*de. heeft zyne plicht voldaan. Eer hy te *Madrid* gekomen is, heeft hy tot Weenen de bezitneeming des Hertogdoms van *Milanen* laaten verzoeken.

De Gedeputeerde van den geweezen Koning *Karel den II*den. op den Ryksdag van *Regensburg* heeft de nodige Machten gekreegen om aldaar voor hem in de zelve hoedanigheid zyne Bediening waar te neemen.

Het was onverschillend voor het Keizerryk, of de Kroon van *Spanjen* op een Prins uit het Huis van *Vrankryk*, of op een uit het Huis van *Oostenryk* verviel: en by aldien het zelve een verkiezing hadde te doen voor den Hertog van *Anjou*, of voor den Aertshertog, schynt het dat deeze verkiezing voor den eersten zoude geweest zyn.

De grootheid en macht, tot de welke het Huis van *Oostenryk* is gekomen, dreigt niet dan te veel de vryheid aan *Duitschland*, zonder dat de vermeerdering van des zelfs gezag, welke een Zoon en Koning van *Spanjen* aan den Keizer zou geven, daar noch by kome. Het Keizerryk kan noch niet vergeeten hebben het gevaar, 't geen het zelve heeft geleeden, van in een Monarchaalen Staat veranderd te werden, ten tyde van *Karel den V*den. en zynen Broeder *Ferdinand*. Het kon derhalven niet als met voorzigtigheid in het geschil van den Keizer treeden, noch nalaaten het Tractaat van *Ryswyk* in acht te neemen; by aldien men niet wil rekenen de rechtmatige vreezen wegens

1705. Febr. gens de onzekere uitkomsten tusschen de oorzaaken van een wettigen Oorlog.

En verders heeft de bestiering van 't Keizerryk de Vrede van nooden om zich te onderhouden : en die alleen verzekert het door de algemeene vryheid , en de byzondere rechten.

Den Oorlog maakt het zwak voor het geweld van een zeer magtigen , welkers onregtvaardige eisschen geëerd zyn om dat men zynen bystand van nooden heeft gehad : en de eenen en de anderen zyn ontbloot voor de inzichten en oogmerken van een Keizer , die zelfs op de kosten van 't Keizerryk gewapend is. En dewyl hy gedurende den Oorlog alleen de uitvoerder is der besluiten van het *Duitsche* Ligchaam met een volkomen vermogen , 't welk hem vryheid geeft om het gedrag zyner Medegezellen te onderzoeken , ja zelfs daar reekening van te laaten doen, is hy in staat van zyn gezag te vermeerderen ; die wetten tegens zyn wil durven inbrengen , te dooden ; en na zyn welgevallen de Roomsche Koningen te verheffen ; zich Meester van de Keurvorstendommen te maaken en de Garnisoenen waar 't hem goed dunkt te plaatsen, onder voorwendsel van zich van de Kwalykmeenenden te verzekeren.

Een Keizer vind noch duizend gelegentheden in den Oorlog om door het schikken der Winterquartieren de Vorsten en Generaals van de Kreitsen, welke in zyne belangen zyn , te verryken , en elken dag nieuw geweld te doen, 't welk hy dan bedekt onder voorwendsel dat de tyd en het algemeene welweezen zulks vereischen , welke niet toelaaten de voorgeschrevene wetten door de instellinge van 't Keizerryk zo naauwkeurig op te volgen.

Den Oorlog tegens de Kroonen van *Vrankryk* en *Spanje*, dien men het Keizerryk wilde doen aanneemen , was des te gevaarlyker voor *Duitschland* ; als zynde des zelfs oogmerk het Huis van *Oostenryk* te verheffen : en hoe het ook kwam uit te vallen , was de zelve voor het Vaderland verdervelyk. De gelukkige uitslag zoude de machten van den Keizer vermeerdert hebben , die alreedts veel te machtig is om het Hoofd van een Republyk te zyn sedert dat geheel *Bohemen*, *Zevenbergen* , en *Hongaryen* erfelyke Staaten van zyn Huis zyn geweest. De ongelukkige uitkomsten konden de gedaante der Regeering van 't Keizerryk t'onderste boven keeren ; de krachten , welke de zelve onderhouden, uitputten; het zelve in verwarring brengen; en eenige Protestantsche Vorsten in staat stellen om zich Meester van de Kerkelyke Goederen te maken , welke sedert een geruimen tyd het voorwerp van hun verlangen , en oorzaak van hun goed gedrag, zyn geweest. En eindelyk, de slegte staat der zaaken van het Keizerryk zou niet nalaaten aan de Machtigen gelegentheid te geven om zich van de erffenis der Swaksten Meester te maaken : een wanorder , die het verderf van alle Regeeringen en Republyken veroorzaakt heeft.

De liefde , welke ik voor myn Vaderland heb , liet my niet toe de ongelukken , waar mede het zelve gedreigd wierd, te voorzien , zonder myn best te doen om die voor te komen. Dewyl ik *Duitschland* kende , vreesde ik met reden de slegte gevolgen van den ongerusten aart der eenen en de swakheid der anderen. De geenen , die de eerste Waardigheden van het Keizerryk bezitten, verzochten

tochten my alle dagen, weder in myne Staaten te keeren. Zy zagen my aan als 1701.
een Vorst die bekwaam was om zich aan 't Hoofd van de geenen te stellen, die Februar.
zich wilden kanten tegens de geweldige middelen, welke het Hof van *Weenen*
gewoon is te gebruiken om de Leden van het *Duitsche* Ligchaam te dwingen des zelfs byzondere verschillen aan te neemen. Ik begaf my dan naar *Beyeren*, in 't begin van 't Jaar 1701. De Kreitsen van *Franken* en *Swaben* nodigden my ook om in hunne Onderhandeling te treeden, welke zy gemaakt hadden om zich te bevryden van deel in een buitenlandschen Oorlog te neemen. Zy noodzaakten my ter zelver tyd, ons gezamentlyk te wapenen, om in staat te zyn van de Mogendheden, welke alle de geenen, die zich weigerden onder het getal van hunne Geallieerden te begeven, als Vyanden wilden handelen, te konnen tegenstaan. Onze Troupen moesten noch dienen om aan de Welmeenenden, die in een Alliantie, welke gemaakt was om de Vrede in het *Keizerryk* te onderhouden, wilden treden, zekerheid te geven. Ieder dag kreeg ik verzekeringen van de zyde der Particulieren, die deze Kreitsen uitmaakten, van getrouw aan de Alliantie, welke zy my verzochten te sluiten, te zullen weezen. De Keurvorst van *Mentz*, Directeur van de Nederrynsche Kreits, en van de Geestelykheid, in de hoedanigheid van Bisschop van *Bamberg*, teekende met my het Tractaat tot *Heilbron* in de Maand Augustus 1701.

Ik spaarde ondertusschen noch moeite, noch kosten, om *Beyeren* in zekerheid voor een inval te brengen, en een goed getal Troupen op de been te houden, om daar mede myne Bondgenooten, die men zoude durven aantasten, te hulp te komen. Het voorbeeld van den Keurvorst *Ferdinand*, mynen Vader, leerde my, dat een Keurvorst van *Beyeren*, welke geen deel in de verschillen van het Huis van *Oostenryk* wil neemen, gewapend moet zyn. Het was alleenlyk door hulp van zyne Troupen, dat hy een gelukkige neutraliteit, geduurende den Oorlog voor de *Nimweegsche* Vrede, onderhield.

Geduurende deze Onderhandelingen was het Leger van den Keizer in *Italien* getrokken; en de heimelyke diensten, waar mede hy geholpen wierd, hadden hem meer voorspoed doen hebben, als men wel verwacht had. *Engeland* en *Holland* hadden beslooten den Oorlog te beginnen, en gaven aan het Hof van *Weenen* hoop het *Duitsche* Corps te zullen dwingen tot zich in des zelfs voordeel te verklaaren.

Men kon niet meer twyfelen, of de Keizer had besloten de geenen, die zich tegens zyne belangen stelden, met geweld te dwingen. Zyne nieuwe Geallieerden hadden op zyn' order zich meester gemaakt van zeer veele Plaatsen des Keurvorsts van *Keulen*, myn Broeder. De Hertogen van *Brunswyk* en *Wolfenbuttel* hadden hunne Landen zien overweldigen, zonder dat de een noch de ander iets anders tegens den Keizer gedaan hebben, dan het nodige in 't werk te stellen om neutraal te blyven. De andere Vorsten hadden zich door zagter middelen laten verleiden. De Bisschop van *Wurtzburg* en de Markgraven van *Anspach* en *Bareith* waren op het punt gebracht van hunne Benden aan den *Keizer* en de *Hollanders* te verkoopen.

Myn voorneemen was niet onzeker, dewyl ik besloten had geen deel in den

 Oorlog

1701. Februar. Oorlog te zullen neemen. Ik was omringd van machtige Vyanden; en myne Vrienden verslagen zynde, en verleid wordende, verlieten my dagelyks. Dit deed my besluiten de Stad *Ulm* in bezetting te neemen. Ik kon, zonder meester van die Plaats te zyn, het overvallen van myne Staaten niet beletten; en het gedrag van de *Swabische* Kreits, die haare zo veelmaals herhaalde beloften weigerde te houden, en waar op ik veele onkosten gedaan had om schielyk gewapend te zyn, deed my zeer bekommerde gedachten voor de zelve hebben, ten kosten van myne eigene zekerheid. Ik had regt om van deze Kreits bevryding van schade te eischen: en dat ik my meester van eene van des zelfs Steden gemaakt heb, daar zyn veele voorbeelden af in *Duitschland*.

Het Hof van *Weenen*, 't welk zeer vuuriglyk de verklaaringe der Kreitsen van *Franken* en *Swaben* begeerde, ten einde van de zelve onderhoud van Troupen te bekomen, verzuimde niets om zulks te verkrygen. En men weet, dat de Keizer dit te weeg gebragt heeft door byzondere te winnen, welke in de winterquartieren van zyne Soldaten en de invordering der Officieren zyn vry geweest.

* De Ryksdag van *Regensburg* eindigde ten laatsten; en het besluit van myne drie Medegezellen was den Oorlog tegens *Vrankryk* te verklaaren, om den Koning van *Spanjen*, mynen Neef, van den Troon te stooten. Het ware te wenschen, voor de eer van het Duitsche Volk, 't welk sedert een langen tyd voor een der getrouwste en deugdsaamste Volkeren gehouden is, dat het besluit van deze drie was vernietigd geworden, en de geheugenis daar van voor de nakomelingen weggenomen. Men zal in deze Verklaaring zien, dat het Keizerryk, 't welk zig altyd onthouden heeft van Christene Mogendheden den oorlog aan te doen, den zelven verklaard heeft tegens een Koning, die, om de Vrede niet te verstooren, zig niet en heeft gekant tegens de Linien van *Germesheim*, en die zig onthouden heeft van voortgangen te doen, welke zeer veel tot zyn voordeel zouden geweest zyn, om geen de minste achterdogt aan *Duitschland* te geeven. De Nakomelingschap, zeg ik, zal zien, dat het Keizerryk hem den oorlog verklaard heeft om zeer geringe reden, zonder dat het eens voldoeninge van hem heeft geeischt, of om oorzaaken welke het Duitsche Ligchaam niet aangaande, aan het zelve geen wettige reden konnen geven om daar over oorlog te voeren.

Het Keizerryk, 't welk niets van de Successie van *Spanjen* kan eischen, heeft geen recht om de geenen, die de zelve bezitten, aan te tasten, als of zy het zyn Erfgoed onthielden. Het had geen regt om zig als regter te stellen voor de Partyen die deze Successie pretendeerden. Het eenige belang, 't geen het zelve in deze verschillen heeft, is om de Souverainiteit van het Keizerryk op de Staaten van de *Spaansche* Monarchie, die daar van afhangen, te onderhouden. De Katholyke Koning heeft nooit geweigerd de zelve te erkennen. Het Keizerryk had meer reden om zich met de *Spanjaarden* te verbinden, als een regtvaardige oorzaak om de wapenen op te vatten. Men had noch geen gehoor aan de Ambassadeurs

* Den 28 September 1702.

sadeurs van dit Volk tot *Regensburg* verleend, welke gekomen waren om den 1704.
bystand van 't Keizerryk te verzoeken, tegens een Vorst die zyne magt gebruikt *Februa-*
zoude hebben om zig souverain over hen te maaken. Alle de Volkeren, welke de Monarchie van *Spanjen* uitmaaken, hadden zig met een eendragtige toestemminge aan *Philippus den* V^den. onderworpen. Men heeft niet het minste geweld in eene van de talryke Staaten, waar uit de zelve bestaat, behoeven te gebruiken om dezen Prins te doen erkennen. Het *Keizerryk* was met de *Spanjaarden* vereenigd; maar het was geen meester nog voogd van de zelve, nog had regt om over hen te oordeelen, by aldien zy vergenoegd waren, om een Staat te ontrusten, van den welken zy waren voldaan.

De andere oorzaaken, in deeze Verklaaring van de drie Bondgenooten bygebracht als rechtvaardige redenen om *Vrankryk* den oorlog aan te doen, zyn niet rechtmatiger. De gewelden, tegens den Keurvorst van de *Paltz* en den Prins van *Montbeliard* aangerecht, zyn ingebeelde gewelden. Wanneer de Koning van *Vrankryk* den Prins van *Montbeliard* genoodzaakt heeft den Katholyken Godtsdienst in zyne Staaten toe te staan; en wanneer hy door Militaire executien den Keurvorst van de *Paltz* gedwongen heeft de sommen te betaalen, die hy aan de Hertoginne Douairiere van *Orleans* schuldig was, heeft hy niets tegens de Vrede van Ryswyk gedaan. Het vierde Artykel van deze Vrede verplichtte den Prins van *Montbeliard* den Katholyken Godsdienst in zyn Land te laaten in den zelven staat, waar in die was, wanneer de Vrede gesloten wierd. By een Artykel, in dit Tractaat gevoegd, had zich de Keurvorst van de *Paltz* aan de Militaire executien van *Vrankryk* overgegeeven, by aldien hy in gebreke bleef van zekere betalinge, binnen zodanigen tyd, te doen.

Deze Vorsten hadden met de bescherming van het Keizerryk, tegens de gewelden des Konings van *Vrankryk* verzocht, niet te doen; nog op den Ryksdag heeft men niet geklaagd, dat die Monarch hun weigerde voldoeninge te geven.

De andere ongelyken, welke in de Verklaaring van de drie Bondgenooten zyn aangetoond, verre van wettige oorzaaken van een nodigen Oorlog te zyn, zouden niet genoegsaam weezen om een Extraordinaris Envoyé af te zenden met bevel van daar over te klagen.

De Affuiten van het Kanon, welke in *Philipsburg* ontbraken wanneer *Vrankryk* die Plaats in handen van den Keizer overgaf; en de herstellinge van *Brisak*, eenige maanden opgeschort, door de swarigheden die zich opdeeden in het afbreeken van des zelfs Brug, maar egter langen tyd voor de verklaaringe van den Oorlog volvoerd, konden voor geen reden verstrekken om zulks te doen.

De Baron van *Mean*, die gelicht is, zoude konnen wedergegeeven werden. Indien de Keizer zo zeer ter herte genomen had de onthoudinge van een Onderdaan des Keurvorsts van Keulen, was zulks een reden van een Onderhandeling, maar geen zaak van Oorlog. Zyn de Wapenen de eerste middelen, die de Christelyke Vorsten moeten gebruiken om de voldoeninge, die zy begeeren, te verkrygen?

En eindelyk: de Koning van *Vrankryk* heeft de Vrede van *Ryswyk* niet geschonden.

1705. Februar. schonden om dat eenige Regimenten van zyne Troupen in Garnisoen van eenige Plaatsen des Keurvorstendoms van *Keulen* en des Bisdoms van *Luyk* gezonden zyn. Deze Troupen waren niet in 't Keizerryk als Vyanden getrokken. Zy hadden het platte Land niet verwoest, noch eenige Plaatsen belegerd. De Keurvorst van *Keulen* had de zelve uit de Katholyke Nederlanden, of de Kreits van *Bourgondien*, ontboden, om zich te beschermen tegens de aanslagen van zyne ongeruste Gebuuren, die in staat waren van verscheidene Posten in zyn Keurvorstendom te konnen bezetten.

In de zelve Verklaaring word van my gesproken. De Keizer had doen ordonneeren, zonder myne pretentien in acht te neemen, dat ik aanstonds myne Troupen uit de Stad *Ulm* zoude doen trekken, en gehouden zyn myne machten by die van de Geallieerden te voegen, om *Vrankryk* te beoorlogen, en den Koning van *Spanjen*, mynen Neef, van den Troon te stooten. Ik geloofde niet, dat de Keizer meester van myne eer, noch dat ik gehouden was hem te dienen, en myn woord niet na te komen, en zonder oorzaak het Tractaat, 't welk ik en hy tot *Ryswyk* ondertekend hebben, te verbreeken. Ik begreep wel, dat de Verklaaringe van de drie Bondgenooten de vrucht van zynen verwarden handel, en van zyne dreigementen, was. Niemand is onkundig van de voordeelen, en heerschappyen, die in *Duitschland* beloofd, en uitgedeeld zyn geworden, en de ongenade daar veele Leden van het Keizerryk mede gedreigd zyn. En zonder de schrik, die de Keizer en zyne Vrienden door geheel *Duitschland* gebracht hebben, zoude het meeste gedeelte hebben geweigerd de zelve t'ondertekenen. Maar het voorbeeld der Hertogen van *Brunswyk* en *Wolfenbuttel* was noch versch; en men wilde liever de onrechtvaardigheid bevoorderen, als zich bloot stellen voor de zelve te lyden.

De standvastige trouw van myne Onderdaanen, en de dapperheid van myne Troupen, stelden my in staat om my te verweeren: en ik deed het geen, 't welk meest alle de Vorsten van het Keizerryk zouden gedaan hebben, by aldien zy zich in mynen staat bevonden hadden. Ik verwierp alle de aanbiedingen, die de Keizer deed, om my deel in zyn verschil te doen neemen. Het wierd niet rechtvaardiger door de aanbiedingen, die hy my deed, om daar in te treeden.

Myn voorneemen was neutraal te blyven, en geen deel in een Oorlog, dien ik niet voor goed hield, te neemen. Maar de Keizer heeft in de Verklaringe van de drie Bondgenooten een Artykel laaten invloeijen van geene neutraliteit in het Keizerryk toe te staan; hoewel dezen Oorlog offensief is, en dat de Leden van het *Duitsche* Ligchaam niet moeten gedwongen worden in den zelven te treeden.

Dit Artykel noodzaakte my mede deel daar in te moeten neemen; en de vryheid van een zyde te verkiezen, by de welke ik my zoude voegen, was het eenigste 't geen ik overig had. Ik moest een Geallieerde van den Keizer, of van den Koning van *Vrankryk* worden: en ik verklaarde my voor een Party, welke ik de rechtvaardigste oordeelde; en besloot eer alle gevaaren uit te staan, als

de

de swakheid te hebben van voor de dreigementen van het Hof van *Weenen* te buigen, wanneer ik de zelve konde tegenstaan. 1703. Februar

Ik deed hier niet anders als het voorbeeld van alle de Vorsten van *Duitschland*, welke met geweld door het Huis van *Oostenryk* vervolgd worden, volgen, en niet meer als *Mauritius*, Keurvorst van *Saxen*, gedaan heeft. En hoewel deze Vorst voor zyn Keurvorstendom aan *Karel den V*[den], verplicht was, welke het zelve zynen Neef *Joan Frederik* afgenomen, en aan hem gegeven had, maakte hy echter geen swaarigheid, om de vryheden van 't Keizerryk te behouden, van met *Hendrik den II*[den]., Koning van *Vrankryk*, een Onderhandeling in 't Jaar 1551 te teekenen, welke dien Keizer noodzaakte aan dit Volk door de Vrede van *Passau* de Rechten, en Privilegien, welke hy hun onrechtvaardiglyk ontnomen had, weder te geven.

Ik deed mede niet anders dan de voorbeelden volgen van den Keurvorst van *Trier*, de Prinsen van *Hessen*, en zeer veele andere Leden van het *Hoogduitsche* Ligenaam, welke zich geduurende de onrusten voor de *Westphaalsche* Vrede by *Vrankryk* voegden

Ik had de Vrede al te hevig lief om den Oorlog te beginnen: en hoewel ik gelegentheden had om met voordeel tegens een openbaaren Vyand te handelen, bleef ik echter in myn voorneemen volharden van zo lang te wachten tot dat men my aantastede. De Generaals, welke de Troupen, die verordend waren om tegens my te ageeren, gebieden zouden, waren reedts tot *Weenen* benoemd. Zy vergaderden op myne Frontieren; en ik wist, aan welke kant zy voorneemens waaren in myne Staaten te dringen; en de openbaare tydingen noemden zelfs de Steden, die het eerst stonden aangetast te worden: en het gedrag van den Keizer tegens mynen Broeder, den Keurvorst van *Keulen*, was een bewys dat ik niet verschoond zoude werden. Ik vermyde ondertusschen beleedigend te handelen: en zelfs na de Verklaaring van de drie Bondgenooten heb ik altyd myne Troupen ingehouden, tot dat die van den Keizer in myne Staaten kwamen dringen.

Wanneer ik met minder bezadigdheid had gehandeld, zouden myne Vyanden geen reden gehad hebben om my te beschuldigen van eerst den Oorlog in 't Keizerryk begonnen te hebben: maar ik wilde hun dit beneemen van het onder geen voorwendsel te doen. Heeft de drift van het Hof van *Weenen* my belet van haare kant een wederkeering tot de gerechtigheid af te wachten, ik was niet zonder hoop, dat de bewyzingen van welmeenende Persoonen, waar van het *Duitsche* Ryk nooit gebrek heeft, zouden konnen veroorzaaken dat men ophield met myn Huis te vervolgen. En eindelyk, Souverainen, die gewoon zyn niemand den oorlog aan te doen, en zich altyd gerust binnen hunne Hoofdsteden in 't midden van de omhelzingen der Vrede te houden, terwyl de andere om gewigtige verschillen stryden, begeeven zich niet tot den zelven dan door groote noodzaakelykheid: maar die ongeruster van aart, en veel sterker zyn, onderneemen den oorlog zeer vrywillig. De Keizer begon den zelven; en zyn Leger pleegde de eerste vyandlykheden in *Beyeren*. In 't eerst ging het my gelukkig: maar ik kon niet zonder nadeel onderneemen den oorlog alleen met myne macht

te

1705. Februar te voeren. Zeer veele Troupen vergaderden tegens my. Om hun getal niet te vreezen, ontfing ik den Bystand dien de Alderchristelykste Koning my aanbood. De Troupen, welke hy my zond, drongen door de hinderpalen die van 't Hof van *Weenen* voor onwinbaar geagt wierden, en voegden zich by my ten tyde als de Vyanden der zelver nederlaag verkondigden.

Een zeer lang verhaal van het geen in dezen Oorlog is voorgevallen zoude onnut zyn, vermits men hier maar de rechtvaardigheid myner zaake verhandelt. Terwyl ik den oorlog in 't openbaar tegens den Keizer, mynen Bespringer, voerde, heb ik het Keizerryk altyd ontzien, zo veel als de noodzaakelykheid van een rechtvaardige bescherming my heeft konnen toelaten. Ik heb niemand de neutraliteit geweigerd, maar een ieder als Vriend gehandeld die zich niet onder het getal van myne Vyanden begaf, en zelfs dikmaals de gemeene regelen van de gewoone voorzichtigheid niet in acht genomen, ten einde gelegentheid te hebben om aan het Keizerryk de begeerte, die ik had om de rust hersteld te zien, aan te toonen.

De Stad *Augsburg*, wiens gelegenheid zo veel voordeel geeft om myne Staten aan te tasten en te beschermen, had verzocht neutraal te blyven; 't geen ik aan de zelve heb toegestaan. De tydingen, waar van de tyd niet dan al te veel de zekerheid heeft doen zien, maakten my bekend de overeenkomst van de Inwoonders met de Vyanden, die de zelve daar in wilden voeren. En niettegenstaande de goede gelegentheid, die ik had, wegens my meester te maken van een zeer sterke Plaats, welk zonder Garnisoen en in het midden van myne Staten gelegen was, heb ik zulks echter niet willen doen. Ik wilde liever eenig gevaar lyden, als nalaten aan 't Keizerryk een geloofwaardige proef van myne bezadigheid, en van de rechtvaardigheid myner meeninge, te geven. Myne Vyanden zig bedienende van myne getrouwheid, wierden daar in gelaten; en ik heb de kwade gevolgen van myne goede voorneemens, niet dan door het winnen van een Slag, en een moeijelyke Belegering, hersteld.

Het kwam met het belang van myne zaken over een, dat ik my in het begin van de laatste Veldtogt meester maakte van de Brug en de Stad *Regensburg*; en deze verrigting is mede ter zelve tyd zeer licht geweest. Wat middelen heb ik niet te min in 't werk gesteld, om van het Hof van *Weenen* te verkrygen, dat deze Stad neutraal zoude blyven. Ik heb het uiterste afgewacht om de zelve in bezetting te neemen, en het niet gedaan dan na dat de geduurige uitstellen van den Keizer, en de optocht van zyne Troupen, die hy daar in wilde voeren, my volkomen overtuigd hebben dat hy zig meester van de zelve wilde maken, en op het punt stond om zulks te volvoeren.

Wat ontzag heb ik niet getoond voor de Gedeputeerden, die den Ryksdag uitmaakten? Wat omzigtigheden heb ik niet gedragen, op dat de middelen, die ik om de zekerheid genoodzaakt was by de hand te neemen, niet verhinderen zouden de vryheid van hunne Vergaderingen. Met welken yver heb ik zelfs, na dat ik my van die Plaats had verzeekerd, by het Hof van *Weenen* aangehouden om een acte van neutraliteit te bekomen, in de welke geene uitzonderingen of dubbelzinnige woorden mogten weezen, op dat ik, zonder my veel t'ontbloo-

ten,

ten, myne Troupen uit een Plaats konde doen trekken die de Keizer en ik moeten houden voor een heiligdom van *Duitschland*. En tegens alle voordeelen, die ik konde doen, door de nood, daar ik my in bevond, om de Stad te bemachtigen, toonde ik door een handel, waar toe my myne genegentheid vervoerde, de eerbiedigheid welke ik voor het Keizerryk, en de oprechte vriendschap die ik voor het grootste gedeelte van de Ledematen, welke het zelve uitmaken, hadde. Ik kan hunnen afkeer, tegens my getoond, wyten op de verleidingen en dreigementen van myne Vyanden; en ik zie meer op de goede meeningen van hun hert, die my bekend zyn, als op de afgeperste verklaringe welke men hun heeft afgedwongen. 1705. *Februar.*

En konnen zy niet zien, dat myne zaak die van 't Vaderland is? Het Huis van *Oostenryk*, na het overtreeden van zeer veele instellingen van 't *Keizerryk*, heeft niet meer dan eene verrichting te doen om het in een Monarchalen Staat te veranderen, dat is zich meester te maken van het zelve oorlog of vrede, na zyn welgevallen, te doen aanneemen: en dit is het 't geen het komt t'ondernemen. Aan de eene kant ontbraken genoegsame krachten, en aan de andere het beleid om zich niet te laten verleiden. En zy hebben ten laatsten allen een ongehoorde lydsaamheid in *Duitschland* getoond. Myn Huis was het eenige 't welk te gelyk macht en beleid had om zich daar tegens te kanten. Indien men ons had gedwongen, zoude niets den loop des eerzuchtigen Huizen van Oostenryk hebben konnen stuiten. En by aldien men wil opmerken het gedrag des Keizers sedert de Vrede van *Ryswyk*, na dat men het myne onderzogt heeft, zal het licht zyn den Maaker der onrusten van *Duitschland* te kennen. Men zal zien, dat de rust van *Europa* in zyne handen geweest is, en dat hy tot nadeel van zyne waare belangen geweigert heeft de zelve te bevestigen.

De Mogendheden, welke tot welstand van de Vrede besloten hadden de pretensien van den *Keurprins*, mynen Zoon, op de Successie van *Spanjen* te bekrachtigen, hunne voorneemens verydeld ziende, door de onverwachte dood van myn Kind, besloten nieuwe te neemen, om den Oorlog voor te komen. Zy sloten het beruchte Tractaat van Verdeelinge. *Vrankryk*, wiens pretentien op de Kroon de *Spanjaarden* in het vervolg voor de regtmaatigste erkend hebben, stond aan den Keizer voor den Aertshertog het gewichtigste deel van de Staaten, die de Monarchie van *Spanjen* uitmaaken, af, en nam voor zich niets in vergelyking van 't geene het aan 't Huis van *Oostenryk* overgaf. De menschen bedriegen zich dikmaals, wanneer zy het toekomende, welke kennisse de Heer alleen voor zich behouden heeft, willen ervaaren: maar men kan zonder lichtvaardigheid verzekeren, dat de Vrede van *Europa* een langen tyd zoude geduurd hebben, indien zyne Keizerlyke Majesteit dit Tractaat, wanneer het zelve hem aangeboden wierd, had aangenomen.

Deze Vorst, die anderen beschuldigt van verstoorders der algemeene rust te zyn, weigerde dit te tekenen. Hy was niet vergenoegd, eenige van zyne pretentien te missen, om daar door het beste gedeelte te behouden. Hy waardeerde de onzekere hoope, die hem niet dan naar een langen en bloedigen Oorlog kon gelukken, boven de roem van de Vreede in het Christendom te

1705. helpen bevestigen, en boven het vermaak van zonder bloedstorting de Kroon van
Februar. *Spanjen* op het hoofd van zynen tweeden Zoon te zetten.

De uitkomst heeft de ydelheid van deeze hoope doen zien. Het Testament van Koning *Karel den II*den., 't geen van een groot gewicht was, kwam niet met de meenige van zyne Keizerlyke Majesteit over een; en de Kroon van *Spanjen* verviel na zyne dood op het hoofd van een Prins van het Huis van *Vrankryk*. De Keurvorst van *Keulen*, myn Broeder, wiens Staaten door hunne gelegenheid, en de weinige sterke Plaatsen die de zelve dekken, voor de ongelukken open lagen, nam middelen by der hand om zich door een neutraliteit te beschermen: het eenige middel om de verwoesting van de zelve voor te komen. Hy verkreeg zonder moeite de toestemminge der Kroonen van *Vrankryk* en *Spanjen* tot deze neutraliteit, en liet den Keizer mede om het zelfde door den Graave van *Schlik* verzoeken; 't welk aanstondts wierd geweigerd: en het was lichtelyk te voorzien, dat de *Hollanders*, welke een offensive en defensive Alliantie met den Keizer hadden geslooten, zich mede zo wel als zyne Keizerlyke Majesteit daar tegen zouden verklaaren, zo haast als den Oorlog maar aangevangen zoude weezen. Wanneer de Keurvorst van *Keulen* by hen liet aanhouden om de neutraliteit voor zyne Staaten te verzoeken, antwoordden zy, dat het onnodig was daar over in onderhandeling te treeden, dewyl het noch Vrede was.

De Keurvorst van *Keulen* zocht te vergeefs bystand van 't Keizerryk. De vereeniging met de *Nederrynsche* Kreits wierd belet door den Keurvorst van de *Paltz*.

Deeze Vorst, die sedert een geruymen tyd niet zogt, dan het Capittel van *Keulen* door den Keurvorst, en den Keurvorst door het Capittel, te ontrusten, wekte nog eenige quaadmeenende Kanonniken door hulp van een anderen oproeringen Wargeest tegens mynen Broeder op. Ondertusschen vergaderden de *Hollanders* hunne Troupen op de Frontieren des Keurvorstendoms van *Keulen*. De zelve maakten zich daar Sterktens; en de Keurvorst van de *Paltz* ontfing deze Troupen, die in der daad vreemden in 't Ryk waren, in zyne Staaten.

In dit uiterste nam de Keurvorst, myn Broeder, zyne toevlucht tot de Kreits van *Bourgondien*. Hy ontfing des zelfs Troupen in eenige van zyne Plaatsen, na dat hy hen den eed had laaten doen van geene orders als de zyne te zullen gehoorzaamen, en niets tegens den Keizer noch het Keizerryk te verrigten. Hy droeg zorg om het achterdenken, 't geen *Duitschland* over deezen handel zoude komen opvatten, voor te komen; gaf rekenschap van zyn gedrag op den Ryksdag; en onderrigtte den Keizer zelfs daar van.

Het Huis van *Oostenryk* heeft veele voorbeelden gegeven van het gedrag 't geen het heeft gehouden. Het deed de Troupen van de *Spaansche Nederlanden* of de *Bourgondische* Kreits, onder de orders des Prinsen van *Parma* in de Staaten des Keurvorstendoms van Keulen trekken. Om *Gebhard Truchses* uit het bezit te dryven, en geduurende de *Paltsche* Oorlogen, deed de Keizer *Ferdinand de II*de. de zelve Troupen in 't Keizerryk komen. Indien 'er *Franschen*, die geen onder-

derdanen van 't Keizerryk zyn, onder de Troupen, welke myn Broeder in zy- 1705
ne Plaatsen ontfing, zyn geweest, heeft men ook *Spaansche* en *Italiaansche*, *Februar.*
welke mede vreemdelingen van het Keizerryk zyn, onder de geene gehad die *Gonsalve van Cordona* in het Jaar 1622 in de *Paltz* heeft gezonden. En was het Leger des Prinsen van *Parma* niet vol van deze Volkeren? Deze twee Legers waren vyandlyk in 't Keizerryk getrokken; en de Krygsbenden, die myn Broeder ontboden had, kwamen niet dan om eenige Plaatsen te bewaaren.

De voorzorgen, die de Keurvorst van Keulen in tyds tot welstand van zyne Staaten had genomen, maakten hem een misdaad tot *Weenen*. De Keizer (zonder in acht te neemen dat, volgens de instellingen van 't Keizerryk, het Tractaat van *Westphalen*, en 't achtentwintigste Artykel van zyn eigen Verdrag, de Raad van 't Hof niet gerechtigd is over een Keurvorst van *Keulen*.) gaf hem aan de lichtvaardige oordeelen van deze Vierschaar over, welke het Huis van *Oostenryk* toegedaan is om redenen waar van niemand in *Duitschland* onkundig kan weezen.

De Keurvorst van *Keulen* protesteerde tegens deeze oordeelen, en beriep daar over een Vergadering van 't * Keizerryk. Hy schreef zelf aan zyne Keizerlyke Majesteit een zo wel eerbiedigen, als strengen Brief. De Keizer, niettegenstaande hy zo veele redenen had om de proceduuren van den Hofraad te doen ophouden, zonder acht genomen te hebben op de rang, die het Huis van *Beyeren* sedert langen tyd in *Duitschland* gehouden heeft, bragt het zo verre tot den Keurvorst van *Keulen* in den Ban van 't Ryk te doen, by aldien hy binnen een korten tyd geen voldoenige gaf over onbillyke en onregtmatige klagten. Een al te lang verhaal van de zaak myns Broeders zoude onnut zyn, dewyl hy de zelve zeer wel in den Brief, waar van ik gewag gemaakt heb, verklaard heeft.

De Keizer, verre van hem regt te doen over het geen alreedts gebeurd was, liet het Vonnis van den Hofraad door de *Hollanders* en *Engelschen* volbrengen. Hy bediende zig van uitheemsche en Protestantsche Mogendheden om een Keurvorst en Aertsbisschop van Keulen uit zyn bezit te stooten, die geen andere misdaad begaan had als zyn best gedaan om de Vrede in zyne Staaten te onderhouden, en geweigerd in een Oorlog te treeden dien de Keizer, als Vorst van 't Huis van *Oostenryk*, voerde om den Koning van *Spanjen* van den Troon te stooten: een Oorlog daar het Keizeryk noch geen deel in had genomen.

De Keizer stelde nog tegens alle regt het Bisdom van *Hildesheim* in zekerheid in de handen van een Protestantschen Vorst, welkers inkomsten den Keurvorst, mynen Broeder, toebehoorden; met gevaar van dat het gemelde Bisdom daar nooit weder uitkomen, en den eenen of anderen dag het zelve lot zal hebben, 't geen zo veele Kerkelyke Goederen, die de ongelukken des tydts by de Vrede van *Westphalen* waereldlyk gemaakt heeft, hebben gehad. Het Keizerryk had onder

V 2 *Karel*

* *Den* 19 ... *Maart* 1702.

1705. Februar. *Karel den Vden*, met algemeene toestemminge de Kreits van *Bourgundien* aangenomen onder het getal van de geene, die het *Duitsche* Ryk uitmaaken, en heeft aan des zelfs Gedeputeerden een eerwaardige zitting op de Ryksdagen gegeven. De Keizer, volgens het darde Artykel van 't Verdrag 't geen hy gezworen heeft t'onderhouden, kon de zelve niet, dan door toedoen van het Keizerryk, de rang benoemen, die zy daar af had gekregen: maar even of hy volkomen Souverain van 't *Duitsche* Ryk was geweest, dwong hy op zyn eigen gezag den Gedeputeerden uit *Regensburg* te vertrekken, als de Ryksdag vergaderd was.

Het staat vry aan alle de Souverainen, die het *Duitsche* Ligchaam uitmaaken, in hunne Staaten gewapend te zyn, als zy zulks goedvinden: en 't is een regt, 't geen bevestigd is door twee geloofwaardige Actens, die in *Duitschland* in de laatste Eeuw zyn gemaakt, het Tractaat van *Westphalen* en het Verdrag van den Regeerenden Keizer. De Hertogen van *Brunswyk* en *Wolfenbuttel* hadden eenige Troupen geworven; en de Raad van *Weenen* vreesde, dat die niet zouden dienen dan om 't geweld af te keeren, 't geen men gemeenlyk gebruikt tegens de Leden van het Keizerryk welke weigeren blindelings des zelfs zyde te kiezen. Het vond een middel om de Huizen van *Brunswyk*, *Zell*, en *Hanover*, voor de welke de Keizer zo veel buitengemeene zaaken gedaan had, te bewoogen tot onder de hand een Leger in de Staaten van *Wolfenbuttel* te zenden, en de Hertogen van dien naam met geweld te dwingen tot het ondertekenen van een Tractaat, 't geen hen van hunne Troupen beroofde, en in nood bragt van zig t'eenemaal aan het zelve te zullen moeten overgeven.

Men voegde daar by, dat deze Vorsten verbintenissen met *Vrankryk* gemaakt hadden: en al had men zelfs tekenen van deze verbintenissen gegeven, zo waren de zelve nog tegens de Wetten, nog tegens de Belangen van 't Keizerryk. De Vrede van *Ryswyk*, die nog duurde, had *Vrankryk* volkomen met het *Duitsche* Ligchaam vereenigd: en de Vorsten, die het zelve uitmaaken, zyn door de Vrede van *Westphaalen* in hun regt bevestigd, van met Buitenlandsche Mogendheden verbintenissen te maaken die met hunne belangen overeenkomen. Men kan in *Duitschland* nog niet vergeeten hebben het Verbond van den *Ryn*, of de Vereeniging gesloten tusschen den Allerchristelykhsten Koning aan d'eene kant, en de drie Geestelyke Keurvorsten benevens veele waereldlyke Vorsten aan de andere kant. Na dat het Hof van *Weenen* door zodanige geweldenaryen de schrik in *Duitschland* had gebragt, heeft het dan geen ongelyk my te verwyten een Verstoorder van het Ryk te zyn, en tegens myne pligt de zyde van *Vrankryk* te hebben genomen? Het dertigste Artykel van het Verdrag des Keizers, 't welk hem verpligt het Tractaat van *Westphaalen* naar te komen, als gerekend zynde door het Ligchaam van 't Keizerryk, verpligtte hem mede het Tractaat van *Ryswyk* in agt te neemen.

Dit Tractaat is niet dan een hernieuwinge van dat van *Westphalen*, en van gelyken mede door het geheele *Duitsche* Ligchaam ondertekend geworden.

En hoewel *Vrankryk* het naauwkeuriglyk onderhield, heeft de Keizer echter

niet

niet nagelaten het zelve, tot vergting van alle de geenen die het met hem getekend hadden, te schenden. Hy had *Landau* belegerd en veroverd eer de Ryksdag van *Regensburg* het besluit had genomen van den Oorlog tegens *Vrankryk* te verklaren. En dit is een breuk van een solemneel Tractaat en van zyn Verdrag, waar over hy zig niet kan ontschuldigen met de noodzaakelykheid aan te toonen die hem drong een wakenden Vyand voor te komen. *Vrankryk* zogt niet dan de Vrede met het Keizerryk t'onderhouden: en hoewel het al een onderneeminge tegen des zelfs rust had voorgenomen, kon de Keizer egter de Vrede van *Ryswyk* niet breeken, en een Plaats aantasten welke aan *Vrankryk* by ondertekende Tractaaten met het Duitsche Ligchaam overgegeeven was, zonder de Keurvorsten daar af verwittigd te hebben. Maar hy dorst met hen niet te rade gaan, uit vreeze dat zy zig tegens zyne meeninge mogten kanten. Hy brak alleen door zyn geweld een Vrede, die het geheele Keizerryk ondertekend had. Den Oorlog konde niet haast genoeg, na zyn zin, beginnen. 1705: *Februar.*

En hoe het ook kome uit te vallen, verbeeld ik my, dat myne Landsluiden nooit een afkeer van my konnen hebben, maar wel van de geenen die my aangetast, en een onregtvaardigen Oorlog hebben aangedaan, wanneer ik niet dan van Vrede sprak. Zy zouden my niet tot Vyand gehad hebben, indien zy my hadden toegelaten het voorbeeld van mynen Vader, den Keurvorst *Ferdinand Maria*, na te volgen, wiens Loffelyke Memorie nog in *Beyeren* geroemd word, welke neutraal bleef geduurende den Oorlog voor de Vrede van *Nymegen*.

Wanneer de Keizer my verweeten heeft geen erkentenis te toonen voor de weldaaden, die myn Huis van het zyne heeft genooten, is waarschynlyk de meeninge van zyne Keizerlyke Majesteit niet geweest hoog in de Historien te komen. Men zal daar in vinden, dat myn Huis een der Doorlugtigsten van *Duitschland* geweest is, wanneer dat van *Hapsbourg* aldaar nog niet vermaard was. Een der eerste gevallen, die het Huis van *Hapsbourg* beroemd gemaakt hebben, was de overwinninge, welke de Keizer *Louis van Beyeren* op een Vorst van dat Huis behaalde, dien hy onverwacht aantastte, en tot synen Krygsgevangen maakte. Deze eerste tyden waren niet voordeelig voor het Huis van *Oostenryk*, en komen zeer na over een met die wanneer *Ortocarus* leefde; en 't is niet tot voordeel van zyne Keizerlyke Majesteit, dat men onderzoeke, met wat regt hy en ik de Provincien, die onze Staaten uitmaaken, bezitten.

En ik geloof zelfs niet, dat het voornemen des Keizers geweest is op de zesde Eeuw te komen, ik wil zeggen de onregtvaardige en onverdraagelyke bezitting die de Keizer *Maximiliaan* de Eerste nam van *Kufstein* en een gewigtig getal Steden en Staaten van *Beyeren*, die hy aan *Oostenryk* en *Tyrol* voegde, of op de Oorlogen die de verschillen in den Godtsdienst in het Keizerryk verwekten. *William*, Hertog van *Beyeren*, die zig aan het hoofd van de Verbondenen begaf, om zig te stellen tegens de Vereenigde Protestanten tot *Smalcalde*, is niet wel genoeg beloond geworden voor zyne diensten, die hy aan het Huis van *Oosten-*

1705. *Oostenryk* gedaan heeft, om te gelooven dat men van hem heeft hooren spreeken.

Februar.

In de laatste Eeuw moet men de weldaaden zoeken die myn Huis van dat van *Oostenryk* heeft genooten: en het is begrypelyk, dat het Hof van *Weenen* heeft hooren spreeken van de Keurvorstelyke Waardigheid, en de *Opper-Paltz*, die *Maximiliaan*, myn Grootvader, van den Keizer *Ferdinand den II*den. heeft gekreegen. Zonder onderrigt te zyn van de diensten, die de zelve *Maximiliaan* aan het Huis van *Oostenryk* gedaan heeft, is het wel uit te leggen, waar in deze weldaad, zo hoog geroemd, bestond. *Frederik*, Keurvorst van de *Paltz*, van het Huis van *Beyeren*, na dat hy uit *Bohemen* gedreeven was, waar van hy zig Koning had willen maaken, wierd door 't Keizerryk in den Ban gedaan, en van zyne Waardigheden en erffelyke Staaten beroofd. Men kon niet zonder onregtvaardigheid de Keurvorstelyke Waardigheid aan *Maximiliaan*, mynen Grootvader, weigeren, van de welke men *Frederik* beroofde. Deze Waardigheid is zeer oud in myn Huis, volgens het Verdrag 't geen tot *Pavyen* gemaakt is tusschen den Keizer *Louis van Beyeren*, waar van ik afkom, en *Adolph van Beyeren*, Zoon van *Rodolph van Beyeren*, welke *Rodolph* een Broeder van den Keizer *Louis* was, en de Wortel van de *Rodolphische* Stam, uit dewelke de beroofde Keurvorst voortgesprooten is. En ik zeg, volgens het Verdrag van *Pavyen*; zo moest de Keurvorstelyke Waardigheid, die aan 't Huis van *Beyeren* toebehoorde, by beurten bezeten worden door de Hoofden van de twee Stammen, die het zelve van dien tyd aan uitmaakten. Keizer *Karel de IV*de. eenigen tyd na dit Verdrag voor Vyand der Vorsten van myn Stam verklaard zynde, verkondigde de Goude Bulle, en ordonneerde in het VIIde. Hoofdstuk, dat de oudste Zoonen der Keurvorsten altyd in hunner Vaders plaatsen zouden volgen. Het was een Vorst van de *Rodolphische* Stam, die het Keurvorstendom bezat, 't geen in myn Huis behoorde, als deze Bulle verkondigd wierd, welke zynen Zoon vestigde door het regt van de Goude Bulle in 't bezit van 't Keurvorstendom, 't welk, volgens het Verdrag van *Pavyen*, moest komen op den oudsten van myn Stam. Zyn onregtvaardig bezit wierd van zyne Nakomelingen vervolgd, met alle tegenspreekingen, en tegenstellingen, van myne Voorouders, zo dikmaals herhaald, en nog hernieuwd op den vollen Ryksdag door Hertog *Willem van Beyeren*, mynen Overgrootvader, en Vader van den Keurvorst *Maximiliaan*. Deze Vorst, hebbende de voorschryvinge van *Frederik*, Keurvorst van de *Paltz*, had regtvaardige pretentien op zyn Keurvorstendom. De ontrouw van *Frederik* was een gelegentheid om de geregtigheid aan myn Stam weder te geven, welke door het overweldigen van deze Waardigheid onderdrukt was: en derhalven kan ik zeggen, dat de Keizer *Ferdinand de II*de. geen gunst aan mynen Grootvader deed, wanneer hy den Ryksdag verpligtte hem in de plaats van den voorschreevenen Keurvorst aan te neemen.

Men kan het zelfde ook zeggen van de *Opper-Paltz*, die hem ingeruimd wierd. *Maximiliaan* had mede regt op dat Land: maar 't zy dan door gunst, 't zy door regt, 't kwam hem duur te staan het zelve te verkrygen. De Keurvorst *Maximiliaan* verkreeg van den Keizer *Ferdinand* het bezit, 't geen hem niet

ge-

gegeven wierd dan onder voorwaarde van aan dien Vorst ter hand te stellen een somme van dartig duizend Rhynsche Guldens, welke *Ferdinand* door een rekening, met alles noodigs voorzien, aan hem schuldig was; voor de zekerheid van welke somme hy aan mynen Grootvader verpand had een gedeelte van *Oostenryk*. De Vrede van *Westphalen*, daar deeze Overeenkomst by gevoegd is, zal altyd de geheugenis daar van bewaaren. 1705. *Februar.*

De diensten, die de Keurvorst *Maximiliaan* aan den Keizer gedaan had, verdienden daar-en-boven dat hy zig jegens hem wat matiger gedroeg. Verre van hem zyn recht te doen verkrygen, kon *Ferdinand de IIde*. hem wel van zyn eigen Erfgoed beloonen, zonder dat zyne Nakomelingen hem zouden hebben konnen verwyten verkwistend geweest te zyn. Keizer *Mathias*, Neef van *Ferdinand*, was gestorven zonder veele Vrienden in het *Keizerryk* nagelaten te hebben; en een gedeelte van de Provincien, die tegenwoordig erfelyke Landen zyn, weigerde zelfs hem voor Souverain t'erkennen. *Maximiliaan*, myn Grootvader, had reedts geloof, en zeer veel aanzien in *Duitschland*. *Frederik*, Keurvorst van de *Paltz*, liet zig vinden tot *Munchen*, om hem aan te raden zich Keizer te maken, en aanbood daar toe zyne stem, benevens de Keurvorsten van *Mentz* en *Brandenburg*.

Ferdinand, Keurvorst van *Keulen*, en Broeder van *Maximiliaan*, zoude de zyne daar by gevoegd hebben. Zyn' verkiezing scheen onfeilbaar, vermits hy reedts verzeekerd was van de meerderheid van stemmen: maar myn Grootvader weigerde zodanige grootheid, om die aan zynen Vriend op te dragen. *Ferdinand* kwam aan zyn Hof, om hem te verzoeken in zyne voordeelen te treeden. Hy verbond zig hem te dienen, en bevoorderde, zo veel als eenige andere Vorst, zyne verkiezing.

De diensten, die de zelve *Maximiliaan* in 't vervolg aan den nieuwen Keizer, en aan *Ferdinand den IIIden*. zynen Zoon, deed, zo wel in den *Boheemschen* Oorlog, daar hy 't grootste deel in had, als in alle de andere ongelukken die het Huis van *Oostenryk* tot aan de Vrede van *Westphalen* overkwamen, maaken een groot gedeelte der Historie van dien tyd uit. Hy was de geen die den Veldslag van *Praag* won; en zyne Troupen waren altyd de allergetrouwste aan 't Huis van *Oostenryk*, en 't eerst in 't veld. Hy weigerde zeer dikmaals de neutraliteit welke *Vrankryk* en *Sweeden* hem onder zeer voordeelige voorwaarden aanbooden. Hy liet zelfs eer zyne eigene Staaten verwoesten, en zyne Hoofd-stad door de *Sweeden* plunderen, dan zyne machten daar tegen te stellen, zo lang hy niet meende dat hy de zelve elders nuttelyker kon gebruiken.

De Keizer zelve heeft kragtige verpligtingen aan den Keurvorst *Ferdinand Maria*, mynen Vader, en kan niet vergeeten hebben de kleine agting welke hy voor des zelfs Kinderen heeft. De Keizer *Ferdinand de IIIde*., Vader van den Regeerenden Keizer, was gestorven zonder dat hy een Koning der *Romeinen* had konnen doen verkiezen; en de magtige Vyanden binnen en buiten *Duitschland* beletteden de verkiezing aan 't Keizerryk. De Mogendheden, welker belang het was zig tegen de grootheid van 't Huis van *Oostenryk* te stellen, booden alle bystand of hunne stemmen aan den Keurvorst *Ferdinand Maria*, indien men de

Kei-

1705. Keizerlyke Kroon wilde betwisten. Hy weigerde zulks door edelmoedigheid, Februar. en wendde alle vlyt en moeite aan om die te stellen op het hoofd van den zelven Vorst die tegenwoordig zyne Nakomelingen vervolgt. Dat men het my niet toereekene, maar aan de noodzakelykheid van my te verdeedigen wegens een verwyt van ondankbaarheid 't welk de Keizer my gedaan heeft. 't Geen ik hier zeg van de diensten, die ik zelve hem gedaan heb, indien het verwyten van weldaden een beleediging is, zo is hy de geen die my gedwongen heeft zulks te doen. Ik had naauwelyks de Jaaren, die de Instellingen van 't Keizerryk aan de Keurvorsten voorgeschreven hebben om in de bediening van hunne Staaten te treeden, wanneer de Stad *Weenen* wierd belegerd. By aldien ik niet dan met myne belangen te raad gegaan had, zou ik my vergenoegd hebben met aldaar, gelyk zoo veele andere Vorsten deeden, een klein deel Troupen te zenden, ten einde zig te voegen by het Leger, 't geen vergaderde om de zelve te hulp te komen. Ik trok aan het hoofd van een Leger, 't welk ik geworven had, derwaarts. Ik leidde met my de *Swabische* Kreitstroupen, welke zonder my niet zouden gegaan hebben; en de Keizer is wel onderregt, of myne tegenwoordigheid onnut voor de verlossing van zyne Hoofdstad geweest is.

De moeijelykheden, die ik dikmaals over de Winterquartieren en het Opperbevel had, verdrooten my niet. Ik berooste myne Staaten van Volk en Geld, tot dienst van den Keizer. Ik woonde in persoon de vyf Veldtogten by, die naar de belegering van *Weenen* volgden. Ik bevoorderde alleen de Overwinningen, welke tegenwoordig een groot gedeelte van het Huis van *Oostenryk* uitmaken. Het passeeren van de *Sau*, en de verovering van *Belgrado*, welke beide taaken een doodelyke steek aan het *Ottomannische* Ryk toebragten, waren myne werken; en ik droeg my geduurende den loop van dien Oorlog deftig genoeg om het voornaamste voorwerp te werden van de haat en vervloekingen der Ongetrouwen.

Daar waren geen tekenen van erkentenis, die ik van den Keizer kroeg, welke my zo veel yver in zynen dienst gaven. Hy wist wel, dat ik niet begeerde by myne Staaten te voegen dan eenige Baljuwschappen van Opper-*Oostenryk*, die my wel gelegen waren. Nooit heeft hy zig verwaardigd my die aan te bieden, alhoewel de waardy van de zelve niet het vyftigste deel kon uitmaken van de sommen die een Oorlog, waar van hy alleen de voordeelen had, my gekost heeft. De zelve beloopen op twee-en-dertig Millioenen Rynsche guldens.

Heeft zyne Keizerlyke Majesteit my de Aertshertoginne *Maria Antonetta* ten huwelyk gegeven, welke hy van de Infante van *Spanjen*, zyne eerste Vrouw, gehad heeft, zo is zulks niet geschied dan na dat hy alle hatelyke voorstellen had laten doen die hy goed vond van my te eischen, en na alle middelen in 't werk gesteld te hebben welke hinderpaalen konden zyn voor de grootheid daar myn Huis door dit Huwelyk toe kon komen. En hoewel dit in 't vervolg kon gebeuren, heeft de Keizer voorsorgen genomen, die my geene verpligting daar voor aan hem deden hebben.

Ik liet niet na aan het hoofd van myne Troupen in *Italien* te dienen tot aan

den

den Oorlog voor de Vrede van *Ryswyk*. *Maximiliaan Philippus*, Keurvorst 1705.
van *Keulen*, en Zoon van *Albert van Beyeren*, myn Oud-Oom, kwam te ster- *Februar.*
ven. Het belang, 't geen de Keizer had om zig te stellen tegens den Mededinger van mynen Broeder tot dit Keurvorstendom, deed hem de zyde van myn Huis kiezen, welke hem gunstiger als een andere was om hem te doen uitsluiten. Hy had door het zelve mede magtige Vrienden in 't Capittel van *Keulen*, welke sedert twee honderd Jaaren hunne Keurvorsten uit het Huis van *Beyeren* verkoozen hebben. Deze Mededinger was de Kardinaal van *Furstenburg*, wiens wraak de Keizer vreezen moest, na dat hy hem vier jaaren in een harde en onregtvaardige gevangenis gehouden had.

Myn Broeder wierd verkoozen: maar hy verloor de gunst van zyne Keizerlyke Majesteit zo haast als hy hem niet meer van doen had om een Mededinger, die te vreezen was, uit te sluiten. Dewyl het Bisdom van *Luik* door de dood des Barons van *Elderen* open was, is myn Broeder niet verpligt voor zyne verkiezing aan den Keizer. Hy had het met al zyn vermogen belet: en het stond niet aan hem dat een ander tot *Coadjutor* van *Hildesheim* verkoozen wierd, alzo myn Broeder tot die Waardigheid was verheven. Ondertusschen had ik my met yver aan de zyde van zyne Keizerlyke Majesteit gevoegd in den Oorlog, die weder in *Europa* kwam t'ontstaan. Ik heb hem niet, gelyk veele andere Vorsten, nog myne verklaaring, nog mynen bystand, doen koopen, en nooit de redenen onderzogt die ik zoude konnen hebben om zyn Verschil met zo veel kragt niet te ondersteunen.

Myn Broeder de Keurvorst van *Keulen* en ik onderhielden nog de beleefdheid voor het Hof van *Weenen*, tot zo verre dat wy de oprechting van het negende Keurvorstendom, ten voordeele des Hertogs van *Brunswyk Hanover*, niet tegen spraken: en deeze opregting was zelfs een openbaare schending van de Goude Bulle, het Tractaat van *Westphalen*, en het eigen Verdrag van den Keizer. Wy waren zelfs niet t'eenemaal onkundig van de vreemde overeenkomsten, die met dit oogmerk door een heimelyk Tractaat waren gemaakt. Wy waren eenigsins onderregt, dat de Keizer, voor het loon van zyne weldaad, van dien Prins geëischt had, dat hy zich verbinden zoude, zo voor hem als voor zyne Nakomelingen, nooit hunne stemme in verkiezingen te zullen geven als voor de Vorsten van het Huis van *Oostenryk*; en dat zyne Keizerlyke Majesteit van hem nog een andere voorwaarde verkreegen had, die alzo min met de waardigheid en met de pligt van een Keurvorst over een kwam.

Ik hoorde spreeken van een verbintenis, daar den Hertog van *Brunswyk-Hanover* in trad, noopende te bezorgen dat de Keizer, als Koning van *Bohemen*, een stem in de Keurvorstelyke Vergadering zoude hebben, buiten de verkiezingen een haatelyke stem, die de order der zittingen zoude verwarren, en met oneindige ongevoeglykheden vergezelschapt doen zyn, en die volkomentlyk de vryheid der overweegingen van de eerste Vergaderinge des Keizerryks zoude verhinderen.

Myn Broeder en ik wendden alle vlyt aan, en gaven onze stemmen tot de verkiezing van den Koning der *Romeinen*, die noch den vereischten ouderdom niet en had om tot die Waardigheid verheven te werden: en het was niet met

1705. Februar

het oogmerk van een verdagten Mededinger uit te sluiten, dat ik my by de zyde des Keizers voegde, om de verkiezing van zynen Zoon te bezorgen.

Myne genegentheid voor zyn Huis was d'eenige oorzaak van een daad, die ik deed, welke weinige van my verwagt hadden, en ik niet scheen te konnen doen zonder my zelven te vergeeten.

De diensten, die ik vervolgens aan zyne Keizerlyke Majesteit in *Duitschland* en *Italien* gedaan heb, wierden alzo kwalyk als de voorgaande beloond. Wanneer ik te *Madrid* verzogt het Gouvernement van de *Spaansche Nederlanden* onder de zelve voorwaarden als het den Aertshertog *Leopoldus* gehad heeft, en om het te houden als een Vorst van 't Huis van *Oostenryk*, waar van *Maria Anna*, Keurvorstin en Vrouw van *Maximiliaan*, myn Grootvader, was, wist de Keizer duizend hinderpaalen tegens myne eischen in te brengen. De diensten van myn Huis, nog de geenen die ik hem dagelyks deed, konden niet te weeg brengen, dat hy zig niet en kantte tegens het gevolg van een voorneemen, 't geen hy gehouden was te begunstigen, wanneer ik de Aertshertogin, zyne Dogter, trouwde. Hy was my tegen in *Spanjen*; en 't gelukte hem zo wel, dat, niettegenstaande de groote vriendschap van den geweezenen Koning *Karel den II*den. jegens my, het my onmogelyk was te verkrygen 't geen ik verzogt had.

De belangen van myne eerste Vrouw, die noch leefde, deeden my dit Gouvernement aanneemen, onder voorwaarden zeer veel verschillende van de geenen die ik had verzogt: en ik bevond my te *Brussel*, wanneer de zelve tot *Weenen* stierf. Ik heb niet dan over den Keizer te klaagen, wegens het weinig vertrouwen, 't geen hy omtrent my kwam te toonen in de schikking die hy deed van haare Juweelen. Zyn' Keizerlyke Majesteit liet de zelve in zyne bewaaringe blyven, die my echter toekwam, tot dat de meerderjaarigheid van mynen Zoon de weg zoude zyn om my te bederven, en het middel om zig daar van meester te maaken. De Keizer bediende zig van de magt van een Vader over een Dogter, welke in zyne armen sterft, om de Keurvorstin een Testament te doen maaken tot het welk ik niet geloof dat zy nog bekwaam geweest is.

Ik zal niet bedekken, hoe veel diergelyke handelingen my lastig vielen. De gewigtige diensten, die ik aan den Keizer gedaan heb, verdienden wel dat hy zig op een andere manier jegens my gedroeg: en de aanmaningen, die ik aan hem liet doen, in plaats van te verbeteren, verergerden het zelve; en ieder dag ontfing ik nieuwe proeven van zyne kleine erkentenisse voor myne liefde tot zyn Huis. En dit is het geen 't welk my heeft doen besluiten oneenzydig met het Hof van *Weenen* te leeven, en my niet meer voor des zelfs belangen op te offeren, als wanneer zy zich vereenigd zouden vinden met die van het Keizerryk.

Na dat ik het gedrag van den Keizer en het myne verhaald heb, laat ik het Keizerryk en geheel Europa oordeelen, wie van ons beiden beschuldigd kan werden wegens een onrechtvaardigen Oorlog te voeren, en aan wien men moet verwyten geene erkentenis te toonen. Ik heb de wapenen niet op-

opgevat, dan om my te beschermen; en myne Vooronders en ik hebben aan het Huis van *Oostenryk* kragtige diensten gedaan, zonder ooit iets daar voor genooten te hebben dan slegte tekenen van des zelfs erkentenisse. 1705. *Februar.*

Eindelyk: den 28sten der voorgaande Maand vierde men door de gantsche uitgestrektheid dezer Provincien een Dank-Vast-en Bededag, zo om God te danken wegens de groote Overwinningen welke de Wapenen van dezen Staat, en die der Hooge Geallieerden, geduurende het jongst verloopen Jaar hadden behaald, als om het vervolg zyner genaden en zegeningen van hem af te bidden. De Ridder Mitchel, door order der Koninginne van Engeland alhier gekomen om de Zee-operatien van dit Jaar met de Ministers van haare Hoog-Mogenden en de Gedeputeerden der Admiraliteiten te beraamen, was nu, na zyne Onderhandeling ten einde gebragt te hebben, weder naar Engeland gekeerd. De Graaf van Gallas, Extraordinaris Afgezant des Keizers, den Heer Vecelli, Commissaris Generaal zyner Keizerlyke Majesteit wegens den Koophandel, en Mylord Albemarle hadden zich by die gelegentheid mede derwaarts vervoegd. Men meende, dat de Kroonprins van Pruissen de zelve reis zou doen: maar de droevige tyding wegens de dood der Koninginne, zyne Moeder, belettede het hem. Zy wierd hem gebragt op den 5den. dezer Maand door den Heer van Reding, die te post van Hanover kwam, en was hem des te gevoeliger dewyl hy ze niet had konnen voorzien. Hy vertrok dan naderhand, om weder te Berlyn by den Koning, zynen Vader, te keeren. De Prins van Nassau, Erfstadhouder van Vriesland, die een gedeelte van de winter in den Haag had doorgebragt, was met de Princes, zyne Moeder, ook weder naar Leeuwaarden gekeerd. Kort te vooren had men een eindelyk vergelyk gesloten tusschen zyne Allerdoorluchtigste Hoogheid en den Graave van Albemarle, ter zaake der pretentien van dezen laatsten op de Goederen naagelaten door wylen den Koning van Engeland, welke hem door de genoemde Princes betwist wierden. De Graaf van Nassau-Saarbruk, hier voormaals Lieutenant Generaal in den dienst van haare Hoog-Mogenden, en Gouverneur van Nimwegen, was op het eind der voorgaande Maand in Duitschland, alwaar hy in eenzaamheid op zyne Landgoederen leefde, komen t'overlyden; en wierd zyne dood alhier aan alle de Persoonen van onderscheiding bekend gemaakt. De Generaal Salisch, een der oudste Verscheidene byzonderheeden.

 en

1705. Februar. en ervarenste Generaalspersoonen in haarer Hoog-Mogenden dienst, was voorzien geworden met het gewigtig Ampt van Generaal der Infantery van den Staat ; en de Colonel Cromstrom, Aide de Camp des Veldmaarschalks van Ouwerkerk, tot Gouverneur van Huy aangesteld. De Graaf van Goes, Extraordinaris Afgezant des Keizers, had zich op weg begeeven naar Weenen, gelyk ook de Marquis de Luvrano, een Napolitaansch Heer, welke uit Portugaal, alwaar hy zyne Katholyke Majesteit had gevolgd, weder te rug was gekeerd, enz.

MAART.

SPANJEN en PORTUGAAL. Optogt der Koningen van Spanjen en Portugaal naar Ciudad Rodrigo, enz.

DE twee Koningen, te weeten die van Spanjen en Portugaal, voorgenomen hebbende het beleg voor (a) Ciudad Rodrigo (de sterkste Plaats die de Spangiaarden op de Grenzen hadden, en zelfs de Sleutel van hun Ryk, hoewel na deze gesteldheid van zaaken niet met alle de vereischte noodzaakelykheden voorzien) te slaan, had zich hun Leger, bestaande in twee-en-dartig Bataillons en zes-en-dartig Esquadrons, ten dien einde te Almeyda vergaderd, alwaar zich de genoemde Vorsten den 20sten. September des voorgaanden Jaars vervoegden. Den 22sten. deed de Koning van Spanjen het Leger reveuë passeeren, en den 25sten. een beweeging maaken ; waar na men de rechter Vleugel langs de Goa, en de slinker onder Almeyda uitstrekte. Den zelven dag stuurde men een Detachement uit om het Leger des Hertogs van Berwik, die aan d'andere zyde van d'Agueda by een Vlek, S. Felix geheeten, met omtrent achtien duizend Man in een zeer voordeelige Post gecampeerd lag, te gaan erkennen. Den 30sten. wird een Krygsraad gehouden, en daar in besloten boven Ciudad Rodrigo t'avanceeren, ten einde over de Rivier d'Agueda te trekken ; waar op het Leger zich des anderendaags te Campillo ging nederslaan : en gelyk

(a) Ziet 2 Deel van het Jaar 1704. pag. 256.

gelyk deze Plaats in Castilien gelegen is, wierd 'er de Koning Karel aanstondts over zyn' intreede in zyne Staaten begroet. De volgende dagen toog het Leger voort tot aan Curidad, niet verre van Ciudad Rodrigo; trekkende den Hertog van Berwik gestadig langs de Rivier om 'er den twee Koningen den overtogt af te betwisten. Den 7den. October kanonneerde men van wederzyde zeer hevig op malkander, doch met eenig voordeel aan de kant der Franschen vermits ze een beter Artillery hadden; 't geen de twee Koningen deed bemerken, dat het vruchteloos voor hen zou weezen den overtogt der gemelde Rivier langer te beproeven, terwyl het vyandlyk Leger daar lag om ze hun te betwisten: weshalven zy het besluit namen van af te trekken. Deze beweeging, hoewel gevaarlyk, geschiedde met zo veel order, dat 'er de Vyanden gantsch geen voordeel uit konden trekken. Zy toogen wel over d'Agueda, met het voorneemen buiten twyfel van op d'Achterhoede te vallen: maar de tyd, welken zy van nooden hadden om over te trekken, nam dien weg welken zy van nooden gehad zouden hebben om te vervolgen; zulks dat zy niet anders konden doen als eenige achtergebleevenen oplichten. 't Leger der twee Koningen sloeg zich dan des avondts neder aan de Goa, en, hebbende vervolgens den optogt voortgezet, kwam den 10den. te Guinaldo, daar het halte hield. Den 15den. bereikte het Asayelas, en bleef 'er tot den 18den.; waar na het gescheiden, en in de winterquartieren gezonden wierd. Den Hertog van Berwik, die zich tot daar toe by Ciudad Rodrigo had gehouden, vernoegd wegens de Geallieerden te zien aftrekken, en de Veldtogt geëindigd, gaf van gelyken zyne orders tot de winterquartieren, en vertrok den 20sten. uit het Leger, neemende den weg naar Madrid, daar hy den Maarschalk de Thessé moest vinden, en het Gebied aan hem overgeeven. 1705. Maart.

De Marquis de Villadarias lag ondertusschen sedert den aanvang van de Maand September gestadig omtrent Gibraltar, doch zonder in eenige weeken iets tegens die Stad t'onderneemen: maar hebbende den 7den. of 8sten. October een versterking van drie duizend Man, benevens ett.lyke stukken Kanon, welke Monsr. de Pointis (en niet de Graaf van Thoulouse, gelyk de spraak had gegaan dat hy te Malaga gedaan had) aan land gezet, wierden aanstondts de noodige bereidselen gemaakt om 'er het beleg voor te slaan; ten welken opzichte men Gibraltar door de Spanjaarden beleegerd.

1705. Maart. moet aanmerken, dat Monsr. de Pointis den 4den. der genoemde Maand October met een Esquadre van zestien of achtien Schepen, waar onder tien van linie waren, voor Gibraltar was gekomen, en dat, na de gemelde Troupen aan land gezet te hebben, hy het gelaat maakte van daar te willen blyven, om de Plaats, terwyl de Marquis van Villadarias haar aan de landzyde zoude belegeren, ter zee geblokeerd te houden: doch weinige dagen daar na vaardigde hy dartien van zyne Schepen af naar Cadix, en bleef zelve met vyf Fregatten in de Baay leggen. Midlerwyl wierd op order van den genoemden Spaanschen Veldoversten (die een Leger van vyftien à zestien duizend Man had, benevens een Artillery van veertig swaare en zes-en-twintig mindere stukken Kanon, mitsgaders elf Mortieren) des nachts tusschen den 21 en 22sten. October de Trenchée voor Gibraltar geopend, en het Beleg op zodanig een wyze voortgezet als het onderstaande Verhaal, opgesteld in het Spaansche Leger, medebrengt.

Verhaal wegens de Belegering van de sterke Stad Gibraltar opgesteld in het Spaansche Leger onder den Marquis van Villadarias.

NA dat alle de noodzaakelykheden tot het Beleg van de Stad Gibraltar klaar gemaakt waren, wierden des nachts tusschen den 21 en 22sten. October de Loopgraaven geopend. Den 22sten. vervaardigden wy de Linie van communicatie. Don *Bonifasio Manique*, en de Baron van *Witerfold*, Generaal Majoor, commandeerden dien dag in de Loopgraven. Wy wierpen een Battery op van 3 stukken Kanon en 4 Mortieren tegens den Berg, waar van de Belegerden zeer hevig schooten. Dien dag bequamen wy 2 Gequetsten. Den 23sten., 's nachts, avanceerden wy met graaven ontrent 1200 schreeden, zo aan de rechter als linker hand, en brachten de Attaquen by malkanderen door 2 Paralellen, met verlies van 2 Dooden en 4 Gequetsten. Den 26sten. begon de Artillery te speelen; en de Marquis de *Villadarias* dien dag de Werken bezigtigende, wierd het Paard onder zyn lyf door een Bombe gequetst. Behalven het sterk schieten 't geen de Vyanden van den Berg en den Toorn deeden, wierpen zy een groot getal Bomben uit een Galjoot, 't welk in de oude Haven lag. De Battery op den Toorn wierd den 27sten. door ons Kanon om ver geschoten; en de Baron de *Pointis*, ziende dat het Bombardeer-galjoot onze Arbeiders zeer incommodeerde, zond den 28sten. 's nachts, Monsr. de *Gaburet* met een Tartane om het zelve te verbranden, 't welk

't welk gelukte. Dit kostte hem 12 20 Dooden als Gequetsten: en de Vyanden, 1705.
die in 't Galjoot waren, verlooren een gelyk getal. De anderen namen de *Maart.*
vlucht; en het Galjoot sprong in de lucht. Den 29sten, continueerde men met het overhoop schieten van den Toorn op den Berg. Den 30sten. wierd aan de Werken gearbeid. Den 31sten. wierd de vyandlyke Battery op den Berg door een Bombe in disordre gebracht; en men zag een groote rook daar van opgaan. Den 1 en en 2den. November wierden de Werken alle voltooid: doch de Vyand schoot zo sterk uit de Stad, dat de meeste Werken by daag over hoop geschooten wierden, die dan 's nachts weder wierden hersteld. Met dit te doen wierd dagelyks, zonder veel grond te winnen, voortgevaaren. Dien dag (den eersten) deeden de Belegeraars met 160 à 70 Man een uitval, joegen de Spanjaarden ten deelen uit de Werken, en keerden met verlies van 19 Dooden en Gekwetsten te rug; hebbende ontrent 300 der Belegerden gedood en gekwetst, en 28, waar onder eenige Officiers, gevangen meedegesleept. Den 10den. rangeerden zich eenige Vyandlyke Schepen, die den 9den. aan d'ingang van de Baay verscheenen, in een linie, en schooten verscheidene kanonschooten zonder schade te doen. Vervolgens zeilden ze de Baay dieper in, alwaar 5 *Fransche* Fregatten onder het gezag van de Messrs. de *Pointis* en *Gabaret* lagen. De eerste was op dien tyd aan land, en de ander op de Schepen, om alles te bezorgen wat tot tegenweer dienst konde doen: doch alzo de party te ongelyk was, wierd 'er zo veel van de Equipagie geborgen als men mogelyk vond; waar na de Schepen aan strand gezet, en in den brand gestoken wierden, dewyl ze anders zekerlyk in de handen van den Vyand zouden zyn geraakt. De Vyanden bragten dien dag alle hunne Chaloupen in zee, en ontlaadden Oorlogstuig, Mondkost, en een Renfort van 7 a 800 Man, die na hunne wensch in de Stad geraakten. De Schepen bleeven in een linie leggen, en schooten geweldig op onze Arbeiders. Men had wyders een Battery van twaalf stukken opgerecht, om in de oude Moulje en in 't Bastion van *St. Paul* bres te schieten; 't welk met zulk een succes was geschied, dat men den 13den. daar mee ophield, alzo de Bres reedts breed genoeg was. Den 14 en 15den. continueerden de Batteryen met gevolg te schieten; en de Bressen waren zo breed, dat men geloofde binnen weinige dagen een generale storm daar op te zullen konnen doen. Den 15den., 's morgens ten 11 uuren, raakte een versterkte Molen by d'Attaque door een vyandlyke Bombe in den brand, en sprong benevens verscheidene Wagens, met Kruid geladen, in de lucht. By deze occasie hebben wy 200 Man en veele Paarden zo dood als gequetst bekomen. Den 16den. continueerde men van onze groote Battery de Gordyn te beschieten; en men had 8 Stukken van den Vyand gedemonteerd.

Den 17den. wierd de Battery aan de landzyde voltooid. Den 18den. wierd van een Battery van 12 halve Kartouwen en van een andere van 10 zes-en-dertig Ponders vuur gegeven, en wel met zodanig een geweld, dat de Bres merkelyk verbreed wierd. Den 19den. en 20sten. wierd zulks agtervolgd; zynde alstoen het meeste Geschut der Belegerden gedemonteerd, de Gordynen van de Wal byna

met

1705. Maart. met de grond gelyk gemaakt, en het Kasteel meest plat geschooten. Daar was reedts bevel gegeven om alles tot den generalen Storm gereed te maken: en om het Arbeidtsvolk aan te moedigen, wierd dubbeld loon gegeven; en aan anderen, welke iets van gewicht uitvoerden, geene vergeldingen gespaard.

Tot beter verstaaning van zekere omstandigheden, in dit voorgaande Relaas gemeld, zullen wy hier ook laaten invloeijen het volgende Uittreksel van een Brief, geschreeven in het Leger van den Marquis de Villadarias, als wat wydloopiger daar in aangeroerd zynde.

Uit het Leger van den Marquis de Villadarias, leggende voor Gibraltar, den 17den. November.

DEN 7den. dezer Maand verscheenen in 't gezicht van deze Plaats dartien Schepen van linie, Engelschen en Hollanders, benevens negen kleine Fregatten; en den 9den., omtrent ten vier uuren namiddag, kwamen ze in de Baay, daar vyf Fransche Fregatten van het Esquadre des Barons van Pointis lagen. Een dezer Fregatten had het geluk van t'ontkomen. Monsr. de Gabaret, die het gebied over de zelve voerde in het afweezen van den Baron de Pointis, welke zich toenmaals by ons bevond, deed terstond met Chaloupen het Volk der vier andere Fregatten, benevens een gedeelte van der zelver Kanon, Munitien, enz. aan land zetten: en hebbende vervolgens de gemelde Schepen doen stranden, liet hy 'er den brand in steeken, om te bezorgen dat ze niet door de Vyanden genomen of verbrand mogten worden. De zelve dorsten geduurende eenige dagen niets ondernemen: maar den 15den. dezer loopende Maand zetteden zy alle hunne Chaloupen in zee, en stuurden zeven of acht honderd Man tot versterking in de Plaats, benevens een meenigte van allerhande Munitien, zonder dat men het konde beletten. Dien zelven dag, 's morgens ten elf uuren, sprong de Molen by d'Attaque in de lucht, gezamenerhand met drie Wagens gelaaden met Kruid, door een Bombe der Vyanden die 'er den brand in had gebragt; en wy kreegen door dit toeval over de twee honderd zo Dooden als Gekwetsten. Gisteren kwam zich het Esquadre der Vyanden, 't geen gecommandeerd word door den Ridder Leake in slagordre voor de kust schaaren; en sedert heeft het een schrikkelyk vuur op ons gemaakt, zulks dat wy veel volks in onze Loopgraaven verliezen: maar niettegenstaande dit, en den Bystand die in de Plaats is gekomen, vervolgen wy 'er het beleg met alle wakkerheid af. Onze Batteryen hebben acht stukken Kanon der Vyanden reddeloos geschooten; 't geen hun vuur vry wat heeft doen verminderen. De Poort aan de landzyde is t'eenemaal geruineerd. Ook is 'er een groote bres in het oude Bastion van S. Paul. Gisteren begon onze

ze

-re groote Battery bres in de Gordyn te schieten ; en men vervaardigt alle 1705.
noodzaakelykheden om den algemeenen storm binnen drie of vier dagen te leveren. *Maart.*

Zonder ons op te houden met een omstandig verhaal van dit Beleg, zullen wy ons vernoegen met 'er de voornaamste omstandigheden af neder te stellen, en derhalven hier noch een Brief byvoegen geschreeven uit Gibraltar, door welkers middel men zal konnen vervullen 't geen in den voorgaanden, noopende de komst van den Admiraal Leake met zyn Esquadre in de Baay van de genoemde Plaats benevens des zelfs verrichtinge aldaar, vergeeten mogt weezen.

Uit Gibraltar, den 21sten. November 1704.

DEN 9den. dezer Maand kwam den Admiraal Leake met het Esquadre Engelsche en Hollandsche Schepen, 't geen hy commandeert, in deze Baay. Hy overrompelde daar twee vyandlyke Oorlogschepen, ieder van 34 stukken kanon, een Fregat van 12 stukken, een Brander, een Tartane, en twee Engelsche Schepen welke genomen waren gaande van Livorno naar Engeland; van alle welke Schepen het Volk zich aan land bergde, na dat zy ze hadden doen stranden en in den brand gesteeken. Een ander vyandlyk Schip van 30 stukken kanon, 't geen zich in zee had begeeven, wierd genomen door een Engelsch Oorlogschip, *de Swaluw* geheeten. De Vyanden hadden besloten ons des nachts tusschen den 9 en 10den. aan te tasten, hebbende ten dien einde een groote meenigte van Vaartuigen verzameld, in de welke zy drie duizend Man naar de nieuwe Moelje moesten overvoeren, ten einde de Stad te gaan bestormen: maar de komst van den Ridder Leake heeft dit voorneemen doen verdwynen. Den 11den., 's morgens, ontdekte men vyf honderd Vyanden op den top van een Berg die de Plaats commandeert, daar zy met koordeladders op geklauterd waren. Hier op wierden onze Granadiers onder het bevel van den Colonel Bor afgevaardigd om die Post weder in te neemen; 't geen zy met groot gevolg uitvoerden, hebbende twee honderd Man gedood en d'anderen gevangen genomen, waar onder zich een Colonel en dartig andere Officiers bevinden. De Prins Hendrik, Broeder des Prinsen van Hessen-Darmstad, wierd in deze actie gekwetst. Den Admiraal Leake heeft ons Provisien beschikt voor zeven maanden, en twee honderd vaten Buskruid; mitsgaders vyf honderd Matroozen van zyn Esquadre aan land doen treeden, om ons de schade, door het Kanon der Vyanden veroorzaakt, te helpen herstellen, en verscheidene nieuwe Werken tot onze zekerheid op te werpen. De Belegeraars vaaren voort met bres te schieten, doch met weinig gevolg: en al maakten zy ze ook grooter, vervaardigen wy een Tegenwerk

1705. Maart. werk, uit het welk wy hen van de Bres konnen verdryven, indien zy onder namen de zelve te beklimmen: doch men gelooft niet, dat zy het zullen beproeven, ter oorzaak der groote swaarigheden die 'er te boven te komen zyn, niet alleenlyk door onze gelukkige gelegenheid, maar ook door de Werken uit de welke wy hen van ter zyde, van vooren, en van achteren konnen beschieten. Den Admiraal Leake doet alle zyne Chaloupen vervaardigen, en zal wapenen geeven aan de geenen die de zelve zullen bemannen, om de Vyanden ook van de zeekant aan te tasten. Wy verwachten maar het nieuw Secours van Portugaal, om een uitval op de Belegeraars te doen; en alsdan hoopen wy, dat wy hen zullen noodzaaken de belegering op te breeken. Wy hebben den Colonel Fox, en den Colonel Nugent, onzen Lieut-Gouverneur, verlooren.

Men ziet uit dezen Brief, dat het geen secours van Manschap was 't geen de Ridder Leake tot Gibraltar was komen brengen, maar een secours van Munitien, of, om beter te zeggen, dat hy daar niet en was gekomen dan om de verdeediging der Belegerden te secondeeren; zynde alle de hulp welke zy van een goed Esquadre, gelyk het zyne, konden verwachten. Ook is het waar, dat, gelyk Gibraltar gelegen is, een wel voorziene en wel uitgeruste Vloot, in geval van belegering, zeer veel kan helpen tot de verovering of de behoudenis van die Plaats: en men meent, dat het die reden was, zo veel als eenige andere, welke den Graaf van Thoulouse aandreef om Monsr. de Pointis met het Esquadre, 't geen hy commandeerde, daar ontrent te laaten. In der daad, Monsr. de Pointis had uitdrukkelyke last om te beletten dat Gibraltar niet ter zee bygestaan mogt worden, en de Belegeraars in alles, daar hy in konde, te begunstigen. Ten dezen einde dan had hy met zyn Esquadre eenigen tyd daaromtrent gekruist, en was, na dat hy 'er het grootste gedeelte af naar Cadix had gezonden, echter met het getal van Schepen, gelyk men hier voor gezien heeft, in de Baay blyven leggen. Men moet gelooven, dat, wanneer Monsr. de Pointis zyn Esquadre aldus weg stuurde, hy als een zekere zaak onderstelde, dat de Geallieerden buiten staat waren van aan die kant in zee te verschynen; en dat zyne verbaasdheid ongemeen moet geweest zyn, wanneer hy het Engelsche en Hollandsche Esquadre aangekomen, en zyne Fregatten in den brand zag. Doch 't zy hier mee zo 't wil, zyn besluit was wel haast genomen: en gelyk hy niet de minste Bark had overgehouden daar hy zich op kon begeeven, vervoegde hy zich te post naar Cadix, om 'er zyn Esquadre op nieuws te doen toerusten; daar met zulk een yver en gevolg aan wierd gearbeid, dat het in 't begin.

gin van December in staat was om uit Cadix te loopen, en 'er in der daad den 10den. der genoemde Maand met dartien Fransche Oorlog-schepen, en vier Galjoenen ten oorlog toegerust, uitliep. Van een andere kant verstond men, dat op d'instantien des Prinsen van Darmstad, die aan de twee Koningen in Portugaal had geschreeven, om hun den staat, daar hy zich in bevond, bekend te maaken, en een spoedigen bystand van Manschap van hen te verzoeken, de resolutie te Lisbon was genomen van hem het Batailllon Engelsche Gardes, 't geen zo even eerst uit Engeland gekomen was, benevens dat van Barimore, een Hollandsch Bataillon, en ook noch een Portugeesch, toe te zenden: dat zelfs die Troupen den 5 en 6den. December ingescheept wierden: en dat den Admiraal Westhone daar op met de Krygsbenden, welke in Ierland geëmbarqueerd waren, aangekomen zynde, een gedeelte der Schepen van zyn Esquadre gecommandeerd was om tot Geleide aan het Secours te dienen: en dat het alles den 10den. onder zeil was gesteeken. Nu verwachtte men te weeten, of deze Bystand gelukkiglyk aangekomen zou weezen, of dat 'er eenig gevecht ter zee zou voorgevallen zyn. Het scheen, dat men zulks te gemoet moest zien: want de Brieven van Madrid van den 19den. behelsden, dat de Ridder *Leake* zes dagen te vooren, naamentlyk den 13den. der meergenoemde Maand, de Baay van Gibraltar had verlaaten, en in zee was gesteeken, oogschynlyk om het Secours te gemoet te zeilen. Wyders wist men ook noch, dat de Werken der Belegeraars zeer verre voortgezet waren: dat ze zelfs drie groote bressen in het Ligchaam der Plaats hadden gemaakt, zulks dat ze de straaten en huizen ontdekt konden zien: en dat het Garnisoen tot op duizend man gesmolten was: doch dat men echter den storm niet dorst onderneemen. De zelve Brieven bragten ook mede, dat de Koning Philippus die zaak uitsteekend ter herte nam, en besloten had d'uiterste poogingen aan te wenden om ze ten einde te brengen: dat hy zelfs middelen had gevonden om kortelings sestig duizend pistoolen aan den Marquis van Villadarias te zenden, tot de betaaling van het Leger en d'andere noodwendigheden van het Beleg: en dat hy orders had gegeeven om noch vier duizend Man, gereguleerde Troupen, derwaarts te doen trekken, enz.

1705. Maart.

Eindelyk zullen wy den Leezer hier ook mededeelen den onderstaanden

1705. Maart. den Brief, geschreeven uit Malaga, en behelzende sommige byzonderheden daar hier voor geen melding af is gedaan.

DE *Engelsche* Schepen, die den 9den. November van *Lissabon* in de Baay van *Gibraltar* arriveerden, waren 24 à 25, en de *Fransche*, welke binnen die Baay lagen, 5 in getal. De laatste, niet komende echappeeren, staken zich zelve in den brand; als mede een Fransch Bombardeergaljoot, en een van hunne twee Pryzen. d'Andere, zynde een *Venetiaansch* Schip, is by *d'Engelschen* in de Baay blyven leggen, welke nu met malkander 29 Schepen sterk zyn. Over hunne komst aldaar is groote vreugde te *Gibraltar* getoond. Dien zelven dag was vastgesteld op de Stad te stormen; ten welken einde des nachts 3000 Man door een Schaapherder, achter een Berg om, tot aan een Plaats genaamd *Assalto de Lopo* gebragt wierden, waar van 3 à 400 Man tot boven op den Berg van *Jupiter* geraakten: maar *d'Engelschen* wierden hen gewaar, voor dat 'er meerder konden opkomen om die Post te maintineeren. Die van 't *Fransche* en *Spaansche* Leger *d'Engelschen* verneemende, vielen op hen aan: maar *d'Engelschen* sneeden hun zodanig de pas af, dat 'er geen meerder konden opkomen; en van de 3 à 400 Man, welke reedts boven waren, zyn maar weinige, die van boven afsprongen en rolden, weder beneden geraakt. De rest is gedood of gevangen; en onder de laatste 30 Officiers, waar by 14 Capiteins, en de Major van 't Regiment van *Don Anthonio de Figueroa*. Op dit gerugt van schermutseling, zonden de Schepen wel 50 Chaloupen en Vaartuigen met assistentie van Volk aan Land, en voeren zo af en aan; zulks dat die Pas nu zodanig bezet is, dat daar niet meerder is op te komen. Over deze Actie en alle de verdere Directien raakten dien dag den Hertog van *Ossuna* en de Graaf van *Aguilar* met den Marquis de *Villadarias* in woorden. Men zegt, dat de degens uit de scheden zyn geweest; dat *Villadarias* in den arm is gequetst; en dat *d'Ossuna* en *Aguilar* uit het Leger geretireerd zyn. Veele Volkeren van de Kusten gaan ook weg, by gebrek van leevensmiddelen. Door de komst der *Engelsche* Schepen, en het sterk schieten van hun Kanon en Bomben, was het *Spaansche* en *Fransche* Leger mede genoodzaakt geworden te gaan verleggen. Ook doen die van binnen door het sterk schieten hun mede groote schade; en werd zeer gevreesd, of nu wel iets verder op de Plaats t'onderneemen zal zyn. Den 15den., 's morgens ten 10 uuren, is het Kruid-Magazyn van 't Leger gesprongen; waar door twee Molens, en verder alles daar omtrent beschadigd, ook wel 300 Persoonen zo dood als gekwetst zyn, enz.

SPANJEN. Komst des Hertogs van Berwik aan het Hof, gelyk ook van den Maarschalk de Thessé.

NA dat den Hertog van Berwik, op zodanig een manier als (a) hier voor gezegt is, het Leger had verlaaten, toog hy naar Salamanca, daar hy zich een tyd lang ophield om 'er de winterquartieren te reguleeren, en kwam vervolgens te Madrid. Dit geschiedde den 29sten. October; en de Koning en Koningin, welke hy de eer had

(a) Ziet pag. 165.

van.

van te groeten, ontfingen hem zeer minnelyk. Acht dagen daar na kwam de Maarschalk de Theslé, welke op hem volgde in het Gebied der Troupen van Vrankryk, mede te Madrid; en gelyk den Hertog van Berwik maar de komst van dien Veldoversten verwachtte, vermoedelyk om hem alle de kennissen en onderrechtingen, welke hy in dit nieuw Gebied van nooden had, mede te deelen, vertrok hy terstond naar het Hof van Vrankryk, begiftigd door den Koning met een Afbeeldsel van haare Majesteiten omzet met diamanten. Wat den Maarschalk de Thessé belangt, de Koning hield zich zo verzekerd van de groote en nutte diensten die hy hem stond te doen, dat hy hem al voor af wegens de zelve wilde vergelden, en hem derhalven met d'Order van het Gulde Vlies vereerde. De plechtigheid 'er af geschiedde op Maandag, den 17den. November; en den Hertog van Veraguas was 'er zyn Gevader. De Graaf van Montezuma wierd ter zelve tyd Grande van Spanjen gemaakt, doch vermiddels een financie van honderd duizend écus; 't geen een groot onderscheid tusschen het een en het ander gunstbewys stelde. 1705. Maart.

Men verzekerde nu, dat het vertrek der Gallioenen op nieuws tot aan de Maand Maart was uitgesteld, en gaf 'er tot reden af dat de Schepen van het Esquadre van Monsr. de Pointis, welke verordend waren geweest om de zelve te begeleiden, al te veel in den Zeeslag hadden geleeden om een zo lange reis t'ondernemen. Maar het was veel geloofelyker, dat het voortsproot uit dat de Geinteresseerden ze niet hadden willen bevrachten: en het scheen gantsch niet met de waarheid over een te komen, dat men hun dit Convoy had aangebooden, en hen zelfs zo zeer geperst om het aan te neemen, indien het niet in staat was geweest van te dienen, of ten minsten zo men geen ander gereed had gehad om het in des zelfs plaats heen te stuuren. Men moet ten dezen opzichte weeten, dat de Koning over eenigen tyd aan het Consulaat van Sevilien had geschreeven, om 'er aan voor te stellen den Handel van Indien met de Franschen te deelen, vermiddels het welk d'Allerchristelykste Majesteit beloofde dat hy de Gallioenen, zo in 't heen gaan als 't wederkeeren, door zyne Schepen zou doen begeleiden: doch het Consulaat, hoe zeer men 'er ook om aan hield, wilde na deze voorstelling geensins luisteren; gelyk ook nu niet, wanneer de zelve weder gedaan wierd: vreezende, dat, als men den Franschen, welke te Sevilien en te Cadix waren, al mogt weigeren geza- Verscheidene gewigtige byzonderheden.

1705. Maart. menerhand met de Spanjaarden in de Gallioenen te laaden, daar men verstond dat zy zich zeer weinig over bekommerden, zy de Schepen van het Convoy, indien het aangenomen wierd, daartoe zouden gebruiken, 't geen toch een en 't zelfde was: waar af het Hof van Vrankryk verstendigd zynde, verklaarde d'Allerchristelykste Koning te zullen toestaan dat zyne Schepen door Spaansche Commissarissen gevisiteerd, en, by aldien men ze met eenige Koopmanschappen gelaaden vond, geconfisqueerd wierden. Doch het kon altomaal niet helpen; blyvende het Consulaat, of de Kamer, even volstandig by haare weigering. Deze wederstreeving belemmerde de twee Hoven geweldig: want zy konden niet besluiten tot het ontwerp, 't geen aan dat van Vrankryk gemaakt was, wegens den Handel van Indien onder de Franschen en Spanjaarden gemeen te maaken, te laaten vaaren; en zagen aan d'andere kant wel, dat het te veel gewaagd zou weezen het zelve in de tegenwoordige geschapenheid van zaaken geweldiger hand te willen doordringen. Zy wisten maar al te wel, dat Spanjen vol was van Lieden den Huize van Oostenryk toegedaan, welke maar een gunstige gelegentheid zochten om het momaanzicht af te lichten: en de zorg noopende een waakend oog op de verdachte Persoonen te houden was geene der minsten welke de Ministers van den Koning Philippus bezig hielden. Hunne wakkerheid ten dien opzichte vertoonde zich des te meer om dat 'er hunne eigene zekerheid aan gehegt was, en dat, terwyl zy arbeidden aan de handhaaving van den Koning, dien zy zich hadden gegeeven, zy geloofden aan die van hunne eigene fortuin t'arbeiden. Men moet zich dan niet verwonderen, dat men zo dikwils hoorde spreeken van Lieden die in de gevangenis waren gesmeeten zonder dat men wist waarom, noch dat men in 't gevolg kwam t'erkennen dat ze verstand met de Vyanden hadden gehouden. Het wantrouwen en de vrees bragten deze werking voort. Men verstond ten dezen aanzien, dat het Hof van Madrid in het begin der Maand November eenig vermoeden opgevat hebbende tegens de Graaven van Cifuentes en Herillo, hen beiden den 4den. door Gerechtsbedienden by de kop deed vatten, en hunne papieren verzekeren. De Graaf van Cifuentes in bewaaring gesteld zynde ten huize van een Alcalde, vond gelegentheid om t'ontvluchten: maar de Graaf van Herillo wierd naar Pampelune gevoerd. Des anderendaags arresteerde men ook eenige Domestiquen des Graven van Cifuentes, en stuurde een Corps Cavallery

lery naar Pesadilla, om Don Juan Francesco de Frias, Fiscaal der Inquisitie, by de kop te vatten, en in ballingschap te brengen. Ondertusschen was het Hof in een ongemeene bekommering: en hoewel het de voorzichtigheid had gebruikt van de nieuwe Regimenten en Compagnien Gardes zo te voet als te paard alvoorens in de Stad te doen komen, hield het zich echter niet verzekerd, en liet dag en nacht door vyftig Ruiters scherpe ronde rondom het Paleis doen. Men kon niet te weeten komen, welke de misdaad was daar de Graaven van Cifuentes en Herillo mede beschuldigd wierden: en wat Don Juan Francesco de Frias belangt, alles wat men 'er af vernam was, dat hy geweigerd had zich te schikken na de wille van den Koning in een zaak van de volgende natuur. De Groot-Inquisiteur pretendeerde een decisive stem te hebben in alle de Vonnissen der Inquisitie, al waren ook alle d'andere Inquisiteurs van een contrarie gevoelen als het zyne geweest; en in der daad, hy had het doorgedrongen: maar de Koning willende dit gebruik veranderen, verklaarde dat hy in 't toekomende niet meer als een dubbelde stem zou hebben; en hier stelde de Fiscaal zich uit hoofde van zyn Ampt tegen, hoewel de Groot-Inquisiteur zelve zich zachtelyk daar aan onderwierp. Don Vincent Primo, Gouverneur van Badajoz, welken men mede over eenigen tyd op zeer lichte vermoedens gevangen had genomen, was nu eindelyk onschuldig verklaard, en in de functien van zyn Ampt hersteld: maar met den Abt van Caridad, een Klooster by Ciudad Rodrigo gelegen, droeg het zich zodanig niet toe. De spraak ging, dat de genoemde Abt verstand met den Koning van Portugaal had, en dat men zelfs in 't begin van October een Brief had onderschept, waar mede hy hem verwittigde, dat hy het Spaansche Leger, 't geen niet in staat was om zich zo haast in slagordre te konnen stellen, zou gaan aantasten. Hier op wierd hy by de kop gevat, en met den Brenger van den Brief in de gevangenis is gesmeeten. Eenige andere Persoonen van aanzien waren mede aan verscheidene oorden des Koningryks gevangen genomen, of gedisgracieerd: en behalven de gedisgracieerden vond men zo veele misnoegden aan het Hof en in de Stad, welke zich hier voormaals d'yverigste aanhangers van den Koning Philippus verklaard hadden, dat men 'er een zeer lange lyst af zou hebben konnen maaken. Hun getal vermeerderde zelfs van dag tot dag: en zonder te spreeken van den Groot-Inquisiteur, welke, gelyk men wel kan denken, onder d'eere-

1705. Maart.

1705. Maart. d'eersten wierd gerekend, stelde men 'er nu ook by Don Francisco de Ronquillo; hebbende die Veldoverste zich te Valladolid vertrokken, en zyn Ampt van Capitein Generaal van Castilien verlaaten, ter oorzaak dat de Koning hem het gebied over de Troupen van Estremadura had ontnomen om het aan den Marquis van Thoui te geeven. De zelve Marquis was ook tot Gouverneur der Wapenen aangesteld; het Ampt van Capitein Generaal van Badajoz aan den Marquis de Bay, Lieutenant Generaal, gegeeven; het Gouvernement van Ciudad Rodrigo aan Don Philippo de Zuniga, en het Onderkoningschap van Arragon aan den Aertsbisschop van Saragossa. Den Prince Tserclaas de Tilly, die weder naar de Nederlanden moest keeren, had men herroepen, om zyn Ampt van Capitein der Lyfwacht aan het Hof waar te neemen; doch in tegendeel d'Aertsbisschop van Sevilien eindelyk het verlof verkreegen van zich weder naar zyne Kerk te mogen vervoegen. Hy had het al over lang met groote instantie verzocht, en men hem tegens zynen dank aan het Hof gehouden, onder voorwending dat men zyne goede raaden niet kon ontbeeren. Daar wierd ook gezegt, dat de zaak van den Vader Froïlan Diaz, eertydts Biechtvader van wylen Koning Karel den II^den^., maar die sedert door order der Inquisitie in zyn Klooster opgeslooten was geweest, geëxamineerd en geëindig stond te worden; met byvoeging, dat zyne Majesteit alreedts geordonneerd had meerder vryheid aan hem te geeven, als hy voorheen had genooten.

Krygsrustingen voortgezet, enz. Om den Oorlog tegens de verbondene Mogendheden gaande te konnen houden, nam de Koning het besluit van niet alleenlyk de Troupen, welke hy op de been had, te recruteeren, maar ook nieuwe te werven; tot onderhoud van alle welke Krygsbenden hy een Tax van twintig ten honderd stelde op alle de militaire en politique Gagien: en buiten twyfel was dit de Fonds welke men sedert een tyd zei dat de Krygsraad had uitgevonden, en die verscheidene Millioenen moest opbrengen. Daarenboven had zyne Majesteit ook noch vrywillige Contributien en Subsidien aan alle de Koningryken en Staaten van Spanjen verzocht: maar eenige verschoonden zich op hun onvermogen, en onder anderen het Prinsdom van Catalonien; 't geen het Hof geweldig misnoegde. Die van het Koningryk Gallicien, daar de Koning acht duizend Man, te werven en t'onderhouden, aan had verzocht, stonden 'er hem vier duizend toe, en verschoonden zich mede van 'er

meer

meer te geeven; brengende ten dien einde de swaare schattingen, daar zy mee belaaden waren, te berde, enz. 1705. *Maart.*

DEN Hertog van Vendôme by ondervinding erkend hebbende, dat hy vergeefsche moeite deed met Verua zodanig te beschieten als hy tot noch toe had gedaan, nam in 't begin der voorgaande Maand het besluit van zyne attaques tegens het Fort aan het hoofd der Brug van communicatie, gelegen tusschen het Campement van Crescentino en de Stad aan de Po, te keeren. De spraak ging, dat den Heer (a) Reding (die zelve Switsersche Officier, welke, Krygsgevangen zynde, den dienst des Hertogs van Savoyen verliet, en in dien van Vrankryk overging) hem met veele overtuigende redenen daar toe aanraadde. Weinige dagen 'er na kwam Monsr. de Lapara, een Fransche Ingenieur dien de Koning uitdrukkelyk had afgevaardigd om het Beleg van Verua te gaan bestieren, in het Leger, en keurde deze verandering heel goed. Wat nu wyders de krygsverrichtingen belangt, die zal men konnen afneemen uit het onderstaande SAVOYEN en PIEMONT. Vervolg der Belegering van Verua. (a) Zie pag. 39.

Extract van een Brief geschreeven uit Milanen den 21sten. February.

MONSR. de Lapara in het Leger gekomen zynde, heeft d'eerste Attaques, welke men aangevangen had, niet goed gekeurd; maar in tegendeel de Batteryen en Attaques tegens het Fort, 't geen de Brug van communicatie dekt, doen verdubbelen: erkennende, dat het van een onafschuivelyke noodzaakelykheid is zich 'er meester af te maaken om Verua t'onder te brengen. Men arbeid om bres in het gemelde Fort te schieten, ten einde een storm 'er op te leveren; en kanonneert zonder ophouden op de Schepen van de Brug: maar de Belegerden herstellen des nachts de schade welke men hun by dag heeft aangedaan; zulks dat de Franschen gestadig weer van nieuws af moeten beginnen. Den Hertog van Vendôme heeft een meenigte van Ladders doen vervaardigen: doch men twyfelt of hy 't zal willen waagen zo schielyk een storm te leveren, om dat, indien hy met groot verlies wierd afgeslagen, hy niet Troupen genoeg over zou houden om zich te handhaaven. Den Hertog van Savoyen laat aan zyne kant niets achterwege 't geen tot de verdeediging van die gemeenschap, waar af hy de gewigtigheid kent, kan dienen. De genoemde Vorst stuurt dag op dag vier honderd uitgezochte Voetknechten en twee honderd Ruiters in het Fort, en heeft daarenboven twee Batteryen van kanon op den oever van de Po doen opwerpen, welke den Franschen groote schade toebrengen. Ook laat hy keeten

 span-

1705. Maart. spannen, om de Vaartuigen, gelaaden met Vuurwerken, welke de Belegeraars te Casal hebben laaten vervaardigen, om de Brug van communicatie te vernielen, tegen te houden. Monsr. Lapara heeft zich, met van het paard te vallen, in de zyde bezeerd; en de koorts daar toe geslagen zynde, zegt men dat hy in eenig gevaar is. Men verzekert hier, dat den Hertog van Vendôme den 1sten. Maart, 's morgens ten twee uuren, een algemeenen storm op de Plaats zal laaten doen; 't welk de tyd zal leeren, enz.

d'Algemeene storm, dien den Hertog van Vendôme den 1sten. Maart op Verua moest laaten doen, gelyk in den bovenstaanden Brief gemeld is, nam geen voortgang: maar in vergelding leverde hy een byzonderen op het Fort van communicatie, welke hem volkomentlyk na wensch kwam te gelukken. De Leezer zal 'er het verhaal af vinden in den volgenden Brief.

Uit het Leger voor Verua den 3den. Maart 1705.

DE Hertog van Vendôme den tyd van den Storm, dien hy besloten had te leveren op het Fort 't geen de Brug van communicatie tusschen Verua en Crescentino dekte, voor de Vyanden verholen trachtende te houden, deed volgens de gewoonte op den 1sten. dezer Maand den Graave van Vaubecourt, Lieutenant Generaal, in de Loopgraaven gaan: maar eenige uuren daar na gaf hy hem d'Attaque ter slinker hand, en aan den Graave de las Torres die ter rechterhand beneden het Eiland. Voor d'eerste had men gecommandeerd twintig Compagnien Granadiers en twee honderd Pionniers, ondersteund door acht Bataillons. Byna zo veel waren 'er ook voor d'andere Attaque: en alle deze Troupen vergaderden des avondts ten negen uuren op het Eiland, omtrent vyf honderd roeden van het Fort, daar men de noodzaakelyke Munitien, Fascynen, en Ladders aan hen uitdeelde. Vervolgens begonden ze te marcheeren; en gisteren, omtrent ten drie uuren 's morgens, avanceerden die der slinker hand tot op een musketschoot na aan het zelve, zonder dat de Vyanden het gewaar wierden, vermits ze geen Buitenwachten uitgezet hadden. De Graaf van Vaubecourt en Monsr. de Lapara begonden terstond het Fort aan te tasten, zonder de Troupen der rechter vleugel, gecommandeerd door den Graave de las Torres, te verwachten. Monsr. de Mauroy attaqueerde ook het Retrenchement, 't geen het hoofd der Brug van communicatie dekte: en deze twee Posten, gelyk ook de Reduit van het Fort, wierden met d'eerste decharge, en in minder als een quartier uurs, veroverd; zynde de twee Bataillons van Aosta en Tarantaise, welke daar in lagen, door de kling gejaagd, uitgezondert twee honderd Soldaaten en vier-en-dartig Officiers, onder de welke zich bevinden een Lieut-Colonel en twaalf Capiteinen.

Monsr.

Monsr. de Mauroy liet terstond acht Schepen van de Brug van communicatie los maaken, welke binnen korten tyd door de stroom weg gevoerd wierden: en na ook aldaar een goed Logement opgeworpen te hebben, trad hy met twaalf Compagnien Granadiers in het Fort, om 'er het gebied te voeren. Geduurende deze attaque toogen de Vyanden met een meenigte van toortsen en lantaarns uit hun Campement te Crescentino, om tot bystand van het Fort toe te schieten: maar dewyl Monsr. de Mauroy de voorzichtigheid had gehad van acht stukken Kanon, gelaaden met schroot, aan het hoofd der Brug te posteeren, maakte men een zo groot vuur op hen, dat zy zich genoodzaakt zagen hals over kop te retireeren. Vervolgens liet Monsr. de Mauroy alle d'Artillery van het Fort tegens de Brug wenden; zulks dat de zelve na twee of drie decharges, en in minder als een half uur tydts, t'eenemaal geruïneerd, en den Belegerden alle gemeenschap met Crescentino afgesneeden was. Ter zelve tyd klauterden twee Compagnien van onze Granadiers, onderSteund door twee Bataillons, door de Bressen tot aan den tweden Omvang der Stad, en doodden vyftig Mannen der Vyanden die zy daar ontmoetten; doch wierden vervolgens te rug gedreeven door een groot Detachement van het Garnisoen. Men zegt, dat deze Actie en de verovering van het Fort ons niet meer gekost hebben als vyftien Man, en dat wy 'er maar vyf-entwintig Gekwetsten hebben bekomen: maar veele lieden gelooven, dat deze rekening, als men eens een reveuë doet van de Troupen die daar geageerd hebben, zo heel net niet uit zal komen. Doch 't zy daar mee zo 't wil: altoos een Capitein van het Regiment van Auvergne en een Lieutenant zyn doodelyk gekwetst. De nacht verstreeken zynde, hebben wy de Stad Crescentino, en de Reduit die de Vyanden aan het hoofd van hunne geruïneerde Brug hadden, met groot geweld begonnen te beschieten. Volgens het bericht van eenige Overloopers zyn 'er in Verua maar elf honderd Man in staat van dienst te konnen doen: en gelyk zy geen secours meer van de kant des Hertogs van Savoyen te verwachten hebben, is het besluit genomen van den 4. of 5den. dezer Maand den Gouverneur te sommeeren tot de Plaats zonder uitstel aan ons over te geeven, of dat men andersins hem noch zyn Garnisoen geen quartier zal laaten genieten.

1705. *Maart.*

De Brieven van Turin bevestigden den inhoud van dezen, voor zo veel de manier belangt op de welke het Fort wierd veroverd, mitsgaders den bystand dien den Hertog van Savoyen vruchteloos derwaarts poogde te stuuren onder het beleid des Graaven van Starremberg, die daar zelve byna gevangen genomen was geworden: doch zy verzekerden, dat 'er maar honderd twintig Man in het Fort lag; en dat dit de reden was waarom het zo schielyk, en met zo weinig verlies, wierd ingenomen.

1705. Maart. Ziet hier noch een anderen Brief noopende de verovering van dit Fort, waar in de byzonderheden van deze gewigtige Actie wat wydeloopiger verhandeld worden.

Uit het Leger voor Verua den 3den. Maart. 1705.

DE Hertog van Vendôme alle nodige toebereidsêlen gemaakt hebbendende om 's nagts tusschen den 1sten. en 2den. dezes een generalen storm op de Stad te doen, waar tegens die van binnen zig in staat stelden om ons wakker te ontfangen, resolveerde de gemelde Hertog niet de Plaats, maar de Forten van communicatie, onverhoedts aan te tasten. Na dat men dan ten dien einde de attaques gereguleerd had, vergaderden zig de Troupen 's avondts tusschen 8 en 9 uuren langs den arm van 't Eiland, omtrent 600 roeden boven en beneden het zelve; en om daar op te komen, passeerden zy eenige bruggen. De attaque van de regter zyde boven het Fort wierd gecommandeerd door den Lieut-Generaal de las Torres en Mr. d'Orgemont. De Heeren de Vaubecourt, de Lapara, en de Mauroy commandeerden aan de linker zyde beneden het Fort, alwaar de Hertog van Vendôme zelve in persoon was met 8 Bataillons, 20 Compagnien Granadiers, en 200 Arbeiders. Alle deze Troupen stelden zig in ordre op het Eiland, 500 roeden van het Fort, alwaar de Ammunitie, Fascynen, en Stormleeren wierden uitgedeeld; waar na men begon te marcheeren. 's Morgens ten 3 uuren waren wy op een halve musquetschoot na aan het Fort genaderd, zonder dat de Vyanden, die geen Buitenwagten uitgezet hadden, ons waren gewaar geworden. De Heeren de Lapara en de Vaubecourt deeden het Fort attaqueeren, en de Heer de Mauroy het Retrenchement 't welk het hoofd van de Brug dekte. Deze twee Posten waren bezet met twee Battaillons van Aousta en Tarantaise, te samen omtrent 400 Man uitmakende, en wierden na d'eerste decharge ten eersten veroverd. De Granadiers attaqueerden ter zelver tyd de Redout van het Fort, wel met zooden opgemaakt en gepalissadeerd, die ook met weinig moeite ingenomen wierd, gelyk ook het Retrenchement aan het hoofd van de Brug. De Heer Mauroy deed acht Schepen van de Brug los maken, die door de stroom weg dreven. Men maakte in het Fort en in de Redoute een goed Logement, en een ander aan den voet van het Retrenchement der Brug; en de Heer de Mauroy is met 12 Compagnien Granadiers in het Fort gelegt. Geduurende de attaque zag men van Crescentin een groot getal brandende lantarens na ons toe komen; waar uit men presumeerde, dat de Hertog van Savoyen met eenig Secours op weg was: dog men begon uit 6 stukken Kanon, die op den oever van de Po geplant stonden, derwaarts te schieten, waar na men de lantarens zag te rug keeren. De Heer de las Torres, die de attaque ter regter zyde commandeerde, en de Po op twee plaatsen doorwaden moest, quam niet eer by ons, als toen de andere Troupen reedts in 't Fort trokken. De

Heer

Heer de Mauroy doet de Logementen met alle vlyt opmaken, alzo zy zeer voor het vuur uit de Stad en de overzyde van de Po bloot staan. Men heeft 147 Gevangenen en 2 Vaandels bekomen; en het overige van 't Volk is gesneuveld. Terwyl men de Werken op het Eiland aantastte, klommen 2 Compagnien Granadiers, ondersteund door 2 Bataillons, in de Bres van den tweeden Omtrek; en men hoopte, dat de Vyanden hunne Mynen zouden hebben doen springen: dog zulks geschiedde niet; en de onzen retireerden zig, na dat zy een Sergeant met 12 Soldaten, die een klein Logement bewaarden, hadden ter neder gemaakt, en zelfs 12 zo Dooden als Gequetsten bekomen. De Overlopers verhalen, dat 'er nog 1200 Man in Verua zyn: dog morgen zal de Hertog van Vendôme die Stad doen opeischen, en den Gouverneur, by weigering van overgave, laaten dreigen hem in de Poort te doen ophangen, en het geheele Garnisoen te zullen nedermaken: maar men gelooft niet, dat hy den storm zal afwagten; dewyl men het onmogelyk acht dat de Plaats langer als acht dagen zoude konnen gehouden worden. Onder de vyandlyke Gevangenen zyn 23 Officieren, een Lieut-Colonel, en 12 Capiteinen. Ook heeft men vier stukken Kanon bekomen. Wy hebben by het inneemen van het Fort zeer weinig volk verloren: dog een Capt. der Granadiers van het Regiment van Auvergne en een Lieutenant zyn doodelyk gequetst. Dezen nagt heeft men een Battery van 8 stukken Kanon vaardig gemaakt aan het hoofd van de Brug, waar van men sterk op Crescentin en een Redout aan de overzyde van de Po schiet, enz.

1705. *Maart.*

Niet buiten reden wierd geloofd, dat d'achteloosheid van eenige Bevelhebbers d'oorzaak was geweest dat de Franschen het Fort op een zo gemakkelyke wyze, en met verlies van zo weinig volks, hadden ingekreegen: doch men had 'er verzet tegen; alzo men zich vleide, dat men het zelve uit de Vesting met het inwerpen van bomben en steenen, en het schieten uit swaar kanon, binnen weinige dagen over hoop zou konnen werpen, en ondertusschen de Brug wat laager herstellen, en in diervoege de gemeenschap blyven handhaaven. Den Hertog van Savoyen ondertusschen, zeer onvoldaan wegens het gedrag der Bezettelingen van het Fort, liet de zelve tegen een gelyk getal Fransche Gevangenen uitwisselen; en hebbende te Crescentino den Krygsraad doen vergaderen, wierd daar in beslooten den tienden Man te doen sterven, en dienvolgens den 6den. Maart een getal van zes-en-twintig rampzaligen, welker ongelukkige looting hen ter galge doemde, opgehangen. De Commandant van het Fort, de Marquis de Hes, een Savoyaard van geboorte, had zich met een vaartuig over de Po gesalveerd, en was (vreezende dat het zich met hem niet veel be-

1705. Maart. ter zou toepraagen, dewyl hy dien nacht zonder kennis van den Hertog buiten het Fort te Crescentino was gaan slaapen) by de Franschen overgeloopen. d'Andere Officieren stonden mede ten voorbeeld gestraft, of van hunnen dienst gesuspendeerd te worden.

Doch om den draad van ons verhaal weder aan te knoopen. Des anderendaags, den 3den. der Maand, liet den Hertog van Vendôme den Gouverneur door een Trompetter tot d'overgaave der Vesting sommeeren, met dreigementen dat, in geval van weigering, hy noch aan hem noch aan het Garnisoen quartier zou geeven: maar de Gouverneur pastte hem ten antwoord, dat, dewyl de Plaats maar sedert twee dagen formeelyk belegerd was geweest, het noch geen tyd was om op d'overgaave te denken: dat ten anderen den Hertog van Savoyen daar niet verre van daan lag: en dat hy zich derhalven aan zyne Koninglyke Hoogheid moest richten. Hier op liet den Hertog van Vendôme een groot vuur uit het Kanon en de Mortieren tegens de Plaats maaken; en alles scheen den 8sten. tot een algemeenen storm gereed te weezen: maar op het punt van den zelven te doen aanvoeren, vergaderde men den Krygsraad; en de zaak in overweeging gelegt zynde, wierd besllooten het voorneemen 'er af om twee redenen te staaken: d'eerste, om dat, hoewel de Bressen der drie Omvangen wyd genoeg waren, het echter gevaarlyk was storm 'er op te leveren, vermits ze altemaal ondermynd waren, en dat de Belegerden de zelve, na zich in de Donjon vertrokken te hebben, daar men hen niet gemakkelyk uit zou konnen verdryven, zouden konnen doen opvliegen: en de twede, vermits de gemeenschap van het Leger des Hertogs van Savoyen met de Plaats afgesneeden, en de Stad niet zeer wel van leevensmiddelen voorzien zynde, zy eindelyk genoodzaakt zou weezen zich van zelve over te geeven, behoudens dat men zorg droege om ze zeer naauw besllooten te houden; en dat men ze aldus zonder slag of stoot zou veroveren. Men besloot dan het Beleg in een soort van een zeer enge Blokade te veranderen, zonder echter af te laaten van 'er het kanon op te laaten speelen. Maar gelyk het Campement des Hertogs van Savoyen te Crescentino den Hertog van Vendôme gestadig ongerustheid baarde, en dat hy 'er d'uitwerkingen af vreesde, nam hy voor hem van daar te doen verhuizen, en begaf zich ten dien einde den 14den. der Maand in optogt, na dat hy zyne Cavallery onder het beleid van Monsr. de Vaubecour te Gabiano over de Po had doen

doen trekken. Zyn' Koninglyke Hoogheid in tydts 'er af verwittigd zynde, week met zyne Artillery en Munitien in Chivas, zonder eenig Garnisoen te Crescentino te laaten; weshalven dan den Hertog van Vendôme, wanneer hy daar kwam, maar bezit 'er af had te neemen; gelyk hy ook dien zelven dag deed, leggende daar twaalf Compagnien in garnisoen. 1705. Maart.

Eindelyk, om een besluit wegens het Beleg van Verua te maaken: het blykt uit de volgende Lyst, dat den Overste Freezen, een Duitscher van geboorte, welke het gebied in die Vesting voerde, en een Garnisoen in de zelve had meestendeel mede uit geboorene Duitschers bestaande, van voorneemen was door een zo kloekmoedige verdeediging een eeuwige geheugenis van zyne dapperheid in de wereld na te laaten.

Lyst van der Franschen Dooden en Gekwetsten voor de Vesting Verua tot aan den 1sten. *Maart* 1705.

Generaals.	6	Verloopene.	2400
Officieren.	547	Doodgevroorene.	86
Ingenieurs.	30	Het getal der geenen welke in Casal, en elders, met vervroozene Beenen leggen, bedraagt.	300
Gemeene Soldaaten.	12000		
Zieken en Gekwetsten.	3600		

In alles Dood, Gekwetst en Verloopen 18969.

Hoewel de Vesting (*a*) Montmelian geblokeerd was, hadden de Franschen haar echter zo naauw niet ingeslooten dat 'er niets in noch uit kon komen. Het Garnisoen deed dikwils uitloopen op den Vyand; en eene van des zelfs Partyen onder anderen avanceerde des nachts tusschen den 8sten. en 9den. February tot aan het Dorp Chene, een halve myl van Geneve gelegen, daar ze een somme van omtrent twee duizend guldens, welke in de kas van het Tolcomptoir der Zoutkamer, 't geen de Franschen aldaar hadden, wierd gevonden, wegnam. 't Is onuitspreekelyk, hoe gevoelig de zelve zich voor deze kleine expeditie toonden. De Resident, die zich te Geneve onthield, deed 'er zyn beklag over aan de Magistraat van die Stad, met dreigementen dat, indien zy in 't toekomende die uitloopen niet belettede, Monsr. de la Valiere, die in Sa-

Geld van het Zoutcomptoir der Franschen door het Garnisoen van Montmelian gelicht.

(*a*) *Ziet* 2 *Deel van het voorgaande Jaar, pag.* 87.

1705. Maart. Savoyen commandeerde, 'er ook van zyne kant op de Landen der Republyk zou doen; grondende zich op het Tractaat, geslooten te S. Julien tusschen zyne Koninglyke Hoogheid en de Stad Geneve, by het welke zyne Koninglyke Hoogheid verklaart, *dat hy zich verbind geene vergadering van Krygsvolk te maaken, noch Fortificatien op te rechten, noch Garnisoenen te houden, op vier mylen van de genoemde Stad.* Dit belemmerde de Heeren van Geneve: want aan d'eene kant was het niet in hun vermogen d'uitloopen der Bezetting van Montmelian te beteugelen; en aan d'andere vreesden zy met reden, dat Vrankryk daar een voorwending uit mogt neemen om Krygsbenden op hunnen bodem te stuuren, en den zelven in te neemen: weshalven zy dan hier over den volgenden Brief aan het Canton van Zurich lieten afgaan.

Hooggeachte Heeren.

WY hebben aan U Wel Ed: schuldigst berigt gegeeven van de beweeging der Troupen die zich in Savoyen bevinden, zo verre zulks tot onze kennisse is gekomen: maar het geene wy nu mededeelen, is van byzondere aangelegenheid; want het schynt, dat het gevolg van deze zaak ons ligtelyk groot onheil zoude konnen toebrengen. Het Garnisoen van Montmelian stroopt tot digt voor deze Stad, om met geweld weg te haalen de Penningen die in het Tol-Comptoir der Zoutkamer van Savoyen zyn, dog zonder eenige disordres op onzen bodem aan te rechten. Ondertusschen betuigt ons de Fransche Resident, dat, indien deze strooperyen continueeren, de Gouverneur van Savoyen, agtervolgens zyne verklaring reedts te vooren aan ons gedaan, niet in gebreke zal blyven om van zyne kant ook Volk na St. Julien en andere omleggende Plaatsen te zenden, en zig daar tegen te stellen. Indien nu de Troupen van deze beide Partyen daar omtrent zouden vergaderen, zo werd het Tractaat van St. Julien niet alleen verkragt; maar wy geraaken in zo blykelyken gevaar, dat wy daar na alle d'uiterste ongemakken van den Oorlog te verwagten hebben. Wy bidden derhalven U, Ed: Heeren, den staat, waar in wy leeven, naauwkeuriglyk in consideratie te neemen; en byzonderlyk in zo gevaarlaken en verre uitzienden toestand van zaken ons met uwen heilzaamen en Bondgenootschen raad, gelyk zulks tot nu toe in alle voorvallen geschied is, by te staan. En indien Gyl. het dienstig oordeelt dien aangaande met den Hr. Mellarede zelfs te spreeken, en hem het noodige voor te dragen, stellen wy zulks t'eenemaal aan uwe gewoonlyke voorzigtigheid en goedvinden; terwyl wy ondertusschen onze binnenste zugten, zo voor uw gestadig welwezen als voor de algemeene behoudenis, onophoudelyk tot God opzenden, en in opregtheid des herten zyn en blyven, Hoog Geagte Heeren, U.L. Dienstbereidwilligste Nabuuren, Vrienden, en Bondgenooten.

Syndicus en Raad der Stad Geneve.

MEN

1705. Maart.

VENETIEN en LOMBARDYEN. Vervolg der wederzydsche Krygsverrichtingen.

MEN was in deze Republyk in het uiterste verlangen om de Landen, welke onder des zelfs Gebied behooren, van den overlast en moetwillige wanorders der wederzydsche Krygsbenden verlost te zien: doch daar deed zich voor eerst noch niet de minste hoop op om d'Ingezetenen niet alleen van het platte Land, maar ook zelfs van besloote Plaatsjes, niet sterk genoeg om een geweldigen inval van Vyanden te kunnen wederstaan, by de vreedsaame bezitting van hunne goederen te doen blyven; dewyl de Troupen zo van d'eene als van d'andere Party malkander gestadig verduurden; en dat de voordeelen, welke by deze en geene gelegentheden behaald wierden, niet krachtig genoeg waren om eene van beiden geheel en al te doen verhuizen, en ook zelfs beurtwisselingen scheenen te houden. Het ongemakkelyk saizoen der winter was niet bekwaam om de krygsverrichtingen te stutten. Eenige Fransche Troupen, in en omtrent Mantua leggende, begaven zich in 't harst der Maand January in optogt, om de Keizerschen, welke tusschen het Meir de Garda en d'Adice lagen, van daar te verdryven. Zy kwamen den 1sten. February voor la Cize, een klein Venetiaansch Stedetje, aan den oever van het genoemde Meir gelegen; openden zich de poorten geweldigerhand; en trokken den volgenden dag op de Keizerschen, die zich maar een myl wegs van daar bevonden, aan. 't Ongeluk wilde, dat ze door d'overmagt der Franschen, hoewel ze zich kloekmoedig genoeg verdeedigden, genoodzaakt waren te wyken, met verlies van meer als twee honderd Man, daar onder een voornaam Officier, en zes Vaandels van het Regiment Heidukken; welke overwinning aan de Benden zyner Allerchristelykste Majesteit ook noch het voordeel toebragt, dat ze d'eene zyde van het boven genoemde Meir t'eenemaal vry maakten.

Het leed niet lang of de Franschen kreegen mede hunne beurt, en een zeer gevoelige neep onder het beleid van den Graave Sereni; welk voorval zich omtrent de Stad Brescia op de volgende wyze toedroeg. De Fransche Generaal Medavi, met twaalf honderd Paarden van Palazzuolo gedetacheerd, begaf zich naar Torbole, ten einde de voeragie aldaar te verteeren. De Generaal Sereni hier bericht af hebbende bekomen, toog met twee duizend Ruiters, acht honderd Granadiers, en drie stukken Kanon derwaarts, om hem van daar te verdryven.

1705. Maart. ven. Op de tyding van het aannaderen der Duitschers liet de Generaal Medavi Monsr. de Lautrecq, Brigadier van de Cavallery, met twee honderd vyftig Dragonders en omtrent zo veel Ruiters te paard stygen, om den optogt der Duitschers te vertraagen, en tyd te hebben om zich van Torbole weg te maaken; dewyl dit geen Plaats van verweering was, en hy geen Infantery by zich had. Monsr. de Lautrecq, tot aan Roncadella voort getoogen, kreeg aldaar tyding, dat een Corps Duitschers op hem afkwam: weshalven hy halte hield, de bekwaamste posten bezettede, en, met de Duitsche Avantgarde in actie geraakende, van achteren op de zelve vuur liet geeven; waar door tien Duitschers dood bleeven, en veele gekwetst wierden: maar een Regiment Kurassiers tot bystand bekomen hebbende, bragten zy de Franschen in wanorder, dreeven hen op de vlugt met achterlaating van over de honderd Dooden, behielden het slagveld, en bekwamen wel festig à seventig Gevangenen, benevens Monsr. de Lautrecq, die zeer gevaarlyk gekwetst was, en in Brescia gebragt wierd om zich te laaten geneezen. Na dezen gelukkigen uitslag vervolgde de Generaal Serini zynen optogt naar Torbole, van waar de Generaal Medavi zich reedts had voort gemaakt.

Deze Actie veroorzaakte in Palazzuolo, Pontoglio, en daar omtrent, zodanig een vrees, dat de Franschen dien nacht alle de Bruggen over de Seriola, en andere Wateren, tot aan het Meir van Islo deeden afbreeken, en met zodanig een haast, dat het een Ingenieur en zes Arbeiders het leven kwam te kosten; alzo de zelve, door overhaasting met geen bezef te werk gaande, in 't water vielen en verdronken.

Wy moeten den Leezer ten dezen opzichte ook mededeelen den onderstaanden Brief, door den Generaal Sereni geschreeven, en gedateerd den 5den. February.

MYne gelukkige Actie is veel grooter en gewigtiger, als men in 't begin geweeten heeft. Ik heb 70 Gevangens bekomen, waar onder de Officiers niet begreepen zyn, onder dewelke zig bevinden de Generaal *Lautrecq*, de Capitein *Bertolini*, en 2 Lieutenants; boven 100 die in deze Actie zyn dood gebleeven, waar onder veele Officiers, en veele vyandlyke Cavallery begreepen is. Daar en boven heeft *Lautrecq* met zyne 500 Paarden de Actie verlooren. Ik marcheer naar *Torbole*, en vervolg de rest der Troupen die naar de *Oglio* geweeken zyn. Onder ons weinig verlooren volk is geen Officier, dan een Lieute-

nant

nant van ons Regiment, gekwetst. De Generaal *Roccavion* wedergekeerd zynde, 1703.
zal daar na met ons Detachement by *Castiglione* geplaatst werden, en heeft niet *Maart.*
eenen Franschman gevonden die wederstand gedaan heeft.

Ziet hier ook noch het verhaal van een ander Gevecht, opgesteld door een Officier die het zelve had bygewoond, en uit het Keizerlyk Hoofdquartier te Gavardo, in het Bresciaans, aan een zyner Vrienden te Weenen overgezonden.

Relaas van een Gevecht, voorgevallen tusschen de Keizerlyke en Fransche Krygsbenden, en uit het Hoofdquartier tot Gavardo, gedagtekend den 6den. February, naar Weenen overgezonden.

WY kennisse bekomen hebbende door Spions, en daar na door vyandlyke onderschepte Brieven, dat de Groot-Prioor van *Vendôme* het meeste gedeelte van zyne Troupen uit de Garnisoenen by een trok, om het Detachement van den Heer Colonel *Patté*, 't geen by *Vilio* op den bodem van *Verona* gecampeerd was, te overvallen, zo maakte de commandeerende Generaal van de Cavallery, de Graaf van *Leiningen*, zich schielyk gereed om op den 2den. dezer met 200 Voetknegten en 650 Paarden te marcheeren, in het voorneemen van den gemelden Heer Colonel te secondeeren; 't welk dan ook volvoerd wierd. Zy begaven zich in marsch onder den Colonel den Heer Baron van *Zumjungen*, met 4 Veldstukken, en 2 halve Kartouwen, (welke laatste, ter oorzaak van de groote gevallene Sneeuw, het hen niet mogelyk geweest is verder mede te voeren; weshalven zy de zelve benevens 100 Muskettiers hebben moeten achterlaaten,) en eindelyk gekomen zynde tot aan *Polponazzo*, en *Arrenzaga*, raakten de onzen met een Vyandlyke Party Hussaren handgemeen, die zy terstond op de vlugt jaagden. De Cavallery daarentegen onder den Heer Sergeant-Generaal den Graaf van *Racovion* nam een anderen weg, naar *Trusolo*, tusschen *Desenzano* en *Calcionato*, en trok te post voort: maar door de kwaade wegen wierd de zelve genoodzaakt zich twee dagen en nagten op te houden; dewyl het onmogelyk was de marsch te vervolgen, en iets tegens den Vyand t'onderneemen, als meede door twee Kanonschooten aan den voorgenoemden Colonel *Patté* het sein te geeven van ter zelve tyd den Vyand te gelyk aan te tasten Ondertusschen nam het slegt weêr zodanig toe, wegens de groote menigte van Sneeuw, wiens gelyken men in menigte jaaren niet gezien heeft, dat de Paarden tot het halve lyf toe daar in gingen Deze aanslag dan aldus mislukkende, moest men al het voordeel aan de Vyanden laaten, die door onze komst meerder opgewekt wierden om alle hunne macht tegens den Colonel *Patté* te gebruiken. Wy stonden op de eerste Post, onder het commando van den Hr. *Baron van Elz*, Sergeant Ma-

1705. *Maart.* Majoor van het Regiment *van Corazzi*; en heeft met zyne weinige Cavallery de Vyanden tot driemaal zeer verwoedelyk afgeslagen, in welke Actie zy 3 Colonellen verlooren hebben: maar de overmagt der Vyanden deed ons eindelyk buigen, en een goed getal Manschap verliezen, welke in den aftogt of gedood of gevangen genomen wierd: waar na de genoemde Hr. Baron weder naar het overige Volk keerde; terwyl de Vyandlyke Magt zich weêr tot *Rivole* legerde, en de Heer Colonel *Patté* daarentegen tot *Rivolta* op de Landpalen van *Tirol*, van waar men de Vyandlyke bewegingen verders verwagt te vernemen.

SWITSERLAND. Brief des Graaven van Trautmansdorf aan de Gedeputeerden der Switsersche Cantons op den Laud-dag te Baden.

EER de Vergadering van de Gedeputeerden der Switsersche Cantons te Baden, van welkers verrichtingen in de verhandeling der zaaken van de voorgaande (*a*) Maand is gesproken, kwam te scheiden, ontfing de zelve den onderstaanden Brief van den Graave van Trautmansdorf, Keizerlyken Ambassadeur, gedateerd den 23sten. January, wegens het (*b*) Gevecht op den 26sten. December des voorgaanden Jaars tusschen de Keizerlyke Krygsbenden en de Hongarische Malcontenten voorgevallen; waar in de genoemde Graaf d'onderhandelingen van Vrankryk met die ongehoorzaame Onderzaaten van zyne Keizerlyke Majesteit, en zelfs met den Erfvyand des Christelyken Geloofs, voor d'oogen van al de wereld gantsch naakt ten toon stelde.

(*a*) Ziet pag. 95.
(*b*) Ziet pag. 47.

DOORLUCHTIGE HEEREN,

BY gelegentheid van het oude Jaar, 't geen door de genade Godts geëindigd is, en het tegenwoordige nieuwe begonnen, gelyk ik hoop, door de hoogste goedheid Godts, met een volmaakte gelukzaligheid voor Uwe Heerlykheden, als ook de zegenpralende Regeeringe van den Keizer, mynen genadigsten Heer, word ik bewogen een kort verhaal te doen van een beroemde Overwinninge bevogten tegens de ongetrouwe, trouwlooze, en alle eed en gehoorzaamheid vergeetene Onderdanen van het Erffelyk Koningryk *Ongaryen*. De omstandigheden daar van geven genoegsaam te verstaan, hoe deze verwoede en onzinnige Rebellen de langmoedigheid des Keizers zo lang getergd hebben, dat zy van den zelven door hun eigen bedert zeer gevoelig gekastyd zyn geworden; dewyl door het dapper beleid van den commandeerenden Generaal, en de onversaagde klockmoedigheid der *Duitsche* Soldaten, 3000 Rebellen, niettegenstaande dat de zelve veel sterker van getal waren als de Keizerschen, op het Slagveld zyn dood gebleven: waar by men noch gevangen nam den *Beyerschen* Gezant *Gallon* genaamd, en andere 3000 die de wapenen neder wierpen, en om genade verzogten. Boven dat hebben zy al het Kanon en de Munitien veroverd, welke de Rebellen by zich hadden; en wierd de vluchtende vyandlyke Macht zeer vervolgd:

waar

waar door de Belegering van *Leopoldstad* mede wierd opgebrooken alwaar zy alle hunne Artillery, die zy daar voor gebruikt hadden, hebben moeten agter laten, en verder zodanig verstrooid wierden, dat de regtvaardige Keizerlyke Wapenen, door den Godlyken bystand, tegenwoordig groote hoope hebben van hen in hunne oude gehoorzaamheid weder te brengen, als Volkeren die in hun gewisse overtuigd zyn van hunne begaane misdaad, en de oude rust in *Ongaryen* te herstellen, 't welk altyd voor het Doorluchtigste Huis van *Oostenryk* geweest is, maar door een wraakzuchtig ophitsen van bedriegelyke en nydige Geesten tegens het zelve is opgestaan. En op den eersten dag van 't Jaar, als dit aan het Keizerlyk Hof geboodschapt wierd, welk een blydschap is 'er niet geweest, wanneer men tot *Weenen* bracht den Brigadier en Franschen Resident *Verville*, die geduurende den Veldslag gevangen was genomen, onder welkers bestiering de vyandlyke Granadiers waren, ten grootsten deele uit zyn Volk bestaande, welke in stukken gehouwen wierden, benevens het veroveren van dartig Vaandels, en zo veele ontwyfelbare Zegetekenen. Deze eer behoort alleenlyk aan den Allerchristelyksten Koning, welke gewoon is op dusdanig een manier te handelen; daar in tegendeel andere Vorsten en gekroonde Hoofden niet denken om eenige oorzaak te geven, die de Onderdanen vyandlyk tegens hunnen wettigen en natuurlyken Souverain opgestaan zynde, zoude konnen styven; maar veel meer den allergrootsten afkeer van alle bystand aan Rebellen toonen. 1705. *Maart.*

Vrankryk alleen maakt geene de minste zwaarigheid om de zelve zeer vuuriglyk aan te stooken, tot zyn voordeel, en de eerste beginselen daar van nog heftiger door zyne Gezanten aan te kweeken; gelyk hy by den *Tekeley* gedaan heeft, met hem een Generaal, *Bubo* genaamd, toe te zenden, en twee Regimenten Dragonders op zyne eigene kosten op te regten. Het zelfde had hy van te vooren ook tot *Messina* gedaan, en zo dikmaals mede in *Engeland* ondernomen.

Ik leef ondertusschen in vaste hoop, dat door het middel dezer Overwinning, van God gegeven, het geheele Christendom genoegsaam tegens deze Kroon bewogen zal zyn, welke zeer vuuriglyk zoekt, tot groote schade van het Christelyk Volk, den bloedigen Oorlog met de *Turken* weder te ontsteeken; stellende op nieuws aan het Ottomannische Ryk voor de groote en ligte overwinningen die men by verscheidene gelegentheden zou konnen behaalen. Derhalven twyfele ik niet, of Uwe Doorluchtige Heerlykheden zullen niet alleenlyk hernieuwen hun yverig misnoegen, zo dikmaals getoond tegens de Vredebreuken, en wreede verwoesting van *Persien*, door die zelve Kroon in 't Jaar 1658 veroorzaakt, met het bystaan der *Turken*; maar by deeze gelegentheid, en het zodanig zegenen der Keizerlyke Wapenen, het zelve verdubbelen. Maar indien iemand, zo 't hem gelieft, eens met oplettendheid oneenzydig wil overwegen de voortgangen van dit Volk, trachtende te heerschen, gelyk gebleeken is, zonder eenige bepaling, over de vryheid van alle Volkeren; en op den zelven tyd verder zyne gedachten laaten gaan over de verderfelykste gevolgen, daar uit ontstaande, en hunnen onbehoorlyken handel, met verbaasdheid van de geheele wereld, en een hertelyk en medelydend gevoelen van het Loffelyk *Zwitsersche* Ligchaam, welke Landen zeer

1705. Maart. zeer schrikkelyk tegens de *Duitschers* gebruikt zyn: met welk een bezadigd en Christelyk gemoed zoude men dan raad, bystand, en eigene machten konnen geven aan een zodanige gevaarlyke Mogenheid, die zo geweldig aangegroeid is als het Huis van *Bourbon*, met dwingelandy, moorden, roven, branden, als mede het verderven en verwoesten van geheele Steden, Provincien, en zo veele Kerken en Kloosters, zeer pragtig in het eerste Christelyk *Duitschland* ter eere Gods gebouwt, zonder zich in een onverdragelyke slaverny te brengen? Indien men op eenigerhande manier of weg het volvoeren van de zelve toelaat; zoude het mede niet schrikkelyk schynen eenig deel te hebben in de schandelyke Onderhandeling, die de Christenen zyn gewaar geworden tusschen *Vrankryk* en het *Ottomannische* Ryk, 't welk hy met zyne hulp, alwaar hy maar kan, begunstigt, om door zyne bloedgierigheid den gemeenen Erfvyand, den *Turk*, tot den Oorlog tegens het vreedsaame Huis van *Oostenryk* op te hitsen? Ik stel dit ter oordeel van alle die daar in belang hebben; vastelyk vertrouwende, dat de Godlyke almogendheid mynen overwinnenden, glorieuzen en genadigsten Keizer en Heer zal bewaaren, en hem in zyne waarlyke rust, die hy zo veele Jaren heeft moeten missen, herstellen, met het vernederen van zyne Vyanden, en het wederbrengen van het Koningryk van *Spanjen* aan zynen wettigen *Oostenrykschen* Monarch, door wien met een sterke hand aan het benaauwde *Europa* een lange en aangename rust kan hersteld werden: waar in Uwe Doorluchtige Heerlykheden bemiddelende, altyd in een onverdervelyke en standvastige voorspoed genieten zullen de vruchten van de Erfelyke vereeniging, en van de eeuwige genadigste Keizerlyke genegentheid jegens uw Volk. Dit met een oprecht hert wenschende, verblyve, &c.

Voorslag van een algemeene Vrede onder de Christene Mogendheden te bemiddelen.

Voor het scheiden van de gemelde Vergadering kwam zich noch iets toe te draagen, 't geen aan de meesten, daar de zelve uit te samengesteld was, heel onverwacht voorkwam, en ruime stoffe tot byzondere bedenkingen, en redeneeringen beschikte. 't Was het voorslaan van een middel om onder de Christene Mogendheden, welke met malkander in oorlog waren, een algemeene Vrede te weeg te brengen. De Heer Todder, Scholtus van Lucern, droeg de zaak voor; zeggende, dat d'Evangelische Cantons zich een groote achting zouden konnen verwerven, indien zy van hunne zyde zich wilden bemoeijen met by den Keizer, Engeland en Holland hunne bemiddeling aan te bieden, en die Mogendheden tot gedachten van Vrede te brengen; 't welk de Roomsche Cantons ter zelve tyd by de Kroonen van Vrankryk en Spanjen mede wilden doen, alzo men hoop had dat die voorslag by de twee genoemde Kroonen een gunstig gehoor zou vinden. Doch daar wierd op de zelve weinig achting gegeeven, veel min-

minder eenig besluit genomen; dewyl deze zaak noch niet ryp genoeg scheen te weezen om 'er op te denken. De gevoelens hier over waren zeer verscheelende: doch niemand twyfelde of deze voorstelling kwam uit de koker van de Fransche en Spaansche Gezanten, ondersteund door d'achtbaarheid van den Paus, als een Vredevorst; vermits de meenigvuldige byeenkomsten van den Franschen en Spaanschen Ambassadeur in de tegenwoordigheid van den Pauselyken Nuncius zulks genoegsaam te kennen gaven. Met wat welspreekendheid de genoemde Heer de zaak ook kwam voor te draagen, konden de Gereformeerde Cantons niet goed vinden zich 'er in te wikkelen; waar over de Roomschgezinde zich zeer misnoegd toonden, ziende hun heilzaam voorneemen (gelyk zy het noemden), door middel van het welk Switserland zich een onsterfelyke roem zou verkrygen, aldus gedwarsboomd. Zy lieten het ook niet duister blyken; verbreidende opentlyk, dat Vrankryk zich deze winter zodanig had hersteld, dat het eer lang in staat zou weezen om niet alleenlyk zynen Vyanden het hoofd te bieden, maar ook op zodanig een wyze te ageeren, dat zyne Partyen blyde zouden weezen de Vrede op zulke voorwaarden aan te neemen, als het die Kroon zou believen hun de zelve voor te schryven. 1705. *Maart.*

Maar niettegenstaande deze snorkeryen, had men al sedert eenigen tyd in Vrankryk een (a) Ontwerp gezien om een algemeene Vrede onder de strydende Mogendheden te weeg te brengen; met een ontleeding van de Spaansche Monarchie, de bronader van dezen bloedigen Oorlog die het beste gedeelte van Europa zo jammerlyk verwoestte, te maaken; door wien, of wiens order, opgesteld, laaten wy daar, en den Leezer zyn oordeel vry om zodanige reflectien en overdenkingen ten dien opzichte te maaken als het hem belieft. Ziet hier het Stuk zelve, ten dienste onzer Landtsgenooten in de Nederduitsche Taal overgebragt.

(a) Zie pag. 12.

Ontwerp van een algemeene Vrede, in Vrankryk gemeen gemaakt.

HEt is niet voordeelig voor *Europa* in 't algemeen, en voor de Monarchie van *Vrankryk* in 't byzonder, dat alle de Staaten, welke heden van de Kroon van *Spanjen* afhangen, onder een Hoofd vereenigd en ingelyfd blyven. Indien

1705. Februar. alle deze Staaten onder een Vorst van 't Huis van *Oostenryk* stonden, zou hy altyd in staat weezen om de rust van *Europa* te verstooren: en dit zelfde heeft men te verwachten van een Vorst van het Huis van *Bourbon*, indien hy op den Troon bevestigd was. En *Vrankryk* heeft meerder reden, dan anderen, om te vreezen dat (wanneer het het *Spaansche* Volk tot den oorlog bekwaam gemaakt, des zelfs Plaatsen versterkt, en de Finantien en Machten, zo te Land als ter Zee, op een goeden voet gebracht zal hebben) de *Spanjaarden* den oorlog in het hert van *Vrankryk* mogten brengen, alwaar hunne voortgangen veel grooter en ligter zouden zyn, dan in eenig ander nabuurig Land. En wegens de nyd, die altyd tusschen die twee Volkeren zal regeeren, zou het Koningryk zich zeer verswakt vinden, door de groote onkosten die het doet, en die het genoodzaakt zal zyn te doen, by aldien men volhard met de *Spaansche* Monarchie in haar geheel op het hoofd van Koning *Philippus den Vden*. te willen vestigen.

II. Het *Spaansche* Volk, en de geenen die de ver af gelegene Landen van deze Monarchie bewoonen, hebben gezamentlyk hun belang in een Verdeeling: want de *Spanjaarden* konnen niet oneenig met de zelve zyn dan in tyd van Vrede, en byna geen voordeel van de *Nederlanden*, noch van hunne Staaten in *Italien*, trekken: daar in tyd van Oorlog alle deze Provincien moeten bygestaan worden, en dat ondertusschen *Spanjen* de zelve niet kragtiglyk kan te hulp komen, noch eenigen bystand van de zelve genieten.

Het is onwederspreekelyk, dat in de Oorlogen van de voorgaande Eeuw de *Spanjaarden* genoodzaakt zyn geweest toevlugt tot hunne Nabuuren en Geallieerden te neemen tot de behoudenis van deze Landen, dan de welke zy verpand hebben de kragtigste inkomsten van de Kroon; en die verpanding heeft deeze Monarchie in de uiterste elende gebracht. En wy zien noch heden, dat de zelve zodanig uitgeput is, door de verstrooijing, ten opzichte van haare ver afgelegene Staten, dat zy werk heeft om *Portugaal* tegen te staan, hoewel dit Koningryk van een zeer kleine omtrek in vergelyking by dat van *Spanjen* zy.

Men moet dan besluiten uit het reedts by gebrachte, dat, dewyl de bewaring van deze verafgelegene Landen niet kan dienen dan om *Spanjen* te verderven, het veel voordeeliger voor het zelve zoude zyn daar van ontlast te werden, dan die te behouden; behoudens nochtans; dat men de zelve niet gebruike om eenige Mogendheid, die reedts al te vreezelyk is, te versterken. Maar wanneer alle deze redenen de *Spanjaarden* niet mogten overtuigen, en dat zy niet van deze ydelheid van in verscheidene Gewesten te regeeren willen afstaan, hoewel hunne onmacht hen zulks belet te doen; zoude het dan redelyk weezen, dat de andere Mogendheden van *Europa* zich zouden opofferen, om die ydele roem voor *Spanjen* te behouden?

III. De Vorsten van *Italien* zien niet dat men jalousy de *Spanjaarden* over de Staten van *Napels*, *Sicilien*, en *Milanen* heerschen, welke hun zo menigmaal zeer wrede en bloedige Oorlogen in hunne Landen veroorzaakt hebben. Om de zelve reden zullen zy nooit toestaan, dat die Provincien vereenigd zyn aan de Kroon van *Vrankryk*, noch aan de Erfelyke Staaten van het Huis van *Oostenryk*.

Zy

Zy trachten de zelve te zien in handen van een byzonderen Vorst: en de Volkeren zelve (indien men hun het vraagde) zouden niets meer wenschen, om mede de rust te genieten, die zy by hunne Nabuuren zien regeeren. Deze Volkeren zich bloot ziende voor de minste verwarringen, die meest altyd in groote Monarchien voorvallen, zyn ook zeer kwalyk te vreede, wegens zo dikmaals Viceroyen, en Buitenlandsche Gouverneurs, te moeten verryken. 1705. *Maart.*

IV. Wat aangaat de *Spaansche Nederlanden*, die zyn noch veel ongelukkiger dan de Staaten, daar wy nu van komen te spreeken; dewyl dit Land het Tooneel van alle de *Spaansche* Oorlogen sedert anderhalve Eeuw geweest is. De Volkeren hebben belang in niet meer onderworpen te zyn aan een Heerschappy, die hun zo veele rampen heeft veroorzaakt: doch zy wenschen daar om niet zich onder de Heerschappy van *Vrankryk* te begeeven. De *Hollanders*, die zulks meer als eenig ander Volk van *Europa* vreezen, zullen dit nooit toestaan. Zy hebben sedert eenige Jaaren genoegsaam doen blyken, dat zy machtig zyn om zulks te beletten. Zy zyn de geenen, die deze Landen, of ten minsten een groot gedeelte van de zelve, in de voorgaande Oorlogen hebben behouden: en zy gebruiken noch tegenwoordig alle hunne Staatkunde, Geld, en Troupen, om zekerheden te zoeken tegens de vereeniging van dit Land met de Kroon van *Vrankryk*; 't welk zy byna zo veel vreezen, als een omkeering van hunne Republyk.

V. Na dat wy hebben doen zien, dat het voordeelig is voor *Europa* in 't algemeen, voor *Vrankryk* in 't bezonder, en voor *Spanjen* zelfs, zo wel als voor des zelfs Staten in *Italien* en de *Nederlanden*, deze groote Monarchie te verdeelen, is 'er niet overig dan aan te toonen op welke wyze dit zoude konnen geschieden, tot voordeel van weerkanten, en zonder te drukken of te beswaaren de Volkeren welke aan deze Monarchie zyn onderworpen.

VI. Indien de gewezene Koning *Karel de II*de. Kinderen had gehad, zo zouden die van den Keizer, noch van den Koning van *Vrankryk*, ooit eenig deel tot zyne nalatenschap gehad hebben: en om dat het God niet geliefd heeft hem de zelve te geven, moet dit dan de oorzaak zyn van het verderf van zo veel Volkeren, en 't vergieten van zo veel bloed? Men treed hier niet in een onderzoek van het recht tot deze Kroon, het geen de twee Pretendenten daar op zouden konnen hebben: maar het ware te wenschen, dat de geen, die de zelve met de meeste gerechtigheid eischt, zich liet overreeden om een gedeelte van zyne rechten tot welstand van de Vrede af te staan; dewyl ontwyfelbaar het geen hy zal verlaaten, nooit dat geene waardig zal weezen 't welk verlooren zal worden om het te behouden. In der daad, dezen Oorlog heeft reedts aan d'eene en andere kant meer dan tweemaal honderd duizend Menschen gekost, en, zonder tegenspreeken, meer Geld, als 'er in verscheidene van de betwiste Provincien is. En indien den Oorlog voortgaat, zullen dit verlies, en die onkosten, noch veel grooter worden. En wat zal den Overwinnaar dan meer hebben, als de Pleiters, die naar zeer veele gewysdens en vonnissen te hebben verkreegen, niets voor al het geld, 't geen zy uitgeschooten hebben, overig houden, dan een bondel van Papieren en Perkamenten. Zoude het dan niet glorieuzer voor de Vorsten

1705. Maart. zyn, over eenige Provincien minder te heerschen, en ryke en goede Onderdanen te hebben, dan hunne Staaten (naar zeer veele Veldslagen en Belegeringen) verlaten en verwoest te zien, en de Volkeren in de uiterste elende gebracht?

VII. Op dezen grond gelooft men, dat men *Philippus den V*den. het Koningryk van *Spanjen*, en de *Indien*, vreedsaamelyk moest laaten genieten. Die Provincien zyn groot genoeg om een Vorst te vergenoegen, wiens voorneemen is gerust te regeren, en zyne Volkeren gelukkig te maken. Indien de *Spanjaarden* een weinig arbeidsamer wilden worden, als zy zyn, en zich tot den Koophandel bekwaam maaken, na 't voorbeeld der *Hollanders* en *Portugeezen*, zy zouden een van de rykste en gelukkigste Volkeren van *Europa* worden. Het voorbeeld, 't geen ik kom aan te haalen, toont genoegsaam, dat de rykdom niet gemeenlyk een deel is van Volkeren, die overgroote Staten bewoonen: zo dat, om ryk te worden, zy moesten wenschen ontlast te werden van de Provincien, die zy in *Italien* en de *Nederlanden* bezitten; dewyl de zelve, gelyk men aangetoond heeft, hun meer schadelyk als voordeelig zyn.

VIII. Men zoude by Onderhandeling aan den tweeden Zoon des Keizers konnen geven de Koningryken van *Napels* en *Sicilien*, met het Hertogdom van *Milanen*. Deze drie Staaten, die voormaals de eerzucht van drie Vorsten hebben konnen vergenoegen, zullen ook genoegsaam zyn om de pretentien van het Huis van *Oostenryk* te voldoen, en een bloedigen Oorlog te dempen. Die Volkeren zouden veel gelukkiger weezen, wanneer zy zich aan een Vorst mogten onderwerpen, die de zelve zelfs zal regeeren, en niet aan buitenlandsche Gouverneurs, welke dikwils door hunne dwingelandyen hen tot een opstand dwingen, ter oorzaak dat hunne verafgelegenheid niet toelaat daar over aan den Troon van hunnen Souverain te klaagen. Door die afstand konde men den Staat van *Milanen* belasten met de sommen, die de Kroon van *Spanjen* aan de Republyk van *Genua* schuldig is, te voldoen.

IX. Wat de *Nederlanden* aangaat, men zoude de zelve aan den *Keurvorst van Beyeren* afstaan, met beding van te betaalen 't geen de *Spanjaards* van de *Hollanders* geduurende de voorgaande Oorlogen hebben geleend. En het schynt des te rechtvaardiger, vermits deze beleeningen gedaan zyn tot de behoudenis van het zelve Land. En om de vreeze weg te nemen, die de vergrooting des Keurvorsts van *Beyeren* aan eenige Vorsten van 't Keizerryk zoude konnen geven, moest bedongen werden, dat na de dood van zyne Keurvorstelyke Doorluchtigheid de *Nederlanden* aan zynen tweeden Zoon en des zelfs Nakomelingen zouden toebehooren. Deze afstand, en voorzichtigheid, zouden ontwyfelbaar de *Hollanders* te vrede stellen, die door dit middel een Barriere tusschen *Vrankryk* en hunne Republyk zouden vinden.

X. Indien de geintereffeerde Partyen wegens deze Artykelen, en wegens de principien waar op de zelve gegrond zyn, over een kwamen, zou het niet swaar vallen de afhangelykheden daar van te reguleeren, als daar zyn de geene die *Engeland*, *Portugaal*, en den Hertog van *Savoyen* aangaan. Hoe glorieus ook de Veldtogt der Geallieerden dit Jaar geweest zy, is het echter noch verre van het veroveren van alle de Staten van *Spanjen*: en de twee Kroonen, hoe machtig

en

en hoe groot de zelve ook zyn, zullen in een geruimen tyd niet in ſtaat weezen om de wet aan hunne Vyanden voor te ſchryven, noch hen te dwingen vrywilliglyk de wapenen neder te leggen, zonder aan de *Hollanders* de zekerheid te geven die zy eiſchen, en aan het Huis van *Ooſtenryk* eenig deel in de Staaten van *Spanjen* En dit zo zynde, zou het veel voordeeliger voor de eenen en de anderen weezen, dat dit vergelyk eer vroeger dan laater eſchiedde; dewyl de voortgang van dezen bloedigen Oorlog niets te weeg kan brgengen dan een algemeene verwoeſting van de Staaten die den zelven voeren, en om de welke de zelve gevoerd word.

1705. *Maart.*

Behalven dit Ontwerp van een algemeene Vrede, zag men noch een ander Geſchrift, ten zelven einde opgeſteld, zo men wilde door een voornaam Rechtsgeleerden in Duitſchland. Het gaat wydloopig omtrent d'algemeene Monarchie daar d'Allerchriſtelykſte Koning zo veel jaaren na heeft getracht, en komt eindelyk tot zyn oogmerk, 't geen 'er, volgens het oordeel van eenige Staatkundigen, wel wat breedſpraakelyker in verhandeld mogt weezen. De Leezer neeme het zo het is, en zy verzekerd dat wy 'er noch af noch toe gedaan, maar het in zyn geheel gelaaten hebben.

Ontwerp wegens een Tractaat van een Algemeene Vreede in Europa.

MYn Heer, ik hebbe gezien de drie verſcheidene Brieven, welke drie Staatkundigen ſedert een korten tyd hebben gemeen gemaakt. De eerſte was geſchreven te *Keulen* den 15den. Maart, de tweede te *Frankfort* den 26ſten. April, en de derde te *Parys* den 19den. July. Deze Heeren maken drie Opſtellen, alle verſchillende, om een vaſte en duurzame Vrede te hebben: en ieder ſteunt op zyn voorſtel, als het eenigſte middel om tot Vrede te komen. Ik zal 'er voor my een vierde byvoegen, en de redenen zeggen die my meer voor dit Opſtel, dan voor de drie andere, doen zyn. De eerſte Schryver ſchynt my al te geweldig en eenzydig te weezen. De tweede, alhoewel matiger, ſchynt een goed begrip te hebben van de mogendheid der *Hollanders*; dewyl hy in zyn begin ſtelt, dat het niet dan aan hen hangt de balans te doen door ſlaan aan d'eene of andere kant, 't zy aan die van het Huis van *Ooſtenryk*, of aan die van het Huis van *Bourbon*, ter oorzaak dat een Koningin van *Engeland*, by voorbeeld, wel een Vrede grootelyks zoude konnen beletten, door met hen te onderneemen deze balance tegen te houden. Wat aangaat den derden Schryver, die heeft zekerlyk niet gedacht dat zyn Brief onderſchept, en in 't licht gegeven zou worden; dewyl hy zig anders niet zo zichtbaar, wegens de groote voorneemens van *Vrankryk*,

1705. *ryk*, zoude verklaard hebben. En ik zal my derhalven by dezen Brief houden, om de daar in geintereisseerde Vorsten te doen begrypen, hoe veel 'er hun aan gelegen legt deze groote aanslagen van *Vrankryk* te beletten. Alle de Schryvers sedert eenigen tyd komen over een, dat *Louis de XIV*de. na een algemeene Monarchie staat. Zy hebben de stille en vreedsaame vereeniging der Monarchie van *Spanjen* met die van *Vrankryk* als een doodelyke steek aangezien: en om zulks voor te komen, hebben de hooge Geallieerden zich onderling vereenigd, eer de Onderdanen van deze Monarchie gebracht zouden zyn op den voet van die van *Vrankryk*, ik meen onder een arbitraire Wet en zeer geweldige Regeering. *Vrankryk* heeft van zyne kant den Koning van *Portugaal* zoeken in slaap te wiegen, door Tractaten van neutraliteit; en mede gedagt, 't zy dan door vriendschap of geweld, den Hertog van *Savoyen* te winnen. Het heeft de *Hollanders* door voorstellen van Vrede willen misleiden: Het heeft in *Engeland* een verwarring willen maken door zyne valschheden en opstokingen in *Schotland*: Het heeft de voornaamste Leden van 't Keizerryk omgekogt, en zo veel belet, als mogelyk is geweest, hunne resolutien ter uitvoering te stellen: Het heeft de Rebellen in *Ongaryen* opgehitst en aangestookt; als mede in *Polen*, alwaar het een Koning van *Sweden* en een *Kardinaal Primaat* op zyne zyde heeft gekregen om tot zyne oogmerken te geraken, en dien Monarch te beletten mede deel in de belangen der Geallieerden te neemen. Men heeft de *Switsers* altyd door fyne en behendige redenvoeringen zoeken te blinden: Men heeft de Vorsten van *Italien* door vrees altyd tegen gehouden: En eindelyk is deze groote machine gevallen op een Vorst van hoogheid en buitengemeene genegentheid om de geheele wereld te misleiden en bevreesd te maken. De handelingen met de *Turken* zyn mede niet vergeeten: doch niet tegenstaande dit alles, geeft zyne Keizerlyke Majesteit, door hulp van de hooge Geallieerden, daarom den moed niet verlooren; maar heeft zich in tegendeel versterkt: en door het ontwaaken van eenige Mogendheden, die men in slaap had gewiegt, vind hy zich meer en meer in staat om een gelukkig einde van dezen Oorlog te konnen hoopen. En in der daad, hoe *Vrankryk* meer zal triumfeeren, hoe de Souverainen van *Europa* zich meerder verplicht zullen vinden zich daar tegen te stellen: en dit zal zelfs de geenen, die niet in deeze groote Alliantie getreden zyn, noodzaaken daar deel in te neemen: en het gevaar zal zelfs de geenen, welke in een verbintenis met deze vreezelyke Mogendheid zyn, aandringen tot de zelve te verlaten, en zich op het voorbeeld des Hertogs van *Savoyen* in een andere te begeven, om een slaverny t'ontgaan. De handelingen van *Louis den XIV*den., tegens den Hertog van *Lotharingen* gepleegd, als mede die tegens den Hertog van *Mantua*, en den Aertsbisschop van *Keulen*, en die hy mede met den Hertog van *Savoyen* wilde pleegen, zyn zeer beklaagelyke dingen, ten opzichte van de rechten der Souverainen, en zullen wel aan andere ontdekken dat de aart van *Vrankryk* eerzuchtig en hoogdravend is, willende alles onder zyne voeten stellen, en handelende de Souverainen niet anders dan of de zelve van hem af hingen. De *Switsers* en Vorsten van

Maart.

Ita-

Italien hebben te vreezen mede den eenen of anderen dag in deze afhangelykheid te werden gebracht. De Brief van dezen yverigen Roomsch-Katholyken ontdekt niet dan al te veel het gevaar; en de zaaken schynen zodanig te moeten zyn, als hy zegt, om tot een algemeene Monarchie te komen. Ondertusschen, aangezien de groote voordeelen, die *Louis de XIV*de. tot nu toe op zyne Vyanden mag behaald hebben, heeft men reden om zich te verwonderen, dat een Vorst, als deze Monarch, na een diergelyke Monarchie kan trachten, en zulks in een tyd van den hoogen ouderdom daar hy zich tegenwoordig in bevind: dewyl men kan aanmerken, door de Historie van *Vrankryk*, dat de Koningen, die in de bloem van hunne jaaren zeer gelukkig zyn geweest, weder zeer ongelukkig in hunnen ouderdom geweest zyn. En het schynt verders uit de vier Monarchien, verbeeld door het Beeld 't welk een hoofd van goud had, een borst van zilver, een kopere buik, en yzere beenen, dat men geen vyfde Monarchie te verwagten heeft dan die van den Antechrist, welke niet langer dan drie en een half jaar zal duuren, volgens alle Uitleggers, en welkers einde in het vierde Jaar beschreeven is, en aangetoond te moeten eindigen door de verdeelinge van twee Koningen, die het Roomsche Ryk in tien Monarchien moeten verdeelen, welke betekend worden door de tien toonen der voeten van dit Beeld; en verders, dat de omkeeringe van het Roomsche Ryk volgens de Schrifituure aangemerkt is als een der teekenen van 't einde der Wereld. Het is derhalven ydel, dat *Lodewyk de XIV*de. zo veel moeite doet om een vyfde Monarchie te formeeren. De Voorbeelden van *Karel den V*den. en *Philippus den II*den. moesten hem daar van af brengen; dewyl hunne Navolgers alleenlyk door de vreeze die de Souverainen van *Europa* wegens dit voornemen hebben, hen altyd zyn tegengestreeden, en van tyd tot tyd afgedaald, en minder dan hunne Vyanden geworden. Ik vinde noch daarenboven, dat een algemeene Monarchie groote zwarigheden inheeft om die te verkrygen, en noch veel grooter om ze te bewaaren; gelyk die van de *Assyriers*, die der *Persianen*, en die der *Grieken* maar voor een korten tyd zyn geweest. Daar is geene dan de *Roomsche* die geduurd heeft: maar de zelve heeft mede tegenwoordig veel van haaren ouden luister verlooren, gelyk wy noch zien dat ze alle dagen daalt. Men erkent deze Mogendheid niet meer in *Italien*. Het grootste gedeelte van *Oostenryk* is insgelyks van deze Monarchie afgezonderd: en eindelyk, de zelve heeft niet meer overig, volgens het gevoelen van een *Franschen* Schryver, dan de twee toonen van dit Beeld van *Nebucadnezar*; zo dat het op zyn einde loopt: en het staat te vreezen, dat de tien toonen haast meester zullen worden. De tytels van Koningen van *Franken* en *Swaben*, die eenige Vorsten by een openbaaren opstand aangenomen hebben, zyn tekenen van deze verdeeling, die tusschen de Leden moet geschieden. Maar komende tot de swarigheden, die zig opdoen om tot een algemeene Monarchie te geraaken, zo laat ik aan de zyde de Rivieren, Bergen, Wildernissen, en Zeën, die men moet door en over trekken. Het menschelyk verstand heeft daar middelen toe uitgevonden. Maar ik vind een onverwinbaare zaak om zodanigen aanslag te volvoeren, welke een hinderpaal is die God zelve tusschen die Eergierigen gesteld heeft welke voorgenomen hadden een Toorn te

1705. Maart.

1705. Maart. te bouwen, wiens hoogte tot aan de wolken zoude reiken, te weten den Toorn van *Babel*. God strafte hen door een verschillendheid van spraak, 't geen hen in verwarring bracht; en zy wierden gedwongen hun werk te verlaten. Deze verschillendheid heeft verscheidene andere voortgebracht, als een haat en tegenzin tegens de geenen welker taal men niet verstaat, en die een andere wyze van handelen hebben, en tegenstrydende manieren. En eindelyk, het schynt dat de Voorzienigheid alleen voor zig zelve de algemeene bestiering bewaard heeft: en de Antechrist zal ook niet tot zyn voornemen komen, dan door slimme bedriegeryen, en door valsche mirakelen, en voornamentlyk door den bystand der *Joden* die hem voor den *Messias* zullen uitroepen. Op al het geen 't welk wy hier komen in te voegen, om de onmogelykheid aan te toonen van tot een vyfde Monarchie, die alleen voor den Antichrist bewaard is, te geraken, zo besluit men, dat, om tot een algemeene Vrede te komen, het nodig is dat *Vrankryk* van zyn groot vooneemen afstaa, 't welk hy gemaakt heeft om de *Spaansche* Monarchie by de zyne te voegen; 't geen alle de oude en hedendaagsche Staatkundigen aangemerkt hebben als een zaak die van andere Mogendheden van *Europa* niet kon toegestaan worden: en *Philippus de III*de. en *IV*de., Koningen van *Spanjen*, hebben daar in ook wyzelyk voorzien in de Huwelykscontracten ven hunne Kinderen, om deze Vrede vast en bestendig te maken. Het ontwerp, 't geen ik geef, om daar toe te geraaken, is dat men tusschen het *Keizerryk* en *Vrankryk* een Barriere moest maaken, zo sterk dat de eene noch de andere van die Mogendheden de zelve niet rechtmatig konde verbreeken: by voorbeeld, dat *Spanjen*, om een nieuwe oorzaak van Oorlog aan *Vrankryk* weg te neemen, de Provincien, die het zelve in de *Nederlanden* noch overig heeft, in volle vryheid stelde van zich te konnen vereenigen, op de manier gelyk de *Switsers*, ik meene zonder op eenige wyze den Godtsdienst, welke zig in een iegelyke van deze Provincien gevestigd vind, nadeelig te weezen: Dat zyne Keizerlyke Majesteit en het Keizerryk mede in gelyke vryheid stelde de Provincien, op de welke hy eenig recht mogte hebben, en die hem in *Oostenryk* noch overig zyn, om mede in deze vereeniging te konnen treeden: Dat *Vrankryk* van zyne kant het zelfde deede, ten opzichte van de Provincien en Plaatsen die het aan den boven-Ryn in heeft, welke zich konden voegen en treeden in een Alliantie met de *Switsers*: En dat alle die Provincien en Staaten, onder de gedaante van een Republyk, een Alliantie onder malkander maakten, dat in geval van aangetast of overvallen te worden, zy gehouden zouden weezen elkander te helpen, en by te staan. Ziet daar, na myn oordeel, het groot geheim om een vaste en langduurige Vrede in het Christendom te hebben. Zyne Keizerlyke Majesteit en het Keizerryk zouden zich dan nergens voor hebben te wagten als voor den *Turk*: men zoude de wortel van tweedracht tusschen *Vrankryk* en *Spanjen* weg neemen, door hen beiden van de *Nederlanden* te beroven: en op zodanigen voet zie ik in langen tyd geen Oorlog weder te gemoet. Indien dit Opstel niet aan al de wereld behaagt, zo keer ik my tot de geenen die het voor goed keuren. Ik heb het zelve niet ingebracht, dan

dan als een liefhebber der Vrede, welke ik met gantscher herte wensche dat lang en bestendig mochte zyn. Maar dat men hier om niet en denke dat ik een navolger van *Jansenius* ben, ter oorzaak dat die Staatkundige al voor my een eenparig gevoelen gehad heeft ten opzichte van de *Nederlanden*, even zodanig als ik het hier heb by gebragt. Ik kom wel met zyne Staatkunde over een; maar wat aangaat zyne Leer, ik laat daar van oordeelen die 't toekomt; en ik zal rond uit zeggen, dat het Ontwerp, 't geen ik hier voorstel, een van de geene is die reedts in de voorgaande Brieven zyn voorgesteld, of eenig ander 't welk men zal voor stellen. En het is noodzakelyk, dat de geenen, die zich zullen bemoeijen met een Vrede te maken, ook hunne vlyt moeten aanwenden dat de zelve lang en bestendig zy: en dit is het oogmerk van den geenen die altyd zal weezen, enz.

1705. *Maart.*

Argwaan der Franschen wegens een Troup Camisards.

Eindelyk: de Franschen waren sedert een wyl vol van nadenken geweest over een Bende gevluchte Camisards, omtrent drie honderd Persoonen sterk, doch zonder eenige wapenen; welke niet in Piemont hebbende konnen komen, zich omtrent het Meir Leman onthielden. Deze achterdocht groeide in hen aan wanneer den Heer de Mellarede voor weinig tydts een keer naar Lausanne was gaan doen; alzo zy zich inbeeldden, of ten minsten zich zo gelieten, dat dien Heer met deze elendige Menschen iets tot hun nadeel meende uit te voeren. Straks dan hadden ze een Regiment Dragonders, en eenig Voetvolk, in het Chablais en langs den oever van het genoemde Meir gelegt: en hoewel dit meer als genoeg was om een onderneeming van die Lieden, indien zy 'er al eenige hadden gehad, ('t geen men voor een onmogelykheid moest houden; als zynde op een vreemden bodem, daar ze slechts als arme swervelingen waren aangenomen; te swak van getal; en daarenboven, gelyk gezegt is, zonder wapenen) te stuiten, wilden zy zich echter niet te vrede houden voor dat dit Volk, te haatelyk in hunne oogen als Rebellen tegens den Allerchristelykste Koning, van daar ware vertrokken: weshalven zy by het Canton van Bern zeer sterk aanhielden, dat het zelve order tot het vertrek van die Menschen wilde geeven. Zy toogen dan met hoopen, konnende het genoemde Canton de lastige instantien der Franschen niet langer van den hals schuiven, over Lauzanne naar de kant van Bienne en het Gebied van Basel; alwaar ze zo lang stonden te blyven, tot dat ze zich elders met gerustheid konden nederzetten.

SE-

1705.
Maart.

HONGARYEN.
Staat der zaaken tusschen de Keizerschen en Malcontenten, of vervolg van den Opstand onder den Prince Ragozzi.

SEDERT dat de vorst had opgehouden, was het Land omtrent Weenen byna vry van d'uitloopen der Malcontenten: doch zy lieten daarom niet met hunne progressen in Hongaryen voort te vaaren, houdende Offen en Pest als geblokeerd, gelyk ook Leopoldstad, S. George, Posing, en Moderne. De Graaf Caroli, die een Corps van twaalf duizend man aan deze zyde van den Donau commandeerde, was in een gestadige beweeging. Hy naderde aan niet eene Plaats zonder daar de schrik in te brengen: en wanneer de Generaal Heister aan kwam trekken om hem te bevechten, wist hy hem te vermyden, en zich zonder slag of stoot elders heen te wenden. Bywylen noodzaakte hy ook den genoemden Generaal te wyken, gelyk zulks gebeurde in het begin dezer Maand aan de kant van Newstatel; tot waar toe de Generaal Heister voort getoogen zynde, moest hy weder in het Eiland Schut keeren, en het veld aan den Graave Caroli vry laaten, welke den 12den. tot by Presburg kwam, en 'er verscheidene Dorpen in d'assche lei. Een ander klein Corps van Malcontenten toog den 10den. by Sereth over de Waag; en den Officier, die het zelve commandeerde, ging de Brug, welke de Keizerschen over de twee takken van den Donau, by het Eiland Schut, geslagen hadden, van zo dicht by erkennen, dat men genoodzaakt wierd eenige kanonschooten op hem te doen. Ondertusschen verstond men, dat de Generaal Heister zich weder op nieuws in optogt had begeeven, om den Graave Caroli te gaan zoeken, en zyne marsch naar Zawar, twee mylen van Stuhl-Weissenburg, genomen: dat de Graaf Palfi, Ban van Croatien, mede met een Corps Cavallery van Edenburg naar Ghins in aantocht was, om den Vyand aan die zyde in te sluiten; en dat men geloofde, dat de Graaf Caroli, die zich naar de kant van Fedwar geretireerd had moeite zou hebben om deze maal het gevecht te vermyden. Men verstond ook, dat den Overste Viard S. George en Posing voor eenigen tyd weder van leeftocht had voorzien, en dat hy order had om Moderne van gelyken te doen, doch dat hy het niet had konnen volbrengen.

In dit alles stak van wederzyde noch groot voor- noch groot nadeel: maar in Zevenbergen was het zodanig niet gelegen, immers zo men de tydingen, welke men van dat Land verbreidde, mogt gelooven. Zy bragten mede, dat de Generaal Rabutin, die 'er het gebied voer-

voerde, een Corps van zestien duizend Malcontenten had aangetast en geslagen, hoewel hy zelve op verre na zo sterk niet en was; en dat vervolgens verwittigd zynde geworden dat twee duizend Malcontenten een Dorp by Hermanstad waren komen plonderen, hy aanstondts duizend Kurassiers derwaarts gecommandeerd had, welke hen met het krieken van den dag hadden overrompeld, en zo net van pas aangetast, dat 'er meer als duizend op de plaats waren gesneuveld, en vyf en seventig gevangen genomen, en benevens zes honderd Paarden naar Hermanstad gevoerd. 1705. Maart.

d'ALGEMEENE Ryksdag kwam den 23sten. January weder te samen; maar daar wierd van geene zaak gehandeld, noch dien dag noch de vier volgende dagen. Den 28sten. bragten d'Afgezanten der Protestantsche Vorsten en Standen de zaaken der Religie weder op het tapyt, en maanden de Roomsch-Katholyke Ministers aan tot hoe eer hoe liever t'antwoorden op de laatste Verklaaring welke zy aan den Minister des Keurvorsts van Ments, als Directeur van den Ryksdag, hadden gedaan, noopende dat zy met hen in geene deliberatie over eenige zaak zouden treeden eer men de rechtvaardige voldoening, welke zy over hunne Grieven verzochten, aan hen hadde gegeeven. Deze laatsten deeden hun uiterste best om d'anderen van dat besluit af te wenden: maar ziende dat ze onverwaggelyk waren, en ronduit verklaarden dat ze zich met geen beloften meer in slaap zouden laaten wiegen, zeiden zy, dat zy 'er aan de Vorsten en Standen, hunne Meesters, over zouden schryven, om nieuwe instructien ten dien opzichte t'erlangen. Verscheidene onder hen verklaarden zelfs, dat zy toestonden dat men zonder uitstel de hier voormaals voorgeslagene Conferentien hielde, en bleeven daar zeer sterk op aanhouden, doch te vergeefs. REGENSBURG. Verhandelingen der Ryksvergadering.

Den zelven dag bedankte d'Afgezant des Markgraaven van Bareith de Ryksvergadering uit den naam van dien Vorst wegens het Ampt van Veldmaarschalk Generaal des Ryks, 't welk de zelve sedert weinig tydts aan hem had opgedraagen; benevens verzekering, dat zyne Hoogheid niet in gebreke zou blyven van d'aanstaande lente te veld te gaan.

Den 8sten. February las men in de volle Vergadering een Brief van de Heeren Staaten Generaal, gedateerd den 23sten. January, waar

1705. Maart. mede haare Hoog-Mogenden de Vorsten en Standen des Ryks aanmaanden tot hunne Contingenten van Krygsbenden in tydts te leveren, op dat men zich konde bedienen van de considerabele voordeelen die men het voorgaande Jaar op den gemeenen Vyand der Geallieerden had behaald, en geduurende d'aanstaande Veldtogt grooter progressen doen.

Den 19den. kwam de Kardinaal van Lamberg, Bisschop van Passau en Principaale Keizerlyke Commissaris, te Regensburg, keerende van het Hof van Weenen weder te rug, en laatstelyk van Passau. Des anderendaags liet hy aan de Vergadering weeten, dat de Keizer, ziende de gedaante der zaaken gelukkiglyk veranderd, hem gestuurd had om de Leden des Ryks te bedanken voor de getrouwe bystanden die zy aan hem hadden gegeeven; vermaanende de Vergadering ter zelve tyd in deliberatie te willen treeden over den Brief dien de Roomsch-Koning den 14den. October laatstleeden aan de zelve had geschreeven, en in d'andere noodzaakelykheden te voorzien, ten einde den oorlog met wakkerheid voort te zetten. Waar op de Vergadering een Deputatie wilde doen, om zyne Eminentie te complimenteeren: doch men stelde het eenige dagen uit tot dat zyne Equipagien gereed zouden weezen om in 't openbaar te verschynen.

Eenige dagen na de komst van den Kardinaal leverden de Katholyke Vorsten en Standen hunne consideratiën in over het ontwerp van de Volmagt die men moest geeven aan de Gedeputeerden welke stonden t'arbeiden aan de vergelyking der zaak van de Grieven der Religie, en verzochten dat men ter plaatse, alwaar men 'er spreekt van de Vredestractaaten, en van het Reces van executie van Nuremberg, zich wilde vernoegen met gewag van de gemelde Vredestractaaten te maaken, en dat men het Reces van executie aan kant wilde laaten, zich te vrede houdende met daar by te voegen *volgens het Recht*; of by d'algemeene melding der Vredestractaaten die van het *Tractaat van Ryswyk* in 't byzonder: maar de Protestanten verwierpen deze voorslag. 't Is zeker, dat die zaak noch niet waarlyk in staat was om tot een vergelyking gebragt te worden: en gelyk de meeste Vorsten en Standen des Ryks betuigd hadden te wenschen dat de Heeren Staaten een Minister in de Ryksvergadering wilden stuuren om aan de gemelde vergelyking t'arbeiden, wierd by haare Hoog-Mogenden ten dien einde genoemd de

Heer

Heer de Mortaigne, die zich voor alstoen te Berlyn bevond, en aan den zelven de karakter van Resident gegeeven. 1705. Maart.

DE Doorluchtige Vorstin Sophia Charlotta, Dochter van Ernestus Augustus, Keurvorst van Hanover, geboren den 20sten. October 1668, en den 6den. der zelve Maand October in den Jaare 1684 getrouwd met Frederik, Koning van Pruissen, op zodanig een manier, als (a) hier voor is verhaald, aan het Hof van Hanover uit deze wereld zynde verscheiden, wierd, tot bekendmaaking van die beklaagelyke dood, het volgende Geschrift op bevel van den Koning in alle zyne Staaten en Landen van de Predikstoelen afgekondigd.

HANOVER en BERLYN. Vervolg van de dood der Koningin van Pruissen

(a) Ziet pag. 111.

HEt zal U Lieden, eylaas! zonder twyfel bekend zyn, hoe den Almachtigen God, na zynen Heiligen en onnaspeurlyken Raad en Wille, onze gadelooze Koningin en Landts-Moeder, de Allerdoorlugtigste, Grootmachtigste Vorstinne en Vrouwe, *Sophia Charlotta*, Koningin in *Pruissen*, Markgravinne en Keurvorstinne van *Brandenburg* enz. geboren uit de Keurvorstelyke Stamme der Hertogen van *Brunswyk* en *Lunenburg*, enz. op den eersten February van dit loopende Jaar, des morgens vroeg ten 4 uuren, in de Keurvorstelyke Hof-Stad *Hanover*, alwaar haare Koninglyke Majesteit de Keurvorstinne, haare Moeder, voor drie weeken was gaan bezoeken, uit dit tydelyk Leven heeft gevorderd en tot zich in zyn Eeuwig Ryk overgebracht.

Aangezien deze met veele hooge, gantsch ongemeene, en recht Koninglyke Deugden begaafde Koninginne zich eenige dagen voor haar Godzalig afscheiden te bedde moest gaan leggen, heeft zy aanstondts de Christelyke voorbereidinge ter dood begonnen, en den aldaar beroepenen *Franschen Predikant* ontboden, met den zelven veele stichtelyke en Godzalige redenen gevoerd, en van het wereldlyke en de aardsche dingen niet meer willen hooren spreeken noch weten, maar alle haare zorge daar heenen gewend, dat zy in een waarachtig geloove en vertrouwen op haaren dierbaaren Heiland en Verlosser JESUS CHRISTUS haare ziele den Hemelschen Vader in zyne handen gewillig en getroost mochte overgeven: gelyk zy dan ook met een Heilige gelatenheid haar einde heeft afgewacht; haaren hoogst geliefden Koning en Gemaal, zyne Koninglyke Majesteit, met hertgrondelyke dankzegginge voor alle echtelyke liefde, trouw en goedhertigheid in liefde gezegend, gelyk ook zyne K. H., daar mede haaren stryd volstreden, haar geloove behouden, haaren loop voleind, en de van den Allerhoogsten in de eeuwige zaligheid weggeleide Kroon ontfangen.

Een iegelyk kan licht denken, hoe smertelyk dit hoogdroevig afscheid van een zo groote Koningin zyne Koninglyke Majesteit, onzen allergenadigsten Koning en Heer, als mede des zelfs gantsche Koninglyke Huis, voorgekomen zy. Ook

 zullen

1725. Maart. zullen buiten twyfel alle die het gemoed, de liefde, en de gaven van de Hoogzalige Koninginne hebben gekend, ofte daar van gehoord, door deze vroegtydige dood geen minder gevoel en rouwe daar over hebben: gelyk dan Wy en alle Inwoonders van onzen allergenadigsten Koning en Heere, des zelfs Koningryk, Keurvorstendom en Landen, met reden en na billikheid daar over hebben bedroefd te wezen en te treuren; mitsgaders daar uit gelegentheid te neemen om den grooten God, welke deze algemeene rouwe des Landts wegens onze veelvuldige zware zonden over ons gehengt, te voet te vallen; ons voor zyn Heilig Aangezichte te vernederen; en vuurig te bidden, dat de zelve genadige God en Hemelsche Vader ons alle onze zonden, waar door wy deze harde tugtiging hebben verdiend, om de liefde zynes Zoons J. C. uit zyne genade wil vergeven; zyne Koninglyke Majesteit en zyne K. H. den Kroon-Prince, voornamelyk in deze zonderlinge droefheid, met de krachtige vertroostinge zynes H. Geestes bywoonen; des zelfs kracht en gezondheid na zyne Almacht te ondersteunen; de zelve lange in het leven te behouden; voortaan zyne Koninglyke Majesteit nevens zyne K. H. den Kroon-Prince en het gantsche Koninglyk Huis in zyn H. beschermінge te neemen; voor alle wederwaardigheden en droevige toevallen verder in genade te behoeden, en in Koninglyke voorspoed, tot troost van zyne Christelyke Evangelische Kerk, alle des zelfs Landen en Onderdanen, Vaderlyk te bewaaren.

't Praalbedde, waar op het doode Ligchaam van de Koningin ten toon wierd gelegt, was ongemeen prachtig, en tot het vervaardigen van het zelve de tyd toegebragt tot aan den 19den. February, hebbende des anderendaags een ieder de vryheid van haare Majesteit in dezen staat te beschouwen. Om 'er by te komen, ging men door een Vertrek met swart behangen, waar in eenigen van de Gardes, in den rouw gekleed, stonden; van daar in d'Antichambre, mede geheel en al met swart bekleed, in de welke zich verscheidene Ministers, Generaals, Hovelingen, en Edellieden met lange roumantels bevonden; en hier uit in het Praalgemak zelve, mede op de zelve wyze als de voorige Vertrekken behangen, en aan de wanden met swaare zilvere Blakers, daar de lichten in stonden, voorzien. Aan den ingang vond men vier van de gemelde Persoonen, in den rouw, en aan den uitgang vier Staatjuffers, van gelyken zeer diep in 't swart gekleed. Ter wederzyde van het Bed zag men zes zilvere Geridons, met opklimmende lichten. Aan de rechterhand lag de Kroon op een rood fluweel kussen, en aan de slinker de Scepter. Het Praalbed zelve was met zilvere moor overtrokken, en met gordynen van de zelve stoffe omhangen. Haare Majesteit lag met het hoofd wat laag, en had tot hulsel

op

op het zelve een batteneüil; was in zilvere moor gekleed; en met haaren rood fluweelen, met goud gestikten, en met hermelynen gevoederden mantel, strekkende zich tot op d'aarde, overdekt. 1705. Maart.

Om het Lyk van Hanover naar Berlyn te voeren, zynde de Plaats alwaar het zelve begraaven moest worden, waren verscheidene ontwerpen gemaakt, en het onderstaande, als het best gekeurd, in 't licht gegeeven.

I. DEn Heer Opper-Hofmaarschalk, Grave van *Witgestein*, als Koninglyke Commissaris, om het gemelde Lyk te ontfangen, zal met een Koninglyken Rouwwagen, en een in rouw gekleed Gevolg, naar de Grenzen gaan.

II. In alle de Dorpen, waar door het zelve zal worden gevoerd, mitsgaders in de nabuurige Dorpen, zullen, zo haast als men het Lyk gewaar word, de Klokken geluid werden.

III. Niet alleen in de Steden, maar zullen van de zelve ook de Schoolen, de Geestelykheid, en de Magistraat zich in Rouwgewaad by de aankomste van het zelve voor de Stad moeten laaten vinden, en het in ordre bloots hoofdts tusschen de in ryen staande Burgery (welker Geweer met de gewoonlyke Rouwtekenen zal bezorgd zyn) volgen.

IV. En zal het zelve in de Vestingen insgelyks door de Bezettingen onder het driemaal lossen van het Geschut gedaan worden.

V. Zal in alle Steden de Intocht door den Koninglyken Eerste Commissaris en de by zich hebbende Hovelingen, met Rouwmantels rydende, geschieden.

VI. Het Lyk door een Stad, zonder daar in te vernachten, gaande, zal van de Schoole, de Geestelykheid, en de Magistraat tot aan de uitgaande kant van de Stad, en zelfs een stuk wegs daar buiten, gevolgd, en niet dan met bewilliging van den Eersten Commissaris verlaaten werden.

VII. Het Lyk, des nachts blyvende, zal als vooren tot aan de Plaats daar het zal vertoeven, en des morgens verder de Stad uit, en in de Vestingen onder het lossen van het Geschut en luyen der Klokken begeleid worden.

VIII. Wanneer het zelve in den ogtendstond of des voormiddags ergens aanland, zo zullen alsdan niet alleen, maar ook des middags ten twaalf uuren, gelyk door het gantsche Land werd gedaan, de Klokken geluid worden.

IX. De Plaatse, alwaar het Lyk des nachts blyft, zal met Zwart behangen, en met genoegsame brandende Waskaarsen voorzien zyn; mitsgaders van binnen door een Kamerheer, twee Kamerjonkers, twee Pagies, vier Lakeyen, en twaalf Guardes du Corps, en van buiten door de Bezetting en Burgery bewaakt werden.

 X. In

1705. Maart. X. In gevalle by deze korte dagen de nacht het overviel, zal den Intogt met Wastoortsen, door eenige Lyfwagten, voor het Lyk rydende, gehouden, en nevens die der Heeren van het Hof, door hunne Dienaars te dragen, geschieden.

XI. Zullen by alle Intochten de achter het Lyk rydende Lyfwachten den blooten Degen, volgens Rouwgebruik, onder den arm moeten houden.

XII. Op het naderen aan de Grenzen zal den Eersten Commissaris met zyn Gevolg de Rouwmantels omhangen, en daar mede te paard gaan zitten, en op de Grensscheiding zelve zyn Gevolg in front stellen, wanneer het kan geschieden, en alzo doen voorttrekken: doch wanneer de Uittocht uit een *Lunenburgsche* Stad geschied, zullen. 1. de Houtvesters, Land- en gemeene Jagers voor ryden. 2. de Equipage van den Land Adel en Hovelingen daar achter volgen: wyders, 3. de Koninglyke Pagten. 4 de Land-Adel 5 de Hofjonkers. 6. de Koninglyke Trompetter. 7. den Eersten Commissaris. 8. de acht met zwarte Kleeden overdekte Paarden en Lykkoets, en 9 de Lyfwachten.

XIII. Wanneer de Zellische Hr. Geleid-Commissaris met het Lyk aanland, zich met zyn Gevolg heeft geplaatst, en wederzyds Lyfwachten malkander na gebruik gegroet hebben, zal de zelve uit de zynen voor uit ryden, en aan den Koninglyken Commissaris met een kort Compliment het Koninglyke Lyk overgeven; en deze den zelven met ontdekten hoofde van het gantsche Gevolg, en presenteering van het Geweer door de Garde, met een kort Antwoord bedanken, de Rouwpaarden voor de Lykwagen inspannen, en de gantsche Hofstoet van wyle de Koninginne tot hem laaten overkomen.

XIV. Eerstelyk de Jagers, dan de gantsche Stoet, als boven vermeld, zal volgen, en den Opper-Hofmeester van *Bulau*, zich aan de zyde van den Opper-Hofmaarschalk gesteld hebbende, na genomen afscheid van den Heer Zellischen Geleid-Commissaris immediaat voor het Lyk ryden.

XV. Ingevalle de Lykwagen met een groot Lakenkleed is overdekt, zullen de vier slippen door den Stalmeester, den Kamerheer, en twee andere Hofjonkers werden gedragen, niet alleen in den aftocht van de Grensscheiding, maar ook in alle in- en uittochten; doch buiten de Plaatsen zal het, als mede de Dekkleeden der Paarden, opgeschort werden.

XVI. Zullen ter rechter zyde van het Lyk de Koninglyke Stalmeester, en ter slinker der Koninginne Kamerheer, met Rouwmantels bekleed, ryden, en nevens het Lyk der zelver Lakeyen en Heidukken.

En eindelyk, XVII. zal na de Garde de in rouw overtrokken Lyfwagen ledig, en na deze der Koninginne Vrouwen-Timmer, en ten laatsten de Reis- en Bagagiewagens volgen.

Op dat nu het Lyk in behoorlyke ordentelykheid, en met de vereischte staatsie, op de Frontieren ontfangen mogt worden, was den Heer Oppermaarschalk benevens twee Kamerheeren, vier Kamerjonkers,

kers, zes Pagien, twaalf Lakeyen, en twaalf Trompetters derwaarts vertrokken: en wyders aan de Hoofdlieden der Gilden bevel gegeeven, dat hunne Gildebroeders en Onderhoorigen tegen den Intogt van het zelve in Berlyn zich gereed moesten houden, en in den rouw gekleed weezen, met swart en wit lint op de schouders; en moest ook de gantsche Burgery met rouwmantels verschynen 1705. Maart.

Het Lyk dan op de boven verhaalde wyze opgevoerd, en den 21sten. Maart te Spandau, twee mylen van Berlyn, aangekomen zynde, wierd het zelve des anderendaags door de Hovelingen, welke niet tot de Stoet van den Kroonprins behoorden, een vierdedeel myls buiten de Stad te gemoet gereeden, en door vier hondeed Burgers, ieder met een witte waskaars in de hand, tegen gegaan. Geduurende deze inhaaling was de Koning in zyn Vertrek, zyn' Koninglyke Hoogheid de Kroonprins in zyner Majesteits Audientiekamer, en haare Hoogheid de Gemalinne van den Markgraaf Albrecht Frederik met haare Dames in het Vertrek van wylen haare Majesteit. Wanneer het Lyk aan de Poort van de Stad kwam, wierd het geschut rondom de wallen, onder het geluy van alle de klokken, tot drie maalen gelost, en het zelve met een kloek Gevolg van Adel en Ridderschap, mitsgaders omtrent sestig Rouwkoetsen, ter Stad ingevoerd; op het midden der Slotplaats gekomen, door zyne Koninglyke Hoogheid den Kroonprince en het gantsche Hof ontmoet; en door den Oppermaarschalk aan den zelven overgegeeven: wyders aan de zo genaamde Oude Slotkapelle zynde gebragt, door acht Konings Kamerheeren en zo veel Jonkers van de Lykwagen genomen; in de genoemde Kapelle gedraagen; en onder het bovenmaate prachtig *Castrum Doloris*, waar op over de honderd lampen stonden te branden, en daar het van een ieder gezien kon worden, neder gezet: waar na zyne Koninglyke Hoogheid de Kroonprins benevens des zelfs Gevolg weder naar zyn Vertrek keerde. Het gedrang der Aanschouwers was ongemeen groot, en te talryker ter oorzaak dat, behalven de Ridderschap van het Oude Mark welke het Koninglyk Lyk tot hier toe begeleid had, ook van alle Oorden veele Vreemdelingen in de Stad waren gekomen om deze Invoering te zien. Zyn' Majesteit stond, wanneer het zelve in de Kapel wierd gebragt, op de Galdery langs de welke men uit het Slot daar in komt, en zyne Koninglyke Hoogheid de Kroonprins, benevens de beide Heeren Markgraaven, zyne Oomen, beneden in

1705. de Kapel, alwaar zy het Lyk onder het geluid van een zeer schoon
Maart. Musyk ontfingen. De Garde te Paard was langs de Straaten in ryen gesteld; en de Jaagers, benevens de Ly wachten te Paard, volgden den Adel die het zelve van de Maagdenbbrgsche Grenzen tot aan Berlyn had geconvoyeerd.

d'Eigentlyke Byzetting was tegen den 29sten. Juny vastgesteld; en stond het Koninglyk Lyk zes weeken lang, doch in een geslootene kist, en niet met een ontdekt aangezicht, gelyk men eerst had gezegt, gezien te konnen worden. d'Opwachting by het zelve wierd alle dagen door vier Kamerheeren, vier Hofjonkers, en vier Officieren waargenomen. De Kist, daar het in lag, was van hout, doch swaar met goud overtrokken: en zelfs ging de spraak, dat 'er de Koning een van louter zilver zou laaten maaken. De geenen van zyner Majesteits Hofstoet, welke d'afhaaling van het Koninglyk Lyk hadden bygewoond, wisten niet genoeg te roemen met wat eer men hen in de Vorstelyke Landen van Zell had onthaald. Eindelyk: de Koning had begeerd, dat in het herwaarts brengen de zelve weg gehouden zou worden, dien haare overleedere Majesteit had gehouden wanneer zy alhier d'eerste maal tot haaren Vorstelyken Gemaal was gekomen. Als de Koning en haare Koninglyke Hoogheden zich te Berlyn bevonden, droegen ze rouw in het swart, doch op het land roode rokken met swart gevoederd.

De verdreevene Gereformeerde Franschen, welke te Berlyn en in andere Plaatsen van zyner Majesteits Gebied woonachtig waren, betreurden d'ontydige dood van deze deugdsaame Vorstin niet minder als de geborene Onderzaaten; gelyk te zien is uit het volgende Geschrift, door eenige Gedeputeerden uit hunne Gemeente, tot plichtpleeging van rouwbeklag, aan den Koning overgeleverd.

Doorlugtigste Grootmagtigste Koning en Heer.

AAn Uwer Majesteits voeten werden gelegt de allerondordanigste kentekenen der allerdiepste smart van Ons, des zelfs getrouwe Onderdaanen, welke de wonderbare Godlyke Voorzienigheid onder des zelfs machtige bescherminge heeft getoogen. Wy gevoelen het verlies van dezen Koninglyken Staat, en noch meer van Uwe Majesteit. Wy beweenen de dood van een Vorstinne, die steedts in onze gedachten en de gemoederen der Menschen leeft, en welkers Deug-

Deugden haar een Troon hebben opgericht dien de Dood nimmer zal verstooren. 1705. Maart.

Men moet bekennen, Grootmachtige Koning, dat een zo groot ongeval niet genoeg kan betreurd worden. Deze Staat heeft naast Uwe Majesteit het allervolkomenste verlooren, of liever mogen wy zeggen, 't geene verlooren 't welk in de gantsche Waereld het volmaakste was, en aan dezen Koninglyken Staat gegeven, en van God aan Uwe Majesteit is mede gedeeld geweest. Het Hof verliest een Vorstinne, die een Cieraad van het zelve was, en welke alle Uitlandigen, hier komende, met verwonderinge aanschouwden. De Onderdanen verliezen een Koninginne, in de welke de Goedheid en Zachtmoedigheid niet minder als de Vriendelykheid en Schranderheid uitblonken: doch, Grootmachtige Koning, Uwe Majesteit verliest een Gemalinne, die alleen waardig was een Vorst, welke de Eer van zyn Volk ten grondslag van zyne Eer legt, gelukkig te maken.

Wy weeten, in hoe hoog een graad dit Uwe Majesteit treft; en deeze uwe uiterste smart, Grootmachtige Koning, verdubbelt de onze. Ach! dat Uwe Majesteit, zich in de zyne maatige, en zyne getrouwe Onderdaanen doch daar toe niet brenge, dat zy zo wel het verlies van haare Koningin, als het verdriet van hunnen Koning, beweenen. Uwe Majesteit, Grootmagtige Koning, is zyn gantsche Volk waardig, en voor al de onder zyne Beschutting gevluchte Onderdaanen. Hy is, op dat wy het Schriftuurlyk maaken, den Adem onzer Neuze, en als de Geest die ons levendig maakt.

God, die de wonden geslagen heeft, draage zorge die te heelen, en geeve dat wy den zelven nimmer naderen als om te wenschen dat des zelfs Koningryk glorieus en bestendig groot moge weezen. d'Almachtige God houde zyne hand van genade over het Koninglyk Huis; bewaare zorgvuldiglyk den Koninglyke Prince, den eenigen Zoon van Uwe Majesteit; en legge in den zelven de deugden van zyne weggenomene Vrouw Moeder en van zynen Heer Vader; op dat hy waardig zy te leeven, en altoos te regeeren. Ja de door onze wenschen en vuurige gebeden bewogene Hemel wille Uwe Majesteit de dagen, die de ontydige Dood de Koninginne, Uwer Majesteits Gemalinne, afgesneeden heeft, toevoegen.

Dit zyn, Grootmachtige Koning, de verzuchtingen en gedachten van het aan Uwe Majesteit t'eenemaal overgegeeven Volk, en inzonderheid de begeertens en wenschen van zyne alleronderdanigste, gehoorzaamste en getrouwste Dienaaren en Onderzaaten.

MEN begon zeer verdrietig te worden over de langduurigheid der belegering van Verua. Den Hertog van Vendôme had zich op nieuws beroemd, dat hy den 20sten. der voorgaande Maand een algemeenen storm op de Plaats zou laaten doen; doch zynde de zaak te gevaarlyk, wierd ze uitgesteld tot den 30sten. en sedert verstond men, dat

VRANKRYK. Byzonderheden wegens het Beleg van Verua.

1705. Maart. dat hy raadsaam had geoordeeld de zelve tot aan den 10den. van deze Maand op te schorten; zulks dat men tot noch toe geene uitwerkinge van zyne beloften zag. Deze menigvuldige uitstellen gaven gelegentheid tot een geestig antwoord, 't geen aan een Courier des Hertogs van Vendôme wierd toegeschreeven, maar wel eer by ongeluk eenigen goeden Hugenot van Switserland of Geneve ontvallen mogt weezen. Doch het zy zo 't wil: men zegt altoos, dat de gemelde Courier, ondervraagd hoe het met het Beleg ging, en in wat staat de Plaats zich bevond, ten antwoord gaf: *Wat zal ik 'er af zeggen! ons Kanon recht 'er niets meer uit. Ik gaa de Bazuinen van Jericho haalen, om 'er de muuren af ter neder te werpen.*

Verhooging van de Schattingen, Tollen en Impoften met den tienden Penning. Men was altyd van gedachte geweest, dat het Geld het laatste zou zyn 't geen den Koning in dezen Oorlog zou ontbreeken, en dat zo lang als 'er maar in het Koningryk was, zyne Ministers de middelen wel zouden weeten te vinden om het in de gemeene Schatkist te doen komen. Wanneer men de volkomene magt zo verre gebragt heeft als de gemelde Vorst, moet men maar gebieden: men word terstond gehoorzaamd. Het bleek, dat men 'er zich aan het Hof genoegsaam af verzekerd hield; dewyl men na zo veele Edicten en Declaratien, welke dit Jaar tot vermeerdering der Finantien in 't licht waren gegeeven, tot dat uiterste kwam van noch een tienden penning te leggen op alle de Rechten en Impoften welke alreedts voorheen waren opgesteld, hoedanig de zelve ook mogten weezen. Dit geschiedde door een Declaratie des Konings in dato den 3den. Maart, en door twee Arresten van den Raad van Staat, die ter zelve tyd te voorschyn kwamen, en deze nieuwe Belasting voltooiden. De Voorreden, welke de Koning maakte in zyn Arrest tot de verhooging der Impoft van twee stuivers per gulden op het Zout, op de rechten van inkomende en uitgaande Goederen, het gezegeld Papier, en andere dingen meer, (eenige dagen te vooren in 't licht gekomen, en dienende tot de voorlooper van de volgende swaarigheden) verdient om haare byzonderheid den aandacht des Leezers; dewyl zyne Majesteit in de zelve aan zyn Volk reden geeft waarom hy zodanig een Finantie had moeten zoeken, luidende als volgt.

NA dat wy de wapenen tot ruste van Europa gaarne nedergelegt hadden, zyn wy gedrongen geweest die weder op te vatten om de regten van onzen Zoons-zoon tot de Staaten des Koningryks van Spanjen te handhaven. Wy hebben

ben ons zelven voorgesteld niets anders tot het dragen der onkosten van den Oorlog te gebruiken, als de middelen die aan ons Volk het minst ten lasten zouden zyn. Volgens dat inzigt regtten wy door onze Declaratie van de Maand Maart 1702. op een Cassa van Leeninge tegen een grooter interest als die by onze Ordonnantien voor deezen was vastgesteld: en van alle de considerabele Sommen, die aldaar gebragt zyn, heeft men altyd sedert het begin van die opregtinge tot aan de Maand September 1704. het Capitaal aan de geenen, die het eischten, op den vervaltyd promptelyk ter hand gesteld. Wy zouden niet in gebreeke gebleeven hebben wegens die zelve ordre altyd te observeeren, indien de onkosted voor de Legers, die wy genoodzaakt zyn geweest in afgelegene Landen te onderhouden, de Fondsen, welke wy getrokken hebben van onze ordinaire Inkomsten, en van de extraordinaire Zaken, niet hadden te boven gegaan. Maar deze reden, die ons door 't Arrest van den 17den. der zelver Maand het rembourseeren der Hoofdsommen, in de Cassa van Leeninge gebragt, tot den eersten van de aanstaande Maand April heeft doen opschorten, heeft niet belet dat wy zorgvuldig de Interessen van die Capitalen betaald hebben. Ter zelver tyd, door dien de onkosten van den Oorlog dagelyks grooter zyn geworden, hebben wy ons bediend van het credit der Generale Pagters van onze Regten, van dat der Ontfangers Generaal van onze Finantien, en van andere Bedienden van den ontfang onzer Penningen; onder welker Handschriften ons zeer considerabele avancen zyn gedaan. Wy hebben ook in gebruik gebragt de Muntbriefjes, om dat het hermunten der Specien niet zo ras heeft kunnen geschieden tot het betalen van alle de Handschriften. En alzo de hulp, die wy daar uitgetrokken hebben, ons gebragt heeft in Schulden die des regtvaardiger zyn om dat zy tot geen ander einde zyn gemaakt als om de behoeften van den Staat en tot onderhoudinge der Legers, nemen wy niets meer ter herte als te voorzien tot het betalen der Sommen welke ons ten dien einde zyn geleend. Wy wenschten wel hertelyk, dat wy het Fonds daar van in de bespaaringe onzer inkomsten konden vinden: maar dewyl dit goede niet anders kan wezen als de vrugt van de Vrede, en dat wy ondertusschen verpligt zyn tot andere middelen toevlugt te nemen; is ons geen bequamer voorgekomen tot het betaalen van deeze onderscheidentlyke Schulden als een verhooging te stellen op &c.

1705. Maart.

Bestellingen tot de Krygszaken.

Den 16den. der Maand hield de Koning een geheimen Raad in de Kamer van Madame de Maintenon; waar by zich bevonden de Maarschalken de Villeroy, de Villars, en de Marsin, gelyk ook Monsr. de Chamillard, Minister van Staat. Deze drie Maarschalken vertrokken weinige dagen daar na, om zich ieder ter plaatse van zyn Gebied te vervoegen. De Marquis de Bedmar had zich mede op weg begeeven, om bezit van het Onderkoningschap van Sicilien te gaan neemen, en was vereerd geworden met d'Order van den Heiligen Geest.

1705. Maart. De Koning verrichtte de plechtigheid 'er af op den 8sten. der Maand 3. en den zelven dag ontfing ook de Maarschalk de Harcourt de Tekenen der Order uit de handen zyner Majesteit.

Maar om weder tot de Krygsbestellingen te keeren. Men zag nu de volgende Lyst van de Generaalspersoonen welke geduurende deze Veldtogt stonden te dienen.

IN VLAANDEREN.

Generaal.

De Maarschalk en Hertog van Villeroy.

Lieutenants Generaal.

Messrs. de Gacé.
de Guiscard.
d'Artagnan.
den Hertog van Roquelaure.
de Gassion.
de Graaf van la Motte.
de Marquis van Allégre.
den Hertog van Villeroy.
de Carman.
d'Antin.
de Liancourt.
de Sousternon.
Saillant.
den Hertog van Guiches.
de Biron.
de Prins van Rohan.
de Courcelles.
Vibraye.
de Graaf van Horn.
de Prins van Birkenfeld.

Veldmaarschalken.

Messrs. de Bohan.
de Montroux.
de Puyguion.
de Baron Pallavicini.
Courten.
de Villars.
de Chandieu.
de Bouzoles.
Dutot.
de Prins van Talmon.
de Graaf van Sezanne.
la Connelaye.
de Mont-George.
d'Achy.

AAN.

AAN DE MOESEL.

Generaal.

De Maarschalk de Villars.

Lieutenants Generaal.

De Graaf du Bourg.
Messrs. de Hautefort.
de Druys.
de Graaf van Roucy.
de Marquis de Surville.
de Legal.
de Chamarante.
la Châtre.
de Ridder du Roussel.
Lee.
Manderscheid.
Vivans.
de Châtelet.

Veldmaarschalken.

Messrs. de Levy.
Font-Broissard.
Consians.
de Silly.
de Coigny.
de Graaf van l'Isle.
de Graaf van Evreux.
Streiff.
Spar.
de Marquis van Broglio.
de Graaf van Chamillard.
Mylord Clare.

IN DER ELSAS.

Generaal.

De Maarschalk de Marsin.

Lieutenants Generaal.

Messrs. de Lanion.
Magnac.
de Marquis du Roussel.
den Hertog van Charost.
de Sailly.
d'Immecourt.
Scheiladet.
Mornay.
Dorrington.
S. Hermine.
de Vaillac.

1705. Maart.

Veldmaarschalken.

Messrs. de Bligny.
Youl.
Guasquet.
Perry.
Vieuxpont.
Monsorreau.
de Marquis van Carillac.
Firmaçon.
Choiseul-Beaupré.

Ziet nu hier ook de Lyst der Schepen, welke tegen de toekomende Zeetogt in verscheidene Havenen des Koningryks wierden toegerust, en die men verzekerde dat gereed zouden weezen om onder het gebied des Graaven van Thoulouse, welke deze Vloot persoonlyk stond te commandeeren, met het begin der Maand May in zee te steeken.

Lyst der Fransche Oorlogsvloot.

Schepen.	[illegible]	Bevelhebbers.
Le Foudroyant.	104	den Admiraal.
le Soleil Royal.	104	de Villette.
le Triomphant.	92	de Langeron.
le Terrible.	104	d'Infreville.
le Fier.	90	de Bellefontaine.
le S. Philippe.	90	de Sebeville.
le Tonnant.	90	d'Arbouille.
l'Admirable.	92	d'Aligre.
le Sceptre.	88	du Palais.
le Monarque.	90	d'Ailly.
le Magnifique.	90	du Quêne-Guiton.
l'Intrepide.	[illegible]	Colbert de S. Mars.
le Lys.	[illegible]	de Champigny.
l'Orgueilleux.	90	de S. Maure.
le Vainqueur.	[illegible]	de Villars.
la Couronne.	[illegible]	de Freville.

le

1705. Maart.

le Magnanime.	74	de Rouvray.
le Neptune.	74	de Châteaumorand.
le Parfait.	74	de Chabret.
le S. Esprit.	72	de Serguigny.
l'Heureux.	70	de Bagneux.
l'Invincible.	70	du Quêne-Monier.
le Constant.	70	de Champmeslin.
l'Eclatant.	70	de Mesmes.
le Henry.	70	de la Roche-Allard.
le bel Air.	66	de Hautefort.
le Toulouze.	66	d'Argni.
l'Enflammé.	60	des Herbieres.
l'Ecueil.	60	le Motheux.
le Constant.	60	de Fourbon.
le Serieux.	60	de Grandpré.
le Fendant.	60	de la Lazerne.
le S. Louis.	60	D. Pedro de los Rios.
l'Ecole.	64	Renneville.
l'Excellent.	64	de Combes.
le Vermandois.	62	de Bethunes.
l'Arrogant.	60	de Charost.
le Marquis.	60	de Poussacq.
le Fortuné.	56	de la Boissiere.
le Furieux.	60	de Moderne.
l'Entreprenant.	60	de Grancey.
le Sage.	54	de la Varenne.
le Trident.	60	de Ridder de la Roche-allard.
le Fleuron.	66	de Bussy.

Toerusting van Rochefort.

le Victorieux.	99	du Magnac.
l'Ambitieux.	92	de la Galassonniere.
le Brillant.		Petrain.
le Piste.		de Graaf van Blenacq.
le Phoenix.		Montbaut.
l'Apollon.		de Marquis van Blenacq.
le Prince.		Caumont.
le Coupable.		Poudens.

Toe-

1705. Maart.

Toerusting van Brest.

le Merveilleux.	Coëtlegon.
le Fulminant.	l'Harteloire.
le Formidable.	Chabert.
le Converti.	Vellemiane.
le Glorieux.	Roussel.
l'Elizabeth.	des Auguis.
le Hardy.	de Broglio.
l'Achille.	de Ribere.

Toerusting van Havre.

le Fidel.	Languillet.
le . . .	Surgeres.

Toerusting der Eilanden.

l'Ardent.	duCassé.
le Ruby.	Patoulet.
le Maure.	S. Clair.
le Diamant.	Dorogne.
le Mercure.	de Bellicourt.

Eindelyk: geduurende deze Maand zag men ook noch de twee volgende Arresten in 't licht komen; strekkende het eerste om een belasting van tien ten honderd te leggen op de Koopmanschappen welke als goede prys uit de Levant in de Haven van Toulon wierden opgebragt; en het ander om aan de Hollanders, met behoorlyke Paspoorten voorzien, den in-en-uitvoer van eenige Waaren en Goederen te vergunnen.

Arrest

1705. Maart.

Arrest om een belasting van tien ten honderd te leggen op de in de Haven van Toulon opgebragte Levantsche Koopmanschappen.

OP het geene ons is vertoond door den Maire, Schepenen en Gedeputeerden over den Koophandel van de Stad Marseille, dat des Konings Schepen, uit de Haven van Toulon uitlopende om te kruissen op de Schepen der Kooplieden van vyandlyke Landen, en de Koopvaardyschepen van die zelve Stad, met Commissie voorzien, aldaar zeer dikwils Pryzen, den Vyanden van den Staat ontnomen, opbrengen; waar door het geschied, dat de Pakhuizen van de Stad Toulon opgevuld zyn met Levantsche Waaren van allerhande soorten, door middel van het welk de verkoop der Koopmanschappen, die de Kooplieden van Marseille door hunnen handel op de Levant van daar trekken, belet word; en dat tot het maken van een overeenkomste tusschen deze Koopmanschappen het noodzakelyk zoude zyn het regt van 20 ten honderd te leggen op de Levantsche Waaren die uit de Pryzen gelost worden, als ook op die welke niet uit een directen handel der Onderdanen van zyne Majesteit op de Levant voortkomen, of dat ten minsten 10 ten honderd mogt getrokken werden van de waarde der Koopmanschappen die prys gemaakt worden, op den voet als het in den voorgaanden Oorlog geschiedde: Waar in zyne Majesteit willende voorzien, gehoord het rapport van den Hr. Chamillart, Ordinaris Raad in den Koninglyken Raad, Controlleur der Finantien, heeft de Koning, in zynen Raad tegenwoordig zynde, bevolen en gebied, dat van de Levantsche Waaren, voortkomende uit de Pryzen die geduurende dezen Oorlog zullen worden genomen, en in de Haven van Toulon opgebragt, zal getrokken worden 10 ten honderd van de waarde der voornoemde Koopmanschappen, behalven en boven de ordinaris Regten van inkomen.

Gedaan in den Raad van Staat des Konings, zyn Majesteit in de zelve zynde, tot Versailles den 10den. Maart 1705.

PHELIPEAUX.

Arrest om aan de Hollanders den in-en uitvoer van eenige Waaren en Goederen te vergunnen.

OP het geene aan den Koning, in zynen Raad zynde, vertoond is, dat behalven de vyf soorten van Koopmanschappen, uitgedrukt in het Arrest van den Raad van den 11den. October 1704, voortkomende uit den Koophandel met Holland, waar van zyne Majesteit in faveur der Manufacturen het inkomen

1705. Maart.

Berkenrode door twee Fransche Kapers genomen.

Eindelyk: den 6den. dezer Maand, 's morgens, kreeg men uit Zeeland tyding, dat het Schip Benkenrode, voor de Kamer van Enkhuizen naar Oost-Indien gaande, den 14den. February op de hoogte van 46 graden door twee Fransche Kaapers, gemonteerd met 30 stukken en 200 man en 26 stukken en 150 man, was genomen, na dat het met de zelve veertien uuren had geslagen: Dat dit Schip twee of drie dagen te vooren van d'andere Schepen van zyn Gezelschap was afgeraakt: Dat de Kaapers het zelve naar St. Malo brengende, hadden ontmoet een Hoeker van Bourdeaux, gaande naar Zeeland; waar op zy zeven Man uit het genomen Schip deeden overgaan, welke aldaar gekomen zynde, zich aanstondts naar Amsterdam vervoegden, daar zy op den genoemden dag aankwamen, en deze tyding bevestigden. Met de Fransche Brieven was ook een Brief van d'Officieren van het zelve Schip gekomen, behelzende, dat ze door storm van d'andere Schepen waren afgeraakt, en den 13den. February door deze Kaapers aangetast op de hoogte van 47 en een halve graaden, Noorder breedte, en de lengte van 354 graaden: Dat ze den eenen eerst, en vervolgens ook den anderen hadden afgeweezen; maar dat de Kaapers beide te gelyk weder aankwamen, en tot den avond toe sloegen: Dat de Schipper en Schryver al in 't begin van het gevecht waren gesneuveld: Dat ze den 14den. het zelve hadden hervat, en, weder eenigen tyd geslagen hebbende, al het volk aan het roer verlooren: Dat ze toen omtrent veertig zo Dooden als Gekwetsten hadden, en genoodzaakt waren het Schip over te geeven: En dat ze den 24sten. tot S. Malo waren opgebragt.

APRIL.

ITALIEN.

Dood van den Kardinaal Sacheti.

Op Maandag, den 6den. der Maand, kwam te Romen in den ouderdom van omtrent vyf-en-festig jaaren, en het vier-en-twintigste van zyn Kardinaalschap, te sterven de Kardinaal Sacheti, Florentyn van geboorte, en Schepsel van Innocentius den XIden. Door deze dood

viel

viel een achtiende plaats in het H. Collegie open. Woensdag daar aan volgende hield men zyne uitvaart in de Kerk van S. Jan der Florentynen, daar een oude Grafstede van zyn Huis is; en wierd de zelve van alle de Kardinaalen bygewoond. Dien dag begon men de diensten van de Heilige Week; en Donderdag las men, volgens de gewoonte, de vermaarde Bulle in *Cœna Domini* in de groote Loge van het Vatikanen, van waar de Heilige Vader den zegen aan het Volk gaf. Thans ging hy de voeten van twaalf arme Priesters wasschen, diende de zelven ter tafel, en gaf aan ieder een goude en een zilvere Medalie en een nieuw Kleed. Eenige dagen te vooren had zyne Heiligheid twee andere jaarlyksche en aanmerkelyke functien verricht, te weeten de wying van de goude Roos en d'uitdeeling der Cedulen tot de huwelyksgift van vier honderd arme Dochters. d'Eerste dezer plechtigheden geschiedde in de Tooykamer, daar de Paus in een stoel gebracht wierd, hebbende de goude Roos in zyne hand; en d'andere in de Kerk van Minerva, werwaarts zyne Heiligheid zich in Cavalcade vervoegde.

1705. *April.*

Verriehting der Diensten van de Heilige Week door den Paus.

De straffe, daar de (a) Graaf Carandini over eenigen tyd door de Vierschaar van het Heilig Officie toe verweezen was, wierd nu veranderd; zullende niet naar Perousa overgevoerd worden, maar zo veele jaaren als zyn vonnis medebragt gevangenis houden in het Kasteel S. Angelo, en alleenlyk de vryheid hebben van door zyne Gemalin bezocht, en door zyne Huisgenooten gediend te mogen worden. Wat den Prins Vahini belangt, zyne ongenade was t'eenemaal geëindigd; zynde hersteld in alle zyne goederen, eer, en vryheden, en zelfs in de gunst van den Heiligen Vader. Zekere Staatkundige, die dit overschreef, voegde daar by: *De Prins Vahini heeft de goede zyde gekoozen, en gevoelt 'er tegenwoordig d'uitwerkingen af. Indien den Hertog Gaëtano en de Marquis del Vasto het verstand hadden gehad van het zelfde te doen, zy zouden tegenwoordig niet vlugtig weezen en vervolgd worden. Hoe konden ze het in den zin krygen, dat ze de belangen van den Keizer boven die van den Allerchristelykste Koning stelden? Wisten zy niet, dat een goed Roomsch-Katholyk onder het tegenwoordig Pausschap maar twee beschermingen te zoeken heeft, die van de Heilige Maagd in den hemel; en die van den Allerchristelyksten Koning op d'aarde?* In der daad, hoe men het gedrag van den Paus meer inzag, hoe men zich meer moest verwonderen over de uitsteekende believing welke hy in alle zaaken voor den Allerchristelyksten

Straffe van den Graave Carandini veranderd. enz.

(a) *Zie het Eerste Deel van het Jaar 1704. pag. 9.*

Geschil van den Paus met den Onder-Koning van Napels.

1705. April.

lykſten Koning had. Men zag 'er maar eene, waar in hy zich eenigermaate tegens de meeningen en wille van dien Vorſt ſcheen te ſtellen. 't Was de zaak der Kerkelyke Vryheden te Napels, daar men zekeren Franſchman, wegens een Manſlag in een Kerk gevlucht, en door het Gerecht 'er uit gehaald, ter dood had gebragt. Men verzekerde, dat hy eindelyk, konnende de hardnekkigheid van den Onderkoning niet langer verdraagen, aan zynen Nuncius te Napels had geſchreeven, dat hy acht dagen na Paaſch de Bulle van Excommunicatie, welke hy over eenigen tyd tegens den Onderkoning en des zelfs Aanhangers had doen vervaardigen, zou doen afkondigen, zo hy zich niet voor dien geſtelden tyd aan het gezag van den Heiligen Stoel onderwierp. Men moeſt het gelooven, dewyl het met zulk een zekerheid wierd geſchreeven: maar wat meent men dat men daar mede wilde bewyzen? Niets anders dan dat d'Allerchriſtelykſte Koning deze zaak niet ter herte nam, en dat, zo hy 'er eenige inſtantien by den Heiligen Vader over had laaten doen, het maar heel flaauw en welſtaanshalven was geweeſt, en mogelyk om gelegentheid te hebben van 'er aan hem in 't gevolg een kleine offerande af te doen. Doch wat 'er af zy, altoos de zelve Brieven, welke medebragten dat de Paus order aan zynen Nuncius had geſtuurd om den Ban te doen afkondigen, bragten ook mede dat de Kardinaal de Fourbin en den Ambaſſadeur van Spanjen d'uitvoering dezer order noch trachtten te doen opſchorten, en dat hun gedrag voet gaf om te gelooven dat ze maar tyd zochten te winnen.

Bekommering over de beweegingen der Duitſchers omtrent het Ferrarees.

Doch daar was een andere zaak, ten opzichte van de welke de genoemde Kardinaal vry wat grooter vlyt aanwendde. Men had te Romen bericht gekreegen, dat de Duitſchers eenige beweegingen omtrent het Ferrarees deeden, en was 'er niet weinig over ontroerd geweeſt, te meer dewyl men niet zonder reden oordeelde dat, wanneer zy 'er in getreeden waren, zy trachten zouden zich 'er ſterk te maaken, en dat zy zich niet meer door ydele verdraggen zouden laaten misleiden, gelyk eertydts. De Kardinaal de Fourbin aanbood aan den Paus de Troupen van den Allerchriſtelykſten Koning zich tot de bewaaring van dat Land by de zyne te doen voegen, en perſte hem geweldig om ze aan te neemen: doch de Heilige Vader kon niet beſluiten om tot dat uiterſte te komen, en wees het met alle beleefdheid geſtadig van de hand, zeggende dat hy zich liever wilde bloot

ſtel-

ſtellen voor alles 't geen 'er zou konnen komen te gebeuren, als zich zo opentlyk te verklaaren. De Kardinaal ſtond verbaaſd over de ſtandvaſtigheid van den Paus in het weigeren van de beleefde aanbiedingen zyner Allerchriſtelykſte Majeſteit, en was 'er t'eenemaal over misnoegd, tot zo verre dat hy, t' huis gekomen zynde, niet kon laaten zyne *ſpyt* te laaten blyken, en te zeggen, dat het ſcheen dat de Heilige Vader een Duitſcher wierd. 1705. *April.*

DE beweegingen, welke de Keizerſchen aan de kant van het Ferrarees hadden gemaakt, ſtrekten niet anders dan om byſtand in (*a*) Mirandola te werpen. De Graaf van Leiningen wiſt, dat die Plaats belegerd moeſt worden, en wilde derhalven Volk en Munitien derwaarts ſtuuren: weshalven hy omtrent het begin der Maand een Detachement van zyne Troupen liet doen onder het gebied van den Overſten Pathé, welke tot in het Ferrarees doorgedrongen zynde, by Papoſa een Brug over de Po ſloeg, in de hoop van verder te zullen konnen voort trekken: maar niettegenſtaande zyne naarſtigheid vond hy zich voorgekomen door den Groot-Prioor, die in tydts van zynen optogt verſtendigd zynde geworden, aan de Troupen van Vrankryk, welke voor Mirandola lagen, order ſtuurde om de Blokade van die Plaats te verlaaten, en hem te gemoet te marcheeren; 't geen ze zeer gelukkiglyk deeden. Den uitſlag van die verſcheidene beweegingen was, dat den Overſte Pathé genoodzaakt wierd weder over de Rivier te trekken, en met het Vee, en den anderen Buit dien hy kon bekomen, voort te gaan; en dat het Garniſoen van Mirandola, bedienende zich van het afweezen der Krygsbenden welke die Veſting zo lang geblokeerd hadden gehouden, een uitval deed met vier honderd Man, en uit de gebuurige Dorpen by de twee honderd Osſen, benevens veele andere Voorraad, weg voerde, zonder iemand in die togt ontmoet te hebben welke het minſte wezen maakte van 'er zich tegen te ſtellen. Dit geſchiedde den 3den. April: maar twee dagen daar na kwamen de Troupen van Vrankryk weder voor de Plaats, en wierden de volgende dagen merkelyk verſterkt. Men voerde ook een meenigte van Kanon derwaarts, gehaald uit de Citadellen van Modena en Mantua; en den 14den. wierd 'er de Trenchée voor geopend. Monſr. de Lapara had de beſtiering van het Beleg; en dewyl het

LOMBARDYEN. Mirandola door de Franſchen belegerd.

(*a*) Zie pag. 21.

1705. April. het Garnisoen gebrek van alles had, twyfelde men niet of de behoeftige Vesting zou zich wel haast moeten overgeeven.

Verua door de Franschen veroverd.

(a) Ziet pag. 21, 92. en 177.

EINDELYK gaf zich (a) Verua over, na een belegering van zes maanden, en de dapperste verdeediging daar men ooit af heeft gehoord. Den Hertog van Savoyen, wel weetende dat de Plaats het niet langer kon houden, en zoekende ten minsten het Garnisoen in veiligheid te stellen, had iemand met order aan den Gouverneur gestuurd om op een zekeren bestemden dag alle de Vestingwerken te doen springen, en ondertusschen te trachten zich met de Bezetting te bergen langs een plaats die hy hem aanwees; verzekerende hem, dat hy dien dag zyne ontkoming door een wakkere aantasting van de Quartieren der Franschen te Crescentino zou begunstigen: maar by ongeluk wierd de Brenger van deze order, zo als hy in de Plaats meende te geraaken, betrapt en gevangen genomen. Hier op liet den Hertog van Vendôme de Wachten op alle de toegangen van het Leger verdubbelen, en een linie trekken van den mond der Doria af tot aan den voet van het Gebergte; sluitende aldus alle de doortogten voor de geenen die zouden mogen hebben onderneemen in of uit de Plaats te komen, om eenige berichten te brengen 't zy wegens den Gouverneur aan den Hertog van Savoyen, of wegens dien Vorst aan den Gouverneur. Den 27sten. Maart kwam 'er een Overlooper uit de Plaats, welke aan den Hertog van Vendôme verzekerde, dat 'er d'elende zeer groot was: dat de Soldaaten, konnende geen stroo bekomen, op de bloote grond sliepen: dat, zynde onverhoedts in de Donjon gesloten, zy zich zonder linnen bevonden: dat hun voedsel niet en bestond dan in een sobere portie van brood, spek, en ryst, welke men dagelyks aan hen gaf: en dat, niettegenstaande alle de zorg welke de Gouverneur aanwendde om zyn gebrek van leeftocht te verbergen, men verzekerd was dat 'er geen meer koorn in de Plaats te vinden zou weezen als voor tien, of ten uitersten voor vyftien dagen: en eindelyk, dat 'er vyf honderd zo zieken als gekwetsten, en geene Wondheelders noch geneesmiddelen waren. Deze tyding, die naderhand maar al te waar wierd bevonden, verheugde den Hertog van Vendôme uitsteekend. Hy liet ze bekend maaken in zyn Leger, om de Soldaaten des te meer tot geduld aan te moedigen, en het vuur tegens de Plaats verdubbelen. Den 6den. April liet de Gouverneur, zynde tot

UNIV. OF MICH.

tot het uiterste gebragt en konnende gantsch geen tegenweer meer bieden, de Chamade slaan, en verzocht te capituleeren, mitsgaders, wanneer de Gyzelaars van wederzyde gestuurd waren, dat hy aan het hoofd van zyn Garnisoen zou mogen uittrekken, met slaande trom, brandende lonten, vier stukken Kanon en twee Mortieren, om onder een goed Geleide naar Turin gebragt te worden: maar den Hertog van Vendôme gaf geen ander antwoord dan dat hy zich met zyn gantsche Garnisoen als krygsgevangen moest overgeeven, en dat hy hem maar vier-en-twintig uuren vergunde om daar toe te besluiten; welke tyd verstreeken zynde, zou hy hem geene Capitulatie meer toestaan: weshalven dan d'onderhandeling wierd afgebroken, en de Gyzelaars weder te rug gezonden. De drie volgende dagen wierden door den Gouverneur toegebragt met het overige zyner Krygsmunitien op de Belegeraars te verschieten, en alle de Vestingwerken van de Plaats te laaten springen; waar na hy nochmaals de Chamade liet slaan, en zich op bescheidenheid overgaf. d'Onderstaande Brief, komende van de kant der Vyanden, zal den Leezer van alle d'omstandigheden onderrechten. 't Waar te wenschen, dat wy 'er ook een van onze kant hadden: maar dewyl men 'er geen heeft konnen bekomen, zal men zich met dezen moeten vergenoegen.

1705. *April.*

Extract van een Brief geschreeven uit het Leger der Franschen voor Verua den 12den. April 1705.

DE voorslag van den Gouverneur, op den 6den. dezer Maand gedaan, afgeslagen zynde, vermits hy verzocht met alle de Eertekenen door de Bresse uit te trekken, maakten de Belegerden dien dag en den volgenden nacht een afgryzelyk vuur, laatende alles in de lucht vliegen, met zulk een grouwelyk gekraak, dat men mogelyk nooit een diergelyk heeft gehoord. Men zag niet als Vuurpotten, dubbelde Granaaden, Karkassen, enz. doch door de voorzichtigheid des Hertogs van Vendôme wierd 'er weinig schade mede aan de Troupen gedaan, alzo ze met goede plankwerken gedekt waren. Den 7den. sloegen de Belegerden nochmaals de Chamade; maar den Hertog van Vendôme liet hun ten antwoord geeven, dat hy hen niet hebben wilde als op discretie: waar op zy den 8sten. hunne Mynen lieten springen; de drie Omvangen der Plaats, na dat ze in de Donjon waren geweeken, over hoop smeeten; en zich den 9den. met het krieken van den dag overgaven. Den Her-

1705. April. Hertog van Vendôme begraauwde den Hoogduitschen Commandant, en zei hem, dat het gedrag, 't geen hy sedert drie dagen had gehouden, hem doodschuldig maakte: doch dat hy hem wel genade wilde verleenen, met aan hem en het Garnisoen het leven te laaten. Hy belettede ook, dat d'Officiers geplonderd, en de Soldaaten ontkleed wierden. Zelfs prees hy hen over hunne lange wederstand en standvastigheid; zeggende, dat, hoewel het tegens de regelen van den Oorlog was de Vestingwerken in den uitersten nood te laaten springen, zy maar voorgekomen hadden 't geen hy van meening was te doen, en dat zy hem plaizier gedaan zouden hebben met ook de Donjon te laaten springen. Het Garnisoen trok uit den 10den., bestaande uit omtrent duizend Man, daar onder begreepen de Pionniers, de Zieken, zes-en-vyftig Officieren en twee-en-dartig Sergeanten, zo van de Keizerlyke als de Piemontooische Troupen. De Baron van Freissing commandeerde de eersten, en de Graaf van Entreve de laatsten. De Zieken en Gekwetsten, welke ten getale van drie honderd waren, hadden geen Medicamenten meer, en wierden ook niet meer verbonden. Men heeft in de Plaats gevonden zeventien stukken Kanon, vyf Mortieren, vyftien duizend ponden Buskruid, zes duizend Granaaden, enz. maar geene Leevensmiddelen. 't Garnisoen wierd geleid in de Gevangenissen van Alexandrien, Novara, en Pavia. Den Hertog van Vendôme heeft de Plaats bezichtigd, en opentlyk uit gezegt, dat hy zich vleide dat de Koning zyne volharding, om deze Plaats met geduld en hongersnood t'onder te brengen, heel wel zou neemen. De Grasten zyn zeer diep, en van alle kanten gepalissadeerd. d'Omvangen waren overal ondermynd, zulks dat men meer als tien duizend man in een storm verlooren zou hebben, zonder noch zelfs van den uitslag verzekerd te weezen. Men heeft aangemerkt, dat de Battery van het Eiland, welke hen van ter zyde beschoot, hen meer gehinderd heeft dan alle d'andere Batteryen. De Plaats is gantschelyk geruineerd door de Mynen die zy 'er hebben laaten springen: maar de Donjon is in een genoegsaam goeden staat.

Uit andere Brieven verstond men, dat het Garnisoen de volgende dagen geleid wierd in het Milanees, te Novara, te Alexandria, en te Tortona, om aldaar gevangenis te houden. Den 14den. vertrok den Hertog van Vendôme uit het Leger, om zich over Cazal en Milanen naar Mantua te vervoegen, ten einde by der hand te weezen om het beleg van Mirandola te dekken, en het met ernst te doen voortzetten. Den 15den. begaven zich alle de Troupen, welke in de belegering van Verua gediend hadden, in optogt om de ververschings-quartieren te betrekken, moetende zich in de Maand May weder in het veld vertoonen; en daar bleeven in Verua, waar af de verovering

den

den Franschen wel achtien à twintig duizend man heeft gekost, maar zestien Bataillons onder het gebied van den Graave Albergotti. 1705. April.

Om den Hertog van Savoyen aan een andere kant noch meer te benaauwen, was aan het Fransche Hof het besluit genomen van zyne voornaamste Zeeplaatsen, als Villa Franca, Nizza, enz. aan te tasten; tot uitvoering van welk voorneemen te Toulon zes Oorlogscheepen, tien Galeyen, en zes Bombardeergaljoots vervaardigd waren, waar over Monsr. de Casse het gebied zou voeren, om deze onderneeming, terwyl den Hertog de la Feuïllade de genoemde Plaatsen te land zou aantasten, ter zee te begunstigen. Na een moeijelyken optogt, ten inzichte van het saizoen, kwamen de Troupen van Vrankryk, ten getale van drie en twintig Bataillons en vyf Esquadrons, op den 9den. Maart voor Villa Franca. Den 10den. liet den Hertog de la Feuïllade de Plaats berennen, en den Gouverneur tot d'overgaave sommeeren, welke uitstel verzocht tot des avondts om zyn beraad te neemen; wanneer hy ten antwoord gaf, dat het noch geen tyd was. Op deze weigering deed den Hertog de Muur van het Kapucynenklooster door twee Bataillons nederwerpen, en trad door deze bresse met den degen in de hand in de Stad, daar men voor alle Garnisoen niet meer in vond als seventig Man gereguleerde Troupen, en dartig Matroozen van twee Engelsche Fregatten welke in de Haven lagen; zynde de rest geweeken in het Kasteel om het te verdeedigen. d'Inwoonders verwachtten niet anders dan geplonderd te worden: doch het wierd afgekocht voor twee duizend Pistoolen, welke den Hertog de la Feuïllade aan de Soldaaten liet omdeelen, en een zekere quantiteit Scharlaken om d'Officieren te kleeden. Dit gedaan zynde, detacheerde den Hertog (die van verscheidene plaatsen, en onder anderen met brieven van den Prins van Monaco, verstendigd was dat den Heer de Senantes met een Bataillon der beste Troupen van Savoyen en zes honderd Man Landzaaten uit Torbia naar Souspello was getoogen, om zich in Nizza te werpen) den 12den. der genoemde Maand den Ridder de Miane met drie honderd Granadiers, drie honderd andere Soldaaten, en twee honderd sestig Dragonders, altemaal uitgeleezen volk, met order om de Troupen van Savoyen aan te tasten; 't geen ze noch dien zelven avond zo wel van pas deeden, dat 'er, hoewel alle de Troupen noch niet by der hand waren, honderd zo nedergemaakt als gekwetst, en sestig gevangen wierden genomen; zynde

Villa Franca en Nizza door de Franschen belegerd.

1705. April. zynde de rest in het Gebergte gevlugt. Den volgenden dag trad de Ridder de Miane in Torbia, daar maar tien Soldaaten en vyftig Boeren in lagen, welke gantsch geen wederstand boden. 't Fransch Esquadre, 't geen ter zee tot de belegering van Villa Franca en Nizza moest dienen, kwam den zelven dag in 't gezicht van de Haven doch zonder wegens tegenwind daar in te konnen komen; 't geen d'oorzaak was dat den Hertog de la Feuillade zich vernoegde met de Kasteelen van Villa Franca te doen blokeeren, en de Batteryen te laaten vervaardigen. Ondertusschen, om geen tyd te verliezen, besloot hy het beleg van Nizza aan te vangen, en liet 'er des nachts tusschen den 15 en 16den., zeven honderd vademen van de Stad, de Trenchée openen; hebbende alvoorens den Gouverneur tot d'overgaave doen sommeeren, doch in plaats van dat een trots antwoord gekreegen.

Midlerwyl kwam het Esquadre, daar hier boven af gesproken is, den 26sten. Maart in de Haven van Villa Franca, en loste daar veele Artillery en Munitien; brengende ook mede een klein Engelsch Scheepje, 't geen te Nizza honderd en twintig Switsersche Soldaaten aan land had gezet, en in 't wederkeeren naar Oneglia genomen was.

Den 27sten. veroverden de Franschen een kleine Reduit voor het Kasteel, waar in drie stukken Kanon waren, benevens twintig Soldaaten welke krygsgevangenen wierden gemaakt.

Den 28sten. zetteden zy hunne Werken voort tot op vyftig vademen na aan d'uiterste Werken van het Kasteel, en bragten de Batteryen in staat om dienst te konnen doen.

Den 29sten. begonden zy het Kasteel te beschieten uit twintig stukken grof Kanon en tien Mortieren, en met zodanig een geweld en gevolg, dat byna alle d'Artillery der Belegerden reddeloos wierd gemaakt.

Den 30sten. voeren zy voort met bres te schieten, en zetteden hunne loopgraaven wakker voort.

Den 31sten. deeden zy het zelfde: en de Troupen, die zy in het beleg van Nizza hadden, wierpen verscheidene bomben in die Plaats, welke daar een grooten brand veroorzaakten.

Den 1sten. April logeerde zich een Brigade der Franschen op de Bedekteweg, voor het Bastion 't welk gelegen is aan de slinker hand der Wapenplaats van eene der Poorten van het Kasteel: en een andere Brigade van hunne Troupen maakte mede een Logement van de zyde der

hoek

hoek van de gemelde Wapenplaats tot aan de punt van het zelve Bastion. 1705.
Zy namen ook weg met vier honderd Man de gemeenschap van het April.
Kasteel met dat van Nizza.

Den 2den. voeren zy voort met het Kasteel uit al hun kanon te beschieten; en den Hertog de la Feuillade begon alle bereidselen te laaten maaken om storm te leveren: maar tegen den avond liet de Gouverneur de Chamade slaan, en gaf zich over op voorwaarde dat hy en zyn Garnisoen de vryheid zouden hebben van zich, zo haast als de Stad veroverd ware, in het Kasteel van Nizza te vertrekken. Hier op vaardigde de Hertog de la Feuillade den Ridder de la Maine af om deze tyding aan den Koning te brengen: en dewyl de Kasteelen van S. Aspicio en Montalban het noch hielden, liet hy d'Arrillery naar die kant voeren om ze over hoop te schieten; doch zy gaven zich over. Villa Franca veroverd.
Men zegt, dat het Garnisoen van Villa Franca zo veel door het vuur der Belegeraars had geleeden, dat het van vier honderd Man, daar het in 't begin van 't beleg uit bestond, tot honderd twintig gebragt was. Wat 'er af zy, altoos den Hertog de la Feuillade zag zich niet zo haast meester van dit en de twee andere Kasteelen, of hy keerde al zyn geweld naar de kant van Nizza. De Marquis de Caraglio, Gouverneur van de Plaats, oordeelde 't niet raadsaam zich te verhardnekkigen om de Stad te behouden; willende liever alle zyne krachten bewaaren tot de verdeediging van het Kasteel, daar hy het Garnisoen den 10den. April, 's morgens, liet in trekken; waar op d'Inwoonders de Chamade sloegen, en de sleutels hunner Stad door vyf Gedeputeerden (zynde de Bisschop, de Hoofdschout, en drie Raadtsheeren) aan den Hertog de la Feuillade stuurden. *Deze Gedeputeerden* waren ook noch belaaden met een ontwerp van Capitulatie: doch den Hertog de la Feuillade vernoegde zich met te zeggen dat hy het zou examineeren, en deed vier Bataillons in de Stad treeden, die 'er de voornaamste Posten af innamen. Ondertusschen liet de Marquis de de Caraglio, die in het Kasteel was geweeken, aan hem zeggen, dat hy niet zou konnen lyden dat 'er eenige gemeenschap ware tusschen de Stad en de Troupen daar de zelve mede omringd was zonder een uitdrukkelyke order van zyne Koninglyke Hoogheid: maar den Hertog de la Feuillade liet hem ten antwoord geeven, dat, zo haast als hy ondernam die gemeenschap te stooren, hy de Stad in den brand zouden steeken. Eindelyk kwam men van wederzyde over een, dat men

1705. April. uit de Stad niet op het Kasteel, noch uit het Kasteel op de Stad zou schieten; dat de Gouverneur een Expressen aan den Hertog van Savoyen zou mogen stuuren, om zyne goedkeuring over dit verdrag af te vraagen; en dat het ondertusschen heiliglyk tot aan zyne wederkomst onderhouden zou worden. De tekening der Capitulatie van de Stad wierd ook zo lang uitgesteld: maar den Hertog de la Feuillade verbood zeer uitdrukkelyk de plondering, en gaf d'andere noodzaakelyke orders om de baldaadigheid der Krygsknechten te beteugelen. Uit hoofde van dit verdrag wierd door den Marquis de Caraglio dien zelven dag de Marquis de Senantes, zyn Zoon, aan zyne Koninglyke Hoogheid afgevaardigd, om te weeten wat hy in deze gelegentheid te doen zou hebben. Ondertusschen veranderde den Hertog de la Feuillade, in plaats van het beleg des Kasteels van Nizza met alle wakkerheid voort te zetten, gelyk men geloofde dat hy zou doen, het zelve in een blokade, en stuurde twaalf Bataillons en drie Regimenten Dragonders naar Pignerol. Hy zelve vertrok den 15den. naar Grenoble, laatende maar tien Bataillons voor Nizza, te weeten vier in de Stad en zes in de Buitenwerken rondom het Kasteel, met bevel van het zelve zo naauw in te sluiten als het mogelyk waar, en voort te vaaren met kanonneeren. De Marquis d'Usson (zo zeer hield men zich in Vrankryk wegens het veroveren van deze Plaats verzekerd, dat de Koning alreedts aan den zelven het gebied 'er af had gegeeven; gelyk hy dan ook aanstondts derwaarts toog ten einde by der hand te weezen om 'er het bezit af te neemen) commandeerde de gemelde tien Bataillons in het afweezen van den Hertog de la Feuillade; en men wilde, dat d'andere gedetacheerd waren om die des Hertogs van Vendôme te versterken; en Turin te gaan belegeren, of ten minsten bombardeeren. Ook ging de spraak, dat den Hertog de la Feuillade niet naar Grenoble was getoogen dan om 'er de last van den Koning, zynen Meester, ten dien einde af te wachten: doch de verstandigsten gaven 'er geen geloof aan; niet konnende bezeffen, dat Turin in de tegenwoordige gesteldheid van zaaken belegerlyk was; en oordeelende, dat het veel zou weezen indien het gebombardeerd wierd.

Uitloopen van het Garnisoen van Montmelian. Ondertusschen bediende zich het Garnisoen van Montmelian, vindende zich nu minder ingeslooten, van de vryheid welke het afweezen der Fransche Troupen 'er aan liet om uitloopen te doen. Een Party van het zelve kwam den 15den. der voorgaande Maand tot aan Bone-

neville, een Plaats vyf mylen van Geneve gelegen, en lichtte daar 25500 guldens guldens uit een Tolcomptoir 't geen 'er de Franschen hebben, en noch 8000 uit een ander daar dicht by. Een andere Party van het zelve Garnisoen lichtte den 23sten. der zelve Maand op den bodem der Republyk van Geneve den gewoonlyken Courier van Vrankryk, belaaden met eenige Wisselbrieven en Kleinooden: doch de Magistraat deed 'er zeer sterke klagten over aan den Heer de Santanas, Commandant van Montmelian, en eischte wedergeeving van alles: maar gelyk de Krygslieden niet gewoon zyn met groot gevaar te gaan haalen 't geen ze naderhand weder moeten missen, hoe rechtmaatig de pretentien ook mogen weezen, wierd 'er geen antwoord op alle de ze klagten gegeeven, of ten minsten zo koel dat men 'er niets af kon verwachten.

1705. April.

ENGELAND. Vervolg van de Verhandelingen des Parlements.

HET Parlement in eenige dagen niet gezeten hebbende ter oorzaak des Hoogtydts van des Heilandts Geboorte, kwam het Laager Huis op den 19den. January weder by een, en beval, dat men een Bil zou presenteeren om aan de Koningin de magt te geeven van de Plaats, genaamd *News*, alwaar haarer Majesteits Stallen waren, te mogen verkoopen, en elders, daar men beter bekwaamheid hadde, andere te bouwen. Ook wierd 'er beslooten, dat men den 22sten. zou examineeren de groote diensten welke Mylord Hertog van Marlboroug de voorgaande zomer had gedaan, en de middelen zoeken om 'er de gehengenis af te vereeuwen. Vervolgens wierd voor de darde maal geleezen, en passeerde, nadat 'er eenige verbeteringen in gevoegd waren, de Bil om Geld door het verkoopen van Lyfrenten te lichten.

Den 20sten. examineerde men in een groot Committé de Bil om haarer Majesteits Troupen beter te recruteeren. Den zelven dag maakte Mr. Lowndens aan het Huis bekend, dat hy een Brief had ontfangen, behelzende een aanbieding van 10000 ponden sterlings om zekere Clausule in een Bil te doen invoegen ten voordeele der Oost-Indische Compagnie, welke Brief ondertekend was A. M. doch gemeend wierd geschreeven te zyn door een vyand van de gemelde Compagnie. Na dat deze Brief dan in het Huis was geleezen, wierd 'er een Committé aangesteld om de zaak t'examineeren.

Den 21sten. ordonneerde men in het Huis, dat de Bil van Belasting op Mom, Mout, enz. in 't net gesteld zou worden.

Den

1705. April. Den 22sten. trad het Huis in overweeging van de groote diensten des Hertogs van Marlboroug; en wierd zonder iemandts tegenspreeken beslooten, dat men een Adres aan haare Majesteit zou presenteeren, om aan de zelve te betuigen het diep gevoel 't geen het Huis had wegens de roemruchtige overwinningen behaald door de wapenen van haare Majesteit en haare Geallieerden onder het beleid des Hertogs van Marlboroug, en haare Majesteit zeer ootmoediglyk te bidden de bekwaamste middelen te willen betrachten om de geheugenis der groote diensten van dien Heer te vereeuwen: waar na geordonneerd wierd, dat het gantsche Huis gezamenerhand dit Adres zou presenteeren, en dat de Gedeputeerden van het zelve, welke tot den Geheimen Raad behoorden, van haare Majesteit zouden gaan verneemen wanneer het haar zou believen het zelve t'ontfangen. Thans deed ook Mr. Conyers bericht van de Bil om de gevaaren, welke zouden konnen ontstaan uit verscheidene Acten gepasseerd in de laatste zitting des Parlements van Scotland, voor te komen; en alle de Resolutien, (a) daar over genomen, wierden goed gekeurd, behalven eene, welke was de zes Noorder Provincien des Koningryks van Engeland te wapenen. Hier na ordonneerde men, dat men 'er een Bil af zou opstellen, en den volgenden Dingsdag nochmaals arbeiden aan nieuwe hoofdzaaken van een andere Bil om de zelve gevaaren te voorkomen.

(a) Ziet pag. 135.

Den 23sten. las men voor de darde maal de Bil om de rechten op de Mout te continueeren; en zynde doorgegaan, wierd ze aan het Hooger Huis gezonden. De Kancelier van d'Exchequer berichtte aan de Gemeentens, dat de Koningin het uur van vier had genoemd om dien zelven dag hun Adres t'ontfangen. Hier na stond men toe, een Bil te presenteeren om alle correspondentie met de Vyanden te beter te beletten.

Den 24sten. berichtte de Ridder Dolben uit den naam van het Committé, aangesteld om een zekeren Brief, geschreeven aan Mr. Lowndes, en door hem zelve eenige dagen te vooren aan het Huis gepresenteerd, t'examineeren, dat het gemelde Committé wenschte te weeten wat het zeggen zou tegen de Bedienden der Oost-Indische Compagnie, wanneer zy hunne Boeken aan het zelve zouden aanbieden: en wierd daar op geordonneerd, dat de geenen van dat Committé, welke niet geintere ssëerd waren in den koophandel, de gemelde Boeken zouden examineeren, en vervolgens raport doen aan het

Huis

Huis wegens de sommen verordend tot geheime gebruiken. Men beval ook, dat de geenen, welke bezoldingen hadden voortspruitende uit de gemeene en jaarlyksche Taxen, onbekwaam zouden weezen om zitting in het Huis der Gemeentens te hebben; en dat men een Bil zou maaken om uit dat Huis uit te sluiten alle de geenen welke Employen en Bedieningen hadden, opgerecht sedert den 17den. February 1684. De Spreeker berichtte aan het Huis, dat hun Adres noopende Mylord Marlboroug den voorgaanden dag aan de Koningin gepresenteerd zynde, haare Majesteit in deze termen daar op had geantwoord. 1705. April.

EDELLIEDEN,

IK ben over uw Adres zeer wel voldaan, en zal het zelve, zo als Gylieden verzoekt, in consideratie neemen, en binnen weinig tydts myne gedachten daar over aan Uliedcn laaten toekomen.

Den 26ten. ontfing het Laager Huis een Boodschap van de Lords, om hun in gedachten te brengen de Bil geintituleerd: *Acte tot het aanstellen van Commissarissen om over een vereeniging tusschen Engeland en Schotland te handelen, en d'ongelegentheden, welke uit verscheidene Wetten, onlangs in Schotland gemaakt, zouden konnen ontstaan, voor te komen*: zynde een Bil die ten hoogsten de vrede en het welwezen van beide de Natien betrefte. Men arbeidde op nieuws aan de middelen om het resteerende der Subsidien, toegestaan aan de Koningin, te vinden, ten einde haar in staat te stellen om den oorlog tegens Vrankryk en des zelfs Aanhangers geduurende het tegenwoordig Jaar 1705 met alle wakkerheid voort te zetten; en wierden daar op de volgende Resolutien genomen.

I. DAt men een Recht van dartig ten honderd voor vyf jaaren zou leggen op alle d'Oost-Indische Waaren welke het verbooden was in Engeland te gebruiken, of naar Ierland, of eenige van haarer Majesteits Colonien in America, te brengen.

II. Dat men het Ton-en Pondgeld twee darden voor den tyd van vier jaaren zou verhoogen.

1705. April. Men rekende, dat dit de zes honderd duizend ponden sterlings, welke noch aan de Subsidien, daar zo even af gesproken is, ontbraken, zou op brengen. Vervolgens wierd geordonneerd, dat men de Bil tegens d'occasioneele Conformiteit zou drukken.

Den 27sten. vervoegde de Koningin zich met de gewoonlyke plegtigheden in het Hooger Huis, en, hebbende aldaar de Gemeentens doen komen, gaf haare Koninglyke toestemming aan de Jaarrentenbil, welke 800000 ponden, en aan de Moutbil die 600000 ponden zou opbrengen, benevens noch aan vyf andere particuliere Bils: waar na de Gemeentens weder in hun Huis zynde gekeerd, deeden zy een twede leezing van de Bil der Heeren ter zaake der vereeniging van Engeland met Schotland, en ordonneerden dat ze op de Tafel zou blyven leggen. Men las ook dien zelven dag voor d'eerste maal de Bil om alle de geenen, welke Employen en Bedieningen bezaten opgerecht sedert den 17den. February 1684. buiten het Huis te sluiten.

Den 28sten. deed den Heer Conyers raport aan het Laager Huis wegens de Resolutien welke den 26sten. tot het lichten van het resteerende der Subsidien, aan haare Majesteit toegestaan, waren genomen; en zynde de zelve goed gekeurd, wierd geordonneerd, dat men een Bil, daar mede overeenkomende, zou opstellen. De Kancelier van d'Exchequer presenteerde aan den Spreeker van het Huis een Boodschap, getekend met de hand haarer Majesteit, welke aanstondts geleezen, en in de volgende termen vervangen bevonden wierd.

ANNA R.

HAARE Majesteit het Adres van het Huis, raakende de groote diensten door den Hertog van Marlboroug gedaan, overwoogen hebbende, vind zich genegen om het recht van de Kroon op de Heerlykheid van Woodstok en Wootton aan Hem en zyne Erfgenamen te vergunnen, en verzoekt in dit buiten gemeen geval den bystand van het Huis. En dewyl het Stedehouder- en Opzienderschap der Diergaarden, mitsgaders d'Inkomsten en Voordeelen der Heerlykheid, aan een ander voor het leven van twee Persoonen zyn vergund, vind haare Majesteit het gevoegelyk dat de zelve van die belasting ontheven werden.

Hier op beval het Huis een Bil in te brengen om haare Majesteit te volmagtigen tot den Hertog van Marlboroug en des zelfs Erfgenaamen te vereeren met de Heerlykheid van Woodstok en Wootton; mitsgaders haare Majesteit by Adres te verzoeken, dat zy geliefde de penningen te verstrekken tot afdoeninge van de tegenwoordige belasting op het Stedehouder- en Opzienderschap van de Diergaarden, Inkomsten en Voordeelen der Heerlykheid van Woodstok en Wootton, ingevolge der tegenwoordige overbrenginge van de zelve op den Hertog van Marlboroug en zyne Erfgenaamen. Vervolgens presenteerde den Advocaat Generaal een Bil aan het Huis, om alle correspondentie met Vrankryk te beletten. 1705. April.

Den 29sten. las men voor d'eerste maal de Bil tot voorkominge der gevaaren, welke zouden konnen komen t'ontstaan uit verscheidene Acten sedert weinig tydts in het Parlement van Schotland gepasseerd; gelyk ook die om d'overvoering der Schotsche Lywaaten naar onze Colonien in America te beletten, en toe te staan dat men Iersche Lywaaten in der zelver plaats derwaarts stuurde. Men las ook voor de twede maal de Bil om alle de geenen, welke Employen en Bedieningen bezaten opgerecht sedert den 17den. February 1684. buiten het Huis te sluiten; mitsgaders die om mede buiten het zelve te sluiten alle de geenen welke voordeelen uit de heffinge der genoemde Schattingen genooten.

Den 30sten. las men voor d'eerste maal een Bil om het brandmerken op de wang in andere straffen te veranderen. Men deed de twede leezing van de Bil tegens de laatste Wetten van Schotland, welke voor Engeland gevaarlyk mogten weezen.

Den 31sten. raporteerde de Kancelier van d'Exchequer aan het Huis der Gemeentens dat men hun laatste Adres aan de Koningin had gepresenteerd, om haar te bidden het geld uit te schieten tot het afdoen van de belastinge op de Heerlykheid van Woodstok en Wootton, ten einde de zelve over te draagen op den Hertog van Marlboroug en zyne Erfgenaamen; en dat haare Majesteit had geantwoord, dat zy haare orders ten dien einde zoude geeven. Men las voor de twede maal de Bil om d'overvoering der Iersche Lywaaten naar onze Colonien in America toe te staan.

Den 2den. February vervoegde de Koningin zich in het Hooger Huis, om d'Argumenten aan te hooren uit hoofde van welke Doctor War-

1704. April. Warson, geweezen Bisschop van S. Davids, geappelleerd had van het Vonnis door den Aertsbisschop van Kantelberg geveld, en uit krachte van het welk hy wegens Simonie van zyn Bisdom was afgezet: en wierd na eenige voor- en tegenredenen by meerderheid van negen-en-twintig stemmen het uitgeweezene bekrachtigd, en des Bisschops Verzoekschrift verworpen. Den zelven dag wierden in het Laager Huis twee Bils geleezen; d'eene, om Scheepsbehoeftens uit de Plantagien in te voeren; en d'andere, tot het blyven en verhoogen van den Impost op de Gedistilleerde Wateren, de Koffy, Thee, Chocolate, Speceryen, geschilderde Lywaaten, Marskraamers, Slyters, Neteldoeken, Katoenen, Chineesche Waaren, en Droogeryen, en een tweede leezing bevolen.

Den 3den. las men ook voor d'eerste maal de Bil om alle Commercie met Vrankryk, gelyk ook die om alle Correspondentie met de Vyanden van haare Majesteit te beletten.

Den 5den. ordonneerde het Laager Huis, een Bil in te brengen wegens het werven van de Krygsmagten voor het Jaar 1705. en las de Bil om haare Majesteit te beter in staat te stellen van de Heerlykheid van Woodstok met de Honderden van Wootton op den Hertog van Marlboroug en zyne Erfgenaamen over te dragen.

Den 6den. wierd voor de twede maal geleezen de Bil tot den invoer van Scheepsbehoeftens uit de Plantagien; en aan de Commissarissen der Rekeningen wegens het Leger geordonneerd hunne Proceduuren voor het Huis open te leggen; mitsgaders door het Hooger Huis bevolen, dat geene particuliere Bils gedurende deze Sessie in hun Huis meer ingebragt zouden worden.

Den 7den. lazen de Gemeentens voor de darde maal en passeerden de Bil om de geenen, welke openhaare Employen en Bedieningen, opgerecht sedert den 17den. February 1684, bekleedden, uit hun Huis uit te sluiten. Ook las men voor de laatste maal de Bil om de geenen, welke voordeelen uit het heffen van de gemeene Schattingen trokken, buiten het Huis te sluiten: maar alzo het Huis verdeeld was, wierd deze Bil met meerderheid van stemmen verworpen. Men deed een twede leezing van de Bil om de Koningin te volmagtigen tot de Heerlykheid van Woodstok en Wootton aan den Hertog van Marlboroug en zyne Erfgenaamen te geeven.

Den

Den 9den. raporteerde de Kancelier van d'Exchequer aan het Huis der Gemeentens, dat hun laatste Adres, om de Koningin te bidden aan den Lord Renelag t'ordonneeren zyne rekeningen te sluiten, en te betaalen 't geen hy aan het Gemeen schuldig bevonden wierd, aan haare Majesteit gepresenteerd zynde, de zelve geantwoord had, *dat zy niet en had verzuimd alle de noodzaakelyke ordres ten dien einde te geeven; en dat zy altyd begeerig zou blyven om alles te doen, 't geen tot het volkomentlyk sluiten van publyke Rekeningen zou konnen strekken*: mitsgaders dat, wat de Heeren Pakurst, Paskal, en andere Commissarissen der Pryzen, geduurende den voorgaanden Oorlog opgebragt, belangde, daar men de Koningin mede om gebeden had dat zy hen rekening wilde laaten doen, haare Majesteit had geantwoord, *dat zy zou bezorgen dat zulks op de bekwaamste wyze, volgens het gebruik van d'Exchequer, wierd gedaan.* Vervolgens leverde de Ridder Hedges, Secretaris van Staat, wegens haare Majesteit aan het Huis over een Afschrift en Vertaaling van het Tractaat, gesloten in de Maand November laatstleeden door den Hertog van Marlboroug tusschen haare Majesteit en den Koning van Pruissen; en de Tytels 'er af geleezen zynde, wierd geordonneerd, dat men het zou examineeren. Men stelde ook dag tot de leezing van verscheidene Bils, en onder anderen tot die van het verbod van alle Commercie met Vrankryk. Den zelven dag lazen de Heeren voor d'eerste maal de Bil der Gemeentens om de geenen, welke openbaare Employen en Bedieningen, opgerecht sedert den 17den. February 1684. bekleedden, buiten het Huis te sluiten, en ordonneerden 'er een tweede leezing af. 1705. *April.*

Den 11den. las men voor de darde maal in het Huis der Gemeentens de Bil om te voorzien in de bedriegeryen welke de Collecteurs der openbaare Schattingen begingen: en zynde doorgegaan, beval men, dat ze aan de Heeren van het Hooger Huis gebragt zou worden om hunne medestemming te hebben. Men maakte verscheidene veranderingen in de Bil om de Koningin te volmagtigen tot de Heerlykheid van Woodstok en Wootton op den Hertog van Marlboroug en zyne Erfgenaamen over te draagen.

Den 12den. bragt men raport van deze veranderingen; en zynde goedgekeurd, wierd geordonneerd, dat de Bil in 't net gesteld zou worden. Men deed een darde leezing van de Bil om de gevaaren, wel-

1705. April. ke zouden konnen spruiten uit verscheidene Acten gepasseerd in het Parlement van Schotland, te voorkomen; en doorgegaan weezende, wierd ze aan de goedkeuring der Heeren gezonden.

Den 13den. lazen de Gemeentens voor de darde maal de Bil om de Vrederechters te qualificeeren, gelyk ook die om aan de schriftelyke Obligatien de zelve kracht te geeven als aan de Wisselbrieven: en deze twee Billen doorgegaan zynde, wierden terstond aan de Heeren gezonden om hunne medestemming te hebben. De genoemde Bil tot het qualificeeren van de Vrederechters stelde vast, dat niemand tot deze Commissie gequalificeerd zou worden dan die een staat van drie honderd ponden jaarlyks had, behalven in eenige Graafschappen van Walles daar men met twee honderd zou konnen volstaan. Den zelven dag deeden de Heeren een darde leezing van de Bil der Gemeentens om de gevaaren, welke zouden konnen ontstaan uit verscheidene Acten gepasseerd in de laatste zitting des Parlements van Schotland, te voorkomen, en stuurden de zelve, na dat zy ze goedgekeurd hadden, weder te rug aan de Gemeentens.

Den 14den. lazen de Gemeentens voor de darde maal de Bil betreffende de Gaaf der Heerlykheid van Woodstok en Wootton aan den Hertog van Marlboroug en zyne Erfgenaamen; en zynde de zelve eenstemmig doorgegaan, bragt men ze aan de goedkeuring van het Hooger Huis.

Den 16den. wierd in het Huis der Gemeentens voor de twede maal geleezen de Bil om alle Correspondentie met de Vyanden te beletten, en het examen 'er af aan een Committé gesteld. De Heeren lieten weeten, dat zy twee Bils der Gemeentens hadden gepasseerd zonder daar eenige verandering in gemaakt te hebben, d'eene betreffende de zaaken van Schotland, en d'andere betreffende de Gaaf der Heerlykheid van Woodstok en Wootton aan den Hertog van Marlboroug. Deze twee Bils wierden dan tot Acten gemaakt; en vereischte de laatste wel uitdrukkelyk, dat de genoemde Hertog en zyne Erfgenaamen jaarlyks tot een Gedachtenis aan de Koningin, of aan des zelfs Successeurs, Koningen van Engeland zynde, op den 13den. dag van Augustus, wanneer de roemruchtige Veldslag van Hogsted voorgevallen was, een witten Standaard met drie goude Lelien, doch met stof besmet, zou presenteeren: en waren mede in de zelve Acte alle zyne

voor-

voortreffelyke daaden op het prachtigst uitgedrukt. Den zelven dag presenteerden de Heeren een Adres aan de Koningin, om haar te bidden te voorzien in verscheidene misbruiken welke in de bestiering van de zaaken der Admiraliteit geslopen waren; waar op haare Majesteit het volgende antwoord gaf. 1705. *April.*

MYLORDS,

Dit Adres behelst veele Aanmerkingen, welke ik in 't byzonder zal overweegen, en daar omtrent zodanige bevellen geeven als ten meesten voordeele van 't Gemeen mogen dienen.

Den 18den. wierd in het Huis der Gemeentens besloten, dat men met een Haven te practiseeren te Whit-Sand-Bay, by Landtsend in Cornouaille, een zeer nutte zaak voor het Koningryk zou doen; zynde die plaats bekwaam tot d'inscheeping, en het verblyf der Schepen welke geduurende den Oorlog gingen kruissen: en dat het ook een zeer nutte zaak voor het Gemeen zou weezen een Vuurbaak by Landtsend op te rechten, op dat de Schepen het Canaal van het Noorden van dat van het Zuiden konden onderscheiden, en de schipbreuk op die kusten vermyden; waar op geordonneerd wierd een Adres aan de Koningin te presenteeren, om haar te bidden die twee plaatsen te doen bezichtigen. Den zelven dag lazen de Heeren voor de twede maal, in de tegenwoordigheid van de Koningin en zyne Koninglyke Hoogheid den Prince van Deenmarken, de Bil der Gemeentens om de geenen, welke publyke Bedieningen bezaten opgerecht sedert den 17den. February 1684, buiten het Huis te sluiten; en ordonneerden, dat men ze den 21sten. in een Committé van het geheele Huis zou examineeren, en dat alle de Heeren, welke in de Stad waren, zich daar by zouden moeten bevinden.

Den 19den. besloten de Gemeentens met eenpaarigheid van stemmen, een Adres aan haare Majesteit te presenteeren, behelzende in substantie „een dankzegging voor het sluiten van het Tractaat met den „Koning van Pruissen, 't geen zo wel te pas kwam om den Hertog van

1705. April. „ Savoyen t'ondersteunen, en zo voordeelig was voor de gemeene zaak: „ wyders, een verzekering aan haare Majesteit, dat haare getrouwe „ Onderdaanen van het Huis der Gemeentens haar in staat zouden „ stellen om het voorschreeven Tractaat met zyne Majesteit van Pruis- „ sen, die zynen yver voor de Protestantsche Religie, en de Vryheid van „ Europa, in zo veele gelegentheden zo klaarblykelyk getoond had, met- „ ter daad na te komen en te volbrengen. En indien 'er uit de Consen- „ ten, reedts gedraagen, geen genoegsaame sommen voortkwamen, „ zou het Hof 't geen 'er te kort kwam van het naaste Parlement vor- „ deren.

Den 20sten. wierd dit Adres aan de Koningin gepresenteerd; en de Ridder Hedges kwam raport van het Antwoord haarer Majesteit brengen, zynde vervangen in deze termen.

Haar' Majesteit bedankt Ulieden voor de verzekeringen, die Gy haar in uw Adres hebt gegeeven: en Zy is zeer voldaan over de rechtmaatige erkentenis welke Gy hebt voor den yver dien de Koning van Pruissen voor de Protestantsche Religie betuigt.

Den 21sten. vervoegde de Koningin zich *incognito* in het Hooger Huis, verzeld van zyne Koninglyke Hoogheid, om de gevoelens over de Bil der Gemeentens noopende d'uitsluiting van de geenen welke Bedieningen, opgerecht sedert den 17den. February 1684, bekleedden, uit het Huis, aan te hooren. Men maakte daar eenige veranderingen in: en de Heeren zich verdeeld hebbende over de questie, of de Bil zou passeeren of niet, behield d'affirmative d'overhand met 44 stemmen tegens 30 voor de negative.

Den 23sten. lieten de Heeren aan de Gemeentens weeten, dat zy de gemelde Bil hadden gepasseerd, vermiddels eenige veranderingen daar zy de goedkeuring der Gemeentens op verzochten.

Den 24sten. examineerden zy in een Committé de Bil om aan de schriftelyke Obligatien de zelve kracht te geeven als aan de Wisselbrieven, en ordonneerden, na dat 'er eenige veranderingen in gemaakt waren, dat men 'er raport af zou doen. De Secretaris Hedges presenteerde aan de Gemeentens een Lyst van de Troupen der Staaten Generaal en van die van Portugaal.

Den 25sten, las men, behalven andere diergelyke verrichtingen, voor de

de twede maal de Bil om alle Correspondentie met den Vyand te beletten. 1705. April.

Den 27sten. doed men de darde leezing van de Bil om de Troupen te beter te recruteeren, en de twede van die om de muitende Soldaaten te straffen.

Den 28sten. lieten de Heeren aan de Gemeentens zeggen, dat zy hunne Bil, om aan de schriftelyke Obligatien de zelve kracht te geeven als aan de Wisselbrieven, gepasseerd hadden; hebbende daar eenige veranderingen in gemaakt ten opzichte van de welke zy hunne medestemming verzochten. Men bragt het raport op de Bil om de Correspondentie met haarer Majesteits Vyanden te beletten: en wierd geordonneerd, dat het Committé, 't welk de zelve examineerde, daar een clausule zoude invoegen om den Koophandel met d'Onderzaaten van den Koning van Spanjen Karel den IIIden. te openen.

Den 2den. Maart las men voor de darde maal de Bil om de Rechten op de gedistilleerde Wateren, Koffy, Thee, Chocolate, enz. te continueeren: en zynde doorgegaan, wierd ze aan de goedkeuring der Heeren gezonden.

Den 3den. antwoordde de Koningin op het Adres der Gemeentens noopende hun verzoek tot het oprechten van een nieuwe Haven te Witte-Sand-Bay, dat zy zou ordonneeren, dat men die plaats, volgens de begeerte der Gemeentens, bezichtigde.

Den 5den. beval het Huis, dat men een Bil zou vervaardigen om voortaan de bedriegelyke Bankerooten voor te komen, en zodanige Bankeroetiers aan den lyve te straffen. Dit geschiedde op het raport aan het Huis van eenen Mr. Pitkin, een Lywaathandelaar, wiens schulden over de zeven honderd duizend ponden sterlings bedroegen, en dien men genoegsaam kon bewyzen een bedriegelyk Bankeroet gemaakt te hebben.

Den 7den. las men voor de darde maal de Bil om alle Correspondentie met Vrankryk te beletten, gelyk ook die tot aanmoediging van Scheepsbehoeften uit de Colonien in America in het Koningryk te brengen Den zelven dag resolveerde de Gemeentens (hebbende verstaan, dat men getracht had een Mandement van erreur in te werpen tegens de Proceduuren van het Hof van der Koninginne Bank over het *Habeas Corpus* vergund aan eenige Lieden gevangen in Newgate wegens verbreeking

1705. April. der Privilegien van het Huis der Gemeentens, met het oogmerk van die zaak voor de Heeren van het Hooger Huis te betrekken) een Adres ten dien einde aan de Koningin te presenteeren, behelzende in substantie „ dat zy dit Adres met geen ander inzicht aan haare Majesteit presenteerden, als om met alle schuldige eerbiedigheid aan haar te vertoonen, dat het Huis der Gemeentens een onbetwistelyk recht had om Verbreekers van haare Voorrechten gevangen te doen neemen, en dat zulks geen onderzoek van eenig ander Gerechtshof onderhevig was: Dat nooit een Mandement van erreur, gelyk men hier over wilde inbrengen, was verleend; en dat 'er ook geene in dit geval was: Dat, gelyk de Gemeentens hunne plicht jegens haare Majesteit hadden nagekomen in het spoedig toestaan van d'Onderstandgelden, zy ook een vast vertrouwen hadden op haarer Majesteits goedheid en rechtvaardigheid, dat zy in dit geval zodanig een Mandement niet zou verleenen 't welk strekken zoude tot d'omkeeringe der ontwyfelbaare Rechten van het Huis: Wyders, dat alle de geenen, die behulpsaam waren geweest om d'Acten van *Habeas Corpus* voor de Gevangens van Aylesbury, en daar na van dit Mandement, te verwerven, schuldig waren aan een conspiratie om twist tusschen het Hooger en Laager Huis te verwekken, en aan het verbreeken van de gemeene rust; en dat zy getracht hadden de Voorrechten van het Huis der Gemeentens, zo veel als in hen was, te verbreeken, enz. Dit Adres door den Ridder Hedges, Secretaris van Staat, op den 9den. aan de Koningin gepresenteerd zynde, antwoordde haare Majesteit daar op in de volgende termen.

'T IS haare Majesteit zeer leed, het Huis der Gemeentens te vinden in het gevoelen, dat haar verleenen van een Mandement van erreur, in deszelfs Adres gemeld, stryd tegens haare Voorrechten, voor de welke haare Majesteit altyd zo zorgvuldig zal weezen als voor haare eigene; weshalven het Huis der Gemeentens zich daar op mag verlaaten, dat haare Majesteit geen ding zal doen 't welk aan het zelve rechtmaatige reden van klagte zal geeven: maar dewyl deze zaak behoort tot de cours van gerechtelyke procedduuren, en dat de zelve van de hoogste aangelegenheid is, acht haare Majesteit noodig zeer zorgvuldiglyk t'overleggen en t'overweegen, wat deswegens te doen staat.

De Gemeentens ordonneerden, dat dit Antwoord der Koningin des anderendaags geexamineerd zou worden. De Lord Dysert raporteerde wegens het Committé aangesteld om onderzoek te doen van de Perssoonen welke de Brif van *Habeas Corpus* voor de Gevangenen van Aylesbury, zittende in de Gevangenissen van Newgate, verzocht en bezorgd hadden; dat het bleek, dat de Heeren *Lee* en *Harris* de voortzetters van die zaak waren geweest, en dat zy de Voorrechten van het Huis hadden verbroken, te meer dewyl zy geweigerd hadden voor het Committé te verschynen; waar op geordonneerd wierd, dat zy door den Sergeant der Wapenen in arrest genomen zouden worden. Vervolgens raporteerde de Spreeker der Gemeentens, dat men hun Adres, om haare Majesteit te bidden haar vermogen by de Geallieerden aan te wenden, op dat zy hun Contingent van Land-en Zeekrygsmagten, volgens de Tractaaten met hen gemaakt, mogten leveren, mitsgaders dat haare Majesteit wilde continueeren haar best te doen om den Keizer met zyne misnoegde Onderzaaten van Hongaryen te vergelyken, aan de Koningin had gepresenteerd, en dat haare Majesteit daar op het volgende Antwoord had gegeeven. 1705. April.

IK zal volharden in myne uiterste vlyt aan te wenden om van de Geallieerden hunne toestemming van het geen, 't welk in dit Adres is verzocht, belangende het accommodement met de Malcontenten in Hongaryen, te verkrygen. Ik hebbe den Keizer verscheidene maalen over dat point doen aanzoeken, en zal hem noch met alle bedenkelyke ernst daar toe trachten aan te dringen.

Men arbeidde nochmaals aan de zaak van het *Habeas Corpus* der Gevangenen in Newgate; en het Committé gevonden hebbende, dat de Heeren *Page*, *Montagüe*, *Lechmore*, en *Denton* mede de voortzetters daar af waren geweest, beval het Huis, dat ze altemaal by den Sergeant der Wapenen in arrest gezet zouden worden, ter oorzaak dat ze des zelfs Voorrechten hadden verbroken. Ook wierd geordonneerd, dat de Heeren *Paty*, *Ovian*, *Paton* de jonge, *Basse* en *Horne* uit de Gevangenissen van Newgate zouden worden gehaald; en dat zy by den Sergeant der Wapenen gevangenis zouden gaan houden.

Den 10den. berichtte de Sergeant der Wapenen aan de Gemeentens, dat hy de gemelde vyf Heeren, volgens hunne order, uit de Gevangenissen van Newgate had gehaald, en ook de Heeren Harris en Montague

1705. April. tague in arrest genomen: maar dat Lechmore het ontvlucht was; hebbende zich van de darde verdieping van het huis, daar hy in gelogeerd was, met zyne slaaplakens afgelaaten. Den zelven dag examineerden de Heeren het *Writ* of d'order van Appel, en stelden een Committé aan om redenen daar over t'ontwerpen, ten einde gepresenteerd te worden in een Conferentie met de Gemeentens.

Den 11den. examineerden haare Grootheden nochmaals deze zaak, en namen daar op de volgende resolutien. I. Dat geenig van beide de Huizen des Parlements zich eenig nieuw Voorrecht vermogt aan te maatigen; maar ieder van het zelve zich moest vernoegen met het geen tot nu toe was gepractiseerd. II. Dat die van het Laager door het gevangen neemen der gemelde vyf Persoonen van Aylesbury zich een magt hadden aangemaatigd, welke op geen recht gefondeerd was. III. Dat alle Onderdaanen, zonder onderscheid, recht hadden tot een *Habeas Corpus*. IV. Dat het bestraffen van het gedrag der geenen, welke Proceduuren van Rechten ten besten der Gevangenen Amptshalven hadden waargenomen, van een zeer schadelyk gevolg was. En V. dat een Mandement van erreur niet en was een acte van gratie der Koninginne, maar van justitie; waar toe alle Onderdaanen waren gerechtigd.

Den 12den. lieten de Heeren verzoeken, met de Gemeentens te mogen confereeren over verscheidene oude fondamenteele Voorrechten des Koningryks; en zynde die Conferentie aanstondts gehouden, deed de Markgraaf van Hutingdom, die 'er het woord voor de Gemeentens voerde, op zyn wederkomst raport van 't geen 'er gepasseerd was.

Den 13den. examineerde men het raport van 't geen zich den voorgaanden dag in de Conferentie met de Heeren had toegedraagen: en wierd geordonneerd, dat de Gedeputeerden der Gemeentens, die de Conferentie hadden bygewoond, in overweeginge zouden leggen wat bekwaam ware om in een andere Conferentie aan de Heeren gepresenteerd te worden, en magt hebben om zodanige Papieren en Persoonen t'examineeren als het hun zoude believen.

Den 14den. passeerde in het Laager Huis de Bil tegens Deserteeringen, Muitineeringen, Mortepaayen, enz. Ook passeerden de Lords met een verbetering de Bil tot het beter recruteeren van de Land- en Zee-

Zeemagt voor een Jaar, gelyk ook die tot het beletten van verraaderlyke Corresfpondentie met haarer Majesteits Vyanden. Aan zekere Messrs. *Casar* en *Clifton* wierd mede geordonneerd by den Sergeant der Wapenen te gaan, om dat zy zich met de zaak van d'Aylsburysche Gevangenen hadden bemoeid, en daar over voor het Laager Huis gedagvaard zynde, niet en waren gecompareerd. 1705. April.

Den 16den. passeerden die van 't Laager Huis de Bil om de Militie op de been te brengen. De verbetering der Pairs in de Bil tegens den Handel met Vrankryk wierd goedgekeurd.

Den 19den. maakte der Wapenen aan het Laager Huis bekend, dat hy twee Acten van *Habeas Corpus* onder het Groot Zegel van Engeland had ontfangen, om d'Esquires James Montague en Alexander Denton, volgens order van het Huis in bewaring zynde, voor den Lord Zegelbewaarder te brengen; waar op de volgende Resolutien wierden genomen. I. Dat niemand van den darden Staat van Engeland, gevangen gezet door order van het Huis wegens verbreeking van des zelfs Voorrechten, door een *Writ* of Order van *Habeas Corpus* verplaatst, noch voor eenig ander Hof gebragt mogt worden gedunrende de zitting van het Parlement 't geen hem gevangen had doen neemen. II. Dat derhalven de Sergeant der Wapenen de gemelde *Writs* van *Habeas Corpus* niet en zou gehoorzaamen, en dat het Huis hem in zyne weigering zou beschermen. En III. dat de Klerk van het Huis den Lord Zegelbewaarder van deze Resolutien zou verstendigen, op dat hy mogte stil zitten met de gezeide *Writs* van *Habeas Corpus*, als strydende tegens de Wetten en Voorrechten der Gemeentens van Engeland.

De volgende dagen waren 'er verscheidene Conferentien tusschen de twee Huizen over deze zaak, doch zonder tot eenig vergelyk te konnen komen. In tegendeel scheen het, dat ze hoe langer hoe arger wierd.

Den 24sten. besloten de Gemeentens, dat hunne Proceduuren raakende de Gevangenen van Aylsbury gedaan waren om d'oude en ontwyfelbaare Voorrechten der Gemeentens van Engeland te handhaaven, en dat men alles, 't geen in de verscheidene Conferentien, daar over gehouden, was gepasseerd, zou doen drukken, gelyk ook alle de Papieren betreffende de zelve zaak, en voornaamentlyk de lichten getrokken uit d'oude Journaalen.

1707. April. Den 27sten. presenteerden de Heeren een Adres aan de Koningin noopende het Mandement van errour der Proceduuren van het Huis der Gemeentens tegens de Gevangenen van Aylsbury; en haare Majesteit antwoordde in deze termen.

MYLORDS,

IK zou het Mandement van errour, gementioneerd in uw Adres, toegestaan hebben: maar dewyl deze zitting noodzaakelyk geëindigd moet worden, meene ik dat 'er geen verdere proceduuren in deze zaak konnen vallen.

De Heeren weder in hun Huis gekeerd zynde, ordonneerden dat de Koningin zeer onderdaaniglyk bedankt zou worden voor haar gunstig antwoord, waar mede haare Majesteit zo veel inzicht voor hun gevoelen, zo veel medelyden voor de Gevangenen van Aylsbury, en zo veel tederheid voor haare Onderzaaten, en voor de behoudenis van der zelver Rechten betuigd had. Den zelven dag presenteerde de Ridder Meers aan het Huis der Gemeentens wegens het Committé de veranderingen gemaakt in de Bil tegens den aanwas van het Pausdom; en zynde geleezen en goedgekeurd, voegde men 'er noch eenige andere by. Hier na las men deze laatste veranderingen, en bragt in omvraage of men de darde leezing van de Bil zou doen; maar zo als men de stemmen begon te verzamelen, kwam Mr. Aston, Substituit van den Groot-Deurwaarder der Swarte Roede, aan het Huis der Gemeentens, beveelen, dat zy zich zouden hebben te vervoegen voor de Baar der Heeren, daar de Koningin hen verwachtte. Zy gingen dan derwaarts; en haare Majesteit gaf haare toestemming aan de volgende Acten.

ACte tot de continuatie tot de belasting op de gedistilleerde Wateren, Coffy, Thee, Chocolate, Speceryen, katoene Lywaaten, enz. gelyk mede om nieuwe belastingen te leggen op verscheidene van de gemelde Waaren, op de katoene Lywaaten, Porcelein, en Droogeryen.

Acte om aan haare Majesteit een nieuwe Subsidie te vergunnen op de Wyn, en de Koopmanschappen welke in het Koningryk komen.

Acte om magt aan haare Majesteit te geeven van de Eer en het Land van Woodstok met de Honderden van Wootton op den Hertog van Marlbroug en des

[illegible] toe te dringen, in betrachting der groote en uitsteeken- 1705.
de diensten welke hy aan haare Majesteit en het Gemeen heeft gedaan. April.

Acte om de geenen, welke Scheepsbehoeftens uit haarer Majesteits Colonien in America medebrengen, aan te moedigen.

Acte om het Koningryk van Engeland krachtiglyk te verzekeren tegens het baarblykelyk gevaar, daar het voor bloot gesteld kan weezen door verscheidene Acten gepasseerd sedert eenigen tyd in het Parlement van Schotland.

Acte om de zelve kracht te geeven aan bloote Handschriften, of schriftelyke Verbintenissen, welke tegenwoordig de Wisselbrieven hebben; mitsgaders om de Wissel-Brieven; getrokken uit de Provincien des Koningryks op Londen, te beter te betaalen.

Acte om d'overvoering der Iersche Lywaaten naar de Colonien toe te staan, en die der Schotsche Lywaaten naar Ierland te verbieden.

Acte om haarer Majesteits Landmagten en de Regimenten Mariniers geduurende het Jaar 1705 te beter te recruteeren.

Acte om allerhande Negotie en Commercie met Vrankryk te verbieden.

Acte om de Crediteurs van Thomas Pitkin, Bankeroetier, behulpsaam te weezen tot hem by den kop te doen grypen, mitsgaders zyne Goederen en Effecten, gelyk ook zyne Complicen, t'ontdekken.

Acte tot altydduurend te maaken een gepasseerde Acte om de kleine Tiendens te beter in te zamelen, als ook een Acte om de Landeryen, welke in 't gemeen zyn, of door verscheidene Persoonen bezeten werden, te beter te verdeelen.

Acte om allerhande trouwloose en verraderlyke Correspondentien met haarer Majesteits Vyanden voor te komen.

Acte tot het op de been brengen van de Militien voor het tegenwoordig Jaar 1705.

Acte om de Muiters en Deserteurs, gelyk ook de Mortepaayers, te straffen, mitsgaders het Leger en de Quartieren der Krygsknechten te beter te betaalen.

En noch twee en vyftig particuliere Acten.

Waar na haare Majesteit de volgende Aanspraak aan de twee Huizen deed.

Mylords en Edellieden,

Ik kan deeze Sessie niet doen eindigen zonder aan UL. het recht te doen van te erkennen, dat GyL. volkomentlyk hebt volbracht de goede verzekeringen, welke GyL. my in 't begin van de zelve gaaft, door de groote volvaardigheid welke GyL. hebt getoond in het afdoen van de publyke zaken; en Ik twyfele niet, of deze spoedige afdoeninge zal werden bevonden te zyn een wezend- lyk

1705. April. lyk voordeel voor ons, en een groot discouragement voor onze Vyanden.

Messieurs van 't Laager-Huis;

IK bedanke UL. in 't byzonder voor de groote Onderstandgelden, waar door Gy my vermogen hebt gegeven om dezen noodwendigen Oorlog voort te zetten. Ik verzeekere UL., dat de zelve zorgvuldiglyk zullen werden aangelegt tot die gebruiken, waar toe zy zyn gegeven: en ik houde my zelfs gepersuadeerd altyd te zullen hebben de blyhartige bystand van myne getrouwe en lievende Onderdanen in het voortzetten van dezen tegenwoordigen Oorlog, tot dat onze Vyanden zullen zyn genoodzaakt geworden tot zodanig een Vreede, welke zal zyn een duurzaame avantagie en securiteit voor ons en onze Geallieerden.

Mylords en Edelen;

WY hebben door den zegen des Heeren een schoone apparentie tot dit groot en wenschelyk einde, indien wy zulks niet verydelen door onze onredelyke hoofdigheid en hevigheid, fatale effecten, welke wy gednurende deeze Sessie met zo veel gevaar zyn ontkomen, dat het een genoegzaame waarschouwinge behoorde te zyn tegens eenige gevaarlyke onderwindingen in het toekomende.

Ik besluite derhalven met UL. alle te vermanen tot vrede en eenigheid, welke altyd pryzelyk, maar in dezen tyd byzonder nodig zyn nu het geheele Koningryk in 't kort staat te treden tot nieuwe verkiezingen; weshalven het de betragting van een ieder behoorde te zyn, maar byzonder van de geenen die in Ampten zyn gesteld, zig te gedragen met de grootste voorzichtigheid en gematigdheid. Niets zal meer toebrengen tot onze reputatie buiten, en onze veiligheid binnen 's Lands.

Deze Aanspraak geëindigd zynde, prorogeerde de Lord Zegelbewaarder het Parlement tot den 12den. May aanstaande: en zo haast als haare Majesteit wedergekeerd was in het Paleis van S. James, staakten de twee Huizen hunne zitting, en scheidden. Den zelven dag wierden de Gedeputeerden van Aylsbury, gelyk ook de Heeren Montague en Denton, welke op bevel van het Huis der Gemeentens gevangen waren genomen, door order der Koningin in vryheid gesteld.

Na de prorogatie van het Parlement wierd by proclamatie een Acte af-

de twede maal de Bil om alle Correspondentie met den Vyand te beletten. 1707. April.

Den 27sten. deed men de darde leezing van de Bil om de Troupen te beter te recruteeren, en de twede van die om de muitende Soldaaten te straffen.

Den 28sten. lieten de Heeren aan de Gemeentens zeggen, dat zy hunne Bil, om aan de schriftelyke Obligatien de zelve kracht te geeven als aan de Wisselbrieven, gepasseerd hadden; hebbende daar eenige veranderingen in gemaakt ten opzichte van de welke zy hunne medestemming verzochten. Men bragt het raport op de Bil om de Correspondentie met haarer Majesteits Vyanden te beletten: en wierd geordonneerd, dat het Committé, 't welk de zelve examineerde, daar een clausule zoude invoegen om den Koophandel met d'Onderzaaten van den Koning van Spanjen Karel den IIIden. te openen.

Den 2den. Maart las men voor de darde maal de Bil om de Rechten op de gedistilleerde Wateren, Koffy, Thee, Chocolate, enz. te continueeren: en zynde doorgegaan, wierd ze aan de goedkeuring der Heeren gezonden.

Den 3den. antwoordde de Koningin op het Adres der Gemeentens noopende hun verzoek tot het oprechten van een nieuwe Haven te Witte-Sand-Bay, dat zy zou ordonneeren, dat men die plaats, volgens de begeerte der Gemeentens, bezichtigde.

Den 5den. beval het Huis, dat men een Bil zou vervaardigen om voortaan de bedriegelyke Bankeroeten voor te komen, en zodanige Bankeroetiers aan den lyve te straffen. Dit geschiedde op het raport aan het Huis van eenen Mr. Pitkin, een Lywaathandelaar, wiens schulden over de zeven honderd duizend ponden sterlings bedroegen, en dien men genoegsaam kon bewyzen een bedriegelyk Bankeroet gemaakt te hebben.

Den 7den. las men voor de darde maal de Bil om alle Correspondentie met Vrankryk te beletten, gelyk ook die tot aanmoediging van Scheepsbehoeften uit de Colonien in America in het Koningryk te brengen. Den zelven dag resolveerde de Gemeentens (hebbende verstaan, dat men getracht had een Mandement van erreur in te werpen tegens de Proceduuren van het Hof van der Koninginne Bank over het *Habeas Corpus* vergund aan eenige Lieden gevangen in Newgate wegens verbreeking

1705. April. woonders en Burgers van het zelve Parlement gedispenseerd worden van op Dingsdag den 12 en. May toekomende te vergaderen.

En alzo wy geresolveerd hebben ons in het Parlement te vinden neffens ons Volk, en haar advys te hooren; zo laten wy by dezen aan alle onze beminde Onderdanen weten, dat wy in het korte een nieuw Parlement beroepen zullen.

Gegeven in ons Hof tot St. James, den 16den. April 1705. En van onze Regeering het vierde Jaar.

Proclamatie in faveur der Hollandsche Schepen op Vrankryk handelende.

Weinige dagen te vooren was uit order van haare Majesteit ook afgekondigd een Proclamatie in faveur der Hollandsche Schepen welke met Paspoorten van haare Hoog-Mogenden op Vrankryk handelden, op dat de zelve niet meer, gelyk al tot verscheidene maalen was geschied, door d'Engelsche Commissievaarders ontrust mogten worden. Ziet hier den inhoud.

HAar' Majesteit geinformeerd zynde dat de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden hebben verleend hunne Paspoorten aan verscheidene van hunne Onderdanen, voor Schepen die op Vrankryk zouden handelen, van de welke verscheidene des niettegenstaande zyn opgebragt in haarer Majts Havenen, door de Oorlogschepen van hare Majt. en andere, alwaar zy onder beslag gehouden worden; en haare Majt. in haare serieuse overdenkinge nemende de vriendelyke consideratie, die men behoort te hebben voor de Paspoorten van Souvereinen met elkanderen in alliantie zynde; en ook het voornemen hebbende om den Koophandel met de Ryken van Spanjen ten voordeele van haare eigene Onderdanen te openen, heeft heden beliefd goedgunstiglyk te verklaren in haren Raad, en by dezen haar welbehagen te verstaan te geven, dat zodanige Schepen, behorende aan de Onderdanen van de Staaten Generaal, die met Paspoorten van de zelve Staaten voorzien, en nu onder arrest zyn in eenige van haarer Majts. Havenen, aanstondts werden ontslagen. En haare Majt gelieft verder te verklaren en te ordonneeren, dat instructien zullen werden gegeeven in 't toekomende aan de Bevelhebbers van haarer Majts. Schepen van Oorlog en Commissievaarders, wegens geene Schepen van haarer Majts. eigene Onderdanen, en ook geene van de Staaten Generaal, voorzien met eigene Paspoorten van haare Majt, of van de Staaten Generaal respectivelyk, op te brengen nog te molesteeren, indien zy niet voeren eenige Goederen of Koopmanschappen den Vyanden toebehoorende, en ook niet eenige Goederen of Koopmanschappen wegens de welke men zal over een komen, en die verklaren te zyn van contrabande. En alle Bevelhebbers van haarer Majts. Schepen van Oorlog, zo wel als van Kapers, of ook Koopvaardyschepen met Commissie varende, zullen zich hier na hebben te gedragen, niettegenstaande eenige Commissien of Instructien hier

voren

De Gemeentens ordonneerden, dat dit Antwoord der Koningin des anderendaags geëxamineerd zou worden. De Lord Dysert raporteerde wegens het Committé aangesteld om onderzoek te doen van de Persoonen welke de Bil van *Habeas Corpus* voor de Gevangenen van Aylesbury, zittende in de Gevangenissen van Newgate, verzocht en bezorgd hadden, dat het bleek, dat de Heeren *Lee* en *Harris* de voortzetters van die zaak waren geweest, en dat zy de Voorrechten van het Huis hadden verbroken, te meer dewyl zy geweigerd hadden voor het Committé te verschynen; waar op geordonneerd wierd, dat zy door den Sergeant der Wapenen in arrest genomen zouden worden. Vervolgens raporteerde de Spreeker der Gemeentens, dat men hun Adres, om haare Majesteit te bidden haar vermogen by de Geallieerden aan te wenden, op dat zy hun Contingent van Land- en Zeekrygsmagten, volgens de Tractaten met hen gemaakt, mogten leveren, mitsgaders dat haare Majesteit wilde continueeren haar best te doen om den Keizer met zyne misnoegde Onderzaaten van Hongaryen te vergelyken, aan de Koningin had gepresenteerd, en dat haare Majesteit daar op het volgende Antwoord had gegeeven. 1707. April

Ik zal volharden in myne uiterste vlyt aan te wenden om van de Geallieerden hunne toestemming van het geen, 't welk in dit Adres is verzocht, belangende het accommodement met de Malcontenten in Hongaryen, te verkrygen. Ik hebbe den Keizer verscheidene maalen over dat point doen aanzoeken, en zal hem noch met alle bedenkelyke ernst daar toe trachten aan te dringen.

Men arbeidde noghmaals aan de zaak van het *Habeas Corpus* der Gevangenen in Newgate; en het Committé gevonden hebbende, dat de Heeren *Page*, *Montague*, *Lechmere*, en *Denton* mede de voortzetters daar af waren geweest, beval het Huis, dat ze altemaal by den Sergeant der Wapenen in arrest gezet zouden worden, ter oorzaak dat ze des zelfs Voorrechten hadden verbroken. Ook wierd geordonneerd, dat de Heeren *Paty*, *Oviat*, *Paton* de jonge, *Bass* en *Horne* uit de Gevangenissen van Newgate zouden worden gehaald, en dat zy by den Sergeant der Wapenen gevangenis zouden gaan houden.

Den 10den. berichtte de Sergeant der Wapenen aan de Gemeentens, dat hy de gemelde vyf Heeren, volgens hunne order, uit de Gevangenissen van Newgate had gehaald, en ook de Heeren Harris en Mon-

1705. April. matige zorge draagen. En op dat Gyl. een volkomen gezigt moogt hebben van het geene door de Koninginne voor haare vaststellinge word vereischt, en wat men uit de byzondere Inkomsten heeft te verwachten, hebbe ik aan de Amptenaaren daar van bevolen UL. hunne Rekeningen voor te leggen, welke, wanneer Gylieden die geëxamineerd hebt, U zullen doen bevinden dat de Agterstallen van het voorgaande Jaar vorderen, dat de zelve in dit loopende betaald werden, en dat het in dezen tegenwoordigen gevaarlyken tyd van Oorlog noodzaakelyk is Gelden in de Schatkist te hebben, voor alle schielyk opkomende voorvallen.

Het zal insgelyks uwe overweginge wel waardig weezen, dat zorge gedragen werd voor de Fortificatien, en zodanig een voorzieninge van Wapenen en Oorlogsbehoeftens, als het Gemeen voor overvallen van onze Vyanden kan veilig stellen.

MYLORDS en EDELLIEDEN,

IK hebbe Ul. niets meer te recommandeeren, dan dat Gylieden deeze gunstige gelegentheid, die haare Majesteit U wel genadiglyk heeft willen gunnen, gelieft te gebruiken tot het overwegen van zodanige Wetten, als verder nodig zyn voor de gemeene rust en welvaart, en dat Gy zorgvuldiglyk moogt te samen loopen in deze Zitting tot zulk een gelukkig besluit te brengen, als het geen tot eer van haare Majesteit en het welweezen van de Natie mag dienen.

De Gemeentens vervolgens weder in hun Huis gekeerd zynde, beslooten eendragtiglyk een Adres aan haare Majesteit te presenteeren, om haar te begroeten over de gelukkige gevolgen van haare wapenen onder het gebied des Hertogs van Marlboroug, en haar te verzekeren dat zy uit al hnn vermogen haarer Majesteits Regeering tegens alle haare Vyanden zouden onderschraagen, en byzonderlyk tegens alle de geenen welke haarer Majesteits Ryken zouden trachten t'onteenigen, of zich te stellen tegens d'erfvolging der Kroon in de Protestantsche Linie, zodanig als die by d'Acten des Parlements van Engeland was vast gesteld: waar na zy een Committé verordenden om dit Adres t'ontwerpen, en het aan het Huis te brengen; beveelende wyders d'Aanspraak des Onderkonings in de Journaalen van het Parlement aan te tekenen, en zyn' Excellentie met een Adres te bedanken.

Den 2den. dezer Maand April wierd het Parlement (na dat het een Subsidie aan de Koningin had toegestaan van honderd vyftig duizend ponden sterlings in 't jaar, te beginnen den 10den. October 1705. tot aan

van den 10[den]. October 1707.) geadjourneerd tot den 12[den]. May; hebbende daags te vooren het onderstaande Adres van dankzegging aan den Hertog van Ormond, haarer Majesteits Lord Hoogen Commissaris, gepresenteerd. 1708. *April.*

WY, haarer Majesteits allergehoorzaamste en getrouwe Onderdanen, de Gemeentens in het Parlement vergaderd, omhelzen met groot genoegen de tegenwoordige gelegentheid om Uwe Genade hertelyk te bedanken wegens des zelfs blykbaare zorge voor den Protestantschen Godtsdienst en de veiligheid van het Koningryk.

Haarer Majesteits getrouwe Gemeentens hebben in de beste en bekwaamste Fondsen, tot ondersteuning van der zelver Regering, bewilligd, en zouden, zo de tegenwoordige toestand van zaken het haar hadden konnen toelaten, ook by voorraad tot herstelling van de nodige Fortificatien, Geweer en Oorlogsbehoeftens voor de gemeene zekerheid hebben gezorgd.

Zy smeeken Uwe Genade, by hare Majesteit te bewerken, dat Zy beveelen moge geven tot het verzorgen van zodanige Geldsommen, als tot de Vestingwerken, genoegsaame Wapenen, Oorlogbehoeftens, mitsgaders het bouwen van Barakken in *Dublyn*, tot grooter gemak van haarer Majesteits Krygsbenden en verlichting der Inwoonders van die Stad, nodig is.

En wy bidden Uwe Genade, haare Majesteit te willen verzekeren, dat, in gevalle de reedts ingewilligde Onderstandgelden niet genoegsaam zyn tot deze eindens, het Huis vrywillig en gaarne zulks in de naaste zitting van het Parlement zal vervullen.

HONGARYEN. Staat der zaaken tusschen de Keizerschen en Malcontenten, of vervolg van den Opstand onder den Prince Ragotzi.

DE Generaal Heister zich in optogt begeeven hebbende om den Graave Caroli te gaan zoeken, gelyk (a) hier voor is gezegt, trefte den zelven op den 30[sten]. der Maand Maart aan by het Meir van Balaton: doch de Malcontenten ziende dat de genoemde Veldheer met zyne Benden door een zeer moeijelyk Moeras toog, waar van zy de Brug hadden afgebroken, en dat ze niet sterk genoeg waren om hem slag te leveren, weeken met groote verhaasting; weshalven hy hun maar in de staart kon vallen, en de vluchtelingen nederhouwen. Zelfs had de Graaf Caroli de stoutheid van den volgenden nacht weder te komen, en het Campement der Keizerschen aan te tasten: maar hy vond hen tegens zyne verwachting op hunne hoede, en wierd met verlies van zyne bagagie, en een goed gedeelte van den buit dien hy ten platten lande had gehaald, te rug gedreeven. Omtrent ter zelve tyd overrompelde de Generaal Palfi, die de Kroaaten by Papa commandeerde,

(a). Zie pag. 200.

1705. April. mandeerde, een ander Corps van Malcontenten, en versloeg 'er vyftien honderd af. Ondertusschen belettede dit alles niet, dat de Generaal Oskay, een van de Hoofden der Malcontenten, zich meester maakte van Moderne, Posing, en S. George. Daar lagen in deze drie Plaatsen vyf en twintig honderd Man tot Garnisoen, waar aan de Malcontenten vergunden dat ze naar Presburg geleid zouden worden; de Soldaaten zonder geweer en bagagie; en d'Officiers met hunne degens, ieder een paard, en een mantelvalies. Ook dwongen zy deze Troupen onder eed te belooven, dat ze niet meer tegens hen zouden dienen; weshalven de Keizer genoodzaakt was de zelve weder te rug te laaten komen om ze naar Italien te doen trekken. Midlerwyl bragt de Generaal Heister, meenende een keer naar Weenen te gaan doen, zyne Troupen weder in het Eiland Schut: daar in tegendeel de Malcontenten zich aan een anderen oord ten getale van tien à twaalf duizend man in 't veld begaven, de Voorsteden van Stuhl-Weissenburg in den brand staken, en niet verre van Pax over den Donau toogen, met het voorneemen, zo men geloofde, van den Graave Caroli t'ontzetten, en te trachten Offen te gaan vermeesteren. Ter zelve tyd trokken de Graaf Esterhasi en de Generaal Oskay met hunne Manschap, benevens eenige stukken Kanon en Mortieren, naar Presburg, voorgeevende, die Plaats te willen aantasten. Het gerucht hier af verbreidde zich wel haast tot aan het Hof; waar op terstond aan zes Compagnien van het Salmsche Regiment order wierd gegeeven om zich daar in te werpen: doch men bevond naderhand, dat deze beweeging met geen ander oogmerk was gedaan dan om aan den genoemden Graave, dien men byna van alle kanten had bezet, lucht te geeven. Inmiddels kwam 'er een onverwachte rencontre voor te vallen tusschen den Generaal Palfi en een gedeelte der Troupen van den Graave Caroli; welke echter, hoewel de Partyen zeer ongelyk in getal waren, ten voordeele der Keizerschen uitviel. De Manschap der Malcontenten bestond uit omtrent drie duizend koppen, meestendeel Voetknechten, daar zich veele voornaame Hongarische Edellieden by bevonden. Palfi was niet boven de zeven honderd Ruiters sterk; en wordende heel schielyk overvallen, had hy groote moeite om hen tegen te staan: maar zo haast als al zyn Volk weder te paard was gesteegen, zynde voor een groot gedeelte daar afgetreeden geweest om zich wat uit te rusten, begon hy het gevecht met ernst aan te gaan, en de kans

wel

wel haast te keeren; waar door dan veele Hongaren van 't gemeen het op een vlugten zetteden, laatende d'Officiers in de ly, welke mede in 't kort gedwongen wierden het veld te verlaaten, met verlies van omtrent vyf honderd Man, drie honderd Paarden, eenige Vaandels en Standaarden, enz. Dat der Keizerschen in tegendeel was zeer gering, dewyl ze niet meer als twintig à dartig Dooden en ruim zo veel Gekwetsten hadden bekomen. 1705. *April.*

DE Partisan la Croix, gewoon aan Vrankryk groote diensten te doen, kwam des nachts tusschen den 7den. en 8sten. dezer Maand met een sterke Party van Franschen het Stedetje Bruel, twee mylen van Keulen gelegen, beladderen, juist aan de kant van het Park, daar de muur laager was als elders: en dewyl men niet het minste bericht van zyne aannadering had, wierd een Compagnie Infantery van dit Keurvorstendom, welke daar in garnisoen lag, overrompeld, zonder tyd te hebben om zich in staat van tegenweer te stellen. Drie Soldaaten, welke op schildwagt stonden, wierden aanstonds om 't leven gebragt; sestig anderen, benevens den Lieutenant en den Vaandrig, gevangen genomen; en de rest, bestaande in dartig Man, salveerde zich met den Capitein in het Klooster der Observantynen. Sedert liet men de Gevangenen te Luxemburg reclameeren; doch arresteerde den Capitein door order van het Groot Capittel, op vermoeden dat hy mogelyk wel verstand met de Franschen gehad kon hebben. Ondertusschen verschoonde hy zich, met te zeggen, dat, zo de Vyanden verwittigd waren geweest van den staat daar hy in was, het niet toegeschroeven kon worden als aan het raport van zeven zyner Soldaaten welke een weinig te vooren gedeserteerd waren.

KEULSLAND. Bruel met verrassing veroverd.

OM den Leezer wegens de verdere voornaamste zaaken, in het Beleg van Gibraltar voorgevallen, te verstendigen, zullen wy den draad hier weder aanbinden, en een begin maaken met den Bystand dien de Geallieerden in de Maand December ter zee in de Plaats stuurden. Men heeft (*a*) hier voor gezien, dat dit Secours den 10den. der genoemde Maand onder het beleid van den Admiraal Westhore uit de haven van Lisbon was vertrokken, en dat de Ridder Leake den 13den. de Baay van Gibraltar had verlaaten, en in zee was gesteeken; zynde zyn voorneemen het Secours te gemoet te zeilen, om 'er den doortogt aan te ver-

SPANJEN en PORTUGAAL. Vervolg der Belegering van Gibraltar.

(*a*) *Zie pag.* 171.

1705. April. verlichten, en het te verdeedigen tegens het Esquadre van Monsr. de Pointis, 't geen zeventien Zeilen sterk, en uit Cadix uitgeloopen was, gelyk ter aangeweezene plaatse mede gezegt is: doch zynde een contrarie wind ontstaan, was het den Ridder Leake onmogelyk te konnen avanceeren naar de kant die hy begeerde; 't geen hem een doodelyke ongerustheid baarde, en geen minder aan den Prince van Hessen-Darmstad, Gouverneur van Gibraltar, gelyk ook aan het Esquadre van 't Secours. Maar by een ongemeen geluk had Monsr. de Pointis de Caap van Spartel niet te boven konnen komen; en het gemelde Esquadre zich bedienende van de wind die den Ridder Leake tegen, en voor het zelve gunstig was, passeerde in het gezicht der Franschen, en bergde zich; zulks dat den 18den. het Engelsch Oorlogschip d'*Antelope* met negen Lastschepen in de haven van Gibraltar liep, en den 20sten. de *Newcastle* met zeven andere Schepen. De *Greenwich* en de *Roebuck* alleen, benevens vier Lastschepen, konden niet passeeren, doch salveerden zich echter met weder naar Lisbon te keeren, behalven twee Lastschepen welke in de handen der Franschen vielen, en daar drie Compagnien Soldaaten op waren.

Op d'aankomst van dit Secours schepten die van Gibraltar weder t'eenemaal moed, en deeden, om 'er aan de Vyanden blyken af te geeven, des nachts tusschen den 23 en 24sten. een uitval met al het gevolg 't geen men 'er af kon verhoopen, dat 's te zeggen dat ze veel volks doodden, en een gedeelte der loopgraaven toesmeeten.

Den 25sten. kwam het Esquadre van den Ridder Leake voor Gibraltar weder ten anker, terwyl dat van den Baron de Pointis weêr naar Cadix keerde, daar het den 27sten. aankwam. Hier op stuurde de Marquis de Villadarias een Expressen naar het Hof van Madrid, om zynen Meester wegens d'aankomst van het Secours, 't geen de Belegerden verwachtten, te verstendigen, en hem ter zelve tyd te vertoonen zyne onmagt om het beleg met gevolg voort te zetten, indien men hem niet spoediglyk een groote versterking van Trouppen, benevens een goede menigte van Krygsmuuitien, toestuurde.

Den 26sten. stuurde de Prins van Darmstad een Tambour aan den genoemden Marquis, om hem d'uitwisseling van eenige Officiers, van wederzyde gevangen genomen, voor te stellen: maar gelyk in het

Pas-

Paspoort van den gemelden Tambour de Prins den tytel had aangenomen van Stedehouder Generaal en Kamerling van zyne Katholyke Majesteit Karel den III^den^., stuurde de Marquis de Villadarias den Tambour met zyn Paspoort weder te rug, achter op het welk hy geschreeven had, dat hy geen anderen Koning van Spanjen erkende als Philippus den V^den^. 1705. April.

De volgende dagen wierden door de Belegeraars besteed met het verhelpen van de schade welke zy door den uitval van den 23sten. hadden geleeden, daar zy sedert dien tyd onophoudelyk mede bezig waren geweest: en den 29sten. wierd het Esquadre van den Ridder Leake, 't geen aan de punt van Carneiro ten anker lag, door een swaare Zuide wind genoodzaakt in de Baay, dicht by Gibraltar, te gaan leggen.

Den 30sten. kreegen de Belegeraars een versterking van vyf Compagnien, benevens eenige Krygsmunitiën, van Granade.

Des nachts tusschen den 30sten. en 1sten. January deeden de Belegerden een nieuwen uitval met een groot Detachement, 't geen de Loopgraaven terstond schoon maakte; over de honderd Man zo doodde als kwetste; en den brand stak in een hoop fascynen, planken, en balken, verordend tot een nieuwe Battery van Mortieren: maar ze wierd wel haast gebluscht; en na een uur strydens traden de geenen, die den uitval hadden gedaan, weder in de Plaats. Den zelven dag ontfing de Marquis de Villadarias noch een versterking van eenige Compagnien, benevens een goede somme Geldts, met order van het Beleg met alle mogelyke wakkerheid voort te zetten.

Des nachts tusschen den 2 en 3^den^. meenden de Belegerden nochmaals een uitval te doen: doch zy wierden verhinderd door het groot vuur, 't geen men zo uit de muskettery als uit het kanon op hen maakte.

Den 3^den^. zeilde het Engelsch Esquadre onder den Ridder Leake weder door de Straat, en begaf zich naar Lagos, van waar men zei dat het een nieuw Secours te Gibraltar zou brengen: en daar bleef in de Baay van die Plaats maar een eenig Fregat, en een ander op de Kusten van Africa.

Den 5^den^. geschiedde noch een uitval uit de Plaats met goed gevolg, en des nachts tusschen den 6 en 7^den^. noch een andere.

1705. April. Den 9den. kreeg de Marquis de Villadarias bericht, dat de Koning Philippus acht duizend Man naar het Beleg deed marcheeren, en zeer uitdrukkelyke orders om het met alle wakkerheid voort te zetten.

Den 12den. volgden de twee Engelsche Fregatten, welke in de Straat waren gebleeven, het Esquadre naar de kant van Portugaal.

Den 14den. kreeg de Marquis de Villadarias een Convoy van drie honderd vyftig Muilezels, gelaaden met kanonkogels en buskruid.

Den 16den. verstond de genoemde Marquis uit een Expressen, dat de Troupen van versterking, welke naar het Beleg kwamen, Guadalquivir al gepasseerd waren, en binnen weinige dagen zouden aankomen.

Den 17den. voorderden de Belegeraars een weinigje met hunne Loopgraaven, en kreegen vier Dooden en achtien Gekwetsten.

Den 18den. deed de Marquis de Villadarias een algemeene revuë over het Leger; en tegen den middag kwamen 'er eenige Compagnien van het Renfort 't geen men verwachtte.

Den 19den. 's morgens heel vroeg, begonden de Belegerden vuur te geeven van een Battery van drie stukken kanon, die zy op de puinhoopen van de Poort der Plaats, welke door de Spaansche Artillery over hoop geschooten was, opgerecht hadden.

Den 20sten. liet de Marquis de Villadarias het getal der Arbeiders, welke in de Loopgraaven bezig waren, met twaalf honderd Man vermeerderen Ter zelve tyd zag men in de Baay komen een Engelsch en vier Hollandsche Schepen, welke het anker achter de Moelje geworpen hebbende, daar aanstonds een groote meenigte van Krygs- en Mondmunitien aan land deeden brengen.

Den 21sten. voeren ze op de zelve wyze voort; en kreegen de Belegeraars 12 Dooden en 23 Gekwetsten.

Den 22sten. continueerden de Belegerden met onophoudelyk te schieten; 't geen echter in het Leger geen grooter verlies veroorzaakte als van 3 Dooden en 4 Gekwetsten. Thans kwam in het zelve aan een groot Detachement Fransche Granadiers, maakende een gedeelte van het Secours 't geen men verwachtte.

Den

Den 23 en 24sten. kwam 'er weinig voor te vallen, ter oorzaak van het kwaad weêr: doch men ontfing bericht, dat het Gros van het Renfort, 't geen men van Cuidad Rodrigo, en van verscheidene andere Plaatsen grenzende aan Portugaal, verwachtte, tot op een myl na aan het Campement genaderd was; weshalven de Marquis de Thouy terstond te post op weg sloeg om het te gaan ontmoeten. 1705. *April.*

Dewyl het Journaal der zes volgende dagen ons hier ontbreekt, konnen wy den Leezer alleenlyk met zekerheid zeggen, dat het Renfort, zo lang verwacht, en zo vuuriglyk begeerd, eindelyk aankwam; en dat de Marquis de Villadarias de naarstigheid der Arbeiders, en het vuur zyner Batteryen, liet verdubbelen. Men wist ook, dat de Belegerden een wakkeren uitval gedaan hadden: doch d'omstandigheden waren onbekend.

Den 30sten. deeden 'er de Belegerden noch een met weinig volk; 't geen d'oorzaak was dat zy weder te rug toogen zo haast als die van het Leger op hen aan kwamen marcheeren.

Den 31sten. kwam een Capitein der Granadiers van de Plaats zich aan de Spanjaarden overgeeven; en berichtte, dat het Garnisoen zeer verminderd was; dat zyn Regiment, 't geen uit zes honderd Man had bestaan wanneer het in de Plaats trad, tot op de helft was gesmolten; en dat de Belegerden zeer sterk zouden deserteeren, indien de Prins van Hessen-Darmstad zulk een naauwe wacht niet deed houden.

Den 1sten. February zetteden de Belegeraars hunne werken zeer verre voort.

Den 2, 3, 4, 5 en 6^{den}. deeden zy het zelfde; en des nachts van dien laatsten dag bragt men een meenigte van aard- en wolzakken in de loopgraaven.

Den 7^{den}. vervaardigde men alle dingen om storm te leveren op de Pastey, zynde een soort van een zeer breeden Toorn, mitsgaders op het Retrenchement 't geen de Belegerden hadden op de hoogte daar de Plaats door gedekt word. Men commandeerde ten dien einde achtien Compagnien Granadiers, te weeten negen Fransche en even zo veel Spaansche: en het sein gegeeven zynde met twee bomben, welke men in de Plaats wierp, beladderen zes van deze Compagnien Granadiers de Hoogte, en vermeesterden ze zonder eenige wederstand; hebbende die van binnen de zelve verlaaten, en zich in de Bedekte

1705. April. weg vertrokken. d'Andere Granadiers, onderfteund door een goed getal Troupen, maakten zich ook, na een wakkere tegenweer van die van binnen, meefter van de Paftey: maar als men 'er poft meende te vatten, vord men zich zodanig befchooten door het kanon en de muskettery van de Plaats, dat men het onmogelyk kon wederftaan; weshalven die braave Befpringers beide de Poften verlieten, en zich in hun Campement vertrokken.

Alles wat wy den Leezer tot noch toe ten opzichte van dit Beleg hebben verhaald, is getrokken uit de Nieuwigheden van Vrankryk. Men heeft 'er niets in willen veranderen: doch wat belangt het verlies, 't geen de Belegerden in deze gelegentheid leeden, daar wierd zeer verfcheidentlyk af gefproken; begrootende d'eenen het op omtrent vyftig Dooden en honderd Gekwetften, en d'anderen op acht honderd zo gefneuveld als gewond.

Deze Actie veroorzaakte eenige tweedragt tuffchen den Marquis de Villadarias en den Marquis de Thoui; alzo deze laatfte niet van meening was geweeft, dat men zo haaft een ftorm behoorde te waagen.

Den 10[den]. kwam de Maarfchalk de Theffe in het Leger, en nam het gebied van het zelve; 't geen de Marquis de Villadarias zich zo zeer aantrok, dat hy daar over den volgenden Brief aan den Koning van Vrankryk liet afgaan.

SIRE,

HEt is met een zeer diepe onderdanigheid, dat de ik eer heb van aan uwe Majefteit voor te dragen de redenen die my het Leger hebben doen verlaten. De Maarfchalk de *Theffé* tot *Medina Sidonia* gearriveerd zynde, liet my weten, dat hy op weg was om in het Leger te komen: en alzo hy my niets zeide van zyne qualiteit als Opper-Generaal der *Spaanfche* Legers, dagt ik, dat hy zich onbekend wilde houden, en dat zyne aankomft aan myn commando niet hinderlyk zoude weezen. Ik deed hem ontfangen met alle tekenen van eer over een komende met zyne waardigheid als Maarfchalk van *Vrankryk* en Generaal van uwe Majefteit in deze Landen: maar ik beken, Sire, dat myne verwondering groot was, toen ik verftond, dat dien Heer zich gebelgd hield om dat ik hem geen eerbewyzingen genoeg had aangedaan. Ondertuffchen deed hy aan zich het commando van de Armée overdragen, na dat hy my de ordres van het Hof daar toe had laten bekend maken. Ik gehoorzaamde op ftaande voet: maar alzo ik by myne zeer expreffe Commiffie verklaard was voor eenigften Opper-

Generaal van dit Leger, dagt ik, dat een subordinantie myne ordres vernietigde, en my verplichtte het Leger te verlaten; het welk ik gedaan heb met eenige vrywillige Heeren die met my aldaar gekomen waren. Ik bidde uwe Majesteit met alle respect kennisse te nemen van het gepasseerde, en aan myn gedrag dat recht te doen 't geen my toekomt. Den Hertog van *Alba* zal de eer hebben van uwe Majesteit daar particulier af te informeeren. Ik bidde God &c. 1705. *April.*

De Marquis de Villadarias.

Op dezen Brief, in d'uiterste moeijelykheid geschreeven, gelyk men uit alle d'omstandigheden kan zien, ontfing de genoemde Marquis het onderstaande Antwoord.

MYN NEEF,

IK zende een Officier naar *Spanjen* met bevel om aan uwe moeijelykheden ligt te geven: dog ik heb de decisie daar van gelaten aan den Koning mynen Zoonszoon. Ik twyfel niet of hy zal aan uwe verdiensten recht doen: want de diensten, die gy aan *Spanjen* gedaan hebt, zyn zeer essentieel. Voorders bidde ik God, enz.

Geschreeven te Versailles, den 10den. *Maart.*

LOUIS.

't Geen dit Beleg, ter kwaader uure voor Vrankryk en Spanjen begonnen, noch meer vertraagde, was een geweldige stormwind, welke in het laatst der genoemde Maand February zich met zulk een geweld in den Oceaan en de Middellandsche Zee deed gevoelen, dat de Bewoonders langs de kusten eenmondig verklaarden des zelfs weêrgaa nooit beleefd te hebben. Door dit onweer stuuwde het zeewater zich zodanig op, dat 'er de loopgraaven mede overstroomd, en voor een groot gedeelte geruineerd wierden. Men kon derhalven geen gebruik van de zelve hebben, en moest zo lang wachten tot dat het water weder gezakt was; wanneer men 'er het met groote moeite uit arbeidde, en de vervallene werken, zo goed als men kon, herstelde. By dit alles kwam noch, dat de Geallieerden een nieuw Secours van zes honderd Man, benevens een meenigte van Krygsmunitien, met eenige Transportscheepen, begeleid door twee Oorlogschepen, in de Plaats schikten.

1705. April. Den 26sten. kwam Monsr. de Pointis met twaalf Oorlogschepen; hebbende het dartiende, daar hy gezamenerhand mede uit Cadix was vertrokken, d'ankers verlooren, en zynde ter genoemde plaatse gestrand. Den zelven dag deed hy arbeiden aan het lossen van 't Kanon, Mortieren, en Krygsmunitien, welke hy mede had gebragt; en den 28sten. vervoegde zich de Maarschalk de Thessé aan zyn boord, en hield 'er een grooten krygsraad. De volgende dagen verdubbelden de Belegeraars hun geweld, en bragten meer als acht duizend fascynen in de Loopgraaven.

Den 1sten. Maart rekende men, dat ze al over de seventig duizend Kanonschooten op de Plaats hadden gedaan, en 'er meer als acht duizend Bomben in geworpen.

Ondertusschen arriveerde op den 10den. der genoemde Maand de Schout by Nacht Dilks in de Rivier van Lisbon, komende met een Convoy van negentien Schepen, altemaal gelaaden met Krygs en Mondmunitien, uit Engeland. En gelyk de Ridder Leake zulks maar verwachtte om een nieuw Secours, magtiger en considerabelder als de voorgaanden, in Gibraltar te brengen, vertrok hy den 17den. met drie-en-twintig Engelsche, vier Hollandsche, en acht Portugeesche Oorlogscheepen, hebbende binnen boord een meenigte van allerhande Krygsmunitien, en twee Bataillons Infantery, een Engelsch en een Hollandsch; waarenboven zy noch een Portugeesch in Algarve moesten inneemen. Om een beter denkbeeld van deze Vloot te geeven, zullen wy 'er hier een Lyst af ter neder stellen.

Lyst der Geallieerde Oorlogsvloot tot ontzet van Gibraltar.

Schepen.	*Capiteins.*	*Man.*	*St.*
Overyssel.	Bodaan.	220.	52.
Vlissingen.	Okkersse.	300.	60.
Amelia.	Vice-Admiraal van der Dussen.	400.	64.
Schiedam.	Boreel.	200.	50.
Assurance.	Hankok.	420.	60.
Nra. Sra. Cabo.	Mr. de Campo d'Armade.	433.	60.
Centurion.	Kooper.	280.	50.

Lark.

Lark.	Legg.	190.	40.	1705.
Nottingham.	Carleford.	365	60.	*April.*
Nra. Sra Das. ondas.	Bocage.	423.	64.	
Tyger.	Fontenby.	190.	40.	
Warspigt.	Strikland.	440.	70.	
Assumpero.	Louis D. Mirando.	396.	60.	
Leopard.	Monnipenni.	280.	50.	
Nra. Sra. d'Parceris.	Alvaro Sanches.		60.	
Jarmouth.	Hikkes.	440.	70.	
Hampton-Court.	Admiraal Leake.	440.	70.	
Penbroke.	Aris.	365.	60.	
Nieuwkastel.	Cutting.	280.	50.	
Nra. Sra. d'Esperance.	Serj. Maj. de Bataille.	502.	80.	
Swiftsure.	Wyne.	440.	70.	
Colchester.	Meads.	365.	60.	
Greenwich.	Smith.	280.	50.	
N. Sra. d'Necessidad.	Joseph de Semedo.		60.	
Swaluw.	Hadok.	280.	50.	
Monk.	Michels.	365.	60.	
N. Sra. d'Remedian.			60.	
Panther.	Bertie.	280.	50.	
Bedford.	Aften.	440.	70.	
Revenge.	Schout by Nagt Dilks.	440.	70.	
Canterbury.	Walton.	365.	60.	
Garland.	Hobak.	190.	40.	
Sra. d'Inande Deos.	Rego.		74.	
Antelope.	Cavendish.	280.	50.	
Expeditie.	Coale.	440.	70.	

Midlerwyl had het sedert den 10^{den}. tot den 17^{den}. Maart zulk een kwaad weêr gemaakt, dat de Belegeraars niet het minst konden ondernemen. Den 18^{den}. was het noch arger. Daar ontstond een zo hevige storm, dat alle de Schepen van het Esquadre van Monsr. de Pointis van hunne ankers gerukt, en in zee gedreeven wierden, uitgezondert vyf van de grootsten welke in de Baay van Gibraltar bleeven. De *S. Louis*, de *Diamant*, d'*Eclatant*, de *Vermandois*, de *Mercure*, en d'*Eole*, aldus in volle zee geraakt, en konnende zich niet weder by d'anderen voegen, zeilden naar Malaga, en van daar naar Toulon of Marseille. Het twaalfde Schip van het gemelde Esquadre, de *Rubis* geheeten, was door order van Monsr. de Pointis op de brandwagt gaan leggen. Den 19^{den}. vervolgde de storm met groot geweld: maar

1705. April. maar den 20sten. begon het weêr wat te bedaaren. Men moet hier aanmerken, dat Monsr. de Pointis al den 17den. aan den Maarschalk de Thessé had laaten weeten, dat hy raadsaam oordeelde weder naar Toulon te keeren, om d'ontmoeting van het Esquadre des Ridders Leake te vermyden: doch de Maarschalk stuurde hem een uitdrukkelyke order van noch eenigen tyd in de Baay van Gibraltar te blyven, ten einde de laatste poogingen, welke hy in 't werk wilde stellen om de Plaats te veroveren, te helpen bevoorderen. Den 21sten. liet een Officier, dien hy met eenige Soldaaten in 't gezicht van Cap Cornero op de wacht had gezet, hem met een sein weeten, dat de Geallieerde Vloot aannaderde. Hy zelve kreeg ze een half uur daar na in 't oog; kapte derhalven zyne ankers; en zettede alle zeilen by naar de kant van de Middellandsche Zee, daar de wind hem heen voerde: maar de zelze wind, die hem in zyne wyking begunstigde, begunstigde ook de Geallieerden in hunne vervolging: en gelyk zyne Schepen vuil, en traag in 't zeilen waren, wierd hy by Estapone achterhaald, en genoodzaakt het over staag te smyten om zich te verdeedigen. De Fransche Bevelhebbers deeden alles wat men van eerlyke lieden kon verwachten: maar dewyl de krachten te ongelyk waren, wierden drie van hunne Schepen, d'*Arrogant* en de *Marquis* met 60 en d'*Ardent* met 70 stukken, veroverd. Waar op Monsr. de Pointis, die de *Magnanime* met 80 stukken voerde, ziende dat hem het zelve lot te beurt stond te vallen, en niet weetende werwaarts te vluchten, de steven naar land keerde, en het tusschen Estapone en Marbella, by Gibraltar, op strand zettede. Monsr. d'Autier, die de *Lis*, of Lelie, met 88 stukken commandeerde, deed het zelfde; en het Volk had naauwelyks den tyd om zich aan land te bergen, en den brand in de Schepen te steeken. Men wist niet, waar de *Rubis* vervaaren mogt weezen; doch geloofde voor 't naast, dat hy zich te Cadix gesalveerd zou hebben.

Terwyl een gedeelte der Geallieerde Zeemagt dit uitvoerde, schikte de rest het Secours, bestaande in Volk ten getale van omtrent drie duizend Man, en Mond- en Krygsbehoeftens, in de Stad; waar uit, tot teken van victorie, uit al het Kanon en de Muskettery, met scherp gelaaden, een drievoudige salvo wierd geschooten. Eenige Schepen, trachtende d'overwinning noch grooter te maaken, zetteden straks de cours na Malaga, met het oogmerk van de genoemde zes Fransche Sche-

Schepen, door storm van 't Esquadre afgedwaald en aldaar op de Rede leggende, t'overrompelen: maar dezen het ongeval der anderen verstaan hebbende, waren des nachts van daar gezeild. Echter wierd een Fransch Schip gedwongen het tegen strand te zetten, en zich te verbranden. 1705 April.

Daags na deze voor de Fransche zo rampzalige rencontre, te weeten den 22ften. Maart, schreef Monsr. de Pointis aan de twee Hoven, om reden van zyn gedrag te geeven, en zich t'ontschuldigen wegens 't geen 'er was voorgevallen. Hy schreef ook over het zelve onderwerp aan zyne Vrienden; een van welke Brieven, daar het onderstaande een Copy af is, in deze termen vervangen was.

Copy van een Brief van den Heer de Pointis, *den 22ften. Maart uit* Marbella *geschreeven.*

ZIet hier, myn waarde Heer, de vervullinge van myne voorzeggingen. Wy zullen zien, of men noch zal voortvaren my te overladen met lasteringen en kwade diensten. Het Esquadre van dartien Schepen, 't welk ik de eer had van te gebieden, lag aan den ingang der Reede van *Gibraltar* ten anker, wanneer de felle wind, welke eenige dagen geregeerd heeft, den 18den. acht van de Schepen dwong zeewaart in te steeken, zonder dat ik weet waar ze gebleven zyn. Ik bleef onder de Kaap *Canero* aan den ingang van de Baay ten anker leggen, by my hebbende de vyf overige Schepen, naamentlyk de *Magnanime*, de *Lys*, d'*Ardent*, d'*Arrogant*, en de *Marquis*.

Gister ogtend, met het aankomen van den dag, zag ik 35 Vyandlyke Oorlogschepen met verscheidene andere Vaartuigen afkomen, welke my in de Baay zouden besloten hebben, zo ik niet aanstondts de Kabels had laaten kappen, om in de ruimte te komen: doch ik wierd vervolgd, en door de menigte omcingeld. Wy sloegen tegen deze ongelyke magt van 's morgens ten 10 uuren tot s' namiddags ten 2 uuren. d'*Ardent*, d'*Arrogant*, en de *Marquis* sloegen driemalen de entering der Vyanden af: maar na dat ze zich verweerd hadden als lieden die alles hadden volbracht, wierden ze met de houwer in de vuist ingenomen. Daar was nu niet over als myn Schip en dat van Mr. de *Lanthier*, voor de welken de Vyanden zo veel ontzag hadden, dat ze die niet dorsten enteren. Wy geraakten tegen alle verwachting dwars door hunne Vloot, en zetteden het op strand, alwaar wy, na dat 'er het Volk uit geborgen was, den brand 'er in staken; 't welk geschiedde tusschen *Estapona* en *Marabella*.

Ik kan zeggen, schoon de Koning hier grote schade by lyd, dat de glorie daar door niet verminderd is. Het is een groot geluk, dat het onstuimig weer zo veel

1705. April. Schepen van my afgescheiden heeft: want hoe meer ik 'er gehad had, hoe meer ik 'er verlooren zoude hebben. Die geenen, welke den naam van den Koning misbruiken, schreven aan my, of deden aan my schryven, dat ik niet bezorgd behoefde te zyn, en my niet moest laten overheerschen van een ydele vreeze. Zy zouden zich mogelyk in een verlegener staat, als ik, gevonden hebben by 't verlies van dit Koninglyk Esquadre, waar van ze niet zouden konnen beletten dat men haar het verlies bleef verwyten: en zo het geen, 't welk ik de eer heb gehad van aan het Hof te *Madrid* voor te dragen, rechtvaardiglyk overwogen was geweest, men zoude mogelyk ondervonden hebben, dat myne redenen niet kwalyk zouden zyn gefondeerd geweest, waar aan men geen gehoor heeft willen verleenen.

Den inhoud van dezen Brief is des te geloofwaardiger, dewyl ze bevestigd word door het volgende Extract van het Relaas des Maarschalks de Thessé aan den Koning van Vrankryk, waar in een volkomen recht aan den Baron de Pointis word gedaan; konnende op geen eerlyker wyze van hem gesproken worden.

UW' Majesteit zal, indien het zyn behagen is, uit het nevens gaande Journaal, van 't geen in 't Leger is gepasseerd, konnen zien, dat de Belegeraars tot nu toe allerhande difficulteiten hebben moeten uitstaan, niet alleen door groote resistentie van 't Garnisoen, maar ook door de continuatie van 't slechte weêr. De Regen heeft byna dagelyks de Werken zo geincommodeerd, dat de Soldaten in 't water en slyk stonden: en zekerlyk de *Spaansche* Infantery verdient grooten lof door haare standvastigheid in 't continuëren van zulk een moeijelyke Belegering, en door de extraordinaire langmoedigheid der Soldaten, die byna met het naakte lyf, zonder Betaling te krygen, en dikwils met het ontbeeren van de nodige Ammunitie, egter, zonder te murmureeren, de fatigues van zo een lange en moeijelyke Belegering uitgestaan hebben. 't Is waar, Sire, dat de Baron de *Pointis* my dikwils gesolliciteerd heeft om aan hem te permitteren zich na *Toulon* te mogen begeeven: maar uwe Majesteit heeft zyne en myne ordres daar in doen bestaan, dat wy ons na den wille van den Katholyken Koning zouden reguleeren. De Raad van *Spanjen* heeft zich tegens de retraite van uw Esquadre onverzettelyk geopponeerd. Men zond my van *Madrid* expresse ordres om het zelve in de Baay te houden. De Baron de *Pointis* klaagde daar over, deed zyne protestatien, en voorzeide zelfs wel 't geen 'er op is gevolgd: en nadien hy zeer exact en vigilant is, nam hy alle mogelyke precautien om de vyandlyke overrompelingen te vermyden. Ondertusschen avanceerden de Vyanden, zonder dat zy door de Fregatten die in 't Naauw kruisten, noch door de Wachten die men overal op de Kust en d'omleggende Toorns gesteld had, gezien wierden, en overvielen uwer Majesteits Schepen, welke ten getale van vyf op den Hoek van *Carnero* gerangeerd bleven. Drie wierden na een lange de-

defensie met enteren genomen. Dat van den Baron de *Pointis* en noch een ander zetteden het op strand, en verbrandden zich te *Estepona*. Na deze ongelukkige Rencontre ziende dat de Plaats gerefraicheerd, en op nieuws van allen voorzien wierd, ordonneerde ik, dat men aan een Retrenchement zoude arbeiden; en ik depecheerde den Ingenieur *Renaud*, om aan uwe Majesteit, als ook aan den Katholyken Koning, d'onmogelykheid tot het continueeren van deze Belegering te vertoonen. De Troupen zyn gefatigeerd. Ook hebben wy onder de Belegeraars veele Zieken; en d'Ammunitie begint te manqueren: en ik bekom met een Expresse van *Mallaga* advys, dat het Vyandlyk Esquadre voor *Ceuta* is, en eenig dessein op die Plaats heeft, enz. 1705. *April.*

Den 22sten. der meergenoemde Maand Maart verdween het Esquadre van den Ridder Leake. Alleenlyk kwamen 'er vyf van zyne Schepen voor de nieuwe Moelje van Gibraltar, daar ze eenige Provisien voor het Garnisoen aan land lieten brengen. De Belegerden maakten dien dag een groot vuur uit hun kanon en muskettery: en gelyk de Ridder Leake meester van de zee was, zulks dat 'er geen Schip meer kon passeeren zonder in zyne handen te vallen, stuurde de Maarschalk de Thessé twee Expressen naar Cadix en Malaga, met order van het Buskruid en d'andere Krygsmunitien, verordend voor het Leger, aldaar t'ontscheepen, en ze terstond over land derwaarts te stuuren.

Den 23sten. kwamen zeven Oorlogschepen van het Esquadre des Ridders Leake weder in de Baay van Gibraltar, en stuurden een groote meenigte van Krygs en Mondbehoeften in de Plaats; en den volgenden nacht deeden de Belegerden een uitval.

Den 24sten. maakte het nochmaals zulk een kwaad weêr, dat men by menschen geheugenis nooit diergelyk had gezien; weshalven 'er van wederzyde byna niets kwam voor te vallen.

Den 25sten. kwamen twee Deserteurs uit de Plaats in het Leger, en berichtten, dat de Ridder Leake noch geene Troupen ontscheept had, maar alleenlyk Krygsmunitien en zeer veele Leevensmiddelen; voegende daar by, dat alle de Schepen van zyn Esquadre, uitgezondert de zeven daar zo even af gesproken is, naar de Levant gezeild waren, om te trachten den Hertog van Savoyen by te staan, 't zy met de vyf-en twintig honderd Man gereguleerde Benden, welke zy binnen boord hadden, in Nizza te werpen, of met de zelve

1705. *April.* elders t'ontscheepen om zich by het Leger van zyne Koninglyke Hoogheid te voegen, of in Coni te gaan leggen.

't Verhaal van 't geen zich sedert dien dag tot aan den 14den. April toedroeg, is niet tot onze kennis gekomen. Men wist alleenlyk, dat de Belegeraars ondertusschen niet veel geavanceerd hadden, en niet minder verongemakt waren geweest door het kwaad weêr als d'andere dagen.

Den 14den. April kwam de Ridder Leake met d'Engelsche en Hollandsche Schepen weder in de Baay van Gibraltar: maar de Portugeesche Schepen, welke een gedeelte van zyn Esquadre maakten, keerden weêr naar Lisbon.

Den 15 en 16den. wierden een Regiment Hollandsche Infantery en twee Compagnien Schotsche Granadiers aan land gezet.

Den 17den., 's morgens, zeilde het geheel Esquadre weder door de Straat, behalven een Fregat 't geen voor de Plaats ten anker bleef leggen.

Den 18den. vervoegde zich een Iersche Deserteur uit de Plaats in het vyandlyk Leger, en raporteerde, dat ze overvloedig van alle dingen voorzien, en het Garnisoen tot vyf duizend man versterkt was geworden: waar op de Maarschalk de Thessé, die alreedts order van den Koning van Vrankryk had ontfangen om het Beleg in een Blokade te veranderen, het meeste Kanon van de Batteryen liet afvoeren, en onder het geleide van twee duizend Man weder naar Cadix stuurde. Hy veranderde ook alle zyne dispositien, en vertrok, na de noodzakelyke orders tot de zekerheid van het Leger tegens d'uitvallen der geenen van de Plaats gegeeven te hebben, met Monsr. de Thouy naar Estramadura. Ziet daar het Beleg van Gibraltar in een simpele Blokade veranderd, na zes geheele maanden geduurd, en den Spanjaarden onmeetelyke sommen geldts gekoft te hebben.

SPANJEN.

Tyding wegens een verschrikkelyke Aardbeeving op het Eiland Tereniffe aan het Hof gebragt.

MEN ontfing nu aan het Hof met een Expressen, gekomen van de Canarische Eilanden, de tyding wegens eene der geweldigste Aardbeevingen welke ooit in de bekende Deelen der Wereld is voorgevallen. Zy deed zich gevoelen op het Eiland Tereniffe van den 24sten. December des voorgaanden Jaars tot aan den 23sten. February, wanneer de berichten daar af overgezonden wierden, en de schuddingen, welke tot over de drie honderd geteld waren, noch niet ophielden. Den eersten

ſten dag voelde men 'er in minder als drie uuren negen-en-twintig, die zeer geweldig waren, en den 27ſten. zodanig vermeerderden, dat d'Ingezetenen altemaal uit hunne huizen, welke ſtonden te ſchudden, ja zelfs de ſwaartſte gebouwen (voornaamentlyk in de Steden en Vlekken *Rialejo*, *Oroctava*, *Santa Croce*, en meer andere) vlooden. In deze algemeene verbaaſdheid deeden de Menſchen, om de gramſchap des Hemels te bevreedigen, met den Biſſchop Proceſſien en algemeene Gebeden in het veld. Den 31ſten. ontdekte men een groot licht aan de kant van Monja, omtrent den Witten Berg; en liet d'Alcade van Guancho op Nieuwejaarsdag aan die van Tereniffe weeten, dat eenigen, naar de Piek van Teyda gezonden, het Aardryk zich by Monja hadden zien openen, en een zeer ſwaar vuur uitwerpen: dat vervolgens een twede plaats mede open geborſten zynde, deze beide zo veel vuurige ſteenen hadden uitgeworpen, dat ze twee hooge bergen maakten, en de daar uit vlietende brandbaare ſtoffe over de vyftig vuuren daar omtrent ontſtak. Deze Monden wierpen tot aan den 5den. zonder ophouden vlammende ſteenen uit, welke in het nedervallen vervaarlyke ſlagen gaven; waar na de lucht door de aſſche en damp verduiſterd wordende, vermeerderde zulks de ſchrik, en voornaamentlyk op den avond, wanneer men meer als een myl landts in volle vlam zag. Dit was d'uitwerking van een anderen Vulkaan, die zich met over de dartig Monden in den omtrek van een vierendeels myl omtrent Oroctava had geopend. Hier na kwam een beek van ſwavel en andere brandbaare ſtoffen by een zekere Plaats, Guimar geheeten, uit een andere Opening vlieten. Midlerwyl hadden de ſchuddingen geweldig blyven aanhouden, en zo Huizen als Kerken aldaar doen inſtorten. Omtrent deze zelve Plaats zag men ook in een Wynberg een Opening van over de ſeſtig vademen diep, die geſtadig een ſwaare damp en veel vuurs uitwierp. De Piek van Tereniffe, of van Teyda, welke de hoogſte Berg der wereld is, en op een afgelegenheid van meer als ſeſtig mylen in zee ontdekt word, braakte mede een verſchrikkelyke meenigte van vlammen uit. De Plaatſen *Rialejo*, *Oractava*, *Monja*, *Sante Croce*, *Majora*, *Garrico*, en *Guimar* hadden wel het meeſt geleeden: en de vrees der vlugtende Inwoonders was onuitſpreekelyk, dewyl ze nergens zeker waren, toonende het Aardryk zich geſtadig gereed om hen in zyne gloeijende kolken in te ſwelgen. De Biſſchop, zich overal heen wendende om de ter dood toe

1705.
April.

1705. April. bedrukte Menschen te vertroosten, was eindelyk ziek geworden, en sedert overleeden. Den 20sten. February wierd men een andere Opening by Guimar gewaar, waar door de Hoofdkerk byna gantsch en al ingestort zou hebben; en hield deze verschrikkelyk Geessel den 23sten., wanneer de gemelde Expresse uit het Eiland vertrok, noch niet op.

Slechte staat van de zaken des Ryks.

Men kan niet zeggen, of deze deerlyke verwoesting groote droefheid aan het Hof veroorzaakte: want het was toenmaals zo zeer bezig met den kwaaden staat van de zaaken der Monarchie, dat 'er geen groote aandacht voor de byzondere zaaken aan kon overblyven. Daar waren Schattingen opgesteld; doch men vond groote swaarigheden om ze te heffen: en het besluit van den vyfden Man in de Provincien, grenzende aan Portugaal, te doen inschryven, ontmoette geen minder tegenstellingen; weshalven men geloofde, dat men 'er van zou moeten afstaan. Het Beleg van Gibraltar had men ook in een Blokade moeten veranderen: en men dacht nu niet meer als om de Krygsbenden in staat te stellen van te veld te trekken. De Cavallery was goed genoeg, maar d'Infantery in een slechte order; en de bezolding ontbrak haar. Van de vyf honderd duizend Pesos, welke laatstelyk voor des Konings rekening van Cadix waren gekomen, had men een gedeelte naar Badajos en Ciudad Rodrigo gezonden, om een betaaling aan de Troupen, welke zeer begonden te klaagen, te doen; mitsgaders twaalf duizend 'er af geteld aan Don Manuel Lopez, Broodleverancier Generaal, op de vyftig duizend die men aan hem schuldig was. Don Francisco de Ronquillo, aan wien de Koning Philippus over eenigen tyd het Ampt van Secretaris van Oorlog had gegeeven, bleef volstandig by de zaaken niet te willen verrichten als gezamenerhand met den Krygsraad; willende met de kwaade gevolgen niet belaaden weezen, en noch minder daar verantwoordelyk voor zyn: zelfs sprak hy van zyn Ampt neder te leggen. 't Was onuitdrukkelyk, wat verbaasdheid de nederlaag en verstrooijing der Fransche Schepen onder d'Aanhangers der tegenwoordige Regeering had veroorzaakt. Den Kooplieden wierd 'er de moed zodanig door benomen, dat ze beslooten de Koopmanschappen, welke zy in de Galjoenen gelaaden hadden, niet naar Indien te laaten vertrekken, maar ze liever weder te doen ontlaaden. Zelfs deeden zy 'er hunne vertooningen aan het Hof over: doch de spraak ging, dat de Koning hun dit verzoek niet had willen

ken toestaan, en by zyne resolutie bleef van de Galjoenen te willen doen vertrekken; 't geen nu echter, ten minsten geduurende eenigen tyd, voor een onmogelykheid wierd gehouden. Kort om, de verslagenheid was in 't algemeen zo groot, dat zich de Spaansche Monarchie mogelyk nooit in een diergelyke heeft bevonden. 1705. April.

VRANKRYK. Somberheid van het Hof.

HET Hof was sedert een wyl somber en droefmoedig geworden, en niet zonder reden. Het scheen, dat de Fortuin vermoeid wierd van 'er gunstig aan te weezen, en zelfs dat zy het met eenige dwarsslag dreigde. De Koning lag ziek aan een scherpe Jigt, welke hem, benevens de koorts, bittere pyn veroorzaakte: Den Hertog van Bretagne, daar men zulk een hoop af had opgevat, en zulke heerlyke voorzeggingen van gedaan, was dood: En het Esquadre Oorlogschepen, 't geen Gibraltar moest helpen vermeesteren, en vervolgens onder het gebied van Monsr. du Casse, door den Koning van Spanjen tot Admiraal Generaal der Indiën aangesteld met een jaarlyksche wedde van 50000 stukken van achten, de Galjoenen naar Indiën geleiden, was ten deele door de stormwinden verstrooid, ten deele door het vuur vernield, en ten deele door de Geallieerden vermeesterd. 't Is waar, dat men eenige vertroosting had genooten door de verovering van Verua en Villa Franca: maar behalven dat deze voordeelen op verre na niet konden opgewoogen worden tegens de droevige gevallen daar zo even af is gesproken, vreesde men met reden, dat d'aanstaande komst van den Prince Eugenius aan het hoofd van een talryk Leger wel licht in 't kort de progressen des Hertogs van Vendôme mogt stutten, en zelfs te niet doen alles wat hy gedaan had. Men wist ook ten anderen, dat de nederlaag van Monsr. de Pointis, en de verstrooijing van zyn Esquadre, den Maarschalk de Thessé genoodzaakt had het beleg van Gibraltar op te breeken; en dat aldus alle de kosten, welke men daar toe had aangewend, verlooren waren. Maar 't geen het Hof het meest belemmerde, was dat, gelyk het niet onkundig kon weezen dat haar credit in Spanjen niet ondersteund en wierd dan door de wapenen, het ook wel oordeelde dat dit rampzalig geval het zelve geweldig zou verminderen. Ondertusschen veinsde het; en de dood des Hertogs van Bretagne kon de Zegenzangen, gewoon in Vrankryk gezongen te worden ten tyde der verovering van eenige Plaats, niet beletten. Niet ongaarne zal men den Brief zien, dien

de

1705. April. de Koning hier over aan den Aertsbisschop van Parys liet afgaan; zynde, niettegenstaande de droevige gesteldheid van geest daar zyne Majesteit zich noodzaakelyk in moest bevinden wanneer de zelve wierd geschreeven, vervangen in de volgende termen.

Myn Neef,

DE Belegering van Verua door mynen Neef, den Hertog van Vendôme, sedert den 14den. October laatstleeden begonnen, wierd den 18den. dezer Maand gelukkig geëindigd door het veroveren van die Plaats, welke zich aan myne gehoorzaamheid heeft onderworpen, en welkers Garnisoen zich op Discretie heeft overgegeeven na een verweering van omtrent zes maanden. Den Hertog van Savoyen heeft door zyne tegenwoordigheid, door de vereeniging van alle zyne Troupen, door de samenvoeging van het Keizerlyk Leger by het zyne, door het secours en de geduurige ververschingen die hy in de Plaats zond, niets nagelaten van al het geen 't welk andere Troupen als de myne zoude hebben konnen te rug houden: dog alle deeze hinderpaalen hebben der zelver moed en standvastigheid in alle voorvallen des te niet aangezet, en hunne lydzaamheid tot het verdragen van een der ruwste winters verdubbeld. Deze onderneming zoude eerder ten einde gebragt zyn geweest, indien den Hertog van Vendôme, die meer bezorgd was om myne Troupen als zyne eigene glorie te bewaren, en die daarenboven onderrigt was dat de Belegerden tot het uiterste gebragt waren, niet dienstiger had geagt het succes uit te stellen, als het zelve te verhaasten door het bloot stellen van zo veele brave Officieren en Soldaten aan een onvermydelyk gevaar van verscheidene Mynen die hy wist daar te wezen, en in het welke zy zich met den zelven yver, waar van hy in verscheidene gelegentheden getuige was geweest, zouden begeven hebben. Hoewel een groot gedeelte van de Troupen, die ik in Italien heb, tot deze onderneming gebruikt wierd; dat een ander gedeelte het Leger in Lombardyen uitmaakt om het Keizerlyke tegen te staan; dat ik een ander Corps naar Pignerol heb doen trekken; dat verscheidene Bataillons tot het insluiten van het Kasteel van Montmelian en de bewaring der Valeyen gebruikt werden: zo heb ik egter goed gevonden, om den Hertog van Savoyen alle middelen van secours te land of ter zee af te snyden, een nieuw Leger te formeeren, waar van ik het gebied aan den Hertog van la Feuillade heb vertrouwd, ondersteund door de magt van myne Schepen en Galeyen onder den Marquis de Roye, om zich meester te maaken van de Stad Nizza, de Stad en 't Kasteel van Villa Franca, en de Forten van St. Ospice en Montalban; het welk met zo veel beleid als dapperheid is uitgevoerd. Zodanige groote voordeelen, die men aan niemand als aan de bescherminge des Hemels dank te weten heeft, verpligten my aan God daar voor myne zeer ootmoedige dankzeggingen te doen. Derhalven schryf ik u dezen Brief, om u te zeggen, dat gy het *Te Deum* in de Hoofdkerk van myne goede Stad Parys doet zingen, op den dag en uur

naar die de Groot Meester of Meester der Ceremonien u van mynen wege zal zeggen; waar mede &c. 1705. *April.*

Geschreven tot Marly den 21sten. *April*, 1705.

getekend

LOUIS,

Wanneer de *Te Deums* zo veel komen te kosten, als het geen 't welk in gevolg der bovenstaande order wegens de verovering van Verua wierd gezongen, vallen ze den Stad duur genoeg: en men moest 'er geen vyf à zes in een Jaar hebben, of men zou zich wel haast van geld en volk ontbloot vinden.

Gelyk hier voor maar ter loops van de dood des Hertogs van Bretagne is gesproken, moeten wy 'er den Leezer een omstandiger bericht af geeven. Hy stierf den 13den. dezer Maand April, ter ouderdom van negen maanden en negentien dagen. Des anderendaags wierd zyn ligchaam geopend, en de binnenste gesteltenis heel wel bevonden, behalven dat in de nieren een kleine steen, en het tandvleesch, daar de tanden door heen moesten breeken, zeer hard was; 't geen, volgens het gevoelen der Doctooren, de convulsien of stuipen, welke dezen jongen Prins weg rukten, hadden veroorzaakt. Den 15den. wierd het Lyk in een van zyner Majesteits Koetsen naar d'Abdy van S Denys gebragt. Vier ordinaire Edellieden droegen de Baar, en vier andere de hoeken van het zilver Laken waar mede de zelve bedekt was. Den Hertog van Orleans verzelde de Lykstaatsie, met zich in de Koets hebbende den Kardinaal de Coaslin, Groot Aalmoessenier van Vrankryk, die het Hert van den Prins, 't geen te Val de Grace begraaven moest worden, op zyne knien had. Daar na volgden den Hertog van Bourbon met den Hertog van Termes, Eersten Edelman van de Bedkamer: wyders de acht ordinaire Edellieden: en in een vierde Rouwkoets de Hertogin van Ventadour, Gouvernante der Kinderen van Vrankryk, en Mevrouw de la Lande, Ondergouvernante. De marsch geschiedde op deze wyze. Voor aan trokken sestig Mousquetaires in 't swart, en daar achter sestig andere in 't grys gekleed. Deze wierden gevolgd door vyftig Gendarmes, even zo veel Lichtepaarden, en vier-en-twintig Pages van de groote en kleine Stal te paard. Omtrent de Koets, daar het Lyk in was, ging een meenigte van Lakeyen, hebbende ieder een witte waskaars in de hand; en achter de zelve

Dood des Hertogs van Bretagne.

1705. April. volgde festig Man van de Lyfwacht: wordende wyders de gantsche Trein door een groot getal van Karossen beslooten. Na dat het Ligchaam met de gewoonlyke plegtigheden in de Koninglyke Grafkelder begraaven was, bragt men het Hert in de zelve ordre te Val de Grace. Op de Zark der Grafstede had men de volgende Inscriptie uitgehouwen.

HIer legt het Ligchaam van den zeer Hoogen en zeer Magtigen Prins Louis van Vrankryk, Hertog van Bretagne, Zoon van den zeer Hoogen en zeer Magtigen Prins Louis van Vrankryk, Hertog van Bourgondien, en van de zeer Hooge en zeer Magtige Princes Maria Adelaïde van Savoyen, overleeden in 't Paleis van Versailles, oud zynde negen maanden en een half.

Deze dood veroorzaakte een gevoelige droefheid aan den Koning, zo wel als aan den Hertog en de Hertogin van Bourgondien; weshalven zyne Majesteit, om die treurige voorwerpen t'ontwyken, zich terstond van Versailles naar Marly had begeeven, daar hy wel drie weeken vertoefde, zonder aan iemand gehoor te verleenen, en ook zelfs geene Raadtsvergadering by te woonen. Men zou zeggen, dat een gesteldheid, als die, zyne Majesteit gevoelens van zachtmoedigheid hadde behooren in te boezemen. 't Is d'eigenschap der ziektens en droefheid de gemoederen tot medelyden jegens andere menschen te beweegen: maar het bleek niet, dat ze die uitwerkingen in het gemoed van den Koning hadden gedaan; dewyl men in die zelve dagen, dat hy 'er de hevigste aantastingen af gevoelde, door zyne order te Nîmes een ongehoorde wreedheid pleegde tegens vier Capiteinen der Camisards, welke te Montpellier gevangen waren genomen, gelyk ook tegens verscheidene andere Persoonen beschuldigd van de zelve te begunstigen. Het volgende Extract van een Brief zal 'er den Leezer d'omstandigheden af mededeelen.

Extract

1705.
April.

Extract van een Brief geschreeven uit Nimes den 25sten. April 1705. behelzende de schrikkelyke wreedheid gepleegd tegens vier Capiteinen der Camisards enz.

DEN Hertog van Berwik en Monsr. de Basville, Intendant der Provincie, verwittigd zynde dat 'er drie verdachte Menschen in een zeker Huis van de Stad Montpellier waren, gaven order aan den Provoost om ze by de kop te vatten. Hy vervoegde zich dan derwaarts; en d'eerste, dien hy meende te vatten, loste een pistool op hem, waar door zyne gantsche paruik verbrand wierd. De Provoost, geloovende dat hy gekwetst was, schoot hem door de kop dat hy dood ter aarde viel. Een zyner Dienaars kwetste den tweden; en de darde wierd, trachtende het t'ontvlugten, op de straat gegroepen. Men bragt hem terstond by Monsr. de Basville, aan wien hy beloofde zeer gewigtige zaaken t'ontdekken, en te zeggen waar Ravanel en Catinat, Hoofden der Camisards, waren. Hier op deed Monsr. de Basville hem aanstonds met acht Dienaars vertrekken; en zynde alhier gekomen, wees hy het Huis aan van Monsr. Alizon, een voornaam Koopman van deze Stad. De Majoor zich des middernachts onder een goed Geleide aldaar vervoegd hebbende, vond 'er Ravanel, Jouquet, en eenen Devila van S. Hipolite, bekend voor Officier onder het kleine Regiment van Languedocq, Dragonders. Ter zelve tyd ging men ook in een ander Huis, daar men Catinat meende te vinden: doch men vond hem niet. Ondertusschen wierden deze drie Gevangenen in onze Citadelle gebragt, benevens de Messrs. Alizon en la Croix, mede Koopman van deze Stad, die men by Ravanel had gevonden. Den Hertog van Berwik en den Heer Intendant wegens deze vangst verwittigd zynde, kwamen terstond van Montpellier alhier. Zo als deze laatstgenoemde nu de Rechters deed vergaderen om de Gevangenen het proces te maaken; kwam men hem zeggen, dat Catinat aan eene van des Stadtspoorten gevangen was genomen; en waarlyk, hy wierd in de Raadkamer gebragt. Zy wierden, na altemaal alvoorens op de gewoonlyke en buitengewoonlyke wyze gepynigd, en met verscheidene andere gevangene Persoonen geconfronteerd te zyn geweest, veroordeeld, te weeten Ravanel en Catinat tot leevendig verbrand, en Devila en Jonquet tot leevendig geradbraakt te worden. Den 22sten, tegen den avond, wierden Ravanel en Catinat in een groot vuur, 't geen men ten dien einde op het Plein buiten de Kroonpoort had ontsteeken, leevendig verbrand. Devila en Jonquet wierden ook leevendig geradbraakt; de Messrs. Alizon en Alegre, benevens noch een anderen Alizon den Neef van den eerstgenoemden, en drie andere Persoonen gehangen; en la Croix wegens zyne jonkheid tot de Galey verweezen. Alle deze Lieden zyn gestorven met een ongemeene standvastigheid, en zonder iets te bekennen. Men beschuldigde hen van samen ge-

 spannen

1705. April. spannen te hebben om op den 25sten. dezer Maand alle de Katholyken van Nîmes en Montpellier om 't leven te brengen, en ten dien einde een meenigte van wapenen te hebben vergaderd. Zelfs gaat men uitstrooijen, dat men vier Wagens met Musketten en een vat Buskruid in een Molen dicht by de Stad, en tachtig Snaphaanen by een Swaardveeger, heeft gevonden: maar de meeste lieden gelooven 'er niet aan. En in der daad, 't is vry wat waarschynlyker, dat men dit alles niet uitstrooit als om dic arme Menschen haatelyk te maaken, en het volk te beteugelen. Ons Presidiaal zal op aanstaanden Dingsdag weder vergaderen, om aan verscheidene andere Gevangenen hun proces te maaken, enz.

Ziet daar een schrikkelyke Executie, en om de welke men niet kan denken zonder te sidderen, en die geenen gelukkig te achten daar God de genade aan doet van hen op een vreedsame wyze in het midden van hunne naaste Maagen, in een hoogen ouderdom, na het leven gerust en gemakkelyk doorgebragt te hebben, te laaten sterven.

Orders gegeeven tot het herstellen van de schaade door de nederlaag van Monsr. de Pointis geleeden.

Eindelyk: wat de nederlaag van Monsr. de Pointis, die nu niet langer verholen gehouden kon worden, belangt, wy zullen 'er hier maar alleenlyk af zeggen, dat, dewyl de Schepen, welke verbrand en genomen waren, een gedeelte moesten maaken van de Vloot die de Koning besllooten had dit Jaar in zee te brengen, zyne Majesteit orders en remisen aan verscheidene Zeehavens stuurde tot de toerusting van zo veel Schepen als 'er verlooren, of buiten staat van dienst te doen, waren.

VEREENIGDE NEDERLANDEN.

Overkomst en vertrek des Hertogs van Marlboroug naar het Leger.

DEN 14den. dezer Maand, 's namiddags, kwam den Hertog van Marlboroug, wiens overkomst men met verlangen te gemoet zag dewyl hier alle bereidselen tot een vroege Veldtogt wierden vervaardigd, in den Haag aan; neemende voor dien dag zyne inkeer by den Heer Stanhope, Afgezant van Engeland, en vervolgens by den Graave van Albemarle. Des anderendaags wierd hy aldaar begroet door alle d'uitheemsche Ministers en andere Persoonen van onderscheiding, en hield het middagmaal by den Heer van Ouwerkerk. Vervolgens toog hy naar Rotterdam; en op zyne wederkomst deeden haare Hoog-Mogenden een Deputatie aan hem, bestaande uit negen Leden van hun doorluchtig Ligchaam, te weeten de Heeren Ham en Diks, den Raad Pensionaris Heinsius, de Heeren van Hekke, Veldhuizen, van

Haren,

Haren, Bakkenhagen, Wiggers, en den Griffier Fagel. Na verscheidene Conferentien met de Gedeputeerden van den Staat, met de Generaalspersoonen, en met de Ministers der geallieerde Vorsten gehouden te hebben, vertrok zyn' Grootheid den 27sten. der Maand, 's morgens ten vier uuren, en ging den zelven dag zyne nachtrust neemen te Amerongen. Den Heer van Ouwerkerk was ook eenige dagen te vooren vertrokken, gelyk mede alle de Generaalspersoonen, uitgezondert de Prins van Nassau, Gouverneur van Vriesland en Groeningen, die zich noch in den Haag onthield; zynde den 17 of 18den. met de Princes, zyne Moeder, aldaar gekomen. 1705. April.

Wegens het voorgevallene tusschen de Geallieerde Oorlogsvloot en het Fransche Esquadre onder Monsr. de Pointis had men noch geen nader berichten als die wy den Leezer (a) hier voor hebben medegedeeld, dewyl 'er uit de Vloot zelve geen Brieven waren overgekomen. Alleenlyk zag men den onderstaanden van Schipper Jakob Antonissen, welke onder het geleide van de zelve naar Genua zeilende, by die gelegentheid Ooggetuige van het Gevecht was geweest. Byzonderheden wegens de nederlaag van Monsr. de Pointis.

(a) Zie pag. 271.

NA dat wy den 17den. Maart voorleeden met een goede wind met 24 *Engelsche* 4 *Hollandsche* en 8 *Portugeesche* Oorlogschepen van de Rivier van *Lissebon* des morgens in zee liepen, maakten wy met de Branders, Bombardeer-Galjoots en 7 Koopvaarders 51 Zeilen uit; bereikten den 18den., des avonds, de *Caap St. Vincent*; en kwamen den 20sten. met schoon en gemagtigd weer voor het naauw van de Straat; wanneer den Admiraal *Leake* een generaal Pietsjaaren liet doen, en wy onze zeilen innamen en het zo lieten dryven, behalven een Schip 't geen den Admiraal, om kundschap van de *Franschen* te hebben, voor uit deed zeilen. Des avonds ten agt uuren waren wy in de Straat, als wanneer het donker weer was, en lieten het alzo tot den 21sten. des morgens ten 4 uuren dryven; toen alle zeilen byzetten, dewyl wy kondschap kreegen dat met het aanbreeken van den dag 5 groote *Fransche* Oorlogschepen uit de *Baay van Gibraltar* gelopen waren; dog agterhaalden ten 8 uuren het agterste, 't welk zig, na maar eene laag gekregen te hebben, aan een *Engelsch* Schip overgaf, slegt bemand wierd gevonden, maar weinige stukken op had, een anker nog voor de boeg hangende, en het ander in de Baay had moeten laaten. De Lt. van het zelve verhaalde, dat zy 13 in getal waren geweest, zes daar van twee dagen te vooren door storm uit de Baay gedreven, en waar dat de twee andere waren niet wist: dat zy onophoudelyk nagt en dag op *Gibraltar* hadden geschooten en gebombardeerd, zonder in vier weeken die zy 'er voor waren geweest, iets uitgevoerd te hebben, dewyl de Plaats onverwinnelyk was. Toen wy

1705. April.

wy dit voornoemde Schip veroverden, was de wind West, en wy 2 myleu O. N. O. van *Gibraltar*, en alle onze Transportschepen met Krygsvolk, van ons gescheiden, des morgens ten 6 uuren al in de Baay gekomen. De 4 andere *Fransche* Oorlogschepen vervolgden wy, agterhaalden twee van de zelve, die, ten 11 uuren by gekomen, na een heftig schieten door twee *Hollandsche* Oorlogschepen 3 a 4 mylen van *Gibraltar* wierden genomen Omtrent 12 uuren geraakten wy by de *Magnanime*, door *Monsr. de Pointi*, en de *Marquis*, door *M. de Mons* gevoerd; dog waren zo verre voor uit, dat ons dus na by ziende, het by *Marbella* tegens strand zetteden, het eerste met al zyne Masten op, dog het laatste was die alle al kwyt. Eenige van onze Oorlogschepen bleven daar by dryven; herstelden het beschadigde; zagen een menigte *Franschen*, om te ontkomen, in zee springen, die meest verdronken; en vervolgden wy des namiddags ten 2 uuren onze Reis na *Genua*, alwaar wy den 28sten. aankwamen; dog hoorden den 21sten. des nagts twee zware slagen, zo men agt van de gestrande en naderhand in brand gestokene Schepen.

Schipper Jan Richters berichtte mede uit Genua, dat Capitein Boudaan, van Amsterdam, een der meergemelde Fransche Schepen met 70 stukken, en Capitein Okkers, van Zeeland, een ander met 60 had veroverd; en dat het darde, mede met 70 stukken, door een Engelsch Schip genomen was.

M A Y.

ITALIEN. Gewyde Luyeren voor den Hertog van Bretagne vervaardigd.

ALLES tot het vertrek van den Heer Pallavicini, die de gewyde Luyeren aan den Hertog van Bretagne moest brengen, gereed zynde, wierden ze den 18den. April opentlyk ten toon gesteld in de Kamer van het Consistorie, en door een groote toevlooijing van Adel, zo Heeren als Dames, bezichtigd, onder anderen ook door d'Ambassadrice van Spanjen, welke by deze gelegentheid met een meenigte van ververschingen in het Vertrek der Prinsen geregaleerd wierd. Men schatte deze Luyeren op tien duizend ryksdaalders; en verzekerde, dat 'er

dat 'er den Heer Pallavicini zelve meer als twintig duizend had besteed aan verscheidene Raariteiten die hy aan het Hof van Vrankryk wilde weg schenken, in de hoop van 'er zich aangenaam te maaken, en zich een weg tot het Kardinaalschap te baanen. Maar alle deze kosten waren vruchteloos geworden door de dood van den (a) Prins, die 'er gelegentheid toe had gegeeven. Men kreeg 'er de tyding twee of drie dagen daar na af; en de Kardinaal de Fourbin de zelve terstond aan den Paus bekend gemaakt hebbende, betuigde de Heilige Vader daar een gevoelige droefheid over; maar hoewel men genoegsaam geloofde, dat ze oprecht was; hield men zich echter verzekerd, dat ze op verre na zo hevig niet en was als die van den Heer Pallavicini. Hy had met grooten yver na deze Commissie gehaakt; en de vervaarlyke kosten, welke hy had aangewend tot zyne toerustingen of geschenken, betoonden genoegsaam, dat hy 'er zeer voordeelige gevolgen voor hem af verhoopte. Men kan wel oordeelen, dat een dwarsslag, als deze, hem geweldig smertelyk viel: maar de spraak ging, dat de Paus, om hem te troosten, en zyne schade te verzetten, op de wederkomst van den Heer Fieschi, Nuncius in Vrankryk, de Nunciature van dit Koningryk aan hem zou geeven. Doch 't zy hier mee zo 't wil, altoos zyne reis was gestut; en gelyk het scheen, dat 'er eenige noodschikkelykheid aan de gemelde Luyeren gehegt was, hoe kostelyk de zelve ook mogten weezen, dewyl ze achtervolgelyk verordend zynde geweest voor een Zoon des Konings van Portugaal, voor een Zoon van den Roomsch-Koning, en eindelyk voor een Zoon des Hertogs van Bourgondien, die drie Prinsen gestorven waren eer zy ze hadden konnen ontfangen, nam de Heilige Vader het besluit van ze tot Cieraaden der Kerk te doen dienen, hoopende dat dit gebruik den Hemel aangenaamer zou weezen.

1708. *Mey.*

(a) Ziet pag. 273.

DE Troupen waren nu t'eenemaal in beweeging, en verscheidene zaaken ten dien opzichte aan den Leezer mede te deelen: maar eer wy in die stoffe treeden, moet 'er een verhaal gedaan worden van een nieuwe beleediging welke de Republyk van Venetien van de kant der Franschen ontfing. Monsr. de Langallerie, die in qualiteit van Lieutenant Generaal onder den Groot-Prioor van Vrankryk diende, den 9den April met eenige Officiers te Brescia gekomen zynde, sloeg zyn Se-

LOMBARDYEN. Nieuwe Beleediging door de Franschen aan de Republyk van Venetien gedaan.

1705. May. Secretaris een Soldaat van het Venetiaansche Garnisoen, dien hy voor een deserteur uit Franschen dienst erkende, met een rotting wakker over de ooren. De Soldaat, zulks niet wel konnende verdraagen, trok den degen om zich te verweeren. d'Officiers, welke by den Secretaris waren, trokken mede hunne degens tegens den Soldaat; waar op drie onverlaagde Makkers tot zyne hulp toeschietende, kwam 'er een hevig gevecht uit voort te spruiten, waar in d'Officiers het te kwaad hadden, zynde 'er een dood gebleeven en een ander gekwetst. Straks ging Monsr. de Langallerie met alle de Franschen, welke in de Stad waren, daar uit; dreigende het Land met een schrikkelyke wraak: en in der daad, weinige dagen daar na deed de Groot-Prioor alle d'Inwoonders van Monte Chiari, Dezenzano, Cheto, Calcinato, en andere Plaatsen van dat Landschap, ontwapenen; mitsgaders verscheidene der voornaamste Ingezetenen, en zelfs eenige Edellieden, by de kop vatten, welke gevankelyk naar Castiglione della Stivere gebragt wierden; laatende wyders den 17den. een Ordonnantie afkondigen, by de welke hy aan d'overige Inwoonders van het Bresciaan beval op staande voet hunne wapenen aan zyne Commissarissen in de daar toe betekende plaatsen te brengen; by mangel van het welk hy hunne huizen zou doen bezoeken, en alle de geenen, daar maar het minste geweer in gevonden wierd, laaten verbranden. Deze tyding te Venetien gebragt zynde, veroorzaakte daar, gelyk men wel kan denken, een groot misnoegen. De Republyk vaardigde terstond een Expressen af aan haaren Ambassadeur die zich aan het Hof van Vrankryk onthield, met order van zyn beklag aan den Koning te doen: maar gelyk men 'er sedert dien tyd niet meer af hoorde spreeken, en dat de tegenwoordige Staatkunde der Venetiaanen ten opzichte van den Allerchristelykften Koning geheel en al in de verduldigheid scheen te bestaan, had men reden om te gelooven dat ze de zaak niet al te ver voort zouden stuuwen, uit vreeze dat ze eindelyk genoodzaakt mogten worden van toon te veranderen, en zelve groote voldoeningen aan zyne Majesteit te moeten geeven.

Vervolg der Keizersche en Fransche Krygsverrichtingen. Om nu tot de beweegingen der Troupen te komen, moet men zeggen, dat de Prins Eugenius van Savoyen, die zich eindelyk met groote beloften had laaten beweegen om het gebied der Keizerlyke Krygsmagten in Italien weder op zich te neemen, den 21sten. April te Trente zynde gekomen, terstond van daar naar Roveredo toog, al-

alwaar hy eenige dagen vertoefde om de Pruissische Troupen, welke gedaan hadden met desileeren, te verwachten. Den 29sten. kwam hy te Gavardo, en deed een revuë over eenige van de zelve; avanceerende wyders den 30sten. tot aan S. Martino in het Veronees, daar hy zyn Hoofdquartier vestigde. De volgende dagen wierden door hem besteed tot Bruggen over d'Adice beneden Verona te laaten slaan, om 'er zyne Troupen over te doen trekken. Ondertusschen deed hy den Graave van Leiningen by hem komen, en stuurde den Generaal Bibra om de Keizerlyke Troupen, welke in het Bresciaan tusschen Chiesa en het Meir de Garda overwinterd hadden, in des zelfs plaats te commandeeren. Zyn voorneemen was Mirandola t'ontzetten: en gelyk men hem verstendigd had, dat die Plaats het niet veel langer kon houden, was hy genoodzaakt zich wat meer te verhaasten als hy anders wel gedaan zou hebben. Den Hetog van Vendôme verloor ondertusschen geen tyd. Hy was sedert den 14den. April uit Piemont vertrokken; en zynde door Milanen en Mantua getoogen, had hy zo veele Troupen by een vergaderd als hy had konnen doen, zonder echter het Beleg van Mirandola te verlaaten, en de zelve doen avanceeren naar Calcinato, daar hy 'er een Campement van 18 Bataillons en 37 Esquadrons af had geformeerd; hebbende vervolgens een redelyk Detachement 'er af gemaakt onder het gebied van de Messrs. Mursey en S. Pater, om zich langs de Mincio te gaan posteeren, van het Meir af tot aan Monzanbano; terwyl hy met d'overige Benden te Calcinato was gebleeven. Den 10den. May, zynde de dag voor den geenen dien de Prins Eugenius verordend had om over de Mincio te trekken, bevonden de zaaken zich in dezen staat. Den 11den. kwam de Generaal Bibra met alle zyne Troupen zich nederslaan in 't gezicht van het Hoofdquartier te Calcinato, om een soort van een afwending te maaken, en het voorneemen van den Prins Eugenius te begunstigen. Deze verscheen ter zelve tyd te S. Leontio, gereed om over de Mincio te trekken; doende terstond hand aan 't werk leggen om een Schipbrug over de Rivier te slaan: en wierden zyne orders met groote naarstigheid en onversaagdheid ter uitvoering gesteld. Maar gelyk de Fransche Troupen, welke aan d'andere zyde waren, een gestadig vuur op d'Arbeiders maakten, en dat de Prins Eugenius niet Artillery genoeg had om hen in dwang te houden, moest hy na een kanongevecht van twee uuren, in het welk echter niet boven de hon-

1705. May.

1705. May. derd Man van wederzyde kwam te sneuvelen, aftrekken. Dezen zelven dag capituleerde het Garnisoen van Mirandola; waar af de Prins Eugenius bericht bekomen hebbende, veranderde hy van voorneemen, en dacht niet meer als om een samenvoeging te weeg te brengen tussel en de Troupen welke onlangs uit Duitschland waren gekomen, en de geenen die in Italien hadden overwinterd. Ten dien einde dan keerde hy den 13den. weder te rug; terwyl ondertusschen de Generaal Bibra, die zyne orders al voor af had gehad, zich ter zelve tyd meester maakte van Bandolino, Lasizio, en andere Plaatsen aan het Meir de Garda gelegen, welke de Franschen van te vooren hadden ingehad, maar die zy hadden verlaaten om hun Campement te Calcinato te formeeren. Deze gelukkige uitvoering stelde den Hertog van Vendôme buiten staat om de gemelde samenvoeging te konnen beletten. Hy kantte zich 'er echter uit al zyn vermogen tegen, doch te vergeefs. De Prins Eugenius zyne Infantery op het Meir de Garda in verscheidene Barken naar de kant van het Trentin hebbende laaten inscheepen, deed de zelve in het Bresciaan, in 't gezicht der Franschen, en niettegenstaande alle hunne poogingen, aan land treeden; daar men uit den volgenden Brief op een omstandiger wyze af onderrecht zal worden.

Extract van een Brief geschreeven uit Verona den 22sten. May 1705.

DE Prins Eugenius van Savoyen besslooten hebbende met zyn Leger in het Landschap, *il Bresciano* geheeten, over te gaan, avanceerde, eenige dagen geleeden, tot aan *Cavalcaffello*, *Castelnuovo*, en andere gebuurige Plaatsen, en begon zyne Infantery te doen inscheepen, om ze over het *Meir de Garda* te *Salo* aan land te zetten. De Franschen, bericht 'er af bekomen hebbende, trachtten zich met eenigen van hunne gewapende Barken aan de kant van *Sermiona* tegens de twede overvoering te stellen, doch te vergeefs, en zonder eenige schade voor de Keizerschen; vermits de Prins Eugenius een Battery van eenige stukken kanon op een Hoogte by *S. Vilio* had doen oprechten, welke de Franschen noodzaakte af te wyken, zulks dat alle d'Infantery, benevens den Prins van Anhalt, Commandant der Pruissische Troupen, te *Salo* aankwam: waar na de Prins Eugenius in persoon derwaarts toog; terwyl de gantsche Cavallery haare marsch over *Riva*, boven het *Meir de Garda*, vervolgde, om zich in het Campement van den Generaal Bibra by d'Infantery te voegen, ten einde gezamener-

nerhand in het *Bresciaan* t'ageeren. Ondertusschen hebben de Keizerschen een Brug over *d'Adice* geslagen, tot het gemak van d'overtogt der andere Troupen welke uit *Tirol* komen afzakken. Monsr. de S. Amour, die met een Detachement Hoogduitsche Cavallery naar de kant van de *Po* was getoogen, is te *S. Michel* aangekomen, om zich by het Leger te gaan voegen; en gisteren wierd de zelve order gegeeven aan eenige andere Troupen die uit het *Trentin* waren gekomen, onder de welke zyn 430 Soldaaten van het Regiment van Menim, 300 Man recruten voor dat van Starremberg, 400 Man voor het Regiment van Taff, 200 Man voor dat van Guttenstein, en 400 Man voor andere oude Regimenten, behalven noch 600 Man uit de Valloyen van *Solo* en *Non*. Men verstaat zo even uit Brieven van het Leger, dat de Generaal Visconti met het hoofd der Avantgarde van de Keizerlyke Cavallery te *Salo* was aangekomen, en dat het gantsche Leger gecampeerd lag tusschen die Plaats, *Villanuova*, en *Gavardo*. De Franschen zyn geavanceerd tot aan *Bedizolo*, *Arzaga*, en *Carzago*. 1705. *May.*

Extract van een anderen Brief geschreeven uit Roveredo den 23sten. May.

DE Franschen zich meester van *Ozetto* gemaakt hebbende, waar uit zy de Keizerlyke Armée geweldig incommodeerden, detacheerde de Prins Eugenius eergisteren een Oversten met 1500 Man om hen uit de Post te verdryven; 't geen hem zo wel gelukte, dat 'er 100 Man der Vyanden op de plaats kwamen te sneuvelen, en 237 gevangen wierden genomen, onder de welke zich bevinden een Overste Lieutenant, vyf Capiteinen, en dartig andere Officiers. d'Onzen hebben aldaar verlooren een Lieutenant en een Granadier van het Regiment van Wirtemberg, en zeven Gekwetsten, zynde altemaal Gemeenen, bekomen.

Wy hebben (a) hier voor, in de verhandeling der zaaken van de Maand April, een aanvang van het Beleg van Mirandola gemaakt, en gezegt dat de Trenchée den 14den. voor die Plaats wierd geopend. De volgende dagen wierden de Werken met alle wakkerheid voort gezet; en tusschen den 19den. en 20sten. avanceerden de Bataillons van Limoisin en Cuërcy tot aan de Glacis, eer die van binnen het gewaar wierden. Geduurende dien nacht had Monsr. de Lapara twee stukken Kanon doen aanvoeren, waar uit men met het aanbreeken van den dag op het Fort *la Mothe* begon te schieten. 't Was bezet met acht-en-seventig Man, die het zelve verlaatende, zich in de Stad meenden te werpen: doch zy wierden afgesneeden door twee Com- Mirandola door de Franschen veroverd. (a) Zie pag. 223.

Nn 2 pagnien

1705. May. pagnien Granadiers, welke vyftien van hen neder maakten, en zeeen-vyftig, benevens d'Officieren, gevangen namen. In deze Actie verlooren de Belegeraars (*N. B. Dit altemaal is een Fransch Relaas*) maar een Man.

Den 20sten., 's nachts, volmaakte men de Werken, en de paralelle Linie, alwaar men vier Batteryen van Kanon en een van Mortieren opwierp; terwyl de Belegerden uit hunne Artillery en Muskettery zeer sterk vuur gaven, waar door een Ingenieur aan den arm en een Capitein in de bil gekwetst wierden.

Den 21sten., wierd een Majoor de hand afgeschooten, een Capitein met zes Soldaaten gekwetst, en een Granadier benevens twee Boeren uit het Kanon neder geveld. Niettegenstaande het sterk vuur der Belegerden, avanceerden de Belegeraars met sappeeren tot aan de voet van de Palissaden; weshalven men besloot den volgenden nacht een Logement op den hoek van de Bedekteweg te maaken, en door een Compagnie Granadiers aldaar post te doen vatten.

Den 23sten. deeden de Belegerden een uitval, en namen twaalf Arbeiders weg.

Den 24sten. greepen de Belegeraars post op de twee uiterste hoeken van de Bedekteweg, zonder een eenigen Man te verliezen, vermits die van binnen de zelve verlaaten hadden. 't Maakte toenmaals zulk een regenachtig weêr, dat de Belegeraars in een dag à drie niets ter wereld konden voorderen: doch

Den 27sten. de regen een weinig opgehouden hebbende, arbeidden ze op nieuws aan hunne Loopgraaven, en des nachts aan het opdelven van twee stukken Kanon welke t'onderste boven in de modder waren gezakt.

Den 28sten. begon men de Galderyen te maaken, om aan de Graft te naderen.

Den 29sten. wanneer het weêr zich t'eenemaal tot bedaaren stelde, ving men aan uit achtien stukken op de Stad te schieten, en voltooide de Galderyen voor het meerder gedeelte.

Den 30sten. wierd 'er noch een groote Battery van tien stukken Kanon, en een andere van zeven Mortieren, bygevoegd: maar gelyk d'Artillery van de Plaats met geen minder hevigheid schoot, en men niet bemerkte dat het vuur verminderde, voerde men de volgende da-

gen:

gen de Batteryen wat nader aan, om te zien of ze meerder uitwerking zouden doen. 1705. May.

Den 6den. May deeden die van binnen een uitval, doch in kleinen getale; zulks dat ze aanstondts weder naar binnen wierden gedreeven, met verlies van twee Officieren welke gevangen bleeven.

Den 7den. greepen de Belegeraars nochmaals post op drie plaatsen van de Bedekteweg, en wierpen een nieuwe Battery op van acht stukken swaar Kanon op de kant van de Graft om bres te schieten; 't geen hun zo wel gelukte, dat de Belegerden den 11den. de Chamade sloegen, en zich als Krygsgevangenen overgaven. Men vond in de Plaats veertig stukken Kanon, twee Mortieren, en veele Krygsmunitien; doch weinige of geene Leevensmiddelen. 't Verlies van de zelve wierd ook voornaamentlyk aan dit gebrek toegeschreeven: want andersins zou ze het noch wel eenige dagen hebben konnen houden. 't Garnisoen, in den beginne veertien honderd Man sterk geweest, was gesmolten tot op vyf honderd Soldaaten en seventig Officieren, de Zieken en Gekwetsten daar onder begreepen. De Franschen gaven voor niet meer als 73 Dooden en 215 Gekwetsten daar voor bekomen te hebben: maar gesteld zynde dat het zo waar, hadden zy noch geen reden om hoogmoedig op deze verovering te weezen, aangezien den tyd dien zy toegebragt hadden met de Plaats geblokeerd te houden en in te neemen. 't Was iets verwonderlyks, dat een klein Nest, gelyk dit, byna zonder vestingwerken en zonder verweering, zich zo lang had konnen handhaaven in 't midden van een vyandlyk Land, en in een byna gestadige Blokade. De Troupen, die 'er het Beleg af hadden gedaan, bestonden in negen Bataillons gereguleerde Benden, twee Regimenten Cavallery, en vyf duizend gewapende Boeren, die men gebruikte tot de bewaaring der Posten en om aan de Loopgraaven t'arbeiden.

SWITSERLAND. Argwaan der Franschen wegens het overschot der Camisards.

DE bloedige haat, dien de Franschen hadden ingezoogen tegens de Camisards in 't algemeen, deed hen alle middelen in 't werk stellen om het geringe overschot van die rampzalige Menschen, welke zich met verlof des Konings in Switserland hadden vertrokken, en in verscheidene Cantons hun verblyf hielden, noch verder van Vrankryk af te wyderen; even of zy noch (daar ze zich op een vreemden bodem, ge-

1705. May. gering van getal, en zonder wapenen bevonden) magtig waren geweest om van daar den Allerchristelykften Koning eenig leed toe te brengen. De (a) Bisschop van Basel aan eenigen dezer ongelukkige Zielen vryheid voor een tyd in zyn Gebied verleend hebbende, vond zich genoodzaakt op het volgende Aanschryven van Monsr. de S. Colombe, Gesubdelegeerden of Stedehouder van den Marquis de Puisieux, de zelve te doen vertrekken.

(a) Ziet pag. 95.

HOOGWAARDIGE HEER,

NA dat de Heeren van *Bern* uit hunne Landen de wederhoorige Onderdaanen van den Koning, die daar in geweeken waren, hadden doen vertrekken, hebben deze Ongelukkigen hunnen weg naar uwe Staaten genomen, en, zo als ik verneem, zelfs besslooten eenigen tyd te *Bienne*, in de nieuwe Stad, en andere omleggende Plaatsen, alwaar zy tegenwoordig zyn, te blyven. Derhalven geeve ik my zelven de eer van aan U, hoogwaarde Heer, te schryven, en te verzoeken, niet te gedoogen dat ze in de Plaatsen van uw Gebied vertoeven. De Koning heeft reden om zulks van U te verwagten; vermits de goede Nabuurschap het vordert; en Gy altoos betuigd hebt alles te zullen doen, wat U mogelyk zoude weezen, om zyne Majesteit geene reden tot klagten te geeven. Het zoude, Eerwaarde Heer, een zeer wettige wezen, indien Gy zyne wederspannige Onderdaanen niet noodzaakte uit uwe Landen te doen vertrekken: en nademaal zyne Excellentie de *Marquis de Puisieux* eerlang in deze Landen zal wedergekeerd zyn, hoope ik, dat hy op zyne aankomste niet alleen zal zien, dat Gy deswegen uwe beveelen zult hebben gegeven, maar zelfs dat ze volvoerd zullen wezen. Staat my toe, my van deze gelegentheid te bedienen, om U te verzekeren van de oneindige eerbiedigheid met de welke ik de eere hebbe van te zyn,

Hoogwaardige Heer

Uw ootmoedige en gehoorzaame Dienaar,

ST. COLOMBE.

Deze Brief wierd weinige dagen daar na gevolgd door den onderstaanden van den Marquis de Puisieux, ten zelven einde aan het Canton van Zurich, de laatste schuilplaats der elendige Sevennooizen, geschreeven.

VOOR-

1705. *May.*

VOORTREFFELYKE HEEREN,

IK twyffel niet, of Gylieden zult onderricht zyn van de aanhoudingen, die ik by de Heeren van *Bern* hebbe laaten doen, om hen te beweegen tot het doen vertrekken van alle de wederspannige Onderdaanen van den Koning uit het Land van *Vaux*, waar in zy by den anderen verzameld waren. Zo dra als deze Rampzaligen dat hadden verlaaten, hebben zy zich in het *Pourentrin* nedergeslagen: doch ik gaf den Bisschop van *Basel* te kennen, dat, aangezien hun verblyf den Koning nadenken zou konnen geeven, ik hoopte dat hy hun langer woonen daar in niet zoude gedoogen; en deeze Prelaat wilde hen wel aanstonds doen opzoeken. Nu weet ik, dat deeze Menschen tegenwoordig in uw loffelyk Canton zyn, en zelfs voor het grootste gedeelte in uwe Stad woonen. Derhalven bidde ik, Voortreffelyke Heeren, dat Gy aan hen wilt gebieden daar in niet langer te blyven, en hen zonder uitstel uwe Landen te doen ontruimen. 't Zyn Menschen die Wederspannigen van den Koning zyn: 't zyn Lieden die rond uit zeggen, in uw Gebied maar te vertoeven om de Bevelen van zyner Majesteits Vyanden af te wagten; en dit alles doet my hoopen, dat het UL. believen zal my in staat te stellen van aan de zelve rekenschap te kunnen geven wegens de inzigten, die ik my vlye dat Gylieden in deze gelegentheid voor myne Bede zult hebben; behalven dat de zelve t'eenemaal met de Alliantie, die Gylieden met zyne Majesteit hebt, overeenkomende is. Ik kan UL. voor af verzekeren, dat het de zelve zeer aangenaam zal wezen. Ik zal 'er voor my zelven een volkomene erkentenisse van behouden, en my gelukkig achten in gevalle Gylieden my de gelegentheid geeft van UL. de zelve in haare volle uitgestrektheid te doen zien: en ik bidde God, dat hy UL. handhave in de voorspoed van alles 't geen UL. het voordeeligst mag wezen.

Voortreffelyke Heeren,

Solothurn, *den* 29sten. *April*.

Uw genegene om UL. te dienen.

PUISIEUX.

Op dezen Brief, door den Franschen Ambassadeur aan het Canton van Zurich afgevaardigd, wierd door die arme Menschen, welke men gaarne ballingen van de gantsche wereld had willen maaken, den 4den. dezer Maand het volgende Geschrift aan de Magistraat van het genoemde Canton overgeleverd.

VOOR-

1705.
May.

VOORTREFFELYKE HEEREN,

NA Uwe Voortreffelykheden ootmoedig bedankt te hebben wegens aan my den Brief, dien den Heer *Marquis de Puissieux*, Ambassadeur van *Vrankryk*, Haar wegens de kleene Bende arme in uwen Staat onder der zelver beschermingе gewekene Vlugtelingen heeft geschreven, mede te deelen, zullen Zy my wel toelaaten Haar zeer eerbiediglyk te verzekeren, dat wy zeer gevoelig zyn over de Gunst, die Gy, Voortreffelyke Heeren, ons hebt gedaan, met zo liefddaadig arme Vlugtelingen te herbergen, en voor Broeders te erkennen, niettegenstaande men de zelve wil haatelyk maaken door Misdaaden, waar mede men hen betigt, en waar van men licht de verantwoording in uwe tegenwoordigheid zou konnen doen, indien het nodig was. Maar uwe Excellentien zyn genoegsaam berigt, wat de oorzaak geweest zy waar uit alle die bewegingen in de *Sevennes* zyn ontstaan, en waar aan die arme Menschen nooit zouden gedagt hebben, zo men hen niet vervolgd, en in de uiterste benaaudheid had gebracht, om ze in de Misse te doen gaan. Dit is het geen men noemt den Koning te gehoorzamen: en aan het niet gaan in de zelve word de naam gegeven van ongehoorzaam en wederspannig te zyn. Het is waar, zy hebben de wapenen opgenomen om zich te verweeren tegens de geweldenaryen die men hun ten opzichte van het gemoed wil aandoen: en hier in zyn zy meer te beklagen als te lasteren. Maar zonder zich in diergelyke onderzoeken of uitpluizingen in te laaten, vraage ik, of men reden heeft om Menschen Wederspanningen te noemen, die men in *Vrankryk* heeft gestreeld, door beloften gewonnen, en onder goed geleide in *Switserland* gebracht? Want zy zeggen niets dat niet waarachtig is, en dat een iegelyk weet. Ondertusschen noemt men deze zelve Menschen Kwaaddoenders en Wederspannigen, waar tegen men uitvaart, en die men tot in vreemde Landen en in Uw Loffelyk Canton, waar in wy zeker en veilig behoorden te zyn, vervolgt.

Wy zyn, Voortreffelyke Heeren, gereed om te vertrekken, wanneer het Uwe Excellentien zal gelieven ons zulks te beveelen.

Wy hebben zelfs beraamingen gemaakt om een verblyf te zoeken, en wachten ten dien einde alleenlyk na antwoord van *Insprug*, 't geen binnen weinige dagen staat te komen. Gedoogt middelerwyl, dat men het zelve te gemoet zie in uwe Hoofdstad, Voortreffelyke Heeren, zo het U gelieft; en zyt verzekerd van onze eerbiedige erkentenisse, en dat wy altyd zullen bidden voor de volkomene Voorspoed van Uwe Excellentien.

Was geteekend,

VILLETTES, *uit den naam van allen.*

OM

1705 May. DUITSCHLAND. Dood van den Keizer Leopoldus.

OM de dood van zyne Keizerlyke Majesteit, op den 5den. dezer Maand uit de wereld gerukt, aan het Gemeen bekend te maaken, zullen wy 'er aan mededeelen het volgende Verhaal, te Weenen in druk uitgegeeven, waar in alle d'omstandigheden ten dien opzichte naauwkeuriglyk zyn aangetekend.

Omstandig Verhaal wegens de Ziekte, Dood, en Begraavinge van zyne Keizerlyke Majesteit LEOPOLDUS *den* 1sten.

NA een ziekte van omtrent drie weeken, in de geduurige tegenwoordigheid van hare Majesteit de Keizerinne, die zich altyd naast het bed bevond, en den angst van verscheidene krankheden toeneemende, heeft het de Godlyke Majesteit geliefd den Grootmachtigen, Genadigsten, Godvrugtigsten Keizer LEOPOLDUS uit dit aardsche Ryk naar zyne eeuwige Glorie te roepen: welke (na dat men alle menschelyke middelen met den grootsten yver, en de vuurige gebeden van het geheele Hof en Volk, te vergeefs hadde in 't werk gesteld) zich behoorlyk voorbereid, de heilige Sacramenten der Kerke ontfangen, en den Vaderlyken Zegen met groote tederheid gegeven hebbende aan zyne Majesteit den *Roomsch-Koning*, den *Katholyken Koning Karel den III*den., als ook aan de Doorluchtigste *Aertshertoginnen*, met uitdrukkinge van een oprechte Vaderlyke liefde, zo heeft hy aan gemelde zyne *Roomsch Koninglyke* Majesteit, tegenwoordig Keizer, aanbevolen zyne Doorluchtige Moeder, zynen Broeder den Koning *Karel*, de Doorluchtigste *Aertshertoginnen*, en alle zyne Onderdanen en Volk, en zich volkomen naar de wille Godts gevoegd, waar na hy op Dingsdag den 5den. May, ontrent ten drie uuren en 37 minuten naar den middig, zyne ziele aan zynen Schepper overgegeven heeft, in de armen van haare Majesteit de Keizerinne, en in 't byzyn van haare *Roomsch-Koninglyke* Majesteiten, de Doorluchtigste *Aertshertoginnen*, den Doorluchtigsten Prins *Joseph van Lotthariugen*, de Doorluchtigste Gemalinne van den Prins *Jacob van Polen*, Zuster van de Keizerinne, zyne Hoogheid den Kardinaal, (die hem kort voor zyn overlyden de laatste Benedictie gaf; waar toe hy volmacht van den Heiligen Vader had bekomen) mitsgaders verscheidene Keizerlyke en Koninglyke Bediendens en Biegtvaders, en onder het storten eener meenigte traanen van het gautsche Hof.

Deeze dood veroorzaakte aanstondts in het Hof en in de geheele Stad een groote verslagenheid in de gemoederen van alle de Menschen wegens het verlies van zulk een Genadigen, Godvruchtigen en Zagtmoedigen Vorst, die in der daad begaafd was met alle de hooge hoedanigheden en deugden welke zyn Doorluchtig Huis aangebooren zyn; hebbende in den loop van zyne Regeering, in veele

1705. May. en geduurende tegenspoeden, vervolgingen van zyne Vyanden, en de allerwreedste Oorlogen, altyd getoond een onvergelykelyke voorzichtigheid en grootheid des gemoedts; en in zyne beroemde en veele Overwinningen en Zegenpraalen, die hem God tegens de *Ottomannen* en anderen heeft verleend, een zedige matigheid, alles met een demoedige dankzegginge aan de Godlyke goedheid toeschryvende.

Zyne Majesteit was oud 64 jaaren 10 maanden, en 26 dagen; zynde gebooren den 9den. Juny Anno 1640. Hy was Zoon van den Keizer *Ferdinand* den IIIden. en de Infante *Maria Anna van Oostenryk*, Dochter van *Philippus* den IIIden. *Koning van Spanjen*; en genaamd *Leopoldus*, *Ignatius*, *Franciscus*, *Balthasar*, *Josephus*, *Filicianus*. Hy wierd den 27sten. Juny 1655. tot Koning van *Hongaryen* gemaakt; tot Koning van *Bohemen* den 14den. September 1665.; en den 18den. July 1685. tot *Roomsch Keizer* in *Frankfurt* verkoozen. Hy trouwde den 12den. December Anno 1666. met de Infante *Margareta Theresia*, Dochter van den Koning van *Spanjen Philippus den IVden.* welke in het Jaar 1673., den 12den. Maart, kwam te overlyden. Tot zyne twede Vrouw trouwde hy den 15den. October, Anno 1673 *Claudia Felicitas*, Dochter van den Aartshertog *Ferdinand Karel*, welke gestorven is den 8sten. April Anno 1676. En tot zyne derde nam hy den 14den. December 1676. *Leonora Magdalena Theresia*, Dochter van *Philips Wilhelm*, *Hertog van Nieuburg*, naderhand Keurvorst van de *Paltz*, welke is de tegenwoordige Keizerinne zyne Weduwe. 's Woendags den 6den. wierd het Keizerlyk Ligchaam geopend en gebalsemd, en bevonden, dat zyne dood voornamentlyk ontstaan was uit een Waterzugt op de Borst. Het Hert wierd gebracht naar de *Loredaansche* Kapelle van de Hoofdkerk der *Barrevoeter Augustynen* in de gewoone Plaats, achter het Autaar, en het ander Ingewand naar de Domkerk van *St. Stephanus*. Dien zelfden avond wierd het Ligchaam ten toon gesteld in de groote Zaal, geheel gekleed, op een Parade-bed, met swart laken en goude stoffen bekleed, onder een Verhemelte van swart fluweel, zynde gekleed op zyn Spaansch, omhangen met een Mantel, een Paruik en Hoed op 't Hoofd, en een Degen op zyde. De groote Zaal en andere Vertrekken van het Paleis waren met swart behangen. Aan de voeten van zyne Majesteit wierden op een kostelyk Kussen ter rechter zyde gelegt de Keizerlyke Kroon, de Ryks-appel, de Scepter en het Gulde Vlies; en op een ander ter linker zyde lag het Swaard. De Troon was rondom bezet met zeer veele brandende Waskaarsen, op heel schoone zilvere Kandelaaren: en in de zelfde Keizerlyke Zaal waren vier Autaaren, om de Missen te lezen, welke gestadig, benevens andere Godsdienstigheden, door de Geestelykheid aandachtiglyk wierden gehouden

Deeze ten toonstelling duurde tot den 8sten. onder een ontelbaare toevloeijing van Adeldom en Volk, welke by dit bedroefd toeval aan de Ziel van den Doorluchtigsten Overleedenen met een groote droefheid, alle eenpariglyk, de eeuwige Glorie wenschten; tot de welke men zekerlyk geloofst dat de zelve verheven is, door zyn heilig leven, Godvruchtigheid en genadigheid, en andere deugden die deeze groote Monarch bezat. De Begravenis wierd tegen den 10den. vast gesteld; en ondertusschen hebben de Ministers en Grooten aan zyne Keizerlyke

Majesteit *Josephus* over dit groot verlies den Rouw beklaagd; van wiens voorzichtige Regering, gerechtigheid, goedheid, en andere aangeboorene deugden, als een waardige Zoon van zo grooten Vader, men verwacht de eenige troost in dit bedroefd geval, tot verdediginge en beschermiuge van zyne Onderdanen tegens alle Vyanden, en tot het best van zyn eigene en der Bondgenoten Wapenen, tegens de onrechtvaardige Bezitters en Verstoorders der algemeene rust van het geheele Christendom. 1705. *May.*

Zondags avondts volgde de Begravenisse van den Allerdoorluchtigsten Keizer *Leopoldus*, Hoog-loffelyker Memorie, onder het geluid van alle de Klokken, door de gehele Stad, en alle de Voorsteden Het Ligchaam wierd gedragen van zyn Keizerlyk Paleis door twaalf Kamerheeren door de Gallery naar de Hoofdkerk der *Augustynen Barrevoeters*, alwaar het op een Baar gelegt wierd, en van daar door vier-en twintig der oudste Kamerheeren, en twaalf Kamerdienaars, naar de *Kapucyner* Kerk, (in de welke de Grafstede van het Doorluchtig Huis van *Oostenryk* is) gebracht. In de Straten, daar men door moest gaan, waren op verscheidene plaatsen brandende Kaarsen gesteld, en de steenen met dubbelde planken tot meerder gemak van de Begraafenis-Processie belegt. In de zelfde gingen voor af de Armen uit de Gasthuizen, zo wel van binnen als buiten de Stad, ieder met een brandende Waskaars in de hand; gelyk mede deden alle de volgende Geestelyke Orders. Hier na volgden de Paters *Trinitaren*, Barrevoeters, die de gevangene Christene Slaven verlossen; de Paters *Carmeliten*, de Paters *Serviten*, de Paters *Minimi van St. Francisco* de *Pauilla*, de Barrevoeter *Carmeliten*, de Broeders van de *Barmhertigheid*, de *Augustyner* Paters, de *Minoriten* Paters, de *Franciscaner* Paters van *St. Jerolamo*, de *Dominicaner* Predikheeren, de Geestelyken van het Gasthuis *Borghees*, de Heeren Kanonikken der Regel van *St. Augustinus* der Kerk van *St. Dorothea*, de *Schotsche Benedictyner* Paters, de Paters *Bernabiten van St. Michiel*, de *Augustyner* Barrevoeters, en de *Kapucyner* Paters. Naderhand kwamen de Huis- en Hof-bedienden, de Overigheid der Stad *Weenen*, zeer veele Ridders, en een groot getal van Kamerheeren met brandende Waskaarsen; wyders de Heeren van den Raad van Staat, de Ridders van het Gulde Vlies met het zelve om den hals, de Keizerlyke Musiek, het eerwaardige Dom-Capittel van den H. *Stephanus*, twaalf Prelaten in hun feestelyk gewaad, den Oppersten Rector benevens vier Onder-Rectors van deze beroemde Universiteit ieder met zyne Pedellen, en de Vorst en Bisschop van *Weenen* mede in plechtig gewaad: waar op volgde de Baar met het Keizerlyk Ligchaam, gedragen, (als boven gezegt is) van vier-entwintig Kamerheeren. zynde de Baar bedekt met goud en swart Laken, met de Keizerlyke Kroon, Ryksappel, Scepter en Gulde Vlies ten hoofden einde, in het midden een Kruis, en wat lager de Koninglyke Kroonen van *Ongaryen* en *Bohemen*, zynde gelegt op twee Kussens. Aan weerkanten van de Keizerlyke Baar gingen de voornaamste Keizerlyke en Koninglyke Bedienden, naar de welke volgden zyn' Hoogheid de Kardinaal *Colonits* en de *Venetiaansche* Afgezant, en naar de zelve zyne tegenwoordig Keizerlyke Majesteit *Josephus*, haare Keizerlyke Majesteit zyne Gemalin, de Doorluchtigste drie Aertshertoginnen Dogters

1705. May. ters van den Grootmagtigsten Overleedenen; wyders de Hof-Dames, vergezelschapt van de Vrouwen der Ministers en Ridders van het Gulde Vlies, en veele Vrouwen der Stad, enz. En zo wel haare Majesteiten, als alle andere volgende Persoonen, (behalven de Geestelykheid) waren gekleed in de gewoone Rouwkleederen. Op de Kapucynenplaats, als ook in alle de Straaten daar men door moest passeeren, stonden de Soldaten van de Keizerlyke Garde, en de Stad, gerangeerd. Aan 't hoofd van de zelve bevond zich de Heer Generaal Maarschalk Marquis *Obitsi*, Commandant van *Weenen*; alle met omgekeerd Geweer en de Trommels met swart laken bedekt, welke in 't voorby gaan van de Baar geslagen wordende, een zeer bedroefd geluid gaven. Gekomen zynde aan de gemelde Kerk der Paters *Capucynen*, bleef alle de Geestelykheid, en ander Gevolg, daar naast aan staan; dewyl zulk een groote meenigte van Volk niet in de Kerk konde: en het Keizerlyk Ligchaam, benevens haare Majesteiten, en het voornaamste Gevolg ingekomen zynde, wierden de Ceremonien naar gewoonte der Kerk verrigt, en wyders de Kist met de behoorlyke manieren in de Keizerlyke Grafstede bygezet: waar na haare tegenwoordige Keizerlyke Majesteiten, de Allerdoorluchtigste Aertshertoginnen, en de voornaamste Ridders weder naar het Keizerlyk Paleis te rug keerden; hebbende alle deze Ceremonien tot elf uuren in den nagt geduurd. Het droeg zich alles in een goede order toe, niettegenstaande een ontelbaare meenigte van Menschen in die kleine Plaats by een gekomen waren om te zien de laatste eer welke hunnen Doorlugtigsten en Grootmachtigsten Monarch wierd aangedaan.

Bestellingen van den nieuwen Keizer.

De dood van den Keizer Leopoldus, voorgevallen in het begin der Veldtogt, gaf reden om voor eenige afbreeking in het vervaardigen der zaaken bekommerd te weezen: doch deze bekommering kwam wel haast te verdwynen. De nieuwe Keizer, die van het oogenblik van zyns Vaders ziekte af de bestiering der geschaften in handen had genomen, deed terstond op alles zulke goede orders stellen, dat men niet de minste verandering kon bespeuren. Des anderendaags na het overlyden van den voornoemden Vorst schreef hy met eigene hand aan den Prins Eugenius van Savoyen, om 'er hem kennis af te geeven, en stuurde hem een remise van honderd duizend florynen. Hy schreef ook aan den Prince van Baden, en liet de notificatien aan d'uitheemsche Mogendheden, mitsgaders de nieuwe Commissien voor d'Officieren en Ministers die 'er van nooden hadden om in de bedieningen hunner Ampten te blyven, vervaardigen, enz.

MEN

1705. *May.*

HONGARYEN. Hoop van vergelyking tusschen den nieuwen Keizer en de Malcontenten.

MEN begon zich nu weder te vleijen met wel haast een gelukkige vergelyking te zullen zien volgen op de rampen, welke het bloeijende Koningryk van Hongaryen sedert een tyd zo deerlyk verwoest hadden. De Malcontenten scheenen genegen te weezen om zich van de tegenwoordige gesteldheid der zaaken tot hunne verzoening met den nieuwen Keizer, hunnen wettigen Vorst, te bedienen: en om 'er gevoelige blyken af te geeven, hadden zy de vyandlykheden sedert de dood van den Keizer Leopoldus opgeschort, en zelfs geleeden dat men Trenschin weder met leevensmiddelen had voorzien, hoewel zy het gemakkelyk hadden konnen beletten. De Prins Ragozzi (verstaande dat de Keizer in zynen Brief aan den Aertsbisschop van Colozza, om hem kennis van zyne komst tot het Keizerryk te geeven, zeer gunstige gevoelens voor de Hongaaren had laaten blyken, in geval zy de genade, welke hy wel aan hen wilde vergunnen, zonder uitstel kwamen t'aanvaarden) nam deze gelegentheid waar om uit den naam der gantsche Natie aan zyne Keizerlyke Majesteit te schryven: *Dat de Hongaaren het begin dezer Regeering aanmerkten als een gunstig licht, 't geen de droevige wolken en tempeesten, welke de Natie omvangen en byna ondergedompeld hadden, moest verdryven: Dat de Hongaaren de wederkeering van die oude vryheid, welke de Volkeren in staat stelt van hunne getrouwheid en yver jegens hunnen Vorst te toonen, van de genade en gunst zyner Keizerlyke Majesteit verhoopten: Dat, wat hem in 't byzonder belangde, hy altyd een diepe eerbiedigheid en oprechte genegentheid voor den Persoon van zyne Majesteit had behouden; en dat, verre van des zelfs Regeering te willen ontrusten, hy en de gantsche Natie gereed waren om hulde aan Hem te doen, en hunne goederen en levens tot zynen dienst op te offeren, als voor hunnen wettigen Koning en Heer, in het vertrouwen dat het zyne Majesteit zou believen d'ongelyken, waar mede een haatelyke Minister de Natie had willen drukken, met den naam en het gezag van een zo goeden Vorst zo onwaardiglyk te misbruiken, te vergoeden, enz.* Deze Brief wierd gevolgd van eenige weezendlyke zaaken. De Baron Sirmay en den Advokaat Occolizani, hier voormaals wegens den overleedenen Keizer in de zelve zaak gebruikt geweest, kwamen den 20sten. May weder te Weenen, om d'orders van den tegenwoordigen Keizer t'ontfangen, ten einde de zelve vervolgens aan de Malcontenten te laaten weeten. Den volgenden Zondag, zynde

1705. May. de 24sten. der Maand, wierd daar over een Groote Raad gehouden; en moest het besluit naar Hongaryen gezonden worden. Ondertusschen zag men den onderstaanden Brief tot het zelve heilzaam einde met zeer krachtige uitdrukselen door den Palatyn van Hongaryen aan de misnoegde Magnaaten van dat Koningryk geschreeven.

Doorlugtigste, Aanzienlykste, Voortreffelykste, Grootmoedigste en Edelmoedigste Heeren, onze zeer goede Vrienden, &c. &c. &c.

WY twyffelen niet, of het zal U L. al bekend zyn dat de onverwinlykste Rooms-Keizer, en Koning, van Godvrugtige gedachtenis, onze genadigsten Heer, den 5den. der loopende Maand is overleden. Maar nademaal onze tegenwoordige aldergenadigste Heer, d'onverwinlykste Joseph de Eerste, aanstondts en immediaat op zynen Voorzaat van gelukkige geheugenis is gesucceedeerd in 't Roomsche, Hongarische, Bohemische, en andere Ryken, Provincien en Heerschappyen, zo hebben wy aan U L., Voortreffelykste Heeren, uit kragt van onze Palatinale Bediening zulks willen bekend maken, ten einde de zelve aan den voornoemden onzen tegenwoordigen genadigsten Heere schuldige en opregte trouwe betuigende, zig in alles vergelyken, gelyk als de waare en ongevlekte trouw jegens hunnen wettigen gekroonden Koning zulks vereischt.

Wy twyffelen niet, of het zal aan Uwe Heerlykheden ook genoegsaam bekend zyn, hoe dat de toestand van Hongaryen is vervallen tot het uiterste verderf; waar tegens wy, volgens onze pligt als Palatyn van 't Ryk, zeer gaarne een behulpmiddel by den tegenwoordigen genadigsten Heer willende zoeken, zo hebben wy ootmoedig aan zyne Keizerlyke en Koninglyke Majesteit vertoond den elendigen staat van ons bedorven Vaderland, zeer neederig smeekende de vryheid van 't zelve ons Vaderland met de handhaaving van zyne goedertierenste Koninglyke Bulle genadigst toe te staan, en het zelve ons Vaderland by des zelfs wetten te behouden, en daar door onze Natie, die na by den ondergang is, te vertroosten. Welke onze ootmoedigste smeekinge de welgemelde Majesteit verstaan hebbende, zo heeft de zelve het zig genadigst laten welgevallen te resolveeren als volgt: Namentlyk, dat het aan de geheele wereld bekend is, dat zyne Keizerlyke Majesteit ten tyde der Regeering van zynen Heer Vader, van gelukkigste geheugenis, zig in geen regeering of bestier heeft ingelaaten; en dat, indien 'er misschien tegens de wil des overleden Keizers door die geenen, welken het aanbevolen was de zaken te bestieren of uit te voeren, eenige zaaken, de Wetten des Ryks kwetsende, waren voorgevallen, niets daar van aan zyne Majesteit toegereekend zal konnen werden; dewyl het bestier en bewind van anderen afhing. Nadien dan de geheele Regeering door Godes schikkinge op

zyne

zyne Keizerlyke en Koninglyke Majesteit is gekomen, zo heeft de zelve ons mondeling genadigst verklaard, dat wy aan alle de Staaten en Standen van ons Ryk mogten bekend maken en schryven, dat de zelve zyne Majesteit alles goedertierentlyk zal nakomen wat hy ten tyde van zyne glorieuse Krooning en Inauguratie tot Presburg heeft beloofd, in de Bulle die ons voor handen is, met zyn Handschrift en Zegel bevestigd. Zo zal hy den algemeenen Ryksdag (dien d'overleede Keizer ook meende te doen houden) by d'eerste gelegentheid doen afkondigen; en in 't slot van dien Ryksdag zal hy zyne goedertierene Bulle, agtervolgens de Wetten en Statuten van 't Ryk, doen invoegen: waar van hy ons door zyn Keizerlyk en Koninglyk woord genadig heeft verzekerd, in die hoope, dat Uwe Heerlykheden zig jegens dezen Koning en genadigsten Heer, die zig aanbied alle de Wetten alzo te zullen nakomen, ook een opregte trouwe zult beloven, en aan den zelven de schuldige eerbewyzinge doen. 1705. May.

Indien 'er dan het minste vonkje van regte Christenheid, ja zelfs van goed Hongarisch bloed in Uwe Heerlykheden is, zo gelieven zy zig eenmaal onderling te verdragen, en deze zaak ter herte te nemen, en niet te haken na zo oogenschynlyken ondergang van 't Vaderland, en ook niet te dorsten na zo bittere bloedvergieting van ons lieve Landvolk; dewyl zy, gelyk wy voor af hebben gezegt, te doen hebben met hunnen Heer die zig goedertierentlyk aanbied en verbind om alle wettige Justitie te observeeren. Derhalven gelieven zy hunne handen uit te strekken na den Olyftak des Vreedes, en zig te conformeeren met de Wetten des Ryks: en indien zy zig ergens in benadeeld agten, laten zy zig dien aangaande met die geenen, welke getrouw aan zyne Majesteit gebleven zyn, verstaan, en wederkeren tot hunne schuldige trouwe, op dat wy met eenparige toestemming onzen genadigsten Heer en Koning, die ons Vaderlyk genegen is, verbindende tot de liefde onswaarts, al 't geene de Wetten en Justitie vereischen verkrygende, ons bedorven Vaderland in den ouden staat mogen herstellen.

Wy verzoeken Uwe Heerlykheden zeer vriendelyk; en door onze magt als Palatyn vermanen wy de zelve vaderlyk, dat zy zig na deze dingen schikken. Edog indien het egter tegens onze hoope Ulieder intentie ware, dat zy de verwoesting van 't Vaderland zonder oorzaak nog verder wilden voort zetten, zo protesteren wy voor God en de geheele wereld, dat wy zullen gedwongen werden tegens zodanigen, die niet de vryheid, maar na d'uiterste verwoesting zoeken, van den kleinsten tot den grootsten opstaande, de wapenen aan te nemen, het Vaderland tegens zodanigen bederf te beschermen, en op deze wyze te tonen dat wy als ware kinderen van 't Vaderland de vryheid willen bewaren, en het uiterste bederf en verwoesting van 't zelve ('t welk als voor de deure staat) niet dulden. Zo willen wy dan volkomentlyk vertrouwen dat Gyl. dezen onzen Brief wel overwogen hebbende, onze opregte meening zult erkennen, en u daar na schikken; op dat de Nakomelingen van de Hongarische Natie na dezen eens een goede geheugenis van Ul. mogen hebben. Derhalven

1705. May. halven Ulieder gewenſcht antwoord verwagtende, wenſchen wy Ul. van herten wel te varen.

Weenen den 14den. May 1705.

BEYEREN. Ontdekking van een ſchrikkelyk Verraad, door de Beyerſchen geſmeed. (a) Ziet pag. 109.

DE Beyerſche zaaken waren nu niet weinig van gedaante veranderd. Munchen, 't geen het gezag der Keurvorſtin noch erkende, en daar zy haar verblyf met haare Kinderen hield, was door de Keizerlyke Generaals ingenomen, en order op de Grenzen van Tirol gegeeven om 'er den doortogt voor de Keurvorſtin (die in de Maand February uit Munchen was vertrokken, om zich te Gratz by de Koninginne Douairiere van Polen, haare Moeder, te gaan vervoegen, gelyk wy (a) elders gezegt hebben) af te ſluiten, en haar te verklaaren dat ze niet weder in Duitſchland kon keeren. Ter zelve tyd maakte men zich meeſter van den perſoon des Keurprins, en der andere kleine Prinſen zyne Broeders; vattede te Donauweert by de kop een Raadtsheer van zyne Keurvorſtelyke Doorluchtigheid den Heer van Lier geheeten, en te Munchen noch een anderen den Heer van Neuſonner genaamd, gelyk ook een Franſchen Officier dien men Monſr. de Vauban noemde; en ontwapende door het gantſche Land niet alleen het Volk, maar ook den Adel, op een ſnaphaan en een paar piſtoolen na welke men aan ieder Edelman liet behouden. Gelyk dit alles ten eerſten opſlag den Leezer heel vreemd moet voorkomen, zal men hem zeggen, dat men kennis had gekreegen van een zekere Samenſweering, geſmeed door de Miniſters en Vertrouwelingen van haare Keurvorſtelyke Doorluchtigheden, waar af de voornaamſte omſtandigheden, voor zo veel als men tot noch toe kon verneemen, deze waren: Dat ze in Regensburg, Augsburg, en andere geweezene Beyerſche Plaatſen, vervaarlyke Branden zouden ſtichten, en onder dat alarm de Keizersgezinden ombrengen; ter zelve tyd door een party afgedankte Soldaaten, welke zich in Boerenkleederen rondom de Veſtingen, op de Landgoederen van den Adel, en omtrent Munchen in meenigte onthielden, de Steden vermeeſteren, en de Bezettingen overal afmaaken; wyders tegens den Keizer rebelleeren; de Militie en Boeren by een verzamelen; daar een Leger van formeeren; en alles in bloed en vlam zetten. Dit deſſein moeſt den 20ſten. dezer Maand ter uitvoering geſteld worden: maar het Keizerlyk Hof 'er af verwittigd zynde, voorkwam het zelve met een ſpoedige en heilzaame re-

ſolutie

solutie te neemen. De Paltsische Troupen, welke ten getale van vier duizend Man naar Italien toogen, wierden gecontramandeerd, en trokken in aller yl Beyerland weder in; alwaar zich te samen gevoegd hebbende met eenige Keizerlyke Benden onder den Graave van Gronsveld, rukte deze Generaal den 15den. May, 's morgens heel vroeg, met dit Corps voor Munchen, en liet de Wacht aanzeggen dat men hem terstond de Poorten zou openen. De Burgery wilde daar geensins toe verstaan; begaf zich in 't geweer; en maakte een genoegsaamen oploop: begeerende, dat den Adel en de Standen, welke in de Stad waren, zich mede zouden wapenen, en de zelve helpen verdeedigen, met dreigementen dat men andersins hunne huizen en goederen zou plonderen. Zelfs kwam het zo ver, dat ze eenige kanonschooten op die van buiten lieten doen; voorgeevende, zich te zullen verweeren zo veel als in hun vermogen was. De Graaf van Gronsveld, ziende deze hardnekkigheid der Ingezetenen, deed hun met een Trompetter aanzeggen, dat hy de Stad zou bombardeeren, indien ze zich niet aanstonds onderwierpen. De vrees voor een zo rampzalige uitvoering, daar zy de bereidselen al toe zagen maaken, deed hen den 19den., 's morgens, de Poorten openen. Straks liet 'er de genoemde Graaf een gedeelte van zyne Troupen in trekken, en alle de voornaamste Posten in bezitting neemen; ontwapenende wyders d'Inwoonders, en ook zelfs den Adel, gelyk hier voor gezegt is. Dien en den volgenden dag bleeven de Troupen in de wapenen staan, en wierden daar na by de Burgers geinquartierd, waar af sommigen het ongeluk hadden van vyftien à twintig dezer ruuwe gasten in hunne huizen te krygen. De Graaf van Leeuwenstein-Wertheim, die in qualiteit van Gouverneur Generaal het gebied in Beyeren voerde, lei vervolgens een gereguleerd Garnisoen van 4350 man in Munchen, en liet ter zelve tyd aan het Directorium van Ments te Regensburg de redenen weeten waarom hy zulks gedaan had; geevende met eenen een naauwkeurige informatie van het dessein 't geen de Beyerschen hadden gesmeed om zich weder in het bezit van alle de Steden des Landts, en ook zelfs van Regensburg, te stellen: en het Directorium van Ments gaf 'er kennis af aan alle de Gedeputeerden der Ryksvergadering, met vertooning van het gevaar daar zy in geweest zouden zyn indien dit dessein ter uitvoering gesteld was geworden. Hier op liet de Magistraat verscheidene verdachte Persoonen by de kop vatten, en

1705. *May.*

1705 May. alle de Beyerschen, zonder aanzien van iemand, uit de Stad gaan, zelfs ook de geenen welke hier voormaals eed van getrouwheid in de handen der Keizerlyke Commissarissen hadden afgelegt.

MOESELSTROOM enz. Krygsverrichtingen der Franschen omtrent de Saar.

TERWYL men bezig was met de Legers aan wederzyde te formeeren, maakten de Franschen, onder d'orders van den Maarschalk de Villars, een kleine beweeging aan de kant der Rivier de Saar, van de welke, hoewel ze naauwelyks naam mogt hebben, zy echter niet lieten zeer breed op te geeven. Deze beweeging geschiedde den 20sten. April. Zy avanceerden op twee kolommen met tien à twaalf duizend Man naar de kant van Saar-Louis, en lieten den Commandant van het Kasteel Homburg sommeeren: maar deze antwoordde als een krygsman, en deed het kanon op hen lossen. Hier op weeken ze af, en keerden weder te rug, vernoegd met eenig alarm in dien gantschen Oord veroorzaakt, en de swakke Garnisoenen van Tweebruggen en Hoornbach genoodzaakt te hebben zich te retireeren. Ondertusschen, gelyk hier voor gezegt is, maakten 'er de Franschen een groot gerucht af; en de Maarschalk de Villars zelve schreef 'er op de volgende wyze over aan een zyner Vrienden te Parys.

ONze Reis is kort en driftig geweest. Wy zyn op der Vyanden Legeringen gevallen, zonder dat zy de minste kondschap hadden: maar de Rivieren zyn zodanig geswollen, dat 'er over de *Blize* maar een Brug was, en deze door een Schansje en eenige Retrenchementen gedekt. Men heeft Granadiers in Schuitjes overgezet, die hen door den agter-ingang van de Reduit hebben aangetast, terwylen men van vooren schermutselde. De Commandant en 30 *Keur-Paltsche* Soldaaten zyn door de onzen gevangen genomen Men heeft de Brug in der yl herbouwd; en *Mr. Strief* toog na een Legerplaats van de Ruitery, doch heeft 'er maar weinige konnen agterhaalen, dewyl zy door het eerste vuur verstendigd, en hunne Paarden minder vermoeid als de onze waren. De Generaal *Butler* is met zyne Bezetting uit *Tweebruggen* ontkomen, en die van *Hornbag* ontsnapt, vermits *M. de Druy* niet over de Rivier de Horn konde komen. Ik hebbe den Marquis *du Rosel* na *Tweebruggen* gezonden, die aldaar eenige Bagagie van de Vyanden, en over de 150 Gevangens is machtig geworden. Ik had hem belast aan den Graave van *Oxenstern*, Gouverneur van het Hertogdom wegens den Koning van *Sweden*, van mynen wegen te zeggen, dat hy wel konde zien dat de *Duitschers* kwaade Gasten waren, en dat ik hem ried zich een andermaal daar niet mede te belaaden. Eindelyk, wy weeten uit de Gevangens en een meenigte van Overloopers uit verscheidene van hunne Quartieren, dat

dat de Volkeren, die te *Keizerlauteren*, *Landshut*, en meer andere Plaatsen lagen, na *Spiers* en *Landau* zyn gevlugt: en door dit aftrekken is de Saar in meerder rust. Zonder de schrikkelyke Regens zoude men de Vyanden verder gedreeven hebben: maar het is ondertusschen evenwel goed, dat men hen, die *Saar Louis* en *Thionville* dreigden aan te tasten, uit deze Posten gejaagd heeft. Wy zyn 'er niet zeer vermoeid van geworden: want ik had verboden in deze Togt Paarden en Soldaaten te gebruiken, die niet in staat waaren om een marsch van zes à zeven dagen te doen, enz. 1705. *May.*

Doch of zich deze Expeditie zo gemakkelyk had toegedraagen, en zo zeer ten voordeele van Vrankryk was geweest, zal men konnen afmeeten uit het onderstaande

Extract uit een Brief, geschreeven den 24sten. April, 1705.

MYN HEER,

IK twyffel niet, of UE. zal reedts de tyding bekomen hebben, dat de *Franschen* ons van hier hebben willen verjaagen. De Maarschalk de *Villars* is te *St. Jan Sarbruk*, 4 mylen boven *Saar-Louis*, de Saar gepasseerd, om ons t'attaqueeren, of op de Quartieren der Cantonneeringen van de *Hessischen* en *Deenen*, 't welk men de Posteering noemt, te vallen: maar de Graaf van *Noyelles*, hier af by tydts geinformeerd zynde, had aan alle de Troupen, welke achter onze Cantonneering laagen, ordres gegeven om t'avanceeren, terwyl *Villars* zich voor *Homburg* ophield, welke Plaats hy ten eersten liet sommeeren: maar de Commandant antwoordde hem, gelyk men in diergelyke occasien gewoon is, wanneer men geen lust heeft om zich over te geven. De vrees van door d'aannaderende Benden aangetast te worden, ondertusschen de *Franschen* overvallen hebbende, deed hen naar *Saar-Louis* retireeren, alwaar zy de Saar passeerden, achterlaatende vier stukken Kanon, die in de modder bleven steeken, en een dat in de Rivier de *Blies* gevallen is; zich vernoegende met alleenlyk een klein Plaatsje, genaamd *Hornbach*, het welk den Koning van *Sweden* toebehoort, en aan *Tweebruggen* dependeert, te plunderen. Deze Expeditie kost hun meer als 1000 Man, zo door het deserteeren, als door de meenigte der Gekwetsten die zy voor *Homburg* hebben bekomen. Onze Linien, die wy gemaakt hebben, zyn in goeden staat; en de *Hanoversche* Troupen staan in 't kort met ons te conjungeeren: zo dat wy deze importante Post van *Trier* wel zullen maintineeren, &c.

1705. *May.*

SPANJEN. Vertrek der Galjoenen nochmaals uitgesteld.

WAT besluit de Koning Philippus ook genomen mogt hebben om de Galjoenen in de Maand April te doen vertrekken, en wat ordres ten dien einde ook gegeeven mogten weezen, oordeelde men, toen de nederlaag van Monsr. de Pointi kwam voor te vallen, wel dat het niet zou konnen geschieden. Hun vertrek wierd nochmaals uitgesteld tot aan de Maand December; hebbende d'Allerchristelykste Koning verklaard, dat hy geen Schepen tot hunne begeleiding kon beschikken, vermits de geenen, die hy daar toe had verordend, by de gemelde gelegentheid genomen, verbrand, of verstrooid waren. 't Is waar, dat hy wel anderen van de groote Vloot in hunne plaats zou hebben konnen stuuren: maar men oordeelde het niet raadsaam de zelve te verswakken; dewyl men niet zonder reden vreesde, dat alle de Zeemagten naauwelyks bekwaam zouden weezen om de voorgenomene desseinen der Geallieerden, welke men niet en wist aan wat gedeelte der Monarchie men zou hebben waar te neemen, daar het Hof zich ook het meest over belemmerd vond, te beletten. Ondertusschen trachtte men voornaamentlyk Andalusien en Catalonien in staat van tegenweer te stellen, en voorzag ten dien einde Cadix van alles 't geen in een gedreigde Plaats van nooden is; doende ook een gedeelte der Troupen, welke het beleg van Gibraltar hadden bygewoond, derwaarts trekken: en gelyk het een Zeehaven is, kreeg Monsr. du Cassé order om 'er te blyven, ten einde de zelve in geval van nood te helpen verdeedigen. De zelve voorzorgen wierden ook aan de kant van Catalonien aangewend. De Viceroy verzocht Geld: men puttede, om zo te spreeken, de Koninglyke Schatkisten uit om het hem te beschikken. Hy verzocht ook Krygsbenden: men stuurde ze hem. Gelyk deze Provincie de verdachtste van allen was, en dat men duizend redenen had om te vreezen dat d'Inwoonders, zo haast als zy 'er maar een gunstige gelegentheid toe vonden, zich by de Geallieerden mogten voegen, nam men toevlugt tot den Koning van Vrankryk, welke beloofde, indien de nood het mogt komen te vereischen, zes duizend Man, die uit Larguedocq en Dauphiné getrokken zouden worden, derwaarts te stuuren. Maar het moeijelykst was, dat, na de maat dat men zich te Cadix of in Catalonien had versterkt, men zich aan de kant der Grenzen van Portugaal had moeten verswakken, en dat zulks gelegentheid aan de Geallieerden

had

had gegeeven om 'er de Veldtogt met Veroveringen te openen, welke, hoe gering de zelve ook mogten weezen, echter de meerderheid van hunne krachten te kennen gaven. Zy hadden zich meester gemaakt van Salvaterra en Valencia de Alcantara: en het stond zeer wel te gelooven, dat zy het daar niet by zouden laaten. Om dit verlies te verminderen, ging men verbreiden, dat Salvaterra aan de Geallieerden overgeleverd was door den Gouverneur zelven, die 'er zeven duizend pistoolen voor tot een vergelding had gekreegen: maar behalven dat de Plaats in zich zelve de moeite niet waard is om zo duur gekocht te worden, weeten de geenen, die de zaaken der Geallieerden kennen, wel, dat ze hunne veroveringen op die manier en maaken, en dat men hun ten dien opzichte niets en heeft te verwyten. Wat Valencia de Alcantara belangt, het wierd noch om geld, noch uit vrees overgegeeven. De Graaf van Galloway, die deze Plaats met een byzonder Corps d'Armée, bestaande uit Engelsche en Hollandsche en eenige Portugeesche Troupen, belegerde, nam de zelve zes dagen na het openen van de trenchée stormenderhand in, en jaagde het gantsche Garnisoen door de kling, uitgezondert de geenen welke de wapenen neder smeeten en om quartier baden. De zaak droeg zich aldus toe. Den 6den. May, wanneer 'er bekwaame bressen geschooten waren om te konnen stormen, liet Mylord Galloway de Stad opeischen: maar de Spaansche Gouverneur van geen overgaave willende hooren, wierd de storm aangevoerd door drie honderd zo Engelsche als Hollandsche en Portugeesche Granadiers, ondersteund door verscheidene andere Troupen. De Spanjaarden verweerden zich in den beginne met groote dapperheid; weshalven de geenen, welke op de Bres waren, de zelve niet konden inhouden, maar 'er eenigsins van af moesten. De Troupen, welke d'attaque ondersteunden, midlerwyl mede op de Bres geraakende, kreeg het gevecht een gantsch andere gedaante: en hoewel de Spanjaarden een Myn lieten opvliegen, bleeven de Bespringers echter meester van de Bres, en dreeven de Verweerders hals over kop naar het Kasteel. In deze woede wierd alles nedergemaakt wat den Overwinnaars voorkwam; 't geen in die van 't Kasteel zulk een verbaasdheid veroorzaakte, dat ze aanstondts een wit Vaandel uitstaken, en quartier verzochten; 't welk hun vergund zynde, wierden ze tot krygsgevangenen aangenomen. De Maarschalk de Thessé, onlangs uit Andalusien weder te rug gekomen, was,

1705. *May.*

Salvaterra en Valencia de Alcantara door de Geallieerden veroverd.

1705. *May.* was, om zo te zeggen, getuige van deze Expeditie, zonder de zelve te konnen beletten; vermits de Fransche Troupen, welke in het Beleg van Gibraltar hadden gediend, en die hy verwachtte, noch niet aangekomen waren: weshalven hy niets anders kon doen als met de weinige Benden, die hy by zich had, onder de wallen van Alcantara te gaan leggen, om die Plaats te behouden, na alvoorens Marban voorzien te hebben van alles 't geen 'er noodzaakelyk was. De Portugeezen hadden ook aan een andere kant een klein Plaatsje ingenomen, Codeceira geheeten, 't geen men zei door hen geplonderd te weezen. Om kort te gaan, zy begonnen hunne Veldtogt dit Jaar byna op de zelve wyze, als Koning Philippus het voorgaande Jaar de zyne had begonnen. Men stond nu te zien, hoedanig de gevolgen zouden weezen: maar indien het waar was 't geen gezegt wierd van de vermindering der Troupen welke in 't Beleg van Gibraltar hadden gediend, zag men niet dat men 'er groote gevolgen van de kant van Spanjen af kon verhoopen. Want voor eerst zei men, dat 'er van de 9000 Nationaale Volkeren, welke zy in dit Beleg hadden gehad, maar 3000 waren overgebleeven: Dat de Walsche Gardes, welke 1300 Man uitmaakten, tot 400 gebragt waren: Dat de Fransche Mariniers, 2000 Man sterk geweest, nu naauwelyks 500 gerekend konden worden: Dat vier Fransche Bataillons, in vollen getale voor Gibraltar gekomen, nu niet boven de 1000 Man geteld wierden: En eindelyk, dat de veertien Compagnien Granadiers, welke eenige dagen voor de komst van den Maarschalk de Thessé aldaar gekomen waren, tot op 760 Man waren gesmolten. Mogelyk dat men hier wat te breed ging: maar het was ten minsten zeker, dat dit Beleg den Koning Philippus afgryselyk veel had gekost, zo in volk als in geld; en dat in 't algemeen de Spaansche Infantery tot den armsten staat der wereld was gebragt.

VRANKRYK. Schrikkelyke executien tegens de Sevennooizen gepleegd.

MEN vervolgde nu in Languedocq dagelyks voort te vaaren met de schrikkelyke executien tegens alle de geenen welke verdacht wierden van niet wel tot de Regeering genegen te weezen, en gebruikte daar niet veel formaliteiten toe, dewyl men 'er anders te lang werk mee gehad zou hebben. 't Was genoeg, dat een rampzalige ziel by de kop wierd gevat om de dood waardig geoordeeld te worden. De manier, op de welke d'arme Catinat wierd geëxamineerd en ondervraagd,

vraagd, verdient van de Nakomelingen geweeten te worden. Zo haast als hy gevangen was genomen, bragt men hem by den Hertog van Berwik, die hem vraagde, *waarom hy weder in Vrankryk was gekomen*; waar op geantwoord hebbende, 't zy om zyn leven te verlangen, of andersins, *dat hy'er gezonden was door de Koningin van Engeland*; *en dat, zo men hem wilde toelaaten naar Londen te schryven, hy tegen den Maarschalk de Tallard uitgewisseld zou konnen worden*: vraagde den Hertog van Berwik hem daar op weder, of hy niets beters te zeggen had. Catinat antwoordde van neen. *En ik zeg u*, hervattede den Hertog, *dat gy binnen weinige uuren niet meer in 't leven zult weezen*. Vervolgens stuurde hy hem weêr naar de Bloedraaden, welke den Intendant Basville gestadig omringden, en niet in gebreke bleeven van d'orders dezer twee Hoofden stiptelyk ter uitvoering te stellen. Sedert deeden zy noch een groot getal van Persoonen sterven. Den 4^den^. dezer Maand wierd een arme Molenaar, beschuldigd van by Gallarques voor de Camisards op schildwacht gestaan te hebben, te Nîmes leevendig gerabraakt, en den zelven dag drie Bakkers en twee Hoveniers op zeer geringe vermoedens gehangen. Den 7^den^. greep men te Fabregues, een Plaats twee mylen van Montpellier gelegen, eenen Perrier by de kop; en den volgenden nacht wierden te Montpellier achtien Persoonen, meestendeel Inwoonders van die Stad, gelicht: waar na men ging uitstrooijen, dat het was op het getuigenis van Perrier. Doch het was genoegsaam bekend, dat het maar voorwendingen waren, strekkende alleenlyk om eenigen schyn van recht te geeven aan de wreedheden welke men daar te lande oeffende. Men wist, dat, wat tormenten men die rampzaligen had doen lyden, zy de misdaaden en samenfweeringen, daar men hen mee belastte, nooit hadden beleeden, en altyd tot aan de laatste zucht van hun leven betuigingen wegens hunne onschuld gedaan. Eenen Chevalier, geboortig van Normandyen, wierd mede levendig gerabraakt; en vier anderen, naamentlyk eenen Regis, Gauthier, Maillé, en Francezé, op verscheidene plaatsen gevangen genomen, hadden ook geen beter lot t'ontfangen. De bewaaring der Poorten van Montpellier was aan de Burgers, oude Roomsch-Katholyken, gegeeven; en twee der voornaamsten van hen, examineerden de Paspoorten der geenen welke in of uitgingen. Kort om, het bleek dat men het gemunt had op de Nieuwhereenigden in 't algemeen; dewyl men wist dat ze noch

1705. May.

Pro-

1705. May.

Protestanten in hun hert waren, en dat men niet veel onderscheid maakte tusschen hen en de geenen die men tot hier toe met den naam van Camisards had gedoopt. Echter was het waar, dat 'er noch veele Protestanten in het Koningryk gevonden wierden welke, niettegenstaande alle de strengheid die men ten hunnen opzichte gebruikte, van hunne oude grondregelen van onderdaanigheid aan des Konings bevellen niet en wilden afwyken: en 't geen zich te Pierre-Ancize kwam toe te draagen, was 'er een bewys af.

Onderdaanigheid der Protestanten jegens den Koning.

Eenige Gevangenen, Savoyaarden van geboorte en Edellieden, welke daar zaten of wegens zaaken van Staat of van Oorlog, vonden gelegentheid om zich meester te maaken van de Domestyken van Monsr. de Manville, Gouverneur van het Kasteel, en vervolgens van zyn persoon zelve. Zy deeden gantsch geen kwaad aan de Domestyken, vernoegende zich met hun de handen op den rug te binden; maar sneeden Monsr. de Manville, om dat hy zich te weer stelde, en schreeuwen wilde, den hals af. Dit verricht zynde, gingen ze zonder eenig gerucht uit het Kasteel, en salveerden zich met wisselpaarden die men voor hen gereed had staan. Zy waren zo voorzichtig geweest, dat ze eenige andere Fransche Gevangenen, Roomsch-Katholyken, in hun Complot hadden gewikkeld, en meenden 'er ook de Protestantsche Gevangenen, welke aldaar ter zaake der Religie bewaard wierden, in te doen treeden: doch dezen weigerden het, en wilden liever gevangen blyven dan zich door een middel, 't geen hun te geweldig scheen, in vryheid stellen.

ENGELAND. Bereidselen tot het aanstaande Parlement.

MEN zag nu lange Lysten van de Persoonen, welke in de Steden, Vlekken, en Gemeenschappen van Engeland tot Gedeputeerden van het aanstaande Parlement verkoozen waren; daar wy hier niets anders af zullen zeggen, als dat de Ridders Clayton, Ashurst, Heateat, en Shepherd tot Gedeputeerden der Stad Londen verkoozen zynde, de voornaamsten onder de Kiezers hun uit den naam van allen een Papier ter hand stelden, behelzende de volgende instructie.

WAnneer wy uwe genegentheid voor de Koninginne, voor de gevestigde Kerk, voor het belang van de Protestantsche Religie, en voor de Regeeringe van dit Koningryk overwegen, konnen wy niet twyffelen of Gylieden zult uwe uiterste pogingen doen om de eindens te beantwoorden waar toe Gylieden verkoozen zyt, om ons in het Parlement te verbeelden, en een daadelyke

zorge

zorge voor de Persoon der Koninginne, gelyk ook voor de Protestantsche Erfvolging door de Wetten vast gesteld, te dragen, en haare Majest. by te staan met vaardige Onderstanden, om den Oorlog tegens Vrankryk te volvoeren, mitsgaders de Vryheid van *Europa*, als ook de Eer en Koophandel van *Engeland* in zekerheid te stelien. Wy zyn mede verzekerd, dat Gylieden ook alle uwe kragten zult inspannen met de verscheidene gedeeltens der Wetgevende Magt binnen haare ware bepalinge te beschermen; dat Gylieden zult beletten, dat de Gerechtigheden en Vrydommen van Uwe Landtsgenooten ontwettelyk benadeeld werden; en dat Gylieden de nodige bescherminge voor onzen Handel ter Zee zult verzorgen, zodanig dat alle de voorneemens om de Regeeringe van haare Majesteit en den Koophandel van dit Koningryk te ontrusten gelukkiglyk mogen verydeld worden. 1705. *May.*

Aan de Ridders Hampden en Hill, door die van Wendover tot Leden van het Laager Huis verkoozén, wierd de volgende instructie gegeeven.

WY Ul. verkooren hebbende tot Leden om te dienen in 't naastvolgende Parlement, waar van het noodlot van Engeland en Europa naast God voor een groot gedeelte schynt af te hangen, achten het onze plicht te zyn ons gevoelen aangaande den tegenwoordigen toestand van zaaken te verklaaren, als mede de reeden waarom wy Ul. hebben verkoren om ons te representeeren; op dat, indien Gyl. niet te werk gaat als zodanige die zig laaten geleegen zyn aan de regten van 't menschelyk Geslacht, of de Voorregten der Engelschen, het aan alle de wereld blyke, dat, in plaats van te doen het geene met onze meining over een komt, Gyl. alleenlyk na uw eigen zin te werk gaat.

Wy achten de Vryheden van Europa te zyn verbroken door d'overmacht van Vrankryk, als mede de Vryheden van d'Engelschen als wy zouden werden verpligt gehoorzaamheid te geven aan eenige Declaratien anders als de Declaratien van de Wet zelf; of als 'er aan den minsten der Ingezetenen geweigerd of uitgesteld werd het redres 't welk hem volgens de Wet toekomt. Wyders achten wy de vryheid van Conscientie te zyn verkracht, wanneer een Voorregt, 't welk andere Menschen genieten, van eenigen werd weg genomen, alleenlyk om dat zy niet zyn van 't zelve gevoelen als de vastgestelde Kerk. Wy achten ook, dat vervolging mede niet kan bestaan met het welwezen van die Kerk zelf. En wy houden de gronden van onze burgerlyke Regeering te zyn verkragt, wanneer een der wetgevende Leden zig wilde aanmatigen een Voorregt 't welk het niet heeft, ofte niet doen eenig ander deel van eenig Voorregt 't welk het reedts heeft. En voor zo veel als ons welwezen geheelyk afhangt van 't herstellen der Vryheden van Europa, het maintineeren der Vryheden des Onderdaans in 't generaal, en der Protestantsche Nonconformisten in 't byzonder, en op de preservatie van de gesteldheid van onze Regeering in Kerk en Staat; zo geven wy Ul. derhalven last om aan haare Majesteit genoegsaame en tydige sommen gelds

1705. toe te staan tot het handhaven van d'authoriteit der Wetten, tot het bezorgen
May. van spoedige en onpartydige administratie van Justitie, tot het beschermen van alle vreedsaame Dissenters tegens de minste straffe, tot het aanmoedigen van goedaardigheid en gematigdheid tusschen alle Christenen, tot het observeeren van d'oude manieren van doen der Parlementen, zo wel in de proceduuren van uw eigen Huis binnen het zelve, als ten opzigte der regtmatige Voorrechten van de Kroon, de Voorregten der Pairs, en de Vryheden van 't Volk. Dit is 't geene wy goedachten Ul. te belasten aangaande onze opinie van den tegenwoordigen toestand van zaaken; 't welk wy verwachten dat door Ul. in al uw doen zal werden nagekomen, indien Gyl. verwacht ooit na deezen door ons weder betrouwd te worden.

Van dezen inhoud waren meest alle d'instructien, welke aan de Gedeputeerden wierden gegeeven; weshalven het niet noodig is daar verder af te spreeken.

Tyding wegens de nederlaag van Monsr. de Pointis gekreegen.

Den 2den. dezer Maand wierd het Hof uit de Vloot zelve verstendigd wegens de nederlaag der Fransche Oorlogschepen onder Monsr. de Pointis. De Brief, door den Ridder Leake ten dien einde aan haare Majesteit afgevaardigd, was gedateerd den 11den. April, en van den volgenden inhoud.

Wy gingen den 17den. Maart met het Esquadre Oorlogschepen der Geallieerden van *Lissabon* 't zeil, en geraakten den 20sten. na den middag in het gezicht van *Caap Spartel*: maar dewyl wy niet dags genoeg hadden om *Gibraltar* te bereiken, maakte men een bylegger, om van de *Spaansche* Kust niet ontdekt te worden, en de Vyanden des anderendaags in den vroegen ogtendstond in de Baay te verrassen. Wy hadden tot middernacht toe mooy weer: maar alstoen liep de wind van W. N. W. Zuidwest, met veel regen en novelig weer, 't geen ons verhinderde zo spoedig te zeilen als het oogmerk was. Wy naderden echter omtrent half 6 op twee mylen na de *Caap Carbaritta*, en wierden maar vyf Zeilen gewaar, die de Baay uitliepen, en waar op van de Punt *Europa* een stuk Kanon wierd gelost; 't welk ons deed besluiten dat het met de Bezetting noch wel stond: weshalven wy jagt op de gemelde vyf Scheepen maakten, die men bevonden heeft te wezen le *Magnanime* met 74, *le Vaisseau* met 86, *l'Ardent* met 66, *l'Arrogant* met 60, en le *Marquis* met 56 Stukken. De zelve hielden eerst streek na de Kust van *Barbaryen*: doch als zy zagen, dat de onze hen inhaalden, wenddenzy het na de Stranden van *Spanjen*. Omtrent 9 uuren had de Ridder *Thomas Dilks*, voerende haarer Majesteits Schip de *Revenge*, nevens de *Newcastle*, *Antelope*, *Expeditie* en een *Hollandsch* Oorlogschip de *Arrogant* op een halve Kanonschoot na bereikt, welke na geringe wederstand streek; en het was de Boot van de *Newcastle*, die het allereerst aan boord kwam. Voor een uur waren de *Ardent* en *Marquis* door twee *Hollandsche* Schepen mede bemagtigd:

tigd:

tigd: en de *Magnanime* en *Vaisseau* strandden een weinig bewesten *Marbella*; en 1705.
van deze het eerste, waar op *M. de Pointis* was, met zulken geweld, dat alle May.
des zelfs Masten, wanneer het aan de grond stiet, buiten boord vielen, en alleen het agterdeel tot de groote Mast toe boven water bleef, het welk de Vyanden des nagts in brand staken; zo als zy des anderendaags ogtens het andere, *le Vaisseau* genaamd, mede deeden. Het Gevegt voorby zynde, wendden wy het van de wal; en den 23sten. wierd door de Oorlogschepen de *Swaluw* en *Luypert* een *Fransche* Koopvaarder met 300 Vat, op de Reede van *Mallaga* leggende, aan strand gejaagd, en door de Vyanden verbrand. De wind bleef eenige dagen met hard weer heel Westelyk, zulks dat ons Esquadre tot aan *Rochetta* dreef; aldaar 48 uuren ten anker bleef leggen; en, weder t' zeil gegaan, eerst heden, zo als ik dezen schryve, de Baay van *Gibraltar* heeft konnen bereiken. Eergisteren hebbe ik op de hoogte van *Mallaga* haarer Majesteits Schepen *Kent*, *Orford* en *Eagle* by my gekregen. De *Expeditie* en *Panther* hebben den 7den. dezes een *Fransche* Koopvaarder van 250 Vat en 30 Stukken, na de *West-Indien* gaande, by *Caap de Gat* aan strand gejaagd, en in brand gestooken. d'*Assurance* en *Bedfort* hebben 2 Saïques genomen. De overige Vyandlyke Schepen, in de *Baay van Gibraltar* geweest, waren ettelyke dagen voor onze aankomst weg gedreven tot op de Ree van *Mallaga*, en zyn, wanneer zy ons schieten hoorden en de Kabels gekapt hadden, zo men vermoedde na *Toulon* gezeild; dog hier van zyn wy niet verzekerd. De Vyanden hebben al eenig Geschut van hunne Batteryen afgevoerd, en staan waarschynlyk de Belegering op te breken en in een Blokkade te veranderen.

SCHOTLAND. Vreemd geval van Capitein Green en zyn Volk.

SEDERT eenigen tyd had men hier te lande veel geruchts gemaakt wegens het neemen van een Schotsch Oost-Indisch Schip door eenige Engelschen, welke het Volk zouden hebben omgebragt, en het Schip, gevoerd by Capitein *Drummond*, met des zelfs Laading verkocht. Eenen Capitein *Green*, voerende het Engelsch Schip de Worchester, wierd beschuldigd van 'er de aanvoerder af te zyn geweest. Daar waren veele verklaaringen over en weêr gedaan, en de zaaken tot zo verre gebragt, dat eenen *George Haines*, Bottelier, en eenen *Lindstead*, bekend hadden aan het feit handdaadig te weezen. Volgens de bekentenis van deze Lieden was al het Volk van *Drummonds* Schip omgebragt; waar op men hen dan veroordeelde tot gehangen te worden. Doch eer dit ter uitvoering wierd gesteld, kwamen twee Mannen, naamentlyk eenen *Jasper Freeman* en eenen *Thripeny*, van het Volk, 't welk volgens de gemelde bekentenis vermoord moest weezen, met de laatste Schepen op de Ruper Galley van het Fort George uit Oost-Indien; welke met eede verklaarden, dat

1705. May. dat hun Schip op de hoogte van Masacarenay door een Zeeroever genomen was; en dat alle de geenen van het Volk van Capitein *Drummond*, welke zich niet by de Roovers wilden voegen, tot Malabar aan land gezet waren. Eer deze Lieden zich opdeeden, had de Koningin al aan den Raad van Edenburg geschreeven, om voor Capitein *Green* en zyn Volk pardon te verkrygen; waar op de Geheime Raad den 14den. April vergaderd zynde, wierd het reedts gevelde vonnis tot den 22sten. opgeschort: doch zy schreeven met eenen, dat deze verweezene Menschen overtuigd waren van Zeeroovery, Diefstal, en Moord, aan het Volk en Schip van Capitein *Drummond* begaan, niet alleenlyk volgens de bekenteniissen van *Haines* en *Lindstead*, welke reedts te vooren aan de Koningin waren overgezonden, maar ook volgens die van eenen *Bukkly*, welke belydenis hy in de tegenwoordigheid der Rechters van d'Admiraliteit, en verscheidene andere Persoonen, had ondertekend; weshalven zy haare Majesteit verzoehten geen verder uitstel, veel minder pardon, te verleenen dan aan de zodanigen, welke zy ten dien einde in 't byzonder aan haar zouden recommandeeren, als strydende zulks tegens haar belang. In de bekentenis van *George Haines*, met den druk gemeen gemaakt, wierd onder anderen gemeld, dat het omgebragte Volk van Capitein *Drummond* vyftien in getal was geweest, en dat ze met bylen en houwers waren afgemaakt, en vervolgens in zee geworpen. Hoewel nu Capitein *Green*, *Madder* zyn Stuurman, en *Simpson* zyn Konstapel bleeven ontkennen eenige de minste schuld te hebben aan het geen waar mede men hen betichtte, wierden zy echter tot de galg veroordeeld, en, na dat hun vonnis noch al meermaalen was uitgesteld, eindelyk den 22sten. April onder een grooten oproer van het onverstandig Graauw opgehangen. Dien zelven morgen was 'er een Expresse aan den Geheimen Raad gekomen met een order van de Koningin om d'executie van Capitein *Green* en zyn Volk nochmaals uit te stellen; waar toe die van den Raad zich ook genegen toonden: maar 't gemeene Volk kwam ten getale van eenige duizend op de been, en dreigden met schrikkelyke vervloekingen niet alleenlyk alle de Heeren van den Geheimen Raad, maar ook alle d'Engelschen welke in de Stad gevonden zouden mogen worden, te zullen ombrengen indien men niet met d'executie voortvoer. Zy slooten ook de Stadtspoorten, en bedreeven veel moetwil langs de straaten. De Kancelier en de Graaf

van

van Roxbourg, zittende te samen in des eerstens karos, wierden aangetast, de glazen ingeslagen, en de laatste gekwetst, die het ook noch ter naauwer nood in het Huis van den Ridder Gilbert Eliot ontkwam: waar door dan die van den Raad genoodzaakt wierden te beveelen dat men met d'executie zou voortvaaren. Volgens deze order wierd Capitein *Green* ten tien, *Madder* ten half elf, en *Simpson* ten elf uuren gehangen. De twee eerstgenoemden deeden een aanspraak, behelzende een zeer krachtige belydenis van hunne onschuld, wegens de welke zy God tot getuige riepen. De rest van het Volk bleef overzitten; zynde vier daar van verweezen om den 8sten. May, en vier anderen om den 15den. te sterven. 1705. *May.*

Ziet hier nu een Proclamatie van de Koningin, over de moetwil van het Graauw in het aantasten van de Persoonen des Kanceliers en des Graaven van Roxbourg afgekondigd.

ANNA, door Godts genade Koninginne van *Groot Brittanjen*, *Vrankryk* en *Ierland*, Beschermster des Geloofs, aan alle Koninglyke Amptenaaren van Onzen Geheimen Raad, Messengers van Wapenen, onze Sherifs in die Landstreek te samen gevoegd en ieder in het byzonder, Onze groetenisse: Aangezien het maaken van Oproeren een zeer gevaarlyk, schadelyk, en onbetamelyk bedryf is, strydig tegens het waare welwezen en de constitutien van Regeeringen, vernietigende de hoofdeindens daar van, gelyk ook de behoudenisse en veiligheid van der Menschen Levens en Goederen: En dat by verscheidene Actens der Parlementen, als het 14de. van *Jacobus den II*den. Capittel 77, en het 3de. van *Jacobus den IV*den. Capittel 34 is vastgesteld, dat 'er geene Beroertens, noch Opstanden der Gemeentens in de Burgten, om den loop der gemeene Wetten te stremmen, zullen mogen gemaakt werden, op pene dat, zo iemand daar tegen doet of aanleiding tot zulks geeft, hunne Goederen aan den Koning zullen zyn, en hunne Levens in des Konings wille staan: Dat insgelyks by de Acte van het 18de. Parlement onder *Jacobus den IV*den. Capittel 31, is gesteld, dat niemand op zyn eigene hand, onder wat voorwendsel het zoude mogen wezen, binnen de Burgten, buiten kennisse en toelaating van de Overheid, eenige samenroepingen zal hebben te doen, op verbeurte van ten strengsten aan Lyf en Goederen gestraft te zullen werden: Dat zelfs de voornaamste Burgzaaten de Magistraat zullen moeten bystaan, om zodanige Oproeren te stremmen en te straffen, op pene van anders voor Aanvoerders en Handhavers van de zelve gehouden te werden; gelyk dan de Acte van het 17de. Parlement onder Koning *Jacobus den IV*den. in het vierde Hoofdstuk duidelyk mede brengt, dat, wat Persoon eenige van zyner Hoogheits Zittingen, Geheimen Raad, of eenige van zyne Amptenaaren aantast of vervolgt, en in Rechten gebleeken en bewaarheid zynde dat zy, om dat zy zyner Hoogheidts dienst deeden, vervolgd en aangerand zyn, daar

1705. over met de dood zal worden gestraft. En dewyl den 22sten. van deze Maand
May. April, de benoemde Dag tot het executeeren van zekere Misdadigers, als wanneer onze Geheime Raad was vergaderd en over deze zaaken gezeten, op de straaten van *Edenburg* een zeer ongeschikte en talryke saamenschooling van gemeen Volk, met een ongeregeld geschreeuw en bedreiging om onzen Raad te verbluffen, tot groote oneer van onze Regeering, is geweest, en wel zo verre dat men, wanneer onze Kancelier en een van onze Heeren Raaden, na onze zaaken verrigt te hebben, vreedsaam na huis reeden, zy baldadig en boosaardig, wegens onzen dienst te doen, van een vuile Hoop wierden aangerand: Zo hebben Wy over zulks uit een rechtvaardige gevoeligheid van zo hoog een verontwaardiging, en om diergelyke onheilen na deezen te voorkomen, goed gevonden, met advys der Heeren van onzen Geheimen Raad, aan de Magistraat van *Edenburg* te beveelen in haare naarstigheid te volharden, en een scherpe nasspeuringe en onderzoek te doen in het gevangen neemen van alle de Stigters, Ophitsers, en Deelhebbers of Medestanders van den gemelden Oproer, waar in onze Kancelier en anderen zyn aangerand en vervolgd, ten einde zy na verdiensten mogen gestraft werden; verklaarende derhalven, dat, zo iemand eenigen van de voornoemde Aanvangers of Deelhebbers van den gemelden Oproer ontdekt en aanwyst, hy niet alleen zich zelven straffeloos zal stellen, maar daarenboven voor zo goeden dienst een goede belooning genieten: en in het byzonder zal degeen, die den Persoon ontdekt van *William Davinson*, Kleermaaker in de Canonstraat, als volgens berichten de eerste geweest zynde die de Koets van den Kancelier heeft doen stil staan, niet alleen straffeloos werden gehouden, maar daarenboven tot belooning nog 200 Ponden *Schots* aan hem gegeven werden. Wyders gebieden Wy, met goedvinden als boven, aan de Magistraat alle Dekens der Handwerkslieden, Meesters der Gildens en huishoudende Persoonen voor haar te ontbieden, en hen te doen instaan voor het goed gedrag van hunne Leerjongers, Dienaars en Huisgenoten, in zodaniger voegen als de Wetten en Gewoontens van de Burgt toelaaten; als mede aan de Regenten en Meesters der Schoole van *Edenburg* striktelyk te beveelen hunne Schoolieren voortaan in goede tucht te houden, en zorge voor hun stil en vreedsaam gedrag te dragen. Beveelen ook aan alle de Inwoonders van de gemelde Burgt bereidwillig te zyn om de Magistraat in het beteugelen en straffen van alle Beroertens by te staan, op pene als de Wet mede brengt. En om verder in het toekomende diergelyke booze moetwilligheden voor te komen, verklaaren Wy wyders, met raad en goedvinden als vooren, dat, ingevalle en wanneer zich zodanig een onordentelyke Samenvloeijing of Oproer opdoet, of zulks zich begint op te doen, en de Magistraat daar op beveelt dat een ieder zonder uitstel zal hebben te vertrekken, en zich na hunne Huizen, Winkels, of Handwerken te begeven; en dat alle Leerjongens, Dienaars, Dagloonders, Knechts, en alle andere Persoonen die niet gehoorzamen en op de Straaten werden gevonden, geagt en gehouden zullen worden voor Voeders en Handhavers van de gemelde Oproeren, en als zodanige gestraft. Wat deze jongst gemelde aangaat, Wy ontschuldigen de Magistraat van *Edenburg*, zo ter oorzaak van de schielyke overyling en het onverwacht geweld,

weld, waar door en uit, als reedts gezegt is, de zelve is ontstaan, als om de groote vlyt, sedert door haar aangewend, om de Stichters van de zelve op te speuren en te achterhaalen. Maar op dat echter een ieder ons hoogste mishagen en verfoeijinge van zodanige Wanorders moge weeten, en zich, zo hy daar in geraakt mocht weezen, voor de zelve gewaarschouwd houden; verklaaren Wy, met advys als vooren, dat, ingevalle na dezen zodanige Oproeren of Onordentelykheden mochten ontstaan, Wy ons gedwongen zouden vinden te gebieden aan ons hooge Hof van het Parlement, Geheimen Raad, Lords der Gerichtzittingen, Tresaurie en Hof der Rechters, zich als dan uit de gemelde Plaats na een andere Koninglyke Burgt van het Ryk te begeven, daar zy in grooter veiligheid en zekerheid mogen zitten en hunne Bedieningen waar neemen; of ten minsten dat Wy, ingevalle het Ons geliefde gemelde onze Hoven in *Edenburg* te laaten blyven, verplicht zullen wezen daar in een genoegsaame Wacht te brengen en te legeren, tot der zelver zekerheid en sauvegarde. Alle welke dingen Wy bevelen dat plechtiglyk gepubliceerd en afgekondigd zullen worden, op dat ze van een ieder gehoord en gevreesd, mitsgaders zo booze en vuilaardige Ongeregeldheden in het toekomende mogen voorgekomen werden. 1705. May.

Derhalven is onze Wil, en Wy beveelen en belasten u striktelyk, dat gy op het zien van dezen onzen Brief aanstondts den zelven op het Marktveld van *Edenburg*, en op de voornaamste Marktplaatsen van de Hoofd-Burgten in de byzondere Landschappen en Landvoogdyen van dit ons oude Koningryk, uit Onzen Naam en Gezag, by Proclamatie en opentlyke Afleezing, of wel den inhoud daar van zult bekend maaken, op dat niemand onkunde voorwende. Gebiedende wyders, dat deze Tegenwoordige zal gedrukt en gepubliceerd werden.

Gegeven onder ons Zegel tot Edenburg *den* 28sten. *April, en van Onze Regering het vierde Jaar* 1705.

Na d'executie van Capitein *Green* openbaarde de meergenoemde *George Haines* noch eenige andere zaaken, te vooren by hem verswegen; welke, indien ze met waarheid wierden gezegt, afgryselyk waren: verklaarende hy onder anderen, dat, eer zy zich tot zeerooven begaven, zy een eed van stilswygendheid hadden gedaan, en den zelven met het eeten van een stuk brood, ingedoopt in een kom met bloed van hen allen, als een verbondteken van nimmermeer iets van het gepasseerde te zullen klappen, bevestigd, en ook zelfs een van hun Volk, die zulks niet mede wilde doen, omgebragt: van welke zaaken de gemelde *Haines* den volgenden Brief aan den Advokaat der Koningin had geschreeven.

MYN

1705.
May.

MYNHEER,

DAar zyn noch eenige dingen meer, die, als ik laatst myne bekentenissen deed, myn geheugen ontgaan waren, welke my nu weêr te binnen komen. Ten tyde als men den Eed deed, wierd *Thomas Geires* door *Samuel Wilcox*, Onder-Chirurgyn, blood afgetapt, en wel zo veel, dat hy byna dood was; 't welk geschiedde by 't voorste Luik dat digt toe gemaakt was. Vervolgens beval de Capitein aan *Maddar*, *My*, *Tailor*, *Thomas Whitehead* en *Kenneth Crwan*, de Bajonetten uit de groote Hut te halen, en aan het Scheepsvolk te geven; en wierd aan ons vieren, die de Bajonetten hadden, bevolen in de Hut te gaan, en aldaar te blyven tot dat de voornoemde *Geires*, als een slagtoffer van den Eed, vermoord ware: en zo haast als dit was uitgevoerd, zag ik zyn Lyk in een Hangmat knopen, en, met eenige schoten te doen, in de tegenwoordigheid van al het by zynde Scheepsvolk over boort smyten. Dat dit zo is, betuige ik voor God.

In 't Kasteel van Edenburg den 2sten. May 1705.

Was getekend,

GEORGE HAINES.

Dewyl nu deze zaaken zo twyfelachtig stonden, en de Getuigen niet met malkander overeen kwamen, vond het Hof zich belemmerd, en behield maar alleenlyk de hoop dat alles noch eindelyk door de gemaatigdheid der Koningin te recht zou geraaken. Ook had men reedts aan de Gevangenen, daar hier voor af gesproken is, uitstel van executie gegeeven, aan de vier eersten tot den 17den. Juny, en aan de vier anderen tot den 1sten. July.

LUIKERLAND, enz. Aanslag der Franschen op de Luiksche Voorstad van S. Margriet.

DE Franschen nu de Veldtogt weder de eersten geopend hebbende, meenden door een onverwachten aanval de Voorstad van Luik, voerende den naam van *S. Margriet*, te verbranden, en de aldaar cantonneerende Troupen t'overrompelen: doch de Gouverneur intydts van het dessein verwittigd zynde, konden zy het zelve niet ter uitvoering stellen, en mocsten onverrichter zaaken weder aftrekken: 't Onderstaande Verhaal, in de Stad Luik opgesteld, zal 'er aan den Leezer d'omstandigheden af mededeelen.

Zon-

1705. May.

Relaas wegens een aanslag der Franschen op de Luiksche Voorstad van S. Margriet.

ZOndag avond, den 26sten, April, kreeg onze Gouverneur kondschap, dat een goet getal Ruiters en Voetknegten herwaarts op weg waren. Ten 8 uuren wierd zulks door een anderen Aanbrenger bevestigd; waar op men het Regiment van *Paul van Rammingen* uit de Voorstad van *St. Margriet* in de Stad deed trekken, de Posten dubbeld bezetten, en 't Garnisoen in de Wapenen komen. Men zond Postlopers af, om het Regiment van *Wallef*, herwaardts op weg zynde, als mede die van *Huy* en *Maastricht* te waarschouwen. 's Nagts ten 2 uuren verstond men, dat de Vyanden ten getale van 1500 Man tot op een kanonschoot van de Voorstad genaderd waren, om de Paarden van 't genoemde Regiment op te ligten, en de Voorstad te verbranden; tot welken einde zy stroo en andere brandende stoffen by zich hadden, als mede een keten die zy wilden spannen om aan onze Ruitery te beletten uit de Stad te komen. Wanneer de zaaken nu aldus stonden, wierden de Vyanden door een Verrader gewaarschouwd dat het Regiment van *Paul van Rammingen* in de Stad was getrokken, en hun dessein ontdekt; waar op zy dan in haast te rug toogen, voerende ieder Ruiter een Voetknegt agter op. Zy lieten de bovengemelde Keten en andere dingen agter, die nu ten huize van den Gouverneur zyn. Ten 4 uuren trok de Prins van *Hessen* met 1500 Ruiters en 1000 Voetknegten uit om de Vyanden te volgen, gelyk hy deede tot aan het Bosch van *Hert* aan geene zyde van de *Geer*, alwaar hy op een hoogte 4 andere vyandlyke Esquadrons zag, die de vlugtende zouden ondersteunen: en dewyl 'er apparent ook Voetvolk in het Bosch tot dien einde geposteerd was, wierd goed gevonden de Vyanden niet verder te vervolgen; en 's avondts ten 5 uuren kwam die Prins weder hier, met zig brengende een Cornet en twee Ruiters, die na ons Volk kwamen, meenende dat het *Franschen* waren. Van de Vyanden zyn gedurende deze hunne expeditie 6 Ruiters en Dragonders met volle montering, mitsgaders 40 Voetknegten, tot d'onzen overgekomen. Daar en boven zyn 'er veele andere na *Huy* en *Maastricht* gelopen, en de Paarden door de sterke marsch en 't dubbeld dragen zeer afgemat. De Major *del Vau* door den Prins van *Hessen* met een Detachement na de kant van *Waren* gezonden zynde om een vyandlyke Party van drie Esquadrons Ruiters, die zig daar by de Molen ververschte, te overvallen, heeft 'er 20 van gedood, 25 gevangen en 29 Paarden bekomen. Onder de Gevangenen is een *Spaansche Capitein* van de Dragonders, genaamd *Ferrare*, wiens Paard onder hem wierd dood geschoten. De Gevangens en Paarden zyn hier in gebragt; en van onze zyde is maar een Dragonder en een Paard gekwetst, zo dat Monsr. *d'Artagnan* diergelyken lot gehad heeft als Mr. de *Villars* voor *Homburg*.

1705. May.

Wederzydsche Legers te veld.

Ondertusschen kwam het Geallieerde Leger mede te veld, en betrok het eerste Campement op de hoogte van Harcourt, tusschen Maastricht en Luik. d'Engelsche Troupen lagen mede daar omtrent, en wierden den 15den. der Maand door den Hertog van Marlboroug gemonsterd; waar na het Detachement, 't geen men voorgenomen had naar de kant van de Moesel te doen, derwaarts toog. Men meende, dat de Franschen, welke met sestig Bataillons en vyf entachtig Esquadrons in het veld waren verscheenen, mede een Corps na die kant gestuurd zouden hebben; doch bespeurde wel haast, dat ze een gantsch ander dessein in 't oog hadden.

VEREENIGDE NEDERLANDEN. Oorlogsvloot, naar Portugaal verordend, in zee.

DEN 10den. der Maand liep de Vloot van den Staat, gecommandeerd door den Admiraal Almonde, en bestaande uit alle d'Oorlogschepen welke tot Amsterdam en in andere gebuurige Havenen toegerust waren, gelyk ook uit een meenigte van Lastschepen daar men de Troupen, verordend zo voor Portugaal als voor d'operatien der Veldtogt aan andere Oorden, op geëmbarqueerd had, uit Texel, en verscheen des anderendaags in 't gezicht van Scheveling, daar ze het anker liet vallen. Des nachts tusschen den 12 en 13den. stak men weder onder zeil, om zich naar Hellevoetsluis te begeeven; alwaar zich de Schepen van de Maas by de zelve gevoegd hebbende, stelde men de streek naar Engeland.

J U N Y.

OPPER-RYN en MOESEL, Wederzydsche Legers te veld.

DE Geallieerden hadden nu twee Legers in Duitschland, het een aan den Opper-Ryn en het ander aan de Saar. Het Leger van den Ryn lag te Lauterburg, onder het gebied van den Generaal van Thungen, welke sedert het begin der voorgaande Maand Linien van daar tot aan Kroonweissenburg deed trekken, ten einde door de Vyanden

niet

niet overrompeld te worden. Den 27sten. der zelve Maand kwam de Prins van Baden, na dat hy te Radstad mondgesprek met den Hertog van Marlboroug had gehouden, dit Leger bezichtigen, en ging met den Generaal van Thungen onder een geleide van duizend Ruiters het terrain van Zelts recognosceeren; waar na hy zich weder naar zyn schoone Huis van Radstad, aan d'andere zyde van den Ryn, vervoegde: maar de Maarschalk de Marsin, welke een Fransche Armée aan de kant van Hagenau, tegen over die des Generaals van Thungen, commandeerde, den 29sten. een Detachement daar af gedaan hebbende om het Leger van den Maarschalk de Villars aan de Saar te gaan versterken, detacheerde de Prins van Baden, volgende dit voorbeeld, insgelyks des anderendaags vyf Keizerlyke Regimenten van dat des genoemden Generaals om zich by den Hertog van Marlboroug te gaan voegen, te weeten de Regimenten Infantery van Baden en Schomberg, en de Regimenten Cavallery van Castel, Meroy, en Lobkowitz. Deze Troupen avanceerden des avondts tot aan Ryn-Zabern, en vervolgden den 1sten. Juny hunne marsch door Germersheim, enz. 1705. Juny.

Wat het Leger van de Moesel belangt, het begon zich den 15den. May buiten de Linien by Trier op de twee oevers der Rivier te formeeren. De Deensche Troupen sloegen zich neder te Kruiskapelle, die van Hessen-Kassel op de hoogte aan de slinker zyde der Deenen, en die van Hanover te Contz. 't Geheel maakte toenmaals niet meer uit als omtrent veertien duizend Man: doch dit klein getal wierd de volgende dagen merkelyk vermeerderd door d'aankomst van verscheidene Troupen welke in dit Leger moesten dienen. Den 27sten. maakte de Maarschalk de Villars, welke d'Armée van Vrankryk aan die kant commandeerde, een kleine beweeging met zyne Troupen, en sloeg te Malingen, een half uur boven Sirk, een Brug. Den voorgaanden dag, zynde de 26ste., was den Hertog van Marlboroug des morgens ten elf uuren in het Leger der Geallieerden gekomen, en 'er onder 't los branden van 't Kanon ontfangen. Den 27sten. ging hy het Land aan d'andere zyde van de Moesel, boven Contz, aan de Saar, bezichtigen. Den 28sten. beval hy aan de Troupen zich gereed te houden om te marcheeren: en men verstond, dat d'Engelschen, die men uit Nederland verwachtte, een uur van daar aangekomen waren. Den 29 en 30sten. liet hy alle de Waadplaatsen, wel-

 ke

1705. Juny. ke tusschen Contz en Saarbruk zyn, naauwkeuriglyk onderzoeken. Den 1sten. Juny avanceerden d'Engelsche Troupen, welke te Triers-wyler gecampeerd lagen, tot aan Igel; moetende den volgenden nacht de Moesel passeeren, om zich te voegen by d'andere Troupen welke ter zelve tyd over de Saar moesten trekken, en aldus gezamentlyk tusschen de twee Rivieren campeeren. De Maarschalk de Villars lag twee of drie mylen van daar, niet verre van Sirk, en had twintig Bataillons en dertig Esquadrons, gedetacheerd van het Leger des Maarschalks de Marsin, by hem gekreegen, enz.

LUIKERLAND. Huy door de Franschen verovert. DEWYL de Koning van Vrankryk aan de dringende instantien der Keurvorsten van Beyeren en Keulen niet en kon weigeren iets in hun faveur te doen, bewilligde hy dat het Leger der Nederlanden in staat gesteld wierde om met voordeel te konnen ageeren. Het was sterk vier-en-vyftig Bataillons en vyf-en-negentig Esquadrons, en bestond uit uitgezochte Troupen. Dat der Geallieerden in tegendeel was zeer swak; weshalven de Generaal, die het zelve commandeerde, na zyne Troupen op de Hoogte van S. Pieter vergaderd en aldaar eenige dagen gelegen te hebben, zich, alzo dit Campement te groot voor hem was, by Maastricht ging inkrimpen, en zodanig begroef, dat hy niet bekommerd behoefde te weezen van door de Vyanden aangetast te zullen worden. Ondertusschen avanceerde het Fransche Leger, gecommandeerd door den Keurvorst van Beyeren en den Maarschalk de Villeroy, den 27sten. May tot aan Vignamont en Val Nôtre Dame. Den volgenden nacht deeden deze twee Generaals te Bassec een Schipbrug over de Maas slaan; en den 28sten., 's morgens, stuurden ze een Detachement van duizend man om Huy te gaan berennen. Men had deze Plaats in tydts voorzien van alles 't geen haar noodzaakelyk was: maar gelyk de Stad gantsch geen verweering had, gaf zy zich byna zonder eenige wederstand over, bedingende noch de volgende Capitulatie.

I. DAt de Burgers en andere Ingezetenen van de Stad in hunne oude Privilegien gehandhaafd zouden worden.

II. Dat het Garnisoen de vryheid zou hebben van zich in het Kasteel en de Forten te retireeren

III. Dat de Vrouwen en Bagagie van het gemelde Garnisoen onder een goed Geleide naar Luik gebragt zouden worden.

En IV. dat men gedurende het gantsche Beleg noch uit de Stad op het Kasteel, noch uit het Kasteel op de Stad zou schieten.

Dit

Dit laatste Artykel wierd door de Franschen, welke op een bekwaame plaats een Battery in de Stad opwierpen, gebroken, en was oorzaak dat ook de Gouverneur, den Heer van Cronstrom, dapper vuur op de Stad liet geeven, en daar door aan veel voornaame Gebouwen, als Kerken en Kloosters, merkelyke schade toebragt. 1705. *Juny.*

Des nachts tusschen den 30 en 31sten. liet de Graaf van Gassé, die de Troupen van Vrankryk en Spanjen in het Beleg van Huy commandeerde, leggende de groote Armée noch gestadig in de Vlakte van Vignamont, de Trenchée voor het Fort *Picard* openen, welke den volgenden nacht ter rechter zyde voor 't front van het Fort *Joseph* wierd voort gestuuwd. De Belegeraars wierpen ook drie Batteryen op, een van Kanon en twee van Mortieren, om het Fort *Picard*, het Fort *Joseph*, en het Fort *Rouge* te beuken: en des nachts tusschen den 1sten. en 2den. dezer Maand wierpen zy noch een andere Battery op om bres in het eerste dezer drie Forten te schieten. Des nachts tusschen den 3 en 4den. tastten zy het Fort *Picard* en het Fort *Rouge* aan, en wierden 'er tot twee maalen toe van af geslagen: maar de darde attaque weder aangevoerd wordende, weeken de Garnisoenen in een Toorn, welke aan de voet van het Kasteel staat, en gaven daar door aan de Franschen gelegentheid om 'er zonder merkelyk verlies meester af te worden. Thans wierden de Batteryen veranderd, en aangelegt om bres in het Kasteel, aan de swakste zyde, te schieten; dewyl men oordeelde, dat, als dit over waar, de Forten *Joseph* en de *Saar* van zelve wel zouden volgen. Dartig Halvekartouwen en twintig Mortieren gaven dag en nacht onophoudelyk vuur tot den 10den. der Maand; wanneer de bres groot genoeg zynde, en de stormladders, fascynen en andere noodwendigheden des avondts aangebragt wordende, met voorneemen van 's nachts te stormen, sloegen die van binnen omtrent een uur de Chamade om te capituleeren, begeerende naar Maastricht begeleid te worden: doch de Franschen antwoordden, dat de weg naar Maastricht gesloote, maar die naar Namen open was. d'Onderhandeling duurde tot vier uuren in den morgenstond: maar het Garnisoen kon niet anders verwerven dan dat het zich als krygsgevangen moest overgeeven; op welke voorwaarde zich ook vervolgens de Forten *Joseph* en de *Saar* overgaven.

EINDE.

BLADWYZER.

Maar-

M.

EUROPISCHE MERCURIUS,

Behelzende

Al het voornaamste 't geen, zo omtrent de zaaken van Staat als Oorlog, in alle de Koningryken en Landen van Europa, en ook zelfs in verscheidene Gewesten van d'andere Deelen der Wereld, is voorgevallen.

Op een onverwarde en klaare Historische manier beschreeven, en met alle de daar toe noodige Authentyke Stukken en Bewyzen voorzien.

Door E. V. *Philologo-Polit.*

ZESTIENDE STUK, TWEEDE DEEL:

Begrypende de zes laatste Maanden van het Jaar 1705.

Vercierd met kopere Plaaten.

Tot *LEYDEN*, By DANIEL van den DALEN, Boekverkoper.

t' *AMSTERDAM*, By ANDRIES van DAMME, Boekverkoper bezyden de Beurs. 1706.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

EUROPISCHE MERCURIUS,

Behelzende

Al het voornaamste 't geen, zo omtrent de zaaken van Staat als Oorlog, in alle de Koningryken en Landen van Europa, en ook zelfs in verscheidene Gewesten van d'andere Deelen der Wereld, is voorgevallen.

ZESTIENDE STUK, TWEEDE DEEL.

J U L Y.

DEN Abt de Pompone, die in de hoedanigheid van Ambassadeur van Vrankryk te Venetien moest gaan resideeren, zich eenigen tyd te Romen opgehouden hebbende, had ondertusschen twee byzondere Audientien by den Paus, en zich in verscheidene geheime Conferentien bevonden, gelyk ook de visite gegeeven aan alle de Kardinaalen welke te Romen waren, mitsgaders aan zeer veele Heeren en Dames van de Fransche Party.

ITALIEN. Voorslag van Vrankryk wegens een Verbond onder d'Italiaansche Mogendheden te maaken, enz.

1705. July. zen van Ferrare begingen, lichtende uit de Vlekken en Dorpen alles 't geen zy 'er vonden van vee en leevensmiddelen, en handelende de geenen, die 'er zich tegen wilden stellen, zeer kwalyk, greepen ze de wapenen tegens deze Roofvogels op, en deeden hun een zo noodigen als rechtvaardigen oorlog aan, onder het beleid van een Hoofd 't geen zy zelve verkoozen, *Vanne* geheeten. De Kardinaal Legaat gebood hun tot twee maalen te vergeefs, dat ze de wapenen neder zouden leggen: zy wilden het niet doen, en verklaarden rond uit, dat, dewyl de Troupen van den Paus hen niet verdeedigden, zy besloo-ten hadden zelve zich te verdeedigen. Ondertusschen had de Kardinaal de Fourbin reedts groote klagten over dit werk aan den Paus gedaan; en de Heilige Vader hem alle de voldoening, welke in zyn vermogen zou weezen, beloofd; hebbende zelfs terstond twee Couriers afgevaardigd, den eenen aan den Kardinaal Astalli met de noodzaakelyke orders, en den anderen aan den Hertog van Vendôme. Maar gelyk de Franschen niet weder aan die kant waren gekomen, dan om den Keizerschen, in gevalle zy nochmaals mogten willen onderneemen de Po te passeeren om Mirandola t'ontzetten, den doortogt te betwisten, en dat die (a) Plaats eindelyk onder het juk van den sterksten was geraakt, stond het te gelooven dat ze vertrokken zouden weezen, en dat de verbitterde Landzaaten de wapenen uit zich zelven neder gelegt zouden hebben.

Landzaaten van het Ferrarees grypen de wapenen op tegens de Franschen.

(a) Zie het voorgaande Deel, pag. 282.

Wanneer de Paus de dood van zyne Keizerlyke Majesteit, Leopoldus den I^sten^, had verstaan; toonde hy 'er zich niet alleenlyk over geraakt, maar stortte ook traanen in de tegenwoordigheid van al de wereld; celebreerde zelve een Misse *de Requiem* voor de rust van zyne ziel; en maakte in het Consistorie, 't geen den volgenden Maandag wierd gehouden, des zelfs lof in termen welke gantsch niet geleeken na de zydigheid die hy hier voormaals tegens hem had betuigd. Hy prees zyne godvruchtigheid, rechtvaardigheid, gehegtheid aan den Godtsdienst, enz. en zei, dat de Christenheid veel aan hem verloor, voornaamentlyk de Heilige Stoel; doch dat men zich over moest geeven aan de wille Godts, en hem bedanken wegens dat hy aan dien Vorst wel een Nazaat had willen verleenen die grootmoedig en krygshaftig was, en alle de vereischte hoedanigheden had om den Troon des Keizerryks waardiglyk te bekleeden. Maar wat zal men zeggen van die traanen en lofredenen? Zich byna opentlyk te verklaaren tegens een Vorst terwyl hy in 't leven is, hem onophoudelyk te dwars-

Droefheid van den Paus over de dood des Keizers.

boo-

boomen en zyne Vyanden in alle zaaken te begunstigen, en hem dan na zyne dood te beschreijen, kan men daar niet vry wat vreemdheid in vinden? Moest men de traanen van den Paus aan de staatkunde toeëigenen, of aan het berouw wegens het gedrag 't geen hy sedert zyne komst tot het Pausschap ten opzichte van dien Vorst had gehouden? Zou de Heilige Vader wel erkend hebben, dat hy ongelyk had gehad in hem zo tegen te weezen, en dat men zich niet rechtmatiger wyze kan stellen tegens de vervolging van een billyk Recht, en zich by d'andere Party voegen? Indien dit de reden was, moest men de traanen van zyne Heiligheid pryzen, zich over des zelfs droefheid verheugen, en 'er de heilzaame werkingen af verwachten. Men moest ze verwachten: want tot noch toe had men 'er geene gezien. De zaaken waren gestadig in den zelven staat; en alles wat men 'er af kon zeggen, was dat de Paus op nieuws d'Investiture van het Koningryk Napels aan den Kardinaal de Fourbin en den Herteg van Ueeda, welke de zelve voor den Koning Philippus van hem verzochten, had geweigerd, en d'excommunicatie tegens den Viceroy van Napels, in geval hy geen voldoening aan den Heiligen Stoel over de zaak der (a) Kerkelyke Vryheden gaf, tot na S. Pieter uitgesteld. Kort te vooren was dit werk overgedraagen aan een byzondere Congregatie; doch men kon niet voorzien, wat uitslag het zelve stond te neemen. 1705. Julie.

(a) Ziet het voorgaande Deel, pag. 221.

Maar om weder tot de dood van den Keizer te keeren. Alle de tekenen van droefheid, welke de Heilige Vader in deze gelegentheid liet blyken, gingen voor de bekendmaaking die daar af aan hem gedaan moest worden. Dewyl de Graaf van Lamberg de Brieven van den nieuwen Keizer ten dien opzichte noch niet ontfangen had, gelyk ook niet de continuatie van zyn Karakter, hield hy zich in zyn Kasteel opgesloten tot aan den 28sten. May, wanneer hy een Courier van Weenen kreeg met alle de Depeches die hy verwachtte. Straks stuurde hy den Secretaris der Ambassade naar het Vatikaan, om de gemelde bekendmaaking te doen, en met eenen den Brief van den Keizer Josephus aan den Paus over te leveren; waar na hy de zelve ook aan alle de Kardinaalen liet doen, en de complimenten ontfing die hy door hunne Edellieden aan hem deeden afleggen. De Heilige Vader liet terstond een Antwoord vervaardigen op den gemelden Brief van den nieuwen Keizer: maar vermits de zelve aan hem niet over-

1705. July. overgeleverd was als door den Minister van den Secretaris der Ambassade, wierd order gegeeven dat ze mede niet overgeleverd zou worden dan door een Edelman van den Nuncius Davia, en niet door den Nuncius zelven.

Wederkomst der Koninginne-Douairiere van Polen te Romen. De Koninginne-Douairiere van Polen, voor een wyl om zeer gewigtige redenen uit (a) Romen vertrokken, kwam op Woensdag, den 20sten. May, daar weder. Men weet niet, of zy reedts verstendigd was van het ongeluk, de (b) Keurvorstin van Beyeren, haare Dochter, overgekomen: altoos, zy wilde niet dat men haar op eenigerley wyze zoude inhaalen, noch zelfs dat iemand haar te gemoet zoude komen; weshalven zy zich zonder gerucht in de Stad liet voeren: en hebbende terstond haare komst aan den Paus doen bekend maaken, liet de Heilige Vader haar verwelkomen. Twee of drie dagen daar na ging zy den zelven bezoeken, en in den aanvang der Maand Juny voor de twede maal, wanneer zy hem met traanen in d'oogen verklaarde 't geen in Beyeren was komen voor te vallen, en hoe men aan de Keurvorstin d'intreede in de Keizerlyke Landen had geweigerd, zulks dat zy genoodzaakt was geweest weder naar Venetien te keeren; dat men de genoemde Vorstin ook d'Inkomsten, welke zyne Keizerlyke Majesteit aan haar had vergund, had ontnomen; en dat men haar mede ter zelve tyd haare Meubelen, Juweelen, Bagagie, en eigene Kinderen onthield: voegende daar by, dat zy ook noch de droefheid moest hebben van de Keurvorstin, haare Dochter, in dien deerlyken staat te zien zonder haar met eenige de minste somme te konnen bystaan; alzo zy zelve mede zich beroofd vond van haare Inkomsten in Polen, door een uitwerking van den Oorlog die zich sedert eenige jaaren aldaar had ontsteeken; en dat zy niet en wist waar zy haare Tafel langer af zou houden, en aan haare Stoet, hoe gering de zelve ook mogte weezen, de kost en andere noodwendigheden bezorgen. Zy vergat ook niet den Heiligen Vader voor oogen te stellen de droevige gevangenis van den Prins Jacobus, haaren oudsten Zoon, en het soort van ballingschap daar de Prins Alexander, haar andere Zoon, als toe veroordeeld was. Om kort te gaan, zy maalde hem haare ongelukken, welke in der daad zeer groot waren, zo beweegelyk af, dat de Paus zyne traanen niet binnen kon houden, en haar een eerlyk pensioen tot haar onderhoud deed verhoopen, met belofte van ook voor haare Kinderen,

(a) Zie het voorgaande Deel, pag. 109. en (b) pag. 296.

ren, zo veel als in zyn vermogen zou weezen, zorg te zullen draagen. Met deze vertroosting nam de bedrukte Koningin haar afscheid; verwachtende, wat de Heilige Vader ter gunste van haer zoude mogen onderneemen. 1705. July.

HOEWEL in het (a) voorgaande Deel, in de verhandeling van de zaaken der Maand May, reeds gezegt is, dat de Prins Eugenius het besluit had genomen van zich met zyn Leger over het Meir de Garda in het Bresciaan te vervoegen, en dat hy dit voorneemen gelukkiglyk ter uitvoering had gesteld, zal het echter niet ondienstig weezen dezen overtogt in het onderstaande Dagverhaal wegens de verrichtingen der wederzydsche Legers te begrypen; zullende zulks ten minsten dienen om den Leezer een onderscheidentlyk denkbeeld te geeven van de beweegingen der Troupen, van de plaatsen daar de zelve geschiedden, en van de voordeelen die zy op malkander behaalden.

LOMBARDYEN. Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen.

(a) Ziet het voorgaande Deel, pag. 282.

Dagverhaal der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen, opgesteld in het Keizerlyk Veldleger.

DEN 13den. May kwam tyding van den Generaal *Bibra*, dat 'er 20 Barken gereed waren om naar *Lasizio* gevoerd te worden: waar op besloten wierd derwaarts te marcheeren, en de Infantery in te scheepen; en dat de Ruitery, in driën verdeeld, de *Adice* overtrekken zoude, en naar *Roveredo* te rug keeren, en van daar over het hooge Gebergte, en door het Dal van *Pavia*, naar *Salo*, en eindelyk met alle de Keizerlyke Infantery te water, en met de Ruitery over land, zig by het Corps van *Bibra* vervoegen; trekkende nog dien zelfden namiddag het Keizerlyk Regiment van *Wirtemberg*, en het *Pruissische* van den Prins *Philips*, naar *Lasizio*: maar de Barken wat laat, en minder in getal, als men wel nodig hadde, aangekomen zynde, raakte alleen het eerste van de twee voorgemelde Regimenten over. Men zeide, dat de Vyand nog in zyne oude Posten aan de *Mincio* was.

Den 4den. marcheerde het *Pruissische* Regiment van den Prins *Lodewyk* naar het Meir, om het overscheepen des te meer te verhaasten; en wierd verkondigd, dat men 's morgens zou marcheeren, en bevolen dat de Bagagie even na middernagt voortgezonden, en een Leger by *Lasizio* betrokken zou worden. Thans bekwam men van *Weenen* de zeer bedroefde tyding wegens het overlyden van den Allerdoorlugtigsten en Onverwinnelyken Roomschen

1705. July. Keizer *Leopoldus* den Eersten, onzen Allergenadigsten Heer, die van allen zeer beklaagd wierd.

Den 15den. de Bagagie, volgens de gegevene ordre, voor uit gezonden zynde, braken alle de Troupen op: maar voor dat men de marsch begon, wierd aan alle de Generaals van het Keizerlyk Voetvolk en de Ruitery, als ook aan alle Officieren en Soldaten, bekend gemaakt de bedroefde tyding wegens het overlyden en de dood van zyne Keizerlyke Majesteit, Hooglofselyker Memorie, en met eenen hun indachtig gemaakt hunne voorige eed, trouw en pligt. De Marsch vervolgens begonnen, en men tot aan den oever by *Lasizio* gekomen zynde, hoorde men sterk kanonneeren. Zyne Doorluchtigheid de Generaal Veldmaarschalk meende in 't eerst, dat het by *Lago* was; en ordonneerde derhalven, dat men vier Veldstukken derwaarts zoude brengen: en hebbende zich met de grootste haast daar heen begeven, zag hy dat de Vyandlyke gewapende Barken de onze hadden doen te rug keeren. Des niettegenstaande nam de Koninglyke *Pruissische* Generaal van *Stieren* het deftig voorneemen van tegens *Vigilio* over te trekken, in spyt van de vyandlyke kanonneeringen; het welk de Vyand meenende te beletten, posteerde hy zich een kanonschoot van *Vigilio*: maar de vier Veldstukjes aangekomen zynde, en op de Vyanden begonnen hebbende te speelen, zagen zy zich genoodzaakt schielyk te wyken, waar op onze Transportbarken zonder verhindering hunnen weg vervolgden. Het Leger wierd tot *Lasizio* geformeerd; en zyne Doorlugtigste Hoogheid gaf ordre, dat een ander Regiment naar *Vigilio* zou trekken, en ons Kanon aldaar laten, tot meerder zekerheid van onze overtogt.

Den 16den., voor het aanbreeken van den dag, scheidde zich het Voetvolk van de Ruitery en van de geheele Bagagie. De eersten trokken alle te gelyk naar *Vigilio* om zich in te scheepen; en de laatsten toogen te rug naar *Roveredo*, om zich van daar over het Gebergte te voegen by het Corps van den Generaal *Bibra*. De overscheeping gelukte heel voorspoedig, zonder het minste ongemak; doch stond niet geëindigd te konnen worden dan na 2 à 3 dagen, dewyl maar alleenlyk het Regiment van den Prins *Philips* en twee Compagnien van het Regiment van *Anhalt* konden overkomen. Tegen den avond passeerde zyne Doorluchtige Hoogheid zelve het Meir, en nam zyn Hoofdquartier tot *Salo*.

Den 17den. wierd, behalven de twee gemelde Compagnien, de rest van het Regiment van *Anhalt* overgescheept, benevens veele Paarden der Officiers. Den zelfden dag kwam tyding, dat een goed gedeelte van onze Recruten hier omtrent aangekomen waren, trekkende op het Meir aan. Die van *Maximiliaan van Starremberg*, hebbende het zelve reeds over getrokken, en zig te samen gevoegd tot *Catrignano*, wierden met spoed door die van het Regiment van *Harrash* gevolgd.

Den 18den. geraakten de Regimenten van *Anhalt* en *Kanits* ten vollen over, en middelerwyl de voorgaande van *Maderno* over *Salo* in het Keizerlyk Leger by *Guando*, alwaar den 19den. de samenvoeging gelukkig geschiedde.

Den eigensten dag bezigtigden onze Generaals het Vyandlyk Leger, en hoe dat van *Dezenzano* tot aan de *Secchia* aan de voet van het Gebergte uitgestrekt

lag.

lag. Eenige Recruten voor het *Starrembergsche* Regiment kwamen aan; en de Veldrouw over het afsterven van den Keizer wierd aangenomen. 1705. *July.*

Den 20ten. wierd aan een Colonel en twee Overste Luitenants, nevens de daar onder behoorende Officieren en 1500 Gemeenen, bevolen de Vyanden uit het Kasteel of de Cassine *Ossetto*, ter rechter zyde van ons Leger, na de kant van *Brescia*, te doen verhuizen; en gaf zig een *Spaansche* Overste, die daar met 250 Man in lag, na een geringe wederstand (aangezien van de onzen maar 2 Officieren en 3 Gemeenen gekwetst wierden) als Krygsgevangens over. Door het kanonneeren der Vyanden op den 11den. en 19den. zyn van onze kant maar 2 Gemeenen gesneuveld, en 5 à 6 gekwetst. In tegendeel hebben de zelve den 11den., volgens het zeggen der Gevangenen van onze zyde veel meer schade geleden.

Den 21sten. wierden de 500 Man, die men te *Ossetto* gelaaten had, door 500 anderen afgelost; en den Overste-Wagtmeester *Bemeburg* van het *Reventlausche* Regiment met 200 Man na *Sabbia* gezonden, om zig aldaar te posteeren, en vervolgens het trekken van onze Ruitery daar voorby te beveiligen, mitsgaders op het land de vouragien te verzamelen, ten welken eynde hem een Krygs-Commissaris wierd mede gegeven. De overvoering der *Pruissischen* wierd dien dag volvoerd; en de daar toe gebruikte Schepen wierden alle naar *Torbole* en *Riva* gezonden, om de aldaar zynde en aankomende Recruten te eerder over te zetten. Van de Vyanden vernam men, dat het bemagtigen van *Ossetto* in der zelver Leger te *Navi* zo groot een ontroeringe had veroorzaakt, dat den Hertog van *Vendôme*, om het in rust te stellen, over *Brescia* 1000 Paarden tot onderstand derwaarts had gezonden; dewyl hy vermoedde, dat wy het zouden gaan aantasten. Zy deeden hunne Manschap uit een Dorp, niet verre van *Ossetto*, wederkeeren; lieten in het zelve niet dan een Wagt blyven; en voeren voort met zich te *Navi* te verschansen.

Den 22sten. viel niets zonderlings voor, als dat men vernam, dat in het Vyandlyk Leger nieuwe Manschap was aangekomen; en dat de 1000 Paarden, daags te vooren na *Navi* geschikt, te rug gekeerd waren. Tegens middernagt hoorde men uit onze Voorposten der Vyanden Trommel slaan; en den 23sten. met het aanbreken van den dag, zag men der zelver gantsche Leger in optogt, en de niet ver van ons Leger gelegene Heuvelen en Bergen bezetten. Zyn' Vorstelyke Doorluchtigheid de Prince *Eugenius* deed, zulks vernemende, niet tegenstaande al de Ruitery nog achter was, en beswaarlyk in drie dagen kon aanlanden, het Keizerlyke en Koninglyke *Pruissische* Voetvolk en het Regiment Dragonders van *Sinzendorf* nadeken, en nevens de 200 Paarden, welke onder den Oversten-Lieutenant *Pallavicini* van het *Viscontische* Regiment tot dien tyd toe alhier hadden gestaan, zonder uitstel voortrukken, met bevel van zich van de hoogte van *Govardo* tot aan *Sopraso* te posteeren, en door dat middel de gemeenschap met *Salo* te behouden; werwaarts den Overste *Zumjungen*, om te gebieden, wierd gezonden, en de Plaats met 2 à 300 Mannen versterkt. Midlerwyl zag men, van onze kant in beweging zynde, alle de Granadiers van den Vyand, en des zelfs volle Ruitery, door het Bosch langs den Berg afkomen, en de laatste na de Hoogte trekken

1705. July. die aan ons Voetvolk bevolen was te bezetten: maar wanneer ze gewaar wierden, dat ons Voetvolk zig daar al had gezet, en haar voorgekomen was, bleef zy in het Dal tusschen ons en des Vyandts Leger, gelyk mede hun Voetvolk op de Heuvelen en Bergen; dog zy begonden ons alstoen uit Stukken te beschieten, en wy te antwoorden: maar het duurde niet lang; en wy bekwamen ook niet meer als 3 à 4 zo Dooden als Gekwetsten. In dezer voegen bleef men van weerkanten, zonder iets het minste te onderneemen, een musketschoot van den anderen in slagordre staan: dog des namiddags zag men van der Vyanden Ruitery verscheidene heen- en wedertogten doen; en kreeg men narigt, dat de Vyand een vierendeel uurs agter het Gebergte een Legerplaats had afgesteeken, waar in zy omtrent ten 5 uuren allenskens toogen; laatende midlerwyl het Gebergte en de Hoogte wel bezet met Wagten. Hier op liet men van onze kant de Benden in hunne oude Legerplaats (ongeschonden, en zonder eene Tent afgebroken te weezen, gebleeven) trekken, en van yder Regiment duizend Man aan de Hoogte, alwaar men zig in volle slagorde had gesteld, staan. Door onze uitgestelde Granadiers wierden 10 Gevangenen van den Vyand ingebragt, en ettelyke, die met plunderen in de nabuurige Cassinen bezig waren, neder gehouwen. Ook kwamen 19 Deserteurs, zo te paard als te voet, overloopen. Deze bravade wierd door den Hertog van Vendôme persoonlyk bygewoond.

Den 24sten. wierd men uit de Tenten der Legerplaats, die zy den 23sten. hadden betrokken, en die onze Voorwagten duidelyk konden zien, gewaar, dat zy veel sterker dan wy waren; als mede dat zy by de *Chiesa* twee Batteryen aanleiden, om daar mede hunne Ruitery, wanneer zy gedrongen wierden, te dekken. Op ingekomen berigt, als of uit der Vyanden Leger eenig Volk naar *Salo* toog, wierd een Overste-Lt. met 90 Paarden en 40 Hussaren uitgeschikt, om gewisse kondschap in te haalen: en vermits deze niemand ontmoette, ging hy na *Trugolo*, met een voorneemen van des Vyandts Voorwagten aldaar aan te tasten: maar hy trefte onderwege des zelfs Bagagie aan, welke hy onder geleide van 80 Paarden van *Castiglione*, *Calcinato*, en andere Oorden naar zyn Leger deed komen. Op deze liet hy 20 van zyne Ruiters en alle de Hussaren los gaan, die zich ook aanstonds met de Vyanden vermengden. Hy volgde met zyne overige Manschap na, en geliet zich als of 'er noch meer kwam; 't geen de Vyanden deed stil staan, en, die niet neergehouwen wierden, de vlugt neemen. De onzen hadden al een deel Muylezels en Draagpaarden, nevens een grooten Buyt, by een; als uit der Vyanden Leger, in rep en roer geraakt, 1000 Paarden kwamen aanrennen, en de onzen genoodzaakt wierden met achterlaating van den meesten Buyt af te trekken; komende des avondts met het overige in het Leger aan, en hebbende maar een eenig Man verlooren, en van der Vyanden 80 over de 50 neergesabeld.

Den 25sten. wierd aan de Recruten, daags te vooren te *Salo* aangeland, bevolen hier in het Leger te komen: en op den namiddag begon de Vyand uit 10 Stukken op ons Voetvolk te schieten; maar was aan het zelve belast zich, zo dra als men het Geschut op der Vyanden Batteryen zag voeren, onder aan de voet van het Gebergte, en alzo buiten bereik van de Stukken, te zetten. Wy kreegen niet

meer

meer als 2 Dooden en 4 à 5 Gekwetsten. In tegendeel liet men van onze kant, 1705.
en ter plaatse daar de Vyand een Battery had gehad, onze Stukken los branden; July.
en deed men daar mede, zo als men oogschynlyk bespeuren kon, onder zyn Volk vry veel schade. Op dezen dag zyn te *Salo* andermaal 600 Man Recruten voor den Oversten *Zumjung* aangekomen. Men kreeg van den Generaal van *Leiningen* bericht, dat hy heden met de Ruitery te *Sabbia* stond aan te landen; en liet aan den zelven weeten, dat, dewyl de Ruitery van het trekken door het Gebergte vermoeid was, men aldaar een dag zou rusten, en zich echter gereed houden om op het eerste bevel te konnen voort rukken.

Den 26sten. verstond men uit Overloopers, dat ons Geschut daags te vooren groote schade had gedaan: Dat, ingevalle men daar mede aanhield, het Kanon van de Vyanden zou moeten swygen: Dat zy zich in hun Leger meer en meer verschansten, en verscheidene Reduiten lieten maaken: Dat zy voor de Bruggen, die zy achter hen over de *Chiesa* hadden, Schansen deeden opwerpen; En dat heden de overige Manschap uit *Piemont* in hun Leger zou aanlanden. De Graaf van *Leiningen* is in het onze aangekomen, zo als heden mede de Keizerlyke en *Pruissische* Ruitery, waar van de eerste over de *Chiesa*, en de laatste aan de kant is gelegerd. d'Overste *Lt. Pallavicini* heeft zich met zyne 200 Paarden by de Keizerschen gevoegd.

Den 28sten. zyn voor het *Konings* Regiment 400 Man Recruten in ons Leger aangeland: en tegen den avond bekomt men tyding, dat de *Spaansche* Manschap, die by *Navi* heeft gestaan, opgebroken en na *Pollozuolo* getoogen is.

Den 29sten. zond men uit ons Leger een groot Detachement langs de *Chiesa* om te vourageeren; het welk met veel gevaar gemengd was, te meer dewyl de Vourageurs in de Huizen, die daar stonden, gegaan waren, en het grootste gedeelte zeer dronken was geworden: dog by geluk bleven de Vyanden in hun Leger stil, zo men gist om dat zy dien dag een Detachement gedaan hadden, 't welk gecommandeerd wierd door den *Groot-Prioor de Vendôme*, en volgens het verhaal van Overloopers in 12 Batailions, eenige Compagnien Granadiers, en 10 stukken Kanon bestond; den weg nemende, zo zy meenden, naar *Brescia*, om vervolgens naar het *Milanees* te gaan. Wy deden daar op de Wagt tot *Offetto* verdubbelen, om die Post te beter te bewaren; hoewel men gelooft, dat het gemelde Detachement in het *Bresciaan* zal blyven.

Den 30sten. deeden de Vyanden een ander klein Detachement, het welk men zegt tot *Torbole* gebleven te zyn.

Den 31sten. kreeg men kondschap, dat de Vyanden een Brug over de *Chiesa* geslagen hadden, omtrent drie vierendeel uurs van ons Hoofdquartier. De Prins *Eugenius* ging daar op uit om te recognosceeren, en bevond, dat zy niet alleen de Brug geslagen, maar ook een goed hoofd aan de linker zyde van de *Naviglio* hadden. De Vyanden zonden 500 Ruiters om hen te attaqueeren; dog wierden met verlies van 10 Man gerepousseerd: en wy verloren 6 Ruiters. Daar na avanceerden zy tot aan een Landhuis, niet meer dan 500 schreeden van onze Voorwacht afgelegen, welke Post hen meester maakt van de *Naviglio*.

1705. July. *glio.* Hier op wierd de Prins *Alexander van Wirtemberg* met 1000 Musquetiers, 200 Granadiers, 500 Paarden, en 4 stukken Kanon derwaarts gezonden. 's Avonds ten 8 uuren begon men te attaqueeren; en de Vyanden wierden wel haast van de Voorplaats, die door een dikke Muur omringd was, verdreeven: dog zy retireerden tot in 't binnenste van het Huis, alwaar men veele moeite vond om hen te forceeren, vermits zy door drie Regimenten ondersteund wierden, die men egter den geheelen nagt het passeeren van de *Naviglio* belettede, geduurende welken tyd ons Volk verscheidene reizen uit en in het Huis ging, behalven in een Kelder, daar eenige Soldaten in geweeken waren: en men doodde dien tyd veele Vyanden. Dog alzo men niet van voorneemen was die Post te behouden, retireerden zig de onzen voor 't aanbreken van den dag, om voor het vyandlyk Kanon niet te zeer bloot te staan. Deze actie heeft ons 150 zo Dooden als Gequetsten gekost. De vier vyandlyke Compagnien Granadiers, die in 't Huis waren, zyn alle gesneuveld, behalven 40 Man die men gevangen heeft, en eenige die in de Kelder waren. Zo haast als wy weg waren gegaan, namen de Vyanden weder post in het Huis, 't welk wy uitgebrek van stroo niet konden in den brand steeken: en zy hebben een Linie van communicatie tot aan de *Chiesa* getrokken.

Den 2den. Juny trok de Generaal Major *Roccavione* met een Detachement van 1000 Voetknegten en 500 Paarden over *Ossetto* na de Valeye van *Navi*.

Den 3den. vourageerden wy na de kant van *Salo*. De Vyanden vertoonden zich dagelyks met gewapende Barken op de Rivier, en kwamen tot by *Riva*. De weg na *Ossetto* wierd breder gemaakt; het welk geloven deed, dat wy in 't kort naar die kant zullen marcheeren.

Den 4den. quamen in ons Leger de Recruten voor het Regiment van den Prins *Guido van Starremberg* en voor dat van *Zumjung*; het welk een versterking is van twee goede Batailllons. De *Franschen* plonderen het geheele Land. Heden hebben zy het schoone Dorp *Goyonne* geruïneerd, waar over de *Venetianen* niet weinig te onvreede zullen zyn. Onze grove Bagagie begint heden over *Ossetto* naar de kant der Valeye van *Navi* af te zakken; zo dat het Leger wel haast zal volgen.

Dezen dag gaf men ook order, dat alle de Bagagie het Detachement, 't geen men voorheen naar *Navi*, onder het gezag van den Generaal Majoor den Graave *Roccavione*, gezonden had, zoude volgen; waar op de Infantery noch dien avond begon te marcheeren. Men gaf mede bevel, dat de Recruten, welke in aantogt waren, niet langs dezen weg, maar den kortsten, naar den gemelden Graaf *Roccavione* zouden trekken. Dezen wierd aanbevolen, zorg te dragen om naauwkeurige kondschap van de Vyanden in te halen, en wel op zyne hoede te zyn.

Den 5den. wierd de Koninglyke *Pruissische* Bagagie noch naar *Navi* gezonden, en het Corps van den Graaf *Roccavione* met het Regiment te voet van *Bagni* uit het Leger versterkt, waar by ook noch gevoegd wierden de Soldaten

van het Koninglyk Regiment. Hy bezag de 100 Man recruten; benevens eenige Paarden voor het Regiment van *Visconti*. 1705. *July*.

Den 6den. vervolgden de Vyanden met groote meenigte tot ons over te loopen: maar hunne narigten waren zeer verschillende; zeggende eenige, dat de zelve een groot Detachement uit hun Leger gedaan hadden. Andere wisten daar niets af. Niettemin liet men zulks aan den Graaf *Roccavione* weeten; en wierden verscheidene op party uitgezonden onder den Oversten-Lt. *St. Amour* den Sergeant-Majoor *Eben*, en den Heer *Splein*, Overste-Lt. der *Hussaren*. Noch wierd dien dag naar het Leger van den gemelden *Roccavione* de Bagagie van de Generaliteit en de Ruitery voort gezonden, benevens noch 350 Man recrutes, met eenige Paarden voor het Regiment te paard van *Lotharingen*.

Den 7den. begon de Bagagie aan het Leger te naderen, zynde nog alle het Gebergte niet gepasseerd, dewyl de wegen zeer moeijelyk waren, en zy daarom langsaam voort trokken. Vermits 'er een sterke tegenwind geduurende twee dagen gewaaid heeft, konden geen Recruten over het *Meir de Garda* komen: maar van daag het weer gestild zynde, hoopt men, dat de zelve daar over zullen raken. Van het Corps onder den Generaal *Roccavione* heeft men geen narigt; waar door men niet weet of de Partyen, gisteren derwaarts gezonden, aldaar gearriveerd zyn. De Deserteurs, van daag aangekomen, weeten geen nieuws te verhalen, zynde nog alles in hun Leger in den voorigen staat; en zeggen, dat 'er geen Detachement uitgezonden was, gelyk gisteren eenige berigt hadden.

Den 8sten. alle de Bagagie eindelyk het Gebergte naar *Navi* gepasseerd zynde, begon men 4 Veldstukjes en eenige Artillerywagens derwaarts te zenden. Daar na wierd een groote vourageering gedaan, zynde gedekt door een Oversten-Lieutenant van het *Zinzendorfsche* Regiment: en niettegenstaande de Vyand zich met meer dan 600 Paarden vertoonde, wierd de zelve gelukkiglyk volbragt, zonder eenige hinderpaal te ontmoeten. Onze Partyen, den 6den. uitgegaan, kwamen weder te rug, zonder iets opgedaan te hebben; maar de Overste-Lieutenant *Splein* met zyne Hussaren had 25 zo Paarden als Muilezels van de Vyanden weggenomen, brengende de zelve met noch eenige Gevangenen in ons Leger.

Den 9den. kwamen over het *Meir* 450 Mannen recruten voor het Koninglyk Regiment in ons Leger aan, na dat de zelve twee dagen tot *Riva*, wegens tegenwind, hadden moeten stil leggen. De Deserteurs berichtten, dat des anderendaags uit het vyandlyk Leger vertrekken zouden twee Regimenten te voet en een te paard, doch waar na toe, wisten ze niet, loopende daar van verscheidene geruchten, waar af eenige wilden dat ze naar *Mantua*, andere weder naar *Piemont*, zouden gaan, alwaar, na het voorgeven, de Vyanden vastgesteld hadden *Turin* te belegeren, of ten minsten te bombardeeren. Men bekwam van den Generaal *Roccavione* bericht, dat sedert twee dagen aldaar ettelyke 100 Mannen recruten, Ruitery, voor verscheidene Regimenten aangekomen waren.

Men

1705. July. Men had weder Partyen uitgezonden onder den Oversten-Lt. *St. Amour* en den Sergeant Majoor *Eben.*

Den 10den. wisten de Deserteurs niets te zeggen van het vertrekken der drie vyandlyke Regimenten, waar van gisteren gewag gemaakt was: maar zy verhaalden, dat heden uit hun Leger een sterk Detachement gedaan zoude worden, zonder te weeten waar na toe; en dat daarentegen in het zelve 12 Bataillons aangekomen waren, zullende des anderendaags noch van drie andere gevolgd werden: het welk doch meerder zekerheid vereischte. Men heeft ook weder gevourageerd; en de Vyanden hebben zich als vooren stil gehouden: en was ons Escorte maar eenige honderd schreeden van den Vyand afgeweest, zonder het geringste te onderneemen; en onze Vouragiers kwamen gelukkiglyk in het Leger te rug.

Den 11den. waren de ingebragte kondschappen met malkander gantsch niet overeenkomende; en verstond men uit Overloopers, dat, in stede van de jongst gemelde 12 Bataillons, maar een Bataillon in hun Leger was aangekomen, en de Karabyners nog verwagt wierden.

Den 12den. kreeg men tyding van *Roveredo*, dat 'er van de *Keur-Paltsische* Volkeren dagelyks eenige aankwamen, en zy over zulks eerlang by ons zonden konnen weezen. De Vyanden houden zich zo digt ingeslooten, dat onze Partyen, die alle dagen uitgaan om het een en ander uit het achterste gedeelte van hun Leger te betrappen, weinig of niets opdoen. Het deserteeren der Vyanden blyft sterk, zo te voet als te paard, aanhouden. De op heden aangekomene zeggen, dat by de Vyanden nog een Battaillon was aangeland.

Den 13den. is gantsch niets voorgevallen, of iets uit ons Leger te berigten geweest: maar den 14den. wierd men zo door Overloopers, als andere narigten, verzekerd, dat het Vyandlyk Leger dagelyks met nieuwe Manschap te voet en te paard wierd versterkt, en den Hertog van *Vendôme* te rug verwagt. Om het *Paltsische* Voetvolk, aan het *Meir* genaderd, over te voeren, zyn den Oversten *Geelhoorn* zo veel Schepen, als men heeft weeten by een te brengen, naar *Riva* toegezonden. Tegen den avond wierden ons, in voldoening van de Gevangenen die de Vyand ons by het los laaten van de in *Ossetto* geligte *Spanjaarden* schuldig was gebleeven, 1 Overste-Lieutenant, 4 Capiteins, 4 Lieutenants, 10 Vendrigs, 19 mindere Officieren, en 124 Gemeenen, nevens een Proviandmeester en 11 Geyten, uit het *Milanees* ontboden, toegezonden. Een van onze uitgewezene Partyen te voet is onder der Vyanden Vouragiers gevallen; maar heeft met agterlaating van 3 Dooden en 12 Gevangens moeten wyken.

Den 15den. verstond men nader, dat in der Vyanden Leger de Karabyners, het Regiment Kurassiers Royaal, twee andere Regimenten te paard, de Brigade van het Regiment van *Piemont*, en den Hertog van *Vendôme* zelve verwagt wierden; maar nog niet als een Bataillon van *Esile de From* daar in aangekomen was. Den Overste Lt. *Procone* van het *Harragsche* Regiment en de Baron van *Comus*, nevens de Gevangens, aangekomen zynde, wierd bevolen met den

Vyand

Vyand op een bestemde plaats tusschen de beyde Legers af te rekenen, hoe veel 1708.
Gevangenen sedert de aankomste van den Prins *Eugenius*. tegens malkanderen *July*
waren uitgewisseld, en men den anderen schuldig was gebleeven; 't geen men bevonden heeft van de kant der Vyanden nog a Capt. 4 Lts. 4 Vendrigs, 7 mindere Officieren, 20 Muskettiers, en 5 Ruiters te wezen; welke zy ook aangenomen hebben uit het *Milanees* ons te zullen laten toekomen. Het *Keur-Paltsische* Regiment van *Saxen-Meiningen* is toen mede over het *Meir* gekomen; en den volgenden dag zoude het ander volgen. Men heeft uit het gemelde *Meir* eenige kleine Vaartuigen over land herwaarts doen brengen, om daar mede by *Soprapon* verscheidene bruggen over de *Chiesa* te laten slaan.

Den 16den. is het *Paltsische* Regiment van *Oestelbag* te *Carnigan* ontscheept; dog zoude niet voor den volgenden dag hier konnen komen, om dat de Bagagie en Tenten daar af nog aan de overzyde van het *Meir* waren. De *Keur-Paltsische* Ruitery is niet verre van onze Manschap te *Roccavion* genaderd.

Den 17den. bleef men nog alle noodige dispositien maken tot de overtogt der swaare *Paltsische* Bgagie, welke den 18den. door de Vyandlyke Vaartuigen op het *Meir* nog opgehouden wierd: doch zy konden niet beletten dat eenige van de ligte over het Gebergte, en het Regiment *Keur-Paltsische* Dragonders by den Veld-Oversten *Roccavion* aankwamen, gelyk mede den 19den. het Regiment Ruiters, en een goed deel van de eerst genoemde Bagagie. Van den Oversten-Lieutenant der Artillery *Steenbergen* kreeg men narigt, dat hy met de Trekpaarden te *Riva* was aangeland, en, door dien de nodige Schepen om de Bagagie over te voeren reedts gehuurd waren, zyn weg over het Gebergte had genomen. Ook wierd alstoen den zelven bevel toegeschikt, om zig met zyn voortrekken te haasten: Overloopers kwamen zeggen, dat de Vyanden daags te vooren hunne Granadiers, en van ieder Compagnie nog 4 Man in de door hen verschanste Landhoeve over de *Naviglio* hadden gezonden, gelyk ook heden nog 4 Man van ieder Vaandel, op een vermoeden dat wy ons aan deze kant zouden bewegen.

Den 20sten. geraakte al deBagagie over het Meir; toogen de beyde *Paltsische* Regimenten te Voet van *Salo* naar *Ossetto*; en maakten de Vyanden veele bewegingen, zonder dat men te weeten kwam waar die op zouden uitdraaijen.

Den 21sten keerde een Detachement, den voorigen dag de hier boven gemelde Bagagie nagescbikt, wederom; wierden de Quartiermeesters en Fouriers naar de Manschap onder den Veld-Oversten *Roccavion* gezonden, om aldaar een nieuwe Legerplaats af te steeken, benevens de nog agter gebleeve Bagage; bevel gegeven dat het gantsche Leger zig ten optogt gereed had te houden, om de volgende nagt door het Dal van *Ossetto* naar den Generaal *Roccavion* te trekken, en in stilte de nieuw gemaakte Legerplaats te komen beslaan; en ten dien einde aan den Oversten *Zumjungen* belast met de Bezettingen uit *Moderna* en *Salo* des nagts ten 11 uuren aan de Brug by *Sopra-Porto* te komen staan; en den Oversten *Geelboorn* om met de Manschap, naar *Garnion*, *Conspion*, *Lunon* en *Prata la Fama* gestuurd, over het Meir te gaan, ten einde *Riva* en *Torbole* beide wel te

1705. July. bezetten, de beide Bataillons, uit *Beyeren* in aantogt, by zig te houden, en aldus de voornoemde Posten, als mede de Landen omtrent *Roveredo*, tegens alle vyandlyke aanvallen te dekken.

Den 22sten. brak men, alles gereed zynde, op; en wierd in het Dal van *Offetto* een te vooren uitgeziene Post door de Granadiers en een gedeelte van het Voetvolk bezet, om, ingevalle de Vyanden onze Agterhoede mogten willen aangrypen, de zelve te konnen onderschragen: maar dewyl aan de Stukken, met de Bezetting uit *Salo* getogen, iets was gebroken, en dat derhalven den Overste *Zumjungen* niet zo vroeg, als men verwagt had, by ons kon komen, wierd den optogt laater, als gedagt was, ondernomen. De Ruitery en het Geschut volgde door het Dal van *Offetto* den gewoonlyken weg; en het Koninglyke *Pruissische* Voetvolk toog ter regter en slinker hand langs twee wegen voort, en wel met zo groot een stilte, dat, schoon de Zon al twee uuren was opgeweest eer onze laatste Krygsbenden in het Dal kwamen, het egter met alles gelukkig, en zonder dat de Vyanden iets van ons voorttrekken wisten, daar door geraakte: maar dewyl zulks den gantschen dag duurde, moest een gedeelte van het Keizerlyk Voetvolk, en al de Bagagie, een uur buiten de Legerplaats blyven. Van het Gros kwam de slinker Vleugel by *Brescia*, de regter omtrent *Torbole*, en de Middelhoede te *Roncadello*, met Brood voor vier dagen van *Navi* medegenomen, leggen; en de Vyanden eindelyk gewaar zynde geworden, dat wy in beweging waren, ontboodten hunne Vouragiers, daags te vooren uitgezonden, te rug, en braken, na het afbreeken van hunne Bruggen over de *Chiesa*, mede op.

Den 23sten. kwam al het agtergeblevene van den voorigen dag in onze Legerplaats; verstond men, dat de Vyand naar *Montechiari* was getoogen; en ging den Overste-Lieutenant *St. Amour*, en den Overste-Wachtmeester, die vervolgens verscheide Gevangenen herwaarts schikten, op kondschap tot onder *Bagnolo*. De Ritmeester *Hoberg*, daags voor ons opbreeken met honderd Paarden op buit uitgegaan, en digt aan het Leger der Vyanden in hinderlaag gaan leggen, is dezelve, als zy in vollen optogt waren, gevolgd; trof hunne op wagens geladene Schipbruggen aan; spande van de trekkende Beesten 70 daar voor uit; maakte de daar by zynde 40 Mannen af; zond een Commissaris en twaalf Gevangenen herwaarts; en rukte wyders naar *Castiglione*. Wy kregen dien dag 250 *Savoissche* Recruten, en 40 Paarden tot remontering.

Den 24sten. vernam men uit Kondschappers, dat de Vyanden den dag te vooren over hals en kop van *Bagnolo* waren opgebroken; 't geen ons, om de zelve na te jagen, heden dezen middag ten een uur zulks mede deed doen: maar een swaare regen, en de aankomende nacht, deed ons, wanneer wy verstaan hadden dat de Vyanden naar *Minerbio* toogen, een myl over de Brug Gatel in slagordre de nacht over stil staan.

Den 25sten. bragt in 't voorttrekken van ons Leger den Overste-Wagtmeester *Eben*, behalven 30 den voorigen dag gezonden, noch 10 Gevangenen en eenige Paarden in het zelve, nevens bericht dat de Vyanden noch niet alle over de *Molla* waren, en ten deele by *Minerbia* stonden. Wy rukten daar op,

ster-

sterker als eerst, nederwaarts voort; maar vonden de wegen zo eng en kwaad, dat men, om in twee kolommen te marcheren, ter slinker en rechterzyde gedurig bruggen over de Graften, die men ontmoette, moest maken; invoegen dat des avonds ten zes uuren maar een gedeelte van het Leger aldaar kon aanlanden: doch de Granadiers wat eerder aangekomen zynde, onderstonden zy de Vyanden by *Minerbia* van naby te bezichtigen; maar vonden hen zo voordeelig begraven, dat men niet wel by de zelve zou hebben konnen komen: weshalven men goed vond ons Leger een halve myl van daar neder te slaan. 1705. July.

Den 26sten, brak men, alles vaardig zynde, weder op, en kwam nevens de Bagagie, van *Roncadello* ontboden, en die door 150 Paarden onder den Overften-Wagtmeester *Eben* gedekt wierd, tusschen *Maclo* en *Lageato* legeren.

Den 27sten, rukte men in drie kolommen voort naar *Orago* aan de *Oglio* De Prins *Eugenius*, voor uit geschooten, kwam ten 9 uuren aldaar aan, om het een en ander te bezichtigen; bevond, dat de Vyanden alle kleene Posten aan de overzyde versterkt, bezet, en tusschen de zelve Wagten te paard, als ook eenig Voetvolk in de Graften had gesteld: en dewyl de marsch langwylig viel, kwam eerst ten 4 uuren namiddag een gedeelte van 't Voetvolk benevens het Geschut, en het overige op den laten avond, by hem aan. Men deed 30 Stukken op een hoogte voeren; verjoeg daar mede niet alleen der Vyanden Wachten te paard, maar ook het in de Graften geleide Voetvolk; en deed daar op de Granadiers naderen, om te zien hoe men de zelve met mede gebrachte Schuiten zou konnen overzetten, en post aan de andere kant doen vatten, en als dan Bruggen te slaan: doch dit had zyn swaarigheid, om dat de Vyanden het water uit de Canaalen naar de *Oglio* geleid hebbende, de Rivier zeer geswollen was, en ongemeen snel stroomde: maar een waadbare plaats gevonden zynde, deed de Prins *Eugenius* de Ruitery daar over zo gaan als swemmen; waar door de Lt. Veldmaarschalk Grave van *Serini*, de laatste van dat Geslacht, en een dapper Veldoverste, het ongeluk had van van zyn paard te vallen, en nevens eenige, die hem wilden helpen, te verdrinken. Terwyl men de volgende nacht bezig was met het maken van onze Brug, verlieten de Vyanden de Post *Civita* aan geene kant.

Den 28sten, kreeg men in den morgenstond onze Brug gereed, en toog het Voetvolk daar over, gelyk ook de overige Ruitery, waar van 'er noch 5 à 6 verdronken. Tegens de middag gaven zich 100 *Spanjaarden*, die in het Slot *Calce* lagen, op bescheidenheid over en kwam het Leger daar by langs een Canaal, en met de rechter Vleugel by *Civita* leggen.

Den 29sten, wierd een vyandlyke Wagt van vier Man by *Soncino* door den Rittmeester *Rozenzweig* geslagen. Van de Vyanden kwamen veele in *Spaanschen* dienst te paard, zynde meest geborene *Duitschers*, overlopen.

Den 30sten, wierd den Overften *Geelhoorn* bevel toegeschikt om eenige swaare Stukken en Oorlogsbehoeftens uit *Tirol*, nevens de uit *Duitschland* aangekomene Batailllons en Recruten, over het Meir naar *Salo* laten voeren; en wierden den zelven 300 Paarden onder den Oversten *Batée* te gemoet gezonden.

Den 1sten, July stond de Vyand noch by *Soncino* met de rechter, en te *Sanevolte*

1705. July. *volte* met de slinker Vleugel; gingen wy vourageeren; en bekwam men tyding, dat 6 *Spaansche* Bataillons uit *Pallazuolo* getogen waren, 6000 zakken Meel in het water geworpen, en daar in 200 Man gelaten hadden. De Prins *Eugenius* schikte de gemelde Bataillons den Generaal *Visconti*, den Prins van *Lotthåringen*, en den Grave *Roccavione*, met een deel Ruiters en den Oversten *Wilstorf*, nevens alle de Granadiers, na, welke de zelve ook een half uur van *Bergamo* achterhaalden; voort met den degen in de vuist aangreepen; en, wanneer de Granadiers aangekomen waren, omringden. Zy, zich verlooren ziende, sloegen de Chamade, en gaven zich met aflegging van het geweer als krygsgevangens over; behalven den Oversten *Lowvigni*, die met zyn Regiment over het Gebergte van *Bergamo* is ontkomen. De Generaal *Taralbo*, 1 Overste, ettelyke Lt. Collonels, 19 Officieren, en over de 500 Gemeenen zyn gevangen. Ook heeft zich de vorige nacht aan den Generaal Wachtmeester *Harsch* en den Oversten Grave *Wallis* de *Spaansche* Bezetting in *Pontoglio*, bestaande uit 1 Oversten-Lt., 5 Capiteins, 6 Lieutenants, en 200 Gemeenen op discretie overgegeeven.

Op bekomen narigt, dat de Vyand stond op te breeken, wierd den 3den. de Ritmeester *Hoberg* met 100 Paarden op kondschap uitgezonden. Hy ontmoette onze Vouragiers; en vermits zy zich te verre begeeven hadden, en te zeer verstrooid waren, stelde hy zich voor hen, dewyl hy door voor uitgezondenen berigt was, dat de Vyanden, ten 14 uren uit hunne Legerplaats by *Soncino* opgebroken, hem op het lyf meenden te vallen; gelyk ook in der daad geschiedde. Hy verweerde zig met de hem toevertrouwden niet alleen zeer wel; maar deed ook zelfs de Vyanden met verlies van maar 4 à 5 der zynen, en van een Vyandlyken Standaard, die, al in de hand hebbende, hem ontviel, en het neerhouwen van verscheidene, en daar onder een Officier van de Hussaaren, deinzen. Hier op wierd d'Overste-Wagtmeester *Eben* met 150 Paarden den Vyand nageschikt, om te zien werwaarts hy zich zou wenden: en men kreeg van *Palaszuolo* narigt, dat men de volgende nagt de Mineurs stond aan te brengen.

Den 4den. zond de bovengemelde Overste-Wagtmeester 6 Gevangenen herwaarts, (te *Calzo*) met berigt dat hy den Vyand op den voet volgde: dat hy deze Soldaaten uit *Romenengo* (daar in zy, zo zy voorgaven, tot Sauvegarde gelegt waren) had geligt, om dat het niet gebruikelyk was 6 Man op Sauvegarde te leggen: en dat de Vyand, over *Cremona* getogen, zig te *Ambriano* op den weg naar *Lodi* had neer geslagen. Men verstond wyders, dat de onzen met het brengen van de Mineurs voor *Palaszuolo* 16 Dooden en 50 à 60 Gequetsten hadden bekomen; egter hunne Post behouden; en den arbeid zodanig voortgezet, dat de Vyanden een uur voor den dag verzogten te verdraagen, en, 280 Man sterk, benevens een Oversten-Lieutenant en 5 Capiteins, gedwongen waren zich op bescheidenheid over te geeven. Deze Post was zo versterkt, dat men de zelve, indien ze wel verdedigd was geweest, zonder zwaar Geschut daar voor te brengen niet licht zou gewonnen hebben: en had men in de zelve, behalven

de

de Ammunitie van Oorlog en Krygstuig, 2 stukken Geschut, even veel Petarden, en, behalven 6000 zakken Meel, in het water gesincten, nog eenige honderd Mudden Koorn gevonden. 1705. *July.*

Den 5den. kwamen de op kondschap uitgezondene berigten, dat de Vyand by *Ambriono* was blyven staan; 3000 Man naar de *Adda* had geschikt; en, zo zy gisten, ook zyn Bagagie mede derwaarts gezonden, vermits die nog niet in des zelfs Leger was aangekomen. Van onze kant is men nog in de oude Legerplaats, en heeft zig tot nog toe niet konnen bewegen, om dat men wegens de levensmiddelen verscheidene dingen heeft te beschikken, als mede het uit *Tirol* ontbodene swaar Geschut verwagt.

Den 6den. verstond men, dat de Vyand niet alleen nog in zyne voorige Legerplaats stond, maar zig daar in ook verschanste; en dat hy na de *Adda* niet drie, maar 5000 Soldaaten had geschikt. Men zond dien dag den Oversten-Lieutenant den Baron *Breone* naar *Camisano*, om over het uitwisselen van wederzyds Gevangenen te handelen en vereffening te maaken: maar dewyl der Vyanden Gelastigden te laat verscheenen, keerde de gemelde Overste-Lt. onverrigter zaake te rug; wierd de samenkomst tot des anderendaags uitgesteld; en toonden zy tot het uitwisselen der *Spaansche* Gevangens niet veel lust te hebben. Het swaar Geschut, eenig Voetvolk, en Recruten voor den Generaal van *Leiningen*, als ook een getal Remonteer-Paarden, zyn over 't *Garder-Meir* te *Sala* aangekomen.

Den 7den., wanneer de Ritmeester *Hoberg* met sestig Paarden was uitgezonden, om der Vyanden Leger van naby te bezigtigen, ontmoette de zelve 50 *Franschen*, die in een Landhuis weeken: en vermits hy de zelve met zyne 60 Ruiters niet kon aantasten, liet hy zulks weeten; en wierden hem nog 200 andere Paarden en 200 Granadiers toegeschikt: dog deze onderwege berigt werdende als of de voornoemde 50 Franschen waren ontkomen, en de Generaal der Ruitery zig even daar buiten onthield, zond hy de Granadiers te rug: maar dewyl dit berigt valsch was, wierden ze weder derwaards gestuurd; dog zyn nog niet wedergekeerd: maar als heden gemelde *Franschen* uit hunne schuilplaats meenden weg te sluipen, zyn de zelve door den Oversten-Wagtmeester met 20 Man ingehaald, aangetast, 6 daar van neergehouwen en hun Commandant, zynde een Lieutenant, swaar gekwetst, en de overige 43 gevangen ingebragt. Op de tyding dat te *Soncino* 400 Vyandlyke Paarden waren aangeland, is den Overste Grave van *Keblen* met 500 Man derwaarts, om te zien of hy den zelven afbreuk kon doen, of hen ten minsten aldaar insluiten. Den Overste-Lt. wegens het uitwisselen der Gevangens andermaal te *Camisono* geweest, is onverrigter zaake te rug gekomen; door dien de Gelastigden van de Vyanden alles, om verslag daar van te doen, hebben overgenomen, onder voorgeven dat zy niet gemagtigd waren om over een algemeene, maar alleen een particuliere wisseling te handelen: en van onze kant wil men zonder de *Spanjaards* niet eenen *Franschman* slaaken. Het opbreeken is ons tegen morgen aangezegt, en het commando aan de *Oglio* aan den Generaal Wagtmeester

1705 July. *Harsch* gelaaten. Alle de Vyandlyke Gevangenen, zo *Spaansschen* als *Franschen*, zyn te *Palaszawl* gebragt, om aldaar bewaard te worden.

SAVOYEN en PIEMONT. Wederzydsche Krygsverrichtingen.

MEN heeft (a) hier voor gezien, dat den Hertog van Vendôme zich persoonlyk had bevonden by de bravade van den 23sten. May. Sedert was hy naar Piemont getoogen, en scheen besloten te hebben de Stad Turin te belegeren; gelyk wy daar (b) elders eenig gewag af hebben gemaakt. Den 8sten. Juny sloeg hy zich met zyne Troupen, welke op negen-en-dartig Bataillons en negen-en vyftig Esquadrons begroot wierden, te Saluggia neder. Zyn voorneemen was de Doria tegen over die Plaats te passeeren: maar hebbende deze Rivier weezen bezichtigen, vond hy, dat ze aan d'andere zyde allerwegen met de Troupen des Hertogs van Savoyen bezet was, en dat het al te gevaarlyk zou weezen hen aldaar te willen overweldigen; weshalven hy het besluit nam van naar de kant van Ivréa te trekken, 't geen den Hertog van Savoyen hem niet kon beletten. Den 11den. legerde hy zich twee myien van de genoemde Plaats, passeerde den 12den. over twee Bruggen de Doria, en avanceerde tot aan Sarabino. Den 13den. toog hy voort naar de Vlakte, en kwam in het Campement 't geen de Savooische Krygsbenden beslagen hadden, welke op zyne aannadering des morgens waren opgebroken, en naar Chivas geweeken. De Franschen hadden verbreid, dat de Savoyaarder, wanneer hun Leger derwaarts kwam te trekken, dit Stedetje zouden verlaaten: doch zy vonden zich in hunne meening bedroogen; hebbende zyne Koninglyke Hoogheid het zelve, dewyl het ook noch ten anderen van een zeer voordeelige gelegenheid was, zodanig doen versterken, dat het door een formeele belegering gewonnen moest worden: want van deze Plaats, leggende niet verre van de Po, was een Linie van communicatie tot aan de genoemde Rivier gemaakt, behalven noch een andere voor de Rivier tot aan het Kasteel, en eenige Werken meer; zulks dat 'er de Soldaaten den naam van het *nieuw* of *klein Verua* aan gaven. Daarenboven had men een Brug van gemeenschap over de Po geslagen, door middel van de welke alle dagen zo veel varsch Volk in de Stad gezonden kon worden als de nood mogt komen te vereischen. Den 16den. vertoonde zich het Fransche Leger voor Chivas; terwyl Monsr. d'Arenne ter zelve tyd met negen Bataillons, een Regiment Dragonders, en een Regiment Ruiters, by Crescentino over de Po toog, en met alle spoed

(a) Ziet pag. (b) Ziet het voorgaande Deel, pag. 230.

Chivas door de Franschen belegerd.

spoed voort marcheerde om zich van de Hoogtens van S. Sebastiaan 1705. (strekkende zich recht tegen over het Leger, en de nieuwe Brug welke de Hertog van Vendôme dien zelven dag liet slaan, ten einde de gemeenschap met hem te hebben) meester te maaken; 't geen hem gelukt zynde, vond zich Chivas aan twee kanten ingeslooten: waar na den Hertog van Vendôme, zynde zelve mede over de Brug getoogen, d'andere Hoogtens ter rechter en slinker hand langs de Po liet inneemen: maar naderende aan het Dorp Castagnetto, leggende op een Hoogte welke het hoofd der Brug van gemeenschap met Chivas dekte, vond hy, dat den Hertog van Savoyen het zelve gesterkt had, en 'er een goed Garnisoen, bestaande uit twee Regimenten Dragonders en vier Bataillons Voetknechten, ingelegt; weshalven men het formeelyk moest aantasten, en ten dien einde het Geschut verwachten. Ondertusschen schooten de Benden zyner Koninglyke Hoogheid, hebbende drie stukken Kanon ter halve weg van de Hoogte laaten brengen, den gantschen dag onophoudelyk op de Franschen; waarom dan den Hertog van Vendôme alle de Granadiers, een Brigade Infantery, en twee Regimenten Dragonders liet overkomen, om de Brug aan die zyde van de Po t'ondersteunen.

July.

Ziet daar hoe de zaaken zich (*volgens het verhaal der Franschen*) in den aanvang toedroegen. Den 18den. der genoemde Maand Juny liet de gemelde Hertog een andere kleine Hoogte, ziende dwars op der belegerden Brug van communicatie, door twee Regimenten aantasten, welke de zelve ook bemagtigden, en zich aldaar begroeven. Straks begon men t'arbeiden aan een Battery, die den Savoyaarden de gemeenschap met het Gebergte stond te beneemen, en met eenen te beletten zich op den geenen te houden dien zy van Chivas tot aan de Po hadden, welke door de leiding van 't water en andere werken wel gesterkt was.

Den 19den. wierd een twede Brug gemaakt; en van het Regiment van Piemont moest ieder Soldaat een fascine, en het overige des Legers vier honderd dartig per Bataillon gereed maaken.

Den 20sten., met het aanbreeken van den dag, liet den Hertog van Vendôme acht-en-dartig Compagnien Granadiers, honderd Karabyners, acht honderd Dragonders, en zes Bataillons naar een Hoogte, welke Castagnetto gebied, trekken: doch de Savoyaarden verlieten

de

1705. July. de zelve op het aannaderen der Franschen. Midlerwyl maakten zich zeventien Batailjons gereed, om Castagnetto zelve mede aan te tasten: maar de meesten der Fransche Bevelhebbers oordeelden, dat men te veel Volk zou waagen, en dat het beter was daar mede te wachten tot dat het Kanon, 't welk op de Hoogtens, rondom dat Dorp leggende, gebragt wierd, een tyd lang gespeeld zoude hebben. Ondertusschen ontmoetten de Franschen in de belegering van Chivas meerder swaarigheden, als zy zich wel hadden verbeeld: want den Hertog van Savoyen had, gelyk hier voor gezegt is, een Brug over de Po doen slaan, en aan het hoofd van de zelve, aan d'overzyde der Rivier, eenige Fortjes, met Retrenchementen voorzien, laaten opwerpen, in de welke byna al zyn Voetvolk gepostеerd lag: en alzo hy daar door de gemeenschap met Chivas had, op de zelve wyze als wel eer met Verua, wierd in den Franschen Krygsraad voorgeslagen, of men de Legerplaats zyner Koninglyke Hoogheid niet behoorde aan te tasten: maar den Hertog van Vendôme en d'andere Generaals de gelegenheid van het Gebergte, daar hunne Vyanden in stonden, gerecognosceerd hebbende, vonden de toegangen te moeijelyk, en hen geresolveerd om aldaar een bataille af te wachten. Men giste, dat zy tien duizend Man te voet, zo gereguleerde Troupen als Boeren, sterk waren, en zo veel Ruitery hadden als de Franschen, leggende aan d'overzyde van het Riviertje d'Orco. Het land rondom Chivas stond onder water; zulks dat die Plaats niet alleenlyk niet dicht genoeg ingeslooten, maar ook zelfs niet dicht genoeg genaderd kon worden. De Franschen lagen met hunne rechter Vleugel aan d'Arco, en met de slinker aan de Po.

Den 21sten., 's nachts, wierden de Loopgraaven geopend, en aan d'eene kant tot op zes honderd voeten van de Bedekteweg voortgezet. Van de Hoogtens over de Po wierd uit elf stukken Kanon, waar van zeven op Castagnetto en vier op de communicatie van deze kant gepointeerd stonden, zonder ophouden geschooten, gelyk ook uit noch acht andere op de Werken der Stad, enz.

Tot dus verre het Fransche Verhaal. Uit het Leger zyner Koninglyke Hoogheid wierd het begin van dit Beleg op de volgende wyze overgeschreeven.

Ver-

Verhaal van eenige byzonderheden, in den aanvang der Belegering van Chivas voorgevallen.

DEn Hertog van *Vendôme*, naar *Chivas* avanceerende, beeldde zig in, dat zyne Koninglyke Hoogheid die Post verlaten zoude hebben. Hy deed dan ter zelve tyd by *St. Sebastiaan* een Brug over de *Po* slaan, en eenige Troupen die Rivier passeeren, op dat d'onze zig niet tegen hun dessein mogten opponeeren. De Vyanden 's anderen daags in grooter getal deze Brug gepasseerd hebbende, marcheerden na de Hoogtens, om zig van de geene, die boven *Castegnetto*, legt, meester te maken: maar zyne Koninglyke Hoogheid liet vier Regimenten Dragonders derwaarts afzakken, en de Posten aan die kant bezetten; terwyl ondertusschen onze meeste Infantery de *Po* passeerde, om de Posten op de andere Hoogtens te occupeeren; waar door de desseinen der Vyanden, welke geensints dienstig oordeelden ons t'attaqueeren, verydeld wierden. Dit gaf aan zyne Koninglyke Hoogheid en den Generaal *Starremberg* tyd om een Retrenchement te laten opwerpen, ten einde des te beter de voornoemde Posten te defendeeren. 's Anderendaags kwamen zy voor 't aanbreeken van den dag aan een kant, om een Cassine, die door 30 Heidukken gedefendeerd wierd, t' emporteeren. De zelve deden zulk een dappere resistentie, dat een Detachement van 't Regiment van *Guido van Starremberg* tyd had om tot hun secours te komen; door het welk de Vyanden met verlies van 200 Man, zo dood als gequetst, 20 Gevangens, 150 Snaphanen, en 400 Schoppen gerepousseerd wierden. Zy hadden ook 5 à 6 Officiers dood; en een wierd gevangen genomen: waar na de onze zig in de voornoemde Cassine retrencheerden. Hier op liet den Hertog van *Vendôme* alle zyne Dragonders, Karabyners, en zyne meeste Granadiers, nevens 14 Bataillons de *Po* passeeren, om ons te *Castagnetto* te attaqueeren: maar dewyl zy alles in goede ordre gedisponeerd zagen om hen wel te ontfangen, oordeelden zy niet nodig zulks t'onderneemen, en keerden, na eenige uuren uit Snaphanen, Karabynen en Kanon geschooten te hebben, te rug. Terwyl dit by *Castagnetto* passeerde, vielen vier onzer Esquadrons onder den Grave *Breiner* op 600 Vyandlyke Paarden agter hun Leger by *Chivas*: en schoon zy door eenige Compagnien gesouteneerd wierden, konde dit egter niet beletten, dat d'onze hen in route sloegen; 200 'er af nedermaakten, daar onder den Prins d'*Elbeuf*; 40 gevangen kreegen; en 80 Granadiers nedersabelden: behalven dat de Vyanden over de 300 Gequetsten, daar onder den Collonel *Marzillac*, kreegen. De onze hebben ook 7 à 8 Officiers gevangen, en een Standaard bekomen. Indien 'er de Generaal *Fels* tydts genoeg met een sterker Detachement had konnen bykomen, zou de gantsche Vyandlyke Cavallery, die in 't Leger was, gevaar gelopen hebben van geruineerd te worden.

1705.
July.

DUITSCHLAND. Verandering door den nieuwen Keizer in de Ministers gemaakt.

ALLE verandering van Regeering word gemeenlyk verzeld of gevolgd door een verandering van Ministers en Huisbedienden. 't Is zeldsaam, dat een Vorst, nieuwelyks tot den Troon geraakt, met de Schepselen van zynen Voorzaat over weg kan komen, tot zo verre dat hy hen in zynen dienst zoude laaten blyven. Hy wil niet, dat de geenen, welke de eer hebben van omtrent zyn' persoon te naderen, hunne fortuin en bedieningen aan iemand, dan aan hem, verschuldigd zullen weezen: en meestentyd is het door een algemeene omkeering in d'Ampten dat hy d'eerste proef van de Souveraine Magt komt te neemen. Dit zelfde kwam ook aan het Hof te Weenen te gebeuren. De Geheime Raad was t'eenemaal veranderd; en in de plaats van honderd dartig hoofden, daar ze by het leven van den Keizer Leopoldus uit bestond, had de tegenwoordig regeerende Majesteit de zelve tot zeven-en twintig verminderd. De Kamer-Raad, bestaande uit twee en-seventig Persoonen, was gebragt tot achtien met zes Secretarissen. De Hof-Raad stond hervormd te worden op den voet van twaalf Katholyke en zes Protestantsche Raadtsheeren, enz. Ziet hier de naamen der geenen, welke tegenwoordig den Geheimen Raad uitmaakten.

De Prins van Salm.
De Graaf van Harrach.
De Prins Eugenius van Savoyen.
De Graaf van Ottingen.
De Prins Esterhasi, Palatyn van Hongaryen.
De Prins van Fundy.
De Prins Adam van Lichtensteyn.
De Graaf Kinsky.
De Prins Lobkowiz.
De Graaf Adam van Martinitz.
De Graaf Otto van Traun.
De Graaf Karel du Tour.
De Graaf Buccelini.
De Graaf Colloniz.
De Graaf van Diedrichsteyn.
De Graaf Leopold van Trautson.
De Prins Leopold van Diedrichsteyn.
De Graaf Karel van Waldsteyn.
Den Hertog van Moles.
De Graaf Gundaker van Starremberg.
De Graaf Wenzel van Wratislau.
De Graaf Ernest Frederik van Windisgratz.
De Baron van Seylern.
De Graaf Philips van Sinzendorf.
De Graaf Karel Ferdinand van Welts.
De Kardinaal Grimani.
De Graaf Leopold van Herbersteyn.

Beyvering tot het herstellen van de vervallene zaaken.

De Keizer voer ondertusschen voort met zich zeer yverig tot de geschaften des Ryks te bevlytigen: en gelyk de voornaamste zaak in den

den Oorlog het geld is, waren 'er verscheidene ontwerpen op het tapyt, zo om het in de schatkisten van zyne Keizerlyke Majesteit te doen komen, als om het te bezuinigen wanneer het 'er in gekomen zou weezen. 't Was ten deele met dit inzicht dat men de Raaden tot zulk een klein getal had gebragt: en men verwachtte noch een grooter reductie in d'Ampten van minder aangelegenheid, voornaamentlyk in de Finantien. De Staaten van Neder-Oostenryk hadden beloofd binnen korten tyd een goede somme geldts te beschikken, gelyk ook een zeker getal van Soldaaten op de been te brengen, welke in der daad geworven wierden. d'Andere Erfstaaten stonden ongetwyfeld een zo goed voorbeeld te volgen: en men geloofde, dat de Standen en Steden des Ryks, zich de tegenwoordige gesteldheid ter herte laatende gaan, mede eenig geschenk aan zyne Keizerlyke Majesteit zouden doen, ten navolging der Stad Frankfoort aan de Main, welke reedts honderd duizend florynen aan de zelve had gegeeven. Doch men kon zich niet verbeelden, op wat wyze de nieuwe Keizer de misbruiken, welke in de zaaken van den Oorlog waren gesloopen, en den dienst der Legers van zo weinige nutheid hadden gemaakt, zoude konnen of willen herstellen: maar men verwachtte ten dien opzichte veel van zyne standhaftigheid, en van de kennis welke hy in de Veldtogten, die hy had gedaan, door zich zelven daar af had gekreegen. Ook vleide men zich, dat de kuiperyen en gunst onder zyne Regeering het zelve vermogen niet en zouden hebben, als onder de voorgaande; en dat men zich in alle gelegentheden zo lichtelyk niet meer zou bedienen van den mantel des Godtsdiensts, om de geenen, welke in een andere Communie als die van Romen leefden, in hunne wettige rechten t'onderdrukken. Niet dat de Keizer tot hier toe veele zaaken in hun faveur had gedaan, mogelyk om dat hy 'er geen gelegentheid toe had gevonden: maar hy betuigde ten minsten opentlyk, dat hy die bittere lasterredenen, die men gewoon was tegens hen te gebruiken, niet goed keurde. De Vader Widman, een zeer bekende Jesuit te Weenen, kwam 'er d'eerste proef af te neemen. Hy deed in 't begin der voorgaande Maand een Sermoen over de dood van den Keizer Leopoldus, waar in hy op een schrikkelyke manier uitvoer tegens de Protestanten; noemende hen ketters, vyanden van God en van den Keizer; en zeggende, dat het een werk van godvruchtigheid zou weezen hen uit te rooijen. Zyn' Keizerlyke Majesteit, de-

1705. *July.*

1705. *July.* ze verbitterdheid niet konnende dulden, liet 'er hem een strenge bestraffing over doen door den Heer Kancelier, en hem ter zelve tyd den Stoel tot nader order verbieden. Deze censure baarde geen minder spyt aan de Jesuiten van het Hof in 't algemeen, als aan den Vader Widman in 't byzonder. 't Waar te wenschen, dat men hun ook de wedergeeving van alle de geestelyke en wereldlyke goederen, die zy den Protestanten van Hongaryen afgenomen hebben om zich te verryken, opleide. Mogelyk zou dit een der krachtigste middelen weezen om de Volkeren van dat Koningryk weder tot de gehoorzaamheid te brengen: maar wat (a) hoop men ten dien opzichte in 't eerst ook hadde opgevat, zag men echter niet, dat 'er van d'eene of d'andere kant eenige genoegsaame opening wierd gedaan om een recht vergelyk te weeg te brengen. Aan de zyde des Keizers deed men geen aanbieding wegens de geschondene Privilegien te herstellen, de Grieven te verbeteren, de Ballingen weder in te roepen en eerlyk te verklaaren, en aan de Natie en Particulieren weder te geeven de Vryheden en Goederen daar men hen af beroofd had. Men vernoegde zich met in 't algemeen aan hen te belooven, dat zyne Keizerlyke Majesteit in 't toekomende zou onderhouden 't geen hy ten tyde van zyne Krooning had beloofd; en dat hy by d'eerste gelegentheid de Staaten des Koningryks zou beroepen, en in die Vergadering de Koninglyke Patenten van zyne Krooning by de Constitutien des Ryks inlyven. Men kon niet denken, dat de Hongaaren zich met een zo algemeene en te gelyk zo bepaalde voorslag zouden vernoegen: maar het ware te wenschen geweest, dat zy zelve hunne Grieven schriftelyk hadden ingegeeven, met een zeer ootmoedige bede aan den Keizer dat men 'er in wilde voorzien: en dit hadden zy, voor zo verre als men wist, tot noch toe niet gedaan. Men heeft in het (a) voorgaande Deel gezien, op wat wyze en in welke termen men zich van de kant des Keizers daar over verklaarde. De Brief, dien de Vorst Esterhasi, Palatyn van Hongaryen, kort na de dood van den Keizer Leopoldus aan alle de Standen des Koningryks schreef, om 'er hun kennis af te geeven, en hen aan te maanen tot zich aan zyne regeerende Majesteit t'onderwerpen, zal 'er den Leezer af onderrecht hebben. De Palatyn dezen Brief hebbende doen drukken, vervoegde zich te Presburg, ten einde te nader by te weezen om 'er d'exemplaaren overal af te doen omdeelen, en de gevoelens der Volkeren te doorgronden. De Baron van Pfef-

(a) *Ziet het voorgaande Deel, pag.* 273.

Staat der zaaken in Hongaryen.

(a) *Ziet pag.* 294.

Pfeffershoven, Commandant van Offen, had ook kort te vooren aan verscheidene Graafschappen van Hongaayen geschreeven, om hen tot de gehoorzaamheid te brengen. Zyn Brief is ons niet geheel ter hand gekomen: maar het volgende is 'er een klein Extract af, zeer wel overeenkomende met den inhoud van dien des Palatyns. 1705. July.

IK moet Ulieden zeggen, dat de tegenwoordig regeerende Keizerlyke Majesteit alle zyne zorgen oprechtelyk aanwend tot het herstellen van de lieve vrede en d'oude rust in Hongaryen; en wanneer ik myne Audientie van afscheid nam, doende hem myne complimenten van rouwbeklag, zei hy my onder anderen de volgende woorden.

Gy weet, dat wy de Hongaaren altyd bemind hebben, en dat Wy hun nooit het minste nadeel hebben toegebragt; hebbende zelfs Ons niet krachtiglyk voor hen konnen inwikkelen, ter oorzaak dat Wy na onze Krooning in Hongaryen hebben moeten sweeren, dat Wy 'er ons geduurende het leven der Majesteit van onzen Allerzachtmoedigsten Heer en Vader, glorieuzer gehengenisse, op geenerley wyze mee zouden bemoeijen: maar tegenwoordig, nu de Regeering in onze handen gevallen is, verzekeren Wy in alle oprechtheid, dat Wy den Hongaaren heiliglyk zullen houden alles 't geen Wy hun op den laatsten Ryksdag tot Presburg hebben beloofd en geswooren, mits dat zy de zaak ook met een waare oprechtheid ter hand neemen, en van hunne kant Gedeputeerden met hunne verzoeken aan Ons stuuren.

Zyn' Keizerlyke Majesteit heeft 'er zich op de zelve wyze over verklaard, aan den Vorst Palatyn, en aan den Kardinaal Collonitz; welker eerste deze allerzachtmoedigste Keizerlyke declaratie met Brieven door geheel Hongaryen zal verbreiden: en de twede zal ze bekend maaken aan de Geestelykheid; op dat 'er niemand onweetendheid af voorwende; en dat de geenen, die de zelve verwerpen, gewaarschouwd mogen weezen, dat zy 'er al te laat berouw af zullen hebben, enz.

Men hoorde tot noch toe niet, dat de Malcontenten een formeel antwoord aan den Vorst Esterhasi hadden gegeeven: en 't geen die Palatyn daar over aan het Hof geschreeven had, wierd geheim gehouden. Maar indien men geloof aan de Fransche Brieven mogt geeven, (*dit verscheelt geweldig met het geen, 't welk wy* (*a*) *elders gezegt hebben*) was de Prins Ragozzi niet zo haast wegens de dood van den Keizer Leopoldus verstendigd geworden, of hy hield een Raad met d'andere Hoofden der Misnoegden, waar in beslooten wierd na geene byzondere voorslag van het Hof van Weenen, welke strekken mogt om

(*a*) *Ziet het voorgaande Deel, pag.* 293.

1705. July. hen t'onteenigen, te luisteren, als mede de wapenen niet neder te leggen voor dat de Natie en den Adel voldoening over hunne Grieven hadden bekomen, dat men het Koningryk in zyne oude Rechten en Privilegien hadde hersteld, de zaaken van den Godtsdienst geregeld, en de Natie weder in de vryheid gesteld van haare Koningen te verkiezen; vernietigende alles, 't geen op den Ryksdag van Presburg, gehouden in den Jaare 1687, daar tegen beslooten mogt weezen. Monsr. des Ailleurs, Afgezant van Vrankryk, woonde dezen Raad by, en vergat niets om de Hoofden en Volkeren in hunnne wederspannigheid te verhardnekkigen. Hy beloofde hun, dat de Koning, zyn Meester, hen nimmermeer zou verlaaten. Hy stofte geweldig van de krachtige verwyderingen, welke die Vorst altyd ten hunnen voordeele aan de kant van Duitschland kon maaken. Hy deed hen bystand van de Turken verhoopen. Hy moedigde den Vorst Ragozzi aan met hem de Souverainiteit van Zevenbergen voor oogen te houden. En eindelyk, hy deelde aan hen in 't algemeen en in 't byzonder uit onderstanden en pensioenen; welke hun de middelen beschikkende om den oorlog met voordeel te voeren, hen de hoop van een groot toekomend goed boven de genieting van een aanstaande, en, om zo te zeggen, tegenwoordige vrede, maar in de welke zy niet alle de voordeelen zouden vinden die zy zich beloofden, deeden stellen.

Dit was het geen, 't welk hen aanmoedigde om den oorlog gaande te houden; en gelyk zy het tot noch toe met gevolg hadden gedaan, behoeft men zich niet te verwonderen dat zy zo vast by hunne pretentien bleeven. Men moet bekennen, dat, zo men ten dezen opzichte zich t'eenemaal vertrouwt op de Relaazen, die men wegens de zaaken van Hongaryen van tyd tot tyd had bekomen, en die wy zelve den Leezer hebben mede gedeeld, de Malcontenten zo menigmaal geslagen waren als zy gestreeden hadden. Men had hen altyd verdreeven, geklopt, en by honderden en duizenden doen sneuvelen: doch dit heeft echter niet konnen beletten, dat zy zich op verscheidene tyden meester hadden gemaakt van zeer veele goede Plaatsen, en 'er zich gehandhaafd zonder dat men hen uit eenige konde verdryven. Tegenwoordig zelfs verstond men, dat, niettegenstaande twee of drie byzondere Gevechten waar in zy door de Keizerlyke Officiers geslagen waren, de Graaf Caroli niettemin een groot Ligchaam van Krygsbenden op de been had gebragt, daar hy Giula, Jena, Arath, en zelfs Groot-Waradyn mee

dreig-

dreigde; en dat de Generaal de Herbeville niet meer bekommerd was dan om zich in het Eiland Schut begraaven te houden, en in de zekerheid van Presburg, Comora, Raab, Offen, en d'andere voornaame Plaatsen te voorzien. Wy hebben elders gezegt, dat d'overleeden Keizer hem onlangs een versterking van Troupen, ten dien einde uit Beyeren getrokken, had toegezonden. Nu verzocht hy weder nieuwe; en de tegenwoordige Keizer, die de zaaken van Hongaryen niet minder ter herte schynt te neemen als zyn Voorzaat, gaf order om ook noch de vyf Regimenten Deenen, welke in Beyeren waren, van daar te doen komen: en de spraak ging, dat hy zyne Krygsmagten in Hongaryen tot vyf-en-veertig duizend Man zou vermeerderen. 1705. July.

In dezen toestand van zaaken zag men een Brief van hand tot hand loopen, dien men voorgaf door eenen der Bisschoppen van Engeland aan de misnoegde Hongaaren geschreeven te zyn, en waar in zy byzonderlyk tot de vrede wierden aangemaand. De verstandige Leezer mag 'er af oordeelen 't geen hem belieft. Den inhoud verdient aandacht, en is vervangen in de volgende termen.

Harderlyke Brief van N. N. Bisschop van ..... geschreeven aan de misnoegde Protestanten van Hongaryen.

WY hebben ons al sedert een geruimen tyd zeer bedroefd over den jammerlyken toestand, waar in wy verstaan dat onze Broeders de Protestanten van *Hongaryen* gebragt zyn. Wy stellen alles in 't werk om hen te vertroosten, smeekende God om vrede en barmhertigheid, en dat het hem gelieve eens stilte in het bedroefde *Sion* te verleenen. Maar myne zeer beminde Broeders, neemt het niet kwalyk, dat wy Ul. vertoonen, zonder te vleijen, of de waarheid te verbloemen, dat, zo lang als Gy u niet anders gedraagt, het onmogelyk is dat de Heere met uwe elenden mededogen zal hebben, en de gebeden, die wy voor Ul. doen om zyne toorn te stillen, aanhooren.

Gylieden zyt zo verre van de Wet en de Geboden des Evangeliums afgedwaald, dat 'er niets meer in U overig is als de naam van een Christen Protestant, die van alle de deugden ontbloot is welke hem moeten vergezelschappen. Gy volgt integendeel de Heidenen en Afgodendienaars, welke den waaragtigen God niet erkennende, de Vorsten, onder welker bestieringe zy gesteld zyn, niet eeren; aan de welke nochtans, als een beeld van de Godlykheid, wy alle agting, onderdanigheid

1705 July. heid en eerbiedigheid schuldig zyn. Men vind weinig onderscheid tusschen het gedrag van Ul. die de wapenen tegens uwen Koning opneemt, en dat van de Joden die zig tegens den Zaligmaker der Wereld kantten. Met deze gelykenisse zult Gylieden misschien niet wel te vrede zyn; gevende voor, dat de oorzaaken van misnoegen, welke men U gegeven heeft, uwen opstand konnen verdedigen: maar weet, dat 'er niets bekwaam is om Ul. voor God te regtvaardigen. Wy zullen Ul. door kragtige voorbeelden, getrokken zo wel uit de Heilige Schriftuur als de wereldlyke Historien, tragten te overtuigen.

Den Oudvader *Augustinus* toont ons, dat het een algemeene overeenkomst onder het menschelyk geslagt is Koningen te gehoorzamen, al waren zy schoon bedorven, stout en tyrannisch. *Tacitus* zegt, dat een Prins een algemeene scheidtsman is van alle dingen, en dat de Onderdaanen een eer moeten stellen in hem te gehoorzamen. Word een Soldaat met de dood gestraft, om dat hy zig tegens zynen Officier had willen verdeedigen, die hem onredelyk had gehandeld; hoe veel meerder straf heeft dan niet een Onderdaan verdiend, die zig tegens de wil van zynen Vorst aankant, hoedanig die ook zoude mogen zyn.

Dewyl *Jesus Christus* geordonneerd heeft, dat men den Keizer geven zoude 't geen hem toebehoort, moet men hier mede niet alleenlyk verstaan de schattingen te betaalen die hy door zyn gezag heeft ingesteld, maar ook alle onderdanigheid en gehoorzaamheid, voor zo verre die met de Geboden Gods niet strydig zyn, aen hem te betoonen. Den H. *Paulus* zegt: *Die tegens zyne Machten opstaat, stelt zig tegens de order van God, en haalt een eeuwige verdoemenis op zynen hals.* En daar na voegt hy 'er by: *'t Is nodig u te onderwerpen, niet alleenlyk uit vreeze van straf, maar ook door de drift van het geweeten.* En zegt niet, om uwen opstand te verontschuldigen, dat gy onder het gezag van uwen Vorst onrechtvaardiglyk gehandeld word, dewyl de *H. Petrus* u zal antwoorden, dat u niets moet aftrekken van den Koning te eeren, en hem te gehoorzamen, ja zelfs indien hy ook wreed en boosaardig mogte zyn, vermits gy hier door verdiensten by God zult hebben. Indien gy om uwe gebreken lyd, wat loon zoud gy daar voor konnen begeeren? maar indien gy verduldig de kwaalen verdraagt, die men ul. onrechtvaardiglyk aandoet, zo zult gy u aangenaam by God maken. Men zegt: *Het is heel hard zig beroofd te zien van zyne Goederen, Bedieningen en Waardigheden, zonder zig daar over te konnen wreeken.* Deze reden zoude nog wel te verdragen zyn, indien ze uit den mond van een Ongelovigen voortkwam: maar het is onvergeeffelyk ten opzichte der Kinderen van *Jesus Christus*, die de wereldsche Goederen moeten verlaten, en zig in den staat van armoede begeven, om dien Godlyken Zaligmaker in den Hemel te volgen. En wyders zie ik, dat al het geene Gy tot nu toe geleden hebt, nog verre af is van de waarschouwinge, die ons de Propheet *Samuel* wegens het gezag der Koningen heeft gegeven. *Hy heeft regt*, zegt hy, *om uwe Kinderen voor zynen Wagen te spannen, en zich van de zelve te bedienen om te oorlogen, en het land te bouwen. Hy zal uwe Dochters nemen om tot zyne Dienstmaagden te maken. Hy zal u beroven van uwe Landen en Wynstokken, om ze aan de zynen te geven. Hy zal u met*

tollen

tollen en schattingen belasten. Hy zal u beroven van uwe Beesten, Dienst-knechten en Dienstmaagden Dan zult gy tot God roepen, en hy zal u niet verhooren. Dit zo zynde, hoe kan men zig dan stellen tegens de wil van den Almagtigen. Het is ligt te oordeelen, dat wy in de Vorstelyke Persoonen volkomentlyk de Souverainiteit van God moeten erkennen, en ons, zonder te murmureeren, onderwerpen. De Volkeren van *Persien*, alhoewel ongelovige, hebben een zeer loffelyke grondregel: en het waar te wenschen, dat de Christenen hen daar in navolgden, dat is, hunne Oppermagten te eeren en te gehoorzamen, hoe wreed de zelve ook mogen zyn. *Tacitus* zegt, dat men offerhanden moet doen, om goede Vorsten te verkrygen; en dan de zelve, zo als ze zyn, verdragen. En *Clemens* verzekert ons in zyne stellingen, dat het een godloos bestaan is zich tegens de Koninglyke magt te kanten. 1705. July.

Daar is maar eene gelegentheid, in de welke God de ongehoorzaamheid der Onderdaanen tegens hunne Souverainen bystaat; namentlyk als een Vorst het geweten dwingende, ons wil afleiden van de waare eerbiedigheid voor God, en ons dwingen den Afgoden offerhande te doen. Wy weten wel, dat eenigen onder Ulieden hunne wederspannigheid met den valschen dekmantel van Godtsdienst zoeken te verbergen, onder voorwendsel dat men Ul. beroofd heeft van eenige openbare Bedieningen, en tydelyke Goederen, die uwe Consistorien toebehoorden: maar Gylieden moet weten, dat deze voorgegevene beledigingen niet bekwaam zyn om uw gedrag te regtvaardigen, en dat *Jesus Christus* geen andere vryheid nagelaten heeft als het vlugten voor de Vervolgers, indien uwe Vyanden in der daad met dezen naam mogen genoemd worden. *Jesus Christus*, onschuldig lydende, heeft ons een voorbeeld nagelaten, 't geen wy moeten volgen. Het Evangelium leert ons, dat men nooit kwaad met kwaad moet vergelden, maar zig vergenoegen met de wraak aan den Opperften Rechter te beveelen. Laat ons, zeer beminde Broeders, dit onvergelykelyk voorbeeld navolgen, indien wy in het hemelsche Jerusalem willen komen, 't geen ons tot een belooning voor onze onderdrukkinge beloofd is. De Keizer *Maximiliaan* was een groot Vervolger van de Kerk. Zyne wreedheden waren zeer buitenspoorig; en men dagt, dat een groot getal *Christenen*, die in de wapenen onder hem dienden, zig tegens dezen Vorst zouden aankanten, om zyne dwingelandy te beteugelen: maar de Historie verhaalt ons, dat zy nooit dan met tranen zig tegens zyn geweld stelden: en den Oudvader *Ambrosius*, welke in dien tyd leefde, antwoordde den geenen, die hem verzogten het Volk door zyn gezag tot wraak te willen opwekken: *Ik heb niet geleerd geweld tegen te staan. Ik ben zeer bedroefd, ween en zugt daar over; en myne tranen zullen alleenlyk de wapenen zyn, die ik wil en moet gebruiken tegens de Vervolgers van de Kerk.*

Daar waren over de zeven duizend Christene Soldaten in het Leger van den zelven Keizer; en wanneer hy in zyne legerplaats tot *Octodure* in *Savoyen* ordonneerde, dat alle de geenen, die onder zyn gebied waren, den Afgoden zouden offeren, weigerde dit groot getal van Christenen hunnen Vorst te gehoorzamen: en zy moesten zulks ook in die gelegentheid doen: maar zy gebruikten de wapenen

1705. July. niet, die zy hadden, om zig tegens hem te verweeren. En het geene zy in dezen harden nood verkoozen, was naar *Agaune* in *Switserland* te vlugten. De Keizer zond een van zyne Officieren tot hen, met ordre van hen tegen te houden, en dat zy zouden komen offeren, of zig onderwerpen den tienden man aan hem te geven. Deze edelmoedige Christenen, verre van zig van hun groot getal en wapenen te bedienen, volgden dit laatste bevel, en kwamen zeer onverzaagd het tiende getal van hunne Medgezellen opofferen. *Mauritius*, die deze Christelyke Bende bestierde, sprak, na dat de Afgezant des Keizers zyne reden had geëindigd, en de edelmoedige Soldaten alle eenpariglyk geantwoord hadden, dat niemand van hen hunnen Godlyken Meester *Jesus Christus* wilde verraden, deze woorden, welke een waren Christen voegen: *Myne zeer beminde Medgezellen, in welke groote vrees ben ik geweest, dat iemand van Ul. onder den schyn van zich te beschermen, 't welk voor de geenen, die in de wapenen zyn, zeer licht te doen is, zich in staat zoude stellen van zulk een gelukkige dood tegen te staan. Ik was al gereed om Ul. zulks te beletten; willende daar in navolgen 't geen* Jesus Christus, *onze Meester, deed, dewyl hy met eigen mond aan den* H. Petrus *beval, dat hy het swaard, 't geen hy in de handen had, weder in de scheede zoude steeken. Wy betrouwen, dat de deugd van het geloof en Christelyk vertrouwen veel sterker is dan alle wapenen, en dat niemand met zyne handen zulk een voornemen moet zoeken te beletten; maar liever de heiligheid van den waren Godtsdienst, dien wy belyden, door geduurige getuigenissen vervullen. Sedert dien tyd is deze Burgt de* H. Maurits *genoemd na den naam van den Oversten die deze Bende bestierden.*

Na deze uitvoering veranderde egter het overige van de Bende niet: maar in tegendeel door het zien van deze slagting zeer versterkt zynde, lieten zy den Keizer aanzeggen: *Heere, het is niet tegen u dat wy uit wanhoop, die alles vermag, de wapenen opgenomen hebben: het is om uwe Staaten te onderstennen, en te beschermen tegens uwe Vyanden. Wy zullen ons van de magt, die wy tegenwoordig hebben, niet bedienen, om uwe wil te wederstreven: wy zullen geen tegenstand doen, dewyl wy liever willen sterven dan overwinnen, en alzo een onschuldigen dood voor een misdadig leven kiezen. Laat uwe Scherprechters maar komen: zy zullen onze handen zonder tegenweer, maar ons hert met het Christelyk geloof gewapend vinden.*

En kort daar na kwamen de Scherpregters, om hen allen te verwurgen. Een yder leide de wapens neder, en bood zyn eigen hals en ligchaam aan, zonder zich te bedienen van hun groot getal, nog van de wapenen die zy hadden, om de regtvaardigheid van hunne zaak te beschermen; willende liever een martelkroon ontfangen, dan hun leven ten kosten van de gehoorzaamheid, die zy aan hem schuldig waren, hoe stout en godloos hy ook was, behouden.

Ziet daar, myne zeer beminde Broeders, de voorbeelden die wy moeten navolgen, daar uit besluitende, dat, om wat reden het ook zoude mogen zyn, wy nooit de wapenen tegens onzen Souverain moeten opnemen, ja zelfs niet onder voorwendsel van de regten Godts te bewaren, of ons eigen leven te beschermen.

Ge-

Geloofd zy den Alleenwigen: Gylieden zyt nog niet in dien bitteren nood van deze Christenen, daar wy nu af spreeken, gebragt; en God heeft niet goed gevonden uw geloof met het zelve kruis te beproeven. Uw misnoegen is niet gegrond, gelyk wy reedts in acht hebben genomen, dan op eenig onregt, 't geen gy voorgeeft geleden te hebben ten opzigte van uwe tydelyke Goederen, en eenige Wetten en Voorregten die de verandering des tydts uw Volk onttrokken heeft: maar moeten deze Wetten dan boven die van God gesteld worden, die Ul voorschryft een volkomene onderdanigheid en gehoorzaamheid? De Voorregten van 't Koningryk *Hongaryen* konnen die by die van het Koningryk des Hemels vergeleken worden? Wilt gy die opofferen om de andere te behouden? 1705. July.

De dood van den Keizer, onder wiens Regeering Gylieden voorgeeft dat alle de onregten, waar over Gy klaagt, geschied zyn, geeft U een zeer voordeelige gelegentheid om weder tot uwe pligt te keeren, zo jegens God als jegens uwen Koning. Gy moet hier in, zeer beminde Broeders, niet nalatig weezen, en voornamentlyk indien Gy overweegt dat een zo groote Koninginne, als haare *Britannische Majesteit*, zig bemoeit om niet alleelyk een algemeenen stilstand van Wapenen voor Ul. te bezorgen, maar ook een redelyke voldoeninge op alle uwe beswaarnissen. Indien Gy deze gelegentheid dan voorby laat gaan, twyfel ik niet of God zal Ul. in uwe blindheid verlaten; en Gylieden zult in deze wereld, maar voornamentlyk in het eeuwige, de straffe ontfangen, die de Verstoorders van de burgerlyke Gemeentens en de wederspannigen tegens hem verdienen.

Wy nemen God tot getuige, dat wy in dezen Brief niets gesteld hebben dan 't geen met de Godlyke en menschelyke Wetten over een komt, welke in 't algemeen van het geheele Christendom aangenomen zyn; en dat wy hier mede niets beoogmerken, dan de eere van God, de voordering van zyne Kerk, uwe eigene welvaart, en de rust van uw Vaderland. Dat den Hemel onze voorneemens begunstige; en dat de God der vrede en barmhertigheid uwe herten met een waar berouw rakende, U geleide op den weg des eeuwigen levens. Dit wensche ik Ul. in den naam van de Allerheiligste Drie-Eenigheid, zo wel als aan de andere myne Medebroeders.

GELYK de Graaf van Leeuwenstein-Wertheim, Gouverneur Generaal voor den Keizer in Beyeren, van wien wy (a) elders hebben gesproken, de heerschappy zyner Keizerlyke Majesteit in dit Land trachtte te verzekeren, en 'er groote onderstanden uit te trekken, wendde hy alle de middelen aan die hy daar noodzaakelyk toe oordeelde. Alle de Rechtbanken, alle de Raadtsvergaderingen, en alle de Gemeenschappen en Gilden hadden den eed aan de gemelde Majesteit moeten doen. De verdachte Persoonen waren gevangen gevangen

BEYEREN. Staat der zaaken hier te lande.

(a) Ziet het voorgaande Deel, pag. 296.

1705. July. vangen genomen, of genoodzaakt geworden te vertrekken, en de goederen van alle de geenen, welke door hun verblyf tot Brussel, of op welke wyze het ook mogte weezen, zich aan de party van den Keurvorst gehegt toonden, verbeurd verklaard. Ook had men de hand gelegt op alle de roerende en onroerende goederen van dien Vorst, gelyk mede op d'inkomsten welke aan de Keurvorstin, zyne Gemalinne, vergund waren: maar de Prinsen, hunne Kinderen, wierden met groote beleefdheid gehandeld; hebbende zyne Keizerlyke Majesteit den Graave van Tierheim genoemd om in de hoedanigheid van Gouverneur zorg voor hen te draagen. d'Oudste dezer Prinsen was gezond, en eens omtrent Munchen met den Generaal Gronsfeld ter jagt geweest: doch men verstond, dat de vyfde onder hen op den 28sten. der voorgaande Maand Juny overleeden was, en dat de Prins Theodorus, zynde de zesde, aan de waterzucht ging, gelyk ook de Princes zyne Zuster. Den Abt van Furstemberg, wiens Abdy in Beyeren, by Augsburg, gelegen is, en die zich mede in het onlangs gesmeede Vloekverwantschap, om het gezag van den Keurvorst te herstellen, had gewikkeld, was van daar verdreeven: en dewyl men ook had ontdekt, dat de Vloekverwanten zich meester meenden te maaken van een zeker gesterkt Klooster, gelegen op de Grenzen van Tirol, om 'er zich tot een Wapenplaats af te bedienen, had men het t'eenemaal gedemanteleerd, de drie Graften, daar het mede omringd was, toegesmeeten, en het Geschut 'er uit gehaald. Men zei noch al gestadig, dat deze Conspiratie tot geen ander einde was gesmeed dan tot een algemeene slachting van alle de Keizerschen, en der zelver Aanhangers, zo te Regensburg als te Augsburg en door geheel Beyeren. 't Was daarom, dat men in de eerst genoemde Plaats het besluit nam van alle de Beyerschen te verdryven, gelyk wy in de verhandeling der zaaken van de Maand May verhaald hebben. d'Aertsbisschop van Saltzburg, oordeelende mede belang in deze zaak te hebben, liet aan alle de Beyersche Studenten, welke zich aan d'Universiteit van zyne Hoofdstad bevonden, aankondigen, dat zy zich terstond elders zouden hebben te vertrekken. De Graaf van Leeuwenstein-Wertheim nam zyn verblyf in het Paleis van wylen den Hertog Maximiliaan van Beyeren, en stelde een Hoofdgeld op d'Ingezetenen van Munchen en des zelfs Gebied, met meening van het ook vervolgens door geheel Beyeren in te voeren.

Ter-

Terwyl wy aldus met de zaaken van dit Land bezig zyn, moeten wy hier ook, tot voldoening van den Leezer, inlyven een zeer nederigen Brief, door den Keurprins van Beyeren aan den Keizer geschreeven; strekkende voornaamentlyk om aan de Keurvorstin, zyne Moeder, (voor de welke, gelyk (a) elders gezegt is, d'intreede in haare Staaten gesflooten was) de vryheid te doen geeven van weder by haare Kinderen te mogen keeren.

1705. July.

Keurprins van Beyeren schryft aan den Keizer.

(a) Ziet het voorgaande Deel, pag. 296.

Allergenadigste Keizerlyke Majesteit,

HEt zoude voor my een vermeerdering van ongeneugte wezen, de eerste maal van myn leven voor uwe Keizerlyke Majesteit te verschynen, om by dezelve myne rouwklagte te doen over het afsterven van zyne Majesteit, Uwen Vader, Hooglofselyker Gedagtenisse, indien my zulks niet ter zelver tyd gelegentheid gaf om Uwe Majesteit over het treden in haare Regeeringe te begroeten, en allerley zegeningen, met een bestendige voorspoed en een vermeerdering van luister, geduurende veele jaren zonder tegenspoed toe te wenschen, en daar benevens te bidden een oog van ontferminge te slaan op den droevigen staat, waar in ik my met myne Broeders en Zuster bevinde, en ons, als verlatene Weezen, te neemen in Uwe zeer goedertierene bescherminge, welke wy van onze tedere jeugd af zullen poogen te verdienen door onze onderwerpinge, getrouwheid, en gehoorzaamheid, gelyk wy zo pligtshalven, als wegens de eer die wy hebben van tot Uwe Majesteit en haar Doorlugtig Huis te behooren, verschuldigd zyn. Hoewel men ons niets overlaat, als den staat, waar in wy gevallen zyn, te beschreijen, hoopen wy egter, dat ons onschuldig gedrag eenig vermogen zal hebben voor den Troon der ontferminge van Uwe Keizerlyke Majesteit; en wy bidden dezelve ootmoediglyk, dat Zy gelieve toe te laten, dat Mevrouwe de Keurvorstinne, onze Moeder, by ons moge wederkeeren, en zulks in diervoegen als Uwe Majesteit zelve goedertierentlyk zal gelieven te bepalen. Grooter vertroostinge, nog kragtiger blyk van haar medelyden, kan Zy ons niet geven, wanneer 'er zelfs aanmerkingen, daar mede strydig en die ons onbekend zyn, mogten wezen; dewyl den Hr. Veldmaarschalk *Gronsfeld*, volgens de twee hier nevensgaande Afschriften, in het eerste van den 9^den^. February aan Mevrouwe, onze Moeder, een Paspoort om te mogen wederkeeren ingewilligd, en in het andere van den 3^den^. Maart gevoegd heeft, dat men aan haar onder weg alle tekenen van eer, beleefdheid en goedwilligheid te toonen had, en dat men, met zulks te doen, de bevelen en het oogmerk van zyne Keizerlyke Majesteit zou volbrengen. Uwe zo berugte Edelmoedigheid heeft geene palen omtrent die, welke in een zo droevige gelegentheid zich voor de eerste maal voor uwe voeten nederwerpen, gelyk ik tegenwoordig met alle bedenkelyke nederigheid doe; my

1705 July. nevens myne Broeders en Zuster beveelende aan de zeer groote goedertierenheid van uwe Keizerlyke Majesteit, enz.

MOESEL-STROOM Beweegingen der wederzydsche Legers. DE Leezer zal zich noch wel erinneren de gelegenheid, in de welke wy (a) elders gezegt hebben dat de wederzydsche Legers waren. d'Engelsche Troupen toogen des nachts tusschen den 2 en 3den. Juny over de Moesel, om zich te gaan voegen by d'andere Troupen welke te Contz vergaderd waren, en ter zelve tyd aldaar, gelyk het besluit van den Krygsraad medebragt, de Saar passeerden. Den eigensten nacht vertrok den Hertog van Marlboroug van Trier, werwaarts hy zich een dag of twee te vooren had vervoegd, om zich aan het hoofd van dit Leger te komen stellen. Den 3den. wierd een algemeene revuë gedaan. Den 4den. deed het Leger een lange marsch tusschen de Saar en de Moesel, en sloeg zich des avondts neder te Eefft, een halve myl van Sirk, strekkende zich de rechter Vleugel naar de kant van Perle, en de slinker naar die van Hollendorf. Deze stoute optogt deed gelooven, dat 'er des anderendaags een Veldslag zou weezen: maar hoewel het Leger der Vyanden sterker in getal was als dat der Geallieerden, oordeelde de Maarschalk de Villars het echter niet raadsaam 't gevecht te waagen, en had niet zo haast het hoofd der eerste Linie gezien, of hy verliet Sirk, daar hy gecampeerd lag, en week een weinig verder in een Post, alwaar hy defilés of engtens van een zeer beswaarlyke aankomst voor zich, een groot bosch ter rechter hand, de Moesel ter slinker, en Koningsmacheren met een beek achter den rug had. De Fransche Veldoverste had drie honderd Man in Sirk gelaaten, mogelyk om zynen aftogt te verzekeren: maar deze kleine Bende wierd aanstondts, met haaren Commandant, krygsgevangen gemaakt. Den 5den. kwamen elf Paltsische Regimenten in het Leger. De volgende dagen verliepen met kleine schermutselingen tusschen de Partyen. Den 10den. kwam de Graaf van Martigny, Groot-Jaagermeester des Hertogs van Lotharingen, uit den naam van zyne Koninglyke Hoogheid den Hertog van Marlboroug begroeten, en stelde hem een Brief van dien Vorst ter hand, waar in hy hem zyn Land aanbeval. Den 13den. kwam den Heer van Geldermalsem uit Holland, om in qualiteit van Gedeputeerden haarer Hoog-Mogenden in het Leger te blyven. Den 14den. vervoegde zich daar ook den Hertog van Wirtemberg, ten einde de Veldtogt by te woonen, en verzekerde

(a) Ziet het voorgaande Deel, pag. 314.

zekerde den Hertog van Marlboroug, dat zyne Troupen binnen weinige dagen aldaar zouden maaken te weezen. Ondertusschen was de Maarschalk de Villars merkelyk versterkt geworden door het Detachement, 't geen de Maarschalk de Marsin hem van den Opper-Ryn had toegezonden, 't welk de weinige Regimenten, die zich by den Hertog van Marlboroug hadden gevoegd, sedert dat hy te Eefft was komen campeeren, meer als de helft in getal te boven ging. In der daad, men verwachtte de Troupen van Pruissen, van Wirtemberg, en van de Westphaalsche Kreits: maar d'eersten hadden in hunnen langen optogt zo veele fatigues geleeden, dat ze zo haast niet avanceeren konden als men wel hadde gewenscht: en d'anderen wierden wederhouden door redenen welke niet tot onze kennisse zyn gekomen. Even eens was het ook gelegen met het Detachement van het Leger aan den Ryn. Dat der Franschen was in negen dagen aangekomen; en sedert zeventien dagen verwachtte men dat der Geallieerden zonder het te zien verschynen. Alle deze ongelegentheden verdrooten den Hertog van Marlboroug des te meer, dewyl hem de leevensmiddelen en voeragie ontbraken, en dat hy niet tot aan Eefft genaderd was dan in de hoop van de Veldtogt met een bataille t'openen, en zyne progressen vervolgens voort te zetten na dat het raadsaam geoordeeld zou worden. In dezen staat waren de zaaken den 16den. wanneer den Hertog van Marlboroug verstond dat het Detachement van het Leger by Lauterburg te Ramersburg op den Hondtsrug was blyven staan; dat de Prins van Baden zich op den 13den. aldaar had vervoegd; maar dat hy den 14den. weder te rug was getoogen, om naar de Baden van Swalbach te gaan, klaagende over een oude kwetsuur in den voet die weer opgebroken was. Hy ontfing ook een Brief van haare Hoog-Mogenden, waar in zy, maakende hem bekend het verlies van Huy en het beleg van (a) Luik, hem aanmaanden zo haast, als het hem mogelyk zou zyn, in actie tegens den Vyand te treeden; laatende het aan zyne voorzichtigheid en wysheid, of t'ageeren aan de kant van de Moesel door een krachtige diversie, of, indien zulks niet en kon geschieden, weder in de Nederlanden te komen, en de voortgangen van den Vyand te stutten. Den Hertog hier op overdenkende, dat het hem onmogelyk was langer te bestaan ter plaatse daar hy zich bevond, by mangel van leevensmiddelen en voeragie, en dat, wanneer alle de Troupen, die hy verwachtte, aangekomen zouden weezen, zy

1705. July.

(a) Ziet in de zaaken van Luikerland en de Nederlanden.

1705. July. zy het gebrek maar vermeerderen, en malkanderen uithongeren zouden, vermits de Magazynen niet genoegsaam voorzien waren om een groot Leger te voeden; ziende ook ten anderen, dat hy zelfs daar te lande de Paarden niet kon krygen die hy van nooden had tot d'Artillery en de Wagens; en dat het hem derhalven even zeer onmogelyk was de Vyanden aan te tasten of Plaatsen te belegeren, en noch minder in Lotharingen door te dringen; betrachtende eindelyk, dat de gelegentheid om met voordeel van die kant t'ageeren voorby was, en dat ondertusschen de Vyanden, zich van zyne afgewyderdheid bedienende, den meester in de Nederlanden speelden, en alle de Plaatsen, welke zy sedert twee à drie Jaaren verlooren hadden, dreigden weder te veroveren, of zelfs Maastricht te belegeren, nam hy het besluit van hen te gaan zoeken in de gewesten daar ze het meest te vreezen scheenen, en hunne veroveringen te stutten. Ten dezen einde stuurde hy, zonder tyd te verliezen, zyne groote Bagagie weêr naar Trier, en deed den 17^{den}. het Leger marcheeren, en over twee Bruggen, welke hy daags te vooren had laaten opslaan, de Moesel passeeren. De Maarschalk de Villars zag deze beweeging uit de plaats, daar hy gecampeerd lag: maar durvende zyne voordeelige post niet verlaaten, uit vreeze van zich in een veldslag te wikkelen, stelde hy zyne zekerheid boven het vermaak van het Leger der Geallieerden in den overtogt t'ontrusten. Den 18^{den}. liet den Hertog van Marlboroug de noodzaakelyke dispositien maaken tot de groote marsch, welke zyne Troupen moesten doen, en vaardigde zynen Aide de Camp Generaal af aan den Keizer, om hem te verwittigen van den staat der zaaken, en de redenen van zyn gedrag aan hem t'openbaaren. Den 19^{den}. begaf zich d'Infantery in optogt naar de Maas, onder het beleid van den Generaal Churchill; en den 20sten. vertrok den Hertog zelve van Trier aan het hoofd der Cavallery, laatende de Paltsische Troupen op de plaatsen, en die van de Westphaalsche Kreits tot de bewaaring der Linien, terwyl men de komst van die van Pruissen, van die van Wirtemberg, en van het Detachement der Keizerlyke Armée by Lauterburg verwachtte. Den 22sten. toog den Hertog met de Cavallery voort tot aan Pruim, alwaar hy halte hield. Den 24sten. zettede hy de marsch voort; en den 25sten. voegde hy zich by d'Infantery te Duren, daar hy alle de Granadiers van het Leger, en honderd Man van ieder Bataillon, detacheerde, met order van zich op het spoedigst naar Maastricht te begeeven.

geeven De rest der Troupen volgde des anderendaags onder het beleid van den Generaal Churchil; en hy zelve met een Escorte de voortogt genomen hebbende, kwam hy den 27sten., 's middags, in het Leger des Heeren van Ouwerkerk, daar wy hem weder zullen vinden in de verhandeling der zaaken van Luikerland en de Nederlanden. 1705. July.

Ondertusschen had die onvoorziene optogt de Vyanden alle hunne dispositien doen veranderen. De Keurvorst van Beyeren was 'er niet zo haast af verstendigd, of hy dacht niet meer dan om zyne Troupen van voor Luik op t'ontbieden: en de Maarschalk de Villars stuurde hem een groot Detachement om hem te versterken; doende te gelyk ook noch een ander voor het Leger van den Maarschalk de Marsin. Hy zelve brak den 23sten. op, en toog te Merzig met de rest zyner Troupen over de Saar, om naar beneden te defileeren. De Duitschers ondertusschen namen andere mesures. De Graaf van Frise, aan wien de Prins van Baden, wanneer hy vertrok, het gebied over het Detachement van het Keizerlyk Leger aan den Ryn had gelaaten, ging zich te Swalbach by den genoemden Prins vervoegen, om hem te vraagen wat hy moest doen. Den Hertog van Wirtemberg marcheerde met zyne vier duizend Man naar de kant van Lauterburg. Het Contingent der Troupen van Keulen, 't geen tot aan Coblentz genaderd was, wierd weder te rug naar Bon ontbooden, gelyk ook dat van Aken en een Batailllon der Munstersche Benden. Daar bleeven dan te Trier niet als de Paltsische Troupen, eenige Regimenten van de Westphaalsche Kreits, en noch eenige andere van Trier en van Ments: maar vermits de Maarschalk de Villars zich uitsteekend verswakt had door de twee Detachementen die hy had gedaan, had men reden om te gelooven dat die Troupen hunne post zouden bewaaren, te meer dewyl ze zich gedekt vonden met goede Linien, en dat zich binnen korte dagen twaalf duizend Man, Pruissische Volkeren, en andere Troupen van de Westphaalsche Kreits by hen moesten voegen. Om kort te gaan, men vreesde niets van die kant; en het argst, 't geen 'er kon gebeuren, was dat de Maarschalk de Villars zich tusschen Saarbrug en Trier posteerende, men de gemeenschap van die twee Plaatsen afgesneeden, en d'eerstgenoemde genoodzaakt zou hebben zich over te geeven. Maar de Generaal Aubach, die de Paltsische Troupen commandeerde, oordeelde daar anders af. De beweeging van den Maar-

1705. July. schalk de Villars maakte hem bekommerd. Hy geloofde beslooten, en verlooren te weezen; en de Commandant van Saarbrug, reedts door een Corps Franschen opgeëischt, met het Garnisoen zyne Plaats verlaaten, en 'er de Werken al hebbende doen springen, deed hy het zelfde te Trier. Hy stak den brand in alle de Mynen en Voeragiemagazynen; liet het Koorn en Meel, 't geen noch in de Plaats gevonden wierd, in de Rivier smyten; en verliet veertig stukken Kanon, na dat hy de zelve had doen vernagelen. d'Overigheid bad hem te vergeefs haar niet te verlaaten. Hy betuigde, dat hy het met leedweezen deed; maar dat hy niet anders kon doen; en dat hy de Troepen van den Keurvorst, zynen Meester, moest bewaaren: wykende vervolgens onder Traarbach, om 'er d'orders, welke hem gegeeven mogten worden, te verwachten; en de Magistraat vaardigde Gedeputeerden af aan den Maarschalk de Villars, ten einde hem te bidden haar voor vuur en plondering te behoeden.

OPPER-RYN-Beweegingen der wederzydsche Legers.

MIDLERWYL lagen de Legers aan den Opper-Ryn gestadig in hunne zelve posten; en daar was tot noch toe niets van belang voorgevallen. De grootste zorg der Generaals in het begin der Maand Juny bestond in hunne Linien wel te versterken, de Maarschalk de Marsin die van Hagenau, en de Generaal van Thungen die van Lauterburg. Na dat de Prins van Baden van Radstad was vertrokken, wierd de Graaf de la Tour in de Linien by Buhl, aan geene zyde van den Ryn, gestuurd, om 'er het gebied te voeren. Niet zo haast was deze Generaal daar gekomen, of hy deed uit de zelve Linien een Detachement 't geen zich by de Sterreschans ging posteeren, om de Vyanden gade te slaan, en hen te beletten uitloopen aan die kant te doen. Den 16den. verscheen de Maarschalk de Marsin met zyn gantsche Leger, bestaande in omtrent twaalf duizend man, buiten de Linien, en ging zich posteeren tusschen het Dorp Dorbach en het Klooster van S. Walburg; hebbende drie Beeken voor, en de Linien met het Bosch van Hagenau achter hem. Men meende, dat hy het op de Kasteelen van Werth en Zulz, daar de Geallieerden Bezetingen in hadden doen leggen, gemunt had: en gelyk men zich niet in staat bevond om de zelve te behouden, stuurde de Generaal van Thungen terstond order aan de Garnisoenen om weder by hem te komen; 't geen ze gelukkiglyk volbrachten. Ondertusschen hield zich de Maarschalk de

Mar-

Marsin in zyn Campement, vernoegende zich met de voeragie te verteeren, zonder iets meer t'ondernemen. Den 30sten. Juny toog de Generaal van Thungen, dien het moeide hem zo langen tyd daar te zien, naar Kroon-Weissemburg: maar hebbende verstaan, dat de Maarschalk de Marsin een Renfort van de Moesel had gekreegen, en een twede verwachtte, oordeelde hy raadsaam weder in zyne Linien te keeren, en 'er mede de Troupen, welke dit Leger moesten versterken, te verwachten. 1705. July.

HET Parlement van dit Koningryk, tot den (a) 12den. May geadjourneerd, kwam ten bestemden dage weder te samen; en hebbende, terwyl het zich met andere zaaken bezig hield, verstaan, dat 'er verscheidene Blaauwboekjes van tyd tot tyd in 't licht waren gekomen, strekkende om den Ingezetenen vroed te maaken dat d'Engelsche Kerk door de successie, op het Huis van Hanover vastgesteld, gevaar liep, besloot en verklaarde het in den aanvang der voorgaande Maand Juny, *dat alle die Blaauwboekjes van gevaarlyk gevolg waren, en alleenlyk strekten om het belang van het Pausdom, en des gewaanden Prince van Walles, te bevoorderen; en dat derhalven alle d'Overigheden zich moesten beyveren om die Geschriften te smooren, en de geenen, die 'er d'Auteurs af waren, strengelyk te straffen.*

IERLAND. Vervolg van de Handelingen des Parlements.

(a) Ziet het voorgaande Deel, pag. 252.

De Geestelykheid des Koningryks, te weeten de geene welke belydenis van d'Engelsche Communie deed, bezield door den zelven geest als het Parlement, nam eenige dagen daar na, zynde in een algemeene Beroeping vergaderd, de volgende resolutien.

I. DAt deze Kerk, in gevaar geweest van door Papery en Tiranny overheerd te worden, van beide gelukkiglyk was verlost, onder de Godlyke Voorzienigheid, door wylen Koning *Willem den III*den. van loffelyke gedagtenisse.

II. Dat men de duurzaamheid en aanhoudinge dezer zegeningen, na God, aan de voorspoedige en heilsame Regeringe van de Koninginne *Anna*, welke God lang wilde bewaaren, was verschuldigd.

III. Dat de toekomende veiligheid en behoudenisse van deze Kerk en Natie gantschelyk van de Erfvolging der Kroon, zo als die tegenwoordig door de Wet in de Protestantsche Linie gevestigd was, af hing.

IV. Dat, wanneer een Kerkelyk Persoon van deze Kerk ooit met woorden of door schriften eenig ding leerde 't geen met de voorgaande besluiten streed,

1705. July. men denzelven als een Zaaijer van verdeeldheden onder de Protestanten van de gevestigde Kerk, en voor een Vyand van de Wetten, zou houden.

V. Dat men derhalven, uit aanmerking van deze zo plegtelyke verklaaring, hoopte dat niemand zo onregtvaardig en liefdeloos zou wezen als de Geestelykheid der *Iersche* Kerk, zo als die by de Wetten gevestigd was, te beschuldigen van in haare genegentheid tot wylen den Koning *William*, van loffelyke gedagtenis, mank te gaan, de waare belangen van de tegenwoordige Regeringe niet toegedaan te wezen, en ongenegen te zyn tot de Erfvolging in de Protestantsche Linie zo als die door de Wet was vastgesteld.

VI. En dat, ingevalle eenig Persoon onderstond te leeren en te prediken tegens de *Leere*, *Regering*, *Kerkzeden* en *Plegtigheden* van deze Kerk, of Kweekschoolen, tot onderwys der Jeugd, wegens gronden strydig met de eens aangenomene Leere, zulks een vergryping tegens de Kerkelyke Wetten, van een schadelyk gevolg, en alleenlyk tot het vermeerderen van scheuringen en verdeeldheden onder de Natie aanleidelyk was.

Den 20sten. der genoemde Maand Juny gaf den Hertog van Ormond, als Lord Hooge Commissaris, de Koninglyke toestemming tot de volgende Acten.

1. Acte van een verhooging der Impost op het Bier, de Gedisteleerde Wateren, Tabak, Katoenen, Lywaaten, Neteldoek, enz.

2. Acte tot het beter registreeren, als voor dezen, van de Roomsche Geestelykheid.

3. Acte tot herroeping van een Acte tot voorzetting van den Lywaathandel.

4. Acte tot verbetering der Hennip- en Vlasmanufactuuren van dit Ryk.

5. Acte tot verlichting van Schuldeisschers tegens bedriegelyke listen.

6. Acte zo tot voorkoming van het onwettig Geld lichten der Groot-Geswoorenen, als het niet wel besteeden van het wettelyk gelichte, mitsgaders tot beter uitvoeringe der Acte noopende het verbeteren van de groote Wegen.

7. Acte tot vermindering van den Impost op het Raapzaad 't geen uit het Koningryk word gevoerd.

8. Acte om het invorderen van de Tollen te reguleeren, en de duurte der Tollen in Dublin voor te komen.

9. Acte tot het aankweeken van Boomen, en bewaaren van Timmerhout.

10. Acte om in sommige gevallen het doen van Giften te verhinderen.

11. Acte tegens het steelen van Paarden, en om het koopen der gestolene te beletten.

12. Acte tot herroeping van de Statuit onder Hendrik den IVden. tegens de vermeerdering van Goud en Zilver, en om alle verschillen en twistingen aangaande de Koninglyke Groeven te voorkomen.

13. Acte

13. Acte tot verlichting van over schuld gevangene Armen. 1705.
14. Acte tot reguleering der Gewigten, welke in dit Koningryk worden gebruikt, enz. July.

Hier na wierd besslooten een Adres van dankzegging aan de Koningin op te stellen, gelyk ook een aan den Hertog van Ormond voor zyne goede bestiering. Deze Adressen wierden den 26sten. aan zyne Excellentie gepresenteerd; en den volgenden dag vervoegde zich den Hertog in het Parlement, en deed d'onderstaande Aanspraak aan de twee Huizen.

MYLORDS en EDELLIEDEN,

WY zyn tegenwoordig gekomen tot het geen, 't welk wy altemaal wenschten, te weeten tot een gelukkig besluit van deze Zitting, geduurende de welke alle zaaken zyn gepasseerd tot d'onderlinge voldoeninge van haare Majesteit en des zelfs Volk.

Gylieden hebt een rechtmaatige reden om haare Majesteit te bedanken wegens de zo aanmerkelyke betuigingen welke Zy U van haare goedheid heeft gegeeven, mitsgaders van het groot belang 't geen Zy getoond heeft in de voorspoed van dit Koningryk te neemen, gelyk ook van alle de goede Wetten gemaakt zo tot de verzekerdheid des Protestantschen Godtsdiensts, als tot de verlichting en het voordeel haarer Onderzaaten.

Ik twyfel niet of haare Majesteit zal wel vernoegd weezen over uwe zo krachtige uitdrukkingen van uwe getrouwheid, gehoorzaamheid, en genegentheid geduurende deze Zitting, als mede over d'Onderstanden die Gylieden, Heeren van het Huis der Gemeentens, met zo goeder herte hebt gegeeven, en over de beloften die Gylieden doet van op zyn tyd te zullen beschikken 't geen tot de gemeene zekerheid besteed zal weezen. Gy moet verzekerd zyn, dat het geen, 't welk Gylieden zult geeven, bezuinigd zal worden met een zorg en spaarzaamheid over een komende met het vertrouwen 't welk Gy van de Regeering hebt getoond.

Mylords en Edellieden,

IK heb met groot vermaak in uwe Adressen aangemerkt, dat Gylieden voldaan zyt over de bestiering der Regeeringe. Gelyk ik U altemaal aanbeveel ieder in zyne post t'arbeiden om de Vrede te handhaaven, en de Wetten in uwe Provincien ter uitvoering te doen stellen, kunt Gylieden verzekerd weezen, dat ik ook door myne rechtmaatige vertooningen aan haare Majesteit, en door alle de goede diensten welke in myn vermogen zullen weezen, d'uiterste poogingen

1705. July. zal aanwenden om den Koophandel te doen bloeijen, en de voorspoed van dit Koningryk te beter te verzekeren.

Hier na wierd het Parlement geprorogeerd tot den 24sten. Juny van het aanstaande Jaar 1706.

SPANJEN. Conspiratien tegens den Koning en de Regeering ontdekt.

MEN sprak te Madrid niet als van Conspiratien tegens de tegenwoordige Regeering: en het zy dat het inbeelding of zaakelykheid was, men pretendeerde altoos binnen den tyd van een maand vier daar af ontdekt te hebben, d'eene te Granade, d'andere te Melilla in Africa, de darde te Cadix, en de vierde te Madrid. Die van Granade had, zei men, tot Hoofd een Monnik, welke ontvlugt was: maar zeven zyner Medevloekverwanten waren met alle hunne papieren gekroegen. Hier wierd ook noch bygevoegd, dat de President der Kancelary van de genoemde Stad zich in deze gelegentheid niet gedraagen hebbende gelyk hy behoorde, afgezet, en zyn Ampt aan Don Lopes Miqueles, Raadtsheer van de Vierschaar der Inquisitie, gegeeven was. Die van Melilla was gesmeed onder eenige Catalaansche Soldaaten van het Garnisoen; zynde hun voornoemen de Plaats aan den Prins van Darmstad te leveren: maar alzo men het zelve tydiglyk kwam t'ontdekken, wierden ze altemaal gevangen genomen, zeven der voornaamsten zo gerabraakt als geëmpaleerd, en d'anderen voor hun leven lang op de galeyen gebannen. De Conspiratie van Cadix wierd op een licht vermoeden in het begin der Maand Juny ontdekt. Twee Chaloupen met twaalf Spanjaarden roeiden uit de haven, alsof zy uit visschen gingen. By geval wierden ze gade geslagen, zonder eenige inzicht als nieuwsgierigheid; en men bemerkte, dat ze een gantsch anderen weg hielden als dien der Visschers: waar op dan twee Fransche Chaloupen in zee staken, om 'er acht op te geeven. Een wyltje daar na zag men een andere Chaloup opdaagen, welke zich by de twee Spaansche Chaloupen voegde; 't geen de Franschen aangedreeven hebbende om hen te volgen, wierden ze in een ernstig mondgesprek betrapt, en de twee Spaansche Vaartuigen, terwyl het ander (door den Prins van Darmstad, gelyk men naderhand verstond, derwaarts gezonden) ontvluchtte, in verzekering genomen. Ondertusschen wierpen die der Chaloup van den genoemden Prins iets in de zee; 't geen door de Franschen gezien zynde, deeden ze Duikers ter dier plaatse

ne-

nederdaalen, welke een Snaphaan ophaalden, daar brieven van den Koning Karel, den Admirant van Castilien, en den Prins van Darmstad in waren. Den inhoud wierd geheim gehouden, maar de Persoonen in de gevangenis gezet. Men had ook te Badajos een Barbier by de kop gevat, welke op den bodem van die Plaats betrapt was zo als hy brieven elders bragt daar het volk van den Admirant de zelve van daan kwam haalen. Wat de gepretendeerde Conspiratie van Madrid belangt, daar wierd het volgende af verhaald. De Marquis de Leganes, voormaals Gouverneur van het Milanees en nu van het Koninglyk Lusthuis *Buen Retiro*, gelyk ook Generaal van d'Artillery, had zich sedert eenigen tyd door de vryheid van zyne berichten verdacht gemaakt. Men sloeg hem gade, en vertrouwde zich niet op hem. Hy verzocht verlof aan den Koning Philippus om eenigen tyd op zyne Landgoederen te gaan doorbrengen, en 'er de herstelling van zyne gezondheid, welke sedert een wyl aanstootgeleeden had, te zoeken. Dit verzoek wierd op een slinksche wyze uitgelegt. De Koning veinsde echter het aan hem te vergunnen, en wenschte hem zelfs een goede reis: maar nauwelyks was hy buiten het Paleis van het *Buen Retiro*, of zyne Majesteit deed hem door den Marquis de Mejorada weder te rug ontbieden, onder den dekmantel van eenige orders aan hem te willen geeven noopende de verrichtingen van zyn Ampt: en zo als hy in des Konings vertrek meende te treeden, wierd hy gevangen genomen door den Prins Tserclaas de Tilly, Capitein der Lyfwacht, die hem in een karos deed treeden, en onder het geleide van een detachement der Gardes door d'achterpoort uitvoeren. Men had van plaats tot plaats Wisselpaarden en Geleidens besteld, zulks dat hy al zeer verre heen was eer het gerucht van zyne gevangenneming te Madrid verbreid wierd. De spraak ging, dat hy naar Pamplona was gevoerd, maar dat hy tot meerder zekerheid in eene der Plaatsen van Vrankryk overgebragt zou worden. Den zelven dag dat de genoemde Marquis gevangen was genomen, wierd ook zyn Secretaris by de kop gevat, en de hand op alle zyne Papieren gelegt. d'Eigentlyke omstandigheden der zaak van den Marquis de Leganes waren onbekend, gelyk ook waar mede hy zich verdacht had gemaakt. 't Hof oordeelde het niet raadsaam de zelve t'openbaaren; vernoegende zich met te verbreiden, dat 'er een groote Conspiratie gesmeed was om den Koning Philippus en de Koningin, zyne Gemalinne, te lichten,

1705. July

1705. July. ten, en naar Lisbon te voeren: dat de Marquis de Leganes daar het Hoofd af was: en dat hy zich ten dezen einde moest bedienen van een menigte gewaande Deserteurs, welke te Madrid waren. Dit Vloekverwantschap zei men ontdekt te weezen door een Switser, welke in een Herberg zynde, eenigen der Conspirateurs in bedekte termen tegen malkander hoorde spreeken wegens een onderneeming van gewigt, en zeggen, dat men lichtelyk over de muuren van het *Buen Retiro* zou konnen klimmen, vermits ze heel laag zyn: dat hy daar op in kwaad vermoeden zynde geraakt, 'er kennis af was geen geeven aan iemand van het Hof: en dat het geen, 't welk hy had gehoord, overeenkomende met de berichten die men van elders had, alle de Ministers 'er over verbaasd waren: dat de Koning alleen zich gerust toonde, en op een koele wyze had geantwoord: *Zo het Vreemdelingen zyn die het op myn leven gemunt hebben, zullen myne Volkeren my verdeedigen; en zyn 't zy lieden zelve die het begeeren, het is in hunne handen: de wille Godts geschiede*: Dat men echter de moeite had genomen van de zaak dieper te doorgronden: dat men eindelyk de Conspiratie had ontdekt, en het geluk gehad van ze te verydelen door den Marquis de Leganes by de kop te doen vatten. Dit was het 't geen het Hof overal liet verbreiden, 't welk een groote werking onder het gemeene volk deed: maar wat het aanzienlyker en verstandiger soort betrefte, die sloegen 'er het meeste geloof niet aan. Niemand der gemelde gepretendeerde Deserteurs, noch der Vloekverwanten, welke d'ontvoering moesten helpen verrichten, was gekreegen, en de Marquis de Leganes maar alleen gevangen genomen, ongetwyfeld om dat men andere byzondere redenen had om zich van hem te wantrouwen, hoe zeer hy zich ook tot hier toe aan de Regeering gehecht had getoond. Men wist, by voorbeeld, dat hy het leggen van Fransche Garnisoenen in Pampiona, Fontarabien, en S. Sebastiaan niet goed had gekeurd; gelyk ook niet dat men zich met een souveraine autoriteit meester maakte van het Geld 't geen uit de Gallioenen gesalveerd was, en aan de Particulieren toebehoorde; en dat men zodanig over alle zaaken disponeerde, als men tot noch had gedaan. Meer was 'er niet van nooden om hem aan de tegenwoordige Regeering verdacht te maaken: en men was des te eerder getreeden tot zich van hem te verzekeren, dewyl men wist dat verscheidene andere Grooten des Ryks in de zelve gevoelens waren, en dat men hen met voorbeelden van strengheid wilde verschrikken.

On-

Ondertusschen, gelyk men met reden vreesde dat het Volk mogt opstaan, trachtte men 'er aan wys te maaken dat het leven des Konings niet in zekerheid was, en het met verdichte verhaalen van Conspiratien binnen de paalen van gehoorzaamheid te houden. 't Waren niet alleenlyk de Ministers van het Kabinet en d'Emissarissen die het uitstrooiden: de Koning zelve gaf het te kennen: en hy kwam tot zo verre, dat hy niet meer uit wilde gaan zonder Gardes: 't geen echter ganisch niet over een kwam met die woorden van vertrouwen welke men hem toeschreef, en die wy hier voor verhaald hebben. Eenige Grandes trachtten hem daar van af te wenden; vertoonende hem ten dien einde, dat het zonder voorbeel in Spanjen was: doch hy gaf hun ten antwoord, *dat de minste zyner Onderkoningen zyne Garde had, en dat hem zulks veel beter paste als hunlieden.* d'Opperste Raad van Castilien authoriseerde met een Plakaat alle d'andere Rechtbanken om kennis te neemen van alle gevallen van verraad, en 'er zonder appel vonnis over te vellen: en dewyl men pretendeerde, dat de Monniken en Geestelyken zich gewikkeld hadden gevonden in alle de Conspiratien welke tot hier toe ontdekt waren, verklaarde de Nuncius van den Paus, dat hy in 't toekomende geene bescherming meer aan hem zou verleenen. 1705. July.

Verscheidene byzonderheden.

Men kan wel begrypen, dat de progressen der Geallieerden op de Grenzen van Portugaal, en die daar men van de kant der Vloot voor bekommerd moest weezen, niet weinig hielpen om het Hof in de verbaasdheid te brengen, daar het zich in bevond: doch wy zullen 'er in een byzonder Artykel af spreeken, en hier alleenlyk zeggen, dat, niettegenstaande alle de voorzorgen die het zelve deze winter had aangewend om zich in een goed postuur te stellen, het niet zonder verbaasdheid erkende, dat de krachten haar ontbraken, en dat het Beleg van Gibraltar haare Troupen van veel meerder manschap had ontbloot als het door haare wervingen op de been had konnen brengen. Men moest dan toevlugt neemen tot de Steden en Provincien, welke de Regeering het meest toegenegen waren, op dat zy de zelve met hunne onderstanden te hulp mogten komen. De Staaten van Gallicien waren de gereedsten om te doen 't geen men van hen begeerde; verbindende zich vier duizend Man op hunne kosten te zullen werven, kleeden, wapenen, en zelfs geduurende deze Veldtogt onderhouden. Men vleide zich ook met eenige vermeerdering van Trou-

1705. July. pen in d'andere Provincien: en het voorneemen was vyf-en-dartig à veertig duizend Man op de been te hebben zonder de Troupen van Vrankryk. Wat de Finantien belangt, den Intendant Orri had een ontwerp gereed om ze te vermeerderen. Hy kwam uit Vrankryk te Madrid op den 25sten. May, en had sedert verscheidene geheime Conferentien met de voornaamste Ministers, waar af men wel haast de vrucht moest zien. Hy was in groot credit by den Koning: al de wereld zocht hem te believen: en zo de Spanjaarden maar een weinig geduld wilden hebben, stond men hem wel haast de (a) Colbert van hunne Monarchie te zien worden. Ook waren 'er sedert een wyl groote veranderingen omtrent deze en geene zaaken gemaakt. Don Francisco de Ronquillo was tot Secretaris van Staat wegens den Oorlog aangesteld; en men verzekerde, dat hy zulks aan Monsr. Orri verschuldigd was. Den Marquis de Canales, die dit Ampt voor hem bekleedde, en ook Raadtsheer van Staat was, had men tot Generaal der Artillery en Gouverneur van het Paleis *Buen Retiro*, in de plaats van den Marquis de Leganes, verheven. De Graaf van Mariana was hersteld in zyn Ampt van Tresorier Generaal. De Colonel Don Francisco Pimiento was Gouverneur van Ciudad Rodrigo gemaakt, en de Marquis van Risburg voorzien met het Ampt van Capitein Generaal van Oud Castilien. Eenige andere in tegendeel waren gedisgratieerd, en van hunne Ampten beroofd, als by voorbeeld de Corrigidor van Toledo, en Don Philips de Zuniga, in wiens plaats Don Francisco Pimiento aangesteld was. Deze twee wierden beschuldigd van al te veel genegentheid voor het Huis van Oostenryk te hebben. Daar was ook verandering in het Biechtvaderschap gemaakt. De Vader Daubanton, Jesuit, 's Konings Biechtvader, had zyn afscheid gekregen: en de Vader Robinet, mede Jesuit, was uit Vrankryk gekomen om die bediening te bekleeden. Don Juan Ruiz Simon, Bisschop van S. Michiel, was tot het Bisdom der Canarische Eilanden genoemd, enz.

(a) *Wel eer Opper-financier van Vrankryk.*

SPANJEN en PORTUGAAL. Valencia de Alcantara door de Geallieerden veroverd.

'T GEEN wy (a) elders wegens de verovering van Valencia de Alcantara door de Geallieerden gezegt hebben, was van weinig belang, en ook zelfs eenige misslag daar in geslopen. Sedert is 'er ons een Relaas af ter hand gekomen, 't welk aan den Leezer medegedeeld moet worden, als zynde verzeld met de noodzaakelyke omstandig-

(a) *Zie het voorgaande Deel, pag. 302.*

digheden en getrouw in het verhaal der zaaken, zulks dat men 'er gerust op kan weezen. 1705. July.

Den 24sten. April begaven zich de Troupen der Geallieerden in beweeging onder d'orders van den Graave de las Galleweyas, Gouverneur der Wapenen, en drie Mestres de Camp Generaal. Den 26sten. vergaderde het Leger te Aronchez in de Provincie van Alentejo, en begaf zich den 30sten. in optogt met een Artillery bestaande uit twintig Veldstukken, twaalf Batterystukken, en acht Mortieren. Alvoorens had men gereguleerd, dat de Mestres de Camp Generaal beurtoling by weeken zouden commandeeren; en het was toemaals de Beurt van den Graave van Galloway, Generaal der Engelschen. Die van den Baron Fagel, Generaal der Hollanders, begon den 2den. May, op welken dag het Leger voor Valencia de Alcantara aankwam. Men vond de Stad gefortificeerd met een goede Wal, voorzien met de behoorlyke Bolwerken, en zelfs een Bedekteweg in de rots uitgehouwen. Zy had ook een Kasteel, gesterkt met vier steene Bastions, in welker midden men noch een ander oud Kasteel met des zelfs Toorns ontmoette, en in dat Kasteel een hooge vierkante Toorn, daar de Vyanden kanon op gesteld hadden, 't geen alle d'omleggende oorden van de Stad naaktelyk ontdekkende, geen vadem landts in zekerheid liet. Ten anderen was de Plaats ook noch voorzien van een Garnisoen 't geen op twee duizend man wierd geschat, een groot Magazyn van allerhande krygs-en mondmunitien bekwaam om een geheel Leger te doen bestaan, en een Artillery waar onder zelfs Stukken van zes-en-dartig pond yzer waren. Men heeft vergeeten te zeggen, dat het Kasteel een afgezonderd Bolwerk had, mitsgaders een Bedekteweg in de leevendige rots uitgehouwen, en die van geene Plaats gecommandeerd wierd. Alle deze dingen deeden de Generaals gelooven, dat het beleg langen tyd zou duuren, te meer dewyl het Garnisoen in 't eerst een zeer goede contenantie hield: doch de Baron Fagel wierd daar door noch afgeschrikt, noch ontmoedigd. Hy besloot de Plaats met d'uiterste wakkerheid aan te tasten, en liet, zonder tyd te verliezen, de loopgraaven des anderendaags, zynde de 3de. der Maand, openen. Den 5den. had men vyf Mortieren op een Battery; en den 6den. begon men de Stad te beschieten en het Kasteel te bombardeeren, zonder dat het groot vuur der Vyanden zulks konde beletten. Tegen den avond liet men de Plaats sommeeren; maar de Gouverneur

1705 July. gaf een trots antwoord: 't geen den Baron Fagel meer en meer aanmoedigende, deed hy den gantschen nacht het vuur op de zelve verdubbelen; ordonneerende ook zelfs een nieuwe Battery, en vaarende voort met bres te schieten. Den 7^den^. waren de loopgraaven voortgezet tot op honderd treeden na aan de wal. Dezen avond meende men den storm aan te voeren; en den Heer Fagel had alle de noodzaakelyke dispositien ten dien einde doen maaken: maar ziende, dat het vuur der Mortieren zyne verwachting niet geheel en al had beantwoord, en dat in tegendeel de Vyanden onophoudelyk uit hun Kanon speelden, wilde zyne Excellentie niet voortvaaren zonder de goedkeuring der andere Generaals. Hy verzocht hen dan hunne meening 'er af te zeggen; en men besloot d'attaque uit te stellen. Hier op liet hy de loopgraaven aflossen, en nam, zonder zyn voorneemen aan iemand t'openbaaren, zyne schikkingen om de Plaats des anderendaags aan te tasten; doende ten dien einde twee Batteryen opwerpen aan een oord daar ze zyn oogmerk zeer veel konden verlieten, en ondertusschen gestadig met kanonneeren voortvaaren. Dit vermoeide die van binnen geweldig: en gelyk ze den gantschen nacht op de been waren geweest, gingen ze des morgens slaapen, en verlieten voor het Grootste gedeelte, ziende geene beweeging van buiten, hunne post, zulks dat 'er weinig volk tot de bewaaring der bres was gebleeven. De Baron Fagel, hebbende wel geoordeeld dat dit aldus zou geschieden, en ten anderen alle dingen geduurende den nacht zorgvuldiglyk waargenomen, deed de Generaals verwittigen dat het tyd was om t'attaqueeren. Eenigen wilden de Stad nochmaals laaten opeischen: maar hy protesteerde tegens deze voorslag; zeggende, dat men geen tyd moest verliezen, en dat het gevolg der onderneeming van de naarstigheid afhing. Hier op gaf men het sein, en de Troupen (bestaande uit drie honderd Man, te weeten honderd Portugeezen en een gelyk getal van Engelschen en Hollanders, altemaal Granadiers, welke tot den aanval verordend waren,) marcheerden ten storm met zulk een wakkerheid en vaardigheid, dat de Vyanden t'eenemaal verbaasd stonden. Die de Bres bewaarden, verdeedigden zich echter zeer moedig. Zelfs twyfelde men eenige oogenblikken, of men hen zoude konnen overweldigen: maar het Regiment Engelschen van Dunkinson, en het Regiment Hollanders van Noyelles, gecommandeerd door den Lt. Colonel Verpoorten, welke d'attaque moesten

on-

onderfteunen, op de Bres gekomen zynde, deeden alles, 't geen zich voor hen vertoonde, buigen. Ondertusschen lieten de Vyanden een soort van een Myn springen, welke eenigen der onzen medenam, doch niet bekwaam was om hen te stutten. Zy drongen door tot in de Stad, gestadig al vechtende: want men moet dit zeggen van de geenen, welke de Bres verdeedigd hadden, dat ze niet en weeken dan voor het geweld, en zelfs hunnen aftogt al strydende deeden. Maar zo als ze in het Kasteel meenden te wyken, en dat d'onzen hen vervolgden met alle de wakkerheid welke d'overwinning inboezemt, staken die van het Kasteel, verschrikt door 't geen zy zagen, een wit Vaandel uit, en gaven zich, zonder andere forme van Caputilatie, als krygsgevangenen over. De Stad wierd geplonderd: doch voor het overige gedroegen zich de Krygsknechten redelyk wel. Men spaarde het bloed; en zeer weinige Inwoonders lieten 'er het leven. Men moet bekennen, dat het gevolg in deze zaak de hoop te boven ging: want men had geen andere gedachte dan maar de Stad in te neemen, en niet het Kasteel, 't welk een der besten van Spanjen is. Straks wierden Couriers afgevaardigd naar Lisbon, om 'er de tyding te brengen, welke daar alle de bedenkelyke blydschap veroorzaakte. De Koning van Spanjen en de Koninginne Douairiere van Portugaal schreeven ook hier over in zeer beleefde termen aan den Generaal Fagel; hem bedankende voor den gewigtigen dienst welken hy aan hen had gedaan; en tegen hem zeggende, dat hy door de verovering van Valencia de poort had geopend om in Spanjen te treeden. Wyders verloor men weinig volk. Don Francisco Naper, Mestre de Camp van het Terce van Bragance, was, voor zo veel als men weet, d'eenige hooge Officier die 'er sneuvelde: maar Don Juan d'Atrida, Generaal de Bataille, wierd 'er gekwetst, gelyk ook d'Engelsche Colonel Dunkinson.

1705. July.

De volgende dagen wierden besteed met de noodzaakelyke bestellingen tot grooter veroveringen. Den 14[den]. brak het Leger op, sloeg zich tegen den avond neder te S. Vincent, en rukte des anderendaags voor Albuquerque. 't Is een tamelyk groote Stad, omringd met een muur van negen voeten dik, en met eenige andere oude vestingwerken versterkt. Aan de Stad legt een wakker Kasteel, op een steile rots gesticht, en van de Spanjaarden voor een der sterksten des geheelen Koningryks gehouden. Straks vielen de Troupen in de

Albuquerque door de Geallieerden veroverd.

1705 July. Voorsteden, en begonden aldaar, terwyl de Plaats vermond opgeëischt wierd, aan de loopgraaven t'arbeiden: en hebbende de Gouverneur en de Geestelykheid geantwoord, *dat ze zich tot de glorie van Philippus den Vden. zouden verdeedigen*, ving men den 19den. aan de Stad te beschieten, en voer daar mede onophoudelyk voort tot den 20sten., wanneer de Gouverneur des morgens ten tien uuren de Chamade liet slaan, aanbiedende de Stad over te geeven en zich in het Kasteel te vertrekken: maar de Graaf van Galloway, die alstoen het gebied voerde, antwoordde hem, dat hy het een zonder het ander niet zou aanneemen, en dat, zo hy zich niet aanstonds overgaf, hy het Garnisoen door de kling zou jaagen. Dit dreigement deed zyne werking. De Gouverneur stuurde en ontfing Gyzelaars; en weinige uuren daar na wierd de Capitulatie getekend. Men vergunde aan het Garnisoen door de Bres uit te trekken, en een stuk Kanon mede te neemen, en aan d'Officiers hunne Bagagie; mitsgaders aan d'Inwoonders, die vertrekken wilden, zulks binnen acht dagen te doen; en beloofde aan de geenen, welke wilden blyven, de genieting van de zelve Privilegien die zy voor de dood des geweezenen Konings van Spanjen hadden. Zo haast als d'Artykelen getekend waren, gaf de Gouverneur aan de Geallieerden een Poort van de Stad en van het Kasteel over; en den 22sten. wierd hy met zyn Garnisoen naar Merida geleid. Wegens deze veroveringen lieten de Heeren Fagel en Friesheim d'onderstaande Brieven aan de Staaten Generaal afgaan.

Hoog-Mogende Heeren,

IK kan niet nalaaten volgens myne schuldige pligt aan Uwe Hoog-Mogenden onderdanig bekend te maken, dat, na dat de Troupen den 24sten. April hier te lande zich in beweeging hadden gezet, en den 26sten. het Leger by *Aronches* in *Alentejo* verzameld, het gemelde Leger zig den 30sten. der gedachte Maand in marsch begaf met een Artillery van omtrent de 20 Veldstukken, 10 van 24, en twee schietende 16 pond yzer; hebbende 't Commando van het gemelde ons Leger de *Grave das Galveas* en drie Mestres de Camp Generaal, welke yder een week by beurten de functie en 't gezag van die Charge hebben. De Grave van *Galloway* was gedurende deze marsch in functie tot den 2den. dezer Maand, wanneer het Leger alhier voor *Valence* arriveerde: en alzo myne beurt van als Mestre de Camp Generaal in de Armée te commandeeren den 3den, dag van deze Maand aanving, nam ik de resolutie van deze Belegering met alle vigeur te poussceren, niet wetende hoe lang de zelve ons zoude mogen ophouden; dewyl

men

men zei dat het Guarnisoen in 2000 Man bestond. De Stad is gefortificeerd met haare Bolwerken en bedekte Weg, en andere Vestingwerken, voor zo veel als des zelfs gelegenheid tusschen de Rotsen, waar van de zelve omringd is, kan toelaaten. Daarenboven is zy voorzien met een goed oud Kasteel; en in het zelve is een groote Toorn, waar op de Vyand verscheidene stukken Geschut had, welke ons het meest incommodeerden. Dit Kasteel is omringd met een Wal en vier steene Bastions, hebbende mede een gedetacheerd Bastion en bedekte Weg tot zyne defensie; welk alles my deed twyffelen, of wy die Plaats zo ras wel zouden konnen vermeesteren, te meer alzo het Garnisoen een zeer goede contenantie maakte van zich te willen verdeedigen: maar alzo ik meende noodzaakelyk te weezen geen tyd te verzuimen, deed ik den 3den. van de Maand, wanneer ik in functie trad, de Trencheën openen, en avanceerde een groot eind wegs naar de Plaats. Den 5den. had ik 8 Mortieren op een Battery, en den 6den. 12 swaare Stukken, niettegenstaande het zeer sterk schieten van den Vyand, die van goed en swaar Kanon voorzien was. Wy begonden dan den 6den. de Stad te beschieten. Des avonds van den zelven dag deden wy de Stad sommeeren, maar kregen geen voldoenend antwoort, zo dat men met kanonneeren voortvoer. Den 7den., 's avonds, dagt ik te doen stormen; en alles was in der daad daar toe gereed: doch hebbende bevonden, wanneer ik in de Loopgraaven kwam, dat de Vyanden, van ons voorneemen verwittigd, zich in grooten getale op de Wallen hadden vervoegd, en van alle kanten een schrikkelyk vuur maakten, dorst ik d'onderneeming van deze attaque niet alleen over my nemen, maar vond goed te volgen het advys van d'andere Generaals, welke eendragtig resolveerden de zelve uit te stellen. Hier op wierden 300 Man, te weten 100 *Portugeesen* 100 *Engelschen* en een gelyk getal van *Hollanders*, welke ik geordonneerd had om den eersten aanval te doen, aan het hoofd van de Trenchée gesteld, zynde onze eerste Post niet boven de 100 schreeden van de Bresse. De *Hollanders*, welke toenmaals in de Trenchée waren, wierden afgelost door de Terces van *Don Francisco Naper*, *Dalencastro*, en den Grave van *Doncouly*. De Grave van *Rio*, Generaal de Bataille, moest de Trenchée commandeeren. Dit Detachement en de Terces liet ik versterken met het *Engelsche* Regiment van den Colonel *Donkinson*, en het Regiment des Graven van *Noyelles*, gecommandeerd door den Lt.-Coll. *Verpoorten*. Ik deed ook dien avond nog twee Batteryen vervaardigen, om de attaque te faciliteeren, als mede een goed getal van Handmortieren zo na als het doenlyk was by de Bres plaatsen. Dit alles in staat zynde, zonder dat wy konden bemerken dat de Belegerden andere gedachten hadden als zig te defendeeren, in de verwachting van het Secours 't welk de Marquis *de Bay*, die met 4000 Paarden tot *Piedra Buena* was aangekomen, vier uuren van ons, alwaar hy voorgaf nog 3000 *Spanjaarden* en alle de *Fransche* Troupen te verwagten, om vervolgens het ontzet van deze importante Plaats te ondernemen, presseerde ik dat de attaque mogte voortgaan, om te zien wat geluk wy daar in mogten erlangen; waar in de andere Generaals bewilligd hebbende, deed ik den 8sten., 's morgens ten 7 uuren, het sein ten dien einde geven; waar op alle de Trou-

1705. July. pen, die tot de attaque geordonneerd waren, in zeer goede ordre naar de Bres marcheerden. De Vyand, welke agter de Bres geretrencheerd was, hield post; zulks dat van wederzyde zo veel vigeur en dapperheid getoond wierd, als ik in diergelyke occasie ooit gezien hebbe. De zaak wierd in deze manier lang betwist, tot dat de *Engelschen* en de *Hollanders*, welke gecommandeerd waren om te souteneeren, mede op de Bres quamen, om de Vyanden tot wyken te noodzaaken; het welk eindelyk ook gelukte. Hier op lieten de Belegerden een Myn springen, welke tamelyke werking deed, doch niet bekwaam was om de dapperheid der onzen te sluiten; en op deze wyze geraakte men vegtenderhant in de Stad. Het geluk wilde, dat dit succes zulk een groote schrik in die van het Kasteel veroorzaakte, dat ze buiten verwagtinge een witte Vaan opstaken, en zich als Krygsgevangenen overgaven. De Inwoonders hadden hunne beste Goederen in het Kasteel gebragt, tot meerder verzekeringe: doch men kon niet beletten, dat het resteerende volgens Krygsgebruik by de Soldaten geplunderd wierd.

Ik kan niet nalaten Uwe Hoog-Mogenden, als een groot deel in dezen Oorlog hebbende, over dit voordeel te feliciteeren, met toewenschinge dat dit Conquest de weg moge wezen tot een grooter gevolg van Overwinningen. Ik zal alleenlyk hier by voegen, als nog niet hebbende de Lyst van de Dooden en Gequetsten, dat de voornaamsten in deze Actie onder de Dooden en Gequetsten zyn, dood Don *Francisco Naper d'Alencastro* Mestre de Camp, en gekwetst de Generaal de Bataille Don *Juan de Atayde*, en den Collonel *Donkinson*. De Troupen van Uwe Hoog Mogenden, welke deze Actie hebben bygewoond, hebben zig uitnemend gekweten, en een Vaandel van het Terce van den Mestre de Camp Don *Diego Davila* bekomen, het welk ik aan Uwe Hoog-Mogenden zal stuuren, of het zelve mede de eer mogte hebben van nevens andere diergelyke veroverde Vaandels geplaatst te werden.

Men zal nu wyders in deliberatie treeden, hoe de verdere projecten van ondernemingen werkstellig te maken, waar van ik niet zal nalaten Uwe Hoog-Mogenden de gevolgen met alle respect te berigten: waar mede, &c.

In het Leger voor Valence de Alcantara den 8sten. May 1705.

Getekend,

F. N. BARON FAGEL.

Hoog-Mogende Heeren,

DEze dient om Uwe Hoog-Mogenden te adviseren, dat wy heden de Bres der Fortresse van *Valence* hebben geattaqueerd met 300 Granadiers, van yder honderd, *Engelschen*, *Portugeesen*, en van de Troupen van Uwe Hoog-

Hoog-Mogenden, en na een oipniatre defensie, alhoewel de zelve op drie 1705.
plaatsen geretrencheerd was, met den degen in de hand geëmporteerd. Twee July.
Portugeesche Bataillons waren in de Trenchée. Het *Engelsch* Regiment, gecommandeerd door den Colonel *Donkinson*, dien den Arm is in stukken geschooten, en het Regiment des Graven van *Noyelles*, zyn de Bresse gepasseerd, en ter zelve tyd alles nedermakende wat in de Stad resisteerde, in het Kasteel gekomen, en hebben het zelve mede met den degen in de hand ingenomen: en nu staan Uwer Hoog-Mogenden Vaandels op de Dongion van het Kasteel benevens de *Engelsche* geplaatst; weshalven ik Uwe Hoog-Mogenden feliciteere met dit gelukkig succes; biddende God Almagtig der zelver Wapenen, beneffens die van de Hooge Geallieerden, verder te zegenen. Waar mede Uwe Hoog-Mogenden in de beschermingc Godes beveelende, verblyve ik in alle onderdanige gehoorzaamheid, &c.

Voor Valence den 8sten. *May* 1705.

Getekend,

J. F. B. V. Friesheim.

Hoog-Mogende Heeren,

NA het veroveren van *Valence*, gelyk ik de eer hebbe gehad van aan Uwe Hoog-Mogenden den 8sten. dezer bekend te maken, brak ons Leger den 14den. daar na volgende op, campeerde te St. *Vincent*, en arriveerde den 15den. alhier voor *Albuquerque*, welke Plaats wy dien zelven dag deeden sommeeren: dog de Gouverneur, die van de Stad, als ook de Geestelykheid verklaarden, dat zy zich voor Philippus den Vden. wilden defendeeren Men begon dan den 17den. de Stad te beschieten, waar mede men gecontinueerd heeft tot huyden den 20sten. omtrent de klokke tien uren, wanneer zy de Chamade sloegen, presenteerende eerstelyk de Stad (welke met een suffisante Muur met Toorns omringd is, hebbende een oud Kasteel van muurwerk, gelegen op een hooge Rots) over te geeven: maar men wilde de Stad zonder het Kasteel in geen Capitulatie ontfangen; het welk geëffectueerd heeft, dat zy het een en het ander hebben overgegeeven, op conditie dat zy met alle de Eer van Wapenen en een stuk Kanon zullen uit marcheeren.

Ik kan niet nalaten Uwe Hoog-Mogenden met dit succes te feliciteeren, en te verzekeren, dat ik myn uiterste devoir zal aanwenden om de progressen in deze Veldtogt, zo veel doenlyk is, aan deze kant te helpen pousseeren, als zynde t'eenemaal het interest van Uwe Hoog-Mogenden, en de weg om tot een geruste Vrede te geraken: blyve met diepe eerbiedigheid, enz.

In het Campement voor Albuquerque den 20sten. *May*. 1705. Getekend,

F. N. Baron van Fagel.

1705. July.

Verdere verrichtingen.

Na de verovering van deze Plaats bleef het Leger, vermoeid door den arbeid van de krygsverrichtingen, zes dagen daar omtrent leggen. Eenigen der Generaals waren van gevoelen, dat men Alcantara, een zeer ryke Stad, gelegen aan de Rivier de Taag, moest gaan belegeren: maar d'anderen meenden, dat het beter zou weezen ten dien einde op Badajos, zynde de sleutel van Estramadura, en van geheel Spanjen, aan te trekken; vertrouwende, dat, indien men het geluk had van die Plaats te veroveren, Alcantara en verscheidene andere Plaatsen, als afgesneeden zynde, van zich zelve zouden vallen. Ieder hield zyn gevoelen staande; en dewyl men niet over een kon komen, wierd de Graaf van Rio naar Lisbon gezonden, om den Koning van Spanjen en de Koninginne Douairiere te verzoeken zelve hunne orders te willen geeven. 't Antwoord, 't geen de genoemde Graaf te rug bragt, bleef onbekend: doch op zyne wederkomst wierd in den Krygsraad, den 2den. Juny gehouden, het besluit genomen van naar Badajos te marcheeren. De Franschen hadden deze Plaats met een byzondere zorg gesterkt, en met een zeer talryk Garnisoen voorzien. Daarenboven had de Maarschalk de Thessé zich met het voornaamste Leger van Spanjen daar dicht by gecampeerd, hebbende onder hem den Marquis de Bay; terwyl de Marquis de Thouy met een ander geringer Ligchaam het kleine Leger der Geallieerden, 't geen de Marquis das Minas by Pennamajor commandeerde, by Silvas gade sloeg. Alle deze omstandigheden maakten het beleg van Badajos zeer swaar. Men moest noodzaakelyk beginnen met den Maarschalk de Thessé slag te leveren. De Generaals der Geallieerden besloten 'er toe: en dewyl de genoemde Maarschalk zich aan deze zyde van de Guadiana had geposteerd, geloofden zy, dat hy het gevecht niet zou weigeren. In deze hoop trokken zy den 4den. Juny op hem aan, en bevonden zich des avondts twee uuren van zyn Leger. Indien hy lust had gehad om te slaan, 'hy had 'er een schoone gelegentheid toe gevonden: want de Geallieerden konden niet by hem komen als door een wydluftige Vlakte; 't geen hem een des te grooter voordeel op hen zou hebben gegeeven, dewyl hunne Troupen, hoewel meerder in getal, voor het meeste deel niet als in Infantery, en de zyne daarentegen byna altemaal in Cavallery, bestonden. Maar gelyk aan d'andere kant, in de geschapenheid daar de zaaken toenmaals in waren, het verlies van een Veldslag zeer moeijelyke gevolgen voor den Koning

ning Philippus zou konnen gehad, en mogelyk zelfs een algemeenen opstand door geheel Spanjen veroorzaakt hebben, oordeelde de Maarschalk de Thessé het niet raadsaam den zelven te waagen, en deed zyn Leger, na dat hy de voorzichtigheid had gebruikt van de Bagagie voor uit naar Badajos te doen marcheeren, weder over de Guadina trekken. Van toen af verloor men byna alle hoop wegens het beraamde beleg by der hand te vatten; hoewel men echter daar om niet naliet den 5den. gestadig langs de Rivier heen naar de kant van Elvas te trekken; en des anderendaags toog men 'er door het middel van een ondiepte over, in weerwil der wederstand van een vyandlyk Regiment 't geen derwaarts gezonden was om het te beletten. Thans ging men zich legeren met de rechter Vleugel te Caza, en met de slinker te Campo Major: maar d'overmaatige hette, die 'er toenmaals opkwam, en d'onmogelykheid van geduurende de zelve het veld te houden, was d'oorzaak dat men het besluit nam van de Krygsverrichtingen voor dien tyd te staaken, en de Troupen in de Verversschingsquartieren te leggen. Deze tyding wierd te Madrid met groote blydschap ontfangen: doch men verstond 'er ter zelve tyd, dat sestig Karabyners van het Garnisoen van Ciudad Rodrigo, hebbende zich in hinderlaag gelegt, het geluk hadden gehad van een Convoy leevensmiddelen, 't geen de Marquis das Minas naar Salvatierra stuurde, t'overrompelen en op te lichten. 1705. July.

Maar om den Leezer een wydloopiger en omstandiger verhaal van de laatste Oorlogsbeweegingen, te weeten sedert het veroveren van Albuquerque tot aan het einde der Veldtogt, te geeven, zullen wy hier inlyven den volgenden Brief, by manier van een Dagverhaal opgesteld door een Officier in het geallieerde Leger, en aan een zyner Vrienden te Madrid toegezonden.

Dagverhaal van de wederzydsche Krygsbeweegingen sedert het veroveren van de Stad Albuquerque tot aan het einde der Veldtogt.

NA dat zig *Alburquerque* op den 20sten. May had overgegeeven, toog de Bezetting, 800 Mannen sterk, den 22sten., volgens de Capitulatie, daar uit maar meer als half naakt, dewyl 'er geen dartig onder waren die men middelmatig gekleed mogt noemen. Mylord *Galloway*, welke die week het Gebied

1705. July. bied had, maakte dat het bedongene getrouwelyk wierd agtervolgd en uitgevoerd; zulks dat de Gouverneur, om zyn genoegen deswegen te betuigen, zyn' Excellentie liet begroeten. Wy hadden ook in der daad alle bedenkelyke redenen om den Gouverneur heuſchelyk te handelen; dewyl hy goed genoeg was geweeſt om ons een Kaſteel over te geeven 't geen ons langen tyd zou hebben konnen ophouden, en inzonderheid vermits wy, wanneer hy zulks deed, geen 200 Stuk-Kogels meer hadden, en haaſt met ſchieten zouden hebben moeten ophouden tot dat wy nieuwen voorraad van *Arronches* hadden bekomen.

Den 23ſten. kwam een Trompetter, door den Graave van *Galloway* ettelyke dagen te vooren aan den Vyand gezonden, te rug in het Leger, en bragt ons de eerſte tyding, dat de Maarſchalk de *Theſſé* met zes Regimenten *Franſche* en drie *Spaanſche* Ruiters, te ſamen omtrent 4000 Paarden uitmakende, te *Villa del Rey*, drie mylen van ons, was gelegerd, en by zig honderd Voetknehten en vier Stukken Geſchut had.

Den 24ſten. nam de Generaal *Fagel* het Gebied op zyne beurt; en dien dag vielen de Vyanden op onze Vouragiers, waar van zy 30 à 40 Muilezels, en ettelyke Knegts, gevangen kreegen. Men hield daar op ook een Krygsraad, die verſcheidene uuren duurde, zonder tot een beſluit te komen.

Den 25ſten. wierden de Generaals Quartiermeeſters uitgezonden, om in het Land een bekwaame Legerplaats uit te zien.

Den 26ſten. toog het Leger van *Albuquerque*, en kwam te *Noſtra Signora de Gariona*, hebbende de Rivier *Chevora* ter rehter hand leggen.

Den 27ſten. wierden onze Vouragiers ter ſlinker zyde door 50 Vyandlyke Ruiters aangetaſt, en verſcheidene Muilen weg genomen: maar een hoop van 40 Paarden uit het Regiment van den Majoor Generaal *Harvey* hen nazettende, kreeg een *Franſchman* gevangen, en alle de Muilen weder.

Den 28ſten. hoorde men in den ogtendſtond verſcheidene Kanonſchooten ter regter zyde, zo men vermoedde uit *Ognelia*, een Plaats den *Portugeezen* toebehoorende, en twee mylen van ons; waar op de Graave van *Galveas*, Generaal der Wapenen van dit Landſchap, bekend maakte, dat hy een Convoy van zes Wagens of Karren van *Campo Major* verwachtte, en vreesde dat het van de Vyanden wierd aangetaſt. Onze Veldoverſten, over deze verklaaring verzet, dewyl men te voren niet de minſte kennis daar af aan hen had gegeven, zonden echter in der yl 600 Paarden het gemelde Convoy te gemoet, en bragten het, tot een zonderling geluk, behouden in het Leger. Dien dag wierd na de aankomſte van een Expreſſen uit *Liſſebon*, met bevel aan de Generaals van naar de Provincie van *Beyra* te trekken, en zig by den Marquis das *Minas* te voegen, langen tyd Krygsraad gehouden. De Grave van *Galloway* en de Generaal *Fagel* ſtelden zich daar tegen, en toonden dat het Hof moeſt miſleid wezen, dewyl het anders zodanig een bevel niet zou gezonden hebben, 't welk indien het gehoorzaamd wierd, het Leger in den grond zou bederven, door een nodeloozen optocht van meer als vyftig groote mylen in dit heete weêr, en waar mede alle de Plaatſen in *Alentejo* voor de Vyanden bloot geſteld wierden. Deze hunne redenen waren zo overtuigende, dat de Graaf van *Galveas* en

andere *Portugeesche* Veldoversten hun toevielen. Men zond dan den Afgevaardigden te rug, met opstel van de redenen die hen verpligtten te blyven. 1705. *July.*

Den 29sten. kwam het Leger te *St. Salvador* by *Ognelia*, alwaar men veelheid van Voeder had.

Den 30sten. stelde de Generaal *Fagel* voor, met 8000 Man in de nagt op te breeken, en te zien of men den Vyand niet konde verrassen: maar het vond geen ingang, onder voorwendsel dat men geen genoegsaam zeker berigt had wegens de gelegenheid van hunne Legerplaats.

Den 31sten. nam de Graave van *Corsano*, volgens zyne beurt, het Gezag op zig; en alle de Generaals naderden met 400 Paarden *Badajos* tot op een myl, en zagen dat een gedeelte der Vyanden aan de over zyde van de *Guadiana* geposteerd lag. Ook bezigtigden zy der zelver Legerplaats aan deze kant. Dien eigensten dag nam een Vyandlyke Party ter flinker zyde van ons Leger veertig Muilen weg, doodde een *Portugees*, en sleepte ettelyke Gevangens mede. Veertig *Portugeesche* Ruiters floegen in vergelding vyftig van de Vyanden, doodden vier Man, en kreegen acht Gevangenen.

Den 1sten. Juny lieten zich vier Esquadrons van de Vyanden zien, om onze Vouragiers aan te tasten; maar weeken op het zien van onze Wagt aanstondts te rug. Dien dag, als mede den 2 en 3den. wierden onderscheidene Krygsraden gehouden over het belegeren van *Badajos*, waar op de Generaal *Fagel* ernstigd stond; dog het wierd afgeweezen om verscheidene redenen, en onder anderen deze: I. *Dat de Vyanden, sterker van Ruitery, ons het komen over de* Guadiana *zouden konnen betwisten; en zulks inzonderheid om dat ons Pontons ontbraken, en 't niet raadsaam was het Leger te verdeelen en een gedeelte daar van te* Olivenza *over die Rivier te doen gaan. II. Om dat ons Leger reedts zeer afgemat was in dit heete weêr, 't welk genoegsaam onverdraagelyk was. III. Om dat de* Portugeesche *Generaals verklaarden, van geen Stukkogels tot die onderneeming te zyn voorzien. En ten IV. om dat de Bezetting, volgens het zeggen van Overloopers, uit 9 Bataillons en 14 Compagnien Granadiers bestônd.* Deze redenen waren waarlyk van gewigt: maar als de Grave van *Galloway* en de Generaal *Fagel* bleeven aanhouden, en verscheidene middelen voorsloegen om deze swarigheden weg te nemen, besloot men naar *Badajos* te rukken, en te zien of men den Maarschalk de *Thessé*, met 5000 Paarden aan deze kant van de Rivier leggende, zoude konnen aantasten.

Den 4den. brak het Leger vervolgens op; dog de Vyand toog te rug: en door een onverwagte wanorder onder onze Ruiters kon men den zelven niet in de staart slaan.

Den 5. 6, 7 en 8sten. bleeven wy in het gezigt van de Vyanden leggen, en maakten eenige toestel om over de *Guadiana* te trekken, maar konden geen Vaartuigen genoeg bekomen: en dewyl wy ook geen behoeftens genoeg tot een belegering hadden, besloot men den 9den. van deze onderneming af te staan. Wy vernielden de Vouragien, en toogen den 14den. in goede order

1705. July

over het Riviertje *Coja*. Onze eene zyde ſtond ſomtydts voor de Vyanden tamelyk bloot: maar zy vonden niet raadſaam ons aan te taſten.

Den 16den. kwamen wy hier ter plaatſe, wanneer de Generaals beſlooten het Leger te ſcheiden en de Krygsbenden in ruſtlegeringe te zenden. De *Portugeeſche* zyn in verſcheidene Plaatſen in *Alentejo*, de *Hollanders* langs de *Tayo* verdeeld, en de *Engelſche* langs de *Guadiana*, te weeten het Regiment van *Portmore* te *Serpa*, van *Blood* te *Moura*, dat van den Generaal *Steward* te *Beja*, en dat van *Duncaſton* te *Cuba*. In dezer voege is deze Veldtogt geëindigd, waar in door ons meer verrigt is als ſommige hadden verwagt, dog niet zo veel als wy ons zelven van der Vyanden ſwakheid wel beloofd hadden.

PORTUGAAL. Aankomſt der Engelſche en Hollandſche Oorlog-Transport en Koopvaardyſchepen.

MEN bevond zich hier te lande in zeer groote blydſchap door de behoudene aankomſt van d'Engelſche en Hollandſche Oorlog- Tranſport-en Koopvaardyſchepen. De Hollandſche, onder den Admiraal Almonde, verſcheenen den 13den. Juny op de Rivier van Lisbon; en d'Engelſche, onder den Ridder Shovel en den Graave van Peterboroug, den 20ſten. In het herwaarts zeilen had den Admiraal Shovel een Eſquadre voor Breſt gelaaten, om de Franſche Schepen aldaar in te ſluiten; van het welk eenige Fregatten zo dicht aan de Haven waren geweeſt, dat ze de Schepen in de zelve konden tellen, welke negentien wierden bevonden, behalven noch drie die achter het Hooſd of de Rots aan de Haven lagen, en gelukkig genoeg waren, wordende van een meerder getal Engelſche Schepen nagezet, om 'er binnen te geraaken. Zelfs kwam de Boot van de *Triton* zo na aan land, dat 'er met musketten op geſchooten wierd. Den Admiraal Bings, welke dit Eſquadre commandeerde, was, op een gerucht dat de Franſchen by nacht uit de Haven geraakt waren, in Torbay gekeerd: doch wanneer zulks onwaar wierd bevonden, ſtuurde d'Admiraliteit order aan hem om die poſt weder te gaan bezetten, of, indien zy gezeild mogten weezen, hen naar de Straat te volgen. Maar om weder tot onze ſtoffe te keeren. Het Tranſport wierd aanſtondts ontſcheept, en ten deele naar de geallieerde Krygsbenden in de Ververſchingsquartieren voort geſtuurd, en de reſt op verſcheidene plaatſen gelegt om zich van de geleedene ongemakken te herſtellen. Wanneer d'Opperbevelhebbers dezer Vlooten te Lisbon kwamen, wierd 'er met een Expreſſen kennis af gegeeven aan den Lord Galloway en den Generaal Fagel, welke zich terſtond derwaarts vervoegden, en

de

de Krygsvergaderingen, waar in wegens d'uitvoering der desseinen van de Scheepsmagten wierd gehandeld, bywoonden. De Schepen van den Ridder Leake wierden mede gekielhaald en schoon gemaakt, om gezamenerhand met d'andere onder zeil te steeken, en hunne orders ter uitvoering te helpen stellen: om het welk te beletten, deeden de Franschen en Spanjaarden, zynde de Veldtogt doch geëindigd, het meeste gedeelte hunner Troupen naar Andalusien trekken, ten einde de Zeekusten tegens een landing te beschermen. 1705. July.

NA dat het (a) Kasteel van Huy zich op den 10[den]. der voorgaande Maand had overgegeeven, en dat den Heer Cronstrom, Gouverneur van die Vesting, (aan wien men, gelyk ook aan alle d'Officiers, wanneer zy voor den Keurvorst van Beyeren en den Maarschalk de Villeroy wierden gebragt, op der zelver order hunne degens wedergaf) met het Garnisoen des anderendaags naar Namen was geleid, (binnen welke Stad aan d'Officiers op hun woord de vryheid wierd vergund van te gaan daar het hun beliefde) deeden de Keurvorst van Keulen en de Maarschalk de Villeroy den 14[den]. een Detachement van vyftien Bataillons en dartig Esquadrons onder het gebied van den Marquis d'Alegre, om zich by den Maarschalk de Villars aan de Moesel te gaan vervoegen; marcheerden den 15[den]. met het overige des Legers naar Luik, komende des avonds te Horion; en gingen zich den 16[den]. te Fextre en Slins nederslaan. Hier op stuurde de Magistraat en het Dom-Capittel, met bewilliging van den Gouverneur, Brieven aan den Keurvorst en den Maarschalk de Villeroy, verzoekende veilig eid tot het zenden van een Deputatie, om de bescherming van zyne Keurvorstelyke Doorluchtigheid te verwerven, en eenige voorslagen noopende de Stad doen. Den 17[den]., 's morgens heel vroeg, kwamen de Couriers weder te rug, met zich brengende een schriftelyke vrygeleide: waar op noch dien zelven morgen een Bezending van zes Persoonen uit het Dom-Capittel en de Magistraat derwaarts toog. De Keurvorst ontfing hen heel wel, en vergunde hun zyne bescherming: maar wanneer zy hem voorstelden de Stad te verschoonen, en voornaamentlyk uit de zelve niet op het Kasteel te schieten, op dat die van het Kasteel zulks mede niet op de Stad mogten doen, kreegen ze ten antwoord, dat het onnoodig was eenige capitulatie te maken, de-

LUIKERLAND en SPAANSCHE NEDERLANDEN. Luik door de Franschen belegerd.

(a) Zie het voorgaande Deel, pag. 316.

wyl

1705. July. wyl hy zyn' Broeder maar bezit zou doen neemen van zyne eigene Stad. Hy vorderde ook zelfs de sleutels, en gaf geen langer uitstel als tot des anderendaags middags. De Gedeputeerden des avondts ten elf uuren weder te rug gekomen zynde, gingen naar het Kasteel, om den Gouverneur te verstendigen van het gevolg hunner commissie, en hem te bidden de sleutels der Poorten, daar hy zich meester af had gemaakt, te willen overgeeven: doch zy vonden hem op dit punt alzo onhandelbaar als den Keurvorst. Hy antwoordde, dat het hem moeide wegens de Stad dat de gemelde Vorst de propositie, welke het Capittel en de Magistraat aan hem had laaten doen, niet had willen aanneemen: en wat hem belangde, dat, dewyl zyne Keurvorstelyke Doorluchtigheid een zo redelyk verdrag weigerde, hy van meening was alle zyne voordeelen te behouden, en 'er zich op zodanig een wyze af te bedienen, als hy het tot de welstand der gemeene zaak, en tot hunne eigene verdeediging, 't raadsaamst zou oordeelen. Hierop liet hy de Posten door zyne Troupen weder bezetten van het Canaal der Maas af tot aan het Kasteel, en hield de Poorten geslooten. De verklaaring van den Keurvorst en de weigering van den Gouverneur veroorzaakte een groote verbaasdheid in de Stad; en de gantsche dag van den 17den. en de volgende nacht wierden versleeten met ydele raadpleegingen en verzoeken van de kant der Inwoonders. Eindelyk, den 18den., 's morgens, avanceerden verscheidene Bataillons van het Fransche Leger onder d'orders van den Graave van Monasterol, Lieut-Generaal, tot in de Voorstad van S. Margriet, daar hy terstond de naaste huizen aan de Stadtspoort door tachtig Man van het Regiment der Gardes, ondersteund door tachtig anderen, liet inneemen. Men schoot omtrent anderhalf uur van wederzyde met handgeweer op malkander: maar dewyl die van binnen zagen, dat 'er een kloek Corps Franschen met kanon kwam aantrekken, en dat zy ongetwyfeld overweldigd zouden worden, weeken ze in 't Kasteel, verlaatende de sleutels van de Poort. De Franschen, die alreedts de Slagboom neder gehouwen, en begonnen hadden de Poort open te hakken, traden binnen door het Winket, en openden de Poort, om de Regimenten Fransche en Switsersche Gardes in te laaten, welke terstond met een Corps Cavallery bezit van de Stad namen, doch aan niemand eenige overlast deeden, zynde zulks op leevensstraffe door den Keurvorst verbooden. Den 19den. kwam 'er die Vorst in persoon, om het Kasteel

te recognoſceeren ; waar na hy weder naar zyn Campement keerde. 1705. July.
Den 20 en 21ſten. rechtten de Franſchen twee Batteryen op by d'Engelſche Jeſuiten, om het Kaſteel van die kant te beuken, mitsgaders noch drie andere aan d'andere zyde naar den weg van Tongeren; openende ook ter zelve tyd de loopgraaven. Twaalf ſtukken kanon waren op een der gemelde Batteryen gevoerd, om den volgenden dag een aanvang met ſchieten te maaken; terwyl men ondertuſſchen van onderen bezig was met een groote Myn te vervaardigen, welke een gedeelte van het Kaſteel in de lucht zou hebben doen vliegen, ten einde alzo een opening te maaken: maar de Keurvorſt van Beyeren midlerwyl bericht van den optogt des Hertogs van Marlboroug naar de Nederlanden gekreegen hebbende, ſtuurde order aan den Marquis d'Alegre om met het Detachement, 't geen hy commandeerde, en naar de Moeſel moeſt geleiden, halte te houden. Deze order vond hem te Marche en Famine; en kort daar na kreeg hy een andere om zich weder by het Leger te komen voegen. Den 24 en 25ſten. ſtuurden de Vyanden hun ſwaar Kanon te water naar Namen; en des nachts tuſſchen den 26 en 27ſten. braken zy op, en toogen naar hunne Linien.

Beleg van Luik opgebroken.

In dezen ſtaat waren de zaaken, wanneer den Hertog van Marlboroug den 27ſten., omtrent den middag, in het Leger des Heeren van Ouwerkerk, leggende alstoen te Caſtel onder Maaſtricht, aankwam: en dat, 't welk hy van de Moeſel had medegebragt, ſloeg zich den 30ſten. by het Fort van Navagne aan de Maas neder. Den 2den. July brak den Heer Veldmaarſchalk van Ouwerkerk op van Caſtel, en ging zich te Creſenay poſteeren. Den zelven dag verliet ook den Hertog van Marlboroug zyn Campement, 't geen aan d'andere zyde van de Maas was; en hebbende die Rivier over twee Bruggen, welke men aldaar had geſlagen, gepaſſeerd, ging hy zich nederſlaan te Haneſ. Hier op weeken de Vyanden te Jendrain achter hunne Linien. Den 4den. voegden zich de twee Legers by malkander te Tourine, daar den Heer van Ouwerkerk zyn Hoofdquartier nam, en te Lens les Beguines, alwaar den Hertog van Marlboroug het zyne veſtigde; hebbende de Gedeputeerden van den Staat het hunne te Carvallais. Den 6den. wierd 'er een Detachement uit de twee Legers gedaan van zeſtien Bataillons onder het gebied van den Deenſchen Generaal Schults, om de Stad Huy te gaan wederveroveren. Den 7den. brak de Veldmaarſchalk van

Komſt des Hertogs van Marlboroug in het Leger des Heeren van Ouwerkerk.

1705. July.

Huy door de Geallieerden wederveroverd.

Ouwerkerk van Tourine op, en ging zich posteeren te Vignamont, neemende aldaar zyn Hoofdquartier; terwyl de Gedeputeerden van den Staat het hunne te Val Nôtre Dame hadden. Den zelven dag passeerde de Lieut-Generaal Schults met zyn Detachement over een Schipbrug, welke men te Basoa had geslagen, de Maas, en berende terstond de genoemde Plaats. Den 8sten., na dat men d'Artillery ontscheept had, bragt men ze op de Batteryen. Den 9den. wierd den gantschen morgen op de Forten *Rouge* en *Picard* geschooten; en desnamiddags commandeerde men honderd zes-en-twintig Granadiers en vier honderd Muskettiers om 'er storm op te leveren: maar op d'eerste aanloopen weeken de Vyanden in het Kasteel, zulks dat d'onzen maar in de Forten hadden te treeden, alwaar zy echter een Capitein met zestien Soldaaten gevangen namen, met verlies van maar twee Man van onze kant. Den 10den. wierd het Kasteel met groot geweld beschooten; en den 11den. staken die van binnen een wit Vaandel uit. Terstond liet men het weeten aan den Generaal van Ouwerkerk; welke zich in de Legerplaats voor Huy vervoegd hebbende, de Gedeputeerden, die de Commandant aan hem stuurde, ontfing. Hy verzocht een eerlyke Capitulatie: maar zyn' Excellentie antwoordde hem, dat hy gehandeld zou worden als men den Heer van Cronstrom had gedaan; zulks dat hy zich met zyn Garnisoen, bestaande maar in vyf honderd en vyftig Man, als krygsgevangen moest overgeeven.

Het Detachement, 't geen de Maarschalk de Villars van de Moesel voor het Leger in de Nederlanden had gedaan, kwam aldaar den 15den. Juny onder het beleid van Monsr. de Surville. De Franschen dreigden alstoen uit hunne Linien te trekken, om de Geallieerden te gaan bestryden: maar den uitslag deed wel haast zien, hoe slecht deze dreigementen gegrond waren. Den Hertog van Marlboroug toonde aan de Mehaine 't geen hy aan de Moesel zou hebben konnen doen, indien hy 'er tydelyk gesecondeerd was geweest door de Troupen die zich by hem moesten voegen. Zyne wederkomst aan de Maas wierd niet alleenlyk gevolgd door de verlossing van Luik en de wederverovering van Huy, als mede door het wyken der Vyanden achter hunne Linien, gelyk men hier voor geeft gezien: maar wanneer nu dezelve alle de Renforten, welke hun van de Moesel kwamen, hadden gekreegen, en dat ze in staat waren van uit hunne Linien te

trek-

trekken, gelyk zy voorgaven, ging de genoemde Hertog, gezamenerhand met den Heer van Ouwerkerk, hen in hunne Retrenchementen aantasten; overweldigde de Linien; sloeg de Troupen, die de zelve bewaarden; en nam den Marquis d'Alegre met den Graave van Hornes, en verscheidene andere hooge Bevelhebbers, gevangen. Het volgende Relaas zal den Leezer omstandiglyk onderrechten wegens alles, 't geen zich in deze gelegentheid toedroeg. Men kan 'er staat op maaken, als zynde origineel. Wy hebben 'er bygevoegd d'Order van Bataille der Troupen, welke toenmaals het Leger van haare Britannische Majesteit en haare Hoog-Mogenden in Braband uitmaakten.

1705. July. Fransche Linien in Braband door de Geallieerden overweldigd.

Troupen verordend tot d'aantasting der Linien.

Gener. GRAAF van NOYELLES.
Lieut-Gen. Hompesch, Lumley.
Maj. Gen. *Erbach*, *Ross*, *Wood.*
Brigad. *Baldewyn*, *Paams*, *Jan Hey.*

3 Esq. Royaal Schotten.
3 Esq. Royaal Ieren.
3 Esq. Lumley.
2 Esq. Cadogan.
2 Esq. Schomberg.
2 Esq. Windham.
2 Esq. Wood.
2 Esq. Fittinghof.
2 Esq. Pens.
2 Esq. Oost-Vriesland.
2 Esq. Grevendorf.

Lieut. Gen. GRAAF van OOST-VRIESLAND.
Gen. Maj. *Prins van Hessen-Homburg.*
Brigad. *Poserne*, *Grevendorf.*

2 Esq. Pr. Willem Gotha.
4 Esq. Schmettau.
3 Esq. Benninsen.

Generaal Majoor *Welderen.*

Sakken.

1 Bat. Churchil.
1 Bat. Noort.
1 Bat. Webb.
1 Bat. Anhalt-Zerbst.
1 Bat. Hirzel.
1 Bat. Jonk-Sekkendorf.
1 Bat. Wilkens.
2 Bat. Kar. Wartensleben.
1 Bat. Tekkelenburg.
1 Bat. du Breuïl.
1 Bat. Donep.

Lieut-Gen. SCHULTS.
Gen. Majoor *Week.*
Brigad. *Hamilton*, *Meredith.*

2 Bat. Orkeney.
1 Bat. Argyle.
1 Bat. Adorkas.
1 Bat. Saxen-Gotha.
1 Bat. Jamar.

1705. July.

2 Esq. Baldwyn.
2 Esq. Erbach.
1 Esq. Wirtemberg Oels.
1 Esq. Lyf-Regiment, Deenen.
1 Esq. Command. Hessen.
1 Esq. Lyf-Regiment, Hanover.
4 Esq. Pr. Willem Gotha.
1 Esq. Grevendorf.
4 Esq. Baudits.
1 Bat. Albemarle.
1 Bat. Rechteren.
1 Bat. Rekken.
1 Bat. Prins Juriaan.

Relaas van d'aantasting der Linien tusschen Elixheim en Oostmalen op den 18den. July 1705.

WAnneer de twee Legers op den 2den. July tot aan *Hesbay* geavanceerd waren, en de Vyanden genoodzaakt hadden achter hunne Linien te wyken, gingen zy zich nederslaan, het Leger des Hertogs van Marlboroug te *Hanef*, en dat des Veldmaarschalks van Ouwerkerk te *Tise*, het eerste sterk 65 Bataillons en 86 Esquadrons, en het ander 30 Bataillons en 73 Esquadrons.

Den 4den. vervolgde men den optogt; en de Legers campeerden, dat des Hertogs met de rechter Vleugel by de platte Grafstede voor het Dorp *Freheim*, en met de slinker te *Lens les Beguines*, en dat van den Veldmaarschalk met de rechter Vleugel te *S Servaleyp* en met de slinker te *Lattine* aan de *Mebaine*.

Den 6den. wierd de Lieut-Generaal Schults met 12 Bataillons en 10 Esquadrons gedetacheerd om *Huy* te gaan belegeren Dit Detachement wierd van de twee Legers gedaan ná proportie.

Den 7den. veranderde men van Campement; en de Veldmaarschalk marcheerde met zyn Leger om het Beleg van *Huy* te gaan dekken, slaande de slinker Vleugel zich neder voor *Vignamont* en de rechter achter het Kasteel van *Outremont*; laatende een Corps van 30 Esquadrons van zyn Leger gecommandeerd door Mylord d'Albemarle, welke ter slinker hand van het Leger des Hertogs van Marlboroug gelegt wierden: beginnende de slinker Vleugel van alles te *Breff*, passeerende door *Lens les Beguines*, en eindigende de rechter aan de Hoeve van *Varrias*.

Den 9den. kreeg men bericht, dat de Lieut-Generaal Schults zich meester had gemaakt van de twee Forten *Picard* en *Rouge*, welke voor *Huy* leggen.

Den 11den. gaf het Kasteel zich op bescheidenheid over; en men was bezig met d'Artillery weder naar Maastricht te stuuren, en te denken om een ander Campement te verkiezen, want de voeragie begon in dit zeer schaars te worden: weshalven den Hertog van Marlboroug het besluit nam van met de rechter Vleugel

langs

A.A: Het Veld dat den Hertog van Marlbourg besloeg, den 18. julij, na de Bataille.
B.B. Het Veld dat den H.r Ouwerkerk besloeg, na de Bataille.
C.C. Order van Bataille der twee Legers na de Slag.

langs de vyandlyke Linie heen te marcheeren, en, by aldien men middel vond om 'er in te treeden, zich van de goede gelegentheid te bedienen, en te trachten de zelve te vermeesteren zonder veel te waagen. Ten dien einde wierd voorgeslagen, dat het Leger des Veldmaarschalks van Ouwerkerk uit des zelfs Campement te *Vignamont* de *Mehaine* zou passeeren, en zich met de rechter Vleugel gaan legeren te *Ville en Hesbée* 't geen tegen over *Breff* gelegen is, en met de slinker te *Bourdine*, plaatsende alle zyne Infantery ter rechter, en al het overige zyner Cavallery ter slinker hand: dat het Corps, 't welk de Lieut. Generaal Schults commandeerde, zich den zelven dag ter rechter zyde van het Leger zou voegen, tusschen de Hoeve van *Varrias* en het Dorp *Fresin*: 't welk den 17den. ter uitvoering gesteld wordende, baarden deze beweegingen een groot achterdenken aan de Vyanden, en voornaamentlyk d'overtogt over de *Mehaine*, welke hen het oog naar de kant van *Gerbisé*, op den weg van Namen gelegen, deed wenden; verwaarloozende aldus des te meer de plaats, die men meende aan te tasten, of om beter te zeggen, daar men meende in te breeken, dewyl 'er geene Troupen lagen, volgens verscheidene berichten die men daar af had gekreegen. Thans maakte men de volgende dispositie om des nachts tusschen den 17 en 18den. met de geheele Krygsmagt te marcheeren: en de Legers waren gerangeerd volgens de hier bygevoegde Order van Bataille. De Lieut-Generaal Schults 4 Bataillons van zyn Detachement in Huy, tot de bewaaring van die Plaats, gelaaten hebbende, had toen noch maar 10 Bataillons in zyn Corps, mitsgaders 10 Esquadrons. Hier wierden noch 10 Esquadrons van de rechter Vleugel der twede Linie van het Leger des Hertogs van Marlboroug bygevoegd, en van de zelve 6 gegeeven aan den Colonel Chanclos, om voor uit te trekken, als kennende de Linien en de gelegenheid van het terrain volkomentlyk, zulks dat dit Corps nu in 't geheel sterk was 10 Bataillons en 20 Esquadrons, en voor de twede Linie moest marcheeren. Men detacheerde ook noch van het Leger des Hertogs 11 Bataillons en de gantsche Cavallery van de rechter Vleugel der eerste Linie ten getale van 24 Esquadrons, welk Corps aan het hoofd der eerste Linie moest marcheeren: en deze twee Detachementen moesten gecommandeerd worden door den Generaal der Infantery, den Graave van Noyelles. By deze twee Ligchaamen wierden gegeeven 8 Veldstukken; 12 Wagens met schoppen, spaden, houweelen, enz. 10 Wagens met Pontons, gelaaden met balken en brugdeelen; 8 Boerenwagens met lange deelen, om de noodzaakelyke Bruggen over de Rivier de *Geté* te slaan. Den 17den, omtrent vier uuren, gaf den Hertog order, dat het gantsche Leger zich tot den optogt gereed zou maaken, en dat men al de Bagagie ten zes uuren by *Tourine* achter het Campement zou vergaderen, daar men een Colonel met 400 Man en 100 Ruiters by commandeerde om ze te begeleiden: beveelende wyders, dat de Graaf van Noyelles des avonds ten negen uuren met de twee gemelde Ligchaamen zich in marsch zou begeeven, (defileerende ter rechter hand, dat 't welk voor de eerste Linie verordend was ter slinker, en dat van den Generaal Schultz ter rechter zyde, trekkende langs den weg dien de Gidsen hun zouden aanwyzen recht naar de kant van *Wangen* en *Elixheim*) en de genoemde Posten aantasten, indien de gelegenheid der Vyanden het toeliet: dat het Leger

1705. *July.*

1705. July. des avondts ten tien uuren zou marcheeren, en den zelven weg houden die de twee Detachementen zouden neemen: dat d'Artillery zich te gelyk met het Leger in optogt zou begeeven, en ter zyde van het zelve heen trekken: dat d'Artillery van den Veldmaarschalk Ouwerkerk de zelve langs den eigensten weg zou volgen, dewyl ze zich daar by was komen voegen: dat een uur voor den optogt de gantsche Cavallery der slinker Vleugel van het Leger des Hertogs langs de twee Linien heen zou trekken, en zich by de rechter Vleugel der Infantery voegen: dat ter zelve tyd het Corps Cavallery, gecommandeerd door Mylord d'Albemarle, uit zyn Campement zou trekken tot aan de *Hoeve des Keizers*; dat het Leger van den Veldmaarschalk Ouwerkerk over de twaalf Bruggen, die men had doen slaan, de *Mehaine* zou passeeren, en zich met de rechter Vleugel van des zelfs Infantery by de slinker van die des Legers van den Hertog voegen: dat het, wanneer het begon te marcheeren, een sterken hoop Dragonders naar *Gerbisé* zou detacheeren, om de vyandlyke Linien aan die kant in alarm te brengen: en de kanonschoot, die men volgens gewoonte tot den aftogt laat doen, wierd tot sein gegeeven om de tenten op te neemen, en zich tot de marsch te vervaardigen. Eindelyk: het Detachement, gecommandeerd door Mylord d'Albemarle, zou d'Achterhoede van alles maaken.

In deze gestaltenis begaven zich de twee Legers tusschen tien en elf uuren des nachts van den 17den. July in optogt, defileerende ter rechter hand in twee kolommen; laatende *Courtis* en *Montenagan*, gelyk ook *Houtein* en *S. Geertruidslanden*, aan hunne rechter hand, en de Dorpen *Trogne*, *Cras*, *Avergnas*, *la Tombe d'Avergnas*, *Baudwin*, mitsgaders *Raidboven*, *Oberwinden*, en *Neerwinden* ter slinker hand; en trekkende regt op de Linie aan, daar men te *Elixheim*, by het *Kasteel van Wang*, by het Dorp *Wang*, en by de Dorpen *Neerhespen* en *Oostmalen* door de zelve heen meende te breeken. Dewyl nu de nacht zeer donker was, konden de Gidsen, welke de Detachementen geleidden, de wegen zo wel niet rooijen; 't geen de marsch van alles zodanig vertraagde, dat het hoog dag was wanneer de twee hoofden tot aan de gemelde passagien avanceerden; en vindende zich ten half vyf aan de genoemde plaatsen, en alles in die geschapenheid gelyk men 'er af verstendigd was, en de Posten swakkelyk bewaard, deed de Graaf van Noyelles het Kasteel van *Wang*, 't geen een steene Brug, welke hier ter plaatse over *de Gete* lag, verdeedigde, aantasten: maar de Vyanden verlieten terstond het genoemde Kasteel, en gaven gelegentheid aan de Granadiers, welke tot die attaque verordend waren, om aanstondts door te dringen, en de Slagboom van de Linie aan te tasten, alwaar de Wacht, welke zich daar bevond, de zelve niet beter verdeedigde als die van het Kasteel van *Wang* hadden gedaan; en aldus traden de Troupen door die kant in de Linie, zonder byna tegenstelling te vinden, hoewel 'er 12 Esquadrons Dragonders van de Vyanden achter *Oostmalen*, 't geen maar een kanonschoot ter rechter hand van onze passagie gelegen was, gecampeerd lagen, welke terstond te paard steegen, zonder dat zy omtrent ons dorsten naderen om hunne Slagboomen te verdeedigen. Ter zelve tyd maakten zich drie Bataillons meester van de Brug en het Dorp van *Heilisheim*, een half vierdedeel myls van *Wang* ter onze linker hand;

't geen

't geen zich even gemakkelyk toedroeg De Lieut-Generaal Schults vond ook geen meerder hinderpaalen aan de Dorpen *Over-* en *Neerhespen* ; invoegen dat meester zynde van de gemelde Bruggen en Slagboomen, en hebbende met onze planken verscheidene andere Bruggen en Slagboomen opgeslagen, de Cavallery daar over toog, en zelfs verscheidene door het Land van *Waas* en *Hespen*, welke zich, zo spoedig als het kon geschieden, op de hoogte in order stelden, en hunne rechter Vleugel uitbreidden naar de kant van het Dorp *Hakkedoorn*: en eenige Bataillons rangeerden zich langs de Linie, en achter de Cavallery; terwyl d'Arbeiders openingen in de Linie maakten. Thans zag men de Vyanden verschynen tusschen de Dorpen *Gouchancourt* en *Esmale*, sterk omtrent 10 Esquadrons en 4 Bataillons, welke ons den tyd lieten van ons uit te breiden, zoekende alleenlyk aan het Dorp *Elixheim* te naderen. Men verhaastte derhalven de passagie der Troupen zo veel als men kon. Terwyl de zaaken zich in deze gesteldheid bevonden, kwam zyne Hoogheid den Hertog van Marlboroug met het Leger aantrekken, waar af de Cavallery, als de voorste, met een ongemeene vaardigheid passeerde, terwyl te gelyk alles op den Vyand aantoog, welke zich ondertusschen versterkt had tot 50 Esquadrons en ruim 20 Bataillons, die zich achter een hollen weg, strekkende zich van *Elixheim* naar *Hakkedoorn* en *Thienen*, posteerden; 't geen onze Cavallery noodzaakte een oogenblik te wachten, op dat men middelwyl eenige Bataillons mogt doen avanceeren, welke langs den hollen weg lagen, en de vyandlyke Cavallery beschooten, die genoodzaakt was buiten 't bereik van het musket te wyken, en zich voor hunne Infantery in slagorder te stellen; waar door onze Cavallery gelegentheid kreeg om den hollen weg te passeeren. Ondertusschen lieten de Vyanden acht stukken Kanon, ieder met drie trompen, aantrekken, waar mede zy op onze Cavallery vuur begonden te geeven: maar den Hertog zich aan het hoofd der Troupen gevoegd hebbende, ziende dat de Vyanden zich versterkten, en dat hunne Infantery zich by hen ging voegen, wilde hun den tyd niet geeven van zich te versterken, en gaf order om hen met de Cavallery alleen aan te tasten; 't geen zy met zulk een dapperheid ter uitvoering stelde, dat de vyandlyke Cavallery in een oogenblik verbroken en zeer lelyk gehavend wierd, gaande zich achter haare Infantery weder verzamelen. Ondertusschen maakte onze Cavallery zich meester van het Kanon en van hunne Munitiewagens. De Vyand, met eenige Esquadrons versterkt, avanceerde weder op ons, hebbende eenige Infantery in linie met zich: maar onze Troupen zich mede versterkt hebbende, en ondersteund zynde door onze Infantery, welke van oogenblik tot oogenblik aangroeide, trok men op hem aan: doch onze linker Vleugel der Cavallery geraakte al te dicht aan de Haagen van *Esmale*, langs de welke eenige vyandlyke Infantery lag; weshalven onze Esquadrons te rug moesten wyken zulks dat deze beweeging niet aanging: maar kort daar na zich meer ter rechter hand uitgestrekt hebbende om grond te geeven aan eenige Bataillons welke naar de vyandlyke Bataillons marcheerden, raakte men ter deeg handgemeen; en wierd alles met zulk een dapperheid en vaardigheid uitgevoerd, dat de vyandlyke Cavallery binnen korten tyd in stukken gehouwen was, en haare

1705. July.

1705. re Infantery zich niet dan met groote moeite kon salveeren, vindende zich verlaten in het midden der Vlakte, zulks dat ze hals over kop retireerde tusschen de Dorpen *Gouchancourt* en *Heilisheim*, daar ze het overige van haar Leger ontmoette, en zich, zo goed als ze konde, herstelde.

July.

Ondertusschen deed zyne Hoogheid den Hertog van Marlboroug aanstonds de rest der Troupen in de Linien treeden, en breidde de rechter Vleugel van het Leger naar de *Groote Gete* voor *Thienen*; laatende de Stad, daar een Bataillon in lag, Montluc geheeten, 'tgeen zich als krygsgevangen overgaf, achter den rug. Na deze nederlaag zag men dat de Vyanden niet en dachten dan op hunnen aftogt; en het Leger des Hertogs passeerde den zelven dag de *Groote Gete*, en ging zich met de rechter Vleugel te *Rosbeek* en met de linker onder *Thienen*, tegen over de genoemde *Gete*, strekkende zich de Stad voor de gemelde linker Vleugel, nederslaan. Het Leger des Veldmaarschalks van Ouwerkerk campeerde met de rechter Vleugel te *Grain*, *Thienen* voor deze Vleugel, en de linker naar *Elixheim*.

Den 19den. marcheerde men naar *Leuven*; alwaar geavanceerd zynde tot aan het Klooster van *Park*, verstond men dat de Maarschalk de Villeroy door de Vlakte van *Park* getoogen was, en dat hy zyne Infantery door de Stad *Leuven* had doen trekken. Zyn' Cavallery passeerde by *Heerf* den *Dyl*; en hunne Bagagien toogen naar de kant van *Wals-Waveren*; slaande zich neder met de linker Vleugel te *Roatselaar*, en de rechter tegen over de hoogte van *Leuven* te *Winkselen*. Wy namen ons Campement, de rechter Vleugel by d'Abdy van *Vlierbeek*, en de linker voor *Birbeek* onder het kanon van *Leuven*.

Ziet daar in weinige woorden den staat daar de twee Legers zich in bevinden, zonder dat het de gemelde Legers veel gekost heeft zulk een gelukkigen aanvang van de Veldtogt te maken.

De *Marquis d'Allegre* en de *Graaf van Hornes*, Lieutenants Generaal, bevinden zich onder het getal der Gevangenen, gelyk ook zeer veele andere Officiers van allerhande rang, als mede Ruiters en Soldaaten, zonder daar onder te begrypen de geenen van het Bataillon in *Thienen* gevangen genomen.

In de marsch van den 19den. door de Vlakte van *Park* maakte men meer als 1200 Gevangenen van de Vyanden, die den optogt van hun Leger volgden, onder de welke eenige Officiers en een groot getal van Deserteurs zyn.

Zy hebben *Diest*, *Sichem*, en *Aarschot* verlaaten, en alle de Bruggen over de *Demer* en *Dyl* vernield. God wille de wapenen der Geallieerden verder zegenen.

Gedaan in het Campement voor Leuven den 21sten. July 1705.

We-

Wegens deze roemwaardige Krygsverrichting lieten de Heeren Gedeputeerden te Veld den Volgenden Brief aan haare Hoog-Mogenden afgaan. 1705. July.

NA dat het Leger onder den Heere van *Ouwerkerk* op gisteren de Mehaine gepasseerd was, heeft den Heer Hertog van *Marlboroug* 's avondts een Detachement zo van Cavallery als Infantery uit des zelfs Leger naar de Linien gedaan; het welk des nagts van beide de Legers zynde gevolgd, zo hebben wy na weinige resistentie de zelve te *Heilesheim* geëmporteerd, en zyn daar tegenwoordig effectivelyk meester van. In de schermutselingen, die 'er voorgevallen zyn, hebben wy den Marquis de *Allegre*, den Grave van *Hornes*, en eenige andere Officieren en Gemeenen gevangen gekregen, en vier Standaarden en een Vaandel bekomen De Vyand retireert zig naar de kant van *Namen*; en wy zyn bezig met hem te vervolgen, niet zonder hoope om met Gods hulpe verdere progressen te doen. Wy hebben de eere van Uwe Hoog-Mogenden over deze avantagie, zo lang gewenscht, te feliciteeren, en blyven,

Hoog-Mogende Heeren,

In de Linien van Hillesheim, den 18den. *July, s' morgens ten* 11 *uuren.*

Uwer Hoog-Mogenden gehoorzaame en getrouwe Dienaars,

H. van ROUWENOORT,

J. van HEEMSKERK.

A. van SCHAGEN.

Den Hertog van Marlboroug liet den onderstaanden over het zelve onderwerp door den Lieut-Generaal Hompesch aan haare Hoog-Mogenden ter hand stellen.

Hoog-Mogende Heeren,

IK kome met dezen uwe Hoog-Mogenden feliciteeren over onze gelukkige intreede in de Linien, en de nederlaag van een groot Corps d'Armée der Vyanden, 't geen zich daar tegen wilde stellen. Wy hebben ons gisteren, 's avondts ten tien uuren, in marsch begeeven; en de Heer Graave van Noyelles, die het Detachement van 38 Esquadrons en 20 Bataillons, 't welk ik had doen avanceeren om de Posten van Neerhespen en Heilesheim t'overrompelen, commandeerde, heeft daar in volkomen gereusseerd, en zich zeer gedistingueerd, gelyk ook

1705. July. ook den Heer Prince van Hessen, en alle d'andere Generaalspersoonen die zich in d'Actie hebben bevonden; hebbende de Troupen mede een ongemeene dapperheid betoond, meer als men zoude konnen verhoopen. Na dat de Vyanden gerepousseerd waren, heb ik eenige Troupen naar deze Plaats doen avanceeren, alwaar ik het Bataillon van Monluc, 't geen 'er zich bevond, genoodzaakt heb zich als gevangenen op discretie over te geeven.

Ik heb geloofd, dat deze goede tyding verdiende dat ik aan Uwe Hoog-Mogenden een Persoon van consideratie stuurde, om de zelve aan Uwe Hoog-Mogenden bekend te maaken; weshalven ik dan daar toe ook heb verkoozen den Heer Luit. Generaal Hompesch, die 'er een goed deel aan heeft gehad, om de particulariteiten daar van mondeling aan Uwe Hoog-Mogenden te zeggen; reserveerende my ondertusschen tot myne eerst aanstaande, om aan Uwe Hoog-Mogenden een naauwkeurige Lyst te geeven van alle de Gevangenen, stukken Kanon, Vaandels en Standaarden, die wy van de Vyanden hebben veroverd; laatende de tyd niet toe een exact onderzoek te doen. Ik maak staat van morgen noch naar Leuven t'avanceeren, en ben met een onverbreekelyke eerbiedigheid en gehegtheid

Uwer Hoog-Mogenden

Onderdaanigste en gehoorzaamste Dienaar

De Prins en Hertog van MARLBOROUG.

In 't Campement te Thienen, den 18den. July 1705.

Behalven deze twee Brieven, zag men ook noch een darden, door den Heer Veldmaarschalk van Ouwerkerk, aan de Griffier Fagel geschreeven.

Missive van den Heer Veldmaarschalk van Auerquerque, geschreeven aan den Heer Griffier Fagel in het Leger te Thienen, den 18den. July, binnen de Linien.

WEL EDELE GESTRENGE HEER,

NA dat wy vastgesteld hadden dezen morgen de vyandlyke Linien by *Hillesheim* te forceeren, zo 't doenlyk gevonden wierd, hebben wy de volgende dispositie gemaakt, dat ik met het Leger van den Staat gisteren morgen van *Vigmamont* zoude opbreeken, en my gaan zetten voor haare Linien, over de *Mehaine*, naar de kant van *Messelen*, om haar te allarmeeren, en te zien of zy handgemeenschap wilden maaken; terwyl den Heer Hertog van *Marlboroug* gisteren

gisteren avond na den aftogt met zyn Leger direct zoude marcheeren naar *Hillesheym*, om ons waare dessein uit te voeren, en dat ik mede na den aftogt my weder over de *Mehaine* zoude begeven, om den Hertog te konnen secoureeren. De Vyanden hebben in der daad geloofd, dat men tegens haar iets over de *Mehaine* wilde onderneemen, en hebben hare Posten overal daar omtrent versterkt, zonder de noodige voorzieninge te hebben gedaan op die plaats daar wy het op gemunt hadden. Wy zyn 'er dan meester van geworden, en met onze gantsche Armée binnen getrokken. De *Keur-Beyersche* Cavallery, die het in den beginne wilde beletten, en welke bestaat uit 24 Esquadrons, is meest geruineerd, nevens de twee Regimenten van *Elsas* en *la Mark*. Behalven de Dooden, die ik nog niet te regt weet, zyn gevangen de Marquis *d'Allegre*, de Grave van *Hornes*, Lieutenants-Generaals; de Baron *Tauskirche*, commandeerende de Carabiniers van den Heer *Keurvorst van Beyeren*; de Colonel van het Regiment Kurassiers van *Wolftramstorf*, en nog andere Officieren meer. Ook hebben wy van de Vyanden verovert 10 stukken Kanon van drie Trompen, en nog 8 andere, waar onder drie van 24 ponden. Ik hebbe de eere van U Wel-Ed: Gestrenge te feliciteeren. 1705. July.

Binnen de Linien, den 18den. *July* 1705. *tot Thienen.*

Waar mede

Wel Edele Gestrenge, &c.

Getekend

AUERQUERQUE.

P. S. Ik moet aan den Heere Hertog van *Marlborough* regt doen, en aan hem alleen de eere geven van dezen goeden uitslag, die hy met veel beleid en dapperheid gesouteneerd heeft. Morgen zullen wy weder van hier opbreeken. In Thienen hebben Wy mede een Regiment tot Krygsgevangen gemaakt.

Het verlies der Franschen in deze gelegentheid wierd in 't geheel (zo Dooden, Gekwetsten, als die geduurende eenige achtervolgende dagen in meenigte kwamen te deserteeren) op acht à negen duizend Man geschat. Van hunne gevangene Officieren zag men al in den beginne de volgende Lyst. Naderhand bevond men het getal noch aangegroeid te weezen.

1705.
July.

LYSTE

Van de

OFFICIEREN,

welke den agtienden July in het forceeren van de Linien der Vyanden gevangen zyn bekomen.

De Marquis *d'Allegre* }
De Graaf van Hornes } Lieut. Generaals.
Don *Andrea de Beneditte*, Generaal Majoor, gekwetst of dood.
Monsr. . . . . . . Generaal Majoor.
Monsr. *de Longrong*, Brigadier van de Cavallery, en Inspecteur van de Spaansche Cavallery.
Monsr. *Geraldo*, Brigadier van Spanjen, en Capitein van de Garde des Keurvorsts van Beyeren.
Monsr. *Sanson*, Brigadier van de Spaansche Troupen.
Monsr. *d'Epinoy*, Colonel van de Garde des Keurvorsts van Keulen.
Monsr. *de Riviere*, Colonel van de Spaansche Cavallery.
Monsr. *Focanay*, en de Baron *de Montigny*, Colonels van de Kurassiers des Keurvorsts van Beyeren.
Monsr. *Spina*, Colonel van den Keurvorst van Keulen.
De Graaf van *Hofkirchen*, Lt. Colonel van Beyeren.
De Graaf van *Remond*, Kamerling en Lt. Colonel van de Karabyners des Keurvorsts van Beyeren.
Monsr. *d'Eyssendorpf*, Lt. Colonel van de Karabyners des Keurvorsts van Beyeren.
De Baron *d'Obendrant*, Majoor van de Karabyners des Keurvorsts van Beyeren.
Monsr. *Murna*, Majoor van 't Regiment de Heider.
Monsr. *de Montolieu*, Commandant van 't Fransche Bataillon Fuseliers.
Monsr. . . . . . . Aide Major van de Bombardiers.
Messrs. *de la Gens* en *Naberlant*, Capiteins van de Kurassiers des Keurvorsts van Beyeren.
Monsr. *Motopan*, Capitein van de Granadiers te Paard des Keurvorsts van Beyeren.
Monsr. *Gurpin*, Capitein van de Garde der Keurvorstin van Beyeren.

De

De Baron van *Bergeyk*, Capitein van de Cavallery. 1705. July.
De Baron de *Meulebek*, Capitein van de Cavallery.
Monsr. *Gonsalisch*, Capitein van 't Regiment de Heider.
Monsr. *du Mont*, Capitein van de Spaansche Gardes.
Mr. *Vallant*, Capitein van Bellefort.
Messrs. *Marquelli* en *Fleris*, Capiteins van de Garde der Keurvorstin van Beyeren.
Monsr. *Montaldo*, Lt. van de Gardes van Spanjen.
Monsr. *Barly*, Lt. der Karabyners van den Prins Philips van Beyeren.
De Ridder *d'Olie*, Lt. van de Karabyners des Keurvorsts van Beyeren.
Monsr. *Nebour*, Lt. der Kurassiers van 't Regiment van Ramsdorf, van Beyeren.
Monsr. *T. J. Unerdel*, Lt. van 't zelve Regiment.
Monsr. *d'Ycbon*, Lt van 't Regiment Infantery van der Elsas.
Monsr. *d'Agillera*, Lt. van 't Regiment Infantery van Spanjen.
Monsr. *Fletton*, Lt. van 't Regiment de Heider.
Monsr. *Forta*, Cornet van de Garde-Corps des Keurvorsts van Beyeren.
Monsr. *Carrega*, Cornet van 't Regiment van den Graaf Rossa, in dienst van Spanjen.
Monsr. *François Cabillau*, Cornet der Kurassiers van Ramsdorf.
Monsr. *Montero*, Cornet der Garde van Beyeren.
Monsr. *d'Ortin*, Cornet van de Spaansche Garde.
De Baron de *Boulers*, Cornet van de Garde.
Monsr. *d'Aquava*, Aide de Camp van Beyeren.
Monsr. *d'Echavarria*, Aide de Camp.
Don *A. Beneditto*, Marechal de Camp.
Monsr. C. J. Major Adjutant van 't Regiment Kurassiers van Ramsdorf.
Christiaan Steynbawer, Serjant van 't Regiment Kurassiers van Ramsdorf.
Monsr. *de Bassi*, Majoor van de Spaansche Gardes.
Monsr. F. S. *de Gremberg*, Cornet der Garde van Beyeren.
Monsr. *de Martini*, Cornet van 't Regiment van Wolfransdorf.
Monsr. *Bouffion*, Cornet van 't zelve Regiment.
Een Page des Hertogs van Roquelaure.
Monsr. *Gilme*, gereformeerde Cornet van de Spaansche Gardes.
Monsr. *d'Engerolin*, Lt. van de Spaansche Gardes.
Monsr. *Perrio*. Lt. van 't Regiment de Dro.
Monsr. *l'Assemand*, Marechal van 't zelve Regiment.
Monsr. *de la Hir*, Capitein van 't Regiment van Beyeren.
Monsr. *Oulav*, Onder-Lieutenant van de Bombardiers.
Monsr. *de Coubro*, Cornet van des Konings Dragonders.
Monsr. *Oueune*, Vaandrig van 't Regiment van Lorios.
Monsr. *Negmes*, Aide de Camp van 't Regiment van Arco.
Monsr. *de Vendonny*, Cornet van 't Regiment van den Prins Philips van Beyeren.

1705. Monsr. *d'Aurlotti*, Lieutenant van 't zelve.
July. Monsr. *Laymant*, Marechal van 't Regiment van Arco.
Monsr. *Dort George*, Marechal van des Konings Dragonders.
De Baron van *Biebech*.
Monsr *Baragan*, Cornet van 't Regiment van Boffar.
Monsr. *Mequechelontre*, Marechal van 't zelve Regiment.
Monsr. *Heysson*, Lt. van 't Regiment van der Elsas.
Monsr. *Almiron*, Cornet van de Gardes des Keurvorsts van Beyeren.
Monsr. *Leex*, Lt. der Infantery van la Mark.
Monsr. *Condenbourg*, Lt. van 't zelve Regiment.
Monsr. *Mombre*, Lt. van de Compagnie der Gidsen van Oblées.

By dit alles zullen wy tot beter verstaaning van zaaken, en voor het curieuzer slag van Leezers, hier ook noch inlyven de tegen overstaande Ordre van Bataille.

Alzo ons noch een ander Relaas ter hand is gekomen wegens het overweldigen van de Fransche Linien door de Geallieerde Legers, zullen wy het zelve hier mede laaten invloeijen.

DEWYL de *Franschen* wel bemerkten, dat de Belegering van *Huy* niet lang aanloopen zoude, en derhalven wel konden denken dat het als dan hunne beurt zou worden, maakten zy toestel om geheel binnen hunne Linien te trekken; 't welk zy den 3 en 4den. dezer Maand July volbragten. De Keurvorst van *Beyeren* nam zyn Quartier te *Jauche*, alwaar hy met den Grave van *Manderscheid*, die het twede Detachement van de Moesel gebragt had, conjungeerde.

Den 6den. arriveerde het derde Detachement digt by *Namen*. Door 4000 (andere berigten melden van 10000) Pionniers wierden alle openingen en vervallene plaatsen aan de Linien gerepareerd, en de wegen naar d'*Orple le grand* en d'*Orple le petit*, beneffens andere wegen en toegangen, zodanig verhouwen, en onbekwaam gemaakt, dat het byna onmogelyk was de zelve te passeeren. Tot *Mierdorp* deeden ze een groot Fort opwerpen, en op andere plaatsen binnen de Linien verscheidene affnydingen maaken, even of het in een belegerde Vesting was.

Den 7den. deed het Leger des Hertogs van *Marlbourg* een kleine beweging, en kwam van *Lens de Beguine* met de rechter Vleugel te *Courtis*; en de linker strekte zich uit tot *Avennes*, aan de *Mehaine*: waar door de opening tusschen die Rivier en de *Jekkar* te beter gesloten was. Het *Hollandsche* Leger marcheerde ter zelve tyd naar de linker zyde, en sloeg zich neder te *Vignamont*; door middel van het welk de Belegering van *Huy* zich te beter gedekt bevond. Nu was mede order gegeven om met het bakken van Brood te *Maastrigt* op te houden,

DER GEALLIEERDEN,

a Hillisheim en Oostmalen te gaan aantasten.

EN HERTOG VAN MARLBOROUGH.

V

NS VAN HESSEN-KASSEL, *Generaal van de Cavallery.*

SCHLA

ylord Orkney. Hertog van Wirtemberg. Bulau.

Lieut. Ge — *Pool. Wilkens: Erbervelt. Ranzau. Schuilenburg.*

Maj. Gen — *pol. Meredith. Ferguson. Brouxdorf. Mey.*

Brigad. *L.*

1 4. Esq. Carabiniers.
2. Esq. Obdam.
2. Esq. Freschapel.
Bat. Gromcau.
1. Bat. Erf-Prins van Hessen Pruissen.
1. Bat. Meredith.
1. Bat. Macartney.
1. Bat. Evans.
1. Bat. Mordant.
1. Bat. Godfry.
1. Bat. Ferguson.
1. Bat. Stringer.
1. Bat. Laloo.
1. Bat. Sabine.
1. Bat. Engelsche Gardes.
2. Esq. Wirtemberg-Oels.
1. Esq. Lyf-Regiment, Deenen.
2. Esq. Major Generaal Ranzau.
2. Esq. Smettau.
2. Esq. Brouxdorff.
2. Esq. Lyf-Regiment, Hessen.
4. Esq. Prins van Hessen.
2. Esq. Schuilenburg.
1. Esq. Lyf-Regiment, Hanover.
4. Esq. Bulau.

SA

Spiegel. Ranzau.

Lieut. Ge

Aurox. Villers.

Maj. Gen — *Sacken. Elst. Webb. Utterwik. Koks.*

Brigad. P

2. Esq. Dompré.
1. Bat. Willem Wartensleben.
1. Bat. Exter.
1. Bat. Schwerin.
1. Bat. Schwarts.
1. Bat. Latorf.
1. Bat. Warenne.
1. Bat. Ingolsbey.
1. Bat. Farington.
1. Bat. Temple.
1. Bat. Tatton.
2. Esq. Wirtemberg-Oels.
2. Esq. Lieut.-Generaal Ranzau.
2. Esq. Dewits.
2. Esq. Alfelt.
2. Esq. Utterwik.
2. Esq. Spiegel.
4. Esq. Aurox.
2. Esq. Voight.
4. Esq. Villers.

Ba

In 't geheel 9

UNIV. OF MICH.

houden, dewyl het Leger te verre van de hand was; en daar tegen bevel gezonden om zulks voortaan te *Luik* te verrigten. 1709. July.

Den 9den. deed de eerste Linie van 't *Engelsche* Leger een vourageering tusschen *St. Truyen* en de Vyandlyke Linie, zynde gedekt door 600 Ruiters en 800 Voetknechten. Men had staat gemaakt, dat de *Franschen* hen zouden hebben komen stooren; weshalven alle de Paarden van de twede Linie gezadeld stonden, en de Ruiters en Voetknegten gereed om op de eerste wapenkreet op te zitten. Op deze manier wierden dagelyks de Vouragiers bewaard; dewyl men vreesde, dat de *Franschen* hen mogten overvallen, alzo zulks t'elkens als in hun gezicht geschiedde. De Troupen, welke de Belegering van *Huy* volvoerd hadden, kwamen den 16den. weder in het Leger, nemende ieder plaats in de Linie van het zelve volgens zyn rang. Twee Regimenten, naamentlyk van *Schratenbach* en *Broen*, waren in Huy gelegt, en deze Troupen zo lang tot dekking der Stad gebleven tot dat de Bressen meerendeels gerepareerd waren, en het Garnisoen alzo bevryd van overvallen te konnen worden.

Nu was het Leger in zodanig een staat, dat het een onvergeevelyke zaak zoude geweest zyn indien het zelve den tyd had laten voorby gaan zonder iets te onderneemen. Om hier over te raadslagen, waren de Heeren Gedeputeerden te Velde beneffens de voornaamste Legerhoofden den 15den. by een geweest. Den volgenden dag wierd de Vergadering nogmaals gehouden, en duurde tot digt aan den middag; 't welk des avondts van 8 tot 9 uuren nogmaals hervat wierd. In deze Vergadering heeft den Hertog van *Marlboroug* met krachtige drangredenen (niettegenstaande dat alle swarigheden, de grootte van 's Vyandts magt, hunne sterke Linien, enz by de andere Generaals wierden aangetoond) doorgedrongen het geprojecteerde dessein, naamentlyk de Linien te overweldigen, ter uitvoering te stellen; 't welk zo manmoedig is uitgevoerd, als de resolutien, in deze Vergaderingen genomen, secreet zyn gebleeven; dewyl geene der vyandlyke Verspieders daar iets van hebben konnen uitvorschen. Wanneer de Troupen van 't belegeren van Huy weder te rug kwamen, hadden ze hunnen weg langs de *Mehaine* genomen; 't welk de *Franschen* deed denken of de zelve wel iets op de Linie aan die kant mogten willen ondernemen, of een aanslag op *Namen* formeeren. Om die beide te beletten, zonden ze een kloek Corps naar *Namen*; en passeerde een ander groot getal Manschap binnen hunne Linien langs de *Mehaine*: welke verdeeling van hun Volk veel heeft toegebragt tot het uitvoeren der overrompeling van hunne Linien: 't geen, volgens de getrouwste raporten, op de volgende wyze geschied is.

Den 17den. braken de *Hollandsche* Troupen op uit het Campement van *Ville en Hesbaye*; gelyk de *Engelsche* mede deeden. Door het Leger was een gerugt verspreid, dat men de Linien aan de zyde van *Messelen* zoude attaqueeren; 't welk de Vyanden vastelyk geloofden, om dat de Generaals door een groot getal Pionniers de wegen naar die kant verbreed en bekwaam gemaakt hadden. Te voren was de groote Bagagie achterwaarts gezonden, om met de zelve niet belemmerd te zyn. De eerste marsch strekte zich naar de kant van *Tongeren* en *Bongloon*: doch wanneer men den weg van *Huy* bereikt had, swenkten de Troupen

1705. July. pen naar de zyde van *Zout-Leeuw*. Den optogt wierd langs dezen weg agtervolgd tot des morgens ten vier uuren, wanneer men by *Neerhespen*, boven *Zout-Leeuw*, voor de Linie genaderd was. De Grave van *Noyelles* wierd met eenige *Hollandsche* Regimenten langs de *Geete* tot een half uur boven *Zout-Leeuw* op den *Brusselschen* weg, by *Heilesheim*, gezonden, alwaar hy zonder veel tegenstand binnen de Linien trok, dewyl die aldaar maar door dartig Man bezet waren, welke aanstondts op de vlugt gedreven wordende, posteerde hy zyn Voetvolk daar binnen. Wanneer de Vyanden nu bemerkten misleid te zyn, als wetende niet van welke kant zy zouden aangetast worden, alzo den Heer van *Ouwerkerk* hen aan de eene en den Hertog van *Marlborong* aan de andere zyde in beweging hield, lieten ze 40 Esquadrons, 6 Batallions, en 9 stukken Kanon, van hunne Troupen avanceeren, om de onze weder uit te jaagen; waar op den Hertog van *Marlborong* met de Infantery en de overige Cavallery avanceerde, en met pontons de Rivier passeerde. Ter zelve tyd was de Generaal *Schultz* op een andere plaats, noch hoger, mede binnen de Linie gekomen. Tegens de afkomende vyandlyke Ruitery stelde de Generaal *Hompesch* zich in postuur, om haar op te houden tot dat de rest van het Leger over ware, om hen te secoureeren; 't welk met zo veel spoed geschiedde, als doenlyk was. Het Gros der Vyandlyke Armée kwam langs den weg van *Judoigne*, haar Ruitery voor uit, op een volle ren af; 't geen niet zo haast door den Hertog van *Marlborong* wierd gezien, of hy liet zyne rechter Vleugel van de Ruitery zich tegens den Vyand aan de noordzyde, (dewyl hy zich voor den hollen weg van *Helle* in slagorder stelde) van dien weg uitstrekken: dog wanneer zyn' Grootheid bevond, dat de zelve van die zyde niet te genaken was, toog hy hoger op, tot op 't vlakke veld, alwaar hy met de weinige by hem hebbende Ruitery, vermits de rest door de engte moest heen boren, den Vyand bevocht. Als 'er nu Volks genoeg by de werken was, voerde hy de eerste attaque zelve aan, waar in zyn persoon in gevaar geraakte van gedood of gekwetst te worden, vermits des zelfs Stalmeester nevens zyne zyde swaarlyk in 't aangezicht gewond wierd; hoewel andere berigten willen, dat zulks in de Ponton, in 't passeeren van de *Geete*, geschied zou weezen. De Generaal *Hompesch* deed aan zyne zyde, als de eerste geweest zynde die den Vyand bevogt, wonderen, en dreef hem in weinig tydts over hoop. De Vyanden herstelden zich voor de twede maal, doch troffen geen beter lot, dewyl ze onze Troupen meer en meer zagen afkomen, en zelfs ook den Heer van *Ouwerkerk* met zyn Corps, om de vegtende Troupen te ondersteunen. Voor de vyandlyke Troupen was een Battery of Hoogte, waar van zy uit acht stukken Kanon, van een nieuwe vindinge met drie monden louter vuur gaven: dog de Generaal *Hompesch* maakte zig 'er in weinig tydts meester af. De Vyanden eindelyk ziende dat ze het te kwaad kregen, sloegen den aftogt; achter latende het Geschut, Amunitiewagens, Artillerypaarden, Bagagie, enz. De Ruitery bleef de Vyanden in hunnen aftogt gedurig najaagende bevechten; terwyl het Voetvolk

met

met de regter Vleugel boven *Thienen* langs den *Leuvenschen* weg optrok, 1705.
om hun den doortogt te bedisputeeren. Deze zulks ziende, sloegen met *July.*
de allergrootste confusie den weg achter *Jauche* naar *Namen* in, om het voordeel der bosschen, bergen, en naauwe wegen te genieten, welke hen voor 't vervolgen dekten.

Deze overwinning is zeer glorieryk, dewyl de zelve is uitgevoerd zonder verlies van eenigen Opperbevelhebber, en met dat van maar een gering getal gemeene Soldaten: daar in tegendeel van de Vyanden 24 Esquadrons geruineerd zyn; meer dan 3000 Gevangenen agtergelaten; en 18 stukken Kanon, 12 Standaarden, 4 Vaandels, 3 Paar Keteltrommen, Bagagie, Ammunitie, en wat ze verders niet mede hebben konnen voeren, den Overwinnaar tot buyt zyn gebleeven.

Wanneer de Vyand nu genoegsaam geretireerd was, wierd een Detachement naar *Thienen*, of *Tirlemont*, gedaan; in welke Plaats een Regiment tot bezetting lag, 't geen zig tot krygsgevangen moest overgeven. Deze Plaats is van een tamelyke grootte, doch niet in staat om gedefendeerd te konnen worden. Den Hertog van *Marlboroug* nam 'er zyn Hoofdquartier; en men vond 'er schoone Magazynen en een welgeregeld Hospitaal. In deze furie wierd de Stad *Diest*, hoewel van weinig belang, mede door den Vyand verlaaten; waar uit kort daar aan Gedeputeerden in 't Hoofdquartier kwamen, om over de Contributien te verdragen.

Uit en van by *Thienen* brak het Leger op den 19den., na dat twee *Engelsche* Battaillons aldaar in bezetting gelegt waren. De weg wierd naar *Leuven* genomen, werwaarts de *Franschen* voor uit togen, met de welke onze Voortroupen dikwils schermutseerden. Den 20sten. was het Leger te *Vlierbeek* digt onder de Stad genaderd, alwaar het zelve zich met de rechter Vleugel neer sloeg; terwyl de linker zulks tot *Corbeek*, wat meer neerwaarts naar de kant van *Thienen*, deed. De vyandlyke Armée had den geheelen nagt gemarcheerd, en trok dien morgen tot *Hever* digt onder de Stad over de Rivier de *Deyle*, welke door de Stad heen vliet, en aan de zyde van *Aarschot* dubbeld is, vermits een ander Water, de *Feinte* genaamd, een groot stukweegs daar neffens heen loopt, en eindelyk in de zelve zich vereenigt. Hun overtogt was zo schielyk, dat ze op 't aannaderen van onze Voortroupen hunne rug weg namen, en de rest van hun Voetvolk, 't welk nog niet over was, aan deze zyde lieten blyven, welke ten getale van 1400 Man gevangen genomen wierden. Op de Wallen van *Leuven* hadden de *Franschen* vier stukken Kanon geplant, uit de welke zy somtyds een schoot deeden, zonder eenig kwaad te doen, enz.

Eindelyk moet ook noopende deze zaak aan den Leezer medegedeeld worden het nevensgaande korte Briefje, door den Keurvorst van Beyeren in haast uit d'Abdy van Park, by Leuven, aan den Baron van Malknecht geschreeven, en door d'onzen onderschept.

1705.
July.

Beminde Baron,

GOd vergeeve het den geenen, die zich hebben laten overvallen. De gantsche Armée komt hier: doch het kwaad is zo groot niet, als het wel had konnen zyn. Wy gaan *Braband*, en inzonderheid *Antwerpen*, zo 't God behaagt, beschermen. Ik vind my wel; doch kan niet meer wegens de vermoeidheid.

VEREENIGDE NEDERLANDEN. Aankomst der Oost-Indische Retour-vloot.

VAN d'Oost-Indische Retourvloot, op den 23[sten]. dezer Maand zo binnen als voor de Havenen dezer Landen behouden aangekomen, wierd de volgende Carga gezien.

Generale CARGA of Ladinge van 12 Oost-Indische Retourschepen, met naamen Domburg *en* 't Huis te Duins *voor de Kamer Zeeland; den* Berg, Horstendaal *en* Beverwaart *voor Amsterdam;* Grimmestein *voor Delft;* Kiefhoek *voor Rotterdam;* Venhuizen *voor Hoorn;* Assendelft *voor Enkhuizen, Ultimo November en* 18[den]. *December* 1704. *van Batavia; mitsgaders de Schepen de* Theeboom *voor de Kamer Zeeland;* Zoelen *en* Overnes *voor Amsterdam van Ceylon, den 26[sten]. December alle na de Havenen dezer Landen vertrokken, en den 23[sten]. July zo binnen als voor de Havenen dezer Landen behouden gearriveerd.*

2855973 ℔ bruine Peper.
150000 ℔ Noten.
51744 ℔ Foulie.
232640 ℔ Caneel.
21750 ps. geconfyte Noten.
88 potjes geconfyte Nagelen.
26053 ℔ geconfyte Gengber.
1582659 ℔ Salpeter.
403750 ℔ Staafkoper.
43226 ℔ Thin.
3539 ℔ Indigo Javaans.
873740 ℔ Sapanhout.

81285 ℔ Caliatourshout.
139725 ℔ Bengaalsche Zyde.
7958 ℔ Chineesche Zyde.
23675 ℔ Florette Garen.
48437 ℔ Javaans Cattoene Garen.
12648 ℔ Bengaals dito.
15000 ℔ Tutucorins dito.
20160 ℔ Kiermansche Wol.
1681128 ℔ Poeyer-Suiker.
2312 ℔ Schellacq.
8100 ℔ Benjuin.
25575 ℔ Mallabaarsche Cardamom.

1500 ℔ Cey-

1707. July.

1500 ℔ Ceylonsche dito.
22437 ℔ Campher.
512 ℔ Berg-Cinabrum.
600 ℔ Drakenbloed.
1394 ℔ Oly van Noten in Koeken.
17250 ℔ Kurcuma
4 ps. Pedra de Porcas.
301751 ℔ Cauris.
1332 ℔ Wysmont.
1250 ps Handrottingen.
12640 ps. Armosynen diverse.
6015 ps. diverse Zyde Stoffen.
1840 ps Zyde Alegias.
603 ps. Altassen.
2160 ps. Toncquinsche Pelangs.
773 ps. Chiourongs.
100 ps. geschilderde Chitsen.
23000 ps. Dasjes.
30 ps. Japansche Zyde Rokken.

Cattoene Lywaten.

1500 ps. diverse Mouris.
10280 ps. Bethilles diverse.
23360 ps. diverse Salempouris.
3680 ps. Mallemolens.
12970 ps. Cassa Bengale.
3440 ps. Douriassen.
550 ps. Therindains.
2250 ps. Tansjeeps.
1080 ps. Hammans.
400 ps. Milmils.
160 ps. Cabajen.
320 ps. Pattemaroepoe.
2560 ps. Percallen.
800 ps. Alibanees.
900 ps. Atchiabanys.
1540 ps. Dongrys.
1120 ps. Brandams.
14160 ps diverse Caarchies.
4030 ps. Chitsen van Bengale.
8800 ps. Gerras.
914 ps Negros Kleeden.
11850 ps. Rocmaals diverse.
5700 ps. Photassen.
640 ps. Boelongs.
1242 ps. Lochorias.
11000 ps. diverse Gingans.
2000 ps. diverse Bastas.
42600 ps. divers Guinees.
14640 ps. divers Zeildoek.

AUGUSTUS.

SEDERT eenigen tyd was 'er een nieuw geschil ontstaan tusschen het Hof van Romen en dat van Weenen, waar af het volgende tot oorzaak verstrekte. d'Oudste Zoon van den Heer Marias Cavalletti, een der Edellieden van zyne Excellentie den Graave van Lamberg, wierd den 8sten. Juny door order van het Hof by de kop gevat, om dat

ITALIEN. Geschil tusschen de Hoven van Romen en Weenen.

1705. Augusti. dat hy eenige Officiers van het Gerecht, welke een exploit in zyns Vaders huis kwamen doen, met stokslagen daar uit had verdreeven. De Graaf liet 'er zyn beklag aan den Heiligen Vader over doen, en verzoeken dat die jonge Edeling geslaakt mogt worden: maar de Paus deed aan hem ten antwoord brengen, dat 'er de Justitie over moest oordeelen, en stelde in der daad de zaak in de handen van den Fiscaal. Straks wierd ze als crimineel ter rol gebragt, en by provisie de hand gelegt op alle de goederen van den Vader en den Zoon, en zelfs op die eens Broeders van den ouden Cavaletti. De Graaf van Lamberg, ziende hoe streng men met deze zaak te werk ging, vaardigde een Courier daar over af naar Weenen, voorzien met een wydlustig relaas van de zelve. De Paus kon dit niet zonder ongerustheid aanhooren; wel oordeelende, dat d'afschildering, die de genoemde Minister van dat werk zou doen, niet zeer bekwaam zou weezen om den Keizer tot geduld te brengen; en vreezende met reden voor een aanstaande rupture. Om de zelve voor te komen, vaardigde hy terstond een anderen Expressen af aan zynen Nuncius, met omstandige depeches en informatien, zo over de crimineele vervolging laatstelyk aangevangen tegens den Heer Cavaletti, als over alle d'andere zaken; betuigende wyders uiterlyk een groote begeerte om ze bygelegt te zien.

Gevolg der zaak van het Ferrarees. Ondertusschen was de Kardinaal Astalli in het (a) Ferrarees bezig met de Boeren, welke de wapenen tegens de Franschen hadden opgenomen, te vervolgen. Hy had wel een generaale Amnistie doen afkondigen voor alle de geenen welke de wapenen kwamen neder te leggen; doch liet daarom echter niet verscheidene der voornaamsten by de kop te doen vatten, hoewel ze de gezeide order hadden gehoorzaamd, en de geenen, die hy voor heen in de gevangenis had doen smyten, daar in te houden: weshalven zeer veele zich met de beste goederen, die zy mede konden neemen, op den bodem van Venetien vertrokken. Hy had ook ter zelve tyd de Troupen van den Paus, welke in (a) *Mezola*, *la Torre de Pamplia*, *Magravocco*, *Volano*, en d'andere Posten van de Beneden Po lagen, daar uit doen trekken, onder voorwending dat hy ze van nooden had om de gemelde Boeren in toom te houden: en terstond hadden 'er de Fransche Troupen zich meester af gemaakt. Men kan wel oordeelen, hoe dit in de wereld uitgelegt wierd. Men sprak 'er af als van de zaak des voorgaanden Jaars: en eenigen geloofden, dat eindelyk de Paus, leggen-

(a) *Ziet pag. 6.*

(a) *Plaatsen in den Kerkelyken Staat gelegen.*

de:

de alle veinzeryen af, zich opentlyk voor den Koning van Vrankryk zou gaan verklaaren. Zy bedroogen zich echter. De Heilige Vader was niet zo haast verstendigd van d'intreede der Franschen in de Posten van het Ferrarees, of hy toonde zich zeer verbaasd en misnoegd; deed zelfs zyn beklag dieswegen aan den Kardinaal de Fourbin; en schreef 'er over aan zynen Nuncius te Parys, met order van krachtige instantien by den Allerchristelykften Koning te doen om hem te beweegen tot zyne Krygsbenden uit d'ingenomene Posten te doen vertrekken. Maar 't zy dat de Paus dit niet en deed dan om een uiterlyken schyn te maaken, of dat hy het in ernst meende, de Kardinaal ontzettede zich 'er altoos niet over. Hy vertoonde aan den Heiligen Vader, dat des Konings Troupen zich met geweld meester van die Posten hadden gemaakt; maar dat zy ze leedig hadden gevonden, en dat niemand zich in staat had gesteld om 'er hun d'intreede af te betwisten: Dat alles ten argsten genomen zynde, dewyl de Keizerschen Mezola, en eenige andere der in questie leggende Posten gedeurende den tyd van een jaar, en meer, hadden bemagtigd, de Franschen, die de beste vrienden van zyne Heiligheid waren, ten minsten daar ook wel zo lang geleeden konden worden: Dat het aan zyne Heiligheid niet onbekend kon weezen, hoe veele voordeelen de Keizerschen uit de bezitneeming van Mezola, terwyl zy 'er de meesters af waren, hadden genooten; vermits zy 'er hunne voornaamste Magazynen hadden opgerecht; en dat de Vaartuigen van Segnano, en andere Keizerlyke Havenen, de Krygs- en Mondmunitien, welke zy in Friuli vergaderd hadden, aldaar kwamen brengen: besluitende, dat, indien de Heilige Vader de belangen des Konings maar eenigsins ter herte wilde neemen, hy niet zou konnen verstaan tot die Posten in een gestadig gevaar te zien van weder in de magt des Keizers te vallen; en dat ze noch zekerder, noch tot minder kosten voor den Heiligen Stoel, bewaard konden worden als door de Troupen van Vrankryk. Men weet wel ten naasten by, wat men op die redenen zoude konnen antwoorden; maar niet, wat 'er de Paus op antwoordde. Tot zo verre lekten de geheimen niet uit. Dit wist men alleenlyk, dat men den 10den. July te Romen verstond, dat de Posten ontleedigd waren; doch dat men zulks veel minder toeschreef aan d'instantien van den Paus, als aan de weinige nutheid die de Franschen uit der zelver bezetting konden trekken, gelyk ook aan dat zy hunne Troupen van nooden hadden om zich te stellen

1705. Augusti.

1705. August. tegens den Prins Eugenius, die een gantsch anderen weg nam. Echter twyfelt men niet, of zy gaven zeer breed op by den Heiligen Vader wegens de believing, welke zy in deze gelegentheid voor hem hadden gehad, en de Heilige Vader weder by het Keizerlyk Hof wegens zyne instantien en standhaftigheid: maar dewyl hy aan d'andere kant weigerde voldoening aan den Keizer te geeven op alle zyne andere Grieven, en dat 'er zelfs onlangs dingen voorgevallen waren welke zyne zydigheid voor Vrankryk meer en meer te kennen gaven, stond het niet te gelooven dat de Keizer groot werk van dit alles zou maaken. In der daad, de Kardinaal Legaat van Boulogne had al sedert de Maand Juny verbooden het Afbeeldsel van Koning Karel gedurende de Processie van Sacramentsdag ten toon te hangen, en toegelaaten zulks ten opzichte van dat van Koning Philips te doen; 't geen de Heilige Vader vervolgens had goedgekeurd, niettegenstaande de vertooningen welke door eenige Persoonen daar over aan hem gedaan waren. De gantsche Keizerlyke Party was noch in de hette der misnoegdheid, welke dit gedrag aan haar had veroorzaakt; wanneer de Courier, dien de Paus naar Weenen had gezonden, weder te Romen kwam. Dit was den 4den. July. Hy bragt tot antwoord, dat zyne Keizerlyke Mejesteit het gevangen neemen van den Heer Cavaletti, als mede d'intreede der Franschen in de Posten van het Ferrarees, zeer kwalyk had genomen: Dat hy zulks aanmerkte als uitwerkingen en gevolgen der zydigheid van den Paus: En dat hy 'er voldoening af begeerde; gelyk ook van 't geen zich het voorgaande Jaar in het zelve Ferrarees, ten nadeele van het Verdrag in d'eigene handen van zyne Heiligheid gesteld, had toegedraagen; en in 't algemeen van alles 't welk hier voor tegens de majesteit van wylen den Keizer zynen Vader, of tegens den Koning van Spanjen zynen Broeder, was gedaan: Wyders, dat hy de kennis van alle de zaaken van Romen aan den Kardinaal Grimani en den Graave van Martinitz gesteld had: Dat de Nuncius voortaan met hen te handelen zou hebben; en dat zulks hem te meer belemmerde, dewyl hy wist hoe weinige reden die twee Heeren hadden om over de manier, op de welke zyne Heiligheid zich omtrent hen had gedraagen, vernoegd te weezen. De Paus ontstelde zich geweldig over deze tydingen, ten minsten in schyn. Hy liet den Heer Cavaletti, welke tot noch toe in het Kasteel S. Angelo gevangen had gezeten, in vryheid stellen, en alle de vervolgingen, die hem betreften, staaken. Maar de Graaf van

Lam-

Lamberg vernoegde zich daar niet mee. Hy hield zich in huis tot aan de wederkomst van den Expressen, dien hy naar Weenen had gestuurd: en hoewel men ondertusschen de tyding kwam te krygen wegens d'ontleediging der Posten van het Ferrarees, toog hy echter, zo haast als de gemelde Expresse aangekomen was, uit Romen, zonder iemand der Ministers van zyne Heiligheid te zien, noch iets der orders, die hy had gekreegen, aan hen mede te deelen. Dit geschiedde den 15den. July. 't Gemeenste gevoelen was, dat hy naar Lucca was getoogen. Den volgenden dag ging de Paus zyne godvruchtigheden pleegen in de Kerk van S. Maria Maggiore voor het Beeld van de H. Maagd, en schreide bitterlyk: maar men was sedert een tyd zo gewoon hem die godvruchtige personagie te zien speelen, dat men 'er zich niet meer over verwonderde. De traanen kwamen hem alzo weinig te kosten, als den Helden van *d'Ilias* of *d'Odyssea*. Hy stortte 'er, even als zy lieden, in alle gelegentheden: en het eenige onderscheid, 't geen men daar in vond, was dat de traanen der Helden en Heldinnen van die oude Roman tekens van tederheid en liefde waren; doch dat de zyne niet toegeschreeven konden worden als aan de gewoonte en het temperament. Nooit heeft eenige Paus zich standvastiger getoond in zyne resolutien, als deze. Wy zullen niet zeggen, of het met recht of onrecht geschiedde; willende de zaaken tot zo verre niet doorgronden: doch men zag, hoedanig hy zich, sedert dat hy den H Stoel bekleedde, had gedraagen ten opzichte der Hoven van den Keizer, den Hertog van Savoyen, en den Hertog van Lotharingen, en met hoe veel standvastigheid hy dat van Vrankryk begunstigde. Geen minder yver had hy ook doen blyken in de zaak der Jansenistery, en in die der Missien van Holland, welke men daar in wilde omvangen; in welke beide hy zich standvastig en onverzettelyk had getoond: hebbende ook ten dien einde een Bulle doen afkondigen, welke, zo men zich niet bedroog, nieuwe beroertens in Europa stond te veroorzaaken. De spraak ging, dat 'er de Koning van Vrankryk de voornaamste voortzetter af was; en dat zelfs de Paus gedreigd wierd met een aanstaande Nationaal Collegie, indien hy maar het minst met het afkondigen van de zelve had gedraald. 't Was geloovelyk genoeg: want andere tyden, andere zeden: en het zou van heden niet weezen, dat men die Kroon volgens het vereisch haarer belangen van gedrag zage veranderen. Doch ziet hier het Stuk zelve: waar omtrent men

1709. Augusti.

1705. Augusti. men moet aanmerken, dat het den 16den. July te Romen aangeplakt wierd; en dat de Paus vier dagen te vooren extraordinaire gebeden had verordend, om van God zynen bystand en d'inblaazing van zynen H. Geest over een zaak van het uiterste gewigt, welke hy moest uitwyzen, af te bidden.

Sanctissimi Domini nostri D. Clementis Divinâ Providentiâ Papæ XI. confirmatio & innovatio Constitutionum Innocentii Papæ X. & Alexandri Papæ VII. adversùs Jansenianam Hæresim editarum, cum nonnullis declarationibus pro debitâ illarum observantiâ adjectis.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Universis Christi Fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem.

VINEAM Domini Sabaoth, quæ est Catholica Ecclesia, pro commisso Nobis divinitùs Apostolicæ servitutis munere custodire, atque excolere omni studio atque industriâ jugiter satagentes, ea, quæ à Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris ad succrescentes in illa perniciosarum novitatum vepres radicitùs evellendos prudenti, salubrique consilio constituta esse noscuntur, ut quibuscunque Inimici Hominis molitionibus dejectis, firmiùs semper atque exactiùs observentur, Apostolici muniminis nostri præsidio libenter roboramus, atque aliàs desuper solicitudinis, & providentiæ nostræ partes interponimus, sicut omnibus maturæ considerationis trutinâ perpensis, ad fidelem ac tutam orthodoxæ veritatis custodiam, necnon animarum pretioso Unigeniti Dei Filii Domini Nostri Jesu Christi Sanguine redemptarum salutem expedire in Domino arbitramur. Sanè postquam fel. rec. Innocentius Papa X. Prædecessor Noster per quandam suam desuper editam Constitutionem quinque famosas Propositiones *ex libro Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, cui titulus* Augustinus, *excerptas Apostolici censurâ judicii ritè confixerat, rest me. Alexander Papa VII. etiam Prædecessor noster ad ejusmodi jam damnatos errores è Christi fidelium mentibus prorsùs abolendos, publicæque tranquil-*

quillitatis peturbatorum subtili tectas calliditate machinationes penitùs evertendas, prædictam Innocentii Prædecessoris Constitutionem, toto illius inserto tenore, confirmavit, novorumque declarationum accessione constabili, suâ in id pariter editâ Constitutione tenoris, qui sequitur, videlicet: ALEXANDER, Episcopus, Servus Servorum Dei, Universis Christi fidelibus salutem, & Apostolicam Benedictionem. Ad Sanctam Beati Petri Sedem, & Universalis Ecclesiæ regimen, inscrutabili Divina providentia dispositione, nullis nostris suffragantibus meritis evecti, nihil Nobis antiquius ex muneris nostri debito esse duximus, quàm, ut sanctæ Fidei nostræ, ac Sacrorum Dogmatum integritati traditâ Nobis à Deo potestate opportunè consuleremus. Ac licet ea, quæ Apostolicis Constitutionibus abundè fuerunt definita, novæ decisionis, sive declarationis accessione nequaquam indigeant; quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare, vel subdolis inpretationibus labefactare non verentur; ne morbus iste latiùs divagetur, promptum Apostolicæ authoritatis remedium censuimus non esse differendum. Emanavit siquidem aliàs à fel. rec Innocentio Papâ X. Prædecessore nostro Constitutio, Declaratio, & Definito tenoris, qui sequitur, videlicet: INNOCENTIUS, Episcopus, Servus Servorum Dei, Universis Christi fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum occasione impressionis libri, cui titulus Augustinus, *Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, inter alias ejus opiniones, orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis, complures Galliarum Episcopi apud Nos institerunt, ut easdem propositiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam & perspicuam ferremus sententiam. Tenor verò præfatarum propositionum est prout sequitur: Prima. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant. Secunda. Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Tertia. Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Quarta. Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Quinta. Simipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assiduè pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei, Nobis ex alto commissa, purgatis pravarum opinionum erroribus, tutò militare, & tanquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempesta-*

1705. August.

1705. August. *tum fluctibus, ac procellis, securé navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit; pro rei gravitate coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus, ad id specialiter sæpiùs congregatis, ac pluribus in Sacrâ Theologiâ Magistris, easdem quinque Propositiones, ut suprà, Nobis oblatas fecimus sigillatim diligenter examinari, eorumque suffragia tum voce, tum scripto relata maturé consideravimus, eosdemque Magistros, variis coram Nobis actis Congregationibus, prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differentes, audivimus. Cum autem ab initio hujuscemodi discussionis, ad Divinum implorandum auxilium, multorum Christi fidelium preces, tum privatim, tum publicè indixissemus; postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per Nos sollicitè implorata Sancti Spiritus assistentiâ, tandem Divino Numine favente ad infra scriptam devenimus declarationem, & definitionem. Primam prædictarum propositionum: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant: Temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Secundam: Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Tertiam: Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Quartam: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent, etiam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: Falsam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Quintam: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse: Falsam, temerariam, scandalosam; & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit: Impiam, blasphemam, contumeliosam, Divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Mandamus igitur omnibus Christi fidelibus utriusque sexus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quàm in hac præsenti nostrâ declaratione, & definitione continetur, sub censuris, & pœnis contra hæreticos, & eorum fautores in jure expressis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores, & rebelles quoscumque per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis,*

com-

omnino coerceant, & compescant. Non intendentes tamen per hanc declarationem, & definitionem super prædictis quinque propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Jansenii. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio, pridiè Kal. Junii. Pontificatus Nostri Anno nono. Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis Filii prædictas quinque propositiones, vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, sed fictè, & pro arbitrio compositas esse, vel in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere magno cum Christi fidelium scandalo non reformident: Nos, qui omnia, quæ hac in re gesta sunt, sufficienter, & attentè perspeximus, utpotè qui ejusdem Innocentii Prædecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti, Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis Congressibus interfuimus, in quibus Apostolica authoritate, eadem causa discussa est, eâ profectò diligentiâ, quâ major desiderari non posset, quamcumque dubitationem super præmissis in posterum auferre volentes, ut omnes Christi fideles in ejusdem Fidei unitate sese contineant, ex debito nostri Pastoralis officii, ac maturâ deliberatione, præinsertam Innocentii Prædecessoris nostri Constitutionem, Declarationem, & Definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus, & quinque illas propositiones ex libro præmemorati Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, cui titulus est Augustinus, *excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse, declaramus, & definimus, ac uti tales, injustâ scilicet eâdem singulis notâ, quæ in prædictâ declaratione, & definitione unicuique illarum sigillatum inuritur, iterum damnamus, ac eumdem librum sæpedicti Cornelii Jansenii, cui titulus* Augustinus, *omnesque alios, tam manuscriptos, quàm typis editos, & si quos forsan in posterum edi contigerit, in quibus prædictâ ejusdem Cornelii Jansenii Doctrinâ, ut suprà, damnata defenditur, vel astruitur, aut defendetur, vel astruetur, damnamus itidem, atque prohibemus. Mandantes omnibus Christi fidelibus, ne prædictam Doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo, vel scripto exponant, vel interpretentur, publicè, vel privatim, palam, vel occultè imprimant, sub pœnis, & censuris contra Hæreticos in jure expressis ipso facto absque aliâ declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque locorum Ordinariis, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ac Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, ut præinsertam ejusdem Innocentii Prædecessoris Constitutionem, Declarationem, ac Definitionem, juxta præsentem nostram determinationem, ab om-*

1705. Augus.

1705. August. *omnibus observari faciant, ac inobedientes, & rebelles prædictis pœnis aliisque juris, & facti remediis, invocato etiam, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, omnino coerceant. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo sexcentisimo quinquagesimo sexto, Decimo septimo Kal. Novembris, Pontificatus Nostri Anno Secundo. Subindè verò, quò omnis Apostolicarum definitionum eludendarum aditus intercluderetur, memoratus Alexander Prædecessor, priscum Ecclesiæ morem sequutus, certam edidit Formulam ab omnibus Ecclesiastici Ordinis, tàm secularibus, quàm Regularibus personis subscribendam per aliam suam hac in re promulgatam Constitutionem tenoris sequentis, videlicet: ALEXANDER, Episcopus, Servus servorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam, Regiminis Apostolici divinâ providentiâ Nobis, quamvis immeritis, commissi ratio postulat, ut ad ea potissimùm, quæ Catholicæ Religionis integritati, & propagationi, animarumque saluti, & Fidelium tranquillitati consulere apta, & idonea esse judicantur, animum, & curam omnem, quantum licet in Domino, applicemus. Quamobrem Cornelii Jansenii hæresim, in Galliis præsertim, serpentem, ab Innocentio X. fel. record. Prædecessore nostro, ferè oppressam, ad instar colubri tortuosi, cujus caput attritum est, in varios gyros, & cavillationum deflexus euntem singulari Constitutione ad hunc finem editâ altero assumptionis nostræ annô extinguere conati fuimus. Sed ut multiplicis Hostis hominum generis artes adhibet, nondum plenè consequi potuimus, ut omnes errantes in viam salutis redirent, qui tamen unicus erat votorum, & curarum nostrarum scopus, quibus operam, & industriam suam egregio sanè studio Venerabiles Fratres nostri Archiepiscopi, & Episcopi Regni Galliæ, earundem Constitutionum Apostolicarum exequutioni præcipuè intenti contulerunt, & Charissimus in Christo Filius noster Rex Christianissimus singulari pietate auxiliarem dexteram strenuo, ac constantissimo animo porrexit. Cùm autem præfatus Rex Christianissimus eodem Religionis zelo ductus per suum in Urbe Oratorem Nobis significari, exponique curaverit, nullum aliud opportunius remedium pestiferæ hujus contagionis reliquiis extirpandis adhiberi posse, quàm si omnes certam Formulam subscriberent nostra authoritate firmatam, in quâ quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui titulus* Augustinus, *excerptas sincerè damnarent, ac proindè illam à Nobis quantocyùs expediri, ad qualibet effugia præcludenda, omnesque removendos obtentus, flagitaverit: Nos tam piis dicti Regis Christianissimi votis benignè annuendum esse ducentes, Formulam infrascriptam ab omnibus Ecclesiasticis, etiam Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis, & Episcopis, necnon aliis quibuscumque Ecclesiastici*-

siastici Ordinis, tam Regularibus, quàm Secularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatis, aliisque Collegiorum Rectoribus, atque Magistris subscribi districtè mandamus; idque intra tres menses à die publicationis, seu notificationis præsentium; alias contra eos, qui intra terminum prædictum non paruerint, irremissibiliter procedi volumus juxta Canonicas Constitutiones, & Conciliorum Decreta. Formula à surpradictis subscribenda. Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maji 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ die 16. Octobris 1656. Summorum Pontificum me subjicio, & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen Augustinus, *excerptas, & in sensu ab eodem authore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia. Decernentes insuper præsentes literas semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenos, & integros effectus sortiri, & obtinere. Sicque per quoscunque Judices Ordinarios, & Delegatos ubique judicari, & definiri debere sublatâ eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate; ac irritum, & inane, si secus super his à quocunque quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus Fratribus, Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut singuli in suis Diœcesibus, ac locis suæ jurisdictioni subjectis præsentes literas, & in eis contenta quæcunque exequantur, & exequutioni mandari, ac observari ab omnibus curent, & inobedientes quoscunque per sententias, censuras, & pœnas, aliaque juris, & facti remedia, appellatione postpositâ, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, omnino compellant. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in Dignitate Ecclesiasticâ constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc nostram Constitutionem, & Ordinationem infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo sexcentesimo sexagèsimo quarto, Quintodecimo Kalendas Martii, Pontificatus nostri Anno decimo. Sic equidem Causa finita est; non tamen sic, ut par erat, finitus est error Apostolico totus mucrone percussus: neque enim defuere, nec adhuc desunt, homines veritati non acquiescen-* 1705. August.

1705. August. *tes, & nunquam Ecclesiæ contradicendi finem facientes, qui variis distinctionibus, seu potius effugiis ad circumventionem erroris excogitatis, Ecclesiam ipsam turbare, eamqne interminatis quæstionibus, quantùm in ipsis est, involvere, & implicare conantur; quodque deteriùs est, ipsamet Apostolicæ Sedis decreta redarguendis eorum pravis sensibus condita, ac præsertim quasdam piæ mem. Clementis Papæ IX. die 19. Januarii 1669. ad quatuor Galliæ Episcopos, necnon binas similis memoriæ Innocentii Papæ XII., etiam Prædecessorum nostrorum die 6. Februarii 1694. & die 24. Novembris 1696. ad Episcopos Belgii in formâ Brevis respectivè datas literas in erroris sui patrocinium advocare, temerario planè ausu, non erubescunt: perindè ac si memoratus Clemens Prædecessor, qui eisdem suis literis, se Innocentii X. & Alexandri VII. Prædecessorum Constitutionibus surprædictis firmissimè inhærere, ac à dictis quatuor Episcopis veram, & totalem obedientiam, adeòque Formulæ à præfato Alexandro Prædecessore, sicut præmittitur, editæ sincerè per eos subscribi voluisse declaravit, aliquam in tam gravi negotio exceptionem, seu restrictionem, quam nullam prorsùs se unqnam admissurum fuisse protestatus fuit, re ipsâ admisisset; dictus verò Innocentius XII Prædecessor, dum sapienter, ac providè prædictas quinque propositiones ex memorato librò Jansenii excerptas in sensu obvio, quem in Jansenii libro habent, quive ab eodem Jansenio intentus à præfatis Innocentio X. & Alexandro VII. Prædecessoribus damnatus fuit, sed de alio quopiam diverso sensu cogitasset; dictasque Innocentii X. & Alexandri VII. Prædecessorum Constitutioues temperare, restringere, aut alio quovis modo immutare voluisset, iisdem ipsis literis, quibus eas in suo robore fuisse, & esse, seque illis firmiter inhærere verbis apertissimis asserebat. Præterea iidem inquieti homines sparsis undequaque scriptionibus, ac libellis, exquisitâ ad fallendum arte compositis, non sine gravi Apostolicæ Sedis injuriâ, maximoque totius Ecclesiæ scandalo docere non sunt veriti: Ad obedientiam præfatis Apostolicis Constitutionibus debitam non requiri, ut qui prædicti Janseniani sensum in antedictis quinque propositionibus, sicut præmittitur, damnatum interiùs, ut hæreticum, damnet; sed satis esse, si eâ de re obsequiosum (ut ipsi vocant) silentium teneatur. Quæ quidem assertio quàm absurda sit, & animabus Fidelium perniciosa, satis apparet, dum fallacis hujus doctrinæ pallio non deponitur error, sed absconditur; vulnus tegitur, non curatur; Ecclesiæ illuditur, non paretur; & lata demum filiis inobedientiæ via sternitur ad fovendam silentio hæresim; dum ipsam Jansenii doctrinam, quam ab Apostolicâ Sede damnatam Ecclesia Universalis exhorruit, adhuc interiùs abii-*

abiicere, & corde deimprobare detrectant. Quinetiam eò impudentia nonnullos devenisse compertum est, ut veluti naturalis honestatis, nedùm Christianæ sinceritatis obliti, asserere non dubitaverint, præfata Formulâ à memorato Alexandro Prædecessore præscripta subscribi licitè posse, etiam ab iis, qui interiùs non judicant prædicto Jansenii libro doctrinam haereticam contineri. Quasi verò, contra quàm scriptum est: Qui loquitur veritatem in corde suo, Et: Qui jurat proximo suo, & non decipit; hujusmodi erroris sectatoribus liceat Ecclesiam ipsam jurejurando decipere, simulque Apostolicæ Sedis providentiam fallere; dum ejusdem Formulæ conceptis verbis loquuntur, quod Ecclesia loquitur, quod tamen sentit ipsa non sentiunt; seque parere Constitutionibus Apostolicis profitentur, quibus animo contradicunt. Hinc est, quod nos ad opportunum, & efficax tam exitiali morbo, qui ut cancer serpit, & quotidiè in deteriùs vergit, remedium adhibendum, non minùs demandatæ Nobis omnium Ecclesiarum solicitudinis debito, quàm plurimorum Venerabilium Fratrum nostrorum diversarum partium, ac præsertim Regni Galliarum, Episcoporum zelo, ac precibus excitati; ne hujusmodi pravi homines Catholicæ Ecclesiæ subvertere impunè pergant, & simplicium, ac pusillorum mentibus imponere, docentes quæ non oportet; neve ullus, apud eos quoque, qui bona, ut ajunt, fide, ac falsis rumoribus decipi se fortasse patiuntur, de mente, de sententiâ Apostolicæ Sedis amplius ambigendi superfit locus; Divino priùs, tam privatis nostris, quàm publicè indictis precibus, implorato præsidio, ac re maturè discussâ, de nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, auditisque complurium in Sacrâ Theologiâ Magistrorum suffragiis; Primò quidem præinsertas Innocentii X. & Alexandri VII. Prædecessorum Constitutiones, omniaque, & singula in eis contenta authoritate Apostolicâ, tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innovamus. Ac insuper, ut quævis in posterùm erroris occasio penitùs præcidatur, atque omnes Catholicæ Ecclesiæ filii Ecclesiam ipsam audire, non tacendo solùm (nam & impii in tenebris conticescunt) sed & interius obsequendo, quæ vera est Orthodoxi hominis obedientia, condiscant, hac nostrâ perpetuò valiturâ Constitutione, obedientiæ, quæ præinsertis Apostolicis Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisfieri, sed damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba præ se ferunt, ut præfertur, ab omnibus Christi fidelibus ut hæreticum, non ore solùm, sed & corde rejici, ac damnari debere; nec aliâ mente, animo, aut credulitate supradictæ Formulæ subscribi licitè posse; ita ut qui secus, aut contrà, quoad hæc omnia, & singula, senserint, tenuerint, praedicaverint, verbo, vel scripto 1705. August.

do-

1705. August. *docuerint, aut asseruerint, tanquam praesatarum Apostolicarum Constitutionum transgressores omnibus, & singulis illarum censuris, & poenis omninò subjaceant, eâdem authoritate Apostolicâ decernimus, declaramus, statuimus, & ordinamus. Decernentes pariter easdem praesentes, & prae insertas literas semper, & perpetuò validas & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere. Sicque per quoscunque Judices Ordinarios, & Delegatos ubique judicari, & definiri debere, sublatâ eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate; ac irritum, & inane, si secùs super his à quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit, attentari. Quocircà Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, necnon haereticae pravitatis Inquisitoribus, & Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, committimus, & mandamus, ut singuli id suis respectivè Diœcesibus, ac locis suae jurisdictioni subjectis, ipsas praesentes literas, & in eis contenta quaecunque exequantur, & exequutioni mandari, & observari ab omnibus curent, & inobedientes, & rebelles quoscunque per censuras, & pœnas praefatas, aliaque juris, & facti remedia, appellatione postpositâ, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, omnino coerceant, & compellent. Volumus autem ut earundem praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personae in Dignitate Ecclesiasticâ constitutae munitis, eadem fides prorsùs adhibeatur, quae ipsis Originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam Nostrae Confirmationis, Approbationis, Innovationis, Decreti, Declarationis, Statuti, & Ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicae Millesimo septingentésimo quinto, Decimoseptimo Kalendas Augusti, Pontificatus Nostri Anno quinto.*

I. CARD. PRODATARIUS.

F. OLIVERIUS.

Visa de Curiâ C. A FABRONUS.

Loco ✠ Plumbi

P. PORTA.

Registrata in Secretariâ Brevium.

Anno

Anno à Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI Millesimo septingentesimo quinto. Indictione decimatertiâ, die verò decimâ sextâ Julii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri CLEMENTIS Divinâ Providentiâ Papæ XI. Anno Quinto, supradictæ Literæ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Ecclesiæ S. Joannis Lateranensis, Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, Magnæ Curiæ Innocentianæ Montis Citatorii, in Acie Campi Flori, & in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Thomam de Unionibus, ejusdem Sanctissimi D. N. Papæ Cursorem. 1705. August.

JOANNES GRÆCUS, *Mag. Curs.*

Onzes Alderheiligsten Vaders, genaamd

CLEMENS DE XI[de].,

door de Godlyke Voorzienigheid PAUS,

Bevestiging en vernieuwing der Constitutien van Innocentius den X[den]. en Alexander den VII[den]. uitgegeeven tegens de Jansenistische Kettery, met eenige Verklaringen bygevoegd tot behoorlyke onderhouding der zelve.

CLEMENS, BISSCHOP, DIENAAR DER DIENAAREN GODTS,

Aan alle Christ-geloovigen zaligheid, en Apostolischen zegen.

WY, uit kragt des Ampts van d'Apostolische Bediening, van God ons toevertrouwd, gedurig bezorgd zynde om den Wyngaard des Heeren der Heirkragten, welke de Katholyke Kerk is, met alle vlyt en naarstigheid te kweeken en te bewaren, op dat die dingen, welke van de Roomsche Pau-

 sen,

1705. Augus. sen, onze Voorzaten (om tot de wortel toe de doorens der verderffelyke nieuwigheden, die daar in voort wassen, uit te rooijen) bevonden worden met voorzigtigen en heilzamen raad besloten te zyn, opgeworpen zynde alle ondernemingen van den vyandlyken mensch, altyd kragtiglyker en zorgvuldiglyker zouden onderhouden worden, bevestigen die zeer gaarne met den onderstand van onze Apostolische beschutting; en boven dien tusschenstellen wy andermaal de verpligting van onze zorge en voorzigtigheid, gelyk wy alles met rypzinnigheid overwogen hebbende, in den Heere goeddunken te betamen, tot opregte en zekere bewaringe der Katholyke waarheid, als ook tot zaligheid der zielen die door het dierbaar Bloed van den eenigen Zoone Godts, onzen Heere Jesus Christus, afgekogt zyn. Waarlyk, na dat Innocentius de X^de^. onze Voorzaat van zalige gedagtenis, door zekere Constitutie, daar over uitgegeven, door een straf vonnis van 't Apostolisch oordeel verbannen hadde de vyf berugte Stellingen, uitgetrokken uit het Boek van Cornelius Jansenius, met opschrift *Augustinus*, heeft onze Voorzaat van zalig gedagt. Alexander de VII^de^., (om zodanige nu al verdoemde dolingen uit de gemoederen van Christgeloovigen gantschelyk uit te rooijen, en der Verstoorderen aanwendingen, met een fyne listigheid overtrokken, t'eenemaal om te werpen) de voorzeide Constitutie van Innocentius den X^den^., zynen Voorsaat, bevestigd, met daar in te voegen den geheelen inhoud der zelve, en met byvoeging van nieuwe verklaringen, vast gesteld door zyne Constitutie, daar toe ook uitgegeven volgens den inhoud, die hier volgt, te weten:

ALEXANDER, Bisschop, Dienaar der Dienaren Godts, aan alle Christgeloovigen Zaligheid en Apostolischen zegen. Wy, tot den heiligen Stoel van den Zaligen Petrus, en tot de bestieringe der algemeine Kerk, door de ondoorgrondelyke schikkinge der Godlyke Voorzienigheid, zonder eenige van onze verdiensten, verheven zynde, hebben geoordeeld, dat 'er uit pligt van ons Ampt aan ons niets voornamers is, dan dat wy uit de magt, van God aan ons gegeeven, ter regter tyd zouden zorge dragen voor de ongeschondenheid van ons Geloof, en de heilige Leerstukken. En schoon die dingen, welke door Apostolische Constitutien overvloedig zyn bepaald geweest, geensins noodig hebben de bykomste van een nieuwe uitspraak, ofte verklaring: nogtans, om dat sommige Stoorders der gemeene rust niet schroomen die dingen in twyffel te trekken, of door bedriegelyke uitleggingen te verderven, hebben wy geoordeeld, dat het vaardig hulpmiddel van het Apostolisch gezag niet moest uitgesteld worden, op dat die quaale zig niet verder uitbreide. Dog alvorens is 'er uitgekomen van Zalig. Innocentius den X^den^. onzen Voorzaat een Constitutie, Verklaring en Vonnis van inhoud, als volgt, te weten:

INNOCENTIUS, Bisschop, Dienaar der Dienaren Godts, aan alle Christgeloovigen zaligheid en Apostolischen zegen. Alzo ter gelegentheid van 't drukken van een Boek, met opschrift *Augustinus*, van Cornelius Jansenius, Bisschop van Iperen, onder andere zyne gevoelens wegens vyf der zelve, voornamentlyk

in

in Vrankryk, twist genezen is, zo hebben zeer veele Fransche Bisschoppen by ons aangehouden, op dat wy de zelve Stellingen, aan ons voorgesteld, zouden overwegen, en over een ieder in 't byzonder een zeker en klaar vonnis stryken. Den inhoud der voorzeide Stellingen is als volgt. De eerste: *Eenige geboden Godts zyn aan de rechtvaardige menschen, willende en poogende, volgens de kragten die zy tegenwoordig hebben, onmogelyk om te onderhouden: en hun ontbreekt ook de genade, waar door ze mogelyk zouden worden.* De tweede: *In den staat der vervallene natuure word nooit wederstaan aan de inwendige genade.* De derde: *Om zig in den staat der vervallene natuure loon-en strafwaardig te maken, word niet vereischt de vryheid van noodzaakelykheid; maar de vryheid van bedwang is genoegsaam.* De vierde: *De Halve-Pelagianen stonden toe de noodzakelykheid der inwendige voorkomende genade tot ieder werk, ook tot het beginsel des Geloofs; en daar in waren zy Ketters, om dat zy wilden, dat die genade zodanig was, dat de menschelyke wil de zelve kon wederstaan of gehoorzamen.* De vyfde: *'t Is Half-Pelagiaansch, te zeggen, dat Christus voor alle menschen, zonder onderscheid, gestorven is, of zyn bloed vergoten heeft.* Wy, die tusschen veelvuldige zorgen, welke geduurig ons gemoed ontroeren, deze meest ter herte trekken, dat de Kerke Godts, welke uit den hoogsten ons aanbevolen is, gezuiverd hebbende de doolingen der quade gevoelens, zonder gevaar moge stryden, en als een schip in een kalme zee, de baaren der tempeesten en stormende vloeden gestild zynde, gerustelyk vaaren, en tot de gewenschte haven der zaligheid komen; hebben, volgens 't gewigt der zaak, die vyf Stellingen, gelyk hier boven gezegt is, in de tegenwoordigheid van eenige Kardinalen der H. Roomsche Kerk, die daar toe byzonderlyk meenigmaal zyn vergaderd geweest, en door veele Leermeesters in de H. Godtsgeleerdheid, d'een voor en d'ander na, naarstiglyk doen onderzoeken, en hunne advysen zo mondelyk als schriftelyk overgeleverd zynde, rypelyk overwogen: en wy hebben die zelve Leermeesters in verscheidene Vergaderingen, welke in onze tegenwoordigheid gehouden zyn geweest, in 't breed over de zelve, en over ieder van die Stellingen hooren disputeeren. En alzo wy in den aanvang van zodanig een onderzoekinge de gebeden van veele Christgeloovigen, zo in 't heimelyk als in het openbaar, hadden aangesteld, om de Godlyke hulpe af te bidden; daar na met meerder vuurigheid verdubbeld hebbende de zelve gebeden, en door ons zorgvuldiglyk aangeroepen zynde de bystand van den H. Geest: zyn wy ten laatsten door Godts genade gekomen tot d'ondergeschrevene verklaring, ende vonnis. De eerste van de voorzeide Stellingen: *Eenige geboden Godts zyn aan de regtvaardige menschen, willende en poogende, volgens de kragten die zy tegenwoordig hebben, onmogelyk om ze te onderhouden: en hun ontbreekt ook de genade, waar door zy zouden mogelyk worden:* verklaren wy ligtvaardig, godloos, lasterlyk, vervloekt, en kettersch; en wy verdoemen ze voor zodanig. De twede: *In den staat der vervallene nature word nooit wederstaan aan d'inwendige genade:* verklaren wy kettersch; en wy verdoemen zo voor zodanig. De derde: *Om zig in den staat der vervallene nature loon-en strafwaardig te maken, word niet vereischt de vryheid van noodzakelykheid; maar de vryheid van bedwang is genoegsaam:* verklaren wy

1705. Augusti.

N 2 ket-

1705. Augusti. ketterſch; en wy verdoemen ze voor zodanig. De vierde: *De Halve-Pelagianen ſtonden toe de noodzakelykheid der inwendige voorkomende genade tot ieder werk, ook tot het beginſel des Geloofs; en daar in waren zy Ketterſch, om dat zy wilden, dat die genade zodanig was, dat de menſchelyke wil de zelve kon wederſtaan, of gehoorzamen*: verklaren wy valſch, en ketterſch; en wy verdoemen ze voor zodanig. De vyfde: *'t Is half-Pelagiaanſch, te zeggen, dat Chriſtus voor alle menſchen, zonder onderſcheid, geſtorven is, of zyn bloed vergoten heeft*: verklaren wy valſch, ligtvaardig, en argerlyk: en verſtaan zynde in dien zin, dat Chriſtus geſtorven is voor de zaligheid der Uitverkorenen alleen, verklaren wy ze godloos, laſterig, ſchimpende, te kort doende aan de Godlyke goedertierenheid, en ketterſch; en wy verdoemen ze als zodanig. Wy bevelen dan aan alle Chriſtgeloovigen van beide de Sexen, dat zy zich niet verſtouten wegens alle de voorzeide Stellingen anders te gevoelen, leeren en prediken, als in onze tegenwoordige verklaring en bepaling vervat word, op poene van de verbanningen en ſtraffen welke tegens de Ketters, en der zelver Gunſtelingen, in 't Regt uitgedrukt zyn. Wy gebieden ook aan alle Patriarchen, Aerts-biſſchoppen, Biſſchoppen, en andere ordinaire Overſten der Plaatſen, als mede aan de Onderzoekers der ketterſche boosheid, dat zy de Tegenſprekers en Wederſpannigen, wie de zelve ook mogen weezen, door de voornoemde verbanningen en ſtraffen, en andere bequame middelen van regt en daad, ook met verzoek van de wereldſche magt, indien het noodig mogt wezen, beteugelen en bedwingen: verkondigende wyders, dat wy door deze verklaring en bepaling, die wy over de voorzeide vyf Stellingen gedaan hebben, niet in eeniger maniere goed keuren d'andere gevoelens, die in 't voornoemde Boek van Cornelius Janſenius begrepen zyn. *Gegeven tot Romen in Sancta Maggiore, in 't Jaar der Geboorte des Heeren 1653. den 31ſten. May, in het 10de. Jaar van ons Pausſcap.*

MAAR alzo, gelyk wy vernomen hebben, eenige kinderen der boosheid niet vreezen, tot groote argerniſſe der Chriſtgelovigen, vaſtelyk te zeggen, dat de vyf gezeide Stellingen in het gemelde Boek van den zelven Janſenius niet gevonden worden, maar by verziering, en eigen goeddunken, opgeſteld zyn: of dat zy in den zin, dien hy daar door meinde, niet verdoemd zyn; wy, die de dingen, welke in dezen zyn gedaan, genoegſaam en oplettende doorzien hebben, als die uit bevel van den zelven Innocentius, onzen Voorzaat, toen wy nog, in minder geſteld zynde, het Kardinaals Ampt bedienden, alle die Byeenkomſten hebben bygewoond, in de welke die zelve zaak uit Apoſtoliſch gezag met zodanige naarſtigheid, dat 'er voorwaar geen grooter kan gewenſcht worden, onderzogt is; willende voor het toekomende dien aangaande alle twyfeling weg nemen, op dat alle Chriſtgeloovigen zig houden in de eenigheid des zelven Geloofs, verſterken door de verbintenis van ons harderlyk ampt, en na rype beradinge, keuren goed en vernieuwen de voorens ingeſtelde Conſtitutie, verklaaring en bepaling van Innocentius, onzen Voorzaat: en wy bepaalen en verklaaren, dat die vyf Stellingen, uit het Boek van den voorgemelden Cornelius Janſenius, Biſſchop van Iperen, met het opſchrift *Auguſtinus*, genomen, en in den zin van den zelven Cor-

Cornelius Jansenius gemeind, verdoemd zyn: en wy verdoemen ze weder als zodanige, het zelve verbanteeken aan alle en ieder in 't byzonder ingebrand werdende: en wy verdoemen alzo ook en verbieden het zelve Boek van den meermaals genoemden Jansenius, met het opschrift *Augustinus*, en alle andere Boeken zo met de hand geschreven als door den druk uitgegeven, en die nog namaals zouden mogen uitkomen in de welke de gemelde Leere van den zelven Cornelius Jansenius, zo als die boven verdoemd is, beweerd of opgegeven word, of beweerd of opgegeven zal worden: Beveelende wy aan alle Christgeloovigen van beide de Geslagten dat zy de voorgenoemde Leere niet en zullen aanhangen, bekend maken, en voort leeren, woordelyk of schriftelyk, openbaarlyk of heimelyk, in 't gemein of in 't byzonder, of dat zy die zullen drukken, op straffen en verbanningen tegens de Ketters in 't Regt uitgedrukt, welke zy door de daad zelve, en zonder een nader verklaring, zullen behaalen. Wy gebieden derhalven aan alle onze eerwaardige Broeders Patriarchen, Primaaten, Metropolitaanen, Aertsbisschoppen, Bisschoppen, en alle andere ordinaire Oversten der Plaatsen, als mede aan de Onderzoekers der ketterische boosheid, en de Kerkelyke Rechters, tot de welke die zaak behoort, dat zy maken dat de gemelde constitutie, verklaring, en bepaling van den zelven Innocentius, onzen Voorzaat, volgens onze tegenwoordige besluitinge van allen onderhouden werd; en dat zy de Ongehoorzamen en Wederspannigen door de voorgezeide straffen, en de andere gevoegelyke middelen van regt en daad, ook de wereldlyke magt, zo 't van noden is, te hulp geroepen zynde, bedwingen zullen. *Gegeven tot Romen in S. Maria Maggiore, in 't Jaar des Heeren* 1656. *den* 16den. *October*, in het twede Jaar van ons Pausschap. 1705. *August.*

En terstond daar na, op dat alle toegang, om d'Apostolische bepalinge te ontgaan, zoude gesloten worden, heeft de voorzeide Alexander, onzen Voorzaat, volgende de oude manier der Kerk, een zeker Formulier uitgegeven, 't welk rakende deze zaak is afgekondigd, om van alle geestelyke Orders, zo Wereldlyke als Reguliere Persoonen, ondertekend te worden, van den volgenden inhoud, te weten:

ALEXANDER, Bisschop, Dienaar der Dienaaren Gods, tot eeuwige gedagtenis der zake. De plicht der Apostolische Regeering, daar de Godlyke Voorzienigheid, zonder dat wy het verdiend hadden, ons mee belaaden heeft, verbind ons al ons verstand, en alle onze zorgen, aan te wenden om de bekwaamste en voordeeligste middelen tot de behoudenis van den Katholyken Godtsdienst in zyn geheel, tot des zelfs voorzetting, tot de zaligheid der zielen, en tot de rust der geloovigen aan te wenden. 't Is daarom, dat wy in het twede Jaar van ons Pausschap alles hebben gedaan, 't geen in ons vermogen is geweest, om de Kettery van Cornelius Jansenius, welke zich voornaamentlyk in Vrankryk uitbreidde, en, hoewel byna uitgedoofd door Innocentius den Xden., onzen Voorzaat van geluk kige geheugenis, echter door

1705 verscheidene bedriegelyke omwegen weder voet scheen te willen vatten, even
Augusti. als een slang wiens verpletterd hoofd haar niet belet met verscheidene keeren en omkeeren voort te kruipen, door een uitdrukkelyke Constitutie t'eenemaal te dempen. Maar gelyk de Vyand der menschen verscheidene konstenaryen gebruikt, hebben wy alle de geenen, welke van den weg der zaligheid afgeweeken waren, daar niet t'eenemaal weder op konnen brengen; hoewel zulks onze eenige begeerte, en het eenige oogmerk van onze zorgen was: waar in wy geholpen zyn geworden door den arbeid en den yver van onze eerwaardige Broeders d'Aertsbisschoppen en Bisschoppen van Vrankryk, welke met een pryswaardige genegentheid zich byzonderlyk bevlytigd hebben om de gemelde Apostolische Constitutien ter uitvoering te doen stellen; gelyk ook van onzen zeer waarden Zoon den Allerchristelykste Koning, die met een onverwinnelyken moed, en op de godvruchtigste wyze der wereld, den bystand van zynen arm aan ons heeft geleend. Dewyl nu deze Allerchristelykste Koning, gestadig bestierd door den zelven yver van den Godtsdienst, ons door zynen Ambassadeur, welke zyn verblyf in deze Stad houd, heeft doen zeggen, dat 'er geen bekwaamer hulpmiddelen waren, om d'overblyfselen van deze gevaarlyke Besmettelykheid te doen verdwynen, dan altemaal een Formulier te doen tekenen; en hebbende ons verzocht 'er een voor te schryven, ondersteund door ons gezag, 't welk zy gehouden zouden weezen oprechtelyk t'ondertekenen tot de doeming der vyf Stellingen getrokken uit het Boek geheeten *Augustinus*, gemaakt door Cornelius Jansenius, en daar door alle middelen weg te neemen om zich voor de waarheid te verduisteren; wy, agtende, dat men de zo godvrugtige verzoeken van den Allerchristelykste Koning beleefdelyk moest inwilligen, bevelen strengelyk, dat het onderstaande Formulier door alle Geestelyken, ook door onze eerwaardige Broeders d'Aertsbisschoppen en Bisschoppen, als mede door alle anderen der Geestelyke Order, zo Reguliere als Wereldlyke, ook door de Religieuse Vrouwspersoonen, Doctooren, en Licentiaaten, en andere Regenten der Collegien en Leermeesters ondertekend zal worden, en zulks binnen den tyd van drie maanden van den dag af der afkondiginge of bekendmaakinge dezer Tegenwoordige: andersints willen wy, dat tegens die, welke binnen de voornoemde tydbepaling niet zullen hebben gehoorzaamd, onvergeeffelyk zal worden voortgevaren, volgens de Kerkelyke Constitutien en Besluiten der Concilien. 't Formulier, 't welk door de bovengeschrevenen zal moeten ondertekend worden, is vervangen in deze termen. *Ik N. onderwerpe my aan d'Apostolische Constitutie der Pausen, Innocentius den X*den. *uitgegeven den* 31sten. *May* 1653. *en aan de Constitutie van Alexander den VII*den. *gegeven den* 16den. *October* 1656. *en ik verwerpe en verdoeme met een opregt gemoed de vyf Stellingen getrokken uit het Boek van Cornelius Jansenius, genaamd* Augustinus, *in den zin van den zelven Autheur beoogd, gelyk d'Apostolische Stoel die door de gezeide Constitutie verdoemd heeft; en aldus sweere ik: Zo helpe my God, en deze Heilige Godts Euangelisten.* Daarenboven beveelen wy, dat de tegenwoordige Brieven altyd en eeuwiglyk zyn, en zullen wezen sterk, en kragtig, en hunne volle en geheele

te uitwerkinge bekomen, en behouden; en dat op deze wyze door alle ordinaire en onderhoorige Regters overal moet geoordeeld en gevonnisd worden; ontneemende hun, en ieder van hen, alle magt en gezag van anders te oordeelen, en uit te leggen; zullende het kragteloos en ydel wezen, indien het gebeurde dat iemand, van wat gezag hy mogte zyn, wetende of onwetende, anders dies aangaande wilde ondernemen. Daarom gebieden en beveelen wy aan d'Eerwaardige Broeders Aartsbisschoppen, Bisschoppen, en andere ordinaire Oversten der Plaatsen, dat ieder in 't bezonder in zyn Bisdom, en in de Plaatsen aan hunne jurisdictie onderworpen, de tegenwoordige Brieven, en al der zelver inhoud volbrengen, en bezorgd zyn dat ze volbragt en onderhouden werden, en dat zy alle Ongehoorzaamen door vonnissen, verbanningen, en straffen, en door alle de middelen van regt en daad, verwerpende het beroepen tot hooger Regter, ook, indien het noodig mogte zyn, daar toe beroepende de wereldlyke magt, bedwingen. Wy willen, dat aan de Copyen van deze Tegenwoordigen, zelfs de gedrukte, zo veel geloof gegeeven zal worden als aan het Origineel; behoudens dat de zelve Copyen ondertekend zyn door een openbaaren Notaris, en gezegeld met het zegel van eenigen Persoon bekleed met een kerkelyke waardigheid. Dat het dan aan niemand geoorlofd zy onze tegenwoordige Constitutie en Ordonnantie te verbreeken, of zich met een roekelooze stoutheid daar tegen te verheffen: en indien iemand de laatdunkendheid heeft van zulks te durven doen, dat hy weete, dat hy zich de gramschap van den almagtigen God, en van de gelukzalige Apostelen Petrus en Paulus, op den hals zal haalen. *Gegeeven in S. Maria Maggiore, in het Jaar der vleeschwording van onzen Zaligmaaker duizend zes honderd vier-en-festig, den vyftienden der Calenden van Maart, in het tiende Jaar van ons Pausschap.* 1705. *August.*

ALDUS eindigde deze zaak: doch daarom hield echter de dwaaling, zo menigmaal geslagen met het Apostolische swaard, niet op, gelyk ze wel had behooren te doen. Daar zyn altyd menschen geweest, en zyn 'er ook noch tegenwoordig, welke zich aan de waarheid niet overgeeven, en, de Kerk gestadig tegenspreekende, de zelve trachten t'ontroeren, door haar, zo veel als zy immers konnen, te belemmeren en in te wikkelen in questien welke nooit einde hebben, vermengd met onderscheidingen en valsche uitvlugten verzonnen om de dwaaling staande te houden, en 't geen noch arger is, zy schaamen zich niet, door een roekelooze stoutheid, zich, om hunne dwaaling t'ondersteunen, te bedienen van de zelve Decreeten, welke de H. Apostolische Stoel heeft laaten uitgaan om hunne verdurvene gevoelens te bestraffen, en zelfs byzonderlyk te citeeren eenige Brieven van onze Voorzaaten, een van Clemens den IX^den. heiliger en gelukkiger gedachtenisse, geschreeven den 19^den. January 1669. aan vier Bisschoppen van Vrankryk, en twee van Paus Innocentius den XII^den. van gelyke geheugenis, geschreeven op de wyze van een Brevet den 6^den. February 1694. en den 24sten. November 1696. gelyk of de gemelde Clemens, onze Voorzaat, in een zaak van zo groot gewigt eenige uitzondering zou toelaaten; daar hy in den zelven Brief formeelyk heeft verklaard, dat hy zich onverbreckelyk

1705 lyk verbond aan de gemelde Constitutien van zyne Voorzaaten Innocentius den
August. X^den^. en Alexander den VII^den^.; daar hy wilde, dat de vier Bisschoppen hem een waarachtige en geheele gehoorzaamheid beloofden, en het Formulier van Alexander den VII^den^., zynen Voorzaat, oprechtelyk ondertekenden. Wat den gemelden Innocentius den XII^den^., onzen Voorzaat, belangt, hoe heeft hy de gedachte gehad om hen te begunstigen, daar hy met zo veel wysheid als voorzichtigheid heeft uitgesproken, dat de vyf gemelde Stellingen, getrokken uit het geciteerde Boek van Jansenius, veroordeeld waren in den zin daar ze zich van zelve in opdoen, en dien de woorden uitdrukken; spreekende niet van den zin die zich opdoet, en dien zy in het Boek van Jansenius hebben; en dat de zin, dien Jansenius daar aan meende te geeven, veroordeeld is door de genoemde Innocentius den X^den^. en Alexander den VII^den^. onze Voorzaaten? en hoe zou hy de gemelde Constitutien van Innocentius den X^den^. en Alexander den VII^den^., onze Voorzaaten, op eenigerley wyze hebben willen maatigen, bepaalen, of veranderen; daar hy in de zelve Brieven, in de klaarste termen van de welke men zich zou konnen bedienen, beweerde, dat ze in alle hunne kracht geweest hadden en waren, en dat hy zich zonder eenige achterhouding daar aan verbond. Daarenboven hebben de zelve ongeruste Persoonen, na dat ze overal met Libellen, welke zy opgesteld hadden met konst om te bedriegen, ('t geen zy niet hebben konnen doen zonder den Apostolischen Stoel te beleedigen, en een groote argernis in de geheele Kerk te veroorzaaken) niet geschroomd te leeren dat, om d'Apostolische Constitutien te gehoorzaamen gelyk 't behoorde, het niet noodzaakelyk was den zin der vyf gemelde Propositien, getrokken uit het Boek van Jansenius, als ketterisch te veroordeelen: maar dat het genoeg was ten dien opzichte een stilswygendheid te houden welke zy gedienstige noemen. Nu kan men gemakkelyk zien, hoe strydig deze propositie tegens het natuurlyk verstand, en hoe verderfelyk zy voor de zielen der geloovigen is; dewyl deze leere aan de dwaaling als tot een mantel dient om haar te verbergen, in plaats van haar t'eenemaal weg te neemen; dat men door dit middel de wonde bedekt, maar niet geneest; dat men spot met de Kerk, en de zelve niet gehoorzaamt; eindelyk, dat men een breeden weg voor de wederspannige kinderen opent, om de Kettery door de stilswygendheid voort te kweeken, dewyl zy tot noch toe weigeren inwendiglyk te verwerpen, en in hun hert te veroordeelen die Leere van Jansenius, daar de gantsche Kerk een afkeer van heeft sedert dat ze door den H. Apostolischen Stoel veroordeeld is geweest. Noch is het ook baarblykelyk, dat 'er verscheidene zyn welke hunne onbeschaamdheid tot zo verre voortgestuuwd hebben, dat, even als of ze de natuurlyke vroomheid, en noch meer d'oprechtheid welke het merkteken van een Christen moet maaken, vergeeten hadden, zy durven beweeren, dat men het gemelde Formulier, opgesteld door Alexander, onzen Voorzaat, vryelyk mag ondertekenen; hoewel men in zyn hert niet en gelooft, dat het gezeide Boek van Jansenius een ketterische Leere behelst: als of het door een formeele tegenstelling tegens de Heilige Schriftuur, welke leert, *die de waarheid zegt, na dat hy de zelve in zyn hert heeft, die zynen naasten niet, ten bedriegt met den eed dien hy aan hem doet*, geoorlofd ware aan de geenen, welke deze dwaaling volgen,

gen, de Kerk zelve met hunnen eed te misleiden, en te gelyk de voorzienigheid van den Heiligen Apostolischen Stoel te bedriegen; bedienende zich van de zelve woorden, welke in het Formulier begreepen zyn; spreekende gelyk de Kerk, zonder de zelve gevoelens te hebben; en gelaatende zich uiterlyk d'Apostolische Constitutien te gehoorzaamen, met de welke zy in hun hert spotten, en daar zy zich tegen stellen. Daarom is 't dat wy (om tegens deze verderfelyke ziekte, die als de kanker voortkruipt, en dagelyks arger word, een bequaam en kragtig middel te gebruiken) zo wel uit pligt der aan ons opgeleide zorgvuldigheid van alle Kerken, als ook door den yver en de smeekinge van veele onzer Eerwaardige Broeders Bisschoppen van verscheidene Landen en voornamentlyk van het Fransche Koningryk, opgewekt zynde; op dat zodanige quade menschen niet ongestraft voortvaren met de vrede van de Katholyke Kerk te stooren, en de gemoederen der eenvoudige menschen te bedriegen, leerende 't geen niet betaamt; ofte op dat 'er ook by die, welke met goed vertrouwen, gelyk zy zeggen, en door valsche uitstrooizels zig misschien laten bedriegen, geen plaats meer over zoude blyven om te twyfelen aan het gevoelen en vonnis van den Apostolischen Stoel, alvoorens, zo door onze geheime als openbaarlyk ingestelde gebeden, aangeroepen hebbende den Godlyken bystand, en de zaak rypelyk overwogen zynde, met raad van zommige onzer Eerwaardige Broeders Kardinaalen van de H. Roomsche Kerk, en gehoord hebbende de advysen van zeer veele Leermeesters in de H. Godtsgeleerdheid, eerstelyk uit Apostolisch gezag, door den inhoud dezer tegenwoordige Brieven, de ingevoegde Constitutien van onze Voorzaten Innocentius den X^den. en Alexander den VII^den. en alles wat 'er in vervat word, bevestigen, goedkeuren, en vernieuwen. En boven dien, op dat voortaan alle gelegentheid van doolinge gantschelyk afgesneden werde, en dat alle Kinderen van de Katholyke Kerk niet alleen met swygen (want de Godloozen moeten in hunne duisternisse swygen) maar ook met inwendiglyk te gehoorzaamen, 't welk de waare onderdanigheid is van een Katholyk mensch, de Kerk zouden leeren horen: zo is 't dat wy door deze eeuwig ongekreukt blyvende Constitutie uit Apostolisch gezag besluiten, verklaaren, vast stellen, en ordineeren, dat men aan de gehoorzaamheid, die men schuldig is aan de hier voor ingevoegde Apostolyke Constitutien, geensints en voldoet met die gedienstige stilswygendheid: maar dat men niet alleenlyk met den mond, maar ook met het hert, den gedoemden zin in de vyf gemelde Stellingen van het Boek van Jansenius moet veroordeelen, en 'er een grouwel af hebben: dat men moet gelooven, dat die zin ketтersch is, op de wyze als de woorden den zelven aan den geest voordraagen, en gelyk alle de Geloovigen van Jesus Christus dien verstaan: dat men het gezeide Formulier niet vryelyk kan ondertekenen in een anderen zin, in een andere meening, noch in een ander geloof; zulks dat de geenen, welke mondelyk of schriftelyk het daar voor houden, prediken, leeren, beweeren, of die tegenstrydige gevoelens hebben, en in 't geheel of ten deele daar van afwykende, gehouden moeten worden als Overtreeders der gemelde Apostolische Constitutien, en alle de straffen en censuren, welke de zelve behelzen, moeten ondergaan. Wy gebieden insgelyks, dat de tegenwoordige en hier voor ingevoeg-

1705. *August.*

1705. Augusti. de Brieven eeuwiglyk stand zullen houden, en hunne volkomene kracht en uitwerkinge hebben; en dat derhalven alle de gewoonlyke en gedelegeerde Rechters in 't geheel en ten deele niet en hebben te oordeelen en te bepaalen als op deze grondstellingen; beneemende hun, en aan ieder van hen in 't byzonder, de magt en het gezag van anders te oordeelen of te verklaaren; houdende voor nul en van geene waarde alles 't geen men daar tegen zoude mogen doen, met wat gezag en op welke wyze het gedaan zoude mogen worden, 't zy met kennis of zonder kennis van zaaken. Ten dien einde gebieden en beveelen wy aan d'Eerwaardige Broeders Aertsbisschoppen en Bisschoppen, en d'andere gewoonlyke Oversten der Plaatsen, als ook aan d'Onderzoekers der Kettery, en de Geestelyke Rechters daar het aan behoort, de Tegenwoordigen, en alles 't geen de zelve behelzen, uit te voeren en te doen uitvoeren en onderhouden, ieder in zyn Bisdom en in de Plaatsen behoorende onder hunne jurisdictie, en de geenen, welke niet willen gehoorzaamen, gelyk ook de wederspannigen, met alle de gemelde censuren en straffen, en d'andere hulpmiddelen van recht en daadelykheid, daar toe te dwingen; bedienende zich ook zelfs, indien het van nooden is, van de wereldlyke magt. Wy begeeren, dat aan de Copyen der tegenwoordige Brieven, ook gedrukte, met de hand van een openbaaren Notaris ondertekend zynde, en met het zegel van eenig Persoon, in geestelyke waardigheid gesteld, bevestigd, het zelve geloof gegeven werde, dat men zou geeven aan d'origineele Brieven zelve als of zy aangediend en vertoond waren. Dat dan niemand zig laate voorstaan, dat het hem geoorlofd zy dezen Brief van onze bevestiging, goedkeuring, vernieuwing, besluit, verklaring, constitutie, en ordinantie te overtreden, of door een stout bestaan dezen tegen te gaan. En indien iemand zig zal hebben vermeten zulks te bestaan, dat hy wete, dat hy zich de gramschap van den Almogenden God en de Zalige Apostelen Petrus en Paulus op den hals zal halen.

Gegeven tot Romen in Sancta Maria Maggiore, in 't Jaar van de Menschwordinge des Heeren 1705. den 16den. Julius, in 't vyfde Jaar van ons Pausschap.

L. Card. Prodatarius.

F. OLIVERIUS.

Gezien van het Hof C. A. FABRONUS.

De plaats † van 't Loode Zegel.

Geregistreerd in de Secretary der Brevetten.

P. PORTS.

In 't

In 't Jaar der Geboorte van onzen Heere JESUS CHRISTUS 1705. *den dartienden der Indictie, en den* 16den. *Julius, in 't vyfde Jaar des Pausschaps van Onzen Alderheiligsten Vader in Christus, onzen Heere, CLEMENS den XIden. Paus, zyn de bovengemelde Apostolische Brieven aangeplakt geworden aan de Deuren der Kerk van St. Jan te Lateranen, van den Prins der Apostelen, van d'Apostolische Cancelery, van 't groote Hof van Innocentius, van den Berg Citorius, op de plaats van het Campus Floræ, en op andere gewoonlyke plaatsen der Stad, door my Thomas de Unionibus, Postlooper van den zelven onzen Heere den Paus.* 1705. Augst

JOANNES GRÆCUS, Post-meester.

DE Prins Eugenius (*Wy moeten de zaaken van wat hooger weder ophaalen, om een historisch verhaal aan de zelve te geeven*) voorgenomen hebbende verder in het Milanees door te dringen, (gelyk men hier voor in het (a) Dagverhaal der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen kan zien) ten einde zyne diversie aan den Vyand te gevoeliger, en voor den Hertog van Savoyen te nutter, te maaken, nam hy van den 17den. tot den 21sten. Juny alle de noodzaakelyke mesures tot de verzekerdheid van zyne Troupen en Bagagie. Den zelven 21sten. kreeg het geheele Leger order om zich tegen den volgenden nacht tot den optogt gereed te houden; en wierden omtrent den avond door order van den Generaal de Garnisoenen, welke hy te *Maderno* en *Salo* had, te rug ontbooden, en de verzamelplaats voor dezelve te *Sopreponte* gesteld. Hy deed ook weder te rug keeren de Troupen, welke te *Carignano*, *Campione*, *Lunone*, en *Prata delle Famo* lagen, om naar *Riva* en *Torbole* te trekken, ten einde die twee Posten te behouden, en, gezamenerhand met de Troupen welke noch uit *Beyeren* moesten komen, het *Trentin* te dekken.

LOMBARDYEN. Vervolg der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen.

(a) Ziet pag. 9.

Den volgenden nacht brak het Leger op van *Gavardo*, en marcheerde met zulk een order en stillwygendheid, dat het meer dan twee uuren dag was geweest eer de Vyanden daar iets af wisten.

Den 22sten. wierd d'optogt den gantschen dag voortgezet: en het Leger kwam des avondts te *Roncadello*; strekkende zich de rechter Vleugel naar *Torbole*, en de slinker naar de Stad *Brescia*. Den zelven dag begaf zich de Groot-Prioor mede zeer verhaastelyk in marsch naar *Bagnuolo*, en toog den 23sten. voort; 't geen de Prins Eugenius te weeten zynde gekomen, deed hy zyne Troupen voor vier dagen brood

1705. neemen, en brak op: maar een swaare regen, en d'aanstaande nacht,
August. noodzaakten hem een myl aan geene zyde der Brug van *Gatel* halte te houden.

Den 25sten. wierd hy verstendigd, dat het Fransche Leger noch voor een gedeelte by *Minerbia* stond, en niet t'eenemaal de *Mella* gepasseerd was; waar op hy zyne marsch op twee kolommen, met meerder haast als voorheen, voortzettede: en hoewel hy Bruggen over verscheidene Canaalen moest doen slaan, en dat ten anderen de wegen zeer kwaad en eng waren, kwam hy echter ten vyf uuren ter bestemde plaatse. Hy vond den Vyand zeer voordeelig by *Minerbia* geposteerd, en ging zich, na een Krygsraad met de voornaamste Generaalspersoonen gehouden te hebben, een myl van daar neder slaan. Byna alle de tydingen bragten mede, dat hy den Vyand zocht, en trachtte hem slag te leveren: maar het is waarschynlyker, dat zyn voornaamste oogmerk was *d'Oglio* te passeeren, en dat hy zyne optogten zo zeer niet verhaastte als om den Groot-Prioor achter hem te laaten. Wat 'er af zy, hy marcheerde altoos noch de twee volgende dagen met de zelve naarstigheid als voorheen; neemende wyders den 27sten. met de Cavallery de voortogt, en komende des morgens ten negen uuren te *Viago* aan *d'Oglio*. Hy vond, dat de Vyanden alle de kleine Posten, aan d'andere zyde der Rivier gelegen, ingenomen en gesterkt, en Infantery achter de aldaar opgeworpene Retrenchementen, mitsgaders Wachten van Cavallery tusschen die Retrenchementen en *d'Oglio* hadden: maar alle deze dingen waren niet bekwaam om hem te stutten. Wanneer nu de Troupen des namiddags ten vier uuren met d'Artillery aangekomen waren, liet hy terstond dartig stukken kanon op een hoogte voeren, en zulk een groot vuur op de Vyanden maaken, dat ze ten meerendeele hunne Posten verlieten, en zich elders vertrokken. Ondertusschen gelyk zy de wateren van verscheidene Canaalen in *d'Oglio* geleid hadden, was die Rivier daar door zodanig opgeswollen, en van zulk een snelle stroom geworden, dat het onmogelyk bevonden wierd daar zo haast een Brug over te slaan als men wel gewenscht hadde. De Cavallery passeerde op een plaats die niet t'eenemaal doorwaadbaar was; weshalven zy een gedeelte van den overtogt al swemmende moest doen: en men verloor by deze gelegentheid den Graave Serini, Lieut-Generaal; welke in een

draai-

draaikolk geraakt zynde, in het water viel, en verdronk. Men zei, dat het Geslacht van Serini in zyn' persoon uitgeblufscht was. 1705. *Augusti.*

Den 28sten., wanneer de Brug met het krieken van den dag klaar was geraakt, toog d'Infantery daar over, gevolgd van de rest der Cavallery, daar noch vyf of zes Mannen af verdronken. Het geheele Leger aldus *d'Oglio* gepasseerd zynde, ging het zich posteeren by *Calzo* en *Fontanella*: en honderd Spanjaarden, welke in het Kasteel van *Calzo* in garnisoen lagen, wierden krygsgevangenen gemaakt. Den zelven dag toog de Groot-Prioor te *Pontevico* mede over *d'Oglio*, en ging zich twee uuren van den Prins Eugenius nederslaan, met de rechter Vleugel te *Soncino* en de slinker te *Sanovolta* by *Crema*.

Den 1sten. July kreeg de Prins Eugenius bericht, dat zes Spaansche Bataillons, die in *Palazuola* lagen, zes duizend zakken Meel, welke in de genoemde Plaats waren, in *d'Ogllo* hadden geworpen, en daar uit waren getoogen, laatende maar twee honderd Man in het Kasteel. Op dit bericht detacheerde de Prins Eugenius terstond den Generaal Visconti, den Prins van Lotharingen, en den Graave van Rocavione met eenige Cavallery, gelyk ook den Oversten Wilstorf met de Pruissische Granadiers, om de gemelde zes Bataillons te gaan vervolgen. Deze Cavallery hen een halvemyl van *Bergamo* achterhaald hebbende, tastte hen terstond aan: maar vermits ze zich zeer voordeelig op een hoogte geposteerd hadden, was het niet mogelyk hen t'overweldigen voor d'aankomst der Granadiers: Negen honderd wierden 'er krygsgevangenen gemaakt, met den Generaal Toralba die hen commandeerde, mitsgaders een Colonel, en negentien andere Officiers. Ook kwamen 'er veele op de plaats te sneuvelen: en de rest salveerde zich met den Graave van Louvignies in de Gebergtens.

Den 2den. gaf zich het Garnisoen van *Ponte-Oglio* (bestaande in een Lieut-Colonel, vyf Capiteinen, zes Lieutenants, en twee honderd Soldaaten) als krygsgevangen over.

Den 3den. trad een Detachement van het Keizerlyk Leger in de Stad *Palazuolo*; en hebbende den Mineur aan het Kasteel gehegt, gaf het Garnisoen zich insgelyks des anderendaags als krygsgevangen over, ten getale van twee honderd en twintig Man, daar onder begreepen een Lieut-Colonel die het commandeerde, en vyf Capiteinen. De Groot-Prioor ondertusschen des nachts tusschen den 2 en 3den. van *Soncino*

1705. Augusti. opgebroken zynde, ging zich te *Ambriano*, tusschen de Steden *Crema* en *Lodi*, posteeren; van waar hy vyf duizend Man detacheerde, om de Fransche Troupen aan d'andere zyde van *d'Adda* te gaan versterken.

Den 6 en 7den. wierden 'er Conferentien wegens een uitwisseling van Gevangenen gehouden, doch te vergeefs; vermits de Vyanden niet wilden handelen dan wegens een uitwisseling der Fransche Gevangenen, met buitensluiting der Spanjaarden; en dat de Prins Eugenius verklaarde, niet eenen Franschman te zullen slaaken zonder de Spanjaarden.

Den 8sten. wierden vyftig Franschen, welke zich op een Landhoeve geretireerd hadden, en heimelyk meenden t'ontvlugten, gevangen genomen, met den Officier die hen commandeerde, uitgezondert zeven welke in het vervolgen kwamen te sneuvelen. Den zelven dag maakte men in het Keizerlyk Leger de noodzaakelyke dispositien om te marcheeren; en wierd uit den naam van den Prins Eugenius het volgende Plakaat afgekondigd, om d'Ingezetenen des Landts aan te maanen tot zich onder de bescherminge en de gehoorzaamheid van den Keizer te komen voegen.

DEwyl wy met het Leger van zyne Keizerlyke Majesteit, onder ons gezag, gelukkiglyk over de *Oglio* getogen, en zonder wederstand in het *Milanees* gekomen zyn, hebben wy met deze aan alle Gemeenschappen en Plaatsen, zo in *Chera d'Adda*, als andere van dien Staat, wel willen bekend maken, dat zich niemand de pligt, die hy aan zyne Keizerlyke Majesteit en het Roomsche Ryk schuldig is, heeft te onttrekken, hunne Huizen te verlaten, noch hun Vee en andere Goederen na elders te vervoeren, maar daar in vreedzaam en stil te blyven: en wy verzekeren, dat wy hen, wanneer zy zulks komen te doen, altoos zullen beschermen en bystaan. Derhalven vermaanen wy allen, en een yder in het byzonder, de Gedeputeerden en Sindics der voornoemde Gemeenschappen, op den ontfangst van deze persoonlyk in het Hoofdleger te verschynen, ten einde hun Schutsmannen tot vrywaarnis mogen gegeven worden, en dat alle schaden aan hunne Persoonen, Huizen, Goederen en Levensmiddelen, als een byzondere blyk van zyner Keizerlyke-Majesteits genegentheid en goedertierenheid, mogen voorgekomen werden; mitsgaders dat zy ten opzichte van alle Particulieren onze laatste beveelen mogen ontfangen. En ingevalle de Bewoonders der Vlekken en andere Plaatsen van het *Milanees*, alwaar de Keizerlyke Krygsvolkeren mochten komen, de zelve komen te verlaten, het zy uit vreeze of uit ophitsinge der Vyanden, zonder reden te hebben van over bedrevene ongeregeldheden te klagen, zullen wy het zelve aanzien als een duidelyk bewys van

hunne

hunne kwade wille tegens den Keizer, onzen Doorluchtigen Meester: maar wy hoopen, dat een yder met blydschap deze zo eerlyke en billyke voorstellingen, waar mede niet als het welwezen en voordeel van het Land en de getrouwe Onderdanen van het *Milanees* beoogd werd, zullen aanneemen; zynde dit het welbehagen van zyne Keizerlijke Majesteit, en onze meeninge. 1705. *Augusti.*

Gegeven in het Keizerlyk Leger by Calzo *den* 29ten. *Juny* 1705.

Was getekend,

De Prince Eugenius van Savoyen.

Den 9den. July avanceerde de Prins Eugenius met het Gr s van het Leger tot aan *Isenge*, maakende het gelaat van recht naar *d'Ada* te marcheeren, ten einde over die Rivier te trekken: maar hy keerde zich eensslags naar *Soncino*, 't geen maar twee mylen van daar gelegen was; en hebbende deze Plaats, om zo te spreeken, in de formen aangetast, gaf zy zich op den 12den. over, zonder andere capitulatie als behoudens het leven. Het Garnizoen, 't geen zes honderd Man sterk was, wierd krygsgevangen gemaakt, met den Colonel Pontagio, Spanjaard, die het zelve commandeerde: en men vond in de Plaats twee Vaandels, vyf kleine stukken Kanon, zes duizend ponden Buskruid, vyf duizend zakken Meel, een meenigte van Spek, Hooy, Schoppen Spaaden enz. en een wel voorziene Bakkery.

Men moet aanmerken, dat de Prins Eugenius tot noch toe niet te doen had gehad als met den Groot-Prioor van Vrankryk, en met het Leger 't geen de zelve commandeerde: maar den 13den. arriveerde den Hertog van Vendôme te *Lodi*, komende uit *Piemont*, gevolgd door een Detachement van negen Bataillons en tien Esquadrons, zonder de Fransche Hussaaren; voegende zich wyders des anderendaags te *Ombriano* by den Groot-Prioor.

Den 15den. brak hy op, en ging zich, na dat hy over de *Serio* was getoogen, met de rechter Vleugel te *Fiesco*, en de slinker te *Isano* nederslaan. De Prins Eugenius maakte ter zelve tyd een beweeging met zyn Leger. Hy had den 14den. zyne swaare Artillery gekreegen, benevens de Detachementen welke hy naar *Riva* had gezonden, of aldaar gelaaten, om de zelve te begeleiden: en zynde den 15den. met het krieken van den dag van *Isenge* opgebroken, ging hy zich posteeren.

1705. ren by *Romanengo*, zeven mylen van *Soncino*; hebbende zyne slinker Vleugel te *Tesanica*, en zyn Hoofdquartier te *Albara*, zulks dat hy maar twee mylen van de Vyanden af lag.

Augusti.

Den 18den. voegde het Fransche Detachement, 't geen de Hertog van Vendôme had medegebragt, zich onder het gebied van den Graave Albergotti by het Leger: en den 19den. brak de geheele Armée gezamentlyk op van *Fiesco*, en ging zich posteeren met de rechter Vleugel te *Casalmorano* en de slinker te *Sorezino*.

Den 20sten. hernam een groot Detachement Fransche Granadiers van de Keizerschen een Reduit en eenige Retrenchementen welke zy te *Tredicíponte* inhadden: en de Lieut-Colonel Elsen, die 'er het gebied voerde, was genoodzaakt met verlies van honderd en twintig Man, van vier honderd welke hy had gehad, in het Campement te wyken. Ondertusschen had de Prins Eugenius van Savoyen zich met een ander Detachement al den 18den. meester gemaakt van *Utiano* en *Canto*, en *Marcaria* (zynde een andere considerabele Post, gelegen aan d'andere zyde van de *Chieza*, beneden *Bozolo*, ter plaatse daar de *Tartajo* zich in *d'Oglio* ontlast) doen berennen: maar den Hertog van Vendôme den 21sten. daar bericht af gekreegen hebbende, detacheerde den zelven dag den Groot-Prioor, zynen Broeder, met acht Bataillons, elf Esquadrons, en vier Veldstukken, om die Post t'ontzetten, en de twee andere, indien het hem mogelyk was, te herneemen.

Den 24sten. ontweldigde den Hertog van Vendôme, zynde in persoon het Keizerlyk Leger gaan recognosceeren, den zelven, na de spraak ging, vier honderd Paarden en drie Standaarden: en de Groot-Prioor den 25sten. te *Gazolo* een Brug over de Neder-*Oglio* hebbende doen slaan, dreef een andere Keizerlyke Party van vier honderd Paarden, gecommandeerd door den Partisan S. Amour, op de vlugt. Men zei ook, dat de Keizerschen hier op *Marcaria* verlieten, en dat 'er de Groot-Prioor sestig Dragonders deed intreeden; 't welk van geen goed voorteken voor het gevolg was: want de Prins Eugenius meende zich aan die kant een vrye gemeenschap van het *Meir de la Garda* af tot aan *Vitiano* te openen, en zich meester te maaken van *Castiglione* en *Castel-Guifre*. Doch men had zo goede blyktekenen van zyne bekwaamheid, dat men niet kon twyfelen of hy zou het nadeel, 't geen hy aan d'eene kant mogt komen te lyden, aan d'andere wel weêr goed weeten te maaken.

Ziet

Ziet daar een kort historisch verhaal der voornaamste Krygsverrichtingen sedert den 17den. Juny tot aan den 25sten. July. Een gedeelte daar af heeft de Leezer reedts hier voor, doch op een gantsch andere wyze beschreeven, in het (a) Keizerlyk Dagverhaal gezien: en die de moeite belieft te neemen van de zelve zaaken twee maalen te leezen, zal het verder gedeelte met meerder omstandigheden vinden in het onderstaande

1705. *Augusti.*

(a) *Zie pag.* 9.

Vervolg van het Dagverhaal der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen, opgesteld in het Keizerlyk Veldleger by Romanengo, *zeven mylen van* Soncino.

DEn 9den. July kwam de Grave van *Veblen*, als jongst gemeld is, met 500 Paarden na *Soncino* geschikt, te rug, met berigt, dat hy onderwege verstaan had, dat in gemelde *Soncino* geen 400 maar 600 Ruiters van de Vyanden waren aangekomen; weshalven men nog des nagts wegens den vast gestelden optogt van besluit veranderde, en voornam regelregt naar het voornoemde *Soncino* te gaan; stuurende den Grave van *Leiningen* met de Ruitery van de flinker Vleugel, om het aanvallen van agteren te beletten, aan deze kant van de *Oglio*, en aan geene zyde van die Rivier den Generaal Wagtmeester van *Zumjungen* met de Regimenten Dragonders van *Savoyen* en *Erbeville*, nevens de 6 Bataillons te *Urago* onder den Generaal *Harsch* staande, voor uit om de gedagte 600 Ruiters te *Soncino* in te sluiten, of een neep te geeven: dog wanneer nu dit alles in diervoegen besteld was, toog de Grave van *Veblen* voort, en ontmoette, na dat hy by *Soncino* gekomen was, des nagts ten elf uuren de voornoemde Vyandlyke Ruitery. Straks gaf men van weerkanten op den anderen vuur, en wel zo, dat de Vyand verstrooid wierd, en men hem al van ter zyde aangreep; als de zelve zulks gewaar wordende, de wyk nam, en door de duisterheid van de nagt ontkwam. Van de onze had men maar 5 Mannen zo dood als gekwetst, als mede een Ritmeester wiens Paard, gekwetst, met den zelven was gevallen, in den donker was verlooren, zonder dat men weet of hy dood of gevangen is. Dat men den Vyand in de nagt niet had konnen vervolgen, en tot het aanbreeken van den dag ophouden, moeide ons. Men vernam evenwel, dat de Grave van *Veblen* niet wel was berigt, door dien de Vyand maar 400 Ruiters sterk was, en naar ons Leger meende te gaan, zonder dat men weet met wat oogmerk. Des zelfs verlies, in deze ontmoeting geleden, kan men niet melden; maar wel dat ze zeer verstrooid zynde, 7 afgedwaalde Ruiters ons Leger ziende aankomen, daar in kwamen overloopen. Men floeg zig te *Isenge*, twee mylen van *Soncino*, tusschen twee Kanaalen neder, en besloot die Plaats aan te tasten, en ten

1705. dien einde den Generaal Wagtmeester den Baron van *Isselbach* post te doen vatten; zo als hy dan in de nagt nog voor het Kasteel aan de Stormpaalen deed; laatende den 10den. twee regte, en naast die twee valsche attaquen maaken; een Battery opwerpen, en met Veldstukken, terwyl het swaar Geschut nog te verwagten was, beplanten; en tegens de nagt daar mede beginnen te schieten. In dit alles hebben wy 25 zo Dooden als Gekwetsten bekomen. Een Lieutenant, op kondschap uitgeschikt, en te lang in een nabuurig Dorp van het vyandlyk Leger gebleven en overvallen, is egter met verlies van maar een Ritmeester en ettelyke Gemeenen van den Vyand te rug gekomen.

August.

Den 11den. hadden onze Veldstukken al zo goede uitwerkselen gehad, dat de Vyand, zyne defensie in het Slot benomen zynde, maar uit de Stad alleen deed schieten: en verstond men uit 11 Overloopers, dat de Bezetting, 500 Mannen sterk, en oproerig geworden, den Commandant tot het overgeeven van de Plaats had willen dwingen; maar dat deze het had uitgesteld tot dat hy ons swaar Geschut zou zien aangekomen wezen. In deze nagt hebben wy 11 zo Dooden als Gekwetsten bekomen.

Den 12den. had men de Mineurs aan de Plaats gebragt, en zond, om het swaar Geschut aan te brengen, en de vermoeide Beesten, die het voort trokken, te verligten, eenige Artillerypaarden te gemoet. De Commandant, bezeffende het gevaar daar hy zich in bevond, verzogt te capituleeren, en gaf zig, dewyl men van onze kant na geene bedingen wilde luisteren, des avondts nog over. Men beval de Togt-Paarden, zo ze niet aan deze kant van *Calce* waren gekomen, weder naar *Pontoglio* te zenden, maar anders zynde, in ons Leger te brengen.

Den 13den. bevond men de Bezetting onder het gezag van den *Spaanschen* Oversten *Pontaggio* over de 600 Man sterk te weezen, en daar onder 150 van de onzen overgelopen of gevangen, welke dienst hadden genomen. In de Plaats wierden gevonden 2 Vaandels, 5 kleene stukken Geschut, 5 à 6000 ponden Buskruid, 5000 zakken Meel, een met de gereedschappen voorziene Bakkery, eenige honderd mudden Haver, veele voeren Hooy, een Veld-Gasthuis, verscheidche zyden Spek, en een deel Matrassen en Dekens. d'Overste-Lieutenant St. *Amour* wierd met 400 Paarden naar het *Mantuees* geschikt. d'Overste-Lieutenant der Hussaren, *Spleny*, wierp met zyne Party een vyandlyke Wagt te paard over hoop; waar van den Officier en 11 Gemeenen nedergehouwen hebbende, keerde hy met 20 Paarden, uit de weide gehaald, en 4 Gevangenen te rug. Ook verstond men alstoen, dat den Hertog van *Vendôme* in des Vyandts Leger was aangekomen.

Den 14den. toog den Overste-Wagtmeester, de Vryheer van *Werzel*, met 8 Bataillons, 2 Regiment-Stukken, 2 Falkonetten, en 200 Ruiters over de Brug, aan geene kant van de *Oglio*, zonder dat hy verder, door gebrek van het noodige, kon voorttrekken. Ons swaar Geschut, nevens dat uit *Beyeren*, en de tot *Riva* gebleevene Bataillons, mitsgaders eenige Recruten te Paard zyn in ons Leger aangekomen. Den Overste-Wagtmeester *Eben*, uitgegaan om een vyandlyk Convoy te onderscheppen, keerde te rug zonder zulks verrigt te hebben,

ben, om dat de Vyanden, van zyne aannadering gewaarschouwd, het zelve weder naar *Cremona* hadden doen keeren. 1705, *August.*

Den 15den. zyn wy vroeg van *Isenge* by *Soncino* opgebroken, en hier te *Romanengo* in de afgestokene Legerplaats aangekomen. De Vyanden, mede opgebroken, verstond men dat van voorneemen waren geweest zig hier neder te slaan; gelyk zy dan op onze Voorwagt aantrekkende, de zelve tot aan een kleene Kerk, niet verre van het Hoofdquartier, deeden wyken: maar zy wierden door honderd onzer Granadiers met agterlaating van 4 Dooden te rug gedreeven, en sloegen zig twee mylen van ons neder, zonder dat men alsnog weet wat zy voor hebben. Ondertusschen hebben zy van *Pallassuolo* tot hier toe verscheidene Retrenchementen, welke over de twee Millioenen Milaneesche Guldens hebben gekost, aan zo voordeelige Oorden gemaakt, dat wy met geen drie Legers, zo als het onze is, zouden hebben konnen doordringen, wanneer men goede zorge hadde gedraagen. Den Overste-Lieutenant *St. Amour* berigt, dat de Vyanden *Ustiano* hebben verlaten. Zy zyn met ettelyke duizend Man uit *Piemont* versterkt, en houden zig omtrent *Crema*, een kleene myl van ons, om *Pizzigitone* en *Cremona* te dekken. Een Detachement van ons Leger, na de kant van *Caneto* en *Ostigliano* geweest, is wedergekeerd, zonder Vyanden ontmoet te hebben; dewyl zy die beide Plaatsen, op des zelfs aannaderen, schielyk hebben verlaten. Derhalven zyn wy in staat om niet alleen het *Cremonees*, maar ook het *Mantuees* onder Brandschatting te stellen. Wy krygen nog alle dagen Manschap, Geschut, en Amunitie van Oorlog tot onze versterking.

Den 16den. waren de ingebragte kondschappen wegens 't al of niet bewegen van de Vyanden verscheide; dog vernam men by nader onderzoek, dat zy van Campement niet veranderd, maar nog even als daags te vooren gelegerd waren. Men verstond uit weggelopene Soldaaten, dat zy zig verschansten, hoewel noodeloos, vermits men door de veelvuldige Kanaalen of Vaarten de zelve niet kon bykomen. De Generaal Wagtmeester, Baron van *Wetzel*, liet weten, dat hy met zyne Manschap by *Montesolli* aan de *Oglio* was aangekomen: dat van de zyde van *Castiglione* een groot gekraak was gehoord: en dat men daar uit oordeelde, dat de Vyanden die Plaats hadden laaten springen; 't geen egter meerder zekerheid behoefde: maar dat *Caneto* van hen was verlaaten, wierd bevestigd; dog daar nevens berigt, dat zy nog eenige honderd Man in *Gazolo* hadden leggen.

Den 17den. bekwam men volle zekerheid, dat den Hertog van *Vendôme* uit *Piemont* in het vyandlyk Leger was aangekomen, en 12 Bataillons, nevens 15 à 20 Esquadrons, had mede gebragt. De Capitein *Drenk*, van de *Guttensche* Granadiers, met 40 Man op buit uitgegaan, ligtte uit een Landhuis, niet verre van der Vyanden Leger, een Cornet met 23 Ruiters, en bragt ze gelukkig in dat van ons; gelyk door den Oversten-Wagtmeester *Eben* mede 10 Paarden, 8 Muilezels, en 11 Gevangenen, hier en daar betrapt, gedaan wierden. Deze laatste posteerde zyn Volk by *Trougolo*, naby des Vyandts Leger, in drie hoopen, en ging zelve in persoon met 30 Paarden recognosceeren; en midlerwyl kwam de Vyand, verkondschapt waar deze drie

1705 Krygshopen lagen, aanvallen, en wierd twee maalen te rug gedreeven: dog
Augusti. dewyl zy van tyd tot tyd met Voet-en Paardevolk wierden versterkt, moesten de onzen eindelyk, wat verstrooid, de wyk neemen, hoewel zy niet boven 4 à 5 Man hadden verlooren. Daar en tegen zonden de onzen van de Vyanden 5 Soldaten gevangen herwaarts, en hieuwen verscheidene Merodeuts neder. De Wagtmeester Generaal *Wetzel* liet weeten, dat hy met zyne Manschap by *Ustiano* stond: dat in *Marcaria* nog eenige Vyanden, en in *Gazolo*, als gemeld, nog ettelyke honderd Mannen waren: en dat hy verwittigd was, dat de Vyand uit zyn Leger een Krygshoop naar de *Oglio* had gezonden; en dat zelfs zommige Kondschappers kwamen verzekeren, dat zy zich reedts aan die Rivier hadden geposteerd. Aldus wierd de voornoemde Hr. Generaal *Wetzel* daar van verstendigd, en te gelyk de Ritmeester *Hoogberg* na de *Oglio* geschikt, om daar zeker berigt van te haalen. Wat van het springen van *Castiglione* was gezegt, vervolgde niet.

Den 18den. is niet veel van belang voorgevallen, als dat onze uitgeweest zynde Partyen eenige Gevangenen inbragten; en dat de Prins *Eugenius* onder gezag van den *Zumjungenschen* Oversten-*Lt. Elsen* met 100 *Duitsche* Voetknegten en 400 zo *Bathianische* Heidukken als *Malenische Croaten*, mitsgaders 50 à 60 *Duitsche* Ruiters, by *Treditie-Ponte*, niet verre van *Soncino*, liet post vatten, met bevel van zig aldaar in de Reduiten en Schansen, voor dezen door de Vyanden gemaakt, te zetten, en die te versterken.

Den 19den. berigtte onze Veld-Wagt van de slinker Vleugel, na het aanbreeken van den dag, dat de Vyanden marcheerden; en kwamen de zelve tot digt aan de gemelde Veld-Wagt, om te zien hoe men zig aan onze kant by dezen optogt hield; zynde zo naby, dat men op malkander vuur begon te geeven: maar de Vyanden toogen wel haast met agterlating van 5 Dooden te rug; en om te weeten werwaarts zy heen trokken, zond men Kondschappers naar verscheidene wegen, en verstond dat het naar *Soncino* was. De Generaal Wagtmeester, Baron van *Wetzel*, wierd door een Renbode van dezen optogt der Vyanden verwittigd, en liet ons weten, dat hy in de *Oglio* 20 groote Schepen was magtig geworden, die hy wel bewaarde, en dat hy den volgenden dag de Vyanden uit *Marcaria* meende te doen verhuizen.

Den 20sten. ging den Overste-*Lt. Elsen* twee uuren van de nagt van *Tredetie-Ponte* met 20 Heidukken en 10 Paarden in persoon uit, met voorneemen van de zelve aan zekeren oord te posteeren: dog het gebeurde midlerwyl, dat de Vyanden de daar zynde Voorwagt, 40 Paarden sterk, met Ruitery en Voetvolk te rug dreef. Des toog hy te rug naar onze Reduit, en deed de Vyanden weder tweemaal wyken: maar dewyl de daar in zynde Heidukken zonder een eenige schoot te doen een Vaandel voor hen lieten leggen, en, in stede van den Vyand op te houden met een Wagen dwars voor de Brug te trekken, zo als hun bevolen was, gingen loopen, drongen de Vyanden gelykerhand in, en moesten derhalven alle de overige de wyk neemen. Geduurende deze wanorder keerde de voornoemde Overste-Lieutenant *Elsen* te rug, en kwam, den Vyand in onze Post ziende, nog gelukkig, hoewel met groot gevaar, hier in ons Leger. De

Ge-

Generaal-Wagtmeester *Wetzel* liet weten, dat hy zyn voorneemen dien dag niet had konnen volvoeren; dog dat hy alles zo wel had besteld, dat hy den volgenden morgen met het aanbreeken van den dag het werk meende te beginnen. 1705. *Augusti.*

Den 21sten. kwamen van de Manschap, die te *Tredetie-Ponte* gestaan had, nog zo veele in, dat men telde weinig meer als houderd Mannen te missen, en daar onder een Oversten-Lieutenant van de Kroaten, *Malleni*, zonder dat men wist of hy dood of gevangen was. Heden zond ons de Vyand een getal Gevangens toe, en daar onder den gemelden Oversten-Lieutenant *Malleni* met 60 Heidukken en 20 *Duitschers*, die men nog vermiste: en men vernam uit de zelve, dat in dezen overval niet meer als een Man was doodgeschooten: dat, als de Vyand in de gemelde Reduit drong, daar in niet meer als 15 Mannen waren: en dat ze de overige hier en daar in ruigte en kreupelbosch hadden gevangen. Op berigt dat de Groot-Prioor *de Vendôme* en de Generaal *Langallerie* met een groot Detachement naar *d'Oglio* waren gezonden, liet men den Generaal *Wetzel* zulks door een Postlooper weten, op dat hy op zyne hoede mogt weezen; zond hem den Oversten-Lieutenant *Locatelli* met 300 Paarden toe; en schikte, behalven die, 50 Ruiters en 40 Voetknegten uit, om naauwkeurig berigt van het gemelde Vyandlyk Detachement in te brengen.

DE Franschen waren nu eindelyk meester van Chivas: doch het stond hun duur genoeg; en zyn' Koninglyke Hoogheid had niet veel minder glorie behaald in het verdeedigen van die kleine Plaats, als in het beruchte Beleg van Verua. In de verhandeling van de zaaken der (a) voorgaande Maand is gezegt, dat zy zich gestut vonden door het Dorp Castagnetto, daar den Hertog van Savoyen eenige Troupen in had gelegt, en dat, niet wetende hoe zy ze van daar zouden doen verhuizen, zy het besluit hadden genomen van het genoemde Dorp in de formen aan te tasten. Zy begonden het dan te beschieten met ettelyke stukken kanon, doch zonder ander gevolg als dat ze eenige huizen over hoop smeeten, en onder die ook dat daar zyne Koninglyke Hoogheid in 't eerst zyn verblyf had genomen. Den 30sten. Juny attaqueerden ze een Landhoeve, leggende digt by het Dorp, met zeventien Compagnien Granadiers, ondersteund door vier Regimenten Infantery: maar na drie quartier uurs strydens wierden ze genoodzaakt met verlies van vyf honderd Man af te wyken. Hier op besloten ze de loopgraaven voor de gemelde Landhoeve te openen, even als voor een groote Fortres; en de bestiering 'er af wierd gegeven aan Monsr. d'Arennes. Vier duizend Man en twintig stukken Kanon wierden daar toe gebruikt van den 2den. July tot den 21sten., zonder iets anders te heb-

Chivas door de Franschen veroverd.

(a) Ziet pag. 23.

1705. hebben konnen doen als voet voor voet eenigen grond te winnen. Van
Augusti. gelyken ging het voor Chivas, daar zy den 21sten. May de loopgraaven al voor hadden geopend, en geen dag voorby was gegaan of ze hadden door het vuur of door d'uitvallen van die van binnen zeer veel volks verlooren. Eindelyk geraakten ze den 17[den]. July door het middel van een loopgraaf in de Bedekteweg; en den 18[den]. zetteden zy de trenchéen voort tot aan den uitspringenden hoek van het Bastion van S. Bernard, 't geen door een Graft, vol waters, van het ligchaam der Plaats afgezonderd is. Den 19[den]. lieten ze twee Mynen springen, welke hun gelegentheid gaven om aan een anderen oord in de Bedekteweg te geraaken; waar op zy vervolgens van twee Batteryen bres begonden te schieten, en daar mede voortvoeren tot aan den 28[sten]., hebbende dagelyks omtrent zes honderd Kogels en drie honderd Bomben tegen en in de Plaats geschooten. Den Hertog van Savoyen eindelyk ziende dat de Plaats het niet meer kon houden, en dat een langer tegenweer t'eenemaal onnut zou weezen, besloot ten minsten het Garnisoen, en d'andere Troupen die hem zo wel gediend hadden, te salveeren: ten welken einde hy dan order aan den Gouverneur van Chivas stuurde om zich met al zyn Volk, zo heimelyk als hy immers konde, voort te maaken, en zich op de Hoogte der Kapucynen, by Turin, by hem te komen voegen; doende te gelyk zyne Cavallery, welke te Malbonne gecampeerd lag, marcheeren, en den zelven weg neemen: maar den Hertog de la Feuïllade van deze beweeging verwittigd zynde, en niet twyfelende aan 't geen 'er te Chivas gebeurde, nam alle zyne Cavallery met zich, en toog in aller yl op om die des Hertogs van Savoyen aan te tasten. Hy vond, dat ze alreedts over de Rivier was getrokken, ten minsten voor een gedeelte; en hebbende d'Achterhoede doen aantasten, bragt hy de zelve in eenige wanorder. Men had nog geen omstandig verhaal van deze Actie van de kant zyner Koninglyke Hoogheid: maar de Franschen gaven voor, dat zy den Hertog van Savoyen vier honderd Man hadden afgeslagen, twee honderd Gevangenen gemaakt, en zes Standaarden en twee Keteltrommen veroverd. Ondertusschen retireerden zich de Garnisoenen van Chivas en Castagnetto zonder een eenigen man te verliezen. Men heeft vergeeten te zeggen, dat den Hertog de la Feuïllade al den 9[den]. July tien Bataillons en drie Esquadrons, die hy uit Languedocq, Provence en Dauphiné had ontbooden, in het Beleg van Chivas had ge-

bragt;

bragt; en dat den Hertog van Vendôme des anderendaags een gelyk getal Troupen detacheerde, om het Leger van den Groot-Prioor te gaan versterken: dat hy zelve den 11den. vertrok om het te gaan commandeeren: en dat hy alle de zorg en het gebied van het Beleg aan den Hertog de la Feuillade over liet. 1705. Augusti.

d'ALGEMEENE Landdag der Switsers was nu te Baden weder vergaderd; en d'Ambassadeurs van Vrankryk en Spanjen hadden 'er zich vervoegd. d'Eerstgenoemde kreeg terstond een openbaare Audientie, en deed aan de Cantons een Aanspraak zo vol van gemaakte vleyeryen, dat hy wegens de zelve belagchelyk wierd gevonden. Een verliefd Minnaar, die zyne Meesteres na een lang afweezen weder zag, zou zich in geen gepassioneerder termen konnen uitdrukken. De Leezer kan 'er zelve af oordeelen. SWITSERLAND. Vergadering der Cantons te Baden.

Aanspraak en Memorie van den Marquis de Puisieux aan d'algemeene Vergadering der Switsersche Cantons.

VOORTREFFELYKE HEEREN,

HET gebeurt zelden aan een mensch, die zich van zyn Vaderland afwydert, dat hy de vreugde gevoelt waar mede ik doordrongen ben geworden zo haast als ik weder omtrent Ulieden naderde. In der daad, het vermaak, 't geen ik heb wegens my op heden in deze doorluchtige Vergadering te bevinden, moet de krachtigste uitdrukkingen verre te boven gaan; dewyl het my met zo weinige moeite doet vergeeten die lieve en aangenaame plaatsen daar ik de geboorte heb ontfangen. Ik heb ze zonder leedweezen verlaaten, wanneer ik dacht dat ik ze verliet om Ulieden weder te zien.

De nieuwe verzekeringen, die de Koning myn Meester my gebooden heeft van zyne bondgenootige vriendschap aan Ulieden te geeven; de zonderlinge blyktekenen, die Hy van zyne Koninglyke goedheid aan my zelven heeft gegeeven; de blydschap, welke Gylieden altemaal aan my hebt betuigd wegens de eer die zyne Majesteit aan my heeft beweezen (eer welke ik liever toeschryf aan de diensten die ik zyne Majesteit by Ulieden heb gedaan, dan aan alle de geenen welke ik getracht heb in zyne Legers aan Hem te doen;) de begeerte, die ik heb gehad om aan Ulieden te betuigen myne gevoeligheid over het belang, 't welk Gylieden hebt genomen in 't geen my betreft: alle die dingen hebben mynen yver, en de begeerte om weder

by

1705 August. by Ulieden te keeren, verdubbeld. Ik kom 'er weder, Voortreffelyke Heeren, met de zelve gevoelens van genegentheid voor Ulieden (gevoelens welke door den tyd noch vermeerderd noch verminderd konnen worden) benevens nieuwe verzekeringen van de vervolging der vriendschap welke de Koning, myn Meester, Ulieden toedraagt: want hoewel 'er zyne Majesteit in allerhande gelegentheden aan Ulieden zeer baarblykelyke tekenen, en t'eenemaal verscheelende van de geenen welke Gylieden van d'andere Mogendheden van Europa hebt ontfangen, af heeft gegeeven, heeft Hy my echter bevolen van zynen wege aan Ulieden te zeggen, dat Hy standvastiglyk volhardde in het besluit van Ulieden, in alles 't geen Gylieden van hem zult mogen begeeren, beter als ooit te doen kennen, dat de belangen zyner oudste Vrienden, Geallieerden en Bondgenooten Hem zo lief zyn als zyne eigene: dat Hy altyd, zo veel als van Hem zal afhangen, zal medehelpen tot de vermeerdering der glorie van een zo doorluchtige Natie, als d'uwe is: en dat Hy alle de middelen, welke de rust, die Gylieden geniet, konnen handhaaven, in 't werk zal stellen; zeer verscheelende daer in van de Vyanden zyner Kroon, welke niet en zoeken als de zelve te stooren, met te trachten Ulieden in den tegenwoordigen Oorlog te wikkelen.

Ik aanmerk met vermaak, Voortreffelyke Heeren, hoe gevoelig Gylieden voor diergelyke verzekeringen zyt. Niets betoont beter dat uwe gevoelens voor zyne Majesteit overeenkomen met die welke Hy voor het Loffelyke Switsersche Ligchaam heeft. Hy zal met vreugde aanhooren het verhaal 't geen ik de eer zal hebben van 'er aan Hem af te doen. Ik verzeker Ulieden, dat ik alle myne zorgen en poogingen zal aanwenden om die goede eenigheid, welke sedert zo langen tyd tusschen de Kroon van Vrankryk en het Loffelyke Switsersche Ligchaam heeft geheerscht, t'onderhouden, en aan het zelve daar door te bezorgen alle de voordeelen die het van een zo roemruchtig Verbond kan verwachten.

Protestantsche Cantons weigeren als nog den Hertog van Anjou voor Koning van Spanjen t'erkennen.

Men weet niet, of de Marquis Beretti Landi, Ambassadeur van den Koning Philippus, zyne Aanspraak op het zelve model had geformeerd: doch dit wist men ten minsten met zekerheid, dat hy zich gevleid had met de hoop van voor deze maal d'openbaare Audientie, welke hy hier voormaals te vergeefs had verzocht, te zullen verwerven. 't Mislukte hem echter; alzo de Protestantsche Cantons verklaard hadden, dat ze noch niet gezind waren den Hertog van Anjou voor Koning van Spanjen t'erkennen. De twee Ministers waren zeer gebelgd over deze weigering; doch kreegen ten antwoord, dat ze zich zeer gemakkelyk voor de zelve hadden konnen wachten. Hier by kwam ook noch d'ongeneugte van de nieuwe instantien, welke de Katholyke Cantons hadden gedaan om de Protestantsche te beweegen

weegen tot gezamenerhand hunne Mediatie tot een algemeene Vrede aan te bieden, te zien vallen: en alle deze dingen te samen gevoegd zynde, veranderen zodanig de gesteldheden van hun gemoed, dat de Marquis de Puisieux, in de plaats der overmaatige vleijeryen daar hy zich in 't begin af had bediend, den misnoegden begon te maaken, en te klaagen over een zekeren Brief, byna een jaar geleeden onderschept door den Maarschalk de Tallard, waar uit het bleek dat 'er te Bern en Neufchâtel Persoonen waren genegen tot den Koning van Pruissen, welke geloofden dat de successie van Neufchâtel hem boven alle anderen betrefte, en hem ten dien opzichte, wanneer de zelve kwame open te vallen, wel dienst zouden willen doen. 1705. *Augusti.*

Aan d'andere kant veranderden de Katholyke Cantons, ook noch misnoegd wegens dat de Protestantsche hunne beweegingen niet wilden volgen, zeer veel van taal ten opzichte der zaak van Neukirch, en verklaarden op nieuws, dat, dewyl de zelve t'eenemaal polityk was, zy niet geëindigd mogt worden als met de meerderheid der stemmen van de Cantons welke Heeren van Turgow waren; zulks dat het Tractaat, 't welk daar over ontworpen en aangenomen was, zo veel als tot niets was gebragt. De zaak van Tokenburg verwarde zich ook hoe langer hoe meer: en het bleek in d'eene en d'andere, dat 'er d'influentien van het Hof van Vrankryk meer kwaad als goed in deeden.

Zaaken van Neukirch en Tokenburg.

DUITSCHLAND.

d'(a) OFFICIER, dien den Hertog van Marlboroug aan den Keizer had gezonden om hem den staat der zaaken aan de Moesel te kennen te geeven, mitsgaders de redenen die zyne Grootheid hadden bewoogen om met het Engelsche en Hollandsche Leger weder naar de Nederlanden te keeren, kwam den 26sten. Juny te Weenen, en had gehoor by zyne Keizerlyke Majesteit: doch dit was het ook alles 't geen men 'er af wist te zeggen; behalven dat die Vorst den Graave van Wels reedts genoemd hebbende om in den Haag als Extraordinaris Afgezant, in de plaats van den Graave Goes, te gaan resideeren, hem beval terstond te vertrekken, en onderwege den Prince van Baden, den Keurvorst van Ments, den Hertog van Wirtemberg, en d'andere Vorsten en Staaten der Swabische, Frankische, en Rhynsche Kreitsen te spreeken, ten einde te trachten de zaaken op een beter voet te herstellen.

Officier, door den Hertog van Marlboroug aan den Keizer gezonden, heeft gehoor.

(a) Ziet pag. 40.

 Wat

1705. August

DUITSCHLAND en HONGARYEN. Staat der zaaken tusschen den Keizer en de Malcontenten.

Wat het werk van Hongaryen belangt, daar stond het aldus mee geschapen. De Keizer gaf in het begin der Maand July aan de Gedeputeerden van dat Koningryk tot laatste besluit, *dat de Misnoegden, alvoorens tot eenige Onderhandeling te treeden, de wapenen moesten nederleggen; en dat die Onderhandeling vereffend zou moeten weezen, eer men op de zekerheden, welke zy eischten, zou mogen denken:* geevende te gelyk aan de Ministers van Engeland en Holland, welke sedert langen tyd bezig waren geweest om deze beroerten te beslechten, te verstaan, *dat, hoewel hy tot noch toe niet had konnen bewilligen in de Guarantie welke de Malcontenten verzochten, men echter wel een middel daar toe zou vinden met behoudinge van het Keizerlyk gezag.* Waar op de gemelde Ministers aan de Hoofden der Malcontenten schreeven, om hen te beweegen tot geen gewag van deze Guarantie te maaken voor dat men wegens alle d'andere Artykelen van het Verdrag overeengekomen ware, en dat 'er niets meer aan ontbrake als de tekening. Men verzekerde, dat zy zich deze voorslag hadden laaten gevallen, en sedert een Memorie overgeleverd vn hunne Eischen, behelzende onder anderen, *I. Dat men de Natie in haare oude Rechten en Privilegien zou herstellen. II. Een algemeenen Rykdag in Hongaryen houden. III. Alle uitheemsche Krygsvolkeren uit het Koningryk doen vertrekken. IV. Den Onroomschen Kerken inruimen. V. Het vonnis, tegens den Prince Ragozzi geveld, vernietigen. VI. Alle Ampten en Bedieningen zonder onderscheid aan Persoonen van de beide Religien geeven. VII. Alle de Koninglyke Goederen weder aan de Kroon inlyven. En, VIII. allen Jesuiten het Ryk ontzeggen.*

Ondertusschen hielden de Malcontenten het veld, en maakten zich hoe langer hoe ontsagchelyker. De Graaf Caroli had Guila sedert den 30sten. May tot den 24sten. Juny als geblokeerd gehouden, en, hebbende zich by gebrek van grof kanon geen meester van die Plaats konnen maaken, de zelve geduurende al dien tyd beschooten en gebombardeerd. Den Heer Otskay had met eenige duizend Man, welke hy commandeerde, een inval in Moravien gedaan, en aldaar vyf of zes Dorpen zo geplonderd als verbrand; waar na hy, belaaden met buit, weder te rug was getoogen. De Graaf Berezini had zich naar Leopoldstad in optogt begeeven, mogelyk om het te belegeren of te berennen: en de Prins Ragozzi was zich met een ander Corps by Neuheuzel gaan legeren, zo om die Plaats te dekken als om den Graave Berezini t'ondersteunen. Noch hadden de Misnoegden ook Detache-

men-

menten tusschen Raab, Stoel-Weissenburg, Papa, en andere Plaatsen, welke zy in een gestadig alarm hielden, houdende zich by dag verholen in de bosschen, en gaande by nacht uit om den vyanden eenig voordeel af te zien. Wel is waar, dat de Generaal Glokkelsberg hun de Stad Pax weder ontweldigd had: maar in vergelding hadden zy zich na een lange blokade meester gemaakt van de Stad en het Kasteel van Memesch in Zevenbergen, gelyk ook van de Stad en het Kasteel van Smolonits in Hongaryen. De Generaal van Herbeville, welke het Leger des Keizers als Opperhoofd commandeerde, hield zich gestadig besloten in het Eiland Schut, en verwachtte met ongeduld de drie duizend Deenen welke uit Beyeren kwamen, en alreedts voorby Weenen waren getoogen, enz. 1705. *Augusti.*

Eindelyk: om een beter begrip van de Krygsmagten der Hongarische Malcontenten te hebben, en daar uit van der zelver progressen te konnen oordeelen, zullen wy hier een Lyst van hunne gereguleerde Troupen invoegen, zonder te spreeken van eenige duizend gewapende Boeren, en opgeraapt Volk, maar ten deele gewapend of met ongewoon geweer voorzien.

CAVALLERY.

Regimenten.	*Manschap.*	*Regimenten.*	*Manschap.*
Sout Janos.	1000	Herwart George.	1000
Janos Deak.	1000	Otskay.	1000
Deak Frentz.	1000	Krutay.	1000
Borbelli Bollas.	1000	Scheweki.	1000
Hartoutz.	1000	Geosi Sigismund.	1000

INFANTERY.

Regimenten.	*Manschap.*	*Regimenten.*	*Manschap.*
Ragozzy.	2500	Ibrahim.	1500
Berezini.	2000	Scaloutay.	1500
Caroli.	2000	Naggi.	1500
Forgatz.	2000	George.	1500
Esterhasi.	2000	Berza.	1500
Segni.	2000	Krainday.	1500

1705. August. Polonis.	2000	Mielklof.	1500
Pantowitz.	2000	Pangraty.	1500
Buday.	1500	Budo Adam.	1500
Serday.	1500	Kis Albert.	1500

In alles 44500 Man.

BEYEREN. Artillery en Geweer voor een gedeelte te Munchen uit d'aarde gedolven, en op verscheidene plaatsen ontdekt.

SEDERT dat de Heeren (a) Neusonner en Lier door order zyner Keizerlyke Majesteit gevangen waren genomen, (welker eerste te Grats in Stirien, en d'ander te Spilberg in Moravien was overgebragt) zag men de volgende Lyst van d'Artillery en het Geweer, door d'ontdekking der gemelde Heeren, voor een gedeelte onder d'aarde begraaven, in de Hoofdstad Munchen gevonden.

(a) Ziet het voorgaande Deel, pag. 296.

Lyst van de Artillery en het Geweer voor een gedeelte te Munchen uit d'aarde gedolven, en op verscheidene plaatsen ontdekt.

IN *den Tuin van het Hof*, 2 Halve kartouwen, schietende 24 pond, met het Beyersche Wapen: 1 dito met het Wirtemberger Wapen: 11 Veldslangen: 3 kleine Stukjes en 3 Haubitsen. *In het Tuighuis*, 9 Pertuisaanen, 20 stuks klein Geweer, 500 nieuwe Klingen tot Bayonnetten, 50 Zadels, 50 Toomen, 50 Kardoezen, 691 Musketten, 1500 Vuurroers, 878 Patroontassen en andere kleinigheden *In den Toorn*, 8 centenaar Buskruid, en 3800 gevulde Handgranaaten. *In een Tuin*, 71 Snaphaanen *In de Loopmaakery*, 567 Musketten, 32 lange Snaphaanen, 446 Karabynen, 15 Musketten, 170 paar Pistoolen, 222 Sloten van Snaphaanen, 196290 Vuursteenen, 1200 nieuwe Patroontassen, en andere kleinigheden. *By een Smit*, 950 zo Snaphaanen als Musketten, en een groot getal van Kogels.

Behalven 't geen hier boven gemeld is, waren sedert de verovering van Beyeren ook noch te Wasserburg, Schongaw, en in andere Plaatsen gevonden in de 70 metaale Stukken, eenige Mortieren, 400 Dubbelhaaken, 5000 Snaphaanen, 5000 gevulde Granaaten, over de 3000 stuks Valkonetkogels, 128 centenaar Buskruid, 238 centenaar

naar Lood, 499 lange Snaphaanen, 600 Patroontassen, 50 stuks klein Geweer, enz. 1705. Augusti.

MOESEL-STROOM. Beweegingen der wederzydsche Legers.

DE (a) Maarschalk de Villars had de Moesel niet verlaaten, dan om zich aan den Ryn by den Maarschalk de Marsin te voegen. Zyn voorneemen was het Keizerlyk Leger, 't geen de Generaal van Thungen te Lauterburg commandeerde, aan te tasten, terwyl het noch swak was, of eenige andere krygstogt by der hand te neemen. Ondertusschen liet hy den Marquis de Refuge met eenige duizend Man by Trier; waar mede deze zich meester van Homburg gemaakt hebbende, voegde hy zich weder by het Gros van het Leger. Hy had het beleg voor de genoemde Plaats geslagen omtrent het eind der Maand Juny; en weinige dagen daar na gaf zy zich met verdrag over, trekkende het Garnisoen daar uit met alle de tekenen van eer. Den 1sten July kwam de Maarschalk de Villars te Hagenau, gevolgd twee dagen daar na door zyn Leger, 't geen zich by dat van den Maarschalk de Marsin voegde. Zy maakten te samen vyf en twintig duizend Man; en gelyk dat des Generaals van Thungen geen vyftien duizend sterk was, besloot de Maarschalk de Villars hem aan te tasten, en deed des anderendaags zyne Troupen tot aan de Linien van Kroon-Weissemburg avanceeren. Deze Linien wierden maar bewaard door drie of vier Bataillons, welke een geheel Leger niet konnende wederstaan, zich na eenige lossingen in het Campement van Lauterburg retireerden, laatende Kroon-Weissemburg ter bescheidenheid van den Vyand. De twee Maarschalken namen 'er hun quartier, en toogen den volgenden dag nochmaals op met de gedachte van den Generaal van Thungen te gaan overweldigen. Zy vonden hem geposteerd in een zeer voordeelige gelegenheid, hebbende de Lauter voor hem, aan zyne rechter hand naar de kant van Weissemburg goede Retrenchementen met kanon voorzien, aan de slinker hand den Ryn, en achter hem een Bosch. De Maarschalk de Villars wilde echter zyn voorneemen vervolgen. Hy wist, dat de Pruissische Volkeren ten getale van twaalf duizend man maar eenige uuren van daar waren, en vreesde met reden dat die twee Ligchaamen, zich te samen komende te voegen, hem moeite mogten maaken; weshalven hy zich van hunne afgescheidenheid wilde bedienen, en het een na het ander slaan. In dit oogmerk deed hy den Generaal van Thungen aantasten, maar met zo weinig gevolg, dat na-

(a) Zie pag. 38.

1705. August. drie verscheidene beproevingen, in de welke hy veel volks verloor, hy genoodzaakt was zich te Weissemburg te retireeren; besteedende wyders het overige der Maand met de Wallen van die Stad, en de Linien, die 'er de Keizerschen gemaakt hadden, te slechten. Midlerwyl liepen de wederzydsche Partyen alle dagen uit: doch daar gebeurde niets aanmerkelyks, als dat de Generaal van Thungen een Hussaarschen Capitein, die gevangen was genomen, en erkend wierd wegens dat hy eertydts uit het Keizerlyk Leger gedeserteerd was, hebbende doen ophangen, de Franschen in wederwraak een Duitschen Capitein, van het Ligchaam 't geen de Graaf van Mercy by Landau commandeerde, die den 25sten, gevangen wierd genomen, met de zelve straffe ter dood lieten brengen. De Graaf van Mercy hier af verwittigd zynde, stuurde terstond een Trompetter aan den Maarschalk de Villars, om 'er voldoening af te vorderen; laatende met eenen aan hem zeggen, dat, in geval van weigering, hy een Franschen Capitein, dien hy in zyne magt had, mede ter galge zou doen voeren: maar de Maarschalk de Villars ontschuldigde zich wegens de daad van zyn volk; betuigende, dat hy 'er gantsch geen deel aan had gehad; en verzekerende den Graave van Mercy, dat, indien hy het begeerde, hy hem de schuldigen gevleugeld en geboeid zou toestuuren: waar mede de genoemde Graaf zich vernoegende, bleef de zaak verder onaangeroerd.

Ondertusschen wierd het Keizerlyk Leger alle dagen sterker door d'aankomst der Troupen welke het moesten formeeren; 't geen den Maarschalk de Villars doende vreezen dat hy zelve aangetast mogt worden, oordeelde hy raadsaam in den aanvang dezer Maand achter de Linien van Hagenau te wyken, en Kroon-Weissemburg weder aan de Keizerschen over te laaten. Deze dingen deeden de gedaante der zaaken aan den Ryn geweldig veranderen; en men rekende, dat, wanneer het gantsche Leger der Geallieerden vergaderd zoude zyn, het acht en sestig Bataillons en honderd dartien Esquadrons, maakende te samen meer als vyftig duizend man, sterk zou weezen. Nu, gelyk de Vyanden, hoewel ze versterkt waren met het Ligchaam van den Marquis de Refuge en met dat van den Marquis de Conflans, niet in staat waren om een zo talryk Leger het hoofd te bieden, en dat, verre van versterking uit de Nederlanden te konnen verhoopen, zy met de Troupen, die zy aldaar hadden, niets anders konden doen

als

als de progressen des Hertogs van Marlboroug stutten, stond het te geloovеn, dat de Prins van Baden zich van een zo schoone gelegentheid zou willen bedienen, en niet in gebreke blyven van eenig gewigtig beleg t'onderneemen. Den Heer van Almelo, Extraordinaris Afgezant van haare Hoog-Mogenden, ging hem op het eind der voorgaande Maand te Swalbach vinden, om 'er met hem over te spreeken; en de genoemde Prins zich vervolgens terstond daar na te Ments vervoegd hebbende, wierden 'er Conferentien over gehouden tusschen den Keurvorst van dien naam en hem, daar zich mede by bevonden de General Gronsfeld, de Graaf van Wels, Afgezant des Keizers, en den Heer van Almelo, Afgezant der Staaten Generaal. Sedert wierden 'er noch andere gehouden te Radstad, alwaar zich de Generaal van Thungen en den Heer van Arneim, Generaal der Pruissische Volkeren, vervoegd hadden. Deze lagen noch te Rhynshausen, doch stonden gereed om te marcheeren werwaarts het noodzaakelyk mogt weezen, en zouden zich al by den Generaal van Thungen vervoegd gehad hebben eer de Franschen hem de bravade, daar hier voor af gesproken is, gemaakt hadden, indien zy, wanneer ze zich ten gemelden einde in beweeging meenden te begeeven, niet wederhouden waren geworden door een uitdrukkelyke order des Prinsen van Baden, behelzende dat zy in hunne legerplaats moesten blyven. 1705. Augusti.

KEULEN. Stoute onderneeming van een Fransche Party.

OMTRENT dezen tyd kwam 'er een aanmerkelyke zaak te Keulen voor te vallen. Des nachts tusschen den 29 en 30sten. July had een Fransche Party de stoutheid van een van des Stadts Bolwerken te beklimmen; kwetsende den Schildwacht doodelyk, stootende een Busschieter onder de voet, en vernagelende vyf of zes stukken Kanon: waar na zy weder aftoog met verlies van maar een eenigen Man, die erkend wierd voor eertydts in den dienst van Keulen geweest te zyn. Deze Party meende den brand gestoken te hebben in een Kruidmagazyn, gelyk ook in een Molen welke aan die kant stond: maar de Soldaaten van het Garnisoen kwamen tydts genoeg toeschieten om het te beletten.

PORTUGAAL. Troupen in de Ververschings-quartieren, enz.

HET Leger der Geallieerden den 24sten. Juny in de Vervarschings-quartieren getreeden zynde, vervoegden zich de Generaalspersoonen aanstondts te Lisbon. De Veldheer Fagel, die zich ter oorzaak van

eenige

1705. eenige onpasselykheid te Estremos had doen overbrengen, begaf zich
August. eenigen tyd daar na mede derwaarts, en wierd 'er van de twee Koningen en de Koninginne Regente ontfangen met een onthaal overeenkomende met zyne verdiensten, en met de glorie welke hy zich geduurende deze Veldtogt had verkreegen. Zyn' Portugeesche Majesteit voornaamentlyk bewees hem zeer groote eer: en niet vernoegd met aan hem betuigd te hebben ten uitersten wegens zyn verdrag voldaan te weezen, schreef hy 'er op de gunstigste wyze der wereld over aan haare Hoog-Mogenden; verzoekende aan de zelve de diensten, welke hy dit jaar aan de gemeene zaak had gedaan, in overweeging te willen neemen, en acht te geeven op de gelegentheden welke zich tot zyn voordeel zouden mogen aanbieden. De Baron Fagel had ook een byzonder gehoor by den Koning van Spanjen, en hebbende zich breedspraakelyk verklaard over de mesures welke men moest neemen om den oorlog aan de kant van Portugaal voort te zetten, wierden alle zyne gevoelens door de genoemde Majesteit goed gekeurd, met betuiging van een volkomen vertrouwen op zyne voorzichtigheid en zyn goed beleid Ondertusschen om d'expeditie, welke men, voor zo veel als men uit alle omstandigheden kon afmeeten, in Catalonien meende te waagen, met meerder gewigt door te dringen, begaf zyne Majesteit zelve zich den 24sten. July aan boord van den Engelschen Generaal Peterboroug, ten einde tegenwoordig te weezen by 't geen 'er verricht zou worden; waarom dan ettelyke Oorlogschepen op de Rivier van Lisbon waren gebleeven: zynde de Ridder Shovel al den 4den. met de rest der Vloot onder zeil gesteeken. De Troupen, welke aan land gezet stonden te worden, had men mede zo lang te Lisbon gehouden; moetende de Graaf van Peterboroug, die het gebied over de zelve voerde, daar eenige Engelsche Cavallery, van de geene welke in Portugaal gediend had, byvoegen. Met deze maakte de Krygsmagt, welke tot de gemelde krygstogt verordend was, veertien duizend Man zo te voet en te paard als Dragonders; daar men, wanneer de nood zulks kwam te vereischen, besslooten had noch eenige duizend Matroozen by te voegen en zynde daags daar aan (*den 25sten. July*) een ander Convoy van verscheidene Schepen uit Engeland op de Rivier van Lisbon gekomen, wierden aanstondts noch eenige noodwendigheden voor de groote Vloot daar uit overgenomen. Den 28sten. zakte men met twee-en twintig Oorlog- en sestig Transportscheepen met een

slap-

flappe Noordewind de Rivier af; geraakte den volgenden dag gelukkiglyk over de Baar; en zettede de ftreek naar de Straat, daar de Ridder Shovel order had om hen af te wachten. Zyn' Katholyke Majefteit was verzeld door den Graave van Cumar, Extraordinaris Afgezant des Konings van Portugaal, gelyk ook door den Heer Methwin, die de zelve qualiteit wegens de Koningin van Engeland bekleedde, welke order hadden om hem in alle gelegentheden met hunnen raad by te ftaan. Ziet hier nu een Lyft van deze Vloot, welkers verrichtingen zo zeer van d'eene kant verhoopt als van d'andere gevreefd wierden. 1705. Auguft.

Linie van Bataille der Gecombineerde Engelfche en Hollandfche Oorlogsvloot.

HOLLANDSCHE.

Schepen	*Officiers*	*Matr.*	*Kan.*
Rygersbergen.	Capt. Schryver.	400	72
Veere.	Okkerfee.	300	60
Elswout.	Heer van Sommelsdyk.	400	72
Unie.	Vice-Adm. B. v. Waffenaar.	500	92
Slot Muyden.	Jolle Jollefen.	400	72
Overyffel.	Bodaan.	220	52
Zierikzee.	Trefell.	350	64
Walcheren.	Noffen.	400	70
Emilia.	Beckman.	325	64
Deventer.	De Veer.	400	72
Vryheid.	Admiraal Allemonde.	550	94
Befchermer.	S. by Nagt de Jong.	500	92
Alkmaar.	Van der Goes.	400	72
Princes Amelia.	Van Leeuwen.	260	52
Zeven Steden.	Nieuftadt.	400	72
Vliffingen.	Coorde.	270	54
Rotterdam.	Waffenaar Hr. Starrenberg.	400	72
Zeven Provincien.	S. by N. van der Duffen.	500	92
Gelderland.	van Kopere.	325	60
Holland.	van Brakel.	400	72
20 Hollandfche Schepen.		7700	1422

1707.
Augusti.

Fregatten, Branders, Bombardeerschepen, &c.

De Beschutter 36. De Salmander, en de Berg Ætna, Branders. De Dwingeland en de Salmander, Bombardeerscheepen. De Burg en Walvischvangst, Hospitaal-Schepen.

ENGELSCHE.

Schepen.	*Officiers.*	*Matr.*	*Kan.*
Jarmout.	Capt. Hiks.	440	70
Hamptoncourt.	Wager.	440	70
Prins George.	Vice-Admiraal Leake.	680	96
Shrewsbury.	Crow.	520	80
Leopard.	Mony Benny.	280	50
Bedford.	Acton.	440	70

Fregatten, Branders, Bombardeerschepen &c.

Swallispingte 30. Vultun, Brander. Carcas, Bombard. Jeffreys, Hospitaal.

Barfleur.	Withaker.	680	90
Britannia.	Admiraals Peterboroug en Shovel.	780	100
Namur.	Myngs.	680	96
Oxford.	Orford.	440	70
Pembroke.	William Jamper.	365	60
Lenox.	Thomas Nardy.	440	70
Kent.	Londes.	440	70
Antelope.	Cavendisch.	280	80
Assurance.	Handkok.	365	64
Swallow.	Handoch.	280	50
Essex.	Hubband.	440	70

Gartland. 40 Pokbak, 40. Fowig. 32. Charles Galey 32. Fanton. 32. Swiftsloop 16. Isabella Jagt. Vulcaan en Fenix, Branders. Furnate en Comete, Bombardeerscheepen. Princes Anne en Matthews, Hospitaal-Scheepen.

Berwik

1705. Augusti.

Schepen.	Officiers.	Matr.	Kan.
Berwik.	Lyel.	440	70
Canterbury.	Walton.	365	60
Renclach.	de la Vál.	520	80
Egale.	Lord Hamilton.	440	70
Association.	S. by Nagt Dilks.	680	96
Cambridge.	Litleton.	500	80
Panthar.	Smith.	280	40
Revenge.	Elois.	440	70
Grafton.	Hean.	440	70
New-Castle.	Culler.	280	50

* Flambro 30. Hunter, Brander. Basilisk, Bomb.

Warspicht.	Strikland.	460	70
Nottingham.	Culliford.	365	64
Rupert.	Fogg.	365	64
Burford.	Wylde.	440	70
Glochester.	Meads.	365	60
Corbay.	Fairfax.	500	80
33 Schepen.		14860	2330

Larke 40. Griffing en Langlung, Branders. Stark, Bombard. Smyrne-Factor.

Roy. Souverain.	Vice Adm. Fairborne.	780	100
Devonshire.	Lord Dunsley.	520	80
Tyger.	Fosberby.	280	50
Edger.	Redman.	440	70
Expedition.	Coale.	440	70
5 Schepen.		2460	370

Actum in 's Landts Schip de Vryheid, *ten Anker op de Rivier van Lissabon, den* 28sten. *Juny*, 1705.

Getekend,

P. van ALLEMONDE.

In alles 58 Oorlogschepen van Linie; 32 Fregatten, Branders, Bombardeer-Hospitaal-, en Voorraad-Schepen; 25020 Matroozen; 4122 Stukken Kanon, buiten de Transport-Schepen.

1705. Augusti. Dood des Admirants van Castilien. Weinige dagen voor het vertrek zyner Katholyke Majesteit was tot groote droefheid van alle welmeenenden te Portalegre komen te overlyden de grootste Voorstander der belangen van Koning Karel, Don Juan Thomas Henriques de Cabrera, Admirant van Castilien. Zyn ligchaam, aanstondts gebalsemd, wierd te Bellem in de Kloosterkerk in de Koninglyke Grafstede met groote staatsie bygezet; en na opening van zyn Testament bevonden, dat hy den genoemden Koning tot erfgenaam van alle zyne goederen, welke een ongemeenen rykdom bedroegen, had aangesteld, behalven van een zeer kostelyk en uitneemend konstig zilver Servies, 't geen hy by legaat aan den Graave de la Carsanna, tot een gedenkteken van hunne onverbreekelyke vriendschap, gemaakt had.

SCHOTLAND. Parlement vergaderd. HET Parlement van dit Koningryk op den 14den. July tot Edenburg vergaderd zynde, begaf den Hertog van Argyle, Lord Hooge Commissaris van haare Majesteit, zich in zyn Plechtgewaad derwaarts, en, hebbende de twee Huizen voor hem doen verschynen, liet den zelven den volgenden Brief voorleezen.

ANNA REGINA.

Mylords en Edellieden,

WY hebben sedert onze komst tot de Kroon nergens grooter zorg voor gedraagen als om de vrede van ons oude Koningryk Schotland te bewaaren, en des zelfs waare belang en voordeel voort te zetten, en voornaamentlyk uwe tegenwoordige vaststelling zo wel te verzekeren, dat Gylieden, en de geenen die na U zullen komen, de vruchten daar af moogt plukken.

Gylieden zyt tegenwoordig vergaderd in het Parlement, en buiten twyfel met een volkomene kennis van alle uwe omstandigheden, welke Wy wenschen van uwe kant zo wel ondersteund te zien, als Wy wenschen te zien vervullen 't geen Wy zo oprechtelyk begeeren.

Wy recommandeerden Ulieden in uwe laatste Zittinge zeer uitdrukkelyk de Successie in ons oude Koningryk in de Protestantsche Linie vast te stellen: en gelyk 'er sedert verscheidene dingen voorgevallen zyn, welke de groote ongelegentheden, die de gestadige opschorting van deze zaak veroorzaakt, aanwyzen, konnen Wy niet nalaaten de recommandatie der gemelde vast-

stelling

stelling zeer ernstiglyk te vernieuwen ; zynde overtuigd van de dringende noodzaakelykheid om zulks te doen , zo tot de behoudenis van den Protestantschen Godtsdienst , als tot de gerustheid en zekerheid van alle onze Staaten , gelyk ook om de desseinen en onderneemingen van onze Vyanden te verydelen. En om alle de tegenwerpingen , welke men tegens deze vaststelling zou konnen maaken , en die ingeboezemd zouden konnen worden door oogmerken of vreeze der ongelegentheden welke hier namaals daar uit aan ons Koningryk zouden konnen wedervaaren, voor te komen , zullen Wy gereed zyn om de Koninglyke toestemminge te geeven aan de clausulen en restrictien die men zal bevinden in zodanig een geval noodzaakelyk en redelyk te weezen : weshalven Wy, als een werk van d'uiterste noodzaakelykheid tot alle de gemelde einden , de zorg aan Ulieden laaten om voor alle andere dingen aan de vaststelling der Successie t'arbeiden. 1705. Aug ust

Wy zyn zeer wel verzekerd, en Wy twyfelen niet of Gylieden zyt het mede, dat alle onze Onderzaaten een groot voordeel zouden genieten uit een eenigheid van Schotland en Engeland ; en dat 'er niets is 't geen meer zou bybrengen tot het vereffenen der geschillen en het beslechten en uitdooven van de verbitterdheden welke ongelukkiglyk door de Vyanden der twee Natien ontstaan en voortgekweekt zyn , dan zich te bevlytigen tot alles 't geen tot het te weeg brengen van deze eenigheid zal konnen strekken. Wy recommandeeren Ulieden dan zeer instantelyk een Acte te passeeren tot een Commissie , ten einde een Tractaat tusschen de twee Koningryken op te rechten , gelyk ons Parlement van Engeland heeft gedaan , om te vervullen 't geen zo zeer te wenschen is ; 't welk men oordeelen zal voor Ons eerlyk , en voor de twee Koningryken altoos nut en voordeelig te zullen weezen ; waar in Wy Ulieden van gantscher herte zullen bystaan

De Subsidien, toegestaan door het Parlement, tot het onderhoud der Troupen, Vestingen , Plaatsen , en Fregatten zyn besteed : en dewyl het noodzaakelyk is voort te vaaren met de zelve te handhaaven , gelyk ook de Magazynen met wapenen en munitien te voorzien, tot de vrede en de zekerheid des Koningryks voornaamentlyk in dezen tyd van Oorlog, twyfelen Wy niet of Gylieden zult de Subsidien geeven die men van nooden heeft, en op de gemakkelykste en krachtigste wyze.

Wy hebben den Hertog van Argyle genoemd om onze Commissaris te weezen, en onze Persoon geduurende deze zitting van het Parlement te verbeelden , als een Heer wiens bekwaamheid en yver tot onzen dienst, en tot het best en nut des Koningryks, Ons genoegsaam bekend zyn. Ook verhoopen wy, dat hy Ulieden zal weezen.

Wy hebben Hem volmagt gegeven om onze standvastige resolutie, neopende het handhaaven van het Gouvernement zo in de Kerk als in den Staat , op de zelve wyze als het door de Wetten is gevestigd , te verklaaren , gelyk ook te bewilligen in de nieuwe Wetten welke men daar toe noodzaakelyk zal oordeelen.

Wy hebben Hem ook gevolmagtigd om de Koninglyke bewilliging te geeven tot de Wetten welke nut zullen weezen om de Godvruchtigheid te vermeerderen

1705. Augus. ren en de Godloosheid te dempen, om den Koophandel en Manufactuuren te doen aankweeken en bloeijen, om de Rechten en Goederen der Particulieren te meer te verzekeren en de Justitie te gemakkelyker en spoediger te doen bestieren, en in 't algemeen om alles te doen 't geen tot het best en voordeel van dit Koningryk oorbaar gevonden zal worden: en Wy zullen altyd gereed zyn om van goeder herte tot alle die dingen, mitsgaders tot alles 't welk tot het geluk en de voldoening van ons Volk zal konnen contribueeren, mede te helpen: beveelende Ulieden wyders in de Godlyke bescherminge.

Gegeeven in ons Hof op het Kasteel van Windsor, den 29sten. der Maand Juny van het Jaar 1705 en van onze Regeering het vierde.

Den Hertog van Argyle en de Groot-Kancelier deeden vervolgens ieder mede een Aanspraak aan het Parlement. Die van den Kancelier is te laag om hier plaats te vinden: maar die des Hertogs van Argyle, welke wy den Leezer gaan mededeelen, was vervangen in de volgende termen.

MYLORDS en EDELLIEDEN,

HAARE Majesteit heeft in haaren beleefden Brief zo veele tederheid en genegentheid voor deze Natie uitgedrukt, met Ulieden te verzekeren dat Zy het Gouvernement wil handhaaven op de zelve wyze als het door de Wetten is gevestigd, zo in de Kerk als in den Staat, en met Ulieden te zeggen dat Zy volmagt aan my heeft gegeeven om Actens te passeeren welke voordeelig voor de Natie konnen weezen, dat ik zou konnen swygen, indien men aan de gewoonte niet en moest voldoen.

Haare Majesteit heeft de tegenwoordige omstandigheden van dit Koningryk in consideratie genomen, en door het groot belang, 't geen Zy neemt in des zelfs welweezen en geluk, de goedheid gehad van twee expedienten aan Ulieden te recommandeeren, om den ondergang, daar wy al te klaarblykelyk mee gedreigd worden, voor te komen: Eerstelyk, dat Gy de Successie in de Protestantsche Linie vast stelt; als zynde een volkomentlyke noodzaakelykheid om onze vrede te verzekeren; die verbitterdheden, welke onder ons met groote konstenaryen en al te veel gevolg gekweekt zyn, te verkoelen; en de desseinen onzer Vyanden t'eenemaal te verbreeken: Ten anderen, een Tractaat met Engeland in te gaan; waar toe Gyliedeu zelve zo veele genegentheid hebt betuigd, dat men niet en kan gelooven dat 'er eenige tegenstelling tegen gevonden zal worden.

Het klein gedeelte der Fondsen, 't geen in uwe laatste Vergadering tot het Leger wierd verordend, is tegenwoordig ten einde geloopen. Ik beeld my in, dat een iegelyk weet, hoe nut onze Fregatten tot onzen Koophandel zyn geweest.

weeſt. Men moet Uliedcn ook verwittigen, dat onze Veſtingen vervallen, en dat 'er niets in onze Magazynen is; weshalven ik niet en twyfel of uwe wysheid zal Ulieden aandryven tot de noodzaakelyke Subſidien, om in deze noodwendigheden te voorzien, te bezorgen. 1709. Augusti.

Mylords en Edellieden,

IK gevoel zeer wel de ſwaarigheden, welke gehegt zyn aan de Poſt daar ik my in bevind, en hoe weinig ik 'er toe bekwaam ben door myn gebrek van ervarenheid in de zaaken: maar ik zal het zelve trachten te vervullen door mynen yver en myne ſtandvaſtigheid in den dienſt van haare Majeſteit; en door de groote inzichten die ik zal hebben voor alles 't geen tot het welweezen van myn Land zal konnen ſtrekken.

Daar geſchiedde niets meer in deze Zitting: maar den 16den. wierden drie Propoſitien in de Vergadering gedaan: d'Eerſte door den Marquis van Annandale, Secretaris van Staat, *Dat het Parlement moeſt examineeren, welke bepaalingen en conditien noodzaakelyk geoordeeld zouden worden voor den eerſten Succeſſeur van de Kroon in de Proteſtantſche Linie*: De Twede door den Graaf-Maarſchalk, *Dat het Huis voor alle andere zaaken moeſt arbeiden aan een Reglement van den Koophandel en de Munt dezes Koningryks; 't geen men tot het voordeel der Natie noodzaakelyk zou oordeelen*: Het derde door den Graave van Marr, *Dat het Huis zich alvoorens moeſt bevlytigen tot het ondervorſchen van den ſtaat der Natie ten opzichte van Engeland, en op wat manier men met het zelve in een Tractaat moeſt treeden.* Dewyl nu deze laatſte Propoſitie maar door weinige Leden onderſteund wierd, vond de genoemde Graaf raadſaam de zelve tot op een andermaal uit te ſtellen: en het Huis vervolgens over de twee eerſte Propoſitien in geſprek getreeden zynde, debatteerde men of men zou voortgaan tot het examen van den Koophandel en de Munt, of wel tot de zaak der Succeſſie; waar op na een getwiſt van zes uuren de Nieuwe Party, beſtaande uit de geenen welke uit de beſtiering der zaaken waren getreeden, zich gevoegd hebbende by d'anderen die in hunne plaats waren geſteld, wierd met meerderheid van honderd ſtemmen beſlooten, eerſtelyk aan het Reglement van den Koophandel en de Munt t'arbeiden, ter oorzaak van de dringende noodzaakelykheid daar de Natie zich ten dien opzichte in bevond. Vervolgens ſloeg men voor, of de Munt en het Regle-

ment

1705. Augustus. ment van den Koophandel in consideratie genomen zouden worden met buitensluiting van alle andere zaaken tot dat deze afgehandeld ware, of dat men ter zelve tyd het examen der andere zaaken zou toelaaten: maar de Nieuwe Party zich nochmaals by d'andere gevoegd hebbende, haalde het eerste advys het over met verscheidene stemmen; en het Parlement adjourneerde zich tot den 21sten.

Dien dag las men een Propositie om het Geld in meerder overvloed door het Koningryk te doen omgaan, welke op de Tafel wierd gelegt. Hier na wierden drie ontwerpen van Actens geleezen: Het eerste, *om het inkomen en verkoopen van de Neteldoeken en Katoenen, welke niet door Schepen van d'Oost-Indische Compagnie medegebragt waren, te verbieden*: Het twede, *om het inkomen en verkoopen van het Iersche Koorn te verbieden*: En het darde, *om ook te verbieden het inkomen en verkoopen van de buitenlandsche Kaas en Boter.*

Den 23sten. las men mede een Bil om het inkomen en gebruiken der buitenlandsche Manufactuuren van Hennip, uitgezondert Touwwerk, te beletten: en den 24sten. ging deze Bil door met die wegens het inkomen van buitenlandsche Kaas en Boter te verbieden.

Den 28sten. wierd de zaak van de Successie tot de Kroon op 't tapyt gebragt; en na een lange raadtpleeging, en groot getwist, nam men eindelyk deze twee resolutien: d'Eerste, *Dat dit Parlement geenen Successeur tot de Kroon van Schotland zou noemen voor dat men een Tractaat met Engeland hadde gemaakt ter zaake van den Koophandel, en verscheidene andere belangen tusschen de Schotsche en d'Engelsche Natie*: En de twede, *Dat dit Parlement zodanige bepaalingen en conditien van de Regeering zou maaken, om de gesteldheid der zaaken te recht te brengen, dat de zelve de vryheid, den Godtsdienst, en d'onafhangendheid van dit Koningryk konden verzekeren, eer men tot het benoemen van een Successeur trade.*

Den 31sten. wierden d'ontwerpen van negen byzondere Bils aan het Parlement voorgesteld: het eerste, door den Graave van Mart, noopende een handeling met Engeland: het twede, wegens een Brief tot antwoord op den Brief der Koningin aan het Parlement, opgesteld door den Marquis van Tweedale: het darde, mede wegens een handeling met Engeland, opgesteld door den Marquis van Lothian: het vierde, om haare Majesteit t'ontneemen de verkiezing van Ministers van Staat van d'Exchequer, opgesteld door den Graave van Rothes: het vyfde en zesde, aan-

aangaande de Haringvisschery: het zevende, wegens het vernietigen van belastingen op inkomende Brandewynen en alle gedistileerde Wateren: het achtste, noopende het uitvoeren van Wol en Vruchten: en het negende, wegens dat, hoewel 'er geresolveerd was voor eerst geen Successeur te benoemen, zulks echter zoude geschieden zo haast als Engeland in handeling ware getreeden: Doch dit wierd door den Hertog van Hamilton, en anderen, met kracht wedersproken, te meer dewyl men reeds beslooten had zich in geene handeling met Engeland in te laaten voor dat d'Actens, in de laatste Zitting ten opzichte van Schotland gepasseerd, vernietigd zouden weezen. 1705. Augus.

Den 6den. der Maand Augustus wierden drie ontwerpen van Resolutien aan het Parlement voorgedraagen: als I. dat men een Commercie-Raad zou aanstellen. II. tot behoudenis van de Jagt: en III. dat alle Mynen van Zilver en Goud, welke namaals ontdekt mogten komen te worden, niet aan den Souverain, maar aan d'Eigenaars van het Land, waar in de zelve ontdekt wierden, zouden toebehooren.

Den 8sten. deed Mylord Belhaven een Aanspraak, om alle de Leden tot onderlinge eendragt aan te maanen; maakende vervolgens met eenen gewag van de voorgeslagen unie met Engeland. Deze Aanspraak wierd zeer goed gekeurd, en door het Parlement geordonneerd dat hy 'er over bedankt zou worden. De Heer Fletcher proponeerde vervolgens, de successie tot de Kroon op den Koning van Pruissen vast te stellen, indien het Parlement van Engeland de Wetten, gemaakt tegens de Schotten, niet herriep, en de Schotten met beleefde en eerlyke middelen noodigde tot de zelve op de Princes Sophia, Keurvorstin van Hanover, vast te stellen. Hier na proponeerde ook de Lord Salton, wegens de gemelde unie in handeling met Engeland te treeden; en den Hertog van Hamilton, alvoorens t'arbeiden aan de limitatie of bepaaling: en wierd na verscheidene debatten daar over besloo-ten noch wegens d'eene noch wegens d'andere van die zaaken te handelen, dan na dat men alvoorens den Koophandel en de Munt der Natie gereguleerd hadde.

Den 13den. wierd in het Huis omgevraagd, of men, om te treeden tot de bepaalingen, een ontwerp zou leezen van een Acte welke opgesteld was om de manier van d'Officieren van Staat te verkiezen, in geval de Koningin zonder kinderen kwam te sterven, te reguleeren:

1705. Augusti. kwam men over een, dat men het zelve voor d'eerste maal zou leezen; 't geen aanstondts ter uitvoering wierd gesteld. Vervolgens presenteerde men een Resolutie, behelzende dat, eer men met Engeland in handeling kwame te treeden, het Parlement de laatste hand zou leggen aan alle d'Actens welke noodzaakelyk waren om den Koophandel te reguleeren, en vervolgens aan de geenen welke de bepalingen, en de gesteldheid van den Staat, betreffen. Na een lange raadpleeging hier over debatteerde men, of men in de Votes zou stellen, dat het Parlement over een was gekomen, dat het voor alle andere zaaken in haare vier eerste zittingen zou examineeren d'Actens noopende den Koophandel, en in de vier volgende die welke de verbeteringen van de gesteldheid des Koningryks, mitsgaders de bepalingen noopende den Succesfeur tot de Kroon, betreffen. Vervolgens wierd op het tapyt gebragt, of men de gemelde Resolutien zou goed keuren, of dat de propositien maar geregistreerd zouden worden; en de meerderheid der stemmen was voor de registreering.

Den 21sten. ordonneerde het Parlement, dat den Heer James Anderson bedankt zou worden wegens een Boek in 't licht gebragt te hebben handelende van d'onafhangendheid der Schotsche Natie, en dat men een vergelding van vier honderd ponden sterlings aan hem zou geeven; als mede, dat Mr James Hodges een gelyke gift voor een Tractaat van de zelve stoffe zou genieten: maar dat twee andere Boeken (het een geheeten *Dominium directum, en souverainiteit der Kroon van Engeland*; en het ander, *de Schotsche Patriot ontdekt*) door Beuls handen verbrand zouden worden. Thans passeerde ook d'Acte wegens d'oprechting van een Commercie-Raad, welke bestaan moest uit zeven Leden van ieder der drie Staaten, te weeten den Adel, de Baronnen, en den derden Staat: en wierd geordonneerd, dat zeven dezer een-en-twintig Commissarissen een compleet getal zouden konnen uitmaaken, om te raadpleegen over de zaaken betreffende den Koophandel, zonder onderscheid van persoonen. d'Ontfangers en andere Bedienden van haarer Majesteits Inkomsten waren voor altyd uit dezen Raad geslooten, en konden 'er geene plaats bekleeden.

1705. Augusti.

DEN 25sten. July vervoegde de Colonel Durel, Aide de Camp Generaal des Hertogs van Marlboroug, zich te Windsor, met d'aangenaame tyding dat zyn' Excellentie de vyandlyke Linien in Braband had overweldigd, en den optogt vervolgde om grooter progressen te doen. De Koningin kwam uit de Kerk wanneer de genoemde Overste de eer had van haar deze goede maar aan te kondigen. Straks keerde haare Majesteit met ongemeene vreugde weder derwaarts, om 'er God zo aanstondts over te doen danken; gelyk 'er dan ook naderhand een Dankdag door het geheele Koningryk over gehouden wierd, en een geschenk van duizend Guinées door de gemelde Vorstin aan den Brenger gegeeven, mitsgaders een ander van een Diamantring ter waarde van drie honderd ryksdaalders door de Hertogin van Marlboroug: waar na de Colonel Durel weder naar Braband keerde.

ENGELAND. Tyding wegens het forceeren van de Linien in Braband overgebragt.

Eindelyk: men heeft in de verhandeling van de zaaken der voorgaande Maand vergeeten te zeggen, dat Dr. Titus Oates, zo berucht wegens d'ontdekking van het Complot van Koning Jacobus, des nachts tusschen den 23 en 24sten. July was komen t'overlyden.

Dood van Titus Oates.

DE Keurvorst van Beyeren kon geen beter zyde kiezen in zyn (a) ongeluk, dan zich in het Campement van Bethlehem retireeren; gelyk hy deed, ad Ouzen vonden de Dyle, daar ze terstond na het overweldigen van de Linien op aantrokken, om hunne progressen verder voort te zetten, wyder en hooger, als zy mogelyk geloofd hadden; 't geen hen een tyd lang tegen hield. Den 21sten. avanceerden eenige Partyen der Vyanden tot aan den oever van die Rivier, 't zy om te recognosceeren, of om 'er zich te verschanssen: maar niet zo haast (a) waren men het gewaar geworden, of men detacheerde twee Bataillons, ondersteund door het Piquet, om 'er op in te branden. Het vuur was van wederzyde zeer groot, hoewel zonder de Rivier te passeeren, en duurde omtrent twee uuren; waar na de Vyanden aftoogen. Die van Leuven, welke ondertusschen dapper met hun kanon hadden gespeeld, voeren ook des anderendaags daar mede voort: maar ziende, dat ze den onzen weinige of geene schade toebragten, ter oorzaak der verre afgelegenheid, voordeelden zy raadsaam hun kruid te spaaren. On-

SPAANSCHE NEDERLANDEN. Vervolg der wederzydsche Krygsverrichtingen.

(a) Zie pag. 82.

dees

1705. Augustus. kwam men over een, dat men het zelve voor d'eerste maal zou leezen; 't geen aanstondts ter uitvoering wierd gesteld. Vervolgens presenteerde men een Resolutie, behelzende dat, eer men met Engeland in handeling kwame te treeden; het Parlement de laatste hand zou leggen aan alle d'Acten welke noodzaakelyk waren om den Koophandel te reguleeren, en vervolgens aan de geenen welke de bepalingen, en de gesteldheid van den Staat, betreften. Na een lange raadpleeging hier over debatteerde men, of men in de Votes zou stellen, dat het Parlement over een was gekomen, dat het voor alle andere zaaken in haare vier eerste zittingen zou examineeren d'Acten noopende den Koophandel, en in de vier volgende die welke de verbeteringen van de gesteldheid des Koningryks, mitsgaders de bepalingen noopende den Successeur tot de Kroon, betreften. Vervolgens wierd op het tapyt gebragt, of men de gemelde Resolutien zou goed keuren, of dat de propositien maar geregistreerd zouden worden; en de meerderheid der stemmen was voor de registreering.

Den 21sten. ordonneerde het Parlement, dat den Heer James Anderson bedankt zou worden wegens een Boek in 't licht gebragt te hebben handelende van d'onafhangendheid der Schotsche Natie, en dat men een vergelding van vier honderd ponden sterlings aan hem zou geeven; als mede, dat Mr. James Hedges een gelyke gift voor een Tractaat van de zelve stoffe zou genieten: maar dat twee andere Boeken (het een geheeten *Dominium directum, en souvereiniteit der Kroon van Engeland*; en het ander, *de Schotsche Patriot ontmaskert*) door Beuls handen verbrand zouden worden. Thans passeerde ook d'Act wegens d'oprechting van een Commercie-Raad, welke bestaan moest uit zeven Leden van ieder der drie Staaten, te weeten den Adel, de Baronnen, en den darden Staat: en wierd geordonneerd, dat zeven dezer een-en-twintig Commissarissen een compleet getal zouden konnen uitmaaken, om te raadpleegen over de zaaken betreffende den Koophandel, zonder onderscheid van persoonen. d'Ontfangers en andere Bedienden van haarer Majesteits Inkomsten waren voor altyd uit dezen Raad geslooten, en konden 'er geene plaats bekleeden.

DEN

1705. Augustus.

ENGELAND. Tyding wegens het forceeren van de Linien in Braband overgebragt.

DEN 25sten. July vervoegde de Colonel Durel, Aide de Camp Generaal des Hertogs van Marlboroug, zich te Windsor, met d'aangenaame tyding dat zyn' Excellentie de vyandlyke Linien in Braband had overweldigd, en den optogt vervolgde om grooter progressen te doen. De Koningin kwam uit de Kerk wanneer de genoemde Overste, de eer had van haar deze goede maar aan te kondigen. Straks keerde Haare Majesteit met ongemeene vreugde weder derwaarts, om 'er God zo aanstonds over te doen danken; gelyk 'er dan ook naderhand een Dankdag door het geheele Koningryk over gehouden wierd, en een geschenk van duizend Guinées door de gemelde Vorstin aan den Brenger gegeeven, mitsgaders een ander van een Diamantring ter waarde van drie honderd ryksdaalders door de Hertogin van Marlboroug: waar na de Colonel Durel weder naar Braband keerde.

Dood van Titus Oates.

Eindelyk: men heeft in de verhandeling van de zaaken der voorgaande Maand vergeeten te zeggen, dat Dr. Titus Oates, zo berucht wegens d'ontdekking van het Complot van Koning Jacobus, des nachts tusschen den 23 en 24sten. July was komen t'overlyden.

SPAANSCHE NEDERLANDEN. Vervolg der wederzydsche Krygsverrichtingen.

DE Keurvorst van Beyeren kon geen beter zyde kiezen in zyn (a) ongeluk, dan zich in het Campement van Bethlehem retireeren; gelyk hy deed, na d'Onzen vonden de Dyle, daar ze terstond na het overweldigen van de Linien op aantrokken, om hunne progressen verder voort te zetten, wyder en hooger, als zy mogelyk geloofd hadden; 't geen hen een tyd lang tegen hield. Den 21sten. avanceerden eenige Partyen der Vyanden tot aan den oever van die Rivier, 't zy om te recognosceeren, of om 'er zich te verschanssen: maar niet zo haast was men het gewaar geworden, of men detacheerde twee Batailjons, ondersteund door het Piquet, om 'er op in te branden. Het vuur was van wederzyde zeer groot, hoewel zonder de Rivier te passeeren, en duurde omtrent twee uuren; waar na de Vyanden aftoogen. Die van Leuven, welke ondertusschen dapper met hun kanon hadden gespeeld, vuurden ook des anderendaags daar mede voort: maar ziende, dat ze den onzen weinige of geene schade toebragten, ter oorzaak der verre afgelegenheid, oordeelden zy raadzaam hun kruid te spaaren. On-

(a) Zie pag. 82.

ders

1705. Augusti. dertusschen verlieten de Vyanden de Steden Diest Aarschot, en Sichem, daar men goede Provisien vond, en terstond eenige Compagnien in gelegt wierden.

Den 27sten. ontfing men van Luik een Convoy van twee duizend Wagens gelaaden met Brood en Krygsmunitien: en gelyk men deze dingen maar verwachtte om den overtogt van de Dyle te beproeven, begon men 'er terstond de bereidselen toe te vervaardigen. Den 29sten., 's morgens, wierd daar over een groote Krygsraad gehouden, en des namiddags ten vyf uuren een Corps van achtien Bataillons en twintig Esquadrons van het Hollandsche Leger onder den Graave van Oxenstiern en den Lieut-Generaal Heukelum gedetacheerd om met de Pontons en eenige Artillery naar de Rivier te trekken. Het gantsche genoemde Leger volgde des avondts ten elf uuren; en 's morgens ten drie uuren, wanneer d'Arbeiders de Pontons in de Rivier hadden gesmeeten, toog een gedeelte van het Detachement te Neder-Yssche ter slinker en by Corbaix ter rechter hand over de zelve, en ging post vatten aan d'andere zyde; hebbende de vyandlyke Krygsbenden, die zich daar tegen wilden stellen, gedwongen te retireeren. De rest volgde, en stond mede gereed om onder de begunstiging van dartig stukken kanon, welke door hun verschrikkelyk vuur de vyandlyke Wachten genoodzaakt hadden af te wyken, over te trekken. 't Scheen nu een gedaane zaak te weezen, daar gantsch geen swaarigheid meer in stak: maar het stond zo klaar niet aan de zyde daar het Engelsche Leger de Rivier moest passeeren. De Vyanden, verwittigd van het dessein door eenigen Deserteur of Verraader, waren geduurende de nacht metter haast derwaarts toegeschooten; zulks dat, wanneer de gemelde Krygsmagt op den oever der Rivier gekomen was, zy die der Vyanden aan d'andere zyde in slagorder gerangeerd vond. Men moest derhalven het dessein staaken, en andere mesures neemen: weshalven men aan den Lieut-Generaal Heukelum, die met de gezeide Troupen (bestaande in twee Bataillons met vyf honderd Granadiers en een gelyk getal van Fuseliers welke te Neder-Yssche, en vyf honderd Granadiers die te Corbaix over getoogen waren) aan d'andere zyde stond, liet zeggen, dat zy af zou trekken; 't geen hy met zo veel order en voorzichtigheid deed, dat zy niet eene Ponton noch niet eenen stuk Kanon verloor. Deze gantsche onderneeming, hoewel ze vruchteloos kwam uit te vallen, kostte den Geallieerden

niet

niet meer als omtrent vyftig Man zo dood als gekwetst, waar onder zich drie gekwetste Officieren bevonden. 1709. Augus.

Den 1sten. der Maand Augustus ging den Hertog van Marlboroug de vyandlyke Linien tusschen Hylissem en Wassege bezichtigen, en gaf order om het Landvolk tegen den 7den. op te ontbieden, en de Linie daar omtrent te slechten; 't welk ter bestemde tyd eenige duizend passen ver volbragt wierd.

Ondertusschen was de Lieut Generaal Hompesch nu voor de twede maal uit den Haag weder in het Leger gekomen: waar op onder de Heeren Generaalspersoonen en de Gedeputeerden te Velde verscheidene Conferentien gehouden zynde, wierd besloten iets van gewigt t'onderneemen, en ten dien einde op den 14den., 's morgens, uitdeeling van brood voor vyf dagen gedaan; mitsgaders ter zelve tyd een getal van twee honderd Arbeiders gecommandeerd om de wegen te effenen en gebruikbaar te maaken; de Zieken en Gekwetsten naar Thienen gezonden; alle de Commandementen en Buitenposten 's avonds ten tien uuren ingetrokken, enz. 's Nachts ten twaalf uuren vergaderden de Quartiermeesters en Fouriers om met d'Avantgarde, bestaande uit eenige Esquadrons Cavallery, voor uit te marcheeren, en het Campement af te steeken; 't geen zy den 15den., 's morgens ten drie uuren, gezamentlyk deeden. Thans wierd de Generale geslagen, ten half vier de Vergadering, en ten vier uuren de Marsch; waar op het Leger onder den Heer van Ouwerkerk eerst, en vervolgens dat onder den Hertog van Marlboroug links af begon te marcheeren, trekkende in vyf kolommen, (te weeten twee Cavallery, twee Infantery, en een Artillery en Bagagie) tot aan Corbaix, alwaar het Hoofdquartier des Hertogs van Marlboroug was, en daar de beide Legers zich nedersloegen. Ondertusschen wierd door Deserteurs bericht, dat de Fransche Armee noch in haar Campement by Leuven, en een gedeelte by Neder-Yssche lag, zonder zich over den optogt der Geallieerden te beweegen.

Den 16den. bevonden zich de Quartiermeesters en Fouriers, benevens de twee honderd Arbeiders om de wegen te verhelpen, voor het Regiment van S. Pol, op de linker Vleugel der eerste Linie. 's Morgens ten vier uuren begonden de beide Legers weder links af te marcheeren, voorby Mont St. Hubert, over een Brug welke ter rechter hand van het Kasteel Court St. Etienne over een Arm van de Ri-

1705. Augusti. vier de Dyle legt, tot aan Genappe, door het Hoofdquartier van de beide Legers was, en waar omtrent zy zich neder floegen. 's Avonds wierden gecommandeerd de Lieut. Generaal Scholts en de Brigadiers Elst en Webbe met veertien Bataillons Infantery; en uit het Leger des Heeren van Ouwerkerk, de Generaal Majoor Murray en de Brigadier Zitten met zes Bataillons; gelyk ook noch uit de beide Legers twintig Esquadrons Cavallery: maakende het geheele Detachement aldus te samen twintig Bataillons en twintig Esquadrons. Het wierd gecommandeerd door den Generaal Churchil, den Lieut. Generaal Bulau, den Graave van Athlone, en den Heer Murray, en moest alle oogenblik marschvaardig weezen, en midlerwyl verblyf houden in het midden der twee Legers aan 't hoofd van het Campement. Ondertusschen kreeg men bericht in door Deserteurs, dat het Fransche Leger van Leuven opgebroken was, en zich met de rechter Vleugel aan het Bosch van Sonien by het Dorp Over-Ysche, en met de linker by Neder-Ysche gepostéerd had, hebbende de Rivier de Ysche voor zich. 's Avondts maakte men Linien van communicatie, daar twintig Man in 't front door konden marcheeren.

Den 17den. kwamen de Quartiermeesters ten drie uuren weder voor het Regiment van S. Pol te samen, gelyk ook twee honderd Pionniers om de wegen effen te maaken. Ten vyf uuren toogen de beide Legers op, en marcheerden naar de kant van Placenoot, en van daar naar Gomons en Obais, alwaar zy zich neder floegen op eene linie, zulks dat de rechter Vleugel tot Hulpen en de linker tot Braine Allend kwam te staan, zynde het Hoofdquartier te Frichermont. 's Avonds kreeg men kondschap, dat de Vyanden in beweeging waren, en Bruggen over de Rivier de Ysche geslagen hadden; weshalven den Hertog van Marlboroug aanstondts op ging zitten: doch hebbende het onwaar bevonden, kwam hy omtrent ten tien uuren weder in het Hoofdquartier.

Den 18den., 's morgens ten drie uuren, begonden de beide Legers te marcheeren, passeerende d'eerste Linie door een zeer arge defilé, aan geene zyde van Hulpen, over een Brug die over de Rivier de Hulpe legt, daar na door een Bosch tot op de vlaktens tegen over Over-Ysschen. De twede Linie passeerde ter rechter hand van d'eerste tot op de zelve vlaktens, wordende gevolgd door d'Artillery en Bagagie: en bleef men leggen tot dat het geheele Leger door de defi-

lé

ke was, alzo men de Fransche Armée ieder oogenblik meende aan te tasten. Eenige van der Geallieerden Esquadrons, vindende een grooten hoop Husaaren achter een Bosch gepofteerd, vielen 'er terstond op aan, en dreeven ze tot over het Water. Het Detachement van Mylord Churchil marcheerde door het Sonienbosch tot aan het Klooster Groenendale, daar het zich nedersloeg om verdere orders af te wachten. De Fransche Armée was ondertusschen gestadig in beweeging, marcheerende al heen en weder, en bezettende alle de defilés over het Water, welke acht in getal waren. Zy posteerden ook een goed getal van Volk dicht aan het Water in de laagte, en stelden in het Dorp Hoelberg eenige stukken Kanon, waar mede zy dapper vuur gaven, doch zonder merkelyke schade te veroorzaken. Ook staken zy verscheidene Huizen aan deze zyde van het Water in den brand. Terwyl nu de linker Vleugel van der Geallieerden Leger zich tegen over Over-Ysche rangeerde, en de rechter naar Neder-Ysche toog, commandeerde men drie honderd Man om eenige Arbeiders der Vyanden uit het Dorp Hoelberg te verdryven. Hier wierd van weder zyde kloekmoedig gestreeden: maar alzo de Vyanden een deel Volks in dat Dorp posteerden, was de gemelde Manschap genoodzaakt te rug te wyken. Ondertusschen zag men, dat de Vyanden zich overal langs de Rivier begonden te verschanssen, en derhalven geen Kans om de zelve mitsgaders de defilés te konnen passeeren, alzo de nacht op handen viel; weshalven het Campement afgesteeken werdende, kwam de linker Vleugel te staan tegen over Neder-Ysche, en de rechter tegen over Over Yschen. Midlerwyl kwam bericht in van den Lieut Generaal Bulau, dat het hem onmogelyk was door het Bosch te geraaken, dewyl de wegen overal verhouwen, en de Vyanden van zyne marsch verstendigd waren; weshalven hem order toegezonden wierd om weder te rug te keeren. Het Leger in dezen staat zynde, gingen den Hertog van Marlboroug en den Heer van Ouwerkerk persoonlyk de vier voornaamste plaatsen, waar langs men den Vyand moest aantasten, bezichtigen; doch vonden den zelven zodanig verschanst, dat men niet raadsaam kon oordeelen zulks t'ondernemen. Niettemin wierd, eer men hier van af stond, een Krygsraad belegt; waar in de voor-en nadeelen overwoogen zynde, vond men dienstigst af te trekken, dewyl men te diep in 's Vyandts Land ingetrokken was om zulk een twyfelachtig gevecht, 't geen van al

1705. Augus

te

1705 te groot een gevolg zou weezen indien men het ongeluk had van ge-
Augus. slagen te worden, te waagen. Echter waren eenigen van gevoelen, dat men te lang gewacht, en den Vyand daar door gelegentheid gegeeven had om op zyne hoede te zyn; beweerende dat, wanneer het Leger by het Dorp Hoelberg overgegaan was, en het zelve bezet had, de vyandlyke Armée zodanig van malkander gesneeden zoude zyn geweest, dat de twee Vleugels malkander niet zouden hebben konnen ondersteunen. Doch hier tegen bevond men weder, dat het zeer ongemakkelyk gevallen zou hebben alle de defilés te passeeren: dat de tyd daar te kort toe was: dat d'Artillery niet eer als des anderendaags by het Leger kon weezen: en eindelyk, dat 'er door alle de heggen, holle wegen, en bosschen geen bekwame grond was om met de Cavallery te konnen ageeren.

Den 19den. kwam d'Artillery en Bagagie in het Leger. Dien zelven morgen vertoonden zich twintig Fransche Karabyners te voet omtrent dartig passen van de Brandwacht, bezet door het Regiment des Erfprins van Pruissen, op de rechter Vleugel der eerste Linie, en deeden verscheidene schooten in het Regiment, doch zonder schade te veroorzaaken; waar op het Piquet uitgerukt zynde, wierden 'er twee over hoop geschooten, en d'overigen op de vlugt gedreeven. Het geheele Leger brak des middags op, en toog te rug; passeerende te Tombek de Lane. De Franschen kwamen op deze beweeging niet uit, maar lieten het Leger gerustelyk in het Plaatsje Lane trekken, zonder iets op d'Achterhoede t'onderneemen; 't geen zy, ter oorzaak der goede voorzorg die men daar tegen gesteld had, ook niet als met groot gevaar zouden hebben konnen doen. Vervolgens kwam het zelve met de rechter Vleugel aan geene zyde van Neder-Waveren, en met de linker te Nittal te staan, enz.

Wegens dezen Optogt, en de verdere omstandigheden, lieten zo de Heeren Gedeputeerden te Velde als de Generaalspersoonen de volgende Brieven (waar in den Leezer noch verscheidene aanmerkelyke byzonderheden zullen ontmoeten, en voornamentlyk in den laatsten, zynde de geene des Hertogs van Marlborough) aan den Heer Griffier Fagel afgaan.

Brief

1705. Augu*st*.

Brief van de Heeren Gedeputeerden te Velde.

Wel Edele Geſtrenge Heer, &c.

WY hebben ſedert den 15den. dezer, volgens het gemaakte project des Heeren Hertogs van *Marlborough*, aan ons en den Heere van *Auerquerque* gecommuniceerd, verſcheidene Marches gedaan, en zyn op giſteren van (a) *Braine la Lieus*, gelyk wy de eere hebben gehad van aan Haare Hoog-Mogenden op voorleden Maandag te ſchryven, opgebroken; dewyl onze intentie was verder langs de *Dyle* te marcheeren, met het oogmerk om de *Lane* en *Iſſche* te paſſeeren, en alzo *Leuven* weg te nemen, of wel nog meerder avantages aan de Wapenen van den Staat en de Hooge Geallieerden toe te brengen, door het ſlaan van den Vyand, indien zig de occaſie daar toe hadde opgedaan. Dog wy hebben, de *Lane* gepaſſeerd zynde, (alwaar wy verwonderd waren, dat zig geen Vyand bevond, om ons zo difficile paſſage te diſputeeren) aan de andere Poſt, te weten de *Iſſche*, zo veel te meerder ſwarigheden ontmoet: want wy vonden (behalven dat 'er, volgens het zeggen van drie Generaals die daar omtrent gerecognoſceerd hebben, geen terrain was om met de Ruitery te paſſeeren) de Poſten aldaar zo difficiel, en het geheele vyandlyke Leger zo wel gepoſteerd om de zelve te defendeeren, en ons te ontfangen, dat wy meenden, dat geen tentamen daar toe behoorde gedaan te worden, zonder alvorens de ſentimenten van den Heere van *Ouwerkerk*, en de verdere Generaals en Lt. Generaals, deswegen ingenomen te hebben: en hebben wy de zelve, behalven den Heer van *Ouwerkerk*, unanimiter van ſentiment bevonden te zyn, dat het attaqueeren van den Vyand in de voorſz. Poſt van de uiterſte conſequentie, en het grootſte hazard, voor den Staat en de Gemeene Zake zoude zyn geweeſt; allegeerende voor redenen, dat, aangezien de Vyand niet als met veel deſavantage en gevaar van onze kant zoude konnen geattaqueerd werden, wy, ingevalle van een nederlage, in de uiterſte verlegentheid zouden hebben konnen geraken: eensdeels, om dat wy zo verre in 's Vyandts Land zynde geavanceerd, geene Steden nog Hoſpitalen zouden gehad hebben, om onze Gekwetſten in te brengen: als om dat de Vyand in het voorſz. geval ons zeer ligt den toevoer van Brood zoude hebben konnen belemmeren en affnyden: behalven dat ook noch de gemelde Generaals oordeelden, dat de zaken van de Hooge Geallieerden, en van onze Republicq, die eenigs van gemelde zaken dat volkomen in de waagſchale gebragt wierden, nog in dien ſtaat niet waren om tusſchen een deſperaat werk, gelyk zy het noemden, aan te vangen.

T De

(a) Anders ook *Braine Allend* en *Braine Alleur*.

1705. Augusti. De Heer Hertog van *Marlboroug* was wel van sentiment, gelyk mede de Heer van *Ouwerkerk*, dat de voornoemde zaake doenlyk was: dog wy hebben niet konnen resolveeren in een werk van zo groote importantie toe te stemmen, tegens het sentiment van alle de Generaals van dat Leger, in het welke Haare Hoog-Mogenden ons de eere hebben gedaan van ons te deputeeren.

En dewyle wy vermeinen, dat aan de intentie van Haare Hoog-Mogenden, in hare Resolutie van den 5den. dezer vervat, om zonder het houden van een Krygsraad te mogen toelaten dat den Hertog van *Marlboroug* een Marsch twee à drie zoude doen, tot uitvoering van eenig Dessein by zyn Excellentie geformeerd, nu voldaan is; zo zullen wy ons in het toekomende verder gedragen na onze Instructie, en haarer Hoog-Mogenden Resolutie van den 26sten. Juny jongstleden, ten ware Haare Hoog-Mogenden ons desaangaande nader geliefden te ordonneeren. En konnen wy aan Haare Hoog-Mogenden niet verbergen, dat allen den Generaals van ons Leger zeer vreemd is voorgekomen, dat zy van de voornoemde gedane Marches niet de minste kennisse hebben gehad.

Wy zyn van daag alhier komen campeeren, en meenen ten eersten wederom te marcheeren, om *St. Leeuwe* te belegeren, zo haast als de noodige behoeftens daar toe by der hand zullen wezen.

Waveren den 19den. *Augusty* 1705.

Waar mede,

Wel Edele Gestrenge Heer, &c.

Geteekend,

ROUWENOORT,

van HEEMSKERK.

N. V. SCHAGEN.

Brief van den Heere van Auerquerque.

Wel Edele Gestrenge Heer,

EErgisteren, den 18den. dezer, zyn wy met de twee Legers gemarcheerd van *Braine la Lieu* en *Flachermond* na de Vyanden, welke wy gecampeerd hebben gevonden langs het Riviertje de *Yssche*, zo als by myne voorige Missive d'eere hebbe gehad van aan U wel Ed: te adviseeren. Wy kwamen des morgens ten 9 uuren met onze Avantgarde in het gezigt van de Vyanden, en rangeerden ons in ordre van bataille. Wy hadden een Detachement gecommandeerd van 20 Bataillons en 20 Esquadrons, om door het Bosch van Soignies de Vyanden te gaan attaqueeren op de flancq van haare rechter Vleugel, zo ras als

wy

wy zouden begonnen hebben de Vyanden in het front aan te grypen: doch het gemelde Detachement heeft onmogelyk niet konnen doorgeraken om aan de Vyanden te komen, die de wegen met het omhakken van boomen t'eenemaal hadden impracticabel gemaakt; waar door dan het meergemelde Detachement, gecommandeerd door den Generaal *Churchil*, genoodzaakt is geworden wederom te keeren, en tegen den avond by ons in 't Leger aan te komen. Onze Generaals hebben tot twee reizen toe, den dag dat wy aankwamen, van het eene eind tot het ander alle de posten en plaatsen, daar men zoude hebben moeten attaqueeren, weezen visiteeren, ende de zelve van zulk een difficielen acces bevonden, dat zy my eendragtig voor haar sentiment hebben gerapporteerd, dat de onderneeming niet meer raadsaam, zelver niet meer doenlyk was: waar op geresolveerd is af te trekken; zo als het vervolgens gisteren is geschied, in zodanigen order, dat de Vyanden, die onze marsch wel zagen, niet eens hebben gedagt onze Arriergarde te komen incommodeeren. Wy zyn tegen den avond komen staan, de rechter Vleugel te *Waveren*, en de linker na *Lemaal* en *Lemaillet*. Wy zullen met de Belegering van *St. Leeuwe* een begin maken, en de Linien verder doen demolieeren

1705. *Augusti.*

In 't Leger te Waveren den 20sten. *Augusty* 1705.

Waar mede

Wel Edele, &c.

Getekend

AUERQUERQUE.

Brief van den Generaal Zalisch.

MYN HEER,

SEdert dat ik de laatste maal my de eere gegeven hebbe van aan U te schryven, is 'er niets van belang voorgevallen: maar met dezen Tegenwoordigen heb ik de eer van U bekend te maken, dat, wanneer het groot Convoy op Vrydag laatstleden aanquam, onze Armée den 15den. dezer opbrak, en uit het Campement van *Bossu* na *Nielle Pirus* en *St. Vincent* marcheerde. Den 16den. braken wy weder op, en passeerden twee *Beekjes*, en de *Dyle*; doch deze laatste door middel van twee Bruggen, die tusschen *Lompoigne* en *Oud Genappe* geslagen wierden: en aldus campeerde ons Leger dien dag op de hoogte van *Genappe*. Den 17den. trokken wy al verder, en namen ons verblyf met de linker Vleugel te *Braine la Lieu*, en de rechter naar *Hulpen*. Des namiddags kregen wy kondschap, dat de Brigadier *Jacob* met eenige Esquadrons *Spaansche* Dragonders en eenige Infantery in het *Sonien-Bosch* op den grooten weg van *Brussel* gepoSteerd lag. Men commandeerde aanstonds den Lieut. Gen. *Dompré*, hebbende dien dag de Wagt; welke met het Piquet van het Leger des Heeren van *Ouwerkerk* voorttrok om hen te verjagen. Ook verdreven zy de

1705 Vyanden met groot verlies uit hun Retrenchement, 't geen zich uitstrekte van
August. de Kapelle van *Waterloo* tot aan het Retrenchement van *l'Espine*. Des anderendaags met het kricken van den dag defileerde ons Leger met de rechter Vleugel in twee Kolommen, en passeerde de lange smalle weg aan de *Lane* by *Hulpen*. Omtrent den middag kwamen wy den Vyanden in 't gezigt, die zig zeer voordeelig agter de Riviere *d'Ysche* geposteerd hadden, hebbende het *Sonienbosch* ter rechter, en de *Dyle* naar de kant van *Nederyssche* ter slinker zyde. Zy hadden alle de toegangen gefortificeerd, en arbeidden aan het Dorp *Over-Ysche*, en andere Gehugten, noch zeer sterk met het opwerpen van Batteryen en het maken van Afsnydingen: ja wy vonden de Vyanden zodanig geposteerd, dat 'er gantsch geen middel was om hen aan te tasten, zonder onze geheele Armée in gevaar te stellen; welke al dalende en klimmende een grooten Berg, vol heggen en struiken, beneffens de meergemelde Rivier, zoude hebben moeten overtrekken: invoegen de Generaals, na datze het terrain overal wel gerecognosceerd hadden, resolveerden de *Lane* te repasseeren; 't welk wy gisteren namiddag ten 4 uuren by de Molen van *Tombeek* deeden, neemende onze Legerplaats op de hoogte van *Waveren*. De Vyanden bleven zeer stil in hun Campement zonder de minste beweging leggen; uitgenomen dat zy op het alderlaatste 4 Esquadrons uitzonden, om alleenlyk onze marsch na te speuren: want dewyl zy al de voor hen leggende wegen onbruikbaar gemaakt hadden, was het hen ook onmogelyk iets op onze Arrier-Garde te onderneemen; 't welk anders licht te doen ware geweest, om dat wy voor de Rivier de *Lane* langs een smalle weg heen moesten. Ik ben

Uit het Campement van Waveren den 20sten. Augusty 1705.

Myn Heer, &c.

Was getekend

E. D. W. ZALISCH.

Daags te vooren had ook den Hertog van Marlboroug een Brief aan haare Hoog-Mogenden laaten afgaan, aan welkers eind hy niet duisterlyk zyn misnoegen te kennen gaf. Ziet hier een Afschrift van den zelven.

HOOG-MOGENDE HEEREN,

VOLGENS 't geen ik my de eere heb gegeeven van op den 13den. dezer Maand aan Uwe Hoog-Mogenden te schryven, heeft zich ons Leger Saturdag laatstleeden in optogt begeeven. Dien dag campeerden wy te *Corbais*

en

Ordre van Battaille der Armée onder het gebied
Veld-Maarschalk den Heer van AUERQUE[illegible]

Voorste Linie.

Generaal van de Infantery , SLANGENBURG.

Linker Vleugel — **Rech**[illegible]

Lieutenants Generaal, Doph , Dedem , Heukelom, Albemar[illegible]

Generaals Majoor, Athlone, St. Laurens, Morray, Paland, Prins van Auvergne,

Brigadiers, Cralingen, L. v. Eck, Ammema, Keppel, Hamilton, Wassenaar, Frichap[illegible]

Rechter Vleugel.

Esquadrons 20
Linker 20
te samen 40 Esq.
Batailjons 15

Esquadrons,

Doph, Dragonders.	4
Wallef, Dragonders.	2
Vriesche Guarde du Corps.	1
Tilly.	2
Charelois.	2
Cralingen.	2
L. v. Eck.	1
Driesberge.	2
Wirtemberg.	2
Athlone.	2
te samen	20

Bataillons.

Slangenburg.	1
Albemarle.	2
Ammema.	1
Kroon-Prins.	1
Keppel.	1
Nassau Wallon.	1
Schaoner.	2
Arguil.	1
Dalrimpel.	1
Collier.	1
Morray.	1
Blauwe Garde.	3
te samen	16

te samen	20
La Leck.	2

Generaal van de Infantery , SALISCH.

Linker Vleugel — **Achterste Linie** — **Rech**[illegible]

Martin, en des anderendaags te *Genappe*. Maandag zyn wy te *Ficher*-ekomen. Gisteren zyn wy voor het kriecken van den dag in beweeging , en, na verscheidene defilés gepasseerd te hebben , in een zeer groot etreeden ; hebbende de Vyanden gevonden, gelyk wy verwachtten, tus- *Over-Ysche* en *Neder-Ysche* , met het Beekje *Ysche* voor hen. Op den , of een weinig daar na , wierd ons gantsche Leger in slagorder geran- , en hebbende met den Heer van *Auerquerque* de vier Posten, die ik wil- tasten, bezichtigd , vleide ik my alreedts , aangezien de goedheid en de rheid onzer Troupen, dat ik Uwe Hoog-Mogenden wel haast zoude kon- liciteeren met een glorieuze overwinning : maar eindelyk , wanneer men aar hand aan 't werk had te slaan , heeft men het niet raadsaam geoordeeld k voort te zetten. Ik ben verzekerd, dat de Heeren Gedeputeerden van U- oog-Mogenden aan Uwe Hoog-Mogenden kennisse zullen geeven van de n , welke men van wederzyde te berde bragt ; en dat Uwe Hoog-Mo- n ter zelve tyd den Heer van *Auerquerque* recht zullen doen , wanneer zy ormeerd zullen weezen dat hy van het zelve gevoelen met my was, dat de entheid zich al te schoon vertoonde om ze voorby te laaten gaan : doch b my echter laaten overreeden , hoewel met groot leedweezen.

; zal van daag de Heeren Gedeputeerden en den Heer van *Auerquerque* gaan ken , op dat zy d'orders mogen geeven tot het attaqueeren van *St. Leen*- en ter zelve tyd met het demolieeren van de Linien te doen voortvaaren. en met alle schuldige eerbiedigheid

Uwer Hoog-Mogenden , enz.

De Prins en Hertog van MARLBOROUG.

In het Campement van Neder-Waveren , den 19den. Augusti 1705.

1705. *Augusti.*

P. S.

Het hert is my zo vol , dat ik niet kan nalaaten by deze gelegentheid aan e Hoog-Mogenden te vertoonen , dat ik my hier bevind met veel minder riteit , als wanneer ik de eer had van Uwer Hoog-Mogenden Troupen het gaande Jaar in Duitschland te commandeeren.

Eindelyk zullen wy hier ook noch , tot voldoening der Leezers ke kennis van Krygszaaken hebben , aan de zelve mededeelen de en over staande Order van Bataille , afgeteekend door een der voor- nste Ingenieurs , zo als het Leger gecampeerd lag wanneer het langs de Rivier de Dyle met de rechter Vleugel by Leuven en linker naar Waveren uitstrekte, beslaande in de langte een streek vierde half uur.

1705. *August.*

Fransche Linien in Vlaanderen overweldigd.

MET het zelve geluk als de Linien in Braband geforceerd waren, wierden ze ook in Vlaanderen overweldigd. De Baron Spar, die het gebied aldaar voerde, eenige versterking van Troupen ontfangen hebbende, stuurde op den 3den. dezer Maand Augustus, 's avondts ten negen uuren, een kloek Detachement voor uit, 't geen twee uuren daar na door het gantsche Leger wierd gevolgd 's Morgens omtrent ten half vieren bevond het Detachement zich aan de Brugsche Vaart, niet verre van de Schans S. Philippe, op de Parochie van Vinderhout, alwaar zy de Pontons in 't water wierpen, en alzo over de Vaart geraakten; 't geen onder de Fransche en Switsersche Troupen, welke onder den Graave de la Motte in de Linie van Evergem lagen, zulk een verbaasdheid veroorzaakte, dat ze, gezamenerhand met den genoemden Graaf, hals over kop naar Gent vluchtten; met achterlaating van alles 't geen zy niet in der haast konden medeneemen. Hier op swommen terstond vyf Hollanders met een vuurslag en swavelstokken in den mond over de Vaart, en staken alle de Corps de gardes in de Linien in den brand. Ondertusschen avanceerde de geheele Krygsmagt aan de Vaart, en kreeg het Kanon, 't geen aldaar stond, tot buit, en een gantsche Wacht, welke aan d'overzyde lag, gevangen: komende wyders een gedeelte van het Leger aan d'eene, en de rest aan d'andere zyde te staan. Op de Parochie van Lovendegem lagen drie Bataillons onder den Colonel de Zard, welke op de Hollanders vuur begonden te geeven: maar de Dragonders over de Vaart getoogen zynde, tastten de Franschen zo verwoedelyk aan, dat 'er veele af nedergemaakt wierden, en d'overige de vlugt namen. *Monsr.* de Zard zelve sprong noch gantsch ongekleed op een ongezadeld paard, en bergde zich zo hy best kon. Drie Capiteinen, drie Lieutenants, drie Sergeanten, en honderd vyf Gemeenen van de Franschen wierden by deze gelegentheid door de Hollanders gevangen genomen; waar tegen de Colonel Karis, een Switsersche Lieutenant, en vyf Gemeenen gekwetst, en twee der laatstgenoemde soort van Bezoldelingen gesneuveld waren.

Deze optogt verwekte allerwegen een doodelyke schrik, welke veroorzaakte dat de Steden Gent en Brugge zo vol van gevlugte Boeren met hun vee en beste tilbaare goederen waren, dat de meesten op de straaten moesten verwachten.

De

De Fransche Krygsbenden, welke langs d'Oostendische Vaart lagen, volgden dit voorbeeld, en weeken mede ten deele naar die Stad, en ten deele naar het nieuwe Fort tusschen Damme en Brugge. 1705. Augusti.

Den 5den. der Maand, 's avondts, brak het Leger van Vinderhout weder op, en marcheerde langs beide de kanten van de Vaart tot aan S. George; hebbende alvoorens de Herberg, de Bierstal genaamd, in den brand gesteken, om dat ze gepalissadeerd was: welk lot allen anderen Huizen langs de Vaart, die gesterkt waren, mede te beurt viel. Den volgenden dag wierden eenige Partyen in het Land op de Dorpen uitgezonden, om Gyzelaars te bekomen. In het Dorp S. Jans Ledeme vonden zy niet eenen Boer. Een Huis wierd 'er in den brand gestoken; en door ongeval van een sterken wind raakten 'er noch achtien in d'assche. d'Onderneeming scheen verder Brugge in 't oog te hebben; weshalven de Franschen zich in staat stelden om den Hollandschen Veldheer de wedertogt te betwisten; ten welken einde zy uit alle de Spaansche Grenssteden zeventien Batailjons en duizend Ruiters by malkander gezameld hadden: maar de Generaal Spar hier af verwittigd zynde, deed zyne marsch, welke hy zich geliet naar Steenbrugge, een half uur van Brugge, gericht te weezen, schielyk veranderen, en kwam den 8sten. tot Maldegem te staan. Voor dezen aftogt was alles in de Linien geruineerd; alle de Palissaaden en Wachthuizen langs de Linie en de Vaart verbrand; het Kanon, 't welk de Vyanden, eer zy het verlieten, vernageld hadden, benevens de Kogels in 't water gesmeeten; het Kruid in de lucht gevloogen; en de Linien zo verre verwoest als men 'er by had konnen komen. Zo haast als de genoemde Generaal daar in was getreeden, kwamen verscheidene Plaatsen, welke voorheen de Contributien hadden geweigerd, de zelve opbrengen; gelyk ook eenige Heeren van 't Vrye van Brugge als Ostagiers voor een somme van vier honderd duizend guldens, wegens de welke zy voor dat District over een gekomen waren, in het Leger; mitsgaders noch verscheidene Heeren van de Kastelenyen van Yperen, Meenen, Kortryk, enz.; als mede veele Bailjuwen, Burgemeesters, en andere Magistraatspersoonen van verscheidene Parochien zich als Gyzelaars instellen: want de Hollandsche Partyen waren tot voor de Poorten van Doornik, Yperen, Oudenaarde, en andere Steden geweest. Hier na toog het Leger

naar

1705. Augusti. naar Middelburg, alwaar het na eenige versterking bleef wachten, om noch een twede kans te waagen.

VEREENIGDE NEDERLANDEN. Koninginne-Douairiere van Deenmarken in den Haag, enz.

DE Koninginne-Douairiere van Denemarken bevond zich tegenwoordig in 's Graavenhaage, en stond in 't kort naar Aken te verstrekken. Haar' Majesteit reisde onder den tytel van Princes van Sonderburg, en in een volkomen *incognito*; 't geen d'oorzaak was, dat men de eer niet aan haar kon bewyzen, welke men anders wel aan haar beweezen zou hebben. Ook waren in de genoemde Plaats aangekomen de Marquis d'Allegre en de Graaf van Hornes, welke in d'overweldiging der Linien gevangen waren genomen: doch d'eerste had een Paspoort verkreegen om op zyn woord een keer naar Vrankryk te gaan doen, enz.

SEPTEMBER.

ITALIEN. Graaf van Lamberg vertrekt zich te Lucca. (a) Ziet pag. 87.

WANNEER de Graaf van Lamberg, Keizerlyke Ambassadeur, het Roomsche Hof met zo veel misnoegen, als wy (a) hier voor hebben gezegt, had verlaaten, toog hy, gelyk het gemeenste gevoelen was geweest, naar Lucca, daar hy den 20sten. July aankwam, en sedert alle zyne Domestyken deed komen. De Paus gevoelde op het verstaan van deze tyding een groote ontroerenis, als zynde eene der moeijelykste die hy kon ontfangen. Den volgenden Maandag, die een dag van Consistorie was, sprak hy 'er zeer wydloopig over tegen de Kardinaalen die zich in het zelve bevonden, en liet niets achter wege om hen te doen begrypen dat de misnoegdheid des Keizers hem zeer bedroefde. Zyne uitdrukselen waren krachtig en beweegelyk: maar het argste was, dat de Kardinaal de Fourbin in deze zelve gelegentheid een vertrouwen en blydschap deed blyken, welke alles, 't geen de Heilige Vader zei, schieenen te logenstrafs

straffen. Hy was met een Fransche vrymoedigheid naar den Armstoel zyner Heiligheid toe getreeden, ten einde van nader by tegen hem te spreeken; en om zulks te gemakkelyker te konnen doen, stond hy 'er met den elboog op te leunen: 't geen het meerendeel der andere Kardinaalen zodanig ergerde, dat zy het niet konden ontveinzen. Zelfs was 'er een, en men wil wel zeggen dat het de Kardinaal Panciatici was, welke overluid zei, *dat den Kardinaal de Fourbin niets meer ontbrak, als op den Stoel zyner Heiligheid te gaan zitten.* Fourbin verstond het heel wel: maar gelyk het een aangenaame verwyting voor hem was, antwoordde hy 'er niet op als met een grimlagch, welke zyne gevoelens genoegsaam te kennen gaf: en van daar gegaan zynde, had hy een conferentie met den Kardinaal Paulucci. Ziet daar, voor zo veel als men tot noch toe wist, alle d'uitwerking welke het vertrek des Graaven van Lamberg had voortgebragt. De Paus had geschreid, doch geen verandering in zyn gedrag gemaakt; maar in tegendeel een Brevet doen vervaardigen in faveur van den Koning Philippus, by het welk hy aan hem toestond een impost op de Goederen der Kerk te heffen, niettegenstaande hy wel wist dat die penningen niet gebruikt zouden worden als om den oorlog tegens den Koning Karel te voeren. Oordeelt hier uit van de neigingen des Heiligen Vaders, en of de Keizer hem moest aanmerken als vriend of vyand.

1703. Septemb.

NU was men in staat om den Leezer swaarwigtige tydingen mede te deelen: doch alvoorens daar toe te komen, moet men de beweegingen der twee Legers een weinig gade slaan; alzo men niet ongaarne zal zien, op wat manier zy malkander den grond geduurende eenige dagen betwisten.

LOMBARDYEN. Vervolg der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen.

De Generaal (a) Wetzel, welke door den Prins Eugenius van Savoyen gedetacheerd was om zich meester van *Marcaria* te maaken, liet hem den 23sten. weeten, dat hy dat Plaatsje had veroverd, en dat het Garnisoen, 't geen honderd Man sterk was, zich als krygsgevangen had overgegeeven.

(a) Ziet *pag.* 112, 114, *enz.*

Den 24sten. kreeg men bericht, dat de Vyanden te *Bardano* een Brug over d'*Oglio* hadden geslagen; en den 25sten., dat ze een Fort aan het hoofd van de zelve begonden op te werpen; gelyk ook dat den Hertog

1705. Septemb tog van Vendôme aldaar met een groot Detachement over de Rivier was getoogen, en zich in het naaste Dorp had geposteerd.

Den 26sten. verstond men, dat de Groot-Prioor mede met een ander Detachement te *Gazolo* over *d'Oglio* was getoogen; waar uit men dan oordeelde, dat de Franschen van voorneemen waren den Generaal Wetzel, welke een klein Corps aan die kant commandeerde, tusschen twee vuuren te stellen: maar de Prins Eugenius voorzag 'er in met terstond de noodzaakelyke orders aan den genoemden Generaal te stuuren.

Den 27sten. trok de Generaal Wetzel het Garnisoen uit *Marcaria*, bestaande uit vier honderd Man, en stuurde het naar *Ustiano*, alwaar hy zelve zich des anderendaags vervoegde, verlaatende aldus *Caneto*. Hier op toog den Hertog van Vendôme weder over de Rivier, om zich weêr by het Corps van zyne Armée te gaan voegen: en de Groot-Prioor, die zich te *Aquanegra* was komen posteeren, stuurde een Party om de geavanceerde Wacht van den Generaal Wetzel aan te tasten: maar deze Party wierd te rug gedreeven met verlies van zeventien Man. Dit deed den Groot Prioor bemerken, dat 'er een grooter Krygsmagt van nooden was om den Generaal Wetzel uit die post te verdryven; weshalven hy den Graave van Albergotti met een kloeker Detachement derwaarts stuurde. Deze tastte den 2den. Augustus, 's avondts, een Werk aan gelegen aan het hoofd der Brug van *Ustiano*, en deed het met groote wakkerheid: maar de Keizerschen verdeedigden het niet langer, dan als'er van nooden was om hem gaande te houden. Zy trokken hunne Troupen in *Ustiano* zelve; verlieten vervolgens dat Plaatsje; en gingen zich weder by den Prins Eugenius voegen. Men had alle de noodzaakelyke voorzorgen genomen om dezen aftogt te verzekeren: maar de Vyanden ondernamen niet eens den zelven te stooren; vernoegende zich met Garnisoen in *Ustiano* en *Caneto* te leggen: waar na de Groot-Prioor weder te rug toog, om zich by den Hertog van Vendôme te gaan voegen. Ondertusschen bleeven de twee Legers gestadig in hunne oude posten: dat der Franschen te *Sorezina* en *Zenivolta*: en dat der Duitschers te *Soncino* en *Romanengo*.

Den 7den. der Maand Augustus gaf de Prins Eugenius van Savoyen, hebbende voorgenomen, 't kostte wat het wilde, naar het *Milanees* t'avan-

t'avanceeren, order om alle de Zieken, welke te *Palazzuolo* waren, in *Tirol* te doen overvoeren. 1705. Septemb

Den 8sten. beval hy, dat men de Pontons, en alle de Werktuigen en Gereedschappen bekwaam om Bruggen over Rivieren te slaan, zou inscheepen.

Den 9den. deed men alle deze Vaartuigen, gelyk ook vier stukken Kanon die men uit *Soncino* had laaten haalen, naar *Fontanella* afzakken.

Den 10den. wierd een uitwisseling van Gevangens gedaan; by welke gelegentheid de Vyanden wedergaven negentig Officiers, en een schriftelyke belofte aan de Keizerlyke Commissarissen ter hand stelden dat zy met den eersten dartien honderd en zes Soldaaten, die zy noch schuldig waren, weder te rug zouden stuuren. Tegen den avond, zo als men het Woord gaf, kreeg het gantsche Leger order om zich tot een stillen optogt geduurende de nacht gereed te maaken; en terstond begon men de Tenten op te breeken, en de Bagagie te laaden. Het Leger marcheerde naar *Bembrana di Sotto*, door *Crema* en het *Cremosaan*, en vervolgde des anderendaags den optogt met d'uiterste naarstigheid zonder de minste ontmoeting met de Vyanden gehad te hebben; komende des avondts te *Pieranica*: van waar het na eenige uuren rustens des middernachts weder vertrok, marcheerende op twee kolommen. d'Eene, bestaande geheel en al uit Cavallery, nam haaren weg door *Corvalla* en *Correro*; en d'andere, bestaande uit Infantery, door *Boilato* en *Treviglio*.

Den 12den., 's morgens vroeg, kwam de genoemde Prins op den oever van *d'Adda*, en bezichtigde die Rivier; doch stond zeer verbaasd wegens de zelve wyder, en snelder van loop, te vinden, als men hem had aangediend. Zynde derhalven onmogelyk met de weinige Schepen, die men had, daar een Brug over te slaan, kon de passagie niet geschieden, en wierd aldus alle de naarstigheid, welke de Prins Eugenius ten dien einde had aangewend, vruchteloos gemaakt. Men moest dan weder naar *Bembrana* keeren, en Detachementen uitstuuren om hooger op een overtogt te zoeken. Ondertusschen kwamen de Vyanden aan; en hebbende zich in twee Ligchaamen verdeeld, het een aan geene en het ander aan deze zyde der Rivier, met het oogmerk van zich des te beter tegens den beraamden overtogt te stellen, vattede de Prins Eugenius uit deze verdeeling het

1705. Septemb. voorneemen op van het Ligchaam, 't geen aan deze zyde der Rivier was, aan te tasten, en te slaan; waar na het hem niet swaar gevallen zou hebben over te trekken. Het volgende Relaas zal den Leezer alle de zaaken breedspraakelyk verklaaren. Men zal 'er in vinden den optogt van den Prins Eugenius, de swaarigheden welke hem verhinderden over d'*Adda* te konnen trekken, d'aankomst der Franschen, het voorneemen van de zelve aan te tasten, en eindelyk het Gevecht zelve met alle de voornaamste omstandigheden.

Relaas van den Slag, voorgevallen tusschen Treviglio en Cassano op den 16den. der Maand Augustus van den Jaare 1705. tusschen het Keizerlyk Leger gecommandeerd door den Prins Eugenius van Savoyen, en het Leger van Vrankryk gecommandeerd door den Hertog van Vendôme.

HEt Leger van den Keizer en des zelfs Geallieerden zynde gedecampeerd van *Romanengo* den 10den. dezes, en gemarcheerd in twee sterke marches tot omtrent *Cousoso* en *Trese*, waar door wy de Vyanden zyn voorgekomen meer als tweemaal vier-en-twintig uuren, en de meeninge zynde geweest om de *Adda* te passeeren tusschen die voornoemde Plaatsen, heeft men, daar gekomen zynde, bevonden ondoenlyke obstaculen en fataliteiten. Men liet dan de eene en de andere situatie eenige myten hoger langs deze Rivier recognosceeren; en tot rapport gekregen hebbende, dat die plaatse bekwaam was om aldaar te passeeren, doed men vooraf gaan elf kleine Schepen op Wagens geladen, met eenige requisiten tot een Brug; en men commandeerde alle de Grenadiers en duizend Fusiliers met de twee Regimenten van *Herbeville* en van *Trautmansdorf*, onder den Generaal Majoor van de Pruissen den Heer van *Stille*.

Maar hoewel het Detachement al gearriveerd was op de bestemde plaatse met het aanbreken van den dag, en dat het Leger daar op volgde, (hebbende gevonden de plaatsen tot de Brug te meer favorabel, om dat de Linie, die de Vyanden langs de *Adda* hadden, zeer weinig bezet was; en zelfs dat in een Paleis, genaamt *Paradiso*, ontrent een halve kanon-schoot van daar, niet gevonden wierd als een eenig Fransch Bataillon, met weinige Ruytery, zo dat, eer zy konden versterkt geweest zyn, onze Brugge voltooid zoude zyn geweest in weinige uuren, gelyk men verzekert had) heeft men, dewyl onderwegen eenige Wagens, waar op de Schepen waren, kwamen te breeken, veel tydts verloren; en de Schepen kwamen niet eer dan tegen den middag. Nogtans verjaagde men de

Vyan-

Vyanden uit de Linie; en men deed post vatten op den oever van de Rivier, om de Brug te beginnen: maar door de snelheid van de Rivier waren de Schepen te klein; en was het al vyf uuren in den avond, eer men drie Schepen van de Brug kost stellen: waar door de Vyanden tyd hebben gehad om zig van alle kanten te versterken; zynde den Hertog van *Vendôme* daar gearriveerd met eenige Regimenten, van welke men de Dragonders heeft zien komen op volle galop. Men heeft moeten bekennen, dat de passage te meer onmogelyk zoude geweest zyn; dewyl men niet verzekerd was, of de Schepen door de snelheid van het water de Ruitery en de Artillery wel zouden hebben konnen dragen; behalven dat over geene zyde maar een kleine vlakte was, met twee zeer naauwe wegen, waar door niet meer passeeren konden dan twee te gelyk. De Vyanden bezetteden ondertusschen de Hoogte, en plantten daar eenige kleine stukken Kanon. Evenwel deed men gedurig nog aan de Brug arbeiden, en wierd de zelve daags daar aan voltooid, zynde de vyftiende dezes. Men had nog een ander hoofd voor een Brug laten opslaan, om de Vyanden des te beter te misleiden, en hen te noodzaken hunne meeste forces daar na toe te trekken: maar ten zelve tyd had men order gegeeven, dat het Leger weder zoude komen in het oude Campement van *Prombatto*, latende daar alleenlyk den Generaal Majoor *de Stille* met de Granadiers en duizend Fusiliers, en dat hy de nagt daar aan volgende de Brug zoude ruïneeren, en met zyn Detachement en Kanon het Leger volgen. Men trok gisteren met het Leger in het krieken van den dag op, en marcheerde in twee Colommen na *Treviglio*, in meeninge om den Vyand voor te komen: en onze Avantgarde aldaar gekomen zynde met den Colonel en Generaal Quartiermeester Baron van *Riet*, ontmoette zy de Fouragiers van de Vyanden. Eenigen daar van wierden doodgeschooten; ende kroegen wy daar, behalven de Gevangenen, een meenigte van Muilezels en Paarden. Door de Gevangenen heeft men kondschap gehad, dat de Groot-Prioor aan deze zyde de *Adda* tot *Cassano* was, met meer als twintig Bataillons en dertig Esquadrons, zynde geposteerd tusschen de voorschreve *Adda*, en aan zyn front hebbende een zeer impracticabel Canaal. Men vervolgde onze marsch met het Leger langs de groote weg, om op de vlakte te komen tusschen *Treviglio* en *Cassano*. Men rangeerde het zelve in bataille, met voornemen van den Vyand aan te tasten: en daar omtrent zynde gekomen ten een uur, 's middags, begon men een half uur daar na den zelven te chargeeren. De attaque was zeer vigoureus, wordende de Vyanden gepousseerd en verjaagd, een deel in het water, wanneer men de Brug won aan onze regter zyde op het Canaal genaamd *Ritorta*: maar de zelve zig hersteld hebbende, avanceerden met alle magt tegen onze Bataillons die het Canaal al gepasseerd waren door het water, en over de Brug; maar wierden genoodzaakt te repasseeren. Des niettegenstaande wierden de Vyanden nogmaals geropousseerd; en het vuur begon weder van beide de kanten, aan geene en deze zyde het Canaal, duurende zonder ophouden een groot uur. Men wierd weder meester van de Brug; en ons Volk passeerde noch eens door het water, met een onbegrypelyke onverzaagtheid, zo dat de Vyanden aan onze regter zyde wierden verjaagd tot aan geene zyde van de *Adda*; en in

1705. Septemb.

1705. *Septemb* deze confusie sprongen de Dragonders van hunne Paarden, latende de zelve na ons toe lopen, en salveerden zich na het hoofd van hunne Brug over *Cassano*. Aan onze linker zyde wierd ook de attaqué zeer vigoureus; en aan die kant hadden alrede eenige vyandlyke Bataillons de chamade geslagen: maar dewyl onze Bataillons die attaque niet konden secondeeren, om dat hunne wapens en ammunitie nat waren, begonden de Vyanden weder te schieten; en men kon hen niet t'eenemaal verjagen, dewyl 'er twee Canalen waren, door de welke zy gedekt wierden. Men passeerde het eene, en tragtte het ander ook te passeeren: maar het water wierd zo diep bevonden, dat de passagie onmogelyk was. Veele van de onzen zyn verdronken, om dat zy 'er zig met al te groote bravoure in wierpen. Men liet in dit postuur halte houden meer als drie uuren, alhoewel de Vyanden van het hoofd hunner Brug, en uit het Kasteel van *Cassano*, schrikkelyk vuur uit kanon en musquettery gaven. Sedert ordonneerde men aan de Troupen het Canaal te repasseeren, en aan deze kant in het Campement te komen Men kan het vuur niet genoeg uitdrukken, zynde diergelyk nooit gezien geweest, en ook niet genoeg roemen de dapperheid van 't geheele Leger; hebbende onze Infantery zig met geheele Bataillons in 't water begeeven tot haar hoofd toe; en zyn gepasseerd, niettegenstaande 't vuur der Vyanden ongeloofelyk was. Zy chargeerden zelfs de Vyanden, hoewel haare wapenen en ammunitie geheel nat waren. Daarenboven kan men niet begrypen hoe de Vyanden zich hebben laten slaan in een Post die zo avantagieus uit de natuur was, en ondersteund door een dubbeld vuur van *Cassano* uit kanon en klein geweer; behalven dat den Hertog van *Vendôme* daar kort voor de Bataille quam met het meeste deel van zyne Troupen, die hy aan geene zyde van *d'Adda* by hem had ontrent het Paleis *Paradiso*. De verdere omstandigheden zullen met den eersten volgen. De menigte der Dooden en Gequetsten van wederzyde weet men nog niet. Van de Generaals is doodgebleven de Generaal van de Cavallery de *Graave van Leiningen*: en onder de Gequetsten bevinden zig de Generaal Commandant de Prins *Eugenius van Savoyen*, hebbende een schoot ontfangen agter het regter oor, zonder pericul; de Lieutenant Maarschalk *Graave van Reventlau*; de Generaal der Bataille Prins *Joseph van Lotharingen*; en de Princen *Alexander van Wirtemberg* en *Harsch*. Wy zyn meester geweest van drie stukken Kanon, gedurende al den tyd tot de retraite toe: maar by gebrek van Paarden heeft men de zelve het Canaal niet konnen doen passeeren; zynde veele van onze Artillerypaarden dood. Wat de Bagagie, Paarden, Muilezels, Standaarden en Vaandels aangaat, men kan nog het getal niet net schryven; maar behalven de veroverde, heeft men een groote menigte in *d'Adda* gezien: en de Gevangenen, zo Officieren als Soldaten, die men tot hier toe in gebragt heeft, zyn zeer veel.

De

De Leezer dient hier verwittigd te weezen, dat men dit Relaas niet moet stellen onder het getal van de geenen welke men somtyds door indirecte wegen krygt, en die zonder autoriteit zyn. Het tegenwoordige wierd opgesteld door order van den Prince Eugenius immediatelyk na het Gevecht, en door den zelven aan den Prins van Baden en den Hertog van Marlboroug gezonden: weshalven men 'er een volkomen geloof aan kan geeven. En op dat niemand daar aan moge twyfelen, zullen wy hier den Brief invoegen dien de gemelde Prins gezamentlyk met dit Relaas aan den Hertog van Marlboroug liet afgaan. 1705. Septemb.

Brief van den Prins Eugenius van Savoyen aan den Hertog van Marlboroug.

MYN HEER,

UWe Hoogheid zal my gelieven te vergeven, dat ik aan Uwe Hoogheid niet met myne eigene hand schryve. Myn quetsuur is daar de oorzaak van, alhoewel de zelve niet gevaarlyk is. Uit deze nevensgaande Relatie, die ik in haast heb doen opstellen, zal Uwe Hoogheid zien wat gisteren tusschen beide de Legers voorgevallen is. Ik zal ten eersten het *Te Deum* laten zingen, om God te danken voor dezen gelukkigen uitslag; die des te aanmerkelyker is, om dat de geheele vyandlyke Armée in het gevegt is geweest; 't geen ik van te vooren niet hadde geweten; en betrachtende het terrein, daar de Vyanden zyn geslagen, schynt het byna onmogelyk, wegens de situatie waar in zy zeer voordeelig geposteerd waren. Volgens advys, zo aanstondts bekomen, zo uit Gevangenen, Deserteurs, als uit verscheidene Plaatsen, is het verlies van de Vyanden zeer considerabel; en hunne confusie was zo groot, dat veele van hunne Troupes, nevens een groote menigte van hunne Bagagie, in de *Adda* zyn verdronken. Onze Regimenten brengen zo aanstondts nog eenige Standaarden en Vaandels: en onder de vyandlyke gevangene Soldaten bevinden zig veele Officieren. Men kan wel oordeelen, dat van onze zyde de zaak niet en is gepasseerd zonder verlies: want het vuur was schrikkelyk en ongelovelyk aan weerkanten. Uwe Hoogheid zal my de eere doen van te gelooven, dat ik meer als iemand ter wereld met opregtheid en respect ben.

In het Leger by Triviglio den 17den. *Aug.* 1705.

Myn HEER,

Van Uwe Hoogheid de ootmoedigste en gehoorzaamste Dienaar.

Getekend

EUGENIUS van SAVOYEN.

Mem

1705 Men ziet hier, dat de Prins Eugenius zich al het voordeel van de-
Septemb. ze Actie toeëigende: dat hy zegt de Vyanden geslagen te hebben en
dat hy zich gehouden acht God 'er over te doen danken. Ondertus-
schen voerden de Franschen de zelve taal, en deeden openbaare vreug-
deteekenen aanrechten, verzeld met het zingen van *Te Deum*. Doch
om van onze kant aan geene zyde over te vallen, zullen wy
den Lezer ook een Fransch Relaas van het zelve Gevecht mede-
deelen.

Relaas van den Slag by Cassano, opgesteld in het Leger der twee Kroonen.

DEN 13den, kwam den Hertog van *Vendôme* met de Heeren *Colmenero*, *St Fremond*, *Chemerault*, den Ridder van *Luxemburg*, den Marquis de *Seneterre*, en vyf Regimenten Dragonders tot *Cassano*. Den 14den. kreeg zyn Hoogheid van den Marquis de *Broglio*, die aan de boven *Adda* commandeerde, kondschap dat de Vyanden drie mylen boven *Trezzo*, tegen over het Paleis het *Paradys* genaamd, een Brug over die Rivier begonden te slaan. Wy marcheerden dan van *Cassano* derwaarts, en bevonden dat 'er reeds twee Schuyten in het water gebragt waren. Des namiddags ten een uur was de geheele Brug op twee Schuyten na voltooid; en aan het hoofd van de zelve waren eenige stukken Kanon geplant, die de Arbeiders dekten, en veel Volk van het Regiment der Fusiliers, 't welk op den oever gezonden was, deeden sneuvelen, zo dat men de Vyanden niet kon beletten met hun werk voort te varen. Den Hertog van *Vendôme* had niet meer als 5 Regimenten Dragonders, 2 Regimenten Ruiters, 4 *Fransche* Bataillons, en 8 of 900 *Spaansche* Soldaten by zich, en bevond zich te swak om den Prins *Eugenius*, indien hy over de *Adda* kwam, tegen te staan. Hy ontbood dan 15 Bataillons en 10 stukken Kanon van den Groot-Prioor, die met zyn Leger tusschen *Rivolta* en de hoogte van *Cassano* gekomen was. Dit Detachement kwam den 15den., 's morgens ten 5 uuren, by ons, na dat men den voorgaanden dag op malkanderen gekanonneerd had, zonder te hebben konnen beletten dat de Vyanden met 600 Man een Retrenchement aan het hoofd van de Brug opgeworpen hebbende, daar post vatteden: doch de Prins *Eugenius* ziende dat wy zo considerabel versterkt waren geworden, brak des nachts tusschen den 15 en 16den. op, om den Groot-Prioor, die tusschen de *Adda* en een Beekje *la Ritorne* genaamd campeerde, aan te tasten. Den Hertog van *Vendôme* zulks voorzien hebbende, deed de Messrs. *de Montgon* en de *Chemerault* met hunne Troupen by hem komen; terwyl Mons. de *Colmenero* de 15 Bataillons, 5 Regi-
menten

menten Dragonders, 2 Regimenten Ruiters, en d'Artillery herwaarts geleidde. 1705.
De gemelde Hertog kwam den 16den. 's morgens tot *Cassano*. Wy passeerden Septemb
ten eersten de *Adda*; en Monsr. *de Montgon* wierd met eenige Ruitery na de Vlakte van *Treviglio* gezonden, om kondschap van de Vyanden te haalen. Hy raporteerde, dat zy in drie kolommen langs de *Adda* op ons af kwamen. Men stelde zich daar op in slagordre met de linker Vleugel uitgestrekt tot aan het hoofd der Brug van *Cassano*, en met de rechter langs het Beekje *la Ritorne*. De Vyanden attaqueerden het middelste gedeelte en de rechter Vleugel van ons Leger, en drongen tweemaal op de eerste plaats door. Ondertusschen was de Prins *Eugenius* op de linker Vleugel gevallen, en attaqueerde de Redout aan hdt hoofd der Brug van *Cassano*, alwaar twee Bataillons waren. Hy deed tot twee maalen de onzen wyken, die echter weder stand hielden, en de *Keizerschen* noodzaakten een Landhuis, 't welk zy reedts ingenomen hadden, te verlaten. Tegens het einde van het Gevecht, 't welk 's middags ten 12 uuren begon en tot 4 uuren duurde, begon men aan onze rechter Vleugel en in 't midden ook weder grond te winnen, wanneer de Vyanden zich naar *Treviglio* retireerden. Het verlies is aan weêrkanten groot geweest; maar van de *Keizerschen* zyn veele hooge Officieren gesneuveld. Van de onzen zegt men dat 'er 3500 zo dood als gekwetst zyn, waar onder 400 Officieren. De Lt Generaals de *Vaudray* en *Mauriac* zyn dood. De Generaal de *Praslin* is zeer zwaar gekwetst. De Ridder de *Fourbin* word vermist. Men meent, dat hy verdronken zal zyn. De Heeren *Guerchois*, de *Mirebeau*, en 10 of 12 anderen van onze Officieren zyn gevangen. De Heer *Cotteron*, Cap. der Gardes, is door den buyk geschoten; en de Heer *d'Argenson*, Aide de Camp, heeft een arm verloren. De Groot-Prioor is zelve niet by deze Actie geweest. Wy hebben 7 Vaandels en 3 stukken Kanon bekomen; doch daar tegen ook eenige Standaarden en Keteltrommen verloren. De Vyanden leggen noch met hunne rechter Vleugel te *Treviglio*, en met de linker tot *Caravaggio*. De Prins van *Vaudemont*, de Kardinaal *Archinto*, en eenige Gedeputeerden uit den Senaat van *Milaanen* zyn in 't leger gekomen om den Hertog van *Vendôme* over deze Actie te complimenteeren, enz.

Na aldus de wederzydsche Relaazen noopende dit bloedig Gevecht ter neder gesteld te hebben, zullen wy, gelyk wy elders hebben gedaan, om aan den Leezer een wydloopiger verhaal der zaaken te geeven, hier weder inlyven het volgende

1705.
Septemb

Vervolg van het Dagverhaal der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen opgesteld in het Keizerlyk Veldleger by Romanengo.

DEn 30sten. July is by ons niets voorgevallen, en van den Vyand geene tyding ingekomen: maar de Generaal Wachtmeester *Wetzel* liet weeten, dat de *Groot-Prioor* zig by *Olango* had neder geslagen, en, zo als Gevangens zeiden, nog 5000 Voetknegten, Geschut en Mortieren verwagtte.

Den 31sten. berichtte de zelve Generaal, dat een Vyandlyke Dragonder, door onze vrye Compagnie aan deze zyde van de *Oglio* gevangen genomen, gezegt had, dat Mr. *Albergotti* met drie Regimenten te Paard en een te Voet uit het Leger van de Vyanden na *Gabionetta*, zonder ergens stil te houden, was getoogen, met oogmerk om, terwyl nog een Detachement te *Pro-oliano* over de Brugge was gegaan, den gemelden Generaal *Wetzel* van boven aan te tasten, terwyl de *Groot-Prioor* hem van beneden zou aangrypen. Van den Oversten Wagtmeester *Eben* wierden eenigen van de Manschap, onder den gedagten *Albergotti* gevangen, herwaarts gezonden; nevens berigt dat hy een Ritmeester in hinderlage gelegt hebbende, deze, wanneer Mr. *Albergotti* met omtrent de 100 Paarden was komen recognosceeren, uit zyne hinderlaage op hem was aangevallen, en hy ter naauwer nood ontkomen.

Den 1sten. Augusti was de Vyand, die, zo als den Overste *Eben* liet weeten, van *Portolano* tot by *Govrnsano* was gemarcheerd, nog verder te rug getogen. Aan den Lt. Generaal Veldmaarschalk Marquis *Visconti* wierd, als men het Woord gaf, belast met al de Ruitery van de Achterhoede, nevens den Generaal Wagtmeester *Valkenstein*, den Baron van *Pannwitz*, en den Oversten *Hofman* met 500 Man te voet met het aankomen van den nagt van hier uit het Leger te trekken, zonder dat men wist werwaarts heen, en wat bevel gedagte Generaal *Visconti* mogt hebben.

Den 2den. berigtte de zelve tegens den avond, dat hy met zyne Ruitery by *Verola* was aangekomen, en het Voetvolk te *Vila Clara* had gelaten; waar op den zelven aanstonds antwoord wierd toegezonden, en de weg aangeweezen dien hy zou hebben te houden. De *Konigsekkische* Overste Wagtmeester, de Grave van *Wallis*, kwam hier aan met een vyandlyken Trompetter, dien zulks op zyn woord was toegestaan; en berigtte de voornoemde Trompetter, dat den Hertog van *Savoyen Chivas* had verlaten, en dat den Hertog van *la Feuillade* onze Ruitery, tusschen *Chivas* voornoemd en *Turin* staande, had aangetast, en van de zelve, nevens een Oversten en drie Overste-Lieutenants, 400 Gemeenen verslagen, een diergelyk getal gevangen, ettelyke Keteltrommen en Standaarden bekomen; doch in *Chivas* zelfs, 't geen het 40 dagen uitgehouden, en zich wel verweerd had, niets, maar alles vervoerd gevonden. Een uur voor

den

den nagt hoorde men hier over in het Leger der Vyanden uit groot en klein geschut vreugdeschooten doen. 1705. Septemb.

Den 3den. liet de Generaal *Wetzel* weeten, dat hy, in gevolge van het bevel hem daags te vooren toegezonden, in het begin van de nacht met pak en zak van *Ustiano* was opgebroken, en zonder verhindering der Vyanden langs de Brug, door hem over de *Mella*, welke niet verre van daar in de *Oglio* valt, geslagen, met drift naar *Verola*, *Modella* en *Forsengo* getogen; invoegen men gelooft dat hy zich den volgenden ogtend ten 8 uuren by het Detachement van den Generaal *Visconti* zal gevoegd hebben. De Vyanden hadden te vooren de Schans, die de voornoemde Generaal *Wetzel* voor zyne Brug over de *Oglio* had, wel gepoogd aan te tasten, maar niets uitgevoerd. Een Lieut. van het Regiment van *Harag*, met 60 Man uitgegaan, toog by *Soncino* over de *Oglio*; repasseerde die Rivier op twee Schepen; rukte na des Vyandts Leger; klom over des zelfs tweede Retrenchement; doodde met bajonnetten, in de trompen der vuurroers gestooken, 20 à 30 Man; nam, nevens 2 Ezels en 1 Paard, 4 Man gevangen; zou, indien hy sterker was geweest, groote buit hebben konnen maken; en kwam, zyne twee Schepen te *Soncino* te rug gebragt hebbende, zonder eenig verlies, als dat hy een ligt gekwetsten had bekomen, weder in het Leger.

Den 4den. is de Generaal *Visconti*, zynde den voorigen dag met den Wachtmeester Generaal *Wetzel* met het Voetvolk, te zeer afgemat om te konnen volgen, aan deze kant van de *Oglio* by *Soncino* blyven staan; doch den 5den. daar in mede aangekomen: en men verstond tegen den avond uit den Wachtmeester *Ebon*, dat de *Groot-Prior* van *Messa* over *Verola* naar *Guizzano* trok. Den Hertog van *Vendôme* had in zyn Leger over de *Serio*, en ter plaatse daar de zelve in de *Adda* valt, een Brug laten slaan, en bewaarde de laatstgenoemde Rivier zeer wel; alzo hy scheen te gemoet te zien, dat de Prins *Eugenius* daar het oog op had.

Den 6 en 7den. wierden in 't Leger toebereidselen gemaakt tot een gewichtige tocht; terwyl de Prins *Eugenius* beval uit *Ustiano* en *Caneto* alles uit te voeren wat noch van eenig nut was: waar na die Plaatsen verlaaten wierden. Het Geschut uit *Soncino* wierd ook in de Magazynen van *Palazzuolo* gevoerd; en de grove Bagagie stond zulks mede naar *Brescia* te werden gedaan. Uit *Fransche* Overloopers kreeg men berigt, dat hunne Bevelhebbers over 't verlaten van *Ustiano* en *Caneto* zig verheugd toonden; dewyl de Keizerschen hun daar uit nog veel hinder zouden hebben konnen toebrengen.

Den 8den. kwamen 4 zwaare stukken Kanon, benevens veele Karren en Wagens met Krygstuig, in het Leger. Alle de uitgezondene Detachementen wierden in het zelve te rug geroepen, en uit de Gebuurschap van *Calzinada* en de *Gerade-Adda* veele Wagens en ander Rytuig opontboden, welke den 9den. met mondkost bevragt wierden. Een Keizerlyke Party te paard ging het *Fransche* Leger recognosceeren, en bevond dat de zelve aan de *Serio* een Schans opregtten; gelyk zy zulks mede aan de beide zyden der *Adda* gedaan hadden; hebbende ook eenige gepallissadeerde Werken, tusschen

1705. duidelyk uit wat de Vyanden moesten verlooren hebben. Ook hadden zy, Septemb uit vreeze van nogmaals te zullen aangetast worden, hunne Wachten verdubbeld.

Den 22sten. is men van onze kant nog bezig geweest met onze overige Gekwetsten na *Pallazuolo* te laaten brengen, en het een en ander, om een beweging te maaken, te doen vervaardigen. De Vyanden hebben hun Legerplaats veranderd, en zyn na de kant van *Rivolta Secca* getoogen, om dat, volgens het zeggen der Overloopers, veele van hen door de onverdraagelyke stank ziek wierden. Van een Party Hussaaren wierden nogmaals 17 Paarden en eenige Gevangenen in het Leger geschikt.

Op berigt dat de Vyanden zouden gaan vourageeren, wierd den 23sten. d'Overste Lt. St. *Amour* met 200 Paarden en 200 Granadiers uitgezonden om hun afbreuk te doen: maar hy liet weten, dat daar niets aan was, stuurde de Granadiers wederom; en bleef met het Paardevolk uit. Den Overste *Lamarch*, die met 300 andere Paarden uitgezonden was om de communicatie veilig en vry te houden, berigtte, dat hy kleene Partyen tot onder *Lodi* had laaten uitloopen; maar dat ze niets hadden konnen aantreffen. Middelerwyl heeft ons de Vyand 900 van onze Gevangens, zynde van de Regimenten die in *Piemont* staan, laaten toekomen, en, vermits hy ons nog 600 nevens veele Bevelhebbers schuldig blyft, beloofd die uit onlangs na *Vrankryk* gevoerde te voldoen.

Den 25sten. is den Overste Lt. St. *Amour* te rug gekeerd, dewyl hy niets had konnen betrappen, en der Vyanden Wagten tot in hun Leger had gejaagd. Van een Party Hussaaren wierden ons 2 Gevangenen gezonden. Dezen dag is zyne Vorstelyke Doorluchtigheid Prins *Joseph van Lotharingen* door een toeval in zyne wonde, het ontspringen van een hoofdader, en daar door verliezen van veel bloed, voorbeeldelyk en met een standvastig gemoed overleden; zynde zyn dood te meer te beklaagen, om dat hy een groot Veldoverste zou geworden hebben, gemerkt zyne dapperheid gadeloos, en zyne oeffeningen in den Krygshandel onvergelykelyk waren.

Den 26sten. zonden ons de Vyanden 900 van onze Gevangens, in het laatste Treffen zwaar gekwetst, en hier en daar zodanig weg gekroopen geweest, dat men de zelve gedurende drie uuren tyd, die wy op het slagveld vertoefden, niet had konnen vinden, te rug; en dewyl men deze onder de Dooden had geteld, bevond men nu het getal daar van niet boven de 1500 te wezen.

Den 27sten. is de *Lt. Prevoost* na den Vyand geweest, om andermaal afrekening van de Gevangens te maaken, en op den avond wedergekeerd, met berigt, dat hy ons nog veele van de voor 2 jaaren te *Bersello*, *Ivrea* en *Verrua* gevangene Generaals, Officieren en Gemeenen moest wedergeven, als hy ook beloofd had te doen; waarenboven hy nog een tamelyk getal van Officieren en Gemeenen schuldig blyft.

Den 28sten. vourageerde de Vyand; hoerden verscheidene van onze uitgeschikte

schikte Partyen, zonder iets te hebben konnen doen, door dien der Vyanden Geleyde te sterk was, wederom; en bragten onze Hussaaren 4 Gevangenen en 28 Paarden in. 1705. Septemb.

Den 29ten. verstond men, dat een onzer Partyen Heidukken, handgemeen met de vyanden geraakt, een van hunne Ritmeesters had doodgeschooten. Den Overste *Spleny*, verstondigd dat alle dagen van den Vyand op zekere plaats 60 Paarden om koudschap kwamen, toog met 100 Duitsche Ruiters en 60 Hussaaren daar op uit: maar de Vyand, daar van verwittigd, liet zyn volle Piquet, 400 Paarden sterk, uitrukken, en by zyne Brug aan het Canaal 300 Voetknegten stellen. Wanneer nu 200 van zyne Paarden over de Brug waren, deeden deze in den aanvang onze Hussaaren wyken: dog weder verzameld zynde, en van de *Duitschers* ondersteund, dreeven zy de zelve tot aan de gemelde Brugge te rug; hieuwen ettelyke ter neer; en bragten 7 a 8 Paarden nevens een Gevangen mede. Van onze kant bleef een Dragonder dood, en wierd de Capitein Lieutenant van de Hussaaren, nevens een anderen Lieutenant, gekwetst.

Den 30ten. kreeg men tyding, dat onze Party Heidukken, hier boven vermeld, onder der Vyanden Geleide geraakt, van het zelve, door dien de daar by zynde Hoofdman geen goed overleg had gemaakt, was omringd en gevangen. Zy is ook heden met een Trompetter herwaarts geschikt; daar van maar een Man doodgebleeven; en wanneer zy gevangen wierd, van den Vyand hard gehandeld. Overloopers berigtten, dat de Vyanden den 28ten. vol schrik en vreeze waren geweest, dat ze andermaal van ons zouden aangetast worden; en hadden zy over zulks hun Leger etelyke uuren in slagorder doen staan.

Den 31sten. waren van den Vyand voor dag 4 à 500 Paarden en 300 Man te voet uit: dog wanneer den Overste Wagtmeester van de Veldwagt de Dagwagt uitzettede, een Schaarwagt uitschikte, en deze den Vyandlyke Voortroup van 30 Paarden aantroffen, toog ze te rug; maar keerde, door een onzer Wagtmeesters met 12 Paarden versterkt, wederom; ging op den Vyand los; dreef den zelven een myl ver te rug; en bragt een Gevangen in, waar uit men verstond dat de Vyand, op een berigt als of wy opgebroken waren, was uitgegaan om te zien wat daar van mogt wezen. Overloopers zeiden, dat een Onderstand uit *Piemont* hun Leger op een kleene Marsch na was genaderd, en 10000 Man sterk zou zyn: maar dewyl men van elders berigt heeft, dat het maar uit 4 à 5000 Man bestaat, zal men eer lang hier van de zekerheid moeten zien.

Den 1sten. September is niets voorgevallen, als dat de Ritmeester *Hougberg* op koudschap is uitgegaan en den 2den. onverrigter zake wederom gekomen; dewyl de Vyand, dien dag voorgaende, door een Geleide van over de drieduizend Man, zo te voet als te paard, gedekt was. Anders is 'er niets gebeurd, nog van de Vyanden geen nieuws ingekomen.

DE

1705. Septemb

SWITSERLAND. Alliantie tusschen de Cantons van Bern en Zurich en de Republyk van Venetien ontworpen.

DE Alliantie, sedert een tyd tusschen de Cantons van Bern en Zurich en de Republyk van Venetien ontworpen, was noch niet gesflooten. Den Ambassadeur van Vrankryk had zich in 't eerst vernoegd met de zelve door zyne kuiperyen, en het vermogen der geenen welke aan de belangen van die Kroon gehegt waren, onder de hand te dwarsboomen: maar wanneer hy gezien had, dat zy echter voorderde, en na allen schyn doorgedrongen stond te worden, verklaarde hy zich opentlyk, en liet met een Brief aan de twee genoemde Cantons weeten, dat zyne Allerchristelykste Majesteit het zeer kwalyk zou neemen indien zy dit ontwerp ter uitvoering stelden, en Krygsbenden aan de Republyk van Venetien gaven: doch dat in zulk een geval zyne Majesteit verwachtte, dat zy ook nieuwe Wervingen op den zelven voet, en op de zelve voorwaarden, aan hem zouden toestaan. 't Onderstaande is een Copy van den gemelden Brief.

VOORTREFFELYKE HEEREN,

IK verneeme met groote verwondering, dat Gylieden beslooten hebt aan de *Republyk van Venetien* eenige Krygsvolkeren toe te staan, tegens het Besluit 't welk Gylieden genomen had van aan geenige Uitheemsche Mogendheden, gedurende dezen tegenwoordigen Oorlog, eenige Bendentoe te staan, en niettegenstaande de verklaaringe die Gylieden deswegen gegeeven hebt. Ik verstaa ook zelfs, dat Gylieden van meening zyt een Capitulatie, veel geringer als die de Koning, myn Meester, aan de Krygsbenden van Uwe Natie, welke de eer hebben van in zynen dienst te weezen, toegestaan heeft, aan te neemen. Gylieden zult zonder twyfel indagtig weezen, dat Gy de Wervingen, die zyne Majesteit verzogt had, geweigerd hebt in te willigen, en zulks onder voorwendsel van het zelve aan geenige Mogendheid te zullen toestaan: en derhalven hebt Gylieden te gelooven, dat zyne Majesteit wel zal weeten wat te denken over het bedryf 't welk Gy schynt te zullen doen. Gylieden weet de noodzaakelykheid die den Koning dringt alle Jaren in *Switserland* Recruten te werven; en zelfs kan zyne Majesteit die hebben om nieuwe Wervingen te verzoeken. Dit zyn de eenige redenen, die my verpligten van UL. te begeeren de Krygsbenden, welke de *Republyk van Venetien* van U verzogt heeft, niet toe te staan: dog ingevalle Gyl., tegens uwe staatkunde en uwe besluiten, haar die mogt inwilligen, zo vleije ik my, dat Gylieden het zelfde zult doen ten opzigte van de Wervingen die ik van UL. voor den dienst van den Koning, en op de eigenste Bezolding als Gylieden met de *Venetianen* verdraagt, zal verzoeken. Ik bidde UL. my zonder uitstel uwe meeninge te laaten weeten over den inhoud van dezen Brief,

op

op dat ik daar van aan den Koning rekenschap moge geeven, en zyne Majesteit zodanige Besluiten neemen, als Zy meenen zal met haren dienst over een te komen. Ik bidde God, dat hy U handhaave in de voorspoed van alles 't geen Ulieden het voordeeligst mag wezen. 1705. Septemb

Solothurn den 3[den]. *Augusti* 1705.

PUISIEUX.

Dit was een gantsch andere manier van schryven, als die Monsr. de Puisieux op (a) d'opening van den Landdag te Baden aan alle de Cantons had gebruikt; zynde die Aanspraak vol van vleijeryen en minnelykheden, en deze Brief in tegendeel niet vervuld dan met hoogmoed en trotsheid. Aldus bedient zich Vrankryk by de geenen, die het in zyne belangen wil trekken, of in zyne afhangendheid houden, beurt om beurt van de liefkoozingen en dreigementen. De Switsers bevonden zich al sedert langen tyd in dien staat. De Cantons van Zurich en Bern maar alleen genooten noch eenige vryheid; doch voorzagen het gevaar wel, daar zy in waren, van in een geheele slaaverny te vallen. Dit had hen het oor zo gemakkelyk aan de voorslagen der Republyk van Venetien doen leenen; en ook hierom toonde zich Vrankryk 'er zo misnoegd over: konnende die Kroon niet dulden, dat men eenige voorzorgen tegens haare onderneemingen aanwend. Om haar te behaagen, moet men zich t'eenemaal aan haare bescheidenheid onderwerpen: en by haar is 't een misdaad op zyne eigene zekerheid te denken. Zo de Cantons van Zurich en Bern voort wilden vaaren, oordeelden de Staatkundigen, dat zy zich gereed konden maaken tot deze beleediging met eenige byzondere gedienstigheid en believing te vergoeden, gelyk als de geene welke de Marquis de Puisieux van hen vorderde, of alle de moeijelykheden, die Vrankryk hun zou konnen aandoen, te verdraagen. Zurich had 'er alreedts d'ondervinding af. Op d'orders, gekomen van Versailles, had de Gouverneur van het Milanees allen handel met d'Onderzaaten van dat Canton verbooden, en de hand doen leggen op alle de goederen welke hun toebehoorden. 't Was een roede daar men de Heeren van Zurich al over lang mee had gedreigd; doch het scheen, dat zy 'er de swaarte niet wel af gevoelden: want men verstond, dat zy straks daar na het zelfde van hunne kant hadden gedaan, en by represailles alle de koopmanschappen der Negotianten

(a) Zie pag. 119.

1705. Septemb.

van Milanen, welke over hunnen bodem toogen om naar de Jaarmarkt van Zurzach gevoerd te worden, in verzekering doen neemen. Men kan wel oordeelen, dat dit werk een groot gerucht in Switserland veroorzaakte: doch het best hier in was, dat men oordeelde, dat al het nadeel dezer afbreeking van handel op het Milanees zou vallen; dewyl d'Ingezetenen van dat Hertogdom het geld der geenen van Zurich veel minder konden ontbeeren, als die der zelver koopmanschappen.

DUITSCHLAND. Pauselyke Nuncius krygt order om uit Weenen te vertrekken.

HET vertrek van den (a) Graave van Lamberg, Keizerlyken Ambassadeur, uit Romen wierd gevolgd door dat van den Pauselyken Nuncius uit Weenen, niet op order van den Heiligen Vader, maar op die van den Keizer, welke aan dien Geestelyken Minister liet zeggen, dat hy zich zou hebben te retireeren; weshalven hy dan zyne zaaken bestelde, en eenige dagen daar na naar Weener-Neustad toog, om 'er d'orders van het Roomsche Hof af te wachten.

(a) Ziet pag. 87. en 152.

Marquis del Vasto tot Extraordinaris Ambassadeur des Konings van Spanjen aangesteld.

De Marquis del Vasto (*deze post, indien men ze geweeten had, moest in de voorgaande Maand plaats gehad hebben*) sedert de dood van den overleedenen Keizer met de karakter van Extraordinaris Ambassadeur des Konings van Spanjen bekleed, had in die qualiteit audientie by zyne Keizerlyke Majesteit op den 29sten. July, gelyk ook vervolgens by de twee Keizerinnen en de twee Aertshertoginnen. De Complimenten van rouwbeklag over de dood van den Keizer Leopoldus, en van gelukwensching over de komst van zyne tegenwoordig regeerende Majesteit tot den Keizerlyken Troon, maakten het onderwerp dezer Audientien, waar in alles met de gewoonlyke plechtigheden doorging. De Nuncius was 'er getuige af; en men kan wel oordeelen, wat vermaak hy had in den Marquis del Vasto een zo luisterryke Functie te zien bekleeden, dien zelven Marquis del Vasto welken de Paus te Romen tot de dood toe had vervolgd.

HONGARYEN. Wederzydsche Krygsverrichtingen.

DE Keizerschen hadden nu weder een overwinning op de Malcontenten behaald. 't Relaas 'er af was te Weenen met den druk gemeen gemaakt, en behelsde in substantie het volgende.

Er-

1705.
Septemb

Relaas van de Victorie behaald op de Malcontenten van Hongaryen door de Keizerlyke Wapenen onder het gebied van den Generaal de Herbeville op den 11den. *der Maand Augustus van den Jaare* 1705.

NA dat de Generaal Graaf van Herbeville *Leopoldstad* voor eenige dagen met leeftogt en alle d'andere noodzaakelykheden had voorzien, besloot hy met het Keizerlyk Leger onder zyn gebied, bestaande uit twaalf duizend Man, over de *Waag* te trekken, om 'er een diversie te maaken: maar hy moest vervolgens van voorneemen veranderen, en weder te rug naar het Eiland *Schut* keeren, zo wegens de Retrenchementen welke de Hongaaren langs de *Waag* hadden opgeworpen, als om verscheidene andere redenen. Ondertusschen zo als hy derwaarts in optogt was, bevond hy dat de Prins *Ragozzi*, de Graaf *Berezini*, de Baron *Otskay*, en verscheidene andere Hoofden der Malcontenten hem de passagie afgesneeden, en zich met een talryk Leger in slagorder gesteld hadden om een Gevecht te waagen. De Generaal *de Herbeville* deed het zelfde van zyne kant, verwachtende dat de Misnoegden hem zouden aantasten; doch zy deeden het niet: en de twee Legers bleeven het overige van den dag in die gestalte tegen malkander staan. De Generaal *de Herbeville*, ziende dat de Malcontenten niet afkwamen, besloot zelve hen aan te tasten, en commandeerde ten dien einde des anderendaags een zeker getal van Granadiers, met de Regimenten van *Hanover* en *la Tour*. Dit Detachement tastte de Cavallery, of anders de Malcontentische Hussaaren, zo dappermoedig aan, dat ze na een korten wederstand de vlugt namen, hoewel ze door de Hongaarische en Fransche Officieren, welke hen commandeerden, aangemoedigd, en zelfs gebeden wierden tot stand te houden. Ons Volk viel vervolgens op hunne Infantery, welke men Heidukken noemt; deed 'er een groote slachting onder, zonder iemand te spaaren; en bragt hen t'eenemaal in wanorder, met verlies van meer als vyf honderd Man, zonder de Gekwetsten te rekenen, gelyk ook van alle hunne Artillery bestaande in dartig stukken Kanon, als mede van alle hunne Bagagie, mitsgaders een groot getal van Wagens gelaaden met allerhande Munitien, een paar zilvere Keteltrommen van de Lyfwacht des Prinsen *Ragozzi*, twee en dartig zo Standaarden als Vaandels, en hunne gantsche Cancelery. De Prins *Ragozzi* zelve was in groot gevaar van dood geschooten of gevangen genomen te worden, alzo hy zich onder de Bagagie belemmerd had; doch hy bergde zich eindelyk met groote moeite: en de Baron *Otskay*, die zich van de Grenzen van *Moravien* by hem was komen voegen, wierd 'er neder gehouwen. Ons verlies gaat niet boven de drie honderd Man: en deze overwinning is voor ons des te glorieuzer, dewyl

 de

1705. Septemb. de Malcontenten ongelyk sterker waren als wy, hebbende omtrent 45000 Man gehad, daar wy 'er in tegendeel maar 12000 hadden. De nacht verhinderde ons hen in de Bosschen, daar zy zich in bergden, te vervolgen. De Deensche Hulptroupen hebben zich in dit Gevecht zeer wel gekweeten, gelyk ook de Keizerlyke Benden hebben gedaan: en de Regimenten Kurassiers hebben 'er zich op een zonderlinge wyze gedistingueerd, en alle der zelver Officieren en Soldaaten als leeuwen gevochten. Dit Gevecht geschiedde op den 11den. van deze tegenwoordige Maand Augustus.

De Baron van Oeffln, Overste-Lieutenant van het Hanoversche Regiment, welke door den Generaal de Herbeville afgevaardigd wierd om deze tyding aan den Keizer te brengen, bragt hem met eenen een Standaard en tien Vaandels, die in d'Actie genomen waren; en verhaalde aan zyne Keizerlyke Majesteit, dat, na dat de zelve geëindigd was, de Graaf van Schlick met drie duizend Man was aangekomen, en zich by den Generaal de Herbeville had gevoegd, en dat de Generaals van voorneemen waren een twede Gevecht te waagen: maar naderhand verstond men, dat zy raadsaamer hadden geoordeeld zich in het Eiland Schut, daar de Generaal de Herbeville van te vooren gelegerd was geweest, te retireeren; en dat de Malcontenten in tegendeel te samen gerukt, en ten getale van tien of twaalf duizend Man onder het beleid van den Graave Berezeni over de Waag waren getoogen; terwyl de Prins Ragozzi zich met een ander veel talryker Ligchaam by Neuheuzel gecampeerd hield. Men achtte het voor zeker, dat de Malcontenten nooit zouden zoeken slag te leveren. Hunne manier van oorlogen bestond maar in Plaatsen, 't zy door hongersnood of anders, te veroveren, en hunne Vyanden met uitloopen te plaagen. Zy deeden 'er eene in Moravien in het begin van de Maand Augustus, welke voor den Keizer byna van het uiterste belang geweest zou zyn; dewyl 'er veele Dorpen in d'assche gelegt, en menigvuldige andere ongeregeldheden gepleegd wierden. De Landzaaten, nevens andere Ingezeetenen genoodigd tot de wapenen op te vatten, en zich by de Malcontenten te voegen, stonden alreedts op het punt om het te doen: maar de Graaf van Dietrichstein wist de gemoederen zo wel te leiden, dat zy eindelyk beslooten getrouw te blyven: en wierden ook, om hen in dit besluit te doen volharden, sedert eenige Keizerlyke Krygsbenden derwaaats gestuurd. Ondertusschen moet het Ligchaam, 't geen dit uitvoerde, en maar twaalf honderd Man sterk

was,

was, (wordende door den Oversten Otskay met een ander Corps van veertien à vyftien duizend Man gedekt, terwyl de Graave Berezeni aan een andere kant met zyn Leger op de Grenzen genaderd was,) hier al eenige dagen gehuisvest hebben; gelyk men kan afmeeten uit de Dagtekening van den onderstaanden Brief, geschreeven door den Graave Berezeni aan de Standen van het genoemde Markgraafschap Moravien. 1705. Septemb.

NICOLAUS BEREZENI van Zekes, Grave van 't Graafschap Opper-Ongaryen, en Opper-Veldheer van 't geheele Leger van den Doorlugtigsten Vorst en Heer FRANCISCUS RAGOZZI, Prins van Zevenbergen, onder God voor 't Vaderland strydende.

IK twyffele niet of de voortreffelyke Standen van dit roemrugtige Markgraafschap Moravien zullen overvloedig hebben verstaan, hoe zeer het den Standen van 't Koningryk Ongaryen, en te gelyk den Doorl: Heer Franciscus Ragozzy, onzen Vorst, ter herte gaat, dat dit uw Markgraafschap, 't welk in vorige tyden, terwyl het noch in vryheid was gebleven, loffelyk en eendrachtiglyk met onze Standen correspondeerde, maar nu in deze tyden onder de heerschappye van d'Oostenrykse wreedheid zo zeer is onderdrukt, dat het, even als ons Ryk (ja misschien meer) van alle vryheden is ontbloot, en met onbedenkelyke schattingen boven maten beswaard, uitgeput, en verwoest, en alzo gekomen onder een verfoeijelyk juk. Indien de zelve zig dan nevens ons van deeze wreedheid willen bevryden, zo gelieven zy te letten wat succes onze wapenen tot nu toe hebben gehad; 't welk de voortreffelyke Standen ook met de daad gewaar zyn geworden: doch wy hebben een gemeen voornemen om onze Nabuuren in het recupereren der vryheden te helpen; 't welk ook tot nu toe met der daad zoude zyn geschied, indien wy van UL. opregte wille en geneigdheid om geholpen te worden volkomentlyk onderrigt waren geweest. En alhoewel dienaangaande al eenige middelen voor handen waren, zo zyn wy echter gedwongen geweest in sommige plaatsen zo vyandlyk te handelen: maar de voortreffelyke Standen gelieven d'oorzaken van sommige gepleegde wreedheden aan zig zelven, en niet aan onze quade wille, toe te schryven. Wy dan alle verdere verwoesting betreurende, en te gelyk van herten wenschende hun te hulpe te komen; op dat zy ook te gelyk met ons van 't Oostenrykse juk bevryd werden, hebben goedgevonden met een aanzienlyk en genoegsaam gedeelte van ons Leger hunne Grenzen te naderen, en te doen zo als het de gelegentheid zal verejschen, zullende een grooter Secours my volgen. Weshalven ik aan allen en een iegelyken Heeren, Standen, Magistraten, en Inwoonderen van Steden, Burgten, en Dorpen;

1705. Septemb. pen, en aan alle Standspersoonen van dat vermaarde Markgraafschap te kennen geeve, dat, nadien ik nu op hunne Grenzen gekomen ben, zy niet nalaten my tot voldoening van deze onze intentie by te komen, en hun Volk vergaderd hebbende, het zelve by 't onze te voegen. Zy konnen verzeekerd zyn, dat ik my tot hunne hulpe zal laten vinden, om met Gods hulpe de vryheid van voorige tyden weder t'erlangen.

Gegeeven in ons Leger by Szakolczam den 18den. *Augusti* 1705.

En was getekend,

Graave N. BEREZENI.

By deze gelegentheid leed de Graaf van Lichtenstein in zyn byzonder wel de meeste schade; wordende omtrent de drie honderd Paarden van hem mede genomen, en het verlies zyner Land- en andere Goederen op over de viermaal honderd duizend guldens geschat.

BOVEN-RYN. Beweegingen der wederzydsche Legers. EER wy ons begeeven tot het beschryven van de Krygszaken aan den Ryn, zullen wy, gelyk wy (a) hier voor twee Ordres van Bataille van de Legers der Geallieerden onder den Hertog van Marlboroug en den Heer van Ouwerkerk ingelyfd hebben, ook alhier aan den Leezer mededeelen de tegen overstaande Ordre van Bataille van het Keizerlyke en Geallieerde Leger aan den Boven-Ryn, zo als het in 't begin der Maand Augustus dezes Jaars onder het oppergebied van den Markgraaf Lodewyk Willem van Baden gecampeerd lag.

(a) Ziet pag. 78. en 194.

Lyst der Regimenten en Manschap van het Keizerlyke en Geallieerde Leger aan den Boven-Ryn.

INFANTERY.

Regimenten.			*Manschap.*
Granadiers Keizerlyke.	147	Wirtenbergsche.	1104
Granadiers Mentzische.	145	Baden-Keizersche.	1435
Granadiers Frankische.	368	Baden-Badensche.	708
Granadiers Swabische.	438	Lyen.	1085

Elz.

E.

Van he Maand Augustus 1705 gecampeerd lag.

Veld-Maarschalk.

Linker Vleugel — *Rechter Vleugel.*

N.

Pr. van HOHENS an de Art. Pr. van HANOVER, Generaal van de Cavallery.
Maj. Gen. TINGEN. Prins van BAREITH.
G Graaf van MERCY.

Baden. 2

Infantery.

Esquad. 23

Castelli, Drag. 6
Fechenbach. 5
Zollern. 6
Mercy. 6

Cavallery.

Graaf della WIRTEMBERG, Generaal van de Cavallery.
BIBRA, Gen. Major.
BIBRA, Gen. Major.

Esquad. 20

Gard. Wirtemb. 2
Wirtemb Drag. 4
Ettinga, Drag. 4
Lobcowitz. 6
Pr. Fr. Wirtemb. 4

Cavallery.

87
55

1705. September.

Elz.	446	Hermon.	1064
Erff.	1772	Thungen.	442
Toste.	859	Bibra.	1259
Boineburg.	1697	Stein.	936
Straltenbach.	756	Snebelin.	1656
Durlach.	1487	Badensche Kreits.	1217
Reisbach.	1600	Boven-Ryn.	1254
Roth.	1479	Rumor.	876
Emberg.	1647	Koninglyke Pruissische.	7119
Wolfenbuttel.	745	Keur-Palts.	5267
Sternfels.	1065	Renner.	80

Infantery in alles 40130.

CAVALLERY.

Regimenten.	*Manschap.*	*Regimenten.*	*Manschap.*
Bareith.	887	Pr. van Wirtemberg.	604
Fuggher.	547	Saxen-Gotha.	256
Bibra.	1454	Mekelenburg.	378
Darmstad.	327	Elzas.	207
Pr. van Darmstad.	402	Guarde Corps.	188
Wolfenbuttel.	196	Granadiers te Paard.	140
Eltingen.	517	Wirtemberg, Dragonders.	620
Mercy.	845	Esterhasi.	575
Castelli.	960	Zungabek.	595
Zöllern.	829	Koninglyke Pruissische.	2953
Lobcowitz.	893	Keur-Paltsische.	3773
Fechenbach.	800	Renner.	59

Cavallery 18938.

In 't geheel 59068.

Ter-

1705. Septemb

(a) Zie pag. 127.

Terwyl de Prins van Baden zich te (a) Radstad bevond, kreeg hy den 6den. Augustus bericht, dat de Maarschalk de Villars een gedeelte zyner Troupen by de Keiler-Schans over den Ryn deed trekken; waar op, volgens zyne order, dartien Bataillons van het Leger des Ryks over de Brug van communicatie, welke daar ter plaatse lag, mede die Rivier passeerden, en zich in de Linien van Bulh en Stolhoven gingen posteeren. De volgende dagen verstond men, dat de Maarschalk de Villars zelve met het grootste gedeelte van zyn Leger over den Ryn was getoogen: en op deze beweeging trok het meerendeel van het Leger des Ryks den 12den. mede over, en ging zich by d'andere Troupen in de Linien van Stolhoven voegen. Den 13den. viel'er niets van belang voor. Den 14den. kwam de Prins van Baden in het Campement, en bezichtigde de Linien. Den 15den. hield hy een Krygsraad. Den 16den. stuurde hy Partyen op kondschap uit, en vernam door middel van de zelve, dat het Leger der Vyanden zich uitstrekte van den oever des Ryns af tot aan de Rench, en dat hun Campement zeer voordeelig was. Den zelven dag kreeg men bericht, dat de Graaf van Nassau-Weilburg met de Paltsische Troupen, welke hy commandeerde, bestaande in dartien Bataillons en zeventien Esquadrons, in het Campement van Lauterburg aangekomen was: en des avonds stuurde de Prins van Baden hem noch zes Bataillons onder het beleid van den Baron van Leyen. Men zei alstoen, dat de Maarschalk de Villars niet over den Ryn was getoogen als in de hoop dat de Duitschers de Linien van Lauterburg t'eenemaal zouden verlaaten, en dat de Troupen, welke hy aan d'andere kant van den Ryn gelaaten had, de zelve aanstonds zouden hebben vermeesterd; in welken geval hy met alle spoed weder over den Ryn zou hebben getrokken om het beleg voor Landau te gaan slaan. Hier wierd noch bygevoegd, dat men reden had om voor de Brug van communicatie te vreezen, en dat de Prins van Baden derhalven de gemelde zes Bataillons aan den Graave van Nassau Weilburg had gezonden. Doch zo men maar met aandacht wil overweegen de meerderheid der Duitschers boven de Franschen, zal men gemakkelyk konnen bezeffen, dat alle deze redeneering kwalyk gegrond was. De Maarschalk de Villars, verre van te denken om aan te tasten, was genoegsaam belemmerd met zich te verdeedigen; en alle zyne beweegingen strekten niet dan om de Duitschers te misleiden. De Prins van Baden begreep het wel alzo: en zonder zich langer in de

Linien

Linien van Stolhoven op te houden, brak hy op des nachts tusschen den 16 en 17den., en kwam weder te Lauterburg. De Maarschalk de Villars brak derhalven mede op, en ging zich onder de Keiler-Schans posteeren; van waar hy den 27sten., 's morgens, nochmaals vertrok, en zich te Wiersheim ging nederslaan, om by der hand te weezen tot de Linien van Hagenau te verdeedigen. De twee Legers bleeven in deze gestalte tot aan den 28sten., wanneer de Keizerschen de Linien van Hagenau by Paffenhoven, welke maar met acht Fransche Regimenten bezet waren, overweldigden. De Vyanden booden eenige wederstand: maar dewyl ze, gelyk hier boven gezegt is, in een zeer klein getal waren, en niet ondersteund wierden, was het werk wel haast gedaan. Het kostte den Keizerschen maar een Lieutenant en zeltien Gemeenen: doch de Franschen lieten 'er ongelyk meer; hebbende, na de spraak ging, tusschen de drie en vier honderd Man verlooren, zo gevangen, gedood, als gekwetst, ongetwyfeld ten meerendeele in de vervolging. De Maarschalk de Villars, die anderhalf uur te laat was gekomen om zyne Troupen t'ondersteunen, keerde weder te rug, en ging zich ter rechter zyde van Hagenau en ter slinker van Bischweiler posteeren. 1705. Septemb

Ondertusschen hadden de Pruissische Troupen zich, volgens hunne orders, in beweeging begeeven, om zich by den Hertog van Marlboroug in Nederland te gaan voegen, en waren alreedts, ten minsten voor een gedeelte, over de Main getoogen: maar op deze tyding deed den Heer van Geldermalsem, Gedeputeerde van de Staaten Generaal, hen halte houden; en twee dagen daar na kreeg hy een Expressen van den Hertog van Marlboroug, met bericht dat ze in de Nederlanden niet noodzaakelyk waren, en 'er derhalven niet behoefden te komen. Hier op schreeven de Heeren van Geldermalsem en van Arnheim, Bevelhebber der Pruissische Troupen, aan den Prins van Baden, om hem te doen weeten dat ze, indien hy hen van nooden had, gereed waren om zich by hem te voegen, enz.

OP den 28sten. der voorgaande Maand Augustus, 's morgens ten drie uuren, kwam ter ouderdom van omtrent een-en-tachtig jaaren te Zell te sterven den Hertog van dien naam, die getrouwe Vorst des Ryks, die geduurende zyn gantsche leven zo vryborstiglyk het zyne HANOVER. Dood des Hertogs van Zell.

1705, Septemb.

tot het best der gemeene zaak had bygebragt. De Keurvorst van Hanover nam terstond bezit van de Hertogdommen van Zell en Saxen-Lauwenburg, en liet door de Steden van die twee Staaten hulde, en door de Krygsbenden den eed aan hem doen.

SPANJEN. Verdere byzonderheden noopende een zekere Conspiratie tegens den Koning en de Regeering. (a) Ziet pag. 46.

NOCH ging de spraak al, dat de Paus aan den Koning Philippus vergund had een Subsidie of Onderstand op de Geestelyken te heffen, en den geenen, welke schuldig bevonden wierden aan de (a) Conspiratie tegens de Regeering, hun proces te doen maaken voor zodanige Rechters als het hem beliefde: met byvoeging, dat de Heilige Vader aan den Kardinaal de Portocarrero bevolen had het onderzoek van die Processen uit zynen naam waar te neemen en te bevorderen, en dat hy zich volstrektelyk ten dien opzichte op hem verliet. Indien dit waar was, kon men van nu af aan wel zeggen, dat 'er geen quartier voor de Beschuldigden zou weezen, en dat de Paus hen t'eenemaal ter genade der Regeering overliet. De Monnik, aangeklaagd wegens het Hoofd der Conspiratie van Granade te zyn, en die sedert zyne ontvlugting in hegtenis was gemaakt, stond mogelyk d'eerste offerande van dit verdrag te weezen; zynde het Hof geweldig tegens hem verbitterd: en indien het ergens door wederhouden wierd, was het ongetwyfeld door de vreeze des Volks. Een Ridder van S. Jakob, over eenigen tyd gevangen genomen zo als hy zich naar Gibraltar meende te begeeven, wierd onthoofd, en de Schipper, die hem voerde, gehangen. Ondertusschen beletteden die schrikkelyke voorbeelden niet, dat veele hunnen yver voor het Huis van Oostenryk toonden. Daar ging byna geen dag voorby, of het Hof ontfing eenig diergelyk bericht, en gaf ook verscheidene orders om d'opstanden, daar men voor bekommerd was, te voorkomen. Men vattede op het eind der Maand Augustus omtrent Cadix drie Spanjaarden, welke belaaden gevonden wierden met verscheidene brieven zonder zegel of onderttekening, geevende een correspondentie met de Geallieerden te kennen, by de kop. In Catalonien stonden d'Ingezetenen van Vicq op, en greepen de wapenen voor Koning Karel ter hand. 't Is geen slecht Dorp, gelyk veele zich op verkeerde berichten ingebeeld hebben: 't is een klein Stedetje, gelegen aan de Rivier Gurra, welke het byna van alle kanten omringt, en 'er een half-eiland af maakt. Het is voorzien met goede wallen, en gesticht op het hangen van een heu-

Opstand der Ingezetenen van Vicq.

heuvel; 't geen 'er d'aankomst zo van de land-als van de waterkant ongemakkelyk af maakt. Men telt 'er twaalf honderd Inwoonders, zonder daar onder te begrypen den Adel en de Geestelyken, welker getal vry groot is; mitsgaders zeven Poorten, drie Bruggen over de Rivier, een eenige Parochie-Kerk, doch in vergelding tien Geestelyke Huizen en een Hospitaal. De stichting 'er af word aan Hercules toegeschreeven. De Romeinen herstelden het naderhand, en noemden het *Vicus Aquarius*, daar de naam van *Vicq* uit gesprooten is. Veele wilden in 't eerst niet gelooven, dat deze Plaats zich voor Koning Karel had verklaard; doch hadden groote hoop dat, indien het waar was, verscheidene andere Plaatsen des zelfs voorbeeld zouden volgen. Ondertusschen kreeg men 'er zekere tyding af, mitsgaders van dat 'er al over meer als een maand een Party ten voordeele van den genoemden Koning in Catalonien geformeerd was, en dat, wanneer die Vorst met de talryke Vloot der Geallieerden op de kusten van dat Landschap was aangekomen, die lieden aan kwamen trekken om hem t'ontfangen, en zich by de Troupen, welke hy daar te land deed zetten, voegden. 't Was den 17den. Augustus wanneer de Vloot voor Barcelone begon te verschynen. Den 22sten. bevond zy 'er zich geheel en al. Den zelven en de twee volgende dagen geschiedde d'ontscheeping, als mede de samenvoeging. Men wist d'omstandigheden, noch niet wel: doch het was zeker, dat de Troupen, welke aan land gezet wierden, acht of tien duizend Man bedroegen: dat 'er twaalf honderd Ruiters onder waren: en dat d'Opgestaanen van Vicq twee duizend Man uitmaakten. 't Was genoeg om zich meester van de meeste Steden des Landts te maaken, voornaamentlyk als 'er d'Ingezetenen de hand toe wilden leenen; gelyk men reden had om te gelooven. Het argst was, dat de Stad Barcelone, die de Hoofdstad en de Zetel van het Gouvernement is, zodanig met Krygsbenden vervuld was, dat d'Inwoonders daar door t'eenemaal buiten staat waren van zich te helpen. Byna even eens stond het ook geschapen te Roses, Gironne, en in d'andere voornaamste Plaatsen; hebbende de Regeering alle de noodzaakelyke gelegentheid en tyd gehad om Volk derwaarts te stuuren, en de behoorlyke voorzorgen aan te wenden. Daarenboven had den Hertog van Berwik order gekreegen, gelyk hier na gezegt zal worden, om derwaarts te marcheeren: en hy wierd 'er verwacht met zes duizend Man.

1705.
Septemb.

1705. Septemb — Ondertusschen zag men een Manifest van Karel den IIIden., uit de Vloot voor Barcelone op het Schip de Britannia gedagtekend, en aan alle d'Onderzaaten der Spaansche Monarchie gericht; zynde van woord tot woord van den zelven inhoud als het (a) geen men voorheen had gezien: doch onder aan het zelve had de genoemde Vorst het volgende met eigene hand geschreeven.

(a) Ziet iste. Deel van het Jaar 1704. pag. 29.

EN bevindende Ons tegenwoordig op de groote Vloot van onze Hooge Geallieerden met der zelver Troupen om te landen, waarschouwen Wy noch eens alle onze Onderdaanen, dat zy Ons willen erkennen, gelyk het behoort, voor hunnen wettigen Koning, en zich aan de gehoorzaamheid van den Ingedrongenen onttrekken: verklaarende op nieuws, dat, indien zy zulks doen, Wy hun zullen vergeeven de misdaad van gekwetste Majesteit, met het erkennen van den Hertog van Anjou begaan. En Wy bevestigen nochmaals by dezen al het geene in de bovenstaande Amnestie begreepen is.

Was getekend,

IK DE KONING.

Men zag ook noch een Manifest van den Engelschen Generaal den Graave van Peterboroug, luidende als volgt.

Aan alle de trouwe Onderdanen van de Spaansche Monarchie, van wat staat of conditie dezelve zouden mogen zyn, Geestelyke of Wereldlyke in de Ryken van Spanjen, Saluit.

NAdemaal onze Souvereine Vrouw ANNA, by de genade Godts Koninginne van Groot Brittannien, Vrankryk en Ierland &c, geliefd heeft ons te stellen en te benoemen tot Generaal van de Troupen die haare Majesteit alhier heeft, gezamentlyk met de Heeren Staaten Generaal, om het goed regt van het Hoogst-Heerlyk Huis van Oostenryk tot de Monarchie van Spanjen te handhaven, en hare andere Geallieerden te helpen: Zo hebben wy nodig en dienstig geoordeeld te verklaren, voor en aleer wy eenige Magt gebruyken, dat wy in deze Landen niet gekomen zyn om bezit te nemen van eenige Plaatsen in den naam van hare Britannische Majesteit, of van de Heeren Staaten Generaal, of om de gemeene schade en onheilen van den Oorlog in te voeren; maar om te beschermen en in onze protectie te nemen de goede en getrouwe Onderdanen

van

van de gemelde Monarchie, en hen te bevryden van het onlydelyk juk der Regering van Vremdelingen, en van Slaverny, waar toe zy gebragt en aan Vrankryk gekogt zyn. Dewyl dan het voorneemen van haare meergemelde Majesteit en de Heeren Staaten Generaal is, te handhaven het goede recht van het Huis van Oostenryk, nevens de Vryheden en Privilegien der Onderdanen van zyne Katholyke Majesteit; zo verklaren en beloven wy, dat alle de getrouwe en ware Spanjaarden, welke, zonder onze Magt tegen te staan, blyken zullen geven van hunne getrouwheid en schuldige gehoorzaamheid aan hunnen Koning Karel den Derden, zullen werden beschermd en gemaintineerd in hunne Religie, Personen, Goederen, Vryheden en Privilegien, zonder eenige molestatie. Dog indien, buiten vermoeden, de Inwoonders en 't Volk van deze Landschappen niet met ons zullen aanspannen in de uitvoeringe der goede voornemens van gemelde hare Majesteit en de Heeren Staaten Generaal, zo nemen wy God tot getuyge, dat de Spanjaarden zelve oorzaak zullen wezen van alle vyandlykheden die de Troupen onder ons gebied zullen komen te gebruiken, en de schuld daar van zullen dragen, indien zy zodanige gelegentheid om hunne getrouwheid te betonen, en hunne pligt en belang te vervolgen, in zo gunstige gesteldheid van zaken als deze, zullen laten voorby gaan, zonder zich zelven daar van te bedienen. 1705 Septemb

Eindelyk moet hier ten opzichte van deze stoffe ook noch het volgende bygevoegd worden. Gelyk de Graaf van Medina-Cœli veele Goederen in Catalonien, en zelfs in de Gebuurschap van Vicq had, liet de Koning Philippus, zo haast als hy wist dat d'Inwoonders van die Stad zich opgeworpen hadden, hem ontbieden, en gebood hem zyne Onderzaaten te beletten zich by de zelve te voegen. Den Hertog schreef terstond in de krachtigste termen aan alle de geenen van zyne afhangendheid; en de brieven wierden met een Expressen afgevaardigd. Hy aanbood ook zelfs persoonlyk in Catalonien te gaan dienen: maar 't zy dat men hem die moeite niet wilde aandoen, of dat men zich op hem niet vertrouwde, men vernoegde zich altoos met zyne goede wil. Doch de verstandigsten waren van gevoelen, dat, niettegenstaande alles 't geen den Hertog van Medina-Cœli in deze laatste Revolutie voor Vrankryk had gedaan, hy niet van het getal der geenen was daar die Kroon het meeste vertrouwen op stelde. Wel is waar, dat zy sedert eenigen tyd op een wyze in Spanjen handelde, welke byna reden gaf om te gelooven dat zy zich op niemand vertrouwde. Men aanmerkte een gestadige verandering in de Gunst en het

Wantrouwen op den Hertog van Medina-Coeli.

1705. Septemb

Ministerschap. Men maakte, ontmaakte, verbrak, herstelde: kort om, daar heerschte een gestadige verandering in alle zaaken.

Wederkomst van de Princes des Ursins uit Vrankryk.

De beruchte Princesse des Ursins, welke, na geduurende eenigen tyd de hoogste gunst genooten te hebben, eensslags in de grootste ongenade was gevallen, verscheen, uit Vrankryk (werwaarts zy voor eenigen tyd ontbooden was geworden, om aan den Koning rekenschap te geeven van zekere zaaken, die onbekend zyn gebleeven) te rug gekomen, nu zegenpraalende weder ten Hove. De Koning en Koningin ontfingen haar niet als een onderzaate, maar als een moeder. Men moet 'er aan den Leezer een omstandig verhaal af mededeelen, dewyl 'er byzonderheden in zyn die hem behaagen zullen. Den 1sten. Augustus kwam de genoemde Dame te Berlanga in het Kasteel des Hertogs van Infantado, en wierd 'er gecomplimenteerd door den Hertog van S. Pietro, den Zoon des Graaven van Aquilar, en eenige andere Heeren. Den 2den. vernachtte zy te Guadalaxara; alwaar zich verscheidene Grooten vervoegd hadden. Den 3den. vertrok zy van daar, om te Cavillas, werwaarts zich de Maarschalk de Thesse met verscheidene andere Heeren, begeeven had, het middagmaal te gaan houden. Gaarne zou zy, op zyn Fransch, met henlieden gegeeten hebben: doch zy kon hun deze eer niet aandoen; om dat, volgens de Ceremoniewetten, de *Camereira Major*, of Opper-Kamervrouw, met niemand mag eeten. Na de maaltyd begaf zy zich weder op weg, om naar Madrid voort te spoeden: en zynde tot aan een zeker Landhuis gekomen, keerde zy daar in. Kort daar na vervoegden 'er zich ook de Koning en de Koningin, welke haar te gemoet kwamen gereeden, en traden 'er uit de karos. De Koningin omhelsde haar met alle de betuigingen van een groote blydschap. De Koning van zyne kant betoonde haar groote beleefdheden; en haare Majesteiten hadden 'er een gesprek met haar van drie quartier uurs: waar na men bereidselen maakte om weder naar de genoemde Stad te keeren. De Koning en Koningin verzochten haar in hunne karos te treeden: maar gelyk het ook noch strydig is tegens de Ceremoniewetten, dat de *Camereira Major* in haarer Majesteiten karos treed wanneer ze daar te samen in zyn; bedankte zy de zelve, *verzoekende zeir ootmoedigl yk, dat zy beliefden goed te vinden, dat zy hun deze eene maal in haar leven ongehoorzaam ware.* Daags na haare aankomst wierd zy bezocht door de Dames, en den volgenden dag door de Heeren van het Hof.

Zy

Zy zag ook den Kardinaal Portocarrero, en betoonde hem groote beleefdheden: en men verzekert zelfs, dat zy hem noodigde tot weder in het Ministerschap te treeden; zeggende, dat d'Allerchristelykste Koning haar daar mede had belaaden, en het zeer gaarne zou zien: doch dat hy 'er zich gestadig afverschoonde; willende, zei hy, zyne overige dagen niet meer besteeden als tot God te bidden. Ondertusschen waren 'er Brieven, welke medebragten, dat de gemelde Kardinaal een Brief van den Marquis de Leganes aan den Koning Philippus gepresenteerd, en vervolgens een Antwoord daar op met een Courier aan den zelven te rug had gezonden: 't welk te kennen scheen te geeven, dat hy zich in der daad weder met de zaaken begon te bemoeijen. 1705. Septemb.

Eenige dagen na dat de Princesse des Ursins weder aan het Hof was verscheenen, naamentlyk op den 17den. der Maand Augustus, wierd de Prins Tserclaas de Tilly, Capitein van d'eerste Compagnie der Lyfwacht, tot Grande van Spanjen aangesteld, en dekte zich vervolgens in die qualiteit voor den Koning. Doch het bleef daar niet by. Kort daar na, wanneer zyne Majesteit wegens zeker Feest Kapel hield, was geordonneerd dat even achter den Koning voor den genoemden Prins een stoel zonder leuning geplaatst zou worden; daar nochtans zulks voor niemand der andere Grandes wierd gedaan. Straks ontstond hier over een murmureering; en konnende de Spaansche hoogmoed, hoewel niet zonder reden, dezen hoon niet verkroppen, gaven de Grandes, welke by de plechtigheid tegenwoordig waren, aan den jongen Vorst te kennen, dat deze nieuwigheid tegens alle recht en reden strydig was; en dat zyne Majesteit derhalven het niet kwalyk beliefde te neemen, indien zy zich voortaan daar niet lieten vinden. De Koning, hier over geraakt, gaf hun met een straf gelaat ten antwoord, *dat hy hen niet van nooden had, en dat zy doen konden 't geen hun beliefde*. Ziet daar, tot hoe verre de Fransche Heerschappy zich meester had gemaakt van de Spaansche Monarchie; die wel eer zo magtige Monarchie welke de Zon in haar Gebied zag opgaan en daalen. Prins Tserclaas de Tilly tot Grande van Spanjen aangesteld, enz.

Wy zouden hier een einde van de zaaken van Spanjen gemaakt hebben: doch een Brief, welke omtrent dezen tyd uit Vrankryk kwam, en eenige byzonderheden wegens den staat der zaaken van Catalonien behelsde, doet ons d'andere nieuwigheden opschorten, om Byzonderheden wegens den staat der zaaken van Catalonien.

naan-

1705. Septemb. aan den Lezer des zelfs inhoud, zynde vervangen in de volgende termen, mede te deelen.

Parys den 4den. September.

DEN 30ten. der voorgaande Maand ontfing men aan het Hof een Expressen, afgevaardigd van *Montpellier* door den Hertog van *Berwik*, die in *Languedocq* commandeert, met een Brief, welken hy ontfangen had van de kant van *Don Francisco de Velasco*, Viceroy van *Catalonien*, gedateerd uit *Barcelone* den 23sten: der zelve Maand, benevens Copy van het Antwoord 't geen de genoemde Prins hem daar op had laaten toekomen. *Velasco* maakte met dezen Brief aan den Hertog van *Berwik* bekend, dat de gecombineerde Engelsche en Hollandsche Vloot den 22sten. voor *Barcelone* gekomen zynde, terstond eenige Troupen een kleine myl van daar aan land had gezet: Dat de Prins van *Hessen-Darmstad* Kreitsbrieven aan alle kanten had gestuurd, waar mede hy aan de Catelaanen kennis gaf wegens de komst van Koning *Karel den III*den. met vyftien duizend Voetknechten en twee duizend Ruiters, en hen aanmaande tot hunne wapenen by de zyne te voegen, ten einde het juk, waar onder zy zuchtten, af te werpen, om zich onder de zachte heerschappy van hunnen wettigen Vorst te begeeven: Dat de Malcontenten van *Tarragona*, en d'omleggende Oorden, welke onlangs door d'aanstooking der Emissarissen van het Huis van *Oostenryk* de wapenen opgevat hadden, reedts uitloopen aan de kant van *Monresa* hadden gedaan, en zich van *Lobregat* trachtten te verzekeren, ten einde, in geval van noodzaakelykheid, met d'andere Opgestaanen van *Vicq* te samen te komen rotten; voegende daar by, dat 'er in *Barcelone* wel een Garnisoen van drie duizend Voetknechten en twee duizend Ruiters lag; doch dat zulks niet genoeg was om zich tegens de desseinen der Vyanden van buiten en binnen te stellen; en dat hy derhalven den Hertog van *Berwik* bad hem met alle mogelyke spoed te komen byspringen. De Courier, die deze tyding bragt, wierd gisteren gevolgd door een tweden met een Brief des Hertogs van *Berwik*, verzeld van een anderen des Onderkonings van *Catalonien* geschreeven uit *Barcelone* den 24sten. der voorgaande Maand; waar mede hy kennis gaf, dat de Vyanden reedts tien duizend Man te *Badalona* omtrent den mond van de *Besos* by *Barcelone* ontscheept hadden: Dat eenige duizend Malcontenten van *Vicq* zich by hen hadden gevoegd: Dat zy ook eenige Troupen te *Mataro* aan land hadden gezet, met het voorneemen van zich in die Post, welkers gelegenheid zeer voordeelig voor hen is, sterk te maaken: Dat, dewyl vyftien van hunne Schepen zich voor *Palamos* vervoegd hadden, men in zeer groote bekommering voor die Plaats was: Dat men ook geweldig vreesde, dat eenige Krygsbenden, welke van *Madrid*, *Cadix*, *Arragon*, en *Navarre* tot bystand van *Catalonien* kwamen, daar

daar zy te laat zouden aankomen, of door de Vyanden geslagen weezen: En eindelyk, dat de Burgers van *Barcelone* geneigd scheenen te zyn om zich voor Koning *Karel den IIIden.* te verklaaren, tot zo verre dat de Viceroy genoodzaakt was geweest in alle de Kruisstraaten der Stad kanon te doen planten, om hen in toom te houden, en 'er ook d'aankomsten af te doen beschanssen.

1705. Septemb

VRANKRYK.

HOEWEL wy (a) hier voor twee Relaazen wegens den bloedigen Veldslag, by Cassano tusschen het Keizerlyke en Fransche Leger voorgevallen, ter neder gesteld hebben zullen wy 'er hier noch een inlyven, voor het meeste gedeelte getrokken uit den Brief dien de twede Expresse, door den Hertog van Vendôme afgezonden, deswegen aan zyne Majesteit overhandigde.

(a) Ziet. pag. 156 en 160.

Relaas wegens den Slag van Cassano, voorgevallen op den 16den. Augustus, tusschen het Leger zyner Allerchristelykste Majesteit gecommandeerd door den Hertog van Vendôme, en dat van den Keizer gecommandeerd door den Prins Eugenius van Savoyen.

DEN Hertog van *Vendôme* onderrigt zynde dat de Prins *Eugenius* op de sterke instantien des Hertogs van *Savoyen* den 10den. August. uit zyn Campement van *Romanengo* in drie kolommen was opgebroken, en tusschen d'*Oglio* en d'*Adda* opwaarts naar *Fontanella* marcheerde, en vreezende dat de Vyanden deze laatstgenoemde Rivier mogten passeeren, brak ook met 15 Bataillons van *Sorezina* op, en toog over de *Serio* naar d'*Adda*; hebbende aan den *Groot-Prioor* geordonneerd hem met het geheele Leger in alle haast te volgen. Den 11, 12, en 13den. maakten de Legers verscheidene beweegingen: doch den 14den. marcheerden de *Duitschers* regt naar d'*Adda*; en den Hertog van *Vendôme* passeerde die Rivier by *Rivalta* met de gezeide 15 Bataillons en 5 Regimenten Dragonders: en by *Cassano* aangekomen zynde, bevond hy dat de Vyanden een Brug over die Rivier geslagen hadden, en gereed stonden om over te trekken Den Hertog van *Vendôme* posteerde zyne Troupen op een hoogte in het gezigt van de Vyanden; weshalven zy het overkomen niet dorsten ondernemen. De Prins *Eugenius*, ziende dat zyn voornemen aan die kant door de voorzigtigheid van onze Generaals verydeld was, resolveerde des nagts tusschen den 15 en 16den., na dat hy zyne Brugge over d'*Adda* had doen afbreken, naar het Leger van den *Groot-Prioor* te marcheeren, het welk langs d'*Adda* trok, om te zien of hy het zelve met voordeel zoude hebben konnen aantasten. Den Hertog van *Vendôme*

1705. Septemb. was naauwelyks geinformeerd wegens de resolutie van dien Prins, of hy repasseerde den 16den. heel vroeg met zyne Troupen tot *Cassano* de bovengenoemde Rivier, en begaf zich aanstonds met de Dragonders, en met de Generaals de *Saint Fremont*, *Chemerault*, en de *Broglio* naar het Leger van den *Groot-Prioor*, 't geen maar 2 mylen van de Vyanden stond. Omtrent ten 8 uuren, 's morgens, arriveerde de 15 gedetacheerde Bataillons wederom in onze Armée. Ten 9 uuren quam 'er tyding, dat de Vyanden recht op ons aantoogen; en zulks wierd kort daar na door verscheidene Couriers en Spions bevestigd. Den Hertog van *Vendôme* detacheerde den *Groot-Prioor* met 2 Brigades te Paard en een te Voet, met de Heeren de *Bissy*, de *Langalerie*, de *Farsat*, en de *Broglio* naar *Rivolta*, om d'*Adda* daar ontrent te bewaren, en de Vyanden langs die kant te observeeren; doende ondertusschen alle noodige dispositien maken, om de zelve, indien zy op ons aan quamen, wel te ontfangen. Ten 10 uuren quamen de Vyanden met hunne geheele Armée niet verre van *Cassano* in ons gezigt; en na dat zy het Canaal, genaamd *Naviglio della Commune*, waren over gekomen, attaqueerden zy omtrent ten 11 uuren ons Leger langs alle kanten. Het gevegt was furieus, en duurde over de vier uuren zonder interruptie. De Vyanden braken twee maal in het hert van onze Armée, in de rechter Vleugel; maar wierden door onze Brigades van *Grancey* en du *Bourcq* met zodanig een kloekmoedigheid te rug gedreven, dat 'er veele in de *Naviglio* gesmeten wierden, alwaar zy meest verdronken. Den Hertog van *Vendôme* zyn Paard onder het lyf verlooren hebbende, en een weinig gequetst zynde, had meer als een quartier uurs tegens de Vyanden in actie geweest, en verscheidene daar van met eigene handen omgebragt; waar door onze Soldaten ongemeen wierden aangemoedigd. Terwyl dit in 't midden gebeurde, trachtte de Prins *Eugenius* onze linker Vleugel te overvallen, en had reedts onze Troupen aan het wyken gebragt, en zich meester gemaakt van een *Cassine*, of Landhoeve: doch den Heer *Albergotti* met 9 Bataillons en het Regiment van *Vendôme* aan die kant komende toeschieten, wierden de *Duitschers* uit de gezeide *Cassine* gejaagd, met verlies van meer als 300 Man; en wanneer zy op nieuws op onze linker Vleugel meenden aan te vallen, wierden zy zodanig ontfangen en afgeslagen, dat ze met verlies van meer als 3000 Man de vlucht moesten nemen over het Canaal; agter latende eenig Kanon, Bagagie, Ammunitie &c. 't welk beneffens een groote menigte van Vaandels aan de onzen tot buit is geworden. De Vyanden hadden de vlugt genomen naar *Treviglio* en *Caravaggio*; en in het vervolgen had men noch veele daar van gedood.

Het getal der Gevangenen heeft men bevonden te weezen 1847 Man, d'Officieren daar onder begreepen: en buiten de geenen die in d'*Adda* verdronken zyn, welke op meer als 3000 begroot worden, heeft men weinig minder als 7000 vyandlyke Lyken op de plaats van het Gevecht geteld, welke meestendeel in de Rivieren zyn geworpen; zulks dat het Leger van den Prins Eugenius door deze Actie wel omtrent 12000 Man verminderd moet,

moet weezen. In tegendeel zyn van onze Troupen, volgens de Lysten die men 'er af ziet, 1651 Man gesneuveld, en 894 zo Officieren als Gemeenen gekwetst, enz.

d'Eerste tyding wegens dit Gevecht wierd aan den Koning gebragt op den 23sten. der voorgaande Maand Augustus door den Marquis de Sennecterre, en zo geweldig breed uitgemeeten, dat men het niet minder dan voor een volkomene Overwinning te boek stelde: want volgens het bericht van dezen Heer waren 'er, wanneer hy uit het Leger was vertrokken, al over de 5000 der Vyanden verslagen, 500 gevangen, en 3 stukken Kanon en 45 zo Vaandels als Standaarden veroverd. De Koning gaf ook met den onderstaanden Brief, geschreeven aan den Kardinaal de Noailles, Aertsbisschop van Parys, order om 'er in de Hoofdkerk van die Stad het *Te Deum* over te doen zingen.

Order tot het zingen van *Te Deum* over het Gevecht van Cassano gegeeven.

MYN NEEF,

De voortgangen myner Wapenen in Italien konden door geen gloriëuzer noch luisterlyker Uitslag gevolgd worden, als door d'Overwinning den 16den. dezer Maand door mynen Neef den Hertog van Vendôme behaald op het Keizerlyk Leger gecommandeerd door den Prins Eugenius van Savoyen. Deze Generaal, na alles in 't werk gesteld te hebben om de beloofde en zo lang verwachte Bystanden aan den Hertog van Savoyen te geeven, of ten minsten door een diversie het geheele verlies zyner Staaten te beletten, ziende zyne beproevingen zonder gevolg, heeft eindelyk de zyde gekoozen van zich met geweld een doortogt te openen: maar wat beweegingen hy ook maakte om myn Leger met voordeel aan te tasten, zyn alle zyne poogingen door de dapperheid myner Troupen, en de bekwaamheid en wakkerheid des Hertogs van Vendôme, onvermogende bevonden. d'Officieren en Soldaaten, even zeer aangemoedigd door het rechtmaatig vertrouwen 't geen zy op hem stellen, hebben den eersten aanval met een ongelooflyke standvastigheid verduurd: en wel haast dachten de geenen, die hen waren komen aantasten, niet meer dan om zich te verdeedigen, en wierden eindelyk gedwongen hals over hoofd te wyken, en het Slagveld te verlaaten. De Prins Eugenius gekwetst, eenigen hunner Generaals gesneuveld, en meer als 7000 Man van hunne Troupen op de plaats gebleeven, 1800 gevangen genomen, verscheidene stukken Kanon en Vaandels van hen veroverd, betoonen dat het Gevecht, 't geen vier uuren geduurd heeft, bloedig en hardnekkig is geweest, en dat d'Overwinning geheel en volkomen is. Gelyk men 'er het gevolg voornaamentlyk af verschuldigd is aan een zichtbaare bescherming des Hemels, wil Ik niet uitstellen God 'er met openbaare Gebeden over te danken.

1705. Septemb.

ken. Derhalven schryf Ik U dezen Brief, om U te zeggen, dat myne meening is, dat Gy het *Te Deum* in de Hoofdkerk van myne goede Stad Parys doet zingen, ten dage en uure als de Groot-Meester, of de Meester der Ceremonien, U van mynen wege zal zeggen Hier op bidde Ik God, dat hy U, myn Neef, in zyne heilige en waarde hoede neeme.

Gegeeven te Marly den 26sten. Augusti 1705.

Getekend

LOUIS.

Marquis de Leganes te Bourdeaux overgebragt.

De (a) Marquis de Leganes, dat ongelukkige slachtoffer van staat, immers voor zo verre als tot noch bekend was, wierd in den aanvang dezer Maand te Bourdeaux in het Kasteel *Trompette* overgebragt, niettegenstaande dat hy zeer groote moeite had aangewend om te Bayonne, daar hy terstond van Pamplona heen was gevoerd, te mogen blyven, en ten dien einde, doch te vergeefs, aan de twee Hoven geschreeven. De Ridder de Maugison had de last om hem te geleiden, met dartig Gardes van den Maarschalk de Montrevel, welke men hem tot deze expeditie had medegegeeven. Geduurende d'overvoering had hy gestadig in de kamer van den Marquis geslaapen, met hem gegeeten, en hem nooit uit het gezicht verlooren: en zynde te Bourdeaux aangekomen, wierd de Marquis in het genoemde Kasteel bewaard door een Capitein, die, met twee Schildwachten voor de deur, in zyne kamer sliep, en hem geen oogenblik verliet. Wat reden het Fransche Hof mogt hebben om dezen Heer zo strengelyk te doen bewaaren, daar wierd verscheidentlyk, doch zonder eenig fondement, over geredeneerd.

(a) Ziet *bl.* 47.

Tyding wegens de komst, van Koning Karel op de Kusten van Catalonien gekreegen.

Niet zonder ongerustheid kwam het Hof te verstaan, dat Koning Karel met een talryke Vloot op de kusten van Catalonien aangekomen was; dat hy zyne Troupen reeds aan land had doen treeden; en dat de zelve zich gevoegd hadden by eenige gewapende Catalaanen, welke de komst van dien Vorst verwachtten: waar op dan order aan den Hertog van Berwik wierd gezonden om met zo veele Krygsbenden, als hy in de Sevennes, Languedocq, Guyenne, en Roussilion konde verzamelen, ('t welk men geloofde omtrent zes duizend Man te zullen

len konnen uitmaaken) met alle spoed derwaarts te marcheeren, enz. 1705. Septemb.

Den 24sten. der voorgaande Maand Augustus wierd door order der Koningin, welke zich gestadig bevlytigde om in alle ongeregeldheden te voorzien, de volgende Proclamatie afgekondigd: waar by haare Majesteit niet alleenlyk ordonneerde, dat alle de Schepen, toebehoorende aan d'Onderzaaten van haare Hoog Mogenden, welke door haare Oorlogschepen, of d'Engelsche Kaapers, ter zaake van den handel met Vrankryk genomen waren, ontslagen zouden worden; maar ook dat in 't toekomende geene Schepen, voorzien met Paspoorten van haare Hoog-Mogenden om in Vrankryk te handelen, genomen, noch in hunne navigatie gemolesteerd zouden mogen worden.

ENGELAND. Proclamatie in faveur der Hollandsche Schepen afgekondigd.

Proclamatie der Koningin tot de vryheid der Hollandsche Schepen in hunne Navigatien.

HET heeft de Koningin, zynde op heden in haaren Raad, beliefd te beveelen, dat de Schepen, toebehoorende aan d'Onderzaaten van de Staaten Generaal der Vereenigde Provincien, welke door eenig van haare Oorlogschepen of Kaapers genomen zyn, of tegenwoordig wederhouden worden in haare Zeehavens, terstond met hunne laadinge ontslagen zullen worden; en dat voortaan geene Schepen, welke voorzien zullen weezen met Paspoorten van de gemelde Staaten Generaal om in Vrankryk te handelen, genomen, noch in hunne navigatien, of reizen, door eenigen van haarer Majesteits Oorlogschepen of Kaapers gemolesteerd zullen worden; hebbende haare Majesteit reedts den Koophandel met de Staaten van Spanjen tot het voordeel van haare eigene Onderzaaten open gesteld. Daarenboven verklaart en ordonneert haare Majesteit, dat men voortaan instructien aan de Bevelhebbers van haare Oorlogschepen en Kaapers zal geeven, om de Schepen van haare Onderzaaten, noch die van d'Onderzaaten der Staaten Generaal, voorzien met Paspoorten in behoorlyke forme, 't zy van haare Majesteit of van de Staaten Generaal, niet meer op te brengen noch te molesteeren, behoudens dat de gemelde Schepen geene Waaren van Contrabande voeren. Alle de Bevelhebbers van haarer Majesteits Oorlogschepen, Kaapers, of Koopvaardyschepen, hebbende Brieven van Marque, zullen zich hier na hebben te reguleeren, niettegenstaande eenige Commissien of Instructien, welke hier voor aan hen gegeeven mogten weezen, hier tegen strydende. En op dat zy byzonderlyker mogen weeten, hoe zy zich ten dezen opzichte in het toekomende zullen hebben te gedraagen, zal zyne Koninglyke Hoogheid, de

1705. Heer Groot-Admiraal, aanstondts order geeven dat 'er Instructien ten deezen einde Septemb. vervaardigd werden, welke, zo haast als het mogelyk zal weezen, aan de Bevelhebbers der Oorlogschepen en Kaapers overgeleverd zullen worden.

C. MUSGRAVE.

Vreugdetekenen over den Sieg van Cassano enz.

Het Gevecht by Cassano in Italien wierd niet met het zelve oog in Engeland aangezien, als in Vrankryk. De tyding, die men 'er af kreeg, veroorzaakte een algemeene blydschap. De Standaarden wierden op de gewoonlyke vreugdeplaatsen geplant; de Klokken geluid, het Kanon van den Tour gelost, en des avondts Vreugdevuuren en Illuminatien ontsteeken. Dit alles geschiedde op den 1ften. dezer Maand; en den 3den. deed men aan God openbaare dankzeggingen in alle de Kerken van Engeland wegens de gelukkige overweldiging der Linien in Braband.

Fransche Generaals geslaakt. (a) Ziet het voorgaande Deel, pag. 130.

Eindelyk: van alle de Fransche Generaalspersoonen, welke te (a) Nottingham gevangenis hadden gehouden, waren 'er nu noch maar vier; zynde alle d'andere vertrokken om weder naar Vrankryk te keeren, of op hun woord van binnen een bestemden tyd te zullen wederkomen, of door het middel van eenige uitwisseling.

SPAANSCHE NEDERLANDEN. Vervolg der wederzydsche Krygsverrichtingen. (a) Ziet pag. 144. enz.

WANNEER het Leger in de Vlakte van *Neder-Waveren* was komen campeeren, gelyk men in de verhandeling van de zaaken der (a) voorgaande Maand kan zien, bleef het daar drie dagen: maar den vierden, 's morgens, passeerde het de *Dyle* over verscheidene Bruggen die men voorheen aldaar had geslagen; en hebbende zich vervolgens in tweën verdeeld, ging den Hertog van Marlboroug zich met d'Engelschen te *Corbais*, en de Veldmaarschalk van Ouwerkerk zich met de Hollanders te *Nielle St. Vincent* posteeren.

Den 24ften. der Maand Augustus kwam het Renfort, 't geen de Vyanden uit *Duitschland* verwachtten, te *Namen*, bestaande in dartig Esquadrons en acht à tien Batailllons, en voegde zich twee of drie dagen daar na by der zelver Leger.

Den 26ften. braken de Geallieerden op van *Corbais* en *Nielle St. Vincent*, en kwamen in de Vlakte van *Peruwez*, met de rechter Vleugel by *Army-Klooster* alwaar den Hertog van Marlboroug zyn Quartier nam, en de slinker te *Peruwez* daar den Heer van Ouwerkerk het zelfde

LEEUWE of Sout-Leeuwe door de Geallieerde
In genomen den 5. Aug: 1705.

de deed. Dien zelven dag, 's avonds ten acht uuren, hoorde men een meenigte van Kanon in het vyandlyk Leger lossen, en verstond dat het was uit blydschap wegens een Overwinning welke zy zeiden in Italien behaald te hebben: maar den 27sten. ontfing Mylord den Hertog een Expressen van den Prins Eugenius, met den Brief en het Relaas welke wy (a) hier voor hebben ingelyfd; waar uit men zag, dat hunne vreugdetekenen niet al te wel gegrond waren. Straks wierden beide deze Geschriften door den Engelschen Veldheer medegedeeld aan den Graave van Wels, Extraordinaris Afgezant des Keizers, en aan de Heeren Generaalspersoonen. Hy stuurde ze ook aan haare Hoog-Mogenden, en liet des anderendaags op zyne beurt een driedubbelde salvo uit al het kanon en de musketery van het Leger doen, ten verheuging over dien zelven Slag daar de Vyanden vreugdetekenen over hadden aangerecht. 1705. Septemb.

(a) Ziet pag. 156. en 159.

Den 29sten. brak het groote Leger onder den Hertog van Marlboroug op van *Army-Klooster*, en ging zich posteeren tusschen de *Gias* en de *Ghete*, met de rechter Vleugel naar *Walsbeek* daar den Hertog zyn Quartier nam, en de flinker te *Hakendouer*; hebbende *Zout-Leeuw*, of liever *St. Leeuwe*, achter den rug. Het ander Leger onder den Heer van Ouwerkerk brak den zelven dag, en ter zelve uure, mede op, en ging zich nederslaan tusschen de *Ghete* en de Beek van *Landen*, met de rechter Vleugel naar de kant van *Dormal*, en de flinker by de *Ghete*; hebbende den Heer van Ouwerkerk zyn Quartier te *Landen* genomen. Den Hertog nam vervolgens het zyne in de Stad *Thienen*, of *Tillemont*; alwaar ook gehuisvest waren de Heeren Gedeputeerden van den Staat. Den zelven dag detacheerde men vyftien Batailloos en vyftien Esquadrons, om post te gaan neemen voor *St. Leeuwe*, een klein Steedetje byna t'eenemaal door een Moeras omringd, en daar de Linien, welke de Vyanden hier voormaals hadden gemaakt om hun Land te dekken, kwamen passeeren. Dit Detachement wierd gecommandeerd door den Lieut. Generaal Dedem, hebbende onder hem de Heeren Coljers en St. Laurens in qualiteit van Majoors Generaal, mitsgaders vyf Brigadiers, welke waren de Baron van Wassenaar, Goudekker, Frise, Capol, en . . . . . De volgende dagen wierden besteed tot de noodzaakelyke bestellingen; en den 2den. September, 's nachts, maakte men zich meester van een geavanceerde Reduit, welke de Vyanden opgeworpen hadden aan de eenige passagie waar door men

St. Leeuwe door de Geallieerden belegerd en veroverd.

1705. Septemb. men te land naar de Stad kan gaan. Vervolgens begonden twee Bataillons aan de kant van St. *Truyens-Poort* aan de Loopgraaven t'arbeiden; zetteden de zelve voort tot op honderd treeden na aan de Plaats; en openden ze des avondts tusschen negen en tien uuren. Den 3den. kwam d'Artillery, welke tot het Beleg gebruikt moest worden, aan; bestaande uit zestien Vier-en-twintigponders, behalven noch vier andere stukken Kanon en twaalf Mortieren die alreedts van te vooren aangekomen waren. Straks begon men met alle naarstigheid t'arbeiden om het genoemde Geschut op de Batteryen te brengen; en was reedts een van acht stukken Kanon, en een andere van zes Mortieren, vaardig: wanneer de Baron du Mont, Gouverneur van de Plaats, des namiddags den onderstaanden Brief aan den Lieut-Generaal Dedem afvaardigde, ten einde een aanbieding van Capitulatie te doen.

MYN HEER,

ALZO zyne Keurvorstelyke Doorluchtigheid my geordonneerd heeft, wanneer deze Plaats belegerd mogt worden, niet af te wachten tot dat de zelve, waar af de meeste Huizen met riet gedekt zyn, door het vuur verteerd werde, vind ik my verplicht des zelfs orders op te volgen. Ziende derhalven, dat uwe Batteryen reedts in staat zyn om die uitwerkinge te konnen doen, verzoek ik, Myn Heer, een Paspoort, om een Officier aan U te stuuren, en te doen wederkeeren, welke U van mynen wege mondelyk zal zeggen de conditien, terwyl de zelve in geschrift opgesteld werden, waar op ik de Plaats aan U zoude konnen overgeeven.

Was getekend,

BARON du MONT.

De Lieut-Generaal Dedem, hebbende aan den Heer van Ouwerkerk bericht hier af doen geeven, vergunde het Paspoort daar de Gouverneur om schreef. Den Officier wierd gezonden, en verzocht dat het Garnisoen mogt uittrekken met slaande Trom, vliegende Vaandels, en alle d'andere gewoonlyke Eertekenen: doch den Heer Dedem stuurde hem te rug, met antwoord, dat 'er geen Capitulatie te verhoopen was, en dat het Garnisoen zich als krygsgevangen moest overgeeven, of zich gereed maaken tot overweldigd en door de kling

ge-

gejaagd te worden. De Gouverneur, dien dit al te hard docht, liet dan weder voortvaaren met kanonneeren; terwyl de Belegeraars ondertusschen van hunne kant alles vervaardigden om de Plaats met geweld te dwingen. Den 5den., wanneer alles gereed was om de Stad en het Kasteel te gelyk aan te tasten, liet de Gouverneur de Chamade slaan, en gaf zich, ziende geen kans om beter conditien te bedingen, met zyn Garnisoen als krygsgevangens over. Straks wierd de *Koepoort* door een Majoor met drie honderd Man in bezetting genomen, en vervolgens, wanneer men alle dingen gereguleerd had, de Gouverneur met honderd vyftig Man van het Garnisoen, welke in gezondheid waren, naar *Maastricht*, en de zieken naar *Leuven* gezonden. De Plaats was redelyk wel voorzien van Leevensmiddelen; en d'Ammunitie bestond uit 18 stukken Kanon; 10 metaale Mortiers; 19000 pond Buskruid, behalven eenige Tonnen die men in de Wal had begraaven; 5000 gevulde, en 4000 leedige Granaaten; een groot getal van Bomben, 1233 Fransche Musketten, 222 Snaphaanen, 5100 Aaardzakken, en meer ander diergelyk Gereedschap.

1705. Septemb.

DE Koninginne-Douairiere van Deenmarken, van wiens aankomst hier te lande wy (*a*) hier voor hebben gesproken, hield maar een zeer kort verblyf in Holland, hebbende slechts weinige dagen zo in Amsterdam als in den Haag doorgebragt, en toog vervolgens naar Aken. De (*b*) Graaf van Hornes, die met den Marquis van Allegre in het overweldigen der Fransche Linien in Braband gevangen was genomen, had, gezamentlyk met den laatstgenoemden, verlof gekreegen om een keer voor twee maanden op zyn woord naar Vrankryk te gaan doen. Den Heer Angelo Cornaro, die in qualiteit van Ambassadeur der Republyk van Venetien naar Engeland ging, had zich eenige dagen in den Haag onthouden, en was door alle de Ministers bezocht geworden. Den Heer Ockolnief, Ambassadeur van Muskovien by haare Hoog-Mogenden, order van den Kzaar, zynen Meester, gekreegen hebbende om naar Vrankryk over te gaan, had zich derwaarts begeeven, en stond, na men zei, in de Maand May aanstaande weder hier te weezen, enz.

VEREENIGDE NEDERLANDEN. Verscheidene byzonderheden.

(*a*) Ziet *pag.* 152.
(*b*) Ziet *pag.* 76.

1705.
October.

OCTOBER.

ITALIEN. Staat der zaaken tusschen het Pauselyk en het Keizerlyk Hof.

DE Heilige Vader hield noch al gestadig meenigvuldige Congregatien van Staat over de tegenwoordige gesteldheid der zaaken, en veinsde altyd even zeer uitsteekend gevoelig te weezen voor de (a) misnoegdheden van den Keizer: maar hoe men zyn gedrag meer onderzocht, hoe meer men het tegendeel bemerkte. Den 24sten. Augustus ontfing hy een Expressen van zynen Minister te Weenen, met bericht dat de Keizer hem bevolen had zich te Neustad, een Plaats acht mylen van de genoemde Hoofdstad gelegen, te vertrekken; en terstond hield zyne Heiligheid een Congregatie van Staat over deze zaak: doch alles, wat hier passeerde, wierd zo geheim gehouden, dat 'er het Gemeen niets af te weeten kon komen, niet meer als van den inhoud der Depeches van den Noncius. Men wist alleenlyk, dat d'Expresse den volgenden Maandag, zynde de 31ste. der gemelde Maand, met d'orders van den Heiligen Vader weder naar Weenen wierd gezonden, en dat hy niet geneigd scheen te weezen om aan zyne Keizerlyke Majesteit de voldoeningen te geeven welke de zelve pretendeerde; zulks dat men met reden voor een vreedbreuk tusschen de twee Hoven bekommerd kon weezen. Ongetwyfeld zal de Leezer nieuwsgierig zyn om te weeten waar de voldoeningen, welke door den Keizer gepretendeerd wierden, in bestonden. Zy waren niet gemeen gemaakt op een manier om 'er positivelyk af te konnen spreeken: doch men wist 'er echter iets af; en verzekerde, dat ze bestonden in de volgende Pointen.

(a) Ziet pag. 87, 152, enz.

I. DAt de Proceduuren, gemaakt tegens den Marquis del Vasto, herroepen en vernietigd zouden worden.

II. Dat den Heer Pallavicini, Gouverneur van Romen, van zyn Ampt beroofd zou worden, als hebbende het zelve misbruikt tegens het Recht en de Justitie, en tegens d'Eerbiedigheid welke men aan zyne Keizerlyke Majesteit verschuldigd is.

III. Dat de Generaal Paulucci gevangen gezet, en behoorlyk gestraft zou worden

den over dat hy de Franschen het voorgaande Jaar in het Ferrarees had ingelaaten, tegens het verdrag wegens het welk men tusschen de handen en onder de guarantie van zyne Heiligheid over een was gekomen. 1709. October.

IV. Dat men de Franschen, welke zich meester van Mezzola hadden gemaakt, daar uit zou doen vertrekken, en, in geval van weigering, hen in den Ban doen.

V. Dat de Paus Karel den IIIden. voor Koning van Spanjen zou erkennen.

VI. En dat hy een Kardinaal in qualiteit van (a) *Legaat à latere* naar Weenen zou stuuren, om voldoening aan zyne Keizerlyke Majesteit te geeven.

(a) *Lyftezant, verbeeldende by uitstekendheid den persoon van den Paus.*

Alle deze dingen scheenen zo billyk, en zo wel gegrond te weezen, dat men geen swaarigheid maakte om te gelooven dat het waarlyk den inhoud en de substantie der pretentien van het Keizerlyk Hof in de tegenwoordige geschapenheid van zaaken was: doch men wist niet, of 'er de Paus wel in zou willen bewilligen. Hier voor is gezegt, dat hy niet geneigd scheen te weezen om het te doen. Wanneer zyne Heiligheid den Expressen, dien de Nuncius Davia aan hem had afgevaardigd, weder naar Weenen stuurde, belaadde hy hem met verscheidene Brieven, voor den Keizer, voor de twee Keizerinnen, voor de Kardinaalen Collonitz en Grimani, voor den Bisschop van Rummel, en voor noch een anderen Bisschop; in de welke hy protesteerde wegens d'oprechtheid zyner meeningen, zyne onzydigheid, en zyne genegentheid voor den Keizer, maar zonder eenige aanbieding van voldoeninge: en men verzekerde in tegendeel, dat hy 'er in klaagde wegens het schielyk vertrek des Graaven van Lamberg, en d'afwydering van den Nuncius, als wegens zo veele beleedigingen welke hem zonder reden waren aangedaan.

Wanneer de tyding noopende het (a) Gevecht van Cassano te Romen kwam, wierd zy daar aan den Paus aangekondigd door den Kardinaal de Fourbin, als eene der volkomenste Overwinningen die 'er ooit behaald waren: en weinig scheelde het of de Heilige Vader zou in de beweegingen van zyne blydschap gebooden hebben dat men 'er God opentlyk voor moest danken. Hy vernoegde zich echter met het in zyn byzonder te doen, en liet aan een ieder de vryheid van 'er zich zodanig in te gedraagen als het hem beliefde: maar die de eer hadden van in dien tyd omtrent hem te naderen, konden dwars door zyn be-

Tyding wegens het Gevecht van Cassano hoedanig door den Paus aangenomen.

(a) Ziet pag. 156. en 160.

 dwang

1705. October. dwang heen genoegsaam bemerken, hoe veel vermaak hem deze gepretendeerde Victorie aanbragt. Hy verbeeldde zich alreedts de Keizerschen uit Italien verdreeven; en den Hertog van Savoyen van zyne Staaten beroofd, en gebragt tot zyne bemiddeling by den Koning van Vrankryk te komen verzoeken, en zich t'onderwerpen aan alle de conditien welke hy hem zoude willen voorschryven noopende de noeming tot de Beneficien, en d'andere verschillen welke hy met zyne Koninglyke Hoogheid had. Ondertusschen had hy naderhand tydts genoeg om zich ten opzichte van zyne vleijende denkbeelden in een gantsch ander gevoelen te brengen: en de tyding wegens de landinge van Koning Karel te Barcelone deed alle zyne voorige blydschap in ongeneugte en droefheid veranderen. Alles was te Romen in beweeging over d'eerste berichten die men 'er af kreeg. Daar wierden verscheidene heimelyke Conferentien tusschen den Kardinaal Paulucci, Secretaris van Staat, den Kardinaal de Fourbin, en den Hertog van Uceda in den Hof van de Drieëenigheid der Bergen, en in het Kathuizer-Klooster, gehouden, en de zelve sedert ettelyke maalen hervat, na de maat dat men wegens d'opstanden in Catalonien wierd verstendigd. De Paus wilde 'er ook de byzonderheden af weeten uit den eigen mond van zynen Gunsteling den Kardinaal de Fourbin; en betuigde hem, hoe zeer hem die zaak ter herte ging. Terwyl nu ondertusschen de Franschen en Spanjaarden alle de tydingen, welke van dien Oord kwamen, trachtten te smooren, en gantsch andere geruchten lieten uitstrooijen, ontfingen eenige Grooten Brieven van Livorno, behelzende zo veele omstandigheden dat 'er niemand meer aan kon twyfelen: en zag men 'er onder anderen een van Capitein Eduward Blaauw, gedateerd den 31sten. Augustus, wanneer hy op de Reede van de genoemde Stad ten anker was gekomen, behelzende het volgende Journaal, al te naauwkeurig opgesteld om aan d'uitvlugten der Franschen en Spanjaarden voortaan eenig geloof meer te doen geeven.

Zyne ongeneugte over de landing van Koning Karel te Barcelone.

Brief

1705. October.

Brief van Capitein Eduward Blaauw, *geschreeven op de Reede van Livorno, behelzende een Journaal der Togt van Karel den III*den. *naar Barcelone.*

NA dat ik met myn onderhoorig Schip op den 11den. der Maand July uit Texel met een goede wind in zee was geloopen, ben ik in den tyd van zestien dagen tot voor het Naauw van de Straat komen zeilen, daar ik het den 27sten. door stilte moest laaten dryven. Den 28sten., de wind Oostelyk zynde, kreegen wy acht en veertig zo Engelsche als Hollandsche Oorlogschepen, welke al vier weeken op Monsr. de *Coëtlegon* hadden leggen kruissen, in 't gezicht; van de welke wy afwenddeu om onze Reis te vervolgen. Des avondts wierd het stil, en bleef ook den volgenden dag alzo: doch den 30sten. kreegen wy een styve koelte uit den Oosten. Den 31sten. ontdekten wy uit den Noorden de Vloot waar mede Koning *Karel de III*de. uit Lissabon was vertrokken, zynde met de gemelde Engelsche en Hollandsche Oorlogschepen te samen gevoegd; waar mede wy ons in slagordre vleiden. Des middags staken wy met een Noord Weste wind voor de twede maal daar weder van af; zynde my met een Sloep door order van den Admiraal *Almonde* een pakket Brieven gebragt, om van Livorno naar Holland voort te zenden. Ondertusschen, hoewel ons Schip ook bezeild mogt weezen, en dat het voorby alle de Oorlogschepen en Fregats heen streefde, konden wy echter door tegenwind en stilte niet voorderen, en geraakten weder by de Vloot, daar wy den 1sten. der Maand Augustus by bleeven. Den 2den. staken wy met een sterke wind uit den Oosten voor de darde maal daar weêr van af, en geraakten, benevens de lichte Fregatten daar Koning *Karel* zich op bevond, des avondts in de Baay van Gibraltar, alwaar zyne Majesteit aan land ging om die Plaats te bezichtigen. Den 3den. wierd het doodstil. Den 4den., in den morgenstond, en met een Noorde wind, scheidden wy voor de vierde maal van de Vloot, en kreegen aanstondts een wind uit den Noord-Oost ten Oosten, welke den 5den. zo aanhield. Den 6den. geraakten wy met stilte weder by d'Avantgarde en de lichte Fregatten, daar wy den 7den. by bleeven. Den 8sten. kwam de Vloot voor de Baay van Althea; en zynde den 9den. benevens alle de swaare Oorlogschepen daar in gezeild, liepen wy met een Noord-Weste wind tusschen d'Eilanden en de Moorsche Kust heen; doch moesten door tegenwind weder op de Reede van Althea ten anker komen, en aldaar benevens de gantsche Vloot tot den 16den. vertoeven, wanneer wy die Baay verlieten, en streek naar de Reede van Barcelone hielden. Den 17den. overviel ons een stilte. Den 18, 19, en 20sten. was het veranderlyk weêr. Den 21sten. bleef de wind Oost waaijen; en den 22sten. West geworden zynde, en de Vloot de Baay van Barcelone bereikt hebbende, scheidden wy voor de

1705. October. vyfde maal daar van af, en zetteden de streek naar d'Italiaansche Kust. Dien dag zagen wy vyf Oorlogschepen met een Fregat, waar mede de Prins van *Darmstad* eenige dagen voor onze aankomst te Gibralter van daar naar de Kusten van Catalonien was vertrokken. Uit de zelve verstonden wy, dat de gemelde Prins te Mongat aan land geweest zynde, acht duizend Catalaanen zich voor Koning *Karel* hadden verklaard. Door het veranderen van de wind weder voor Barcelone zynde gekomen, zagen wy acht duizend Man, en meer, onder de begunstiging van het kanon der Schepen aan land brengen. Den 23sten. namen wy afscheid van den Admiraal *Almonde* aan boord van den Ridder *Shovel*, alwaar een Krygsraad met Koning *Karel* wierd gehouden. By deze gelegentheid wierden my noch eenige Brieven medegegeeven, om naar Holland te zenden: en wierd ons gezegt, dat zyne Katholyke Majesteit noch frisch en gezond was, en binnen weinige dagen meester van Barcelone stond te weezen. Omtrent den middag zeilden wy voor de zesde maal van de Vloot, en zagen tot den 28sten. niet dan een eenig onbekend Schip. Den 28, 29, en 30sten. hadden wy meest stilte; en den 31sten. wierpen wy het anker op de Reede van Livorno.

VENETIEN. Tydingen uit Turkyen.

De Ridder Ruzzini, wiens vertrek men van tyd tot tyd had uitgesteld, was nu eindelyk vertrokken met een talryke Stoet op twee Oorlogschepen, om naar Constantinopolen te gaan, alwaar hy in de hoedanigheid van Ambassadeur der Republyk moest resideeren. Men verstond uit dat Land, dat de Bassas van Damasco en Jerusalem zich met een Corps van vyf duizend man in optogt begeeven hebbende, om de Rebellen van Arabien te gaan verdryven, de zelve hen twee of drie dagreizen van Damasco ten getale van dartig duizend Man ontmoet, en hen t'eenemaal geslagen hadden: dat zelfs de Bassa van Damasco gesneuveld was: en dat de Grooten Heer zyn Gouvernement aan een zekeren Knird Bacran Ogla had gegeeven, met de magt van het gebied te voeren over alle de Troupen van die Gewesten. Hier wierd noch bygevoegd, dat 'er tusschen de Commissarissen van den Grooten Heer en die van den Kzaar van Muskovien eenige voorslagen tot een verlanging van den Treves gedaan waren: doch dat 'er zulk een groote ongelykheid tusschen hunne pretentien was geweest, dat men eer een rupture als een vergelyk verwachtte; en dat in der daad de Turken begonnen hadden eenige Plaatsen aan de Swarte Zee te versterken. Laater Brieven, van den 12den. der Maand Augustus, bragten mede, dat 'er, terwyl de Sultan zich twintig mylen van Constantinopolen was gaan vermaaken, een oproer onder het Graauw was geweest,

weest, welke drie uuren had geduurd, doch eindelyk door de straffinge der voornaamste Belhamels gestild was. 1705. October.

NAPELS. Beeltenis van den Koning Philippus opgerecht.

DEN 16den. der voorgaande Maand wierd het Beeld van den Koning Philippus met groote ceremonien, en onder het gedonder van het kanon der Kasteelen en d'artillery van het Garnisoen, op de Plaats van Jesus te Napels opgerecht. De Viceroy had 'er zich in Cavalcade vervoegd, gelyk ook de geheele Overigheid van de Stad, en liet een meenigte van Medalien, uitdrukkelyk ten dien einde geslagen, onder het Volk strooijen. Vervolgens zong men het *Te Deum*; en de Plechtigheid eindigde des avonds met illuminatien, vreugdevuuren, gastmaalen, en andere tekenen van vrolykheid.

LOMBARDYEN. Vervolg der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen.

OM van de Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen na den beruchten Slag, tusschen Treviglio en Cassano voorgevallen, verstendigd te weezen, zullen wy den Leezer hier weder mededeelen het onderstaande.

Vervolg van het Dagverhaal uit het Keizerlyk Leger te Treviglio.

DEN 3den. September (*tot waar toe wy het Dagverhaal der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen hier voor aan den Leezer hebben medegedeeld*) verzekerden en getuigden de Overloopers eenpaarig, dat de Vyand zig in zyne Legerplaats verschanste, en daar mede sterk voortvoer; niettegenstaande hy reeds zodanig tusschen en agter Canaalen legt, dat hy van natuure gedekt is. Dezen arbeid bevestigt ons derhalven des zelfs groot verlies, 't geen hy in het Treffen by *Cassano* geleden heeft. Een Lieutenant van den Oversten *Harrag*, van *Soncino* naar *Tredeci-Ponta* op kondschap en buit uitgeweest, bragt 7 zo Paarden als Muilezels in ons Leger; en de Ritmeester *Hoogberg*, met in de 40 Paarden uit zynde, liet weeten, dat de Vyanden des anderendaags zouden voerageeren: weshalven bevel wierd gegeeven, dat d'Overste-Lieutenant *St. Amour* met 300 Paarden een uur voor dag zou uitgaan om hem te ondersteunen, en dat ter halver weg 200 Voetknegten zouden gelegt worden.

Den 4de. keerde de gemelde Overste Lt. *St. Amour* onverregter zake weder, vermits de Vyanden niet alleen niet gevoerageerd hadden, maar ook niemand buiten der zelver Leger was gekomen: en tegen den avond kwamen uit de Keizerlyke Erflanden een deel Recruten voor de Regimenten van *Jung*, *Daun*, en *Konigsek* by ons aan.

Den 5den. is niets voorgevallen; maar den 6den. bevel gegeeven om de oude

Weg,

1705. October. Weg en Straat van ons Leger naar *Veillate* te verbeteren en te vernieuwen. d'Overste-Lt *Locatelli*, tusschen *Pallazuolo* en *Brescia* gelegt, om de gemeenschap met *Salo* open te houden, berigtte, zo als van andere Oorden mede gedaan wierd, dat de Vyandlyke Ruitery, die by *Castiglione* had gestaan, van daar in der yl naar de *Oglio* was getoogen

Den 7den. kwam de Ritmeester *Hoogberg* van het *Martinitsche* Regiment, met maar weinige Manschap uitgeweest, te rug; met berigt dat hy aan des Vyands Leger, en zelfs tot *Pizigitone* toe, was geweest, maar niets had konnen aantreffen, dewyl zig niet een van de Vyanden had laaten zien, en dat zy zelfs alle hunne Voeragie agterwaarts uit het *Milanees* lieten komen. Den Oversten-Lieutenant *Locatelli* wierd belast eenige stukken Geschut, Amunitie, Vuurwerken en Gereedschappen, van *Riva* te *Salo* over het Meir gebragt, naar *Palazuolo* te geleiden, nevens 300 Man Recruten voor het Regiment van den Graave Maximiliaan *van Starremberg*, daar mede aangekomen.

Den 8sten. hebben de Vyanden gevoerageerd; niettegenstaande de Ritmeester *Hoogberg* had laaten weeten, dat zy hun Ruigvoer van agter hun Leger lieten komen; en vermits men daar van te laat wierd verstendigd, kon men daar tegens niets ondernemen; maar ging ondertusschen voort met het opmaaken van den Weg en de Straat naar *Veillate*.

Den 9den. is in het Leger niets voorgevallen, nog van elders eenig nieuws ingekomen; als mede den 10den. niet, dan dat Overloopers verzekeren, dat de Vyanden hun Leger rondom verschanst hebben. d'Overloopers, die den 11den. in 't Leger kwamen, wisten niets anders te berigten, als dat de Vyanden een gedeelte van hunne Bagagie over de *Adda* hadden gezonden; 't geen men vermoedde om de Voeragie en gemakshalven geschied te wezen: en vermits de zelve den volgenden dag stonden te vourageeren, wierden van ons verscheidene Krygshoopen uitgeschikt, om hun, waar het mogelyk, afbreuk te doen: maar dewyl dat vourageeren niet voort ging, kwamen de onzen onverrigter zaake wederom, behalven de Ritmeester *Hoogberg* die met 100 Paarden uit bleef. Een Lieutenant van het *Guido Starrembergsche* Regiment, digt aan het vyandlyk Leger in hinderlaage gaan leggen, heeft insgelyks, door dien een der zynen weg liep en hem verried, te rug moeten keeren, en niet dan een Gevangen mede konnen brengen.

Den 13den. wierd aan den Generaal Wagtmeester, Grave van *Koningsek*, bevolen met duizend Voetknegten, en twee honderd Paarden, nevens den Oversten-Lieutenant *St. Amour*, twee uuren voor de nagt op te breeken, zonder dat men wist waar heen: maar den 14den. vernam men, dat het naar de kant van *Soncino* was om iets te ondernemen; en zyn zy met Brood voor drie dagen voorzien. De Ritmeester *Hoogberg* en d'Overste-Lieutenant der Hussaaren, *Sleny*, kwamen weder zonder eenige Vyanden, niettegenstaande dat de zelve rondom hun Leger gestroopt en geswerven hadden, te hebben aangetroffen. Twee honderd vyandlyke Paarden kwamen tot aan onze Voorwagt kundschap haalen; dog wierden aanstonds te rug gedreeven, en tot op twee mylen na aan hun Leger vervolgd: en waren zy zo snel in het vlieden, dat men niet een eenigen

gen van hen kon agterhaalen. Hier uit besluit men, dat zy, zo als van elders ook berigten in kwamen, van ons Detachement, den 13den. uitgeschikt, kondschap moesten hebben; en dat men over zulks beswaarlyk de beraamde toeleg zou konnen uitvoeren. 1705. *October.*

Den 15den. liet de Generaal Grave van *Koningsek* weten, dat hy met zyne Wegwyzers verdoold zynde, zo verre was omgeleid, dat hy het aanstondts naar *Soncino* had moeten wenden, om zyn voornemen te beter te bedekken, en te beletten dat de Vyanden wisten waar het eigentlyk op gemunt was.

Den 16den. is den Overste-Wagtmeester *Possinger* uitgezonden, om kondschap in te haalen, of de Vyanden ook Volk uit hun Leger naar het Detachement onder den Generaal *Koningsek* hadden geschikt; en keerde, als mede meer andere Partyen, wederom, met berigt, dat zy niet een eenigen hadden konnen aantreffen; en dat de Vyanden zig zo digt geslooten hielden, dat zy niemand buiten hun Campement lieten komen. Van gemelde ons Detachement heeft men niet het minste nieuws; maar verlangt zeer te weeten, of het zelve het voorgenomene zal hebben konnen uitvoeren.

Den 17den. wierd (op ingekomen berigt, dat de Vyand eenige honderd Man te voet en te paard naar *Tredeci-Ponte* had geschikt, en deze den dag te vooren al by *Crema* waren komen staan) aan den Generaal-Wagtmeester, Grave van *Koningsek*, door een Expressen daar kennisse van gegeven; ten einde hy op zyne hoede mogt wezen; mitsgaders hem den Overste *Spleny* met de Hussaaren en honderd Duitsche Ruiters te gemoet gezonden.

Den 18den. kwam d'Expresse, aan den gemelden Generaal *Koningsek* afgevaardigd, weder te rug, met berigt dat de zelve met zyne Manschap in het wederkeeren was; gelyk hy dan ook tegen den avond in ons Leger aankwam; hebbende den aanslag op *Tredeci-Ponti* niet konnen in het werk stellen, om dat hy die Post gantsch anders, als der Boaren berigt behelsde, had gevonden; en dat de Vyanden, in tydts van den toeleg verstendigd, een Keurhoop Krygsvolk derwaarts hadden geschikt, waar af de Ruitery voort na de aankomste van het Voetvolk weder na hun Leger was gekeerd. Dit was den gemelden Veldoversten door verscheidene daar uit weggelopene Soldaaten bevestigd; en wierd de zelve in het naby beschouwen van *Tredeci-Ponti* met een musketkogel gekwetst, zonder dat men hoorde of de wonde doodelyk of zonder gevaar was.

Den 19den. keerde den Overste *Spleny* te rug, hebbende een Ritmeester nevens ettelyke Hussaaren buiten gelaaten, welke by *Lodi* onder de Vouragiers der Vyanden gevallen, daar van 32 zo Paarden als Muilezels nevens 5 Gevangens hebben ingebragt.

Den 20sten. is d'Overste-Lieutenant *St. Amour* met 150 Paarden uit getoogen; en vernam men alstoen, dat de wonden van den Generaal Wagtmeester Grave van *Koningsek* niet doodelyk waren.

Den 21sten. was d'Overste-Lt. *St. Amour* nog niet wedergekeerd; en toog een tweede Party te Paard uit.

Den 22sten. waren die beide nog buiten.

1705. Den 23sten. zyn de zelve wederom gekomen, zonder iets te hebben konnen
October. uitvoeren; dewyl zy naauwelyks uitgegaan waren, of de Vyanden wierden daar van, zo in hun Leger als te *Lodi*, verstendigd.

Den 24sten. lieten zich de Vyanden niet verre van ons Leger zien; namen van onze Schaarwagt een Man, die met zyn paard viel, gevangen; en toogen, terwyl men eenige Manschap deed uitrukken, weder weg, zodat men niet een van hen kon aantreffen.

Den 25sten. kwamen de Vyanden andermaal te voet en te paard tot op twee groote mylen naa aan ons Leger; en een onzer Lieutenants met een Ruiterwagt uit zynde, trof by ongeluk hun Voetvolk in een Dorp aan, 't geen twee der zynen dood schoot. Eger posteerde zig de gemelde Lieutenant, en bleef zo lang staan, tot dat den Overste-Lieutenant tot beveiliging van onze correspondentie met 300 Paarden buiten het Leger kon aankomen. De Vyanden toogen, wel is waar, middelerwyl te rug; dog de onze zetteden hen na, en bragten 5 Gevangenen in.

Den 26sten. bragt den uitwezende Overste-Lieutenant *St Amour* 14 Gevangenen in het Leger.

Den 27sten. keerden onze Partyen, die uit geweest waren, ledig weder; vermits zy van den Vyand niet een eenigen buiten hun Legerplaats konden aantreffen.

Den 28sten. zyn door een van onze Hussaarsche Partyen, die over de *Oglio* was geweest, 40 Paarden en Ezels van onder het Geschut van *Bordelano* weg gehaald; en 12 Gevangens ingebragt.

Den 29sten. is den Overste-Lieutenant *St. Amour* nogmaals uitgegaan; en verstond men, dat de Vyand eenige honderd Paarden, nevens alle des zelfs Hussaaren, naar *Castiglione* had gezonden.

Den 30sten. wierden door den genoemden Oversten-Lieutenant *St. Amour*, zelve buiten blyvende, 17 Gevangens in het Leger gezonden; en door een onzer kleine Partyen 5 Gevangens ingebragt. Een Ruiterwagt van ons viel twee mylen van het Leger in een hinderlaag, en moest 3 Gevangens agter laaten, die ons de Vyand tegens den avond te rug zond. De Kondschappers berigtten, dat de Vyandlyke Ruitery, naar *Castiglione* gegaan, uit 600 Mannen bestond, en dat 'er ook eenig Voetvolk by was.

Den 1sten. October kwam den uitgeblevenen Overste-Lieut *St. Amour* met een eenigen Gevangen te rug, dewyl hy geene anderen had konnen aantreffen; als mede een andere Party, onder den Ritmeester *Piafasco*, met maar twee Paarden.

Den 2den. is niets voorgevallen, nog geen nieuws van de Vyanden ingekomen: maar den 3den. liet zig een Keurbende van omtrent 2000 Mannen omtrent *Crema* zien, welke alle de Bruggen, tusschen ons en *Crema* over de Canaalen en Watergraften leggende, afbraken; dog die, welke men voor eenigen tyd van onze kant verbeterd of hermaakt had, in hun geheel lieten, omdat zy het zo verre niet durfden wagen. Ook gingen dien dag van ons twee kleine Partyen uit; kwamen den 4den. zonder iets ondernomen te hebben wederom;

en

en had een van de zelve, honderd vyandlyke Ruiters ontmoetende, daar voor in tydts de wyk genomen. Van den Overften-Lt. *Locatelli*, tot behouding van de gemeenfchap met *Salo* tuffchen *Pallazuolo* en *Brefcia* met eenige honderd Paarden gepofteerd, kreeg men berigt, dat hy met 400 Man naar het *Mantuees* gegaan, zig te *Cammelo*, niet verre van *Lonok* had gezet; en dat hy naauwelyks de zelve had doen afzitten, en van ieder Compagnie 8 Man gefchikt om Vouragie te zoeken, of dat zich 100 Vyandlyke Ruiters hadden laten zien: weshalven hy de zyne, zo haaft als mogelyk was, te paard had doen ftygen, en op de Vyanden los gaan; en zy de zelve ook 300 fchreeden te rug hadden gedreeven: dat hy, dewyl de Vyand 200 Voetknegten by zig had en over de 400 Paarden fterk was, zig verzameld had, en, als hy voor de derde maal aanzettede, hem andermalen geflagen had; en dat zy niet alleen deinfden, maar zelfs tot agter hun Voetvolk weeken, zonder dat men eigentlyk wift wat van de Vyanden was gebleeven. Alleenlyk had men op de plaats van het gevegt 40 Dooden geteld, nevens 2 Officiers; eenelyke Gevangenen ingebragt; en van onze kant 9 Dooden en 7 Gewonden bekomen.

Den 5den. en 6den. is niets veranderlyks voorgevallen: maar den 7den. heeft onze Voorwagt 4 Gevangenen herwaarts gezonden; en een onzer Schaar- of Ruiterwagten van 30 Paarden, in een hinderlage van de Vyanden gevallen, heeft het loffen van der zelver Schietgeweer van vooren en van agteren moeten uitftaan, en egter niet meer dan een Gekwetften bekomen.

P. S. Zo aanftondts komt een Expreffe van zyne Koninglyke Hoogheid den *Hertog van Savoyen* aan zyne Doorluchtigheid den Prince *Eugenius*, met de blyde tydinge dat den Hertog de la *Feuillade* den 10den. dezes onvoorziens van by *Turin* is opgebroken, en met zyne Krygsvolkeren te *Sufa* te rug getogen, zonder dat men weet of de zelve voor een gedeelte naar *Catalonien* of elders moeten trekken.

GELYK de groote Overwinningen gemeenlyk door eenige Verovering gevolgd worden, verwachtte men na die van *Caffano*, daar de Franfchen zich de glorie van toeëigenden, de zelve terftond het beaamde en zo zeer van opgegeeven beleg voor *Turin* te zullen zien flaan. Voor meer als zes maanden had men 'er al af gefprokenals van een beflootene zaak, zo haaft als *Chivas* maar ingenomen zou weezen: maar dewyl de Vyanden wel wiften, dat *Turin* geen Plaats was om met weinige Krygsbenden te belegeren, en den Hertog van Savoyen geen Vorft om ze te laaten neemen zonder ze duur genoeg te verkoopen, oordeelden ze met reden, dat ze alle hunne krachten tot een diergelyke onderneeming van nooden hadden, en maakten een aanvang met het verlaaten van de Stad *Nizza*, om 'er alle de Troupen, die zy daar hadden, uit te trekken. Dit gefchiedde al in de Maand Augustus,

1706. Octob.

SAVOYEN en PIEMONT. Bereidfelen tot het Beleg van Turin.

 guftus,

1705. October. gustus, benevens het laaten springen van de voornaamste vestingwerken; welke naderhand, zo goed als men kon, hersteld wierden. Zy deeden het zelfde te *Ivrea* en *Verua*: en deze twee Plaatsen, welke tot een verwondering strekten wegens hunne fortificatien, wierden tot Dorpen gemaakt, uitgezondert echter de Citadellen welke in weezen bleeven. Wat *Chivas* belangt, de Franschen bewaarden het, en deeden 'er ook zelfs nieuwe vestingwerken aan maaken.

De verlaating van de Stad *Nizza* wierd kort daar na gevolgd door die van *Asti*. Wel is waar, dat 'er gezegt wierd, dat het by verzinning toekwam; en dat het voorneemen van den Hertog de la Feuillade alleenlyk was de Troupen uit *Aqui* te trekken; maar dat men den eenen naam voor den anderen schreef in d'Order welke ten dien einde vervaardigd wierd. 't Zy zo 't wil, *Asti* wierd altoos op het eind der Maand Augustus door de Franschen verlaaten, zonder dat zy 'er de vestingwerken af lieten springen; en den Hertog van Savoyen stuurde terstond eenige Krygsbenden derwaarts om 'er bezit af te gaan neemen: waar na de Fransche Veldoverste alle de Troupen, welke in de Valley van *Aosta* waren, (uitgezondert de geenen die het Fort de *Bar* bewaarden) mitsgaders alle die tot de blokade van *Montmelian* gebruikt wierden, en alle d'anderen die de Posten der Valleyen en d'omleggende Plaatsen bewaarden, by hem deed komen. Daarenboven was 'er order om hem ook noch de meesten der geenen, welke het Campement van *Provence* onder den Maarschalk de Cœuvres uitmaakten, toe te stuuren: en gelyk de Krygsbenden alleen niet genoeg zyn tot het beleg van een Plaats, gebruikte men dag en nacht een ongeloofelyk getal van Muilezels, om uit *Provence* en *Dauphiné* Buskruid, Kogels, Bomben, Karkassen, Koorn, Meel, en andere Oorlogsmuntien over te voeren.

Ondertusschen gaf zich in het laatst der Maand Augustus het Kasteel van *Veillane* op bescheidenheid aan de Franschen over; en het Garnisoen, bestaande uit twee hondert en dartig Man, wierd krygsgevangen gemaakt. Eenige dagen daar na deed den Hertog de la Feuillade, geperst door den Hertog van Vendôme om hem bystand te stuuren, twee Regimenten Cavallery, en sestig Schepen met Infantery voor het Milanees, vertrekken. Niet zonder moeite kon hy besluiten tot zich van deze Troupen t'ontblooten in een tyd dat hy ze zo noodzaakelyk van doen had: maar den Hertog van Vendôme liet hem weeten,

ten, dat hy op het punt stond van door den Prins Eugenius aangetast te worden; en dat, dewyl hy niet in staat was om hem te wederstaan, de glorie des Konings vereischte dat, alle andere inzichten aan een kant gesteld zynde, hy hem de versterking, welke hy verzocht, toestuurde. Deze reden was zo krachtig, dat ze niet wederlegt kon worden: en zynde ten anderen den Hertog van Vendôme d'Opperbevelhebber van alle des Konings Krygsmagten in Italien, was het een noodzaakelykheid hem te gehoorzaamen. Den Hertog de la Feuïllade kon derhalven niets anders doen dan den Marquis van Dreux, zynen Schoonbroeder, aan den Koning afvaardigen, om de grootheid der onderneeming, daar hy mede belaaden was, en de weinige krachten die hy had om de zelve uit te voeren, nochmaals aan zyne Majesteit te vertoonen. Men beloofde hem een versterking van tien Bataillons en twee Regimenten Dragonders, welke uit der Elsas gedetacheerd, en reedts op weg waren om zich by hem te gaan voegen; benevens order van met zyne bereidselen tot het beraamde beleg voort te vaaren. Hy brak den 26sten. September op uit zyn gesterkt Campement, 't geen hy van de *Po* tot aan de *Dora* had; en zynde over deze laatste Rivier getoogen, ging hy zich te *Rivoli* posteeren. Den 27sten. hield hy halte; en den 28sten., 's morgens heel vroeg, avanceerde hy in slagorder tot dicht by de Citadelle van *Turin*, zonder eenige verhindering t'ontmoeten; hebbende een Wacht van vyftig Ruiters, welke den Hertog van Savoyen een stuk wegs van daar gepofteerd had, zich op zyne aannadering in de Plaats geretireerd. Den 29sten. deed hy zyne Troupen avanceeren tot op zes honderd roeden na aan de Citadelle, en aldaar de Linien van circumvallatie aanvangen. De volgende dagen wierden besteed tot ze te voltooijen; en waren de zelve van zo grooten omvang, dat 'er festig Bataillons gemakkelyk in zouden hebben konnen campeeren. Ondertusschen strekten ze zich niet uit tot over de *Po*; hebbende den Hertog de la Feuïllade die gantsche zyde aan den Hertog van Savoyen vry moeten laaten by gebrek van Troupen om de Stad t'eenemaal in te sluiten; en zyn' Koninglyke Hoogheid ook zelfs zyne Cavallery naar *Mont-Callier* gezonden, zo tot het gemak der Voeragien als tot de zekerheid der Convoyen van leevensmiddelen welke men dagelyks uit het Land over de *Po* te *Turin* bragt. De twee Hertoginnen hadden ook niet raadsaam geoordeeld uit de Stad te vertrekken voor dat de noodzaakelykheid grooter ware: en den

1705. Octobe r.

Turin door de Franschen belegerd.

1705. Hertog maakte zich gereed om de Plaats persoonlyk tot het uiterste te
October. verdeedigen. Den Hertog van Vendôme ondertusschen verlangde geweldig om dit Beleg aan de gang te zien, en had aan den Hertog de la Feuïllade een brief geschreeven, waar mede hy hem krachtiglyk aandrong tot de Loopgraaven te doen openen, en een begin der aantasting van de Plaats met de Citadelle te maaken, zonder de wederkomst van den Marquis de Dreux af te wachten; zeggende, dat hy 'er het gevolg af op hem nam, en dat hy de gantsche zaak zou verantwoorden. Maar zo als den Hertog de la Feuïllade nu gereed stond om deze order ter uitvoering te stellen, kwam de Marquis de Dreux met die des Konings, welke t'eenemaal het tegendeel behelsde; hebbende het advys van den Maarschalk de Vauban in den Raad d'overhand op dat van den Hertog de Vendôme behouden. Zyn' Majesteit beval aan den Hertog de la Feuïllade, het beleg tot op een ander maal uit te stellen. Hier op deed de genoemde Hertog nochmaals een Detachement voor het Leger 't geen tegens den Prins Eugenius ageerde, en stuurde ook twee Bataillons naar *Alessandrien*, om het Piemontoorsche Garnisoen van *Asti*, 't geen het Landschap van dien naam door des zelfs gestadig uitloopen verwoestte, te beteugelen: houdende niet meer by hem als vyf-en-twintig Bataillons en eenige Esquadrons. De volgende dagen stuurde hy zyne Bagagie en swaare Artillery te rug, een gedeelte naar *Suza*, en een gedeelte naar *Chivas*; en den 10den. brak hy op van voor *Turin*, en begaf zich in marsch naar *Rivoli* en *St. Ambrosia*, daar men zei dat hy over de *Doria* zou trekken, en zyn Leger vervolgens doen scheiden. Men kan wel begrypen, dat deze aftogt een groote blydschap te *Turin* veroorzaakte. Ondertusschen schreef men van *Parys*, dat, zo men het beleg van de genoemde Hoofdstad zyner Koninglyke Hoogheid had opgebroken, men in wisseling beslooten had dat van *Nizza* by der hand te vatten: dat zelfs den Hertog van Berwik den 20sten. October van *Montpellier* tot die expeditie was vertrokken met de Troupen welke in *Provence* waren gekomen om naar *Piemont* over te gaan: dat de Plaats den 28sten. berend zou worden: en dat de Ridder de Belle-Fontaine staat maakte van den 25sten. met drie Oorlogschepen, en een groot getal van andere Vaartuigen, (waar op men een-en-vyftig stukken Kanon, verscheidene Mortieren, vyf-en-veertig duizend Kogels, Bomben na proportie

's Beleg opgebrooken. [margin note beside "meer by hem als vyf-en-twintig..."]

tie, en vier duizend ponden Buskruid ingescheept had) van *Toulon* te vertrekken. 1705. October.

Een omstandiger relaas ten opzichte van eenige byzonderheden, voornaamentlyk van 't geen binnen *Turin* was voorgevallen, zal men vinden in het volgende Dagverhaal, opgesteld in de genoemde Stad, en aanvang neemende een weinig voor half *Augustus*.

Relaas wegens de belegering van Turin, Hoofdstad zyner Koninglyke Hoogheid van Savoyen, opgesteld binnen de zelve door een der voornaamste Krygsbedienden.

NA dat in den Krygsraad zyner Allerchristelykste Majesteit het beleg deezer Hoofdstad van de Staaten des Hertogs van *Savoyen* besslooten was, begonden de Franschen, om ons te misleiden, zich den 13den. der Maand Augustus te begraaven van de Rivier de *Stura* af tot aan de *Doria*.

Den 14den. bragt een Detachement Hussaaren hier binnen 72 Paarden, die zy omtrent *Chivazzo* uit de weide geligt hadden.

Den 15den. trok den Hertog de la *Feuillade* 4 Man uit ieder Compagnie, zo Ruiters als Soldaten, te samen 4000 Man uitmakende, om tot versterking des Hertogs van *Vendôme* naar *Cassano* te marcheeren. Dewyl men na wederzyds vry stil was, zonder schieten, wilde men verzekeren, dat 'er een stilstand van wapenen voor den tyd van 14 dagen zoude getroffen zyn, beginnende met den 16den. der genoemde Maand Augustus; 't geen daar na onwaar wierd bevonden.

Den 17den. deed onzen Hertog by zich komen de voornaamste Kooplieden en Gildemeesters van de Stad, en beval hun dat zy uit ieder Wyk een Compagnie Soldaten met de Officieren zouden formeeren om de Stad te helpen beschermen.

Den 18den. wierd ordre gegeeven om 7700 zakken Koorn ten dienste van onze Troupen te maalen.

Den 19den. wierd door 30 Hussaaren de *Fransche* geavanceerde Voorwagt, bestaande in 12 Ruiters, tusschen *Altesano* en de *Kapucyner-Berg* opgeligt, en hier in gebragt.

Den 20sten. was het geheele vyandlyke Leger in de wapenen; doch maakte geene beweeging.

Den 21sten. zonden zy 1000 Ruiters naar het Slot van *Lauenza*, een Lustplaats van den Marquis *Tannu*, van waar zy eenige Vouragie, Menschen en Vee met zich namen. Dien dag haalden de onzen daar en tegen by *Setimo* 60 Paarden, mitsgaders veele Ossen en Schapen uit de weide, welke hier binnen gebragt

wier-

1705. wierden; hoewel de Vyanden een sterk Detachement onder 't beleik van ons
October. kanon zonden om de onzen af te snyden : doch het kwam te laat.

Den 22sten. wierd aan ieder Huis aangezegt, dat men zich met Meel en andere Voorraad voor zes Maanden zou voorzien.

Den 25sten. wierd 'er afgekondigd, dat men by der hand zoude hebben Touwwerk om Windaazen te maaken tot het opheissen van Water.

Den 26sten. is de Heer van *Sante Police* met brieven van den Prins *Eugenius van Savoyen* aan zyne Koninglyke Hoogheid alhier gearriveerd, welkers aanbrengen eenige vreugde onder de Burgery heeft veroorzaakt. Dien dag wierden hier ingebragt 63 gelade Muilezels, van welke 4 met Geld geladen waren, die de voorgaande nacht door een van onze Partyen waren genomen.

Den 27sten. deeden de Vyanden een Brug slaan over de *Doria* by *Alpignano*, en 't Kasteel van *Pianezza* met dubbelde palissaden versterken.

Den 30sten. kwam den Hertog de la *Feuillade* onder een Geleide van 1000 Ruiters tot *Rivoli*, en klom met eenige Ingenieurs op de hoogste plaats van het Kasteel aldaar, om het Land rondom met Verrekykers te bezien. Straks zond men 3000 Ruiters derwaarts om hun een visite te geeven; 't welk hen in haast naar 't Leger deed keeren. De Compagnien der Gilden van deze Stad zyn tot genoegen van onzen Hertog en van den Grave *Guido van Starremberg*, die de uitvinder daar van is, reedts opgeregt. De zelve zullen geen Vaandels hebben, op de manier als toen *Weenen* belegerd was. Men wil, dat de gemelde Grave *Guido van Starremberg* eerstdaags naar *Weenen* zal vertrekken, en dat de Generaal *Taf* in des zelfs plaats de Keizerlyke Troupen alhier zal gebieden. Heel yverig is men bezig aan het maken van een Werk, 't welk onze Koorn- en Zymolens zal dekken; en zo haast als het volmaakt is, zal men 'er kanon op brengen. Het Vyandlyke Leger is noch te *Veneria Reale*.

Den 1sten. September wierd een Detachement van onze Hussaren te paard uitgezonden, 't welk van *Veneria Reale* 28 Paarden weg haalde. De onzen wierden door de *Franschen* vervolgd; dog hun quamen eenige Ruiters te hulp: weshalven de vervolging gestaakt wierd. Dezen dag staken de Vyanden een Landhuis ontrent *Lucento* in den brand, om dat zy in het zelve een *Franschen* Colonel dood gevonden hadden.

Den 2den. zag men een groot vuur in het vyandlyke Leger.

Den 3den. was het zelve in ordre van bataille, en bleef zo den geheelen dag.

Den 4den. trok het van *Veneria Reale* naar het Kapucyner-klooster, alwaar het halte hield. Vervolgens gaf den Hertog de la *Feuillade* bevel, dat het naar eenige Landhoeven zoude trekken; gedurende welke marsch gestadige schermutselingen voorvielen, terwyl het kanon van onze buitenste Posten speelde.

Den 5den. zond onze Hertog twee Couriers af aan den Prins *Eugenius van Savoyen*.

Den 6den. deed zyne Koninglyke Hoogheid vier Landhoeven by de Brug

over

over de *Doria* in den brand steken, op dat de Vyanden daar geen post zouden vatten. 1705. Octobr.

Den 7den. vielen 'er verscheide kleine schermutselingen voor.

Den 8sten. betrokken de Vyanden hun nieuw Campement, een vierendeel uurs van het onze; alwaar zy veele aarde opgeworpen hebben om zich te dekken.

Den 9den. sloegen zy twee Bruggen over de *Doria* by *Lucento* onder 't bereik van ons kanon.

Den 12den. begonden zy van de post van *Lucento* te schieten uit vyf stukken swaar kanon, zonder echter eenige schade te doen.

Den 13den vatteden zy post aan het oude Park (een Lusthuis van onzen Hertog, alwaar hy dikwils plagt te jagen) met voornemen om een Brug over de *Po* te slaan.

Den 14den. wierden 300 *Franschen*, welke hier gevangen zaten, onder het geleide van eenige Ruitery gebonden naar *Cuneo*, *Fessano*, en *Savigliano* gevoerd.

Den 15den. wierd het *Amphiteater*, daar de *Opera* plagt vertoond te worden, om dat het zelve van hout was, afgebroken; en het Hooy uit de Koninglyke Stallen, die digt by het groene Bastion zyn, op een andere plaats gebragt.

Den 16den. wierd aan alle d'Inwoonders van de *Fransche* Natie aangezegt op de groote Plaats van het Hof te verschynen; en aan de geenen, die Vrouwen en Kinderen hadden, bevolen dat zy zich uit de Stad zouden begeven werwaarts zy wilden, behalven naar *Cuneo* en *Asti*; en aan die niet gestabileerd waren, dat zy zig uit het Gebied van zyne Koninglyke Hoogheid zouden retireeren.

Den 17den. wierden uit ons Campement 800 Ruiters naar de kant van *Alba* gezonden, zo men zegt om de Contributien, in het *Montferrat* uitgeschreven, in te vorderen. De meeste Winkeliers zyn bezig om hunne Koopmanschappen in te pakken, en elders te vervoeren, uit vreeze voor een Bombardeeringe.

Den 20ten. wierd de Stad *Nizza* door de Franschen verlaaten, na dat zy 'er de voornaamste fortificatien af hadden laaten springen. 't Zelve geschiedde ook omtrent dezen tyd ten opzichte van *Ivrea* en *Verua*, twee der voornaamste Vestingen van de Staaten zyner Koninglyke Hoogheid: doch de Citadellen der genoemde Plaatsen bleeven ongeschonden.

Den 23sten. wierd de Stad *Asti* verlaaten, zonder dat 'er door het Fransche Garnisoen eenige schade toegebragt was. 't Geschiedde door een misverstand, 't geen veroorzaakt wierd door dat den Hertog *de la Feuillade* zynen Secretaris beval aan den Commandant van *Aqui* te schryven, dat hy die geringe Post zou verlaaten, en met het Garnisoen by het Leger komen. Deze in de plaats van *Aqui Asti* verstaan hebbende, en d'order aldus vervaardigd, en door den genoemden Hertog, zonder dat hy de moeite nam van ze te leezen, getekend zynde, verliet de gemelde Commandant de Plaats,

1705. en kwam gantsch onverwagt in het vyandlyke Leger. Zyn' Koninglyke Hoogheid hier af verstendigd zynde, stuurde aanstondts een genoegsaam getal derwaarts, om de zelve, als zynde een Post van groote aangelegenheid, in bezetting te neemen.

October.

Den 24sten. en de volgende dagen wierden door de Franschen besteed met alles tot het Beleg te doen vervaardigen. Men sprak van meer als honderd stukken Kanon, over de dartig Mortieren, acht duizend Bomben, zeven-en-twintig duizend Kogels, en zeven honderd vyftig duizend ponden Buskruid. Wat het getal der Troupen belangt, daar wierd verscheidentlyk, en zonder eenige zekerheid, af gesproken.

Den 4den. September kreeg den Hertog *de la Feuillade* eindelyke order; en den 6den. brak hy met het Gros van het Leger op van de *Venerie*, en kwam zich dichter aan *Turin* posteeren, hebbende zyne rechter Vleugel te *Lacento*, en de slinker naar den grooten weg van *Settimo*.

De volgende dagen wierden door den genoemden Hertog besteed tot Linien van circumvallatie te trekken van de *Doria* af tot aan de *Po*, en de zelve met Reduiten te voorzien. Maar wanneer men nu verwachtte dat men met allen ernst aangetast zou worden, wierd de Belegering den 10den. der genoemde Maand September opgebroken, ongetwyfeld vermits de Franschen geen kans zagen om deze kloeke Stad, die zich met meer als drie honderd stukken Kanon, leggende zo op de Batteryen als in de Buitenwerken, kon verdeedigen, met zo weinige Manschap, als den Hertog *de la Feuillade* by zich had, te veroveren.

HONGARYEN. Staat der zaken tusschen de Keizerschen en de Malcontenten.

De zaak van het vergelyk was gestadig op het tapyt, doch wierd zodanig sleepende gehouden, en zo veele swaarigheden daar in gevonden, dat men niet en wist wat gevolg men 'er af te verwachten zou hebben. Zy scheen over drie of vier weeken meer gevoorderd te weezen, als tegenwoordig. De Keizer had bewilligd, dat men Conferentien zou aanstellen om door de bemiddeling der Ministers van haare Britannische Majesteit en haare Hoog-Mogenden over een Vrede te handelen, en de Stad *Tirnau*, omtrent zeven Duitsche mylen van *Presburg* gelegen, tot de Handelplaats genoemd. De Ministers Mediateurs wachtten maar de Paspoorten van den Prins Ragozzi om zich aldaar te vervoegen. Men had ook zelfs verstaan, dat de Malcontenten een Landdag te *Lewentz* hadden gehouden, om onder malkander te raadpleegen over de conditien van het Accommodement: maar wanneer de Paspoorten van den Prins Ragozzi waren aangekomen, bevond men, dat ze in al te generaale termen vervangen waren, en dat zelfs de Handelplaats daar niet in uitgedrukt was. Het scheen, dat

de

de twee Partyen lust hadden om een generaale Actie te beproeven eer ze in onderhandeling traden; 't geen echter de rechte weg niet en was: doch men toonde ook van wederzyde niet veel yver om een eind van het werk te maaken. De Keizer hoopte gestadig, dat hy de Malcontenten met het geweld der wapenen zou dwingen; en de Malcontenten hoopten van hunne kant, door het vervolgen van den oorlog nieuwe krachten te verkrygen. Ten anderen hadden ze Ministers van *Vrankryk* onder hen, welke niets achter wege lieten om hen aan te moedigen, en daarenboven een Hoofd 't geen zyne rekening al te wel by den oorlog vond om de handen tot een vrede te leenen, of men moest hem groote voordeelen toestaan. 't Zy zo 't wil, altoos men verstond, dat de Generaal de Herbeville met zyn Leger over den *Donau* was getoogen, en zich in optogt had begeeven naar de *Theis* in *Opper-Hongaryen*, om tot bystand van *Zevenbergen*, 't geen het niet langer kon uithouden, te trekken. De Prins Ragozzi had zich ondertusschen met een groot Corps van gereguleerde Troupen en Landzaaten aan de *Theis* by *Zalnoch* geposteerd, om hem den overtogt van de genoemde Rivier te betwisten; weshalven men niet anders dan t'avond of morgen de tyding van een Veldslag verwachtte. Een ander Corps van Malcontenten, bestaande uit zes duizend Man, deed op Zondag, den 6den. September, een uitloop in *Moravien*; en een hunner Partyen tot aan *Kangeron* geavanceerd zynde, tastte aldaar den Graaf van Engefurt aan, die zich daar ter plaatse geposteerd had met honderd vyftig Man van het Regiment van la Tour en een gelyk getal van Landzaaten. De Graaf dreef de Party met groote wakkerheid te rug, en vervolgde ze zelfs zeer verre: maar zynde by ongeluk in een hinderlaag gevallen, wierd hy omringd, en met de meesten der zynen om 't leven gebragt. Sedert vermeesterden de Malcontenten het Kasteel van *Bussenstein* aan de *Morava*, en belegerden het Kasteel van *Scharfensteyn*, niet verre van de genoemde Rivier gelegen.

1708. *October.*

RYN. Vervolg van de bewegingen en verrichtingen der wederzydsche Legers.

WANNEER het Keizerlyk Leger by *Dandorff* gecampeerd lag, verwachtte het met ongeduld d'aankomst der (a) Pruissische Troupen, om dat der Franschen, 't geen te *Zweighausen* lag, te gaan aantasten: maar men verstond den 14den. September, dat de Maarschalk de Villars, verwittigd van d'aannadering dezer Troupen, niet raadsaam had geoordeeld hunne komst af te wachten, en derhalven des avondts van

(a) Zie pag. 177.

1705. October. den voorgaanden dag naar *Wantzenau* geweeken was, daar hy zyne rechter Vleugel had geplaatst, breidende de slinker zich uit tot by *Straatsburg*

Den 15den. voegden zich de Pruissische Troupen by het Leger; waar na men aan het marcheeren ging, en zich met de rechter Vleugel by *Hoben Thurn*, en met de slinker by *Ners*, ging nederslaan. Den zelven dag wierd de Graaf van Friese gedetacheerd met negen Bataillons, even veel Esquadrons, en eenige Granadiers, om zich meester te gaan maaken van *Drusenheim* en eenige Forten van het Eiland *Dalbund*, ten einde een Brug over den *Ryn* te slaan, door middel van de welke men een vrye gemeenschap konde hebben met de Linien van *Stolhoven*, en de noodzaakelyke leevensmiddelen tot het onderhoud des Legers van daar haalen.

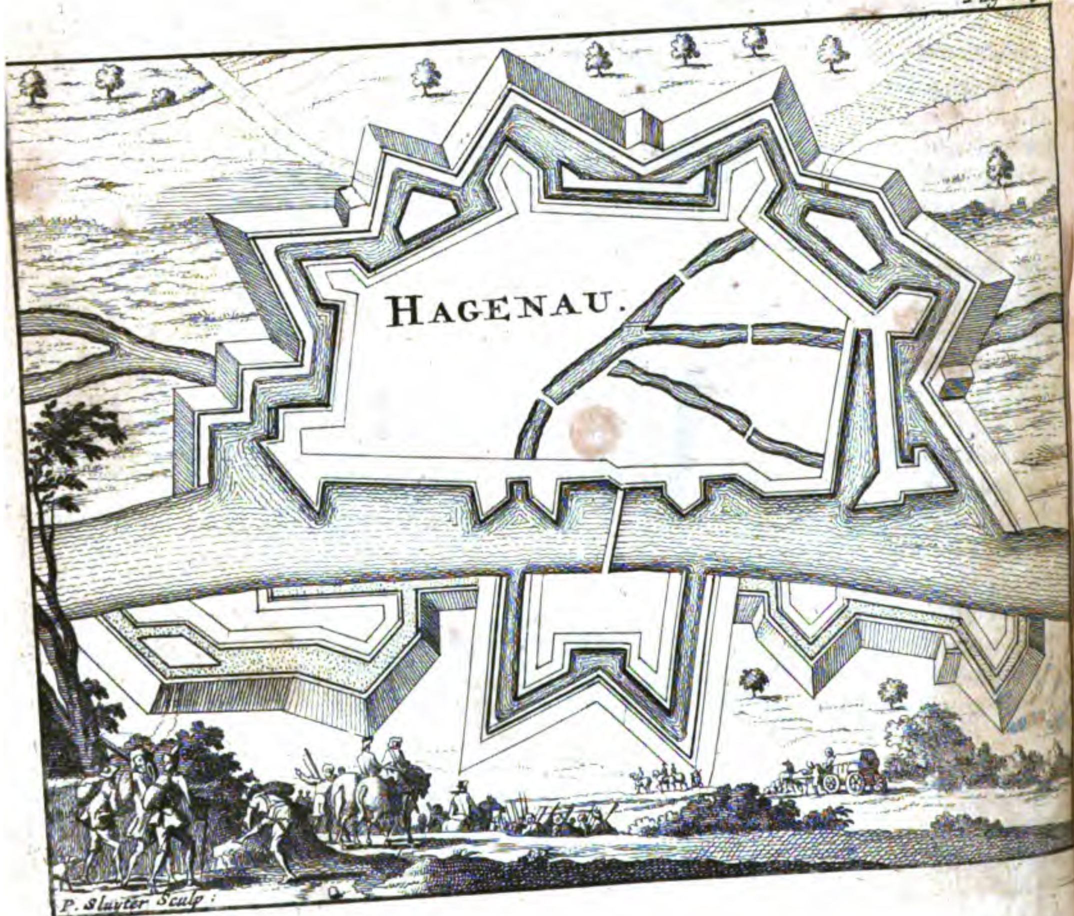
Den 17den. deed de Prins van Baden door een Detachement Cavallery en Infantery het Vlek *Hogfeld* inneemen, om de Voeragiers te dekken en lei ook Wachten op alle de passagien van *Wirtheim*, daar hy zyn Quartier had, tot aan *Elisheim*. De Graaf van Friese liet hem weeten, dat hy *Drusenheim* wel gesterkt, en van een beswaarlyke aankomst, had gevonden; hebbende de Vyanden alle d'avenues daar af onder water gezet: Dat hy ondertusschen een Reduit, welke zy op den oever van den *Ryn* tegen over twee kleine Eilandtjes, die niet verre van dat van *Dalbund* zyn, hadden, op zyne aankomst hadden verlaaten: En dat hy terstond order had gegeeven om 'er een Brug over den *Ryn* te slaan; zynde de schepen en de noodzaakelyke materiaalen daar toe alreedts van *Lauterburg* aangekomen.

Drusenheim door de Geallieerden veroverd.

Den 18den. wierd de Schipbrug opgeslagen en voltooid: en dewyl de Reduit, welke de Vyanden den voorgaanden dag verlaaten hadden, aan het hoofd dezer Brug gelegen was, lei 'er de Graaf van Friese een goede Wacht. Den zelven dag ging de Prins van Baden persoonlyk *Drusenheim* recognosceeren; alle d'aankomsten 'er af bezetten; en beval aan den Graave van Friese aanstondts d'attaque 'er af te formeeren. Volgens deze order liet de Graaf des nachts de Tranchée openen; en niettegenstaande het vuur der geenen van binnen, wierd de zelve vry verre voort gezet, zonder ander verlies als van een eenigen Dooden en zeven Gekwetsten.

Den 19den. zetteden de Duitschers hunne Loopgraaven voort tot onder een musketschoot van d'uiterste Fortificatien der Plaats, en maak-

Den 1sten, en 2den, October voltooide men aan d'e[illegible]te der twee

[library stamp]

...en musk. schoot van d'uiterste Fortificatien der Plaats, en maak-

maakten zich ook zelfs meester van de Beeren, door welker middel de Vyanden een goed gedeelte van het omleggende land onder water hadden gezet. Des nachts wierden de zelve nochmaals voortgegraaven, doch de Duitschers genoodzaakt honderd dartig treeden te rug te wyken, om niet zo zeer voor het vuur der Belegerden bloot gesteld te weezen. 1705. October.

Den 20sten. kwamen verscheidene Deserteurs tot ons over, welke eendragtiglyk bevestigden 't geen verscheidene andere alvoorens aangebragt hadden, te weeten dat de Maarschalk de Villars zyn Campement langs het Canaal van *Molsheim* deed beschanssen.

Den 21 en 22sten. wierden besteed tot de Loopgraaven voort te zetten.

Den 23sten. verlieten de Franschen *Bensheim* en *Sonfelsheim*, kleine Plaatsjes die zy in het Markgraafschap van *Dourlach* aan d'overzyde van den *Ryn* bezaten, gelyk ook alle de Reduiten die zy rondom *Fort Louis* hadden; en de Generaal de la Tour, welke in de Linien van *Stolhoven* commandeerde, deed ze terstond door verscheidene Detachementen inneemen.

Den 24sten. gaf *Drusenheim* zich op bescheidenheid aan den Graave van Friese over; en het Garnisoen, 't geen de Vyanden daar in gelaaten hadden, wierd krygsgevangen gemaakt. Het bestond in 360 Man; en men vond daarenboven in de Plaats vier kleine stukjes Kanon, twaalf quintaalen Buskruid, en eenige andere Munitien.

Den 26sten. wierd 'er een groote Krygsraad gehouden, en daar in beslooten het beleg voor *Hagenau* te slaan. Den zelven dag wierd de Schipbrug, welke by *Drusenheim* over den *Ryn* geslagen was geweest, in het Eiland *Dalbund* tegen over *Sebenheim* gebragt.

Den 28sten. wierd de Generaal van Thungen met de Pruissische, Saxische, en Wirtembergsche Infantery, mitsgaders twintig Esquadrons Cavallery, gedetacheerd om *Hagenau* te gaan berennen; 't geen noch den zelven avond wierd gedaan. Hagenau door de Geallieerden belegerd en veroverd.

Den 29sten. opende men de Tranchée; en den 30sten. wierden de Loopgraaven voortgezet zo verre als men kon; en men arbeidde aan het oprechten van Batteryen.

Den 1sten. en 2den. October voltooide men aan d'eerste der twee Attaques,

 taques,

1705. Octobertaques, welke men had geformeerd, een Battery voor acht Halve-slangen; en wierp ook een Borstweering op van omtrent 70 schreeden lengte. De Pruissischen kreegen 'er 4 Dooden en 30 Gekwetsten; zynde 1 Lieutenant van d'Artillery en 4 Busschieters van dat getal. Aan d'andere Attaque voltooide men mede een Battery voor zeven stukken grof Kanon. Ook wierp men een Reduit op met een Borstweering van 50 à 60 schreeden, om de twee paralelle Linien te dekken: en dewyl de Belegerden een groot vuur uit hun kanon maakten, wierden 'er omtrent 30 zo Saxischen als Wirtembergschen gekwetst en gedood; bevindende zich een Vaandrig onder d'eersten, en een Capitein met een Lieutenant onder de laatsten.

Den 2den. kreeg men bericht door verscheidene Deserteurs, gelyk mede met een Expressen afgevaardigd uit de Linien van *Stolhoven*, dat een Detachement van het Leger der Vyanden by de *Keiler-Schans* over den *Ryn* getoogen was. Den volgenden nacht wierpen de Saxischen en Wirtembergers by 't schynsel der Maan nochmaals een Reduit op, en maakten een nieuwe Loopgraaf; by welke gelegentheid zy 60 à 70 zo Dooden als Gekwetsten kreegen; wordende een Lieutenant onder d'eersten, en een Capitein onder de laatsten bevonden, alle beiden Wirtembergers.

Den 3den., 's morgens vroeg, plaatsten ze hun kanon op de Battery, daar hier voor af gesproken is. De Pruissischen voerden mede het kanon op hunne Battery: en tegen den middag begon men van die twee Batteryen op de Werken van de Plaats te schieten. Den volgenden nacht wierden d'Approches der twee Attaques merkelyk voortgezet. Men wierp ook een nieuwe Battery aan die der Pruissischen op, en doorboorde twee Dyken, welke aan het front van der zelver Attaque gelegen waren; 't geen het water van de *Mother* twee voet deed vallen; zonder in deze gantsche gelegenheid meer als 1 Dooden en 4 Gekwetsten te bekomen, waar onder zich een Capitein bevond, die heel gevaarlyk gewond was. Dezen dag had een Party Hussaaren, uitgegaan om het veld t'ontdekken, eene der Vyanden ontmoet, welke zy t'eenemaal in de pan hakte, uitgezondert een eenigen Man, dien zy gevankelyk medegebragt, als Ooggetuige van de zaak.

Den 4den. verdubbelden de Pruissischen met goed gevolg het vuur

van

van hunne groote Battery. Een Deserteur van de Plaats, welke dezen dag kwam overloopen, berichtte, dat 'er een tumult was ontstaan over dat de Soldaaten van het Garnisoen gestadig in de wapenen moesten weezen, en dat ze gebrek aan leevensmiddelen begonden te krygen: Dat ze zelfs eenige Zoetelaars hadden geplonderd: En dat een Officier, willende in deze wanorder voorzien, gekwetst was geworden. Des avondts liet de Gouverneur de Chamade slaan, en verzocht, dat hy met zyn Garnisoen en Artillery uit de Plaats mogt trekken, om naar *Straatsburg* geleid te worden: maar de Generaal van Thungen liet hem ten antwoord geeven, dat hy te lang gewacht had, en niet aangenomen zou worden als op voorwaarde van zich met alle de zynen als krygsgevangen over te geeven. Hier op begon het vuur dan van wederzyde weêr aan te vangen, en wierd den 5den. onophoudelyk daar mede voortgevaaren. Des avondts liet de Gouverneur, den Heer de Perry geheeten, nochmaals de Chamade slaan; en wierden de Gyzelaars van wederzyde gegeeven. Hy proponeerde byna de zelve Capitulatie welke hier voormaals aan het Fransche Garnisoen van *Landau* toegestaan was: maar de Generaal van Thungen antwoordde hem uit den naam des Prinsen van Baden, dat hy geen andere Capitulatie moest verwachten dan die van zich met het Garnisoen als krygsgevangen over te geeven; beloovende hem echter, dat hy aan d'Officiers hunne wapenen en bagagie zou laaten, en hen in d'eerste wisseling, die 'er zou geschieden, begrypen. Dewyl nu dit antwoord niet van zyne smaak was, wierden de Gyzelaars van wederzyde te rug gestuurd; en het vuur begon van beide de kanten weêr aan te vangen: maar den zelven avond tusschen acht en negen uuren deed de Gouverneur zyn Garnisoen op de Groote Markt vergaderen, uitgezondert omtrent 300 Man die in de Werken waren, en bergde zich met het zelve zonder eenig gerucht te maaken door de *Zabernsche Poort*, daar de Belegeraars geen Attaque geformeerd hadden; begeevende zich wyders in alle haast naar *Zabern*, alwaar hy behouden aankwam, na een Wacht van Cavallery, welke hy in zyne passagie ontmoette, op de vlugt gedreeven te hebben. De Generaal van Thungen vier uuren daar na hier af verwittigd zynde, stuurde hem terstond een Regiment Dragonders met eenige Cavallery na: en de Prins van Baden, aan wien hy er ter zelve tyd bericht af gaf, commandeerde ten dien einde mede den Graave van Mercy met twee Regimenten Dragonders en alle

1705. October.

zy-

1705. *October.*

Hagenau door de Geallieerden veroverd.

zyne Hussaaren: maar de Vyanden waren aireedts te verre voor uit; zulks dat men 'er zeer weinige af kon achterhaalen. Ondertusschen nam de Generaal van Thungen den volgenden nacht bezit van *Hagenau*, en in de Buitenwerken over de 300 Franschen gevangen, behalven eenige anderen welke noch in de Stad waren gebleeven, en de Zieken en Gekwetsten die in het Hospitaal lagen.

Den 6den. deed zyn' Excellentie daar vier Bataillons in Garnisoen leggen, volgens d'order welke hy van den Prince van Baden daar toe had ontfangen, te weeten een Bataillon der Pruissische, twee der Saxische, en een der Wirtembergsche Troupen; en de Generaal Majoor van Wakkerbath trad 'er mede binnen in de hoedanigheid van Gouverneur.

Den 9den. vaardigde de Prins van Baden den Baron Miglio, zynen Adjutant, af naar het Hof van *Weenen*, om den Keizer te verwittigen wegens d'overgaave van *Hagenau*, benevens het geen 't welk de Commissarissen in die Plaats hadden gevonden, te weeten 490 quintaalen Buskruid, 120 quintaalen Lood, 4000 Schanskorven, 3000 Spaden om d'aarde te roeren, 6 stukken metaal Kanon, 14 van yzer, een meenigte van Kogels, 4000 quintaalen Meel, en andere Provisien na proportie, mitsgaders zeer veele Medicamenten.

Den 10den. kwamen verscheidene Deserteurs tot ons overloopen, welke medebragten, dat 'er reedts 800 Man van het Garnisoen, 't geen zich uit *Hagenau* gebergd had, in het vyandlyk Leger aangekomen waren. Den zelven dag dreef een Party Hussaaren een groote Troup van vyandlyke Merodeurs, welke zich in het Dorp *Hogfeld* onthielden, op de vlugt; en 10 der traagsten in het loopen wierden of neder gehouwen of gevangen genomen.

Den 12den. kreegen wy weder verscheidene Deserteurs, welke eendragtiglyk verzekerden, dat de Maarschalk de Villars beslooten had zyn Leger binnen veertien dagen te doen cantonneeren.

Den 13den. wierd den Heer du Pilier, Overste-Lieutenant van het Regiment van Mercy, met 300 Paarden op ontdekking uitgezonden.

Den

Den 14den. wierd het Regiment Dragonders van Witgenstein, behoorende onder de Keur-Paltsische Troupen, mede gecommandeerd, om eenige passagien naar de kant van *Homburg* te gaan inneemen. 1705. *October.*

Den 15den. kwam den Heer de Pillier zich met zyne 300 Paarden weder by het Leger voegen, en bragt 146 Gevangenen mede, welke hy in het Vlek *Quatzenheimb*, een myl van het vyandlyk Leger, had gemaakt; zynde 30 of 40 andere Franschen, die op zyne aannadering de vlugt hadden willen neemen, nedergehouwen. Den zelven dag kwamen noch verscheidene Deserteurs tot ons over, welke berichtten, dat een Regiment Dragonders en drie Regimenten Cavallery der Troupen van *Spanjen* het Leger der Vyanden verlaaten, en den weg naar *Mets* genomen hadden, om weder naar de *Nederlanden* te keeren; voegende daar by, dat de sterfte onder de Paarden van het genoemde Leger noch al voortging.

Den 16den. kwamen 'er op nieuws verscheidene Deserteurs, welke bevestigden dat een Detachement van het Leger der Vyanden naar *Mets* gemarcheerd was, en, passeerende voorby *Homburg*, 't geen men zekerlyk meende dat mede door de Geallieerden belegerd zou worden, 2000 Man tot versterking in die Plaats had geworpen.

Den 17den. kwamen de Troupen, welke voor *Hagenau* gebleeven waren, zich weder by het Leger voegen, uitgezondert twee Regimenten van die van Pruissen, welke tot nader order aldaar moesten blyven.

Den 18den. kwamen de twee Pruissische Regimenten, welke voor *Hagenau* waren gebleeven, zich weder by het Leger voegen; en wierden d'orders gegeeven om een aanvang te maaken met de Loopgraaven voor de genoemde Plaats toe te smyten.

Den 19den. liet een Capitein, dien de Prins van Baden met eenige Troupen gecommandeerd had om het Kasteel van *Rauscherberg* in bezit te gaan neemen, aan zyne Hoogheid weeten, dat hy zulks had gedaan, en het zelve voorzien gevonden met een goede muur en een wyde graft.

Den 21sten. kwam de Ritmeester Petrasch, die met 100 Hussaaren en 400 Duitsche Ruiters het veld was gaan ontdekken, zich met al zyn Volk weder by het Leger voegen; en berichtte, dat, hebben-

1705. Oċtober. de d'uiterste Wachten der Vyanden tot aan hunne Armée gedreeven; de Maarschalk de Villars terstond een groot Corps Cavallery gecommandeerd had om hem aan te tasten: maar dat, alzo hy gelegentheid had gevonden om een Bosch te kr gen, zonder meer als twee Ruiters te verliezen, hy 200 Man aan het hoofd van dat Bosch had geposteerd om zynen aftogt te dekken; 't geen het Detachement der Vyanden genoodzaakt had te retireeren, zonder hem verder te durven vervolgen.

Den 22sten. kwam 'er niets aanmerkelyks voor te vallen, noch ook den 23sten.: maar den volgenden nacht deed de Prins van Baden met eenige honderd Man een klein Eilandtje in den *Ryn*, tegen over *Fort Louis*, inneemen, om het Garnisoen van die Plaats te beter in toom te houden, en hen te beletten de Convoyen van Leevensmiddelen, welke langs den *Ryn* naar het Leger kwamen, te bespringen.

Den 25sten. kwamen zeven Deserteurs uit het vyandlyk Leger tot ons over, welke medebragten, dat het noch al by *Straatsburg* bleef leggen, en dat de Maarschalk de Villars, tot meerder verzekerdheid, een groote Battery aan het hoofd van zyn Campement had doen oprechten.

Den 26sten. viel 'er niets van belang voor.

Den 27sten. tastte een Duitsche een Fransche Party aan, en sloeg de zelve 30 Man af.

Den 28sten. stuurde de Prins van Baden den Graave van Turheimb, Lieutenant Generaal, naar het Hof van *Weenen*; en tegen den avond beval zyne Hoogheid, dat het gantsche Leger zich gereed zou houden tot des anderendaags te marcheeren.

Den 29sten. brak men zonder gerucht op van *Wiersheim* daar men sedert meer als een maand had gelegen; defileerende op acht kolommen, d'Artillery en Bagagie voor uit: en men ging zich te *Engweiler* posteeren. De Vyanden verscheenen met een Gros van Cavallery en Hussaaren, om te trachten op onze Arriergarde te vallen: maar na eenige lichte schermutselingen wierden ze genoodzaakt af te wyken.

Den 30sten. verliet de Prins van Baden het Leger, na het gebied 'er af-gelaaten te hebben aan den Generaal van Thungen; en zyn' Hoogheid passeerde den *Ryn*, om zich te Frankfoort by den Hertog

tog van Marlboroug te gaan voegen, en mondgesprek met hem te houden. 1705. October.

Na dat wy aldus den Prins van Baden uit het Leger weder te rug hebben gebragt, zonder eenige afbreeking van stoffe te maaken, zullen wy hier ook noch, om niets van belang achter wege te laaten, hoewel de zaak reedts gezegt is, doch niet met zo veele byzonderheden, aan den Leezer mededeelen een

Omstandig Relaas wegens de belegering en verovering van de sterke Vesting HAGENAU, *opgesteld in het Keizerlyk Leger onder het gebied des Prinsen van Baden.*

NA dat zich de Vesting *Drusenheim* op den 24sten. der Maand September aan den Graave van *Friese*, Generaal der Artillery van het Keizerlyk Leger, had overgegeeven, vond men aldaar 400 zakken Meel, 4 kleine Kanons, 12 centener Kruit, en meer als 400 goede Musketten en Vuurroers. Het Garnisoen wierd den *Ryn* af naar *Philipsburg* gevoerd, om aldaar als Ksygsgevangens te blyven, behalven eenige Gekwetsten, die men met een Commissaris over de Levensmiddelen, en een Opper-Chirurgyn naar *Straatsburg* zond. Dezen dag zyn 15 Overlopers tot ons gekomen. De Sergeant-Majoor *Gardin*, gisteren op party uitgegaan en van daag weder te rug gekomen, verhaalt geene Vyanden te hebben aangetroffen; maar dat hy wel van verre een troup van omtrent 50 Ruiters gezien had, welke, als hy op hen naderde, zich op 't spoedigste in 't Gebergte begaven, zo dat hy 'er niets af konde achternaalen.

Den 26sten. viel 'er niets van belang voor, en kwamen ook weinige Overloopers tot ons; van welke een verhaalde, dat uit het vyandlyk Leger een Bataillon Fuseliers naar *Piemont* gemarcheerd was. Van onze kant maakten wy ons gereed om *Hagenau* te belegeren; hebbende de Keizerlyke Generaal reedts voor eenige dagen alle noodige ordres uitgedeeld, om alles, wat daar toe vereischt wierd, by een te doen brengen.

Den 27sten. kwamen 9 Overloopers, welke berigtten, dat het voornoemde vyandlyke Bataillon al in marsch naar *Piemont* was; met byvoeging, dat in hun Leger gesproken wierd, dat zo wel in *Dauphiné* als in *Catalonien* een groote opstand zoude zyn. Dien zelven dag wierden in een Krygsraad, by den Keizerlyken Generaal gehouden, alle schikkingen tot het beleg van *Hagenau* genomen.

Den 28sten. wierd de Sterkte van *Hagenau* door het voorschreeven Detachement Cavallery en Infantery berend; en tot dien einde trokken mede nog 10 Kó-

1705. Koninglyke *Pruissische* Bataillons, 5 *Wirtembergsche*, en 4 Esquadrons Dragonders
Octobr. derwaarts, uit ons Leger. Boven deeze gemelden marcheerden nog 15 Koninglyke *Poolsche* Bataillons, en 16 Esquadrons Cavallery en Dragonders van *Drusenheim*, om zig by de anderen te voegen. Daarentegen kwam het overgebleeven Corps, 't geen by *Drusenheim* gestaan had, en uit een Bataillon Granadiers, 5 Bataillons Infantery, en een Regiment Dragonders bestond, onder den Generaal Veldtuigmeester Graaf van *Friese* weder in ons Leger te rug. De Generaal der Artillery van *Erfa*, de Lieut-Generaals van *Arnheim*, *Wakkerbaart*, en *Horn*, de Sergeants-Generaals van *Erlach* en *Hagen*, wierden by den Generaal Veld-Maarschalk, den Baron van *Thungen*, gevoegd, om de belegering t'onderneemen; en men besloot twee Attaques te maken, de eene door de koninglyke *Poolsche* en *Wirtembergsche*, en de andere door de Koninglyke *Pruissische* Volkeren. Dien zelven dag hieuw een van onze Partyen Hussaaren een vyandlyke van 25 Voetknegten, die ze in een Wyngaard aantroffen, t'eenemaal aan stukken: en de Capitein, die onze Hussaaren commandeerde, wierd in de Actie gevaarlyk gekwetst. Daarentegen wierd een onzer Partyen Hussaaren met een andere vyandlyke handgemeen, en joeg ze in 't eerst op de vlugt: maar daar na wierd de zelve door de *Fransche* Cavaliers, die daar by kwamen, omringd, en geslagen; hebbende 6 Man en 10 Paarden verloren, en een Lieutenant gekwetst gekreegen. Den zelven dag kwamen mede zes vyandlyke Overloopers.

Den 29sten. ging de Markgraaf van *Baden* in persoon de Sterkte van *Hagenau* bezigtigen, en gaf order aan welke kant de Koninglyke *Saxische* en *Wirtembergsche* Troupen hunne attaque d'aanstaande nagt zouden doen.

Den 30sten. wierden de Loopgraaven voor *Hagenau* tegens een Hoornwerk, binnen de Linie en voor de Stad gelegen, geopend; en men voorderde daar mede tot op 300 schreeden; voorzag ook onze Flanken met zeer goede Werken; en trok de eerste Paralellinie tot op 200 schreden. Wy hadden gedurende dezen arbeid, door het groot vyandlyk vuur 't geen den geheelen nacht duurde, 13 Gekwetsten en 3 Dooden bekomen. Het commando wierd aan den Koninglyken *Poolschen* Colonel, den Heer *Strelitz*, gegeven. Aan de Koninglyke *Pruissische* Attaque regtte men dien nagt aan de linker zyde tot op 100 schreden een Battery op, om daar van de vyandlyke Contrescarp over hoop te schieten, en den arbeid der Vyanden te verhinderen, welke nog voort gingen met een Halvemaan voor de Poort van *Sarburg* te trekken. Ondertusschen maakte de zelve een gedurig vuur: maar men verloor daar door niet meer als een eenigen Ruiter. Dien dag wierd men gewaar, dat de Vyanden hunnen arbeid aan de Halvemaan gestaakt hadden.

Den 1sten. October begaf zich de Generaal naar *Busweiler*, en bezag hoe verre men met de *Pruissische* attaque gevoorderd was. Ondertusschen moesten daar ook nog de Loopgraaven geopend werden; waar toe de Majoor van *Hagen*, en de Brigadier *Tettau*, met het Bataillon Koninglyke Granadiers van de Garde du Corps, en het Bataillon Fusceliers van de zelve Garde gecommandeerd wierden. Den arbeid wierd, niettegenstaande het groot vyandlyk vuur, tot op

1400

1100 schreden voortgezet, door een Lt. Colonel, een Sergeant Majoor, en 1000 gemeene Soldaten, zo dat 'er niet meer dan 100 overig bleven. De Generaal *Arnheim* gaf tegen den avond order om van de Battery, die men den voorigen nagt begonnen had te maken, met kanonneeren aan te vangen, en een zeer groot vuur te maken; 't geen zo wel gelukte, dat de Quartiermeester Generaal *Montarguis* geduurende het zelve de Loopgraven deed openen, zonder dat het de Vyand gewaar wierd. Wy bekwamen alleenlyk 9 Gequetsten, waar onder 4 van de Koninglyke Lysgarde, die kort te voren eerst genezen waren. Nog wierd ook aan de kant der Attaque van de *Saxische* en *Wirtembergsche* Troupen onder commando der Generaalen van *Horn* en *Erlach*, en den Colonel *Herman*, den arbeid sterk voortgezet; en de Keizerlyke Generaal kwam na den middag alles bezigtigen: en met de eerste Paralellinie sterk gevoorderd zynde, vervaardigde men de tweede. En niettegenstaande het groot vuur, 't geen de Vyand den geheelen nagt door maakte, hadden wy egter maar 2 Dooden en 10 Gekwetsten. Thans kwamen veele *Franschen* tot ons overlopen, en verhaalden eenpariglyk, dat de vyandlyke Ruitery in den elendigsten staat was, ter oorzaak van de sterfte die onder hunne Paarden nog bleef aanhouden. 1705. October.

Den 2den. 's nagts, had men aan de *Saxische* en *Wirtembergsche* Attaque een Battery van 7 stukken grof Kanon opgeregt: en door het behulp van een tweede Paralellinie maakte men een Redout met een Borstweering van 50 à 60 passen: en kregen wy alstoen ontrent 30 zo Dooden als Gekwetsten. Aan de *Pruissische* Attaque wierd dezen nagt insgelyks een Battery van 8 stukken, alle 24 ponders, in staat gebragt, en ter zyde van de zelve een Borstweering van 30 à 60 passen gemaakt. Wy hadden toen 4 Dooden en 30 Gekwetsten, waar onder een Lieutenant van de Artillery. Dien dag verstonden wy, zo uit de Overlopers, als uit de Linien van *Buhl*, dat den voorigen avond, als het Oorlogswoord gegeven wierd, een vyandlyk Detachement den Ryn gepasseerd was.

Den 3den. wierd 's nagts aan de *Saxische* en *Wirtembergsche* Attaque in de tweede Paralel met een Linie voortgegaan, aan het hoofd van de welke men een Redout maakte. Van die wierd weder een verdere Linie getrokken. Dewyl nu deze arbeid zeer digt aan de Stad, en by ligte Maneschyn, moest gedaan werden, kostte het ons 60 à 70 zo Dooden als Gekwetsten. 's Nagts wierden de Stukken op de Batteryen, den vorigen dag gemaakt, gevoerd, om den volgenden dag daar van te schieten; wordende de Loopgraaven door den Colonel *Safetet* gecommandeerd. Aan de *Pruissische* kant wierd mede den voorleeden nagt de Bresbattery t'eenemaal voltooid, en de voornoemde 6 Stukken daar op gevoerd, met de welke men den geheelen halven dag de vyandlyke Wal beukte. Aan de regter zyde wierd mede een Battery gemaakt, en byna voltooid. In de twede Paralel voorderde men tot op 120 passen. Eenige Arbeiders en Granadiers waagden zich om de vyandlyke Schans in stilte te ondergraven; en na een standvastigen arbeid volvoerden zy hunnen aanslag zeer wel. Dien nacht verloren wy maar 1 Soldaat, en bekwamen 10 Gekwetsten. Volgens het verhaal der Overloopers, stond het

 vyand-

1705. Octoper. vyandlyke Detachement, 't geen den *Ryn* overgetrokken was, uit 100 Hussaaren en 3 Compagnien Granadiers: en, zo zy zeiden, was het zelve uitgegaan om aan de andere kant van de Rivier contributien in te halen. De Lieut. Colonel van de Hussaaren *Sosli*, die tot *Hochfeld* geposteerd was, trok dezen morgen uit, en hieuw een andere Party Hussaaren van 34 Man, die hy ontmoette, t'eenemaal in stukken; hebbende, tot getuigenis der waarheid, noch een Gevangen met zig te rug gebragt.

Den 3den. wierden aan de *Pruissische* Attaque, onder het bevel van den Brigadier *Plato*, de twee Sluizen verbroken, die daar voor lagen, om dat gisteren het water wel twee voet afgeclopen was. De groote Battery wierd voltooid; en men begon 'er van te schieten. Op de tweede wierd het Kanon gevoerd: en met de derde was men zo verre gevoorderd, dat ze den aanstaanden nagt mede gereed zou zyn. In de Linie van communicatie stelde men tusschen de twee eerste Batteryen de Schanskorven, welke men met fascinen voorzag, en in zodanigen staat bragt, dat het Volk daar binnen kon logeeren. Dien nagt hadden wy een Dooden en 4 Gekwetsten. Aan de *Saxische* en *Wirtembergsche* kant maakte men mede een Linie van 50 schreden, waar by 4 Mannen gekwetst wierden. Een *Fransche* Overlooper uit de Stad berigtte, dat het Garnisoen heel niet wel te vreden was; hebbende het weinig gescheeld of het zou gisteren ter oorzaake van de duurte des Wyns gerevolteerd hebben, zodanig dat in den allarm een Capitein gekwetst was. Sedert drie dagen waren meer dan 40 Overloopers uit het vyandlyk Leger tot ons gekomen.

Den 5den. voorderde men aan de *Pruissische* en *Wirtembergsche* kant aan de linker hand wel 70, en aan de regter hand wel 40 schreeden; waar by zy maar een Gekwetsten bekomen hadden. Aan de *Pruissische* kant trok men een Linie van 120 schreden; wierp het overgeblevene van de Schans t'eenemaal om-ver; en maakte alle de Batteryen gereed, zo dat men des morgens ten 6 uuren met 20 stukken Kanon begon te speelen. 's Nagts wierden 'er 3 van de onzen gedood, en 4 gekwetst. Na den middag, als de Keizerlyke Generaal de attaque van *Hagenau* kwam bezigtigen om verdere ordres te geeven, floegen de Belegerden de Chamade, en staken een witte Vaan uit; en van onze kant belast zynde, geen vyandlykheden meer te plegen, zonden zy een Colonel en een Lt. Colonel voor Ostagiers naar buiten om te capituleeren: maar dewyl de Capitulatie wel in 20 punten begreepen was, en zyn Hoogheid de zelve niet kon aanneemen, gaf hy aan den Generaal den *Baron van Thungen* order om het Garnisoen niet anders als Krygsgevangens te ontfangen; en de Officiers, door den Commandant uitgezonden zynde, zulks niet goed keurende, wierden terstond te rug gezonden: waar na men van wederzyde weder met kanon en musketten begon te schieten: en van onze kant wierd den arbeid weder voort gezet.

Den 6den. maakte de Vyand een ongemeen vuur uit de Sterkte van *Hagenau*; en wierd de Generaal, *Baron van Thungen*, omtrent middernagt ge-

gewaar, dat het Garnisoen van *Hagenau*, uitgezondert eenige 100 Man die door hun geduurig vuur geeven veroorzaakten dat onze Loopgraaven niet voortgezet konden worden, buiten de zo genaamde Poort van *Elzas-Zabern* uitgetrokken was, om te ontkomen; op een Post van onze Ruitery was aangevallen; en den Capitein *Meres*, van het Regiment van den Erf-Prins van *Wirtemberg*, die daar te wagt stond, gedood had. De Baron van *Thungen* gaf straks aan eenige Ruitery, die daar omtrent stond, order om hen op 't spoor te volgen, en nam aanstondts bezitting van *Hagenau*, alwaar hy noch 3 à 400 Vyanden, die daar in gebleven waren, tot Krygsgevangens maakte. De Keizerlyke Generaal hier van verwittigd zynde, commandeerde den Sergeant Generaal den Graaf van *Mercy* met het geheele Regiment Dragonders van *Frechenbach*, en alle de Soldaten die maar by der hand waren, benevens alle de *Hussaaren*, om mede het gemelde Garnisoen te vervolgen, 't geen noch daarenboven door den Generaal Veld-Maarschalk, den Graaf van *Gronsveld*, met 2 Bataillons, gevolgd wierd; 't welk zo veel uitwerkte, dat het gemelde Garnisoen hier door met groote vrees bevangen wordende, langs verscheidene wegen vervolgd wierd; doch het grootste gedeelte ontkwam het na *Lichtenberg*, en *Elzas-Zabern*. Boven dat sabelden onze *Hussaaren* en Ruiters 'er veele ter neder; en maakten 'er 7 à 800 tot Krygsgevangenen. Onder de laatsten bevonden zich een Sergeant-Majoor, 2 Capiteins, en 4 Lieutenants. Den voorgaanden nacht wierd de Capitein van d'Artillery, *Relchman*, die geduurende de Belegering aan de *Saxische* en *Wirtembergsche* kant als Ingenieur de Attaque gevoerd had, gevaarlyk gekwetst. Ondertusschen wierd de Sterkte van *Hagenau* met 4 Bataillons bezet, te weten een Koninglyk van *Polen*, 2 Koninglyke *Pruissische*, en een van den Prins van *Wirtemberg*; wordende het Commando over de Stad aan den Generaal Graaf van *Wakkerbaart* toevertrouwd. 1705. October.

Den 7den maakten onze Partyen, die uitgelopen waren, op nieuws veel meer dan 30 *Franschen* in het Gebergte en de Bosschen neder; weshalven men rekening maakte, dat van de Vyandlyke Bezetting, die ruim in 1800 Man bestaan had, wel de helft was verloren gegaan. Dien zelven dag zond de Hussaarsche Colonel *Lebozki*, gezamentlyk met den Capitein *Petrus*, nog andere 46 Gevangenen in het Leger te rug.

Den 8ste. viel in ons Leger niets van belang voor. Van den Vyand hadden wy geen andere narigt, als dat de Lt Colonel der Hussaaren, tot *Hogfeld* geposteerd, liet weten, dat hy verstaan had, dat de vyandlyke Regimenten Dragonders en Voetknegten, die by *Zabern* gestaan hadden, van daar na het Leger trokken, uitgezonderd 200 Man die men daar in bezetting had gelaten.

Den 9den. stuurde de Keizerlyke Generaal 's nagts zyn Adjutant Generaal, den Baron van *Miglio*, te post naar *Weenen*, om uit zynen naam aan zyne Keizerlyke Majesteit van het geen by *Hagenau* voorgevallen was verslag te doen; in welke Stad na visitatie van de Keizerlyke Krygs-Commissarissen 490 Centner Kruit, 120 Lood, 4000 Meel, 4000 stuks Schoppen. 3000 Karren, 6 metale

1705. tale en 14 stukken yzer Kanon, behalven een Gasthuis 't geen van alle ge-
October. neesmiddelen en andere noodwendigheden voorzien was, gevonden wierden.

VRANKRYK. Arrest tot voortzetting van den Koophandel met de neutraale Plaatsen, enz.

ONDER andere Arresten van zyner Majesteits Raad van Staat, gegeeven in de Maand September, zag men ook het volgende, dienende tot voortzetting van den Koophandel met de neutraale Landen, enz.

Arrest van den Raad van Staat, betreffende de Navigatie der neutraale Schepen, en der geenen welke met Paspoorten voorzien zyn.

DE Koning hebbende willen faciliteeren den Koophandel zyner Onderzaaten met de neutraale Landen geduurende den tegenwoordigen Oorlog, heeft by Arrest van zynen Raad van den 14 en 19den. Juny en den 1sten. September 1703, en den 4den. Maart 1704, geordonneerd, dat de Koopwaaren, daar in gespecificeerd, welke door Deensche of Sweedsche Schepen in het Koningryk gebragt kwamen te worden, vry zouden weezen van het Vatgeld, à 50 stuivers par Vat, en mogen inkomen mits betaalende de gewoonlyke Rechten, volgens de Tarifen en Reglementen. Zyn' Majesteit heeft ook in den zelven Raad doen vast stellen een Staat van andere Koopwaaren, welke in het Koningryk zouden mogen worden ontfangen, zynde medegebragt door Deensche of Sweedsche Schepen, mits betaalende het Vatgeld en d'andere gewoonlyke Rechten van inkomst. En by andere Arresten van den Raad van den 11den. October 1704, den 24sten. Maart, en den 16den. May, heeft zyne Majesteit in faveur der Manufactuuren, en om aan zyne Onderzaaten gelegentheid te geeven tot uit de vreemde Landen de stoffen te trekken dienende tot den arbeid van verscheidene Konsten en Ambachten, wel willen toestaan d'inkomst der Koopwaren uitgedrukt in de gemelde Arresten, komende uit Holland met Hollandsche Schepen, waar toe Paspoorten vervaardigd zouden worden op de conditien begreepen in de gemelde Arresten. Zyn' Majesteit had ook besslooten eenige andere soorten van Koopmanschappen te voegen by de geenen begreepen in de gemelde Reglementen, om den Koophandel zyner Onderzaaten te meer te faciliteeren: maar gelyk alle de gemelde Reglementen gemaakt zyn met verscheidene tytels, daar de Kooplieden mogelyk geen kennis af hebben gehad, heeft zyne Majesteit raadsaam geoordeeld de dispositien der gemelde Reglementen by malkander te vergaderen, en de Koopmanschappen, welke met een zelven tytel 'er by gevoegd zullen worden, daar onder te begrypen; op dat zyne Onderzaaten en de Kooplieden der neutraale Landen te beter mogen begrypen d'intentie zyner Majesteit omtrent den Koophandel welke geduurende den tegenwoordigen Oorlog

log in het Koningryk gedaan zal mogen worden. En zyne Majesteit daar in begeerende te voorzien, hebbende gezien de gemelde Arresten en Reglementen, en daar over gehoord het raport van den Heer Chamillard, ordinaris Raadtsheer in den Koninglyken Raad, Controlleur Generaal der Finantien; heeft DE KONING, ZYNDE IN ZYNEN RAAD, geordonneerd en ordonneert, dat de gemelde Arresten van den 14 en 19den. Juny en 18den. September 1703, en den 4den. Maart 1704, volgens hunne forme en inhoud ter uitvoering gesteld zullen worden. 1705. *October.*

Art. I.

DAt de Sweedsche en Deensche Schepen, die gedurende dezen Oorlog ballastscheeps zullen komen in Vrankryk, of alleenlyk zullen geladen wezen met *Masten*, *Planken* en ander *Scheepstimmerhout*, ofte met *Klaphout* en *Duygen*, *Teer*, *Hennip*, *Koper* in brooden, of in bladen of rollen, roode en geele *kopere Bladen*, geele en roode *kopere onopgemaakte Ketels*, *Soudeersel*, *Blik*, *Vitriool*, *wit Koperrood*, *Staal*, *Smeer*, *Pik*, *ruwe Huiden*, *Koper-* en *Yzerdraad*, *Staaf-yzer*, *Blad-yzer*, *vierkante Staven*, *Lynzaad*, *Hennipzaad*, *geel Was*, *Honig*, *Swavel*, *Noordsche Aluin*, *Potasch*, *Weedasch* en andere *Asschen*, *Kuit van Kabeljaauw*, *Boter en Kaas*, *Swartsel*; ende die in 't Koningryk zullen inneemen hunne geheele Laadinge, 't zy *Zout*, *Wynen*, *Brandewynen*, of andere *Fransche Goederen*, zullen weezen vry en onbelast van de belastinge van vyftig stuivers par Vat.

Art. II.

Zyn' Majesteit heeft mede toegestaan aan de zelve Deensche en Sweedsche Schepen te mogen inbrengen *Poolsche Lammerwol* en andere *grove Noordsche Wollen*, *geelen Amber*, *Stysfel*, *Arsenik*, *Haver* en andere *Granen*, *Grutten*, *Blaausel*, *Loodwit*, *Vischlym*, *Lantaarnhoorns*, *Kryt*, *Hayr*, *Letton* of *kopere Blaadtjes*, alderhande *Schilvruchten*, *Boonen*, *Erten*, *Vlas*, *Zilver-* en *Goudschuim*, *Meny* of *rooden Oker*, *Noordsche Pelteryen*, *Schryfpennen*, *Dons* en *Veeren*, *Varkensborstels*, *Stokvisch*, *gezoute* en *gerookte Zalm*, *Rusch Leer*, *Fermilioen*, *Taatsen* of *Spykertjes met groote hoofden*, *staale Vylen*, *Elssen*, *Priemen* en diergelyke Instrumenten, *gebrooken Glas*, *Marcassite* en *Berg-Glas*, mits betalende boven en behalven de ordinaris Lasten ook het recht van Vatgeld, volgens hunne grootte en de bekwaamheid hunner laadinge, naar de meetinge van onze Bedienden, ende mede op conditie dat de zelve in de Havenen, daar zy inkomen, zullen laaden ten minsten zo veel *Wynen* en *gepermitteerde Koopmanschappen*, als zy van de bovengemelde Goederen zullen hebben ingebragt, naar de waarde als die in Vrankryk gelden en verkogt worden.

Art. III.

Zyn' Majesteit ordonneert ook, dat de Deensche en Sweedsche Schepen, die gelaaden komen ten deele met Goederen welke in het eerste Articul staan gemeld, en ten deele met die in het tweede Articul gemeld zyn, alleenlyk zullen betaalen het Vatgeld naar de quantiteit der Goederen van het tweede Articul.

Ff Art. IV.

1705. October.

Art. IV.

De Capiteinen van Deensche of Sweedsche Schepen, welke ballastscheeps, of volkomen of ten deele gelaaden komen met vreemde Koopmanschappen die in het eerste Articul staan gemeld, en die in de Havenen, alwaar zy aankomen, geen *Zout*, *Wyn*, *Brandewyn*, of andere *Fransche Waaren* willen laaden voor 't geheel of ten deele, zullen aldaar moeten verklaaren in wat Haven zy de zelve Fransche Waaren zullen willen gaan laaden: ende zullen zy ten Comptoire, daar zy eerst zyn aangekomen, behoorlyke Borgen stellen, van binnen drie maanden te bewyzen dat zy op hunne aangeweezene Plaatsen hebben ingenomen hunne Laadinge, 't zy *Zout*, *Wynen*, *Brandewynen*, en andere *Fransche Goederen*, met specificatie van wat soorten en hoe veel: en, by gebreke van zulks binnen drie maanden te bewyzen, zal door de Borgen het Vatgeld moeten betaald werden ten Comptoire daar de Borgtocht is gepasseerd.

Art. V.

Daarenboven ordonneert zyne Majesteit, dat de Hollandsche Schepen, welke Paspoorten hebben om in de Havenen van Vrankryk *Wynen*, *Brandewynen*, en zodanige Goederen te laaden als geoorlofd zyn volgens het Arrest van den 11den. October 1704. en den 24sten. Maart en 16den. May 1705. zullen mogen inbrengen, te weeten: *Blaauwsel*, allerley *Lym*, *Verwhout*, *Meekrappen*, *Varkensborstels*, *Kuit van Kabeljauw*, *Borax*, *Palmhout*, *Teer*, *Klaphout*, *Duigen*, en allerley ander Hout dienstig tot Oxhoofden en Vaatwerk; mits betaalende het Vatgeld en de verdere ordinaris Inkoomrechten, ende op conditie dat de gemelde Hollandsche en andere vyandlyke Schepen, op hunne Losplaatse weder zullen inlaaden zo veel waardy aan *Fransche Goederen*, als waar voor de aangebragte in Vrankryk zullen wezen verkogt.

Art. VI.

Noch ordonneert zyne Majesteit, dat alle de Koopmanschappen, welke uit Prysschepen zullen komen, zo wel welker gebruik en vertier in het Ryk is verbooden, als van die in het Ryk mogen werden verkogt en geconsumeerd, insgelyks zullen geagt worden als Fransche Goederen, ende zonder onderscheid mogen gelaaden werden in Deensche en Sweedsche of Vyandlyke Schepen die zyner Majesteits Passen hebben, zodanig als of die aldaar gewassen of gefabriceerd waren, tot equivalent van hunne aangebragte Goederen naar de waardy als die in Vrankryk hebben gerendeerd.

Art. VII.

Verklaart zyne Majesteit, dat hy niet gemeend heeft, noch ook meent door het tegenwoordig Arrest te derogeeren aan d'Ordonnantien en Reglementen van de Maand Augustus 1681, 17den. February 1694, en 23sten. July 1704. betreffende de Pryzen; welke Ordonnantien en Reglementen volgens hunne forme en inhoud ter uitvoering gesteld zullen worden. En gebied zyne Majesteit aan de Heeren Commissarissen in de Provincien daar Zeehavens zyn, en aan alle andere Officieren daar het aan

zal

zal behooren, de hand te houden aan d'uitvoering van het tegenwoordig Arrest. 1705. October.

Gedaan in den Raad van Staat des Konings, zyne Majesteit aldaar zynde, gehouden te Versailles den 18den. dag van September 1705.

Getekend, LOUIS.

en wat laager

Phelypeaux.

Dewyl de Kaapers van Biscayen de Paspoorten, welke door order zyner Allerchristelykste Majesteit aan de Hollandsche Schepen, die in des zelfs Havenen kwamen handelen, gegeeven wierden, niet en respecteerden, en dat zulks in Holland aangemerkt wierd als een zeeroovery verzeld met overrompeling, kreeg de Fransche Ambassadeur aan het Spaansche Hof order om zyn beklag daar over te doen, en te verzoeken dat 'er in voorzien mogt werden: waar op de zaak by den Raad in overleg zynde genomen, wierd de vryheid, ten dezen opzichte aan de Biscaaysche Kaapers vergund, door d'onderstaande Ordonnantie, getekend met zyner Majesteits hand, voor den tyd van drie maanden ingetrokken. Hollandsche Koopvaart ten opzichte der Biscaaysche Kaapers beveiligd.

Hebbende door een Ordonnantie van den 16den. Augusti laatstleeden, welke die van den 8sten. Maart des zelven Jaars herroept, aan myne Kaapers gepermitteerd in zee te nemen myner Vyanden Schepen, hoewel met Paspoorten van den Allerchristelyksten Koning, mynen Grootvader, voorzien; en considereerende tegenwoordig dat het zoude zyn een verbreeking van goede trouwe, en van d'opregtheid die men behoort te observeeren, indien myne Kaapers, tot uitvoering van die Ordonnantie van den 16den. Augusti, de gemelde Schepen, onder de veiligheid van Paspoorten uit *Holland* na de Havens van *Vrankryk* vaarende, in zee weg namen eer de Kooplieden geïnformeerd waren van de herroeping der gemelde Ordonnantie van den 8sten. Maart door my gedaan: Ordonneere ik d'executie van de gemelde permissie voor 3 maanden te suspendeeren; gelyk de *Franschen* gedüurende dien tyd de vyandlyke Schepen met myne Paspoorten voorzien, ook niet zullen neemen.

IK DE KONING.

Deze Ordonnantie den 10den. October te Bourdeaux ontfangen zynde, wierd ze aanstonds door last van den Heer de Montrevel, Gouverneur van die Stad, afgekondigd, en op de gewoonlyke plaatsen aangeplakt.

1705. Dewyl de Vervolging en den Oorlog in de Sevennes dat Land byna van Inwoonders ontbloot had, was men genoodzaakt te denken op de middelen om het weder te bevolken. Daar waren 'er verscheidene voorgeslagen; doch men hield zich eindelyk aan dit, te weeten dat de Koning aan de Staaten van Languedocq verlof vergunde om tot twintig duizend Man, Vreemdelingen, in hunne Provincie te mogen inneemen, welke vry zouden weezen van verscheidene Rechten, en zelfs een volkomene neutraliteit genieten: waarenboven zyne Majesteit ook noch aan de zelve Provincie een somme van vier honderd duizend ponden vereerde, te heffen op de Vrywillige Gift van de Geestelykheid, om de Kerken, welke geduurende de Beroertens verwoest waren, weder op te bouwen.

October.

Middelen beraamd om de Sevennes weder te bevolken.

Hoewel het zeer noodzaakelyk scheen, een goed getal Krygsbenden naar de kant van Catalonien te stuuren, en dat den (a) Hertog van Berwik reedts order had gekreegen om zich met alle de Troupen, welke hy in Languedocq, Provence, en Guyenne konde verzamelen, derwaarts te vervoegen; zond het Hof, veranderende eensslags van schikkingen, hem een contra-order toe, met bevel dat hy in Languedocq zou hebben te blyven. De Graaf van Thoulouse, die in Provence was, beyverde zich ter zelve tyd boven alle dingen tot de bewaaring der Kusten. Hy deed 'er aan de oorden, welke het meest voor het geweld der Vyanden bloot stonden, Batteryen opwerpen tot het getal van vyf honderd stukken kanon; liet byna alle de Boeren, en d'Inwoonders der Steden, van wapenen verzorgen; en formeerde een Campement by Toulon, 't geen men op negen duizend Man, zo gereguleerde Troupen als Landzaaten, begrootte. Kort om, wanneer men alle de voorzorgen, welke aan die kant aangewend wierden, beschouwde, zou men gezegt hebben, dat het Hof zekere tydingen had, dat d'onderneeming op Barcelone maar een krygslist was, en het waare oogmerk der Geallieerden een landing op de Kusten van Provence te doen. Echter was 'er niets aan; gelyk d'ondervinding genoegsaam betoonde: maar de vrees, welke men aan het Hof had, wegens een nieuwen opstand in de Sevennes, was zo groot, dat alle ander gevaar, by dat te vergelyken, gering scheen: en dit was de waare reden, waarom den Hertog van Berwik niet naar Catalonien was getoogen.

Contra-order aan den Hertog van Berwik gegeeven noopende naar Catalonien te marcheeren.

(a) Ziet pag. 179.

EEN

1705. *October.*

SPANJEN. Tyding wegens d'aankomst der geallieerde Oorlogsvloot voor Barcelone gekreegen, enz.

EEN Courier, afgevaardigd door den Viceroy van Catalonien, die den 26sten. Augustus te Madrid kwam, verstendigde aan den Koning en het geheele Hof d'aankomst der Geallieerde Oorlogsvloot voor Barcelone, en de landing hunner Troupen aldaar. Deze Courier wierd wel haast gevolgd door een anderen, en die weder door een darden; met bericht dat d'Inwoonders van Vicq in Catalonien opgestaan waren, en de wapenen voor Koning Karel hadden opgenomen: dat een groot getal van Boeren, en andere Ingezetenen des platten Landts, zich by hen hadden gevoegd: en dat het geweldig te duchten stond, dat dit voorbeeld van meer anderen gevolgd zou worden. Ter zelve tyd ontfing men een anderen Expressen, dien de Marquis de Villa Garcia, Onderkoning van Valencien, aan den Koning had afgezonden, om hem te doen weeten, dat drie à vier duizend Ingezetenen van het Gebied van Denia, ten navolging der geenen van Vicq, eensslags opgestaan waren, mitsgaders om zyne Majesteit te bidden hem een spoedigen bystand toe te zenden. Hier over wierden verscheidene raadtsvergaderingen gehouden; en men erkende genoegsaam de grootheid van het gevaar: doch men vond zich uitsteekend belemmerd omtrent de middelen om 'er in te voorzien. Troupen en Geld waren 'er van nooden; maar men had noch het een, noch het ander: en alles, wat men kon doen, om het swaarste het meest te doen weegen, was dat men Don Joseph de Salazar naar het Koningryk van Valencien stuurde met een Detachement van honderd Gardes du Corps te paard, drie honderd Man getrokken uit de Gardes te voet, en drie honderd anderen van een Regiment Catalaanen nieuwelyks geworven, 't geen in de gebuurschap van Madrid lag. Men zou 'er die Ligchaamen wel geheel hebben konnen heen zenden, doch durfde aan den Koning niet raaden alleen zonder Gardes te Madrid te blyven, voornaamentlyk in een zo gevaarlyke gesteldheid als de geene daar men zich in bevond. 't Was ook de reden, waarom men geen secours naar Catalonien stuurde; hoewel de Viceroy en de Gouverneurs der Steden gestadig 'er om verzochten: vindende men niets raadsaamer als hen met goede hoop op tuil te houden, en hen aan te moedigen tot zich wel te verdeedigen. Ondertusschen kreeg den (a) Hertog van Medina-Cœli antwoord op de brieven, die men hem aan zyne Onderzaaten van Catalonien had doen schryven, om hen aan

(a) Zie pag. 151.

1705. October. te maanen tot de Party van Koning Philippus te helpen ondersteunen. Zy behelsden, dat ze geen anderen Koning erkenden als Koning Karel; en dat, zo hy niet haastelyk besloot tot hun voorbeeld te volgen, zy hem niet meer voor Heer zouden erkennen. Den Hertog van Medina-Coeli ging deze brieven ten Hove brengen, en aanbood persoonlyk heen te trekken om die lieden te straffen; maar men bedankte hem op nieuws wegens zynen yver: en in plaats van zyne aanbieding aan te neemen, stuurde men order aan den Viceroy van Catalonien om een generaale Amnistie te doen afkondigen in faveur der geenen welke de wapenen kwamen neder te leggen, en zich by de Fransche Party te voegen. Men moet zich verwonderen, dat men onder alle deze krygsbewegingen niet een enkeld woord hoorde reppen wegens een Detachement van het Leger, om de Provincien, welke aangetast wierden, by te springen. 't Scheen het kortste en krachtigste middel te weezen: maar dewyl het Hof sedert langen tyd verwittigd was geweest van het dessein der Geallieerden op Catalonien, had het 'er by voorraad alle de Troupen heen gestuurd die het, zonder de Frontieren van Portugaal t'eenemaal t'ontblooten, gelooft had te konnen missen; waar door het Leger zodanig was verswakt, dat het, volgens de minst verdachte berichten, in 't begin der Maand September niet meer als elf Bataillons en zestien Esquadrons, Fransche Troupen, mitsgaders dartig Esquadrons Spaansche, uitmaakte; bedraagende in 't geheel niet boven de twee duizend Man te voet, en vier duizend te paard. 't Overige der Troupen, 't geen men op omtrent negen duizend Man begrootte, was in garnisoen gelegt te Cadix, en in de Grenssteden van Portugaal, maar voornaamentlyk te Badajos, welke (a) Plaats, als geevende een vryen inkomst in Castilien, sedert eenigen tyd door de Geallieerden met een belegering wierd gedreigd.

(a) Ziet pag. 58.

CATALONIEN. Barcelone door de Geallieerden belegerd, en byzonderheden wegens deze Plaats.

EER wy tot de belegering van (a) Barcelone overgaan, zullen wy den Leezer eenige byzonderheden wegens deze Plaats mededeelen. Zy is eene der oudste Steden van Spanjen, een doorluchtige Colonie of Volkplanting der Karthaginenzers, door de zelve gegrondvest om den onstuimigen loop, waar mede de Romeinen, na dat zy Vrankryk bemagtigd hadden, uit Italien overkwamen om zich meester van Spanjen te maaken, te stutten. Zy is gelegen in een Vlakte, dicht aan de Zee, en heeft een Haven daar niet als Galeyen en

(a) Ziet pag. 171.

kleine

Nieuwe P.
S Daniels P.
Casteel
P. Sluyter sculp.

kleine Vaartuigen in komen. Aan des zelfs inkomst ontmoet men een Platteforme, bezet met swaar kanon, tot verdeediging van alle vyandlyke aanvallen, mitsgaders een Toorn op de wyze van een pyramide met een lantaarn. De Stad is gantsch en al gesterkt, en omvangen met tien Bolwerken en eenige ouwerwetsche Toorntjes. De Graft is op sommige plaatsen niet zeer diep, en de Bedekteweg noch niet geheel voltooid. De Citadelle, of het Kasteel, *Montjuïc* geheeten, is gelegen aan de Westzyde op een Berg die de Stad beheert, welke aan geene andere kanten beheerd word. De gantsche Zeestreek langs heeft men een effen en plat land, zeer vruchtbaar en gebouwd, wordende door verscheidene Rivieren en Canaalen, welke van het Gebergte afloopen, bevochtigd. Omtrent een myl van de Zee begint zich het land te verhoogen, formeerende verscheidene Bergen en Heuvelen, op de wyze van een Schouwtooneel, alle vol Wyngaarden, Landhuizen, Boomgaarden, en Geboomtens; 't geen een zeer aangenaam gezicht maakt: en zodanig vervolgt ook een groot gedeelte der Kust van de nabuurige Zee.

1705. October

Na aldus een schets van Barcelone gegeeven te hebben, zullen wy gaan spreeken wegens de belegering van deze sterke Plaats, en ten dien einde hier inlyven het onderstaande Dagverhaal, opgesteld in der Geallieerden Leger, en over den weg van Lisbon ons ter hand gekomen.

Dagverhaal der belegering van de vermaarde Stad Barcelone, opgesteld in het Leger der Geallieerde Mogendheden, neemende aanvang met de komst der gecombineerde Oorlogsvloot voor die Vesting op den 22sten. Augustus, en eindigende den 22sten. September.

SEDERT het vertrek der gecombineerde Vloot heeft men van haar tyding ontfangen, dat zy den 22sten. Augusti, 's morgens ten 9 uuren, voor *Barcelona* ten anker is gekomen; wanneer die der Stad van een Bolwerk, dicht aan de Zee gemaakt zynde, tegens eenige Transportschepen, welke te na onder het land gekomen waren, begonden te kanonneeren, doch zonder schade; terwyl zig ondertusschen d'andere prepareerden om hun Volk t'ontscheepen: 't welk dien dag echter niet na wensch konde geschieden, vermits de wind sterk Oost woey, en het hard weer was. Op het arrivement van de Vloot ordonneerde

de

1705. de Viceroy *D. Francisco de Velasco*, die binnen de Stad was, dat alle Huizen
October. en Vouragie buiten de Stad op het Land een uur in 't rond in brand gestoken moesten werden: maar niettegenstaande deze scherpe ordre bleef 'er echter noch eindelyk Vouragie genoeg voor d'onzen, voor zo langen tyd als zy ze van nooden hadden. Eer de Vloot voor de Haven van *Barcelona* quam, was de Prins van *Hessen-Darmstad* met twee Fregatten voor uit gegaan, om nauwkeurig t'onderzoeken hoe de zaken aldaar geschapen stonden, en voor hoe langen tyd de Stad geproviandeert was. Hy kwam voor *Mataro*, 4 Mylen van *Barcelona*; en na alles onderstaan, en die van *Viques* verzocht te hebben derwaarts te willen komen, is zyn Excellentie weder na de Vloot gekeerd; wanneer hy op 3 Napelsse Galeyen, die daags te vooren den Hertog van *Popoli* met 40 jonge Ruiters binnen de Stad gebracht hadden, om in een Compagnie Guarde du Corps van Koning *Philippus* te gaan dienen, Jacht maakte. Den 23sten. was het weêr merkelyk bedaard, zelfs in zo verre, dat de Prins van *Darmstad* de Galeyen door de al te groote stilte niet konde inhalen. Men begon ondertusschen de Troupen t'ontscheepen. Niemand quam te voorschyn, om zulks te beletten; maar in tegendeel voegde zig al het Landvolk by d'onzen, met alle bedenkelyke tekenen van ernstige blydschap over het arrivement des Legers van den Katholyken Koning *Karel den III*den. Zy brachten planken, en meer andere materialen by, om het Volk uit de Vaartuigen droog en zonder ongemak aan land te laten komen. Verscheidene van hen liepen tot diep in zee, en hebben alzo d'Officiers op hunne schouderen aan land gedragen. Het ontscheepen geschiedde drie quartier-uurs van de Stad aan de Rivier *Bassoz* aan de Oost kant by *Badelona*. De Vaartuygen brachten yder reis 3000 Man te gelyk aan land. By d'eerste waren 200 Granadiers, die terstond by de voornoemde Rivier post grepen. Binnen den tyd van 5 uuren waren over de 15 Bataillons aan land gebracht. Zyn' Katholyke Majesteit ging in een Jacht, om het ontscheepen van na by te kunnen zien. Den 24sten. wierden de Dragonders gedebarqueerd, en marcheerden met een gedeelte van de Cavallery naar het afgestooken Campement, uiterlyk maar een quartier-uurs van de Stad, zynde een sterke Post, en hebbende ter slinker zyde de Zee, en aan de regter de Rivier de *Sechia*. d'Arrierguarde wierd door veele avantagieuze Beekjes en gebrooke Landen gedekt. Midlerwyl kreeg men advys, dat de Stad genoegsaam van Brood, maar van andere Provisie slecht en sober voorzien was; om welke reden de Viceroy permissie gaf aan een iegelyk, dien het maar behaagde, om uit de Stad te gaan: en die verdacht waren wegens eenigsins voor het Huis van *Oostenryk* geincline'erd te zyn, wierden 'er in weerwil uitgezet. Dien zelven dag waren de Schepen van *Denia* in de Vloot gereverteerd, met tyding dat de Stad en het Kasteel zig voor Koning Karel verklaard, en hem trouw geswooren hadden. De Gouverneur had wel eenige myaen gemaakt van zig te willen defendeeren; maar men gaf hem een uur tydts om zig te beraden. Wanneer ondertusschen een Bombardeergaljoot avanceerde, gaf hy de Stad en 't Kasteel, zonder iets verder af te wachten, over, onder conditie dat alle haare oude Privilegien en Wetten zouden gemaintineerd werden; 't welk *Don Juan de Ramos*, Sergeant Majoor, volkomen

toe-

toestond, en vervolgens possessie van de Plaats nam, vindende daar binnen 25 stukken Kanon en 200 Soldaten. Tot den 27sten. was men bezig met de Goederen en Krygsmaterialen, &c. aan land te brengen; wanneer het Volk van *Vigues* ten getale van 4000 Man by d'onzen quam. De zelve maakten ten dienste van d'onzen Fascinen, en brachten Vee, Paarden, Karren, en voorts alles aan wat in het Leger van noden was Den zelven dag wierd op het Admiraals Schip Krygsraad gehouden. Zyn' Majesteit resolveerde, den 28sten. aan land te treden, om door zyne presentie meer couragie aan het Landvolk te geven. Zo haast als zyn' Majesteit dien zelven dag 's namiddags ten 4 uuren aan land getreden was, schoot de gantsche Vloot 3 Salvos, om kondschap te geven dat de Koning aldaar zelve present was, en op dat die van *Barcelona* zulks ook mochten weten; dewyl de Vyanden uitgestrooid hadden, dat de Koning niet op de Vloot was. Ten eersten quamen veele Edelen en andere zyner Majesteits handen kussen. Zyn' Majesteit steeg te paard, en passeerde door het Leger naar 't Hoofdquartier; waar op het zelve mede 3 Salvos deed. Den zelven dag kwam een Expresse van de Koningin van *Engeland*, waar over eenige raadpleegingen gehouden wierden. Den 13den. September zeide de Prins van *Hessen-Darmstad* aan den Graaf van *Peterboroug*, dat, by aldien het Kasteel konde verovert werden, men de Stad wel haast zoude dwingen, en dat hy in persoon met 1000 Man deze Expeditie geresolveerd was t'ondernemen. Hy demonstreerde ook, op wat manier het geschieden moest; welke demonstratie terstond geapprobeerd wierd: en de Graaf van *Peterboroug* offereerde zig als volontair tot deze attaque. Den 14den. waren tot deze Expeditie de ladders en verdere nodige instrumenten gereed. Ten 6 uuren 's namiddags wierd een Detachement van 1000 Man, meest Granadiers, gedaan; nemende den weg naar *Seria*. In de middernacht moesten noch 1000 Man marcheeren, om, by aldien het noodig was, d'eerste te secoureeren. De Dragonders trokken naar de Post het *gedekte Kruis*, om te bezorgen dat die van de Stad met hunne Cavallery geen uitval konden doen: doch, dewyl het 's nachts zeer donker, en de wegen impracticabel waren, zyn zy zo lang onderweeg geweest, dat, als zy aan den voet van den Berg quamen, de dag begon aan te breeken, en zy eenige Vyandlyke Miquelets ontmoetten, welke aan die van 't Kasteel en de Stad van alles, 't geen zy vernamen, advys gaven. De Prins, daar voor komende, bevond, dat alles in ordre en in de wapenen was. Zy ontfingen hem met het lossen van al hun Kanon en Musquettery. Niettegenstaande dit vehemente vuur zyn onze Dragonders, d'eenen met de granaden en d'anderen met den degen in de vuist, door den bedekten Weg tot aan de Gracht door gedrongen, en hebben de Gordyn, die noch bloot zonder bezetting was, bemachtigd; als ook, niettegenstaande het sterk kanonneeren der Vyanden, een Bolwerk geëmporteerd, en de Vyanden uit het zelve naar 't Kasteel doen retireeren: doch de Prins van *Hessen-Darmstad* twee Bolwerken passeerende, om een favorabele Post te bezetten, wierd met een musquetkogel aan zyn dy zodanig gequetst, dat hy van de wond door 't onstelpelyk bloeden is overleden. Onze Miquelets met eenigen onzer Troupen veroverden ondertusschen het Fort *St. Beltram* met

1705. October.

1705. Oktober. 5 stukken Kanon: en vervolgens wierd het sterke Fort *Montjoui* beschooten, alwaar een onzer Bomben den 17den. in 't Magazyn viel, en het zelve, nevens een gedeelte der Muuren en Poorten, in de lucht deed vliegen. Een Hollandsche Officier met eenig geresolveerd Volk drong aanstonds met den degen in de vuyst op het Kasteel aan, veroverde het zelve, en kreeg 300 Krygsgevangens en 7 Officiers. Den 21ste. dito veranderde Koning Karel zyn Campement dichter onder de Stad, en heeft aan de Miquelets en de Troupen betaling laten doen. Den 22sten. begon men met 52 stukken Kanon van de kant van *Montjoui*, daar de Plaats op 't swakst is, als ook van de Zeekant, de Stad te beschieten; en men twyffelde geensins in 't kort meester van de Plaats te zyn. De toegeschoote Catalanen, voornaamentlyk de meeste Edelen van 't gantsche Prinsdom van *Catalonien*, hadden zyne Majesteit ondertusschen voor wettigen Koning verklaard; en den Adel en de Geestelykheid hadden beloofd hem met goed en bloed, zelfs tot het Zilver uit de Kerken, te zullen assisteeren, om een eeuwige roem voor de Catalanen te verkrygen.

Men ziet in dit Dagverhaal, op welke wyze het Fort *Montjoui* wierd veroverd. De Franschen verhaalden de zaak met andere byzonderheden, welke wy den Leezer mede niet willen onthouden. 't Relaas luid aldus.

Fransch Relaas wegens de verovering van het Fort MONTJOUI.

DEN 25sten. dezer Maand (*September*) bragt een Domestyk van den Marquis *de Quinçon*, die te *Perpignan*, en in het gantsche *Roussillon*, commandeert, een Brief aan den Koning, welken de Gouverneur van *Gironne* op den 20sten. aan dien Heer had geschreeven, en waar af den inhoud in substantie is: Dat, dewyl men door order van het Hof van *Madrid* in verscheidene Steden van *Catalonien* en des Koningryks van *Valencien* een generaale Amnistie had doen afkondigen voor alle d'Opgestaanen welke de wapenen kwamen neder te leggen, en binnen een bepaalden tyd weder in hunne huizen keerden, eenige Miquelets, van de geenen die zich by het Leger der Vyanden hadden gevoegd, het zelve verlaaten hadden, en te *Gironne* waren gekomen; alwaar terstond zynde geëxamineerd, hadden ze eendragtiglyk getuigd, dat een zekere Vrouw door den Viceroy van *Catalonien* verwittigd zynde dat de Majoor, die in het Fort *Ivie*, of anders *Montjoui*, commandeerde, gelyk ook zyn Garnisoen, van voorneemen waren het genoemde Fort den 16den. der bovengenoemde Maand, op een uur wegens het welk men over een was gekomen, aan de Vyanden over te leveren: Dat daar op de Viceroy zich den 15den., 's avonds, met de beste Troupen die hy in de Stad *Barcelone* had, onder een schynbaare voorwending aldaar had vervoegd:

voegd: Dat hy den gemelden Majoor terstond had doen ophangen, zyne voornaamste Complicen by de kop vatten, en het gantsche Garnisoen veranderen: Dat hy vervolgens weder naar de Stad was gekeerd: Dat de Vyanden van dit alles niets geweeten hebbende, in der daad den 16den. met een groot Detachement van hun Leger geavanceerd waren om de Retrenchementen, welke beneden aan het Kasteel *Montjoui* zyn, en de gemeenschap van die Post met de Stad *Barcelone* maaken, aan te tasten; maar dat ze zeer verwonderd waren geweest over te zien dat de Troupen, die de zelve verdeedigden, verre van de wapenen neder te leggen, gelyk zy verwacht hadden, een schrikkelyk vuur op hen maakten, zulks dat ze tot verscheidene maalen te rug waren gedreeven: Dat ze ondertusschen weder met varsche Troupen, welke door den Prins van *Hessen Darmstad* aangevoerd wierden, waren komen aanvallen: Dat ze alstoen de gemelde Retrenchementen met den degen in de vuist hadden verooverd; met verlies echter van eenige honderd Man, waar onder zich ook zelfs bevonden de genoemde Prins en een Engelsche Colonel: Dat de Gouverneur van *Gironne* onder aan den Brief daar by had gevoegd, dat het raport der gedeserteerde Miquelets van alle kanten aan hem was bevestigd; doch dat de dood des Prinsen van *Darmstad* noch twyfelachtig was: Dat het ondertusschen zeer apparent scheen, dat de Vyanden wel haast meester van *Barcelone* zouden weezen: Dat hy in zulk een geval vreesde zelve zich in *Gironne* belegerd te zien: En dat, dewyl hy niet genoegsaam voorzien was om een beleg te verduuren, hy Monsr. *de Quinçon* instantelyk bad hem bystand toe te zenden.

1705. October.

't Zy met dit Verhaal zo het wil, de verovering van het Fort *Montjoui* volgde wel haast op die der beneden-Retrenchementen, welke de toegangen tot het zelve verdeedigden, en verzekerden de gemeenschap met Barcelone. De Brieven van Parys van den 5den. dezer Maand bragten mede, dat het Garnisoen van het genoemde Fort, hebbende gebrek aan leevensmiddelen en krygsmunitien, het besluit had genomen van met den degen in de hand door de Geallieerden heen te booren, en dat het zulks ook gelukkiglyk had uitgevoerd, zonder meer als tien of twaalf Man daar by verlooren te hebben: Dat ondertusschen de Geallieerden in het Fort waren, en zich van die voordeelige Post meenden te bedienen om de Stad met hun kanon en mortieren van binnen en buiten te beuken. De zelve Brieven voegden hier ook noch by, dat d'opgestaane Catalaanen, na de passagien van Rozes en Gironne te hebben doen inneemen, weder te Figueres gekomen waren, daar een klein Garnisoen van vyftig Granadiers en twintig Ruiters in lag, 't welk aan hen door d'Inwoonders als krygsgevangen

1705. October.

gen was overgeleverd. Men pretendeerde aan het Hof van Vrankryk, dat 'er niets diergelyks van de kant der geenen van Barcelone te vreezen stond: dat zy den Koning Philippus schriftelyk van hunne getrouwheid en gehoorzaamheid hadden verzekerd, en aan den Onderkoning aangebooden alles, wat in hun vermogen waar, tot de verdediging van de Plaats te zullen bybrengen, enz. maar andere Brieven bragten gantsch het tegendeel mede: en gelyk de Koning van Vrankryk zelve al over langen tyd geene Brieven van den Onderkoning, noch van iemand der geenen welke in de Plaats waren, had konnen ontfangen, ter oorzaak dat de zelve al te naauw ingeslooten was, kon men 'er niets zekers af zeggen.

Eindelyk: ziet hier een Lyst van d'Officieren, welke op den 17den. September, wanneer het Fort *Montjoui* door de Geallieerden wierd veroverd, gevangen waren genomen.

Lyst der Officieren in de verovering van het Fort MONTJOUI gevangen genomen.

Don Juan Franco de Mena, Lieut Gouverneur van het Kasteel.
De *Marquis van Santelmo*, Napolitaan, Capitein van een Compagnie Granadiers te paard.
Don Juan Pecte, Lieut-Colonel van de Cavallery.
Don Miguel de Lacerda, Capitein van d'Infantery.
Don Jacomo Bindo, Capitein van een Compagnie Italiaanen.
Don Carlos Gandolfo, Capitein van d'Infantery.
Don Manuel Carambto, Capitein van d'Infantery.
Don Antonio Piani, Capitein van d'Infantery.
Don Carlos de Hua, Adjutant.
Zeven Lieutenants en Vaandrigs, en drie honderd Soldaaten.

ENGELAND. Reis van haare Majesteit naar Winchester, enz.

HAAR. Majesteit deed in 't begin der voorgaande Maand een klein Reisje naar Winchester. Zy kwam 'er den 7den., en wierd ontfangen door den Hertog van Bolton, Gouverneur der Provincie, verzeld door een talryke stoet van Officiers en Edellieden; wordende wyders geharangueerd door den Deken der Cathedraale Kerk, aan het hoofd van zyne Kanonniken. De Lord Major presenteerde aan haare Majesteit een Beurs van een zeer konstig maaksel, daar honderd Guinées in waren, welke zy aan d'Armen liet uitdeelen. Den 19den. was

was haare Majesteit weder te Londen; en des anderendaags maakte de Baron Schutz, extraordinaris Afgezant van Hanover, in een byzondere Audientie aan haar bekend, dat den Hertog van Zell overleeden was, en dat zyne Keurvorstelyke Hoogheid van Hanover deszelfs Waardigheden en Staaten geerfd had; hebbende wyders ter zelve zaake Audientie by den Prins van Deenmarken: en sedert maakte hy aan haare Majesteit en zyne Koninglyke Hoogheid ook bekend het huwelyk van den Keur-Prins met de Princes van Anspach. Het Hof nam den rouw aan over den Hertog van Zell, en haare Majesteit stuurde den Brigadier Houw naar Hanover, om 'er haare complimenten zo over de dood van den genoemden Vorst, als over het huwelyk van den Keur-Prins, te gaan afleggen. De Brigadier Houw vertrok den 23sten. tot het volbrengen van deze last, belaaden met een Juweel van waarde, 't geen hy uit den naam der Koningin aan de Keur-Princes van Hanover moest presenteeren, enz. 1705. October.

Dewyl haare Majesteit niet en dacht dan om den Oorlog met alle wakkerheid voort te zetten, en dat zy niet geloofde dat de tegenwoordige gesteldheid van zaaken bekwaam was om over een Vrede te handelen, gelyk wegens de kant van Vrankryk allerwege wierd uitgestrooid, wierd op haare order door den Heer Harley, Secretaris van Staat, d'onderstaande Brief aan Mylord Sunderland te Weenen, en vervolgens ook even diergelyke Brieven aan alle de Ministers van Engeland welke zich aan de buitenlandsche Hoven onthielden, afgevaardigd. Uitstrooisselen wegens een onderhandeling van Vrede gestut.

MYNHEER,

DEn Heer *Poussin*, Minister van *Vrankryk* in *Deenmarken*, verbreid hebbende dat men over een Tractaat van Vrede handelde, en, zo als hy voorgaf, met waarschynlykheid van een goeden uitslag; en dit zelfs in andere Landen kenbaar geworden zynde, heeft haare Majesteit my bevolen aan uwe Grootheid te laaten weeten, dat zulks een ongegrond verdigtsel is. En oordeelende, dat 'er niets meer stryd tegens de groote Alliantie, en de zelve mitsgaders den dienst van haare Majesteit meer benaadeelt, dan de Artykelen van Vrede welke ruggbaar werden gemaakt, is haarer Majesteits meeninge, dat Gy de bekwaamste middelen zult gebruiken welke dienen konnen om de weereld te overtuigen dat zulks maar een uitvinding en kunstenary van *Vrankryk* is, om, op hoope van haare oogmerken te bereiken, ergwaan, agterdogt en mistrouwen tusschen de Hooge Geallieerden te verwekken. En dit is het geen, 't welk haare Majesteit

1705. October. zeftelt my bevolen heeft aan alle haare Ministers buiten 's Lands te laaten weeten.

Withal den 2den. October, 1705.

SCHOTLAND. Vervolg der verrichtingen van het Parlement. (a) Ziet pag. 134.

HET (a) Parlement van Schotland vervolgde zyne zittingen te Edemburg, en voer met de zaaken voort als volgt.

Den 1sten. September keurde men in het zelve goed d'Acte regleerende de manier wegens d'Officieren van Staat te verkiezen, in geval dat de Koningin zonder kinderen kwam te sterven.

Den 4den. besloot men alle drie jaaren een Parlement te vergaderen, en te beginnen na het Jaar 1708. mitsgaders dat de Persoonen, welke openbaare Ampten hadden, niet tot Leden des Parlements verkoozen zouden mogen worden; en dat de Pachters der Inkomsten van de Kroon daar mede af uitgeslooten zouden weezen.

Den 8sten. presenteerde men aan het Parlement een Acte om een Subsidie tot het onderhoud der Troupen en Garnisoenen, en d'uitrusting van Fregatten, aan de Koningin te vergunnen. De Gemeenten voorgeslagen hebbende een Adres aan haare Majesteit te presenteeren, om haar te bidden de Papieren, betreffende de Conspiratie, aan hen te doen mededeelen, gaf de Lord Groote Commissaris hun ten antwoord, dat hy van haare Majesteit gemagtigd was om met hen aan deze zaak t'arbeiden, en dat zulks in eene der aanstaande Zittingen zou geschieden; 't geen het Huis goed keurde. Vervolgens besloot men, dat men voor de tweede leezing der Acte van de Subsidie d'Acte om een Tractaat met Engeland te maaken zou afdoen, en die van den Koophandel examineeren. Men resolveerde ook, dat het geen 'er schuldig of betaald was op de Fondsen sedert de Maand Augustus 1704. tot aan de Maand July 1705. gedrukt zou worden.

Den 19den. deed men d'eerste leezing van het Ontwerp van een Acte om wegens een unie met Engeland te handelen.

Den 20sten. wierd de zaak van de Conspiratie op 't tapyt gebragt; en, na groote debatten zonder iets te besluiten, geordonneerd dat de Capiteinen Frazer, Maklead, Lambel, Glandermal, en Maken-

zie

zie den 13den. voor het Parlement zouden verschynen, en dat men vervolgens breeder over deze zaak zou raadpleegen. 1705. October.

Den 11den. was het Huis bezig met de Bil om tot d'onderhandeling van een Unie met Engeland te treeden. Het ontwerp, hier af gemaakt, wierd goed gekeurd: doch den Hertog van Hamilton wilde daar doen invoegen, dat de Commissarissen tot die handeling geen magt zouden hebben om te tracteeren over eenige zaak welke nadeelig zoude mogen weezen aan de fondamenteele Wetten, Rechten, Privilegien, en Eere van dit Koningryk; 't welk in omvraage gelegt zynde, wierd het met de meerderheid van vier stemmen verworpen.

Den 12den. wierden verscheidene andere clausulen her voor gebragt, byzonderlyk een door den Hertog van Athol, te weeten, dat geene Commissarissen tot deze handeling met d'Engelschen zouden vertrekken voor dat het Parlement van Engeland een clausule van een Acte, in de laatste Zitting gepasseerd, daar toe dienende *dat alle Onderdaanen van Schotland, geboren buiten de Landen der Heerschappy van Engeland, na den 28sten. December 1705. voor vreemdelingen gehouden zouden worden*, ingetrokken hadde: 't welk in omvraage gelegt zynde, wierd het insgelyks verworpen; hoewel men goed vond het zelve in een andere byzondere Bil te verzorgen. Hier na wierd in omvraage gebragt, of de Commissarissen der onderhandeling over een Unie met Engeland door de Koningin, of door het Parlement, benoemd zouden worden: en men vond goed zulks aan haare Majesteit te laaten.

Den 15den. wierd de stelling, welke den Hertog van Athol den 12den. had ingeleverd, door den Graave van Sunderland en den Lord van Saltouwn op nieuws met nader ontwerpen bekrachtigd: waar na men zig bezig hield met het leezen van een gedeelte van een Bil, welke ordonneerde, dat de Commissarissen, die de Koningin tot de handeling met Engeland zoude gelieven te benoemen, met d'Engelsche Commissarissen niet en zouden beginnen te handelen voor dat de clausule van de gezeide Engelsche Acte herroepen ware. Hier na wierd in omvraage gebragt, of het Parlement zoude gaan by wyze van ordre te geeven aan haare Commissarissen tot de handeling, en by Adressen aan de Koningin, of by wyze van Parlementaire Bils dien aangaande te maaken; en d'eerste wyze van doen wierd goed gekeurd.

1705. Ottober. keurd. Thans lei men weder in omvraage, of de Commissarissen de handeling zouden mogen beginnen eer de gemelde Engelsche Clausule herroepen ware: en met eenpaarigheid van alle stemmen wierd vastgesteld van neen. En eindelyk wierd noch een voorslag gedaan, om alle de Pairs te verbinden dat 'er niet meer als zes te gelyk in Engeland zouden mogen weezen, die daar toe zouden moeten hebben verlof van den Geheimen Raad, welke geen verlof aan anderen zou mogen geeven zo lang als de zes eersten absent waren; zullende deze zes niet boven twee maanden mogen uit blyven: en indien iemand boven dien tyd uit bleef, zou hy verbeuren honderd mark daags aan den aanbrenger: doch hier van zouden worden uitgezonderd de twee Secretarissen van Staat in Engeland resideerende, gelyk ook alle die in commissie waren, en de geenen die in Engeland genoegsaame goederen hadden om 'er na hunnen staat af te konnen leeven; dewyl deze Bil moest dienen om te beletten dat het geld der Schotten aan het Engelsche Hof verteerd wierd.

Den 16den. wierd door het Parlement aan den Lord Hoogen Commissaris gerecommandeerd het gemelde Adres, zo haast als het bekwaamelyk konde geschieden, aan de Koningin te doen presenteeren. Men las voor d'eerste maal een Bil tegens het invoeren van alle Waaren uit Engeland; een andere, uit hoofde der welke den uitvoer van Wol en Vellen wierd toegelaaten; een darde, verbiedende het Engelsch en Iersch getouwd Leer te laaten inkomen; een vierde, tot het vernietigen van de belasting op Linne- en Wolle-Manufactuuren; een vyfde, verbiedende het victualieeren van Schotsche Schepen met Iersch en buitenlandsch Rundvleesch en Kleinbier; een zesde, tot het zenden van Ministers van dit Koningryk tot het maaken van uitheemsche Tractaaten, zynde vervangen in de volgende termen.

ONze Souveraine Vrouwe statueert en ordonneert, met advys en toestemminge van de Staaten des Parlements, dat, als 'er hier namaals gelegentheid tot eenige Tractaaten buiten 's Landts met vreemde Mogendheden zal weezen, een of meer Schotsche Ambassadeurs, genoemd door haare Majesteit, als representeerende dit Koningryk, by de voornoemde Tractaaten zullen assisteeren, mits dat ze aan het Parlement verantwoordelyk zyn.

Alle

Alle deze Bils wierden getekend: maar die , waar by aan de Pairs wierd verbooden naar Engeland te gaan, mede daar toe voorgesteld zynde, wierd in omvraage gelegt of het zoude geschieden, doch met meerderheid van stemmen verworpen. 1705. October.

Den 17den. wierd in het Parlement een voorslag gedaan om 7200 Voetknechten en 800 Ruiters op de been te brengen, te wapenen, en te doen oeffenen, ten einde alzo een Leger te formeeren. Hier na wierd ook in omvraage gelegt, of men alle of eenige Engelsche Goederen zoude verbieden, en gestemd eenige; en wyders, of Tabak een van de verboodene Goederen zou zyn, en beslooten neen.

Den 18den. raadpleegde het Parlement over de zaak van den Koophandel, en besloot aan de Koningin een Subsidie toe te staan van 432800 ponden sterlings, Schotsche Munt, zynde alles 't geen uit den naam haarer Majesteit van het zelve geëischt was, om de Troupen, welke Schotland op de been had, als mede des zelfs twee Fregatten, een jaar lang t'onderhouden: waar na het Parlement zich adjourneerde tot den 22sten. der Maand.

Den 22sten. gaf de Lord Kancelier aan het Parlement te verstaan, dat d'overige Geschriften, behoorende tot de voor dezen gemelde Schotsche Conspiratie, nu uit Engeland waren overgekomen, en aan den Lord Registerbewaarder ter hand gesteld zouden worden, op dat ieder Lid van het Parlement, indien het hem beliefde, die daar konde zien en leezen. d'Acte om Schotsche Ministers te zenden buiten 's landts als 'er Tractaaten gemaakt wierden daar dat Ryk aangelegen was, wierd voor de twede maal geleezen; en zynde eenige verbeteringen daar by gevoegd, lei men in omvraage of deze Acte nu geapprobeerd, of noch eenigen tyd in beraad gehouden zou worden: en men besloot met meerderheid van stemmen d'Acte t'approbeeren. Vervolgens wierd op het tapyt gebragt een ontwerp van een Acte om een fonds van penningen uit te vinden, waar uit de Schotsche Ministers, welke de Koningin buiten 's landts zoude mogen zenden, onderhouden zouden worden, en, na eenige debatten, voor d'eerste maal geleezen.

Den 24sten. las men voor d'eerste maal in het Laager Huis een ontwerp van een Acte in faveur der Dochter van den Lieut-Generaal Ramsey tot betaaling der achterstallen die men aan wylen haaren Vader schuldig was, en van het geld 't geen hy had uitgeschooten om

1705. October. zyn Regiment te kleeden; gelyk zy met een Request, gepresenteerd aan het zelve Huis, had verzocht. Men las ook voor d'eerste maal een andere Bil tot een additioneele Accys, ten einde daar uit te betaalen d'Achterstallen die men schuldig was aan d'Officieren welke in de laatste Revolutie hadden gediend; mitsgaders voor de darde maal de Bil om een fonds uit te vinden tot het onderhoud der Schotsche Ministers, welke buiten 's landts gezonden zouden mogen worden om de Tractaaten, die men voortaan met de Vreemdelingen zoude mogen m aken, by te woonen: en zynde de zelve goed gekeurd, ordonneerde men, dat de Koningin gemagtigd zou worden om de noodzaakelyke penningen ten dien einde door een jaarlyksche Taxe te heffen.

Den 25sten. wierd aan Johanna Ramsey een somme van zes duizend ponden Sterlings, Schotsche Munt, toegestaan, tot de betaaling van 't geen men wegens achterstallen aan wylen haaren Vader schuldig was; en geordonneerd, dat dit geld door een Landtax geheven zou worden. Hier na las men de Papieren betreffende 't geen men in Engeland de Conspiratie van Schotland noemde: en na verscheidene debatten, welke zonder eenig besluit daar over gehouden wierden, adjourneerden zich de twee Huizen tot den 29sten.

Het Parlement dien dag weder vergaderd zynde, raadpleegde het Laager Huis over de zaak der gemeene Rekeningen, en betekende twee honderd ponden sterlings, Schotsche Munt, jaarlyks, aan ieder der vyf Commissarissen genoemd om de zelve t'examineeren, als mede vyftig ponden sterlings aan der zelver Secretaris, en twintig diergelyke ponden aan een minderen Bedienden. Het ordonneerde mede, dat men aan verscheidene Persoonen zou betaalen 't geen het Koningryk wegens achterstallen aan hen schuldig was: waar na de twee Huizen zich adjourneerden tot Vrydag daar aan volgende, den 2den. October.

Den 30sten. lichtte men de Maal van den Courier komende van Londen; en na 'er de brieven, geaddresseerd aan de Persoonen van qualiteit, uit genomen te hebben, gaf men hem d'andere weder, welke uitgedeeld wierden aan de geenen daar ze aan behoorden. Dit werk maakte een groot gerucht; en men vatte terstond eenige lieden by de kop verdacht van 'er deel aan gehad te hebben. Men oordeelde, dat het voorneemen was de laatste orders, welke de Koningin

aan

aan den Hertog van Argyle stuurde, te lichten, om de zelve te zien, en te beletten dat ze tot aan hem kwamen: maar hy had ze alreedts van te vooren ontfangen: en deze onderneeming diende niet als om d'uitvoering van het geen, 't welk men vreesde, te verhaasten. 1705. October.

In der daad, de beide Huizen des Parlements, volgens hunne laatste adjourneering, den 2den. October weder vergaderd zynde, vervoegde zich den Hertog van Argyle, haarer Majesteits Lord Hooge Commissaris, met de gewoonlyke plechtigheden aldaar, en prorogeerde het zelve tot den 31sten. December, na dat hy de Koninglyke toestemming had gegeeven tot een zeker getal van Actens, en de voornaamsten verworpen. Die hy goed keurde, waren de volgenden.

Acte tot het verbieden van den invoer van Engelsche en Iersche Boter en Kaas.

Acte tot het voortzetten van de Visschery.

Acte tot het aanstellen van een Commercie-Raad.

Acte om wegens een Unie met Engeland te handelen.

Acte tot het aanmoedigen van den uitvoer van Rundvleesch en Spek.

Acte tot het aanmoedigen van den uitvoer van Linne- en Wolle-Manufactuuren mits betaalende de Rechten die daar op leggen.

Acte om een Subsidie aan de Koningin toe te staan.

De Lord Hooge Commissaris vergunde ook noch de Koninglyke toestemming aan eenige byzondere Actens: doch hy verwierp *die der ontworpene bepaalingen noopende de successie tot de Kroon*; gelyk ook *die om alle drie jaaren een nieuw Parlement te beroepen*; als mede *die om in 't toekomende Schotsche Ambassadeurs benevens d'Engelsche aan de buitenlandsche Hoven te zenden*: zulks dat al den arbeid en alle de poogingen van deze Zitting byna tot niets gebragt waren. Deze resolutie der Koningin was een schrikkelyke slag voor de Schotten; gelyk ze dan ook een groote murmureering in de twee Huizen veroorzaakte: maar behalven dat onderwierpen zy zich met eerbiedigheid, en schreeven ook zelfs, eer ze scheidden, een Brief aan de Koningin, dien men zei vol van dankzeggingen aan haare Majesteit te weezen wegens de blyken welke zy hun van haare genegentheid tot het best des Koningryks, en betuigingen van getrouwheid, had gegeeven. Wy wenschten dezen Brief gezien te hebben, en zouden ze zeer gaarne aan het

1705. October. Gemeen mededeelen: maar diergelyke Stukken komen zelden tot aan ons. Ziet hier een ander, waar af de Dagtekening vry wat oud schynt om hier ingevoegd te worden: doch wy geeven 'er echter plaats aan, om dat het (behalven dat het ons niet eer ter hand is gekomen; ten welken opzichte de geenen van onze professie meermaalen het meeste geluk niet en hebben) ongemeen curieus en fraay is, en aan den Leezer veel licht kan geeven betreffende de zaaken daar wy hier voor af hebben gesproken.

Vertoog van Mylord Belhaven aan het Parlement van Schotland, uitgesproken den 17den. July 1705. (O. S.)

MYLORD KANCELIER,

DOOR d'ervarenheid, welke ik van de zaaken der wereld heb, heb ik altyd aangemerkt, dat, wanneer de huizelyke verdeeldheden zo groot zyn, dat ze zich in factien formeeren, om verscheidene mesures te neemen, en tot verscheidene einden te geraaken, de redenen en argumenten maar een lichten indruk op het gemoed van d'eene en d'andere Party maaken: weshalven ik my niet en zal ophouden met de nutheid of onnutheid der resolutie (of propositie) daar het om te doen is, t'examineeren, uit vreeze van gelegentheid tot nieuwe debatten te geeven, of misverstand onder ons te doen ontstaan. 'k Zal deze grondregel maar vast stellen, dat het grootste gevaar, 't welk deze Natie te vreezen heeft, eerder spruit uit onze verdeeldheden en factien, als uit de verkeerde mesures die wy zouden konnen neemen, behoudens dat wy ze met een eendragtige toestemming namen.

Ik beken, dat wy in onze resolutien verkeerde mesures konnen neemen: maar het is ook waar, dat wy de zelve te recht konnen brengen, als men een klaarder kennis heeft van de zaak waar over men in verschil is. De mesures konnen missen, 't is waar, maar d'eenigheid verduurt de schok met standvastigheid; daar in tegendeel de verdeeldheden en factien, welke somtydts uit geringe beuzelingen ontstaan, zodanig aangroeijen en zich vermeenigvuldigen, dat de wyste raaden gantsch geen werking hebben, voornaamentlyk onder de Lieden van qualiteit; welker meesten erkennender, standvastiger in hunne beloften, en volstandiger in de Party, welke zy omhelzen, zynde, ook ontfangelyker van gevoeligheden zyn, en meer geneigd tot de wraak: de gevaarlykste en doodelykste factien voor het welweezen van een Staat.

Aldus, Mylord, is de zaak, welke ik tracht in te boezemen, d'eenigheid onder ons. Begeert gy, dat men bepaalingen en restrictien maake voor den Vorst

Vorst welke in deze Monarchie zal succedeeren ? arbeid 'er eendragtiglyk aan. 1705.
Begeert gy een Tractaat met Engeland ? gaat 'er op de zelve wyze mee te October.
werk. Wilt gy de Successie reguleeren met bepaalingen ; zonder een Tractaat, of met een Tractaat zonder bepaling ? Wilt gy noch het een noch het ander doen ? In een woord, laat alles, 't geen gy begeert dat men doe, gedaan werden met een eendragtige toestemminge ; en uwe resolutien zullen hun gewigt hebben : want welke resolutie gy ook moogt neemen, zyn echter mesures, hoewel verkeerde, maar genomen met eendragtige toestemminge, te stellen boven rechtmaatige mesures ingeboezemd door den geest van factie.

Om te bevestigen 't geen ik zeg, en te toonen, Mylord, dat ik niet lichtvaardig heen spreek, zou ik verscheidene exempelen, getrokken uit de Historien van Europa, te berde konnen brengen, voornaamentlyk van de geenen onzer Gebuuren de Staaten van Holland, welke zich door hunne eenigheid verheven hebben tot de grootheid en rykdommen die zy tegenwoordig bezitten. In de kindtsheid hunner Republyk hebben zy zonder twyfel somtydts wel verkeerde mesures genomen; en verscheidene hunner desseinen zyn mislukt : maar d'eendragtige standvastigheid om hunne Vryheid te verdeedigen heeft hun Devys bewaarheid, (*Concordiâ res parvæ crescunt*) dat de kleine dingen door Eendragt groot worden.

Maar laatende de buitenlandsche Historien vaaren, zal ik my besluiten binnen die van ons eigen Land, en met vier exempelen baatblykelyk aantoonen, dat, wanneer onze Voorzaaten onder malkander eenig zyn geweest, zy altyd in staat geweest zyn van hunne Vryheden tegens d'Engelschen te verdeedigen ; en dat dezen nooit voordeel op ons hebben gehad, dan wanneer wy door huizelyke factien verdeeld en verscheurd zyn geweest.

Het eerste exempel is het beruchte geschil noopende het recht der Successie na de dood van Alexander den III^len^. Deze zaak is zo bekend, dat ik, om den aandacht van deze doorluchtige Vergadering niet te vermoeijen, my de moeite zal bespaaren van ze weder op te haalen. Ik zal alleenlyk zeggen, dat wy ons daar over verdeelden. Wat was 'et het gevolg af ? De Koning van Engeland gaf ons een Koning ; maar het kwam ons beiden duur te staan : want gelyk de Historieschryvers van d'eene en d'andere Natie ons verhaalen, ontstak zulks den langduurigsten en verwoedsten Oorlog, die 'er ooit tusschen twee Volkeren is geweest. 't Was toen, en nooit te vooren, dat Engeland pretendeerde dat wy 'er Hulde aan schuldig waren.

Is het niet waar, Mylord, dat onze Voorzaaten beter gedaan zouden hebben, uit zich zelven, en met een eendragtige toestemminge, te verkiezen, ik zeg niet den geenen der Medestreevers die het minst verdiende te regeeren, maar den lompsten Man van de gansche Natie, liever als d'elenden en onheilen, welke op deze verdeeldheid volgden, te lyden ?

De twede maal dat wy onder het Engelsche juk gezucht hebben, is geweest ten tyde van Cromwel, die zyne Vyanden even zeer wist t'onteenigen en te bestryden. Wy hadden Koning Karel den II^len^., als Navolger van zynen Vader,

1705. Oktober. tot hulp geroepen. Cromwel treed in Schotland, en triumpheert 'er. Wat was 'er de reden af? Was het getal zyner Krygsbenden te vergelyken bl dat der onzen? Hy wist heel wel, dat Koning Karel de Iste., zyn Meester, ons met veel beter Leger had aangetast, in een tyd dat wy minder bereid en minder in den oorlog geoeffend waren; en dat ondertusschen, terwyl hy de wapenen in de hand had, hy genoodzaakt was een voordeelig Tractaat te Birks aan ons toe te staan. Hy wist heel wel, dat wy d'overblyffelen van dat schoone Leger hadden, 't geen ons zulke goede Conditien in het Tractaat van Rippon te weeg had gebragt, en naderhand de magt des Parlements boven die van hunnen Souverain had verheven. Hy wist, dat wy die dappere Troepen hadden, welke het Noorden van Ierland tegens de wederspannige Paapisten van dit Koningryk hadden behouden. Wat gaf dan voet aan de hoop van Cromwel? 't Waren, Mylord, onze verdeeldheden. Van te vooren waren wy eenig: maar toen waren wy verdeeld. In een woord, daar waren toenmaals onder ons de Hamiltons, de Grahmes, en de Campbells, welke alemaal verscheidene desseinen hadden. Wat zeg ik, Mylord! de Factie was toenmaals tot zo verre gekomen, dat, wanneer men te Dumbar tegens Cromwel zou slaan, wy niet slaan en wilden dan gelyk Gideon tegens de Medianiten deed, hoewel wy het zelve gezag niet hadden als hy. Ik bid God, Mylord, dat de zaaken tegenwoordig tot daar toe niet en mogen komen; te meer, dewyl ik bemerk, dat men zich niet zeer en bekommert wegens wat men moet doen, maar alleenlyk dat zulke of zulke Persoonen in de Bedieningen mogen weezen; weshalven ieder nieuwe Commissaris eerder denkt om den Raad te veranderen, als om de zaaken der Koningin waar te neemen. Ik zeg dit niet, Mylord, uit moeijelykheid wegens dat men my onlangs een Ampt, 't geen ik had, ontnomen heeft. God is my getuige, dat ik 'er niet de minste gevoeligheid over heb. Waarom zou de Koningin de vryheid niet hebben van te gebruiken de geenen die zy begeert? Maar ik zeg dit, om dat ik vrees, dat die meenigvuldige veranderingen t'eeniger tyd wel zaaden van factien zouden mogen weezen, welke reedts zo zeer uitgebot hebben, dat ze, hoewel in een Noorder Klimaat, twee oogsten in een jaar hebben gegeeven.

De twee exempelen, welke doen zien dat onze eenigheid ons de rampzalige gevolgen van een Oorlog met Engeland heeft doen vermyden, zyn die van Koning David en van Koning Jakob den 1sten., na dat wy onze Vryheid weder hadden gekreegen onder het beleid van den dapperen Brucius, die den Zoonszoon noodzaakte plechtiglyk afstand te doen van de Hulde welke de Vader ons zo onrechtvaardiglyk had opgelegt. Twee moeijelyke toevallen deeden de gemelde twee Koningen in de handen der Engelschen vallen. Lieten dezen zich de gelegentheid ontsnappen om hun gepretendeerd recht van Hulde te vernieuwen? Neen Mylord: wat verhinderde hen verder te gaan? De Kouing David had een grooten Veldslag verlooren: hy was hun gevangen: verscheidene Persoonen van qualiteit waren gesneuveld, of in de handen der Vyanden gevallen: en ter zelve tyd triumpheerde Engeland over Vrankryk, welkers Koning te Londen gevangen zat. De Koning Jakob, zoekende een schuilplaats tegens d'on-

d'onrechtvaardige desseinen van zynen Oom Robert, had in Engelend, werwaarts hy gevlugt was, een gevangenis gevonden Alle deze gesteldheden scheenen den Engelschen zeer gunstig te weezen: maar onze standvastige eenigheid wierp hunne desseinen over hoop. Wy verklaarden, dat wy onze Koningen niet en wilden gehoorzaamen zo lang als zy in de magt en onder de bestiering der Engelschen, en onze Legers in Vrankryk waren: en de Pairs van Schotland wilden ook hunne orders geduurende dien tyd niet ontfangen; oordeelende, dat het minder d'orders van hunne Vorsten, als van de Vyanden, waren. Aldus wierden wy behouden, en onze Koningen, mits betaalende losgeld, aan ons wedergegeeven. 1705. Oćtober.

'k Heb aangemerkt, Mylord, dat noch voor, noch na d'Unie der twee Kroonen, Engeland ooit gelegentheid heeft laaten verlooren gaan om ons t'onder te brengen: en ik ben verzekerd, dat d'oploopendheid en hevigheid, welke in deze laatste Zittingen des Parlements onder ons uitgeborsten zyn, het meest gedaan hebben tot die dreigende en vreemde Acte des Parlements van Engeland, in de welke zy onze Ministers van Staat swart maaken, en onze verrichtingen heekelen: even-eens gelyk zy gelegentheid hebben gegeeven tot die kwaadaardige en smaakelooze Geschriften, welke men sedert weinig tydts heeft verbreid tegens de souverainiteit en d'onafhangendheid van onze Natie. Wilt gy de desseinen, die men tegens ons heeft, voorkomen? weest zo vereenigd, als zy zyn, in de mesures welke gy tegens hen zult neemen. De *Whighs* en *Tories* hebben die verscheidene gevoelens ten opzichte van ons? Neen, Mylord, de twee Huizen des Parlements van Engeland, hoewel in inlandschen Oorlog tegens malkander, hebben ieder om 't zeerst gearbeid wie de eer zou hebben van ons den grootsten slag te geeven. In een woord, wilt gy het vuur, 't geen in Engeland tegens ons ontsteeken schynt te weezen, blusschen? wilt gy een voordeelig Tractaat en goede bepaalingen maaken? zo weest vereenigd: en ik hoop, dat onze zaaken tot noch toe in zulk een kwaaden staat niet en zyn, of wy zouden de eer van ons Vaderland konnen onderschraagen, gelyk onze Voorzaaten gedaan hebben.

Men zal my mogelyk vraagen, Mylord, wat het middel is om tot een Unie te geraaken, en wie van ons moet wyken? My dunkt, dat de Voorzienigheid de zaak zeer gemakkelyk heeft gemaakt ten opzichte der resolutie daar het om te doen is. Want ondersteld zynde dat iemand van ons Bepaalingen zonder een Tractaat begeert, en dat 'er anderen zyn die een Tractaat zonder Bepaalingen willen hebben; en dat de geenen, welke zich tegens het Tractaat stellen, het zyn, vermits zy geen goede en redelyke condirien van Engeland verhoopen; en dat d'anderen tegens de Bepaalingen zyn, om dat ze niet lang zullen konnen duuren, en dat zy ze by gevolg aanmerken als op tuil houdingen, en om ons te brengen tot den zelven Successeur, als Engeland, te verkiezen: Ik zie niets, Mylord, 't geen zou konnen beletten dat de twee Partyen zich in deze resolutie te samen voegen: want als zelfs deze twee suppositien al waarachtig waren, zouden wy dan in arger-

1705. October. ger staat weezen als wy tegenwoordig zyn ? Zal men daarom moeten zeggen, dat wy zelfs niet willen besluiten tot met Engeland te handelen, en dat Bepaalingen, welke wy konnen maaken en handhaaven, ons ondoenlyke zaaken, en van weinige geduurzaamheid, schynen ? Neen, Mylord, wy hebben een goede Koningin, die ons in het een en het ander zal bystaan; dewyl Zy het in haaren Brief schynt te begeeren.

Ik aanmerk Engeland, ten opzichte der Successie van Groot Britanje, als zo veele visschen besllooten in een groot en sterk net. Zy hebben plaats om te swemmen, en zich te vermaaken: maar zo lang als de Visschers het net wel houden, konnen zy 'er niet uit komen. Ik ben verzekerd, dat d'Engelschen tegenwoordig zien, dat de Successie in de twee Koningryken van Groot Britanje niet ontworpen, en noch minder gereguleerd geweest moest zyn, zonder het voorneemen daar af medegedeeld te hebben aan een gedeelte van Groot Britanje 't geen onafhangelyk van het andere is: weshalven, indien wy vereenigd zyn, indien wy ons standvastig houden, en indien wy niets onredelyks begeeren of van de Koningin ten opzichte der Bepaalingen, of van Engeland ten opzichte van het Traktaat, maar dat wy alleenlyk begeeren 't geen absolutelyk noodzaakelyk is tot het welweezen van dezen Staat, verhoop ik van de zegeninge Godts over onze rechtmaatige poogingen, en van de bescherming onzer doorluchtige Koningin, dat wy in onze begeertens voldaan zullen weezen, en dat 'er een goede overeenkomst tusschen de twee Natien zal zyn, niet alleenlyk voor het tegenwoordige, maar ook voor altyd. En indien zy deze gelegentheid verwaarloozen, durf ik propheteeren, dat 'er een tyd zal komen dat zy ons meerder zullen toestaan, zonder zich zo lang te laaten bidden.

Derhalven, Mylord, heb ik u myne gedachte rond uitgezegt, met alle d'eerbiedigheid en onderdaanigheid welke ik aan deze doorluchtige Vergadering schuldig ben. En hoewel ik de bedankingen van dit Parlement niet en verwacht, gelyk Mylord Haversham die van het Huis der Pairs van Engeland ontfangen heeft, wyk ik echter voor hem niet ten opzichte van myne oprechtheid, en van het belang 't geen ik neem in het gemeen best van Groot Britanje. Daar is zelfs eene zaak, in de welke ik geloof voordeel boven hem te hebben, naamentlyk dat het geen, 't welk ik gezegt heb, strekt om de geschillen by te leggen, eerstelyk onder ons zelven, en vervolgens onder onze gebuuren en ons; daar in tegendeel het Vertoog van dien Lord, indien ik niet in een zo groote dwaaling ben als zyne Grootheid was toen hy het uitsprak, gantsch andere oogmerken heeft: weshalven ik tot besluit stemme, dat men met de Bepaalingen moet beginnen.

Volk van Capitein Green gepardonneerd.

Den 7den. dezer Maand October vergunde de Geheime Raad nochmaals een uitstel aan het (a) Volk van Capitein Green tot aan de Maand January: en eenige dagen daar na verklaarde den Hertog van Argyle, dat haare Majesteit Brieven van Genade aan die Lieden had vergund; ordonneerende wyders aan den Procureur Generaal

(a) *Ziet het voorgaande Deel, pag.* 307.

neraal, hun Pardon het Zegel te doen passeeren: 't welk vervolgens ter uitvoering gesteld zynde, en de Geheime Raad de Gevangenen geslaakt hebbende, wierden ze door des zelfs order in zekerheid naar Berwik gevoerd, om hen voor het geweld van het Graauw te bevryden. Ook wierden de Geëxecuteerden ('t waar te wenschen dat het die arme zielen, indien ze in der daad onschuldig waren, gelyk van meest alle rechtzinnigen wierd geoordeeld, hadde mogen baaten) door een Acte van haare Majesteit in hunne voorige eer hersteld. 1705. October.

SPAANSCHE NEDERLANDEN. Vervolg der wederzydsche Krygsverrichtingen.

HET Leger der Geallieerden was den 7den. der Maand September noch te *Thienen* en *Landen*, doch maakte zich gereed om te marcheeren; en zynde de Lieut-Generaal Heukelum een keer naar den *Haag* weezen doen, oordeelde men, dat 'er noch eenig dessein op het tapyt was. Ondertusschen voer men vast voort met de Linien, welke de Vyanden in *Braband* hadden gemaakt, t'eenemaal te slechten; waar toe ettelyke duizend Pionniers wierden gebruikt. Terwyl men zich hier mee bezig hield, vervoegde Don Francisco Bernardo de Quiros, hier voormaals Ambassadeur Plenipotentiaris van *Spanjen* op de Ryswyksche Vredehandeling, zich van *Maastricht* derwaarts, en was wel een half uur by den Hertog van Marlboroug. Hy ging naar *Aken*, (daar de Generaal Slangenburg weinige dagen te vooren, wegens eenige onpasselykheid, mede heen getoogen was) om 'er de Baden te gebruiken; gelyk hy de gewoonte had van jaarlyks ten dien einde derwaarts te trekken: en hebbende een Paspoort van zyne Hoogheid verkreegen om die reis te doen, achtte hy zich verplicht, dewyl hy 'er zo dicht by was, dien beruchten Veldoversten te gaan spreeken, en 'er zyne beleefdheden aan te betoonen.

Den 13den. der genoemde Maand September begon men de Buitenwerken van *Thienen* te slechten, vermits men het besluit had genomen van die Plaats te verlaaten. Men deed 'er de Poorten af springen, rukte de Palissaaden uit, verbrak de Sluizen, en wierp ook zelfs de Watermolens over hoop, ten einde den Franschen alle middelen te beneemen om 'er geduurende deze winter Garnisoen te houden. De Palissaaden, welke men daar uit haalde, bedraagende een getal van omtrent twee duizend, wierden op wagens vervoerd de helft naar *St. Truyen*, en d'andere helft naar *S. Leeuwe*, om aldaar aan de Fortificatien van die Plaats, en der andere Frontiersteden, gebruikt te

1705. Ocłober. worden. Het Gouvernement van *S. Leeuwe* wierd gegeeven aan den Brigadier Els; en men lei 'er zes honderd Man in garnisoen, met een Colonel, een Lieut-Colonel, een Majoor, en acht Capiteinen. Deze Bezetting bestond uit een Detachement van zes Man par Bataillon van het gantsche Leger.

Den 18den. brak het Leger op van *Thienen* en *Landen*, en ging zich posteeren langs de *Demer*, met de rechter Vleugel te *Scherpenheuvel*, daar den Hertog van Marlboroug zyn Quartier nam, en de slinker te *Diest*, alwaar de Veldmaarschalk van Ouwerkerk het zyne vestigde.

Den 19den., met het krieken van den dag, voer men voort met naar *Aarschot* te marcheeren, om aldaar over de *Demer* te trekken. Wanneer men voor deze Stad kwam, vond men 'er een vyandlyk Detachement, 't geen 'er d'intreede af bewaarde, en ter rechter hand van de Linie eenige andere Troupen met een Esquadron Dragonders. Dit deed in 't eerst geloeven, dat de Vyanden van voorneemen waren ons den overtogt van de *Demer* te betwisten: maar zo als men een aanvang meende te maaken met Bruggen over die Rivier te slaan, verlieten de Vyanden *Aarschot*, gelyk ook hunne gebuurige Linie, en retireerden in goede order naar *Oosterwyk* en *Boschooven*; waar op men de *Demer* passeerde, en zich aan deze zyde der Rivier ging posteeren, de rechter Vleugel te *Merbeth* en de slinker te *Aarschot*; hebbende de nieuwe Linie, welke de Vyanden het voorgaande Jaar tusschen de *Demer* en de *Neethe* hadden aangevangen, en sedert voltooid, voor zich. Alle de Generaals namen hunne Quartieren in de Stad *Aarschot*, gelyk ook de Heeren Gedeputeerden van den Staat.

Den 20sten. deed men een Detachement van vyftig Man par Bataillon, om de Linie, die men alstoen van *Langendorp* tot aan de *Neethe* achter den rug had, te slechten.

Den 21sten. vervoegde den Hertog van Marlboroug zich te *Turnhout*, onder een geleide van vyf honderd Ruiters, om 'er mondgesprek te houden met den Heer Buys, Pensionaris van de Stad Amsterdam, die aldaar wegens haare Edele Groot-Mogenden, de Staaten van Holland, gekomen was.

Den 22sten. kwam zyne Hoogheid weder in het Leger, en ging de nieuwe Linie der Vyanden tusschen de *Neethe* en de *Demer* bezichtigen: waar over men moet zeggen, dat zy hun oude Campe-

ment

ment den 18den. verlaaten hadden; en dat den 19den. over de *Demer* zynde getoogen, zy zich te *Boschooten* waren gaan nederslaan; hebbende de Keurvorst van Beyeren zyn Quartier te *Heyst*, en de Maarschalken de Villeroy en de Marsin het hunne te *Hallaart*. 1705. *October.*

Den 27sten. wierd de slechting der Linien, welke men achter den rug had, t'eenemaal volbragt.

Den 28sten. marcheerde het gantsche Leger, en ging zich nederslaan met de rechter Vleugel te *Grobendonk*, en de slinker te *Ovel*; hebbende de Generaals hun Quartier te *Heerenthals* genomen.

Den 2den. October vervoegde de Colonel Cronstrom zich te *Nylen*, een Plaats gelegen tusschen *Heerenthals* en *Lier*, om 'er met de vyandlyke Commissarissen over d'uitwisseling van eenige Gevangenen te handelen.

VEREENIGDE NEDERLANDEN. Oost-Indische Retourschepen binnen.

VAN vyf Oost-Indische Retourschepen, den 2 en 3den. dezer Maand in Tessel ingevallen, zag men de volgende Carga.

Generale CARGA *of Ladinge van vyf Oostindische Retourschepen; met naamen* Kattendyk, *voor de Kamer van Zeeland, de* Spiegel, Roosenburg, Oestgeest, *en de* Taxisboom, *voor de Kamer van Amsterdam: Zynde de Schepen* Kattendyk, *de* Spiegel, *en* Roosenburg *den* 6den., *en* Oestgeest *den* 15den. *February, en de* Taxisboom *den* 6den. *Maart* 1705. *van Batavia vertrokken, en alle den* 2 *en* 3den. *October* 1705. *behouden in Tessel gearriveerd.*

993373 ℔ bruine Peper.
34531 ℔ witte Peper.
5000 ps. geconfyte Noten.
4067 ℔ geconfyte Gengber.
1058500 ℔ Salpeter.
97500 ℔ Staafkoper.
24000 ℔ Tin.
99 drie vierde ℔ Indigo Javaans.
31133 ℔ Siams Sapanhout.
268410 ℔ Bimaas dito.
36854 ℔ Bengaalsche Zyde.
12167 ℔ Florette Garen.
1125 ℔ Javaans Kattoene Garen.
307170 ℔ Poeyer-Suyker.
4896 ℔ Schellacq.
5800 ℔ Boraks.
41727 ℔ Thee.
357 ps. Armozynen.
2000 ps. diverse Zyde Stoffen.
420 ps. Atlassen.
260 ps. Zyde Roemaals.
12870 ps. Tonequinse Pelangs.

1705. *October.*

195 ps. geschilderde Chitsen.
1600 ps. Neusdoeken.

Kattoene Lywaten.

100 ps. Mouris
3400 ps. Bethilles diverse.
100 Dassen Bethilles.
30480 ps. diverse Salempouris.
640 ps. Mallemolens.
1200 ps. Cassa Bengale.
1020 ps. Hammans.
160 ps. Cabajen.
1026 ps. Amiertjes.
4480 ps. Percallen diverse.
1200 ps. Alibanees.
1200 ps. Athiabanys.
3600 ps. diverse Caarchies.
320 ps. Pattemaroepoe.
6040 ps. Chitzen van Bengale.
4400 ps. Gerras.
320 Negros Kleeden.
3762 ps. Lochorias.
300 ps. diverse Gingans.
2720 ps. diverse Baftas.
23960 ps. divers Guinees.
6480 ps. divers Zeildoek.

Dood des Heeren van Odyk.

In de voorgaande Maand ('t geen ook daar ter plaatse gezegt had behooren te worden, doch by eenig toeval vergeeten is) verloor men den Heer van Odyk, een der voornaamste Heeren van dezen Staat. Hy was gebruikt geweest in verscheidene zeer gewigtige Ambassades, en had 'er altyd verscheenen met een luister waar mede hy de Republyk ten uitersten vereerde. Hy stierf des nachts tusschen den 21 en 22sten. September, ter ouderdom van twee-en-seventig jaaren. Zyn ligchaam wierd gebragt te Ouwerkerk, zynde de Plaats van de Grafstede der geenen van zyn Huis.

NOVEMBER.

ITALIEN. Staat der verschillen tusschen het Roomsche en Keizerlyke Hof.

SEDERT een tyd waren 'er eenige Congregatien van Staat gehouden over de middelen om de verschillen, welke men met het Hof van Weenen had, in der minne by te leggen, doch alleenlyk *pro formâ*, of welstaanshalven, en om aan het volk te toonen, dat het niet aan zyne Heiligheid scheelde dat ze niet bygelegt wierden. Wyders waren ze noch gestadig in den zelven staat; en men hoorde

niet,

niet, dat de Heilige Vader geneigd scheen om aan den Keizer het minste gedeelte der voldoeningen, welke hy pretendeerde, te geeven. Gelyk wy (a) elders verklaard hebben, waar deze voldoeningen in bestonden, zullen wy het hier niet herhaalen, en alleenlyk zeggen, dat, hoe de zelve grooter waren, hoe de Paus meerder gegrond scheen te weezen om ze te weigeren. Ondertusschen bediende zich Vrankryk van deze oneenigheid. Minister, Gouverneur, Generaal, alles was in des zelfs belangen, niet alleenlyk uit genegentheid, maar ook uit noodzaakelykheid. De Heilige Vader zag en hoorde geen lieden, dan die hem van Vrankryk en des zelfs vermogen spraken; en zyn hert, met de zodanigen in verstand, ontfing met vermaak alle d'indrukken, die zy hem gaven. De Kardinaal de Fourbin, die gestadig zyn voornaamste Gunsteling was, maakte hem in 't begin der Maand bekend, dat de Prins Eugenius van Savoyen genoodzaakt was geworden den Staat van Milanen te verlaaten, en met het Keizerlyk Leger weder over d'Oglio te trekken: daar by voegende, dat, dewyl de genoemde Veldoverste geen Magazynen in Italien had, hy 'er onmogelyk zou konnen bestaan, of men moest hem toelaaten zyne winterquartieren in het Ferrarees te neemen; 't geen hy niet verhoopte. Het oogmerk van den Kardinaal was den Heiligen Vader door deze aangenaame tyding te brengen tot hem eenig uitsluitend antwoord te geeven op d'instantien, welke hy sedert langen tyd aan hem had gedaan, noopende de Troupen van den Allerchristelykste Koning in zyne Staaten t'ontfangen, en de zelve by de zyne te voegen, om de Keizerschen te beletten daar in te treeden: maar zyn' Heiligheid oordeelde het noch niet raadsaam zo verre te gaan, en vernoegde zich met hem t'antwoorden, dat hy den Ambassadeur van Venetien daar over genoegsaam had verstaan.

1705 Novemb.

(a) Ziet Pag. 194.

Over-strooming der groote Rivieren van Italien.

Omtrent dezen tyd kreeg de Paus gelegentheid om zyn vaderlyk hert over den bedroefden staat van ettelyke duizend bedurvene Ingezetenen van verscheidene Oorden, in den Kerkelyken Staat en elders hier te lande gelegen, te toonen, en zyne ontferming met krachtdaadige middelen t'ondersteunen. De swaare Stortregenen, in deze Maand, en wel voornaamentlyk in 't begin van de zelve, gevallen, hadden de groote Rivieren van Italien zodanig doen opswellen, dat het water ongemeen groote streeken landts overstroomd en onder gezet had. De *Po* veroorzaakte wel de meeste schade; daar het hunne

1705. Novemb. ook niet weinig toe bybragten de *Tesino*, *d'Adice*, en andere voornaame Rivieren. Het overstroomen van de *Tesino* had in den aanvang van November al een Meir gemaakt van *Vignano* tot aan *Padua*, alwaar het water over de Brug van die Stad heen stroomde. De Kardinaal Morigia, al te schielyk in de plegtigheden der Roomsch-Katholyken voor het ongeloof der Onroomschen bloot te stellen, besswoor dit woedend Element, en beval het weder binnen zyne paalen te keeren: doch het luisterde geensins na zyne besweeringen en bevellen. In tegendeel groeide het water door de swaare regenen en geweldige stormen zodanig aan, dat de *Po* op elf plaatsen kwam door te breeken, en het meeste gedeelte van het *Mantuaansche*, *Ferrareesche*, *Bologneesche*, *Parmazaansche*, *Cremoneesche*, *Ravennasche*, *Alexandrinsche*, en *Tortoneesche* Gebied wel ter langte en breedte van twee honderd Italiaansche mylen landts onder water te zetten. Deze overstrooming spoelde een groot getal van Dorpen weg, bragt aan verscheidene Steden groote schade toe, en kostte het leven aan meer als twaalf duizend Menschen en een onnoemelyke meenigte van groot en klein Vee. In het *Placentynsche* en *Parmezaansche* Gebied alleen bevond men over de drie duizend Menschen en tien duizend stuks Vee dood gebleeven te zyn. De Heilige Vader, over dezen deerlyken staat met een recht Christelyk medelyden bewoogen, stuurde aan den Kardinaal Paolussi in het *Ferrarees* order om d'arme Menschen, welke van hunne huizen en goederen berooft waren, met geld en andere noodzaakelykheden by te staan; hoedanige orders ook allerwege, daar de gemelde overstroomingen die schrikkelyke verwoestingen hadden aangerecht, heen gezonden wierden.

LOMBARDYEN. Vervolg der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen. (a) Ziet pag. 199.

OM den Leezer kennis te geeven wegens 't geen zich omtrent dezen tyd in het Keizerlyke en Fransche Leger in Lombardyen kwam toe te draagen, zullen wy aan hem weder mededeelen het volgende Dagverhaal van de wederzydsche Krygsverrichtingen, opgesteld in het Keizerlyk Leger leggende toenmaals by Lunato en Montechiaro.

Vervolg

Vervolg van het Dagverhaal uit het Keizerlyk Leger, leggende by Lunato *en* Montechiaro.

DES nachts tusschen den 9 en 10den. October (*omtrent tot waar toe wy het Dagverhaal der Keizerlyke en Fransche Krygsverrichtingen hier voor ter neder hebben gesteld*) brak de Prins *Eugenius van Savoyen*, zonder dat 'er op trompetten geblaazen wierd, en met een stille trom, van *Treviglio* op, en marcheerde naar *Cremasco*. Den Hertog van *Vendôme*, die naar *Mezzo* getoogen was om met den Prins van *Vaudemont* te gaan spreeken, wierd 'er niet eer af verwittigd als den 10den., omtrent den middag: en hoewel hy terstond order aan zyne Troupen stuurde om zich in optogt te begeeven, konden ze het niet doen voor den 11den., 's morgens; zulks dat de Prins *Eugenius* twee marschen op hem won. Maar in vergelding ontfing den Hertog van *Vendôme* uit *Piemont* een renfort van zeventien Bataillons en vyftig Esquadrons; 't welk zyn Leger veel sterker maakende als dat van den Prins *Eugenius*, hem in staat stelde om den zelven met voordeel te volgen.

Den 11den. de wegen door de regen, den vorigen dag gevallen, heel slegt gevonden, en door den Vyand alle de Bruggen omgeworpen zynde, moest het grootste gedeelte van de Bagagiekarren in de marsch achter blyven; waar op men aan eenige Troupen beval de zelve tegen te trekken, om hen te helpen verlichten. Van de Vyanden hadden wy geen zekere narigt konnen bekomen; weshalven de Lt. Colonel *St. Amour*, en de Capitein van de Ruitery *Hogberg*, met twee Partyen te Paard, na de zelve uitgezonden wierden, om kondschap te halen.

Den 12den. hield het Leger rustdag; en van de twee uitgezondene Partyen kwam de Capitein *Hogberg* te rug, voor de welke zich 1000 vyandlyke Ruiters lieten zien: maar wanneer hy van onze voorste Wagten ondersteund wierd, trokken zy weder te rug; en men wierd gewaar, dat hun Leger tot *Palazzo* stond. De Lt. Colonel *St. Amour* trok de Rivier *Serio* by *Mondodena* over, alwaar de Vyanden eenige dagen te vooren de Brug en den Weg geruineerd hadden, die hy weder liet opmaken. De Capitein *Hogberg* trok weder op nieuws met een Party uit.

Den 13den. kwam hy weder met 13 Gevangens en 14 Paarden te rug. De gemelde Lt. Colonel *St. Amour* zond mede, na dat hy wel 25 Vyanden gedood had, in het Leger 18 Paarden en 14 Gevangens; uit de welke men verstond, dat de Vyand omtrent *Lodi* gelegerd was. Tegens den volgenden dag wierd weder de marsch aangezegt.

Den 14den. marcheerde men volgens de genomene schikking in drie Kolommen, en sloeg het Leger zich by *Mondodena*, aan de *Serio*, neder. De Lt. Colonel *Spleni* wierd met 90 Paarden, en alle de Hussaaren, na de Vyanden uitgezonden, om zekere naricht van de zelve in te haalen. Ondertusschen

ver-

1705. vernam men, dat de Vyanden by *Lodi*, langs twee Bruggen, over de *Adda* ge-
Novemb. trokken waren, en aan de andere kant recht op *Pizichitone* los toogen.

Den 15den. hield ons Leger halte. Aan den Lt. Colonel *St. Amour* wierd met 100 Paarden bevolen, zekere narigt van de Vyanden te brengen. Ondertusschen ontfing men berichten, uit welke men verstond dat *Castiglione* aan geene zyde der *Adda* (in welke Plaats op order van den Doorluchtigen Keizerlyken Generaal de Sergeant Generaal de Baron van *Zumjungen*, om te recognosceeren, gesteld was) van de Vyanden in bezetting was genomen, welker Troupen zich in verscheidene Partyen lieten zien. Doch de tydingen waren meest alle verschillende, of het een Detachement, dan of 't het Hoofd van 't vyandlyk Leger was, 't geen volgens onderzoeking over de *Adda* naar *Pizigitone* trok: maar tegen den avond wierd ons van onze Buitenwachten, aan de *Serio* uitgesteld, bericht, dat de Vyanden zich met Standaarts, Trompetten en Trommels lieten zien: en in der daad, na dat men op verscheidene plaatsen had wezen recognosceeren, wierd men gewaar, dat het geheele vyandlyke Leger, met een zeer schielyke marsch de *Adda* tot *Pizigitone* overgetrokken, en omtrent *Castiglione* aangekomen was.

De Vyanden, die te *Lodi* over de *Adda* waren getoogen, gingen den 15den. te *Pizigitone* weder over die Rivier; en wy bleeven den 16den. te *Montodine* stil leggen, om zo onze Bagagie als Brood, 't geen men in twee dagen niet had gehad, in te wagten. Dit deed ons het voordeel der twee marschen, die wy op de Vyanden hadden gewonnen, weder verliezen. De zelve, op den middag te voorschyn komende, vielen op onze voor uit gestelde Wagt aan geene kant van de *Serio*, 509 Voetknegten en 20 Paarden sterk, aan; maar zy verweerden zig al deinzende zo kloekmoedig, dat ze zelfs een Vaandel magtig wierden. De Vyanden maakten zich van hunne kant meester van de Huizen langs de Rivier. Wy deeden van onze zyde het zelfde, en maakten te *Rivolta Grassa* het Hoofdleger. Vervolgens wierp men van weerkanten Batteryen op, en hield schutgevaarte uit eenige Veldstukken tot den duister toe. Van de onze wierden 150 (zo dood, gekwetst, als gevangen) vermist; en de Vyanden bekwamen 150 Gewonden, maar wy het getal hunner Dooden niet te weeten.

Den 17den. brak het Leger op, en toog naar *Pianengo*, by *Crema*; hebbende de Majoor Generaal *Harche* met de Regimenten van *Trautmansdorf*, *Vaubonne*, en *Fels* de Agterhoede: en men verstond, dat de Vyanden twee mylen van *Crema* stonden.

Den 18den. wierd de Baron van *Riet*, Quartiermeester Generaal geordonneerd, om met eenige Bevelhebberen, van gelyke rang en bediening, by *Offanengo*, aan geene kant van de *Serio*, een Legerplaats af te steeken. Het Voetvolk wierd belast zig tot het voorttrekken te vervaardigen; en de Ruitery toog langs de Rivier, om te *Crema* over de zelve te gaan: maar het Hoofd van het vyandlyke Leger zig vertoonende, ontbood de Prins *Eugenius* den Baron *van Riet*, en die by den zelven waren, te rug; zond de Ruitery weder in de Legerplaats; en deed een gedeelte der Dragonders van *Trautmansdorf* en *Vaubonne* afzitten,

om

om den oever van de *Serio* by de Brug te bezetten, en de komst van vier Bataillons af te wagten. De Vyanden deeden insgelyks; en men schoot uit Geschut op malkander tot den nagt toe. Van onze kant bekwam men 20 à 30 Dooden en Gekwetsten; en waren onder de laatsten *St. Amour*, Lt. Coloncl van *Trautmansdorf*; de Graave van *Dietrigstein*, Majoor; en een Capitein van *Harrag*: maar de Vyanden verlooren door ons klein Schietgeweer meer; en men telde onder hunne Gekwetsten drie Generaals, te weeten den Ridder van *Luxemburg*, den Generaal *Colmenero*, en nog een ander. 1705. Novemb

Den 19den. bleef men nog al op malkanderen, de Rivier tusschen beide zynde, schieten; waar door van de onzen 4 à 5 gewond wierden: dog van de Vyanden zag men verscheidene vallen. De Baron *van Riet* twee nieuwe Wegen gemaakt, en Pontons over de Graft geworpen hebbende, brak men den 20ten. des voormiddags ten 11 uuren in drie Kolommen op. Het Voetvolk trok ter regter zyde langs de *Serio*, en de Ruitery ter slinker naar *Mozanico*, en ging zich te *Gabino* legeren. De Prins *Eugenius* liet de Ruitery twee uuren voor den nagt aanvangen regt over *Cazal* (alwaar de Marquis *de St. Fremont* met drie Brigades Voetvolk en twee Brigades Ruitery lag, ten bereik van door den Hertog van *Vendôme* te konnen ondersteund worden) door de Rivier te waaden; en wierd de zelve ter regter hand van het Voetvolk tot over de middel toe, niettegenstaande dat zy nog Brood ontbeerden, gevolgd: en men zou den Vyand zekerlyk aangetast hebben, ingevalle de nagt niet was op handen gekomen, en M. de St *Fremont* over hals en kop geweken.

Den 21sten. zyn wy van *Gabiano* opgebroken en by *Fontanella* komen legeren, met de regter Vleugel te *Fontanella* daar het Hoofdquartier is, en met de slinker te *Calzo*. In het marcheeren heeft zig een gedeelte van onze Proviandwagens by ons gevoegd. De Vyanden hebben *Soncino* met groot en klein Schietgeweer aangetast; waar uit men besluit, dat de Commandant het aan hem gezonden bevel, van op hun aannaderen te wyken, of 'er niet meer dan een Lieutenant en 40 Man in te laten, niet zal hebben ontfangen.

Den 23sten. heeft men het schieten tegens die Plaats nog gehoord, en den 24sten. de waarheid van de hier voorgemelde gissingen vernomen; naamentlyk dat de Commandant van *Soncino*, niet verstendigd wegens wat hem te doen stond, zig als Krygsgevangen had moeten overgeeven, met de Bezetting 270 Man sterk, dog waar van naauwelyks 80 in staat waren van dienst te konnen doen.

Den 25sten. is van hier een Capitein met 100 Man naar *Calzo*, en den Overste-Lieutenant den Baron *Gyer* met 400 naar *Urago* gezonden; en wierd aan den Oversten *Battée*, die het bevel over de tusschen *Bressio* en *Salo* staande Manschap van den Oversten Lieutenant *Locattelli* had overgenomen, belast mede naar de laatstgenoemde Plaats te trekken, en die Post allesins te dekken. Van *Salo* voornoemd is den Overste *Ceiko* met eenige honderd Man recruten te voet hier by ons in het Leger, en te *Pontoglio* het oude Bataillon van *Dalbon*, aangekomen.

1705. Novemb. Den 26sten. liet den Overste *Battée* weeten, dat hy zig in de oude Verschansingen van *Urago* had gezet; de zelve meende te laaten verbeteren; en van de Vyanden, welker Commandant, behalven die gesneuveld zyn, gekwetst was, een Gevangen bekomen: en de gemelde *Battée* heeft de 500 Man van het *Dalbonsche* Regiment in zyne Verschansinge by zig getoogen.

Den 27sten. heeft de Ritmeester *Hoogberg*, op kans uitgeweest, 21 Gevangens ingebragt.

Den 28sten. is door den Oversten *Brunne* onze Bezetting, in *Soncino* gevangen, uitgewisseld en in 't Leger gebragt.

Den 29sten. is niets voorgevallen. Den 30sten, wierd aan den Oversten *Battée* bevolen Partyen uit te zenden, om te verneemen of de Vyanden over de *Oglio* een Brugge hadden geslagen, en waar, mitsgaders om nevens onze oude Brug te *Urago* nog een andere over de *Oglio* te maaken.

Den 31sten. wierd aan den gemelden Oversten belast met zyne Ruitery en het gantsche *Dalbonsche* Regiment tusschen *Urago* en *Brescia* een Post te zoeken, daar hy voor de Vyanden niet hadde te vreezen, en van waar hy de communicatie met *Brescia* kon open houden, mitsgaders de uit *Duitschland* in aantogt zynde Manschap veilig by hem krygen.

Den 1sten. November wierd de Post *St. Osetto*, op een berigt als of de Vyand daar het oog op had om ons de communicatie door dat Dal te beneemen, met eenig Volk uit *Palazuolo* versterkt.

Den 2den. berigtte den Overste *Battée*, dat hy tot *Ponte Gatello* een bekwame Legerplaats voor zyn Volk had uitgezien; en wierd hem bevolen aldaar, zo dra als ons Leger het na de *Oglio* wendde, te gaan leggen. De zelve liet ons wyders weeten, dat de *Oglio* door de gevallene regen zeer geswollen was, en onze daar over geslage Brug in gevaar; als ook dat de Vyanden te *Soncino* mede twee Bruggen over die Rivier hadden. By het geven van het Woord wierd den optogt tegen des anderendaags aangezegt, en belast dat de Bagagie na *Pontoglio*, en het Voetvolk, de Ruitery en Veld Artillery te *Urago* over de *Oglio* zouden trekken, en zich in de aldaar nieuw afgestokene Legerplaats neder slaan.

Den 3den. zyn wy van *Fontanella* opgebroken, en in drie Kolommen over de *Oglio* getoogen: maar dewyl de sterke stroom een stuk van de Brug, waar over het Voetvolk toog, wegnam, zyn 'er van 9 Man, die in de Rivier vielen, 5 verdronken, en egter des nagts al ons Volk daar over gekomen.

Den 4den. heeft men des nagts swaar Donderweer, en zo ongemeene Regen gehad, dat voor het aanbreeken van den dag onze tweede Brug over de *Oglio* mede weg gesleept wierd. Het tegen ons over gelegen *Calzo* liet men dien nagt nog bezet; dog belastte op den dag aan de Bezetting naar *Pontoglio* te trekken, gelyk die ook van daar alhier in het Leger is aangekomen. d'Overste-Lieutenant *Samnits* wierd met alle de *Heidukken*, 100 *Duitsche* Voetknegten, 150 Paarden, en een groot getal Artillery-Ossen naar *Pallazuolo* geschikt, om op den 5den. de aldaar zynde swaare Stukken naar *Roncadello* te brengen. Van

de

de Vyanden weeten wy niet, of ze opgebrooken zyn, dan of ze nog als voorren leggen. 1701. Novemb.

Den 6den. bleeven wy nog by *Urago*.

Den 7den. liet den Overste *Paté* weeten, dat de Artillery by *Ponte Gadello* aangekomen was; en men beval, dat die daar tot nader ordre zoude blyven, dewyl men voornemens was om ten eersten op te breken. Dien dag quam het Regiment te voet van *Beneith* uit *Duitschland* by het Corps van den Oversten *Paté*.

Den 8sten., tegens den middag, kreeg men kondschap, dat de Vyanden aan gene zyde van d'*Oglio* omtrent *Calzo* in volle marsch waren; en hun geheele Leger quam tegens over *Pontoglio* in het gezigt van 't onze. Men deed daar op *Pontoglio* met 2 Compagnien Granadiers en 100 Ruiters in der haast versterken: en aan den Commandant van *Pallazuolo* wierd order gezonden om wel op zyne hoede te weezen.

Den 9den. braken de Vyanden op, trokken naar *Pallazuolo*, en vatteden post in een Cassine aan de overzyde van de *Oglio*. Beide de Compagnien Granadiers wierden daar op van *Pontoglio* naar *Pallazuolo* gezonden, gevolgd wordende door den Generaal Wagtmeester van *Zumjungen*, met de Regimenten van *Geschwind*, *Erbeville*, en *Sinzendorf*, en 2 stukken Kanon. Men kreeg van den Oversten *Paté* tyding, dat de Vyanden zig tot *Castiglione* meer en meer versterkten, zo dat men geloofde, dat zy een Secours uit *Piemont* bekomen hadden.

Den 10den., 's morgens, begonden de Vyanden uit 4 stukken Kanon van *Calzo* op ons tot *Urago* te schieten, zonder schade te doen; en nadat wy van onze kant ook begonnen hadden, hielden zy daar mede op. Men kreeg van *Pallazuolo* kondschap, dat de Vyanden, weetende dat 'er aan de overzyde van d'*Oglio* een Lieutenant met 20 Granadiers in een huis gebleeven was, en zich daar verborgen hield, getragt hadden den zelven te bekruipen: dat onze Lieutenant zulks gewaar wordende, de Vyanden ongemerkt liet aankomen, welke een gat in de muur van het huis gemaakt hebbende, en daar willende door kruipen, had de gemelde Lieutenant door dat gat vuur doen geeven, en een groot getal handgranaten laten werpen, waar door het huis in den brand geraakte, en wel dertig *Franschen* waren dood geschoten, en verbrand. Van onze kant waren maar twee Man gebleven. Tegen den nagt wierden onze Stukken, waar uit men op de Vyanden tot *Calzo* geschoten had, afgevoerd.

Den 11den. wierd alle de Artillery en grove Bagagie voor uit gezonden; en aan den Generaal *Zumjungen* ordre gegeven, dat, dewyl ons Leger den volgenden dag ook zoude opbreeken, hy in den morgenstond met het Voetvolk van *Pallazuolo* en *Pontoglio* zoude aftrekken, en die twee Posten met Dragonders bezet laaten tot 's namiddags, welke dan ook het Leger zouden volgen.

Den 12den. kwamen wy te *Berlingo*; en de Generaal van *Zumjungen* *Pallazuolo* en *Pontoglio* verlaaten hebbende, quam in het Leger te rug.

Den 13den. zyn wy weder opgebroken, en met de regter Vleugel tot *Ronca-*

1705. Novemb. *cadello*, en met de linker by *Castelnovo* gekomen. Vier Regimenten Dragonders zyn in de oude Legerplaats gebleven om de Bagagie te dekken, zullende daar blyven tot morgen: doch indien de Vyanden derwaarts mogten komen, hebben zy ordre om zich in geen gevegt in te laten, maar aanstonds te volgen.

Den 13den. wierd den Overste-Wachtmeester *Eben* met 150 Man op kondschap uitgezonden. Sedert veertien dagen heeft het onophoudelyk geregend, zodat het Volk door het marcheeren veel lyd.

Den 14den. wierd de Baron van *Ried* in het Land uitgezonden, om te recognosceeren waar men de plaats en gelegentheid zoude vinden om de Armée onder dak te brengen.

Den 15den. wierd aan den Oversten *Paté* bevel gezonden, om met zyne Troupen van *Ponte Catello* op te breeken, en herwaarts te trekken; en de Artillerypaarden wierden uit ons Leger naar *Ponte Catello* gezonden, om het Kanon ook na *Montechiari* te brengen.

Den 16den. heeft de Overste-Wagtmeester *Eben* met ontrent 120 Ruiters 300 Vyandlyke Ruiters ontmoet, de zelve geslagen, over de 20 gedood, en een Capitein, een Lieutenant, 11 Ruiters, en 12 Paarden gevankelyk in ons Leger gezonden; by welke Actie van de onzen maar een Man was gedood en 3 of 4 gequetst. Men kreeg dien dag kondschap, dat het Vyandlyke Leger tot *Portolano* over de *Oglio* getoogen was: waar op geordineerd wierd, dat wy ons marschvaardig zouden houden; dat de Generaal-Wachtmeester *Rocavim* met alle de Granadiers, en de Regimenten Dragonders van *Savoyen*, *Erbeville*, en *Zinzendorf* na *Castignadello* zoude trekken, om, indien het de nood vereischte, den Oversten *Paté* te hulp te komen; en dat de Overste-Lieut. *Samnits* met de Artillery, tot het Corps van den Generaal *Paté* behoorende, tot *St. Phemine* of *Driebruggen* zoude blyven, en de Artillerypaarden ten eersten naar ons Leger zenden.

Den 17den. braken wy van *Roncadello* op; en alzo de Artillerypaarden noch niet aangekomen waren, bleef het Kanon daar staan onder de bewaaring van eenige Regimenten. Dien dag quamen wy tot *Castignadello*, en het *Pruissische* Voetvolk tot *Ponsulato*.

Den 18den. bleef men daar stil; en men kreeg advys, dat het vyandlyk Leger by *Monervia* over de *Mela* was getoogen.

Den 19den. resolveerde men, dat onze Troupen, door de gestadige regens veel lydende, voor eenigen tyd zouden gaan cantonneeren; en aan den Oversten *Paté* wierd ordre gezonden, tot *Caspendola* post te vatten.

Den 20sten. zyn wy dan voort getrokken; en het Leger cantonneerde zich by de Brug van *St. Marcus*, *Calzinato*, *Montechiari*, *Garhendolo*, *Castignedola*, *Rizota*, *Virla*, *Ziliverga* en *Osteria*: en dewyl men kondschap kreeg, dat de Vyanden over de *Chiesa* wilden trekken, wierd de Overste-Wagtmeester *Eben* met 200 Paarden derwaarts gezonden om te recognosceeren.

Den 21sten. kreeg men narigt van *Carpendolo*, dat de Vyanden met het Leger

te *Casal Maro* waren aangeland; als mede van elders, dat het Kasteel *Calepio*, den *Venetianen* toekomende, door hen was ingenomen. 1705. Novemb.

Deze tyding wierd den 22sten. bevestigd, met byvoeging, dat voor *Calepio* eenig Volk van den Vyand was dood gebleeven, dewyl de daar op zynde *Venetiaanen* het niet vrywillig willende overgeeven, zy geweld hadden moeten gebruiken: en op het zeggen der Gevangens en Overloopers, dat de Vyand met alle zyne Troupen en Geschut reedts aan de *Chieza* was gekomen, wierd aan onze gecantonneerde Manschap bevel toegeschikt om zig ten optogt gereed te houden.

Op het berigt, 't geen men den 23sten. bekwam, dat het vyandlyk Leger over de *Chieza* was getoogen, het Voetvolk op de groote weg van *Asola* na *Carpendola*, en de Ruitery ter regter zyde van het zelve stond, beval de Prins *Eugenius* aan alle, die ten dienst bekwaam waren, aanstondts op te breeken, en de gantsche Bagagie, nevens de Ruiters en Dragonders te voet, mitsgaders eenige Gecommandeerden in de Cantonneering te laaten. Men verstond dien dag uit *Piemont*, dat M: *Guasti*, in het treffen by *Asti* gekwetst, aan zyne wonden was overleden.

Den 24sten. zyn alle onze Troupen, uit de Cantonneering opgebroken, over *Montechiaro* naar *Carpendola* voortgerukt; en toog ook zelfs de Prins *Eugenius* derwaarts. De Vyanden trokken insgelyks, volgens berigt der Kundschappers, vast voort naar *Medole*; en men kon zelfs te *Carpendola* voornoemd hun Speeltuig hooren. Een uitgezondene Party van 35 Paarden ontmoette een Vyandlyke van 50; greepze aan; hieuw ettelyken, daar onder den Commandant, ter neder; en bragt 8 Gevangens nevens 11 Paarden in. Tegens den avond, wanneer alle onze Troupen waren aangekomen, betrok men de nieuw afgestookene Legerplaats, en strekte zig met de regter Vleugel tot aan *Carpendola*, en de slinker na de kant van *Castiglione* uit. Zo als de Overloners zeiden, hadden de Vyanden gisteren tot middernagt toe voortgetoogen; zig by *Medola* gezet; en strekte der zelver regter Vleugel zig van daar tot op twee mylen na aan *Castiglione* uit; en stond des zelfs meeste Manschap onder dak, en ook eenig Volk in *Castel Godefredo*. De Overste-Wagtmeester *Eben*, met 150 Paarden uitgeweest, bragt 17 Gevangens in: en wierd men door onze op kundschap uitgezondenen berigt, en het ook zelfs gewaar, dat de Vyand weder marcheerde, en langs het Gebergte heen toog: maar dewyl men des zelfs oogmerk niet en wist, liet men de onze opzitten; alles gereed houden; en zelfs de Regimenten, die in *Carpendola* cantonneerden, de Wyk, voor hen afgestooken, in het Campement beslaan. Tegen den avond zag men door de meenigvuldige Vuuren, 't geen ook door uitgeschikten wierd bevestigd, dat de Vyanden zich op het Gebergte hadden gelegerd, en zich met hunne slinker Vleugel tot aan *Castiglione*, en met de regter tot aan het Dorp *Zenta* uitstrekten, alwaar het meeste Voetvolk onder dak was gebracht, en dat de Ruitery over den Berg stond. Van des Vyandts Hussaaren, die den gantschen dag met de onzen schermutseerden, wierden ettelyke dood geschooten; en ten een uur in de nagt is de Veld-

1705. Novemb. maarschalk Grave *Guido van Starremberg* uit *Piemont* gelukkig alhier aan gekomen.

Gisteren, den 27sten. is men met den dag in twee Kolommen opgebroken, en nauwelyks een vierendeel uurs voorby het *Fransche* Leger getoogen over een groote Heide, diergelyke weinige of geene in *Italien* zyn, weshalven men het allenthalven niet zien kon, doch echter zo veel, dat zich de Vyanden by een trokken: en verwagtte men over zulks, dat het tot een Treffen zou komen; maar de zelve hielden zich zo digt by malkander, dat 'er niet een uit kwam, niettegenstaande men halte hield, en hen eenige uuren tydts gaf om zulks te doen. Men toog derhalven voort naar *Lonato*, en sloeg zich twee mylen van daar neder; invoegen dat onze slinker Vleugel aldaar begint, en de regter zich uitstrekt tot aan *Montechiaro*, alwaar andermaal het Hoofdquartier is gemaakt, enz.

SAVOYEN en PIEMONT. Verhaal der weder zydsche Krygsverrichtingen na het Beleg van Turin.

OM aan den Leezer een omstandig verhaal te geeven wegens 't geen zich na de belegering van *Turin* in en omtrent die Plaats kwam toe te draagen, zullen wy hier den draad van het Relaas, 't geen wy in de verhandeling der zaaken van de (a) voorgaande Maand hebben ter neder gesteld, weder aanknoopen; met verzekering, dat 'er volkomen geloof aan gegeeven mag worden, als komende van een heel goede hand.

(a) Ziet pag. 207.

Vervolg van het Relaas wegens de belegering van Turin, behelzende 't geen zich na de zelve in en omtrent die Stad heeft toegedraagen, opgesteld door een van zyner Koninglyke Hoogheidts voornaamste Krygsbedienden.

WANNEER den Hertog *de la Feuillade* op den 10den. der Maand Octobet de belegering van onze Hoofdstad *Turin* had doen opbreeken, marcheerden den 12den. de *Keizerlyke* Dragonders te voet en een Corps *Savoysche* Granadiers uit de zelve; zonder dat men wist werwaarts; en des 's namiddags trok het *Savoysche* Regiment van *Cortanza* na *Asti*, welke Plaats zyne Koninglyke Hoogheid aan de *Keizerlyke* Troupen tot een Wapenplaats heeft gegeeven: en de Grave van *Starremberg* heeft uit den naam des Keizers daar van bezit genomen. Men heeft ook eenige Kanonniers derwaarts gezonden, om het Kasteel te helpen verweeren. Dien dag liep hier een gerugt, dat den Hertog *de la Feuillade* van den Koning, zynen Meester, nieuwe ordre bekomen had om de belegering van deze Stad weder by der hand te vatten. Derhalven deed men terstond aan het slegten van de Linien, en andere Werken die de Vyanden gemaakt hadden, arbeiden.

Den

Den 13den. schoot men sterk uit Kanon van onze Wallen op een vyandlyk Escorte, 't welk 300 Karren met Ammunitie van oorlog en Levensmiddelen van *Lucento* na *Suzis* geleidde. 1705. Novemb.

Den 14den. heeft men weder geschoten op de overige Troupen die van *Lucento* opbraken, en na de kant van *Veneria Reale* marcheerden, om de Rivier de *Stura* te passeeren. Men heeft in het vyandlyk Leger veele Bomben, Kogels, Handgranaten, Sabels, Schoppen, en andere Instrumenten gevonden. Dewyl 'er veel Volk in *Asti* geworpen is, gelooft men niet dat de Vyanden die Plaats zullen durven aantasten. Men vaart hier noch voort met het volmaaken van de nieuwe Fortificatien.

Den 15den., 's morgens, zag men tusschen de *Cassine* en het *Oude Perk* een groote rook opgaan; en door een Overloper verstond men, dat gisteren van *Lucento* en het *Oude Perk* 4 Esquadrons Ruiters en 3 Regimenten te voet waren opgebroken, en na de kant van *Veneria Reale* getrokken, om de *Stura* te passeeren. Des avonds toogen de overige vyandlyke Troupen uit het voorsz. Campement na *Veneria Reale*, na dat zy alvoorens de Barakken en Vouragie hadden in den brand gestoken. Dien dag kreeg men tyding van *Asti*, dat de *Duitsche* Generaal *Taun* met een groot Detachement *Keizerschen* omtrent 1000 *Montferatsche* en 100 *Franschen* had gevangen genomen: dat hy de eersten met de dood gedreigd had, dog hen, op belofte dat zy aan de andere Inwoonders zouden bekend maken, dat de geenen, die in 't toekomende de wapenen tegens den Keizer en onzen Hertog opvatteden, zekerlyk met de dood gestraft zouden worden, in vryheid na huis laten gaan; maar de *Franschen* waren krygsgevangenen gebleven.

Den 16den. zag men geen Vyanden meer omtrent *Veneria Reale*, dewyl zy des nagts over de *Stura* na de kant van *Ivréa* waren getoogen. In het Campement van het *Oude Park* heeft men een Veldstuk van metaal, eenige overdekte Wagens, veele Schoppen, Ryst, Meel, en andere dingen gevonden. Men is verwonderd, waarom de Vyanden zo veele Goederen agtergelaten hebben; dewyl zy tyd en gelegentheid hebben gehad om alles af te voeren. Dien dag wierd hier afgekondigd, dat men het leveren van 20000 zakken Haver voor onze Ruitery zoude aanbesteeden; en dat de geenen, die daar toe genegentheid hadden, zich aan den Intendant konnen aangeeven.

Den 17den. begon men eenige van de buitenste Werken, die men gemaakt had, te slegten; en de 10 stukken Kanon, welke aan de Brug van de *Doria* stonden, wierden na ons Tuighuis gevoerd. Hoewel het dien dag zeer sterk regende, trokken de *Duitsche* Regimenten te voet, die nog hier waren, na de kant van *Asti*, om, zo men zegt, de winterquartieren in het *Montferatsche* te betrekken. Des avondts scheidden onze Troupen, die rondom de Stad gelegen hadden. Een gedeelte daar van is hier binnen gekomen, en een gedeelte na *Asti* gemarcheerd.

Den 18den. deed zyne Koninglyke Hoogheid afkondigen, dat, nademaal het den Hemel behaagd had zyne Hoofdstad te verlossen van een vyandlyke belegering, het billyk was God daar voor dank te zeggen; daar toe aanstellende negen

1705. Novemb. gen dagen van devotie, welke dien dag een begin zouden nemen in de Koninglyke Kapelle; vermanende alle Wereldlyke en Geestelyke Ordres by maniere van Processie zig aldaar te laten vinden, &c. Den Aertsbisschop heeft daarenboven alle indulgentien van de Kerk, waar over hy magt heeft, aan de Godvrugtigen, die op deze voorsz. dagen by de Diensten zullen assisteeren, toegezegt. Dien avond wierden hier in gebragt omtrent 100 zieke *Fransche* Soldaaten, welke de Vyanden in hunne Campementen agter gelaten hadden Men kreeg tyding, dat de Duitschers *Cagliano* in het *Montferrat*, om dat die Plaats de Contributien niet had opgebragt, geplonderd hadden.

Den 19den. kreeg men advys, dat de Keizerschen het Kasteel *Afré*, omtrent *Asteginno*, hadden ingenomen; hebbende de vyandlyke Bezetting zig alvorens geretireerd.

Den 20sten. zyn nog eenige stukken Kanon van hier na *Asti* gezonden, zo dat 'er nu 16 stukken zullen wezen, welk getal men genoeg agt om die Plaats en 't Kasteel te verweeren. De Vyanden, die voor deze Stad zyn geweest, zyn meerendeel na *Ivréa* getrokken. Onze Ruitery is nu te *Villanova*, *Asti*, St. *Michiel*, en *Duzino* op de frontieren van *Astegiano*. De Keizerschen, die zig meester gemaakt hebben van *Nona* in het *Alexandrinsche*, stroopen nu tot onder het kanon van *Alexandrien*. Onze Hertog is van voornemen zyne Militie op den voet te brengen, als zy was voor dat onze Troupen door de *Franschen* in *Italien* wierden gearresteerd.

Den 21sten. vernam men, dat de vyandlyke Ruiters, welke te *Chivazzo* gekomen waren, verscheidene uitlopen deeden; waar tegen den 22sten. een Detachement Hussaaren van *Astegiana* in deze Stad aankwam, om op deze Gasten te passen.

Den 23sten. kreeg men bericht, dat de Commandant van *Villa Franca* verzocht had, dat de stilstand van Wapenen tusschen zyne Fortificatiewerken en die van 't Kasteel van *Nissa* voor noch zes Maanden verlengd mogt werden; waar toe een wederzydsch Verdrag getekend wierd: doch na verloop van twee dagen liet de gemelde Commandant aan den Gouverneur van *Nissa* weten, dat zyn Koning het Kasteel van *Nissa* wilde doen aantasten, en dat de vyandlykheden na verloop van tien dagen weder stonden te beginnen.

Den 24sten. wierd van der Vyanden beweging in 't *Montferrat* bericht gebragt, 't geen den 25sten. nader bevestigd wierd, wanneer men vernam dat zulks tegens *Asti* scheen gerigt te zyn.

Den 26sten. wierden noch eenige Troupen naar *Asti* geschikt om die Plaats te helpen defendeeren.

Den 27sten. toogen eenige *Franschen* over de *Po*, en quamen tot *Rivalba*, *Buzolino*, en andere Plaatsen; weshalven onze Hertog zyne Ruitery van *Villa-Nova* herwaarts heeft ontboden, om de voornemens der Vyanden te stuiten: en dezen morgen is een groot gedeelte van ons Garnisoen na de kant van *Castiglione* getrokken, om onze Ruitery, die den 26sten. tot *Chieri* quam, te ontmoeten Dewyl de Vyanden wel 6 of 7000 Man sterk aan de overzyde van de *Po* op onze hoogtens verschenen zyn, heeft de Stads

Mi-

Militie weder de wapenen opgenomen, om de Posten van deze Stad te bezetten. 1705. Novemb

Den 28sten. bekwam men tyding, dat de *Franschen* het Kasteel van *Sinzano*, alwaar het Regiment van *Schulemburg* in garnisoen lag, hadden ingenomen, en de Bezetting tot krygsgevangen gemaakt.

Den 29sten. kreeg men bericht, dat de Vyanden met 12000 Man voor *Nona* gekomen zynde, die Plaats hadden ingenomen, en het Garnisoen, bestaande in 300 Man, tot krygsgevangen gemaakt, na dat 'er van de hunne 600 Man waren gebleven.

Den 30sten. trok de rest van onze Bezetting na de kant van *Sioza*, dewyl de Vyanden *Chieri* of *Moncalieri* aan wilden tasten.

Den eersten November toog den Hertog *de la Feuillade* met zyne Troupen na *Moncalvo*.

Den 2den. wierden door 't hooge water twee Buitenwerken van deze Stad na de kant van de *Doria* by na weg gespoeld. Den volgenden dag wierden vier Koornmolens daar door geruineerd; en den 4den. braken twee Boogen van onze steene Brug over de *Po*; weshalven onze Hertog ordre gaf om een Schipbrug te maken, terwyl men de menschen met Ponten moest overzetten.

Den 6den. vertrok de Grave *Guido van Starremberg* met verscheidene Timmerluiden en Pionniers van hier na *Asti*; en den 7den., met het aanbreken van den dag, volgde alle de *Keizerlyke* en *Savooische* Ruitery die hier omtrent was.

Den 8sten. hoorde men het Kanon van *Asti* sterk speelen. De Vyanden, die zig by de *Kathuizers* en *Kapucyners* verschanst hadden, waren in twee deelen tot aan de Palissaaden van die Stad gekomen, en begonden de zelve reedts om verre te hakken; waar na de Bezetting in een uitval de Vyanden had verjaagd, 4 stukkrn van hun Kanon vernageld, en den Commandant met verscheidene Officieren en Gemeenen gedood. Van onze kant bleeven de Jonge *Montecuculi*, 4 Ritmeesters, en eenige mindere Officieren en Granadiers.

Den 11den. quam een Expresse van den Grave van *Starremberg* met een Brief aan zyne Koninglyke Hoogheid, welke gemeen gemaakt wierd, en een verhaal behelsde van het geene den 8sten. voor *Asti* voorgevallen was, met byvoeging, dat den Hertog *de la Feuillade* den 10den. de belegering had opgebroken. Van onze zyde waren 'er 244 Gemeenen en 17 Officieren gebleven, en van de Vyanden meer als 2000 Man.

Den 12den. wierden 1000 zakken Meel van hier na *Asti* gezonden.

Den 13den. stelde zyn' Koninglyke Hoogheid den Pater *Valle*, een oud Jesuit, tot Gouverneur aan over zynen oudsten Zoon den Prins van *Piemont*.

Den 14den. 's morgens vertrokken 40 Hussaaren te paard van hier, die den 15den. gevolgd wierden door onzen Hertog, verzeld met verscheidene Officieren en veele Luiden van aanzien, om na *Chirasco* te gaan.

1705. Den 16den., 's avondts, quam zyn K. H. van *Chirasco* hier weder te rug, alwaar hy afscheid genomen had van den Grave van *Starremberg*, na dat hy den zelven met een Degen van goud met diamanten omzet, een Staf van Commando met een goude handvat mede met juweelen omzet, en een Kruis op de manier als die der *Duitsche* Ordre, met zeer groote diamanten ingeleid, had beschonken; waar na de gemelde Grave naar *Genua* vertrok. Men heeft kondschap, dat de Vyanden, die de hoogte aan de overzyde van de *Po* noch bezet houden, alle kleine Fortjes en Kasteelen zouden ondermynd hebben; zo dat men gist, dat zy van voornemen zyn die haast te verlaten en te doen springen. Door den gedurigen regen is de *Po* noch meer geswollen, en de Schipbrug reedts bedurven; zulks dat wy geen communicatie meer hebben met de overzyde van de Rivier: en men vreest, dat deze elende noch niet op zal houden; maar dat de sneeuw tusschen de bergen meer en meer smeltende, de Rivieren noch hooger zal doen worden.

Novemb.

P. S. Men verstaat, dat de Vyanden, wanneer zy voor *Asti* opbraken, hunne Zieken en Gequetsten op eenige Landhoeven, daar zy Gasthuizen hadden opgerigt, hadden agter gelaten, met een Brief aan den Generaal van *Starremberg*, waar in den Hertog *de la Feuillade* hem verzocht deze Menschen wel te willen tracteeren, met belofte dat men het zelfde aan de Keizerschen doen zoude die in het *Milanees* gevangen waren, enz.

Asti te vergeefs door de Franschen belegerd.

(*a*) Ziet pag. 209.

Alzo in het bovenstaande Relaas eenig gewag word gemaakt wegens de belegering van *Asti* door de Franschen, zullen wy de zaak wat breeder voorstellen. Den Hertog de la Feuillade, weetende de noodzaakelykheid van deze Plaats, welke hy door (*a*) misverstand kwyt was geraakt, liet met groote vlyt alle de noodige bereidselen by een brengen om de zelve te herwinnen. In 't laatst van October waren in het *Montferrat* vyf à zes duizend Man, nevens eenige Artillery, van *Chivas* naar *Cincan* in beweeging, om van daar naar *Asti* te trekken; terwyl een gelyk getal met het zelfde in het *Alessandrinsche* bezig was: weshalven terstond aan de Keizerlyke en Savooysche Krygsbenden order wierd gezonden om mede derwaarts te trekken. Het regenachtig weêr verhinderde de Franschen hunne onderneeming eerder in 't werk te stellen als den 6den. November, wanneer men een dag of twee droogte en een gemaatigde lucht had gehad. Den Hertog de la Feuillade, willende zelve de eer hebben van den goeden uitslag dezer expeditie, naderde den 6den. voornoemd met de gemelde Manschap omtrent de gezeide Stad, in het oogmerk van de Halvemaan, welke voor de Poort van *S. Pieter* gemaakt was, in te neemen: doch dewyl die van binnen op hunne hoede waren, mis-

lukte

lukte den aanslag; wordende de Franschen met groot verlies afgeweezen. Hier op liet den Hertog de Loopgraaven aan die zyde openen, en een Battery opwerpen, om de gemelde Poort te beschieten. Deze toestand noodzaakte zyne Koninglyke Hoogheid, welke aan het behouden van deze Plaats zeer veel gelegen was, zyne Troupen by een te rukken; doende voornaamentlyk de Ruitery, die reedts derwaarts op weg was, met meerder spoed avanceeren. De Generaal Guido van Starremberg den 8sten. naby gekomen zynde, en bericht ontfangen hebbende dat de Franschen met een groot getal Wagens en Ammunitie en vier stukken Kanon van *Alessandrien* naar *Asti* naderden, deed een Detachement van zes honderd Ruiters, twee Bataillons Voetknechten, en honderd vyftig Granadiers, om dit Geleide aan te tasten. Den Hertog de la Feuillade, konnende deze beweeging van een hoogte zien, liet daar op zyne gantsche Cavallery, bestaande in twintig Esquadrons, mitsgaders al zyn Voetvolk, avanceeren, om het voorneemen van den Generaal Starremberg te verydelen. Deze Troupen raakten aanstondts handgemeen; 't geen met groote hevigheid van des middags ten twaalf tot drie uuren duurde: en hoewel de Vyanden veel sterker van Manschap waren, wierden ze echter tot twee maalen met swaar verlies te rug gedreeven, en de darde maal tot zelfs in hunne Legerplaats, leggende op een hoogte. Het Convoy vond ondertusschen gelegentheid om t' ontsnappen; en de Duitschers trokken met eenige Gevangenen en twee veroverde Standaarden naar de Stad; in welke marsch de vyandlyke Ruitery hun noch eens in d'Achterhoede viel, daar ze echter groot nadeel by leed. Volgens de zekerste berichten kostte den Franschen dit Gevecht over de twee duizend zo Dooden als Gekwetsten, waar onder zich eenige voornaame Officieren bevonden. De Duitschers hadden omtrent drie honderd zo Dooden als Gekwetsten, en onder die den Colonel Montecuculi, en noch een Keizerlyken Oversten. Daags na dit voorval liet den Hertog de la Feuillade, hebbende een renfort van eenige Troupen, welke door Monsr. d'Estain aan hem gebragt wierden, ontfangen, de mines maaken als of hy de Belegering met alle wakkerheid wilde voortzetten: doch den volgenden nacht scheen hy geheel van voorneemen veranderd te weezen, dewyl hy met zulk een haast van voor de Stad aftrok, dat hy verscheidene gekwetste Officieren en Gemeenen in de Chartreuse achter liet, met verzoek door

1705. *Novemb.*

1705. Novemb. een Brief, dat voor de Zieken en Gekwetsten zorg gedraagen mogt werden, benevens beloste van deze weldaad aan der Geallieerden Gevangens elders te zullen vergelden.

Ziet daar, hoe deze Belegering, en de verdere zaaken betreffende de zelve, van onze kant verhaald wierden: uit het Uittreksel van een omstandig Relaas, door den Hertog de la Feuïllade naar het Fransche Hof gezonden, kan men zien wat 'er d'andere Party af wilde doen gelooven.

Extract uit een omstandig Relaas van den Hertog de la Feuïllade noopende de Belegering van de Stad Asti, en de verdere zaaken omtrent de zelve voorgevallen.

„ DAT den Hertog *de la Feuïllade* den 6den. der Maand November voor „ *Asti* gekomen zynde, zyne Troupen met de regter Vleugel op een „ hoogte by een Kerk, genaamt *la Madonna de Vialosta*, en met de linker „ op een andere hoogte boven de Carthuizers geposteerd wierden; in welke „ gestalte de zelve wegens den gestadigen regen bleven leggen, zonder iets te „ doen; terwyl de Artillery van *Anone* aangevoerd wierd: Dat hy den 8sten. „ toestel maakte om de Voorstad van *Asti* door de Poort van *St. Pieter*, al„ waar men meende bres te schieten, in te nemen: Dat hy ten dien einde „ 's namiddags met de Compagnie Granadiers, door Monsr. *de Dreux* ge„ commandeerd, derwaarts gemarcheerd was, die gesouteneerd zoude wer„ den door de Karabyners en twee Regimenten Dragonders: Dat hy in de „ Vlakte gekomen zynde, de Troupen deed formeeren in 't gezigt der Vyan„ den; terwyl den Hertog met eenige hooge Officieren over de groote weg „ van *Anone* na de kant van *Asti* reed, om het Kanon op de Batteryen te „ doen brengen: Dat hy daar na weder by zyn Volk gekomen zynde, 100 „ vyandlyke Ruiters uit de Poort van de Voorstad met een volle galop had „ zien ryden na onze Batteryen, gesouteneerd werdende door alle de *Duit*„ *sche* Ruitery uit het vyandlyke Campement: Dat de onzen zig by malkan„ deren getrokken hebbende, post zogten te vatten in een kleine Kapel; dog „ dat 800 Man, vyandlyk Voetvolk, op een bedekte wys de zelve reeds „ bezet had: Dat de Vyanden, die ons Kanon meenden te overvallen, daar „ in waren belet: Dat zy daar na alle hunne Troupen in 't gezigt van de on„ ze in ordre van batalje hadden gezet: Dat de Vyandlyke Ruitery de onze, „ die nog niet in ordre was gebragt, en niet zo sterk was, deed wyken, waar „ door onze Granadiers mede in wanordre waren geraakt; dog dat den Hertog „ de verstrooide weder by malkanderen gebragt hebbende, onze overige Ruitery

„ ook

„ ook was aangekomen : Dat men daar na de Vyanden agter de muur van de „ Voorstad had doen wyken , wanneer eenige gedood en twee Standaarden van „ hen veroverd wierden : Dat men maar twee Gevangenen bekomen had : Dat „ van onze zyde 40 Officieren en 250 Gemeenen zo gedood als gequetst waren : „ Dat onder de eersten geteld wierden Monsr. *d'Immecourt* , en onder de laat- „ sten de Majoors Generaals de *Rusé* en de *Goa* , de Messrs. de *Bonelles* , de „ *Peysac*, de *Thessé* , en *Liëttan* : Dat van de Vyanden mede al wat Volk ge- „ bleeven was , en onder anderen de Colonel *Visconti*, enz. 1705. *Novemb.*

Men moet aan den Leezer noch een ander Verhaal van deze Belegering , en het daar op gevolgde Gevecht mededeelen , 't geen , als geevende zo breed van de zaaken niet op , wel voor het onzydigste wierd gehouden.

Onzydig Verhaal wegens de Belegering van de Stad Asti door de Franschen , mitsgaders van een bloedig Gevecht tusschen de zelven en de Keizerschen daar omtrent voorgevallen.

DE belegering van de Stad *Asti* in den Franschen Krygsraad vast gesteld zynde , detacheerde den Hertog *de la Feuillade* al den 26sten. October eenige Troupen derwaarts , en deed verscheidene Posten rondom de gemelde Plaats inneemen , onder anderen de Kasteelen van *Cagliano* en *Scursolengo*. Den 6den. November kwam 'er zyn gantsche Leger aan , en sloeg zich met de rechter Vleugel neder op een hoogte daar een Kerk is *la Madonna de Viatosta* geheeten , en met de slinker op een hoogte boven de *Chartreuse* , daar de genoemde Hertog zyn Quartier nam ; stuurende ter zelve tyd order aan d'Artillery , welke te *Annona* was , om zich by hem te komen voegen , onder het geleide van de Regimenten *Royal Artillerie* en *Grigni*. Ondertusschen bleef men zonder iets te doen tot den 8sten , ter oorzaak der gestadige regenen. Dien dag maakte den Hertog zyne dispositien om te trachten door een bres , welke hy in de Poort van *S. Pieter* meende te maaken , de Voorstad te vermeesteren ; begeevende zich ook zelfs des middags in optogt met alle de Compagnien Granadiers gecommandeerd door Monsr. *de Dreux* , ondersteund door de Karabyners en twee Regimenten Dragonders. Wanneer deze Troupen in de Vlakte gekomen waren , liet den Hertog de zelve aldaar om 'er zich buiten het gezicht der Vyanden te formeeren , en avanceerde met eenige Generaalspersoonen op den weg van *Annona* naar *Asti* , om de komst van het Kanon , 't geen hy op de Batteryen wilde leggen , te doen verhaasten. Vervolgens voegde hy zich weder by de Troupen : maar hy was 'er niet zo haast aangekomen , of honderd Ruiters der Geallieerden kwamen uit de Poort van de Voorstad , rennende

1705. Novemb.

spoorslags langs den grooten weg recht op het Kanon op. Zy wierden gevolgd door de geheele Duitsche Cavallery, welke uit haar Campement kwam, en tusschen de Muuren van de Voorstad en de *Taner* gedefileerd had. d'Eerste Troupen, welke aan kwamen stooten om het Kanon t'attaqueeren, vonden het zelve bewaard door het Regiment *Royal Artillerie* en dat van *Grigni*, en wierden 'er zeer wel af ontfangen. De Fransche Cavallery bleef ook niet in gebreke van hen t'ondersteunen; en het gevecht wierd in 't eerst wel genoeg verduurd: maar de Duitsche Cavallery, welke vyf honderd Kurassiers sterk was, die der Vyanden hebbende doen buigen, vonden de twee Regimenten Infantery zich als aan der zelver discretie overgeleverd, en hadden zeer veel te lyden. Den Hertog *de la Feuillade*, ziende deze wanorder, stelde zich aan het hoofd der Granadiers om hen weder te verzamelen, en deed ook de Regimenten *Dauphin* en *de Mas* avanceeren, waar mede hy stand hield tot dat de gantsche Cavallery aangekomen was: maar alstoen retireerden de Duitschers langs den zelven weg dien zy gekomen waren; en hoewel men hen vervolgde, kon men maar twee Man van hen gevangen krygen, en twee Standaarden veroveren. De Franschen verlooren in deze gelegentheid vier honderd vyftig Soldaaten en veertig Officieren. De Ridder *d'Immecourt* kwam 'er te sneuvelen; en de Messrs *de Goas* en de *Russey*, Veldmaarschalken, wierden 'er gekwetst. Aan de kant der Geallieerden telde men geen honderd Dooden. Nooit stond iemand meer verbaasd als den Hertog *de la Feuillade*, wanneer hy zag dat men hem aantastte, in de plaats dat hy de Geallieerden zulks meende te doen, en, dat meer is, wanneer hy zyne beste Troupen in verwarring moest zien. Men geloofde echter niet, dat deze rampspoed bekwaam zou weezen om hem t'eenemaal af te schrikken, en hem zyne onderneeming te doen staaken: maar men verstond uit een Expressen, die den 24sten. November te *Versailles* kwam, dat hy ook noch het beleg had opgebroken, en zich te *Cazal* geretireerd, op het bericht dat den Hertog van *Savoyen* alle zyne Troupen had verzameld om zich te *Asti* by den Generaal *Starremberg* te vervoegen, enz.

SWITSERLAND. Vergadeting der Katholyke Cantons te Lucern, enz.

DE Katholyke Cantons waren nu weder te Lucern vergaderd ter zaake van hunne Alliantie met het Milanees; en daar was groote schyn dat ze niet en zouden scheiden zonder de zelve te sluiten. De Baron van Greuth, Gesubdelegeerde van den Keizerlyken Ambassadeur, schreef daar over aan het Hof te Weenen, en ontfing eenige dagen 'er na den onderstaanden Brief, dien hy terstond aan de Vergadering overleverde.

1705. Novemb.

JOSEPH, DOOR GODTS GENADE VERKOOZEN ROOMSCH KEIZER, enz.

Gestrenge, Ernstveste, Eerzaame, byzonder Lieve,

WY moeten uit onderscheidelyke inkomende narighten tot onze niet kleene verwondering verneemen, als of Gylieden voorgenomen had de zo genaamde *Spaansche Capitulatie* met den ingedrongen *Hertog van Anjou* voor een noch niet betaalde somme Geldts te vernieuwen: en alhoewel men Ons van zodanigen voorneemen al voor eenigen tyd de verzekering heeft willen doen, hebben Wy egter wegens de onbillykheid van de zaak aan de gerugten en berigten daar van geen geloof willen geven, noch Ons konnen inbeelden dat Gyl. de in oorlog zynde Mogendheden tegens de voordeelige Neutraliteit, en onze Erfvereeniging, buiten nood en verpligting uit loutere eigene willekeur, en om een snood gewins wille, zoud willen styven, en onze openbaare Vyanden toevallen; U met de zelve verbinden; de aangenomene Onzydigheid en het van uwe Vooroudere aangeërfde Verbond met Ons, eensslags opzeggen; en Ons voort na het aantreden van onze Regeering, zonder daar toe aanleiding gegeven te hebben, oorzaak tot regtvaardige gevoeligheid geeven, om niet te spreeken wat swaare verantwoording aan de Nakomelingen Gyl. U daar mede op den hals zoud haalen. Deze en andere gewigtige bedenkingen, die uwe doorzigtigheid ligtelyk zal gewaar worden, veroorzaaken dat Wy aan het hier boven vermelde gerugt noch geen geloof geeven, en evenwel in alle gevallen niet voor by konnen Ul. van zo misdoende en verwyderend voorneemen genadig en welmeenende af te maanen, Ul. onze genadige wille en meeninge deswegen door den Hr. *Greuth* verder te laaten openen; en te verzoeken hem in het geene hy Ul. zal voordragen, te hooren en geloof te geven: waar mede Wy Ul. met Keizerlyke genade wel genegen blyven.

Gegeeven in onze Stad Weenen den 17den. *October* 1705. *van onze Ryken het Boheemsche in 't* 16, *het Ongarische* 18, *en het Roomsche eerste Jaar.*

J O S E P H.

Joan Fred. Vryheer van Seylern.

Ph. Lodewyk, Graaf van Zintzendorf.

Uit bevel van zyne Keizerlyke Majesteit.

Johan Georg Burt.

Deze

1705. Novemb. Deze Brief kwam den Cantons vry wat onverwacht voor, en deed ook d'onderhandeling voor alsnoch geen voortgang neemen. De Spaansche Ambassadeur, de Marquis Beretti Landi, toonde zich 'er zeer gevoelig over, en liet door zynen Secretaris den volgenden Brief aan de Vergadering ter hand stellen.

HOOG-GEACHTE, GROOT-MAGTIGE, enz.

IK hoor, dat het Hof van *Weenen* in de loffelyke Kath. Cantons aan de met zyne Majesteit, mynen Heer verbondene Oorden een na styl ongewoon Schryven heeft laten afgaan, om UL, Hooggeagte en Magtige Heeren, de vernieuwing van het Verbond af te raaden.

Ik geloove, het onnoodig te zyn dat Ik, om my daar tegens te stellen, een eenig woord verspille; dewyl Uwe Hooggeagte en Magtige Heerlykheden weeten, dat het gemelde Verbond, zonder van het onbeweegelyke en teedere point Uwer Souvrainiteit te reppen, gevestigd is op den ouden voet, zo als uwe kloekmoedige en loffelyke Voorouders met de Koningen van *Spanjen, Hertogen van Milanen*, altoos hebben gehouden; en dat Gylieden wel zult begrypen, dat deze kragtige overreding, of liever aandryving, welke te gelyk de gedaante van een bedreiging heeft, daar op doelt en aangezien is, dat Gylieden en uwe Onderdanen van de wederzydsche nuttigheden en overeenkomsten, die uit de gemelde Tractaten vlieten, mogt beroofd werden.

Ik verzoeke Ul., Hooggeagte en Magtige Heerlykheden, verzekerd te zyn van de groote genegentheid en liefde zyner Katholyke Majesteit; en bedagt te wezen, hoe myn genadigste Monarch in zyn Koninglyk gemoed de liefde, die hy volstandiglyk uwe onverwinnelyke Republyk toedraagt, door meerder en meerder verpligtingen poogt in te drukken: en ik wensche Ul van God alle bedenkelyke zegeningen.

Lucern den 21sten, October.

Onder stond

BERETTI LANDI.

DUITSCHLAND. Paus schryft over de verschillen tusschen het Roomsche en Keizerlyke Hof aan den Keizer. (a) Ziet pag. 199.

OM de (a) verschillen, welke sedert eenigen tyd tusschen het Roomsche en Keizerlyke Hof ontstaan waren, by te leggen, had de Koning Augustus van Polen zich als Middelaar aangebooden, en, van wederzyde daar toe aangenomen zynde, zynen Stedehouder over het Keurvorstendom van Saxen, den Prins van Furstemberg, naar het Hof van Weenen gezonden; welke in het laatst der Maand October aldaar aangekomen zynde, vond hy 'er met groot genoegen den

den volgenden Brief, door den Paus over de gemelde stoffe aan zyne Keizerlyke Majesteit geschreeven, en weinige dagen te vooren met een Expressen overgebragt. 1705. Novemb

Den Lieven Zoon in Christo zy heil en Apostolische zegen.

BY het gevoelig leedwezen, 't welk wy gehad hebben in het onverwagt vertrek van Uwer Majesteits Ambassadeur zonder ons medeweten (want zo wy 'er eenige kennisse van hadden gehad, zouden wy zorge gedragen hebben om bekwame middelen tot het vriendelyk vergelyk by de hand te nemen) voegt zig nog een ander, het welk ons de ziele doorgriefd heeft. Dit is de tyding, die wy bekomen hebben, dat uit den naam van Uwe Majesteit aan onzen *Nuncius* was aangezegt, dat hy uit uwe Landen zoude hebben te vertrekken; het welk zo veel te kennen geeft als een openbare rupture tusschen den Algemeenen Vader en den Eerstgeboren Zoon van de Kerk. God weet ('t geen ons tot aan het binnenste van ons herte raakt) of wy in dezen beklaagelyken toestand van tyden eenige eenzydigheid voor de Vyanden van Uwe Majesteit getoond hebben; welke wel begrypen kan de oprechtheid van onze gevoelens, met alleenlyk aan te merken dat wy geweigerd hebben eenige wegen in te slaan tot nadeel der belangen van Uwe Majesteit, niettegenstaande zeer groote voordeelen aan den H Stoel aangeboden wierden, en zulks om een volkomene neutraliteit te observeeren, en in deze wereld een Algemeene Vader te zyn. Dewyl wy dan voorzien, dat 'er groote onheilen voor de Kerk en voor onze Onderdanen zouden ontstaan, zyn wy verpligt, als een zeer onwaardig Stedehouder J. Chr. in deze ongelukkige tyden, Uwe Majesteit ootmoedig te bidden, aan God niet verantwoordelyk te willen zyn voor de onheilen die den H. Stoel zouden konnen overkomen, te meer dewyl wy zeer bereid zyn om aan Uwe Majesteit veel duidelyker bewyzen te geeven van onze agting en Vaderlyke genegentheid: en het mishaagt ons ten hoogsten, dat eenigen, die het Hof niet veel zyn toegedaan, door ongegronde denkbeelden de klagten van Uwe Majesteit als regtvaardig aanstooken; welke zich in gedagte gelieve te brengen, wat groote verdiensten uwe roemruchtige en voortreffelyke Voorzaaten met de Kerk gehad hebben: en wy hopen dat Gy als erfgenaam van hunlieder Godvrugt, en als voorstander van de Christenheid, niets tegens ons zult ondernemen; maar dat wy wegens het misverstand tusschen Uwe Majesteit en den H. Stoel zullen rusten op de mediatie van den Koning *Augustus van Polen*, die zig aanbied om een vergelyk te maken: doch door het voornoemde vertrek van den Ambassadeur Uwer Majesteit voorgevallen, en aan onzen Nuntius aangezegt zynde *Weenen* te verlaten, is deze mediatie tot noch toe vrugteloos geweest. Derhalven vermanen wy den zelven Koning, en anderen, dat zy zich tusschen beiden stellen, om alle strydigheden tot genoegen van Uwe Majesteit en tot ons plaizier by te leggen. Aan Uwe Majesteit en des zelfs

1705. voortreffelyk Huis alle heil toegewenscht hebbende, geven wy den zelven den
Novemb. Vaderlyken en Apostolischen Zegen.

Geschreeven te Romen *enz.*

Het opschrift was:

Aan den lieven Zoon in Chr. Josephus den Eersten, *Roomsch en Ongarisch Koning, Keizer van het Roomsche Ryk.*

HONGARYEN. Staat der zaaken tusschen de Keizerschen en de Malcontenten.

(a) Ziet pag. 210.

EINDELYK zag men de zaaken zo verre gebragt, dat men van wederzyde te (a) *Tirnau* zou vergaderen om over een Vrede te handelen. De Keizer had tot zyne Commissarissen genoemd den Bisschop van *Osnabrugge*, den Graaf van *Wratislau*, den Graaf van *Lamberg*, en den Graaf *Hischasi*; en de Malcontenten van hunne kant den Graaf *Berezeni*, den Graaf *Szaky*, en den Baron *Senyey*; gelyk ook de noodzaakelyke Paspoorten van alle de Ministers, welke de Conferentien moesten bywoonen, naar *Weenen* gezonden. Men ontfing ze den 22sten. October; en daar op vertrokken de Heeren van *Sunderland*, *Almelo*, *Stipney*, en *Bruinings*, Ministers van *Engeland* en de *Staaten Generaal*, den 26sten. om naar *Presburg*, en van daar naar *Tirnau* te gaan, daar ze de Mediatie ter uitvoering moesten stellen. Zy waren verzeld door den Bisschop van *Visa* en den Advokaat *Occolizani*, welke van den beginne af in deze zaak gebruikt waren geweest, en de *Preliminaria* met de Gedeputeerden der Malcontenten moesten reguleeren; waar na de Commissarissen van den Keizer zich mede op weg zouden begeeven.

Wederzydsche Krygszaaken.

Ondertusschen ging den oorlog vast voort; en tot hier toe had 'er de Keizer niets by gewonnen als nu en dan een overwinning zonder eenige vrucht. Men had nu in een lange wyl geen tyding gehad van den Generaal de Herbeville: maar eindelyk verstond men te *Weenen* op den 17den. October uit een Expressen, dat hy den 9den. met zyn Leger over de *Theis* was getrokken door het middel van een Brug dien hy by *Segedin* had doen slaan; dat hy post had gevat te *Vasarhel*, zynde een zeer wel gelegene Plaats; en dat hy staat maakte van zynen optogt voort te zetten om tot ontzet van *Groot Waradyn* te trekken: weshalven men in bekommering was om te weeten of hy dit voorneemen zou hebben konnen uitvoeren; alzo men zekere berichten had, dat de Prins Ragozzi een groot Leger had verzameld om zich

daar

daar tegens te stellen; en de zaak was van zulk een swaar gevolg, immers volgens het denkbeeld 't geen men 'er zich af formeerde, dat 'er de behoudenis van gantsch *Zevenbergen* van afhing. Midlerwyl hadden de Malcontenten noch twee uitloopen in *Moravien* gedaan, en eenig Vee van daar gevoerd; gelyk ook een Party van het Garnisoen van *Presburg* geslagen, en d'Inwoonders gesommeerd om een brandschatting van twintig duizend florynen aan hen te betaalen, by gebrek van het welk zy met een verwoesting van hunne Wynbergen gedreigd wierden. Het sterke Kasteel *Prielenstein*, den Generaal Palfi toebehoorende, 't geen zy sedert eenigen tyd geblokeerd hielden, gaf zich, kunnende niet tydts genoeg ontzet worden, aan hen over in de Maand October; en het Garnisoen wierd krygsgevangen gemaakt. *Santoz* had zich om de zelve reden mede aan hen overgegeeven; en men was in d'uiterste bekommering voor Groot *Waradyn*, enz.

1705. November

RYN. Veldtogt geëindigd.

NA het vertrek des (a) Prinsen van Baden deed het Leger een nieuwe beweeging, en ging zich nederslaan te *Bischweyler*, daar het den 22sten. dezer Maand noch lag. De reden dezer lange campeering kwam niet van eenig dessein, 't welk men op deze of geene Plaats had, want het was te laat om daar om te denken, maar alleenlyk van dat de Maarschalk de Villars het veld noch al hield, en dat men d'eersten niet wilde weezen in op te breeken. Daarenboven scheen het, dat men *Fort-Louis* de gantsche winter geblokeerd meende te houden; en dat men vreesde, dat 'er de genoemde Maarschalk bystand in mogt werpen, indien men voor hem scheidde. Ondertusschen besteedde de Generaal van Thungen zyn tyd en Troupen met *Drusenheim*, *Hagenau*, en *Bischweyler* te fortificeeren. Wat het beleg van *Homburg*, daar men zo veel af gesproken had, belangt, het nam geen voortgang. De Troupen van Keur-*Palts* en die des Landgraafs van *Hessen-Kassel* waren van het Leger gedetacheerd geweest om een aanvang van het zelve te gaan maaken: maar dewyl die van *Pruissen* moesten dienen om het te dekken, en dat zyne Pruissische Majesteit de zelve naderhand kwam te herroepen, kon dit voorneemen niet ter uitvoering gesteld worden. En tegenwoordig moest men zeggen, dat deze zelve Troupen, na hun vertrek tot den

(a) Zie pag. 218.

1705. Novemb. 26sten. November uitgesteld te hebben, zich dien dag in optogt begaven, om in hun eigen Land te gaan overwinteren.

SPANJEN. Veranderde staat der zaaken.

DE Koning Philippus was van voorneemen geweest naar het *Escuriaal* te gaan: doch men ried hem zich in de tegenwoordige gesteldheid van zaaken niet van Madrid af te wyderen, uit vreeze dat d'Oostenryksgezinden die gelegentheid mogten waarneemen om de genoemde Stad zich voor Koning Karel te doen verklaaren; weshalven de reis tot aan de naastkomende Lente wierd uitgesteld. Het scheen, dat de voorzichtigheid ook aan den eerstgemelden Vorst moest raaden het gemoed der Grandes niet van zich te vervreemden wegens zodanig een zaak als die van het *Tabouret*, of (a) Stoel zonder leuning. Ondertusschen hield hy ze met d'uiterste hardnekkigheid staande, en verklaarde zelfs, weinig tydts geleeden, dat in 't toekomende de Capitein zyner Lyfwacht, die de wacht had, de hand in zyne Karos zou hebben boven d'Edellieden van de Kamer, en dat de *Major-Dome* van zyn Huis, of Groot-Hofmeester, die van allen tyde de bewaaring der Sleutels van het Paleis had gehad, gehouden zou weezen de zelve aan dien Capitein over te geeven. Eenige Grandes hadden in dit alles bewilligd, met het oogmerk van Ampten te verkrygen, en zich in de gunst te handhaaven. 't Waren de Connestabel van Castilien, die *Major-Dome* wierd gemaakt, onder de gemelde voorwaarde; den Hertog van Ossuna en de Graaf van Aguilar, welke tot Capiteinen van de Lyfwacht wierden verheven; de Marquis van Fregliana, de Marquis van Castel Rodrigo, den Hertog van Havré, de Marquis van Castremonte, en den Hertog van S. Pietro. Alle d'anderen, waar onder den Hertog van Medina-Cœli voor den eersten wierd genoemd, volhardden in te zeggen, dat ze zich liever van de Kapellen, en d'openbaare plegtigheden, wilden onthouden, als ze tot die prys bywoonen. De Heer Jeronimo Duado, Ambassadeur van Venetien, had ook een verschil van het Ceremonieel met het Hof gehad, 't geen d'oorzaak was geweest dat hy zyne openbaare intreede niet en had gedaan: en mogelyk dat hy stond te vertrekken zonder ze te doen; want hy was door den Senaat tot d'Ambassade van Vrankryk genoemd. Om kort te gaan, alles lag 'er over hoop: en de misnoegdheden groeiden van dag tot dag zodanig

(a) Ziet Pag. 183.

nig aan, dat men 'er niet anders als een kwaad gevolg af te gemoet kon zien. 1705. Novemb

DAAR hadden verscheidene geruchten geloopen wegens d'overgaave van Barcelone, doch welke altemaal valsch wierden bevonden. De laatste berichten, die men 'er van Madrid af had gekreegen, bragten mede, dat de Plaats zich noch den 8sten. October verdeedigde: dat 'er de Geallieerden geene Loopgraaven voor geopend hadden; doch dat ze een zeer groot vuur op de Stad maakten van vier Batteryen, welke zy opgerecht hadden voor de S. Anthonis en de Nieuwe Poort; en dat de Viceroy groote Afsnydingen aan die kant had laaten maaken, met het besluit van de zelve d'eene na d'andere te verdeedigen. Over den weg van Engeland had men ook Brieven gekreegen, geschreeven uit het Leger voor Barcelone, doch van zulk een oude Dagtekening, dat men 'er niet te wyzer om was. Zy waren van den 21sten. September, en behelsden: „ Dat de Graaf van „ Peterboroug het Fort en de Retrenchementen welke het Fort „ *Montjoui* en de Stad Barcelone dekten, hebbende doen aantasten, „ de zelve zonder groot verlies, en niettegenstaande de wakkere we„ derstand der Vyanden die ze verdeedigden, met den degen in de „ vuist waren veroverd: Dat ondertusschen de dappere Prins van „ Hessen-Darmstad ongelukkiglyk in 't begin van deze Actie een „ musketschoot in de holle ader van de dy had gekreegen, daar men „ het bloeden niet af had komen stempen, zulks dat hy kort daar „ na was gestorven, tot groote droefheid van het gantsche Leger, en „ voornaamentlyk van Koning Karel den IIIden.: Dat ons Volk „ echter, laatende den moed daarom niet vallen, voort was gevaa„ ren, en zich ook meester had gemaakt van *Montioui*: Dat een Ma„ gazyn der Vyanden, daar meer als drie honderd vaten buskruid „ in lagen, in de lucht gesprongen zynde, en een schrikkelyk ge„ weld gemaakt hebbende in *Montjoui* door eene onzer Bomben die „ 'er den brand in had gebragt, zulks de verovering van dat Fort zeer „ veel had verlicht: Dat Mylord Peterboroug den Gouverneur van „ Barcelone aanstondts had doen sommeeren om de Plaats zonder uit„ stel over te geeven, of dat anders de Koning van Spanjen hem „ en zyn Garnisoen als wederspannigen zou doen handelen, te meer „ dewyl zy eenen der beste Vrienden van zyne Majesteit gedood „ had-

CATALONIEN. Onzekere tydingen wegens het Beleg van Barcelone.

1705. Novemb. „ hadden: Dat daar op een dubbelzinnig en weinig voldoenend antwoord gegeeven zynde, men besloten had de Stad met het uiterste geweld aan te tasten: Dat men ten dien einde de Tranchée had geopend, als mede een Battery van acht-en-veertig stukken kanon opgerecht: Dat men de meeste Oorlogschepen en alle de Bombardeergaljooten van onze groote Vloot had doen aannaderen, om de Plaats op een afgryzelyke wyze te kanonneeren en bombardeeren: Dat men staat maakte van 'er binnen vyf of zes dagen meester af te weezen: Dat een groot getal van Catalaanen de wapenen in faveur van Koning Karel hadden opgevat: En eindelyk, dat alle de Steden, Vlekken, en Dorpen van Catalonien zich mede voor zyne Majesteit hadden verklaard, en reedts een eed van getrouwheid aan hem afgelegt.

Midlerwyl wierd men ook met genoegsaame zekerheid verstendigd, dat het geheele platte Land voor Koning Karel in de wapenen was, en dat ook zelfs eenige Steden zich voor hem hadden verklaard. *Tortosa* en *Lerida* waren van dat getal; en men verstond, dat Don Joseph de Salazar zich den 3den. October met twee duizend Man voor de laatstgenoemde Plaats vertoond, en de zelve hebbende doen sommeeren om zich weder aan de gehoorzaamheid van Koning Philippus t'onderwerpen, hy 'er zulk een trots antwoord af kreeg, dat hy wel zag, dat 'er niets te doen was. d'Opstand van het platte Land verbreidde zich mede tot in de Koningryken van *Valencien* en *Arragon*; en men noemde eenige Vlekken die daar onder begreepen waren. *Denia* hield het ook gestadig voor Koning Karel; en het Hof van *Madrid* vreesde in 't eerst voor *Saragosse* zelve; doch verstond met blydschap, dat 'er van die kant niets te vreezen was. d'Inwooners van die (a) Hoofdstad deeden het verzekeren van hunne getrouwheid, en wierven ook zelfs in zeer weinig tydts acht Compagnien Infantery tot den dienst van Koning Philippus, daar men een Regiment af moest formeeren, 't geen gecommandeerd zou worden door Don Carlos d'Espinosa, Gouverneur van *Jaca*. Daarenboven had men drie Bataillons, nieuwelyks geworven, van *Navarre* doen komen, en 'er eenige gereguleerde Manschap van de Gardes te voet, verzeld van een goed getal Landzaaten, by doen voegen; mitsgaders de nieuwe Mousquetaires des Konings te paard, met de zes Esquadrons Cavallery welke te *Cindad Rodrigo*, en de veertien die in het Koningryk van

(a) van het Koningryk Arragon.

van *Valencien* waren, naar *Catalonien* gezonden. Dit alles maakte te famen een Corps van omtrent vier of vyf duizend Man, aan welkers hoofd het Hof den Prins Tferclaas de Tilly stelde, en onder hem tot Lieutenant Generaal den zelven Don Joseph de Salazar daar hier voor af gesproken is. De Prins de Tilly kwam den 29sten. September te *Saragosse*, en had 'er een mondgesprek van eenige uuren met den Onderkoning; waar na hy zich met alle spoed naar *Gandosno*, daar de Troupen hunne Vergaderplaats hadden, vervoegde. Van hier detacheerde hy Don Joseph de Salazar om *Lerida* te gaan opeisschen, en 'er weder bezit af te neemen, indien hy d'Inwoonders genegen vond om hem te ontfangen. De laatste Brieven van *Madrid*, welke van den 23sten. October waren, bragten mede, dat het Vlek *Binaros* en twee andere des Koningryks van *Valencien* zich aan Koning Karel hadden overgegeeven: Dat dit voorbeeld ook gevolgd was geworden door verscheidene Plaatsen op de Grenzen van *Arragon*, voornaamentlyk door het Stedetje *Alcaniz*; maar dat die Prins de Tilly voor dit Nest, 't geen voor alle verweering maar een swakke omvang van muuren heeft, gerukt zynde, zyne Troupen daar met den degen in de hand in vielen, en omtrent een twintig Man, welke daar noch in waren, hebbende d'anderen zich geborgen, door de kling joegen: Dat de Graaf van Cifuentes, die daar ter plaatse ziek lag, tot alle geluk voor hem ontkwam, doch met groote moeite: En dat de Prins de Tilly, zeer moeijelyk wegens deze vangst gemist te hebben, een Declaratie had doen afkondigen, waar by hy duizend pistoolen beloofde aan den geenen die den genoemden Graaf leevendig of dood in de handen van Justitie leverde. De zelve Brieven voegden 'er by, dat Don Joseph de Salazar met twee duizend Man in optogt was om te trachten zich in *Barcelone* te werpen; en dat twee Fransche Batailions van *Roussillion* een Corps Gereveokeerden omtrent *Figuieres*, 't geen zich gestadig in de gehoorzaamheid van Koning Philippus handhaafde, (even als ook *Roses*, *Palamos* en *Gironne* deeden) geslagen hadden, enz.

1705. November.

De belegering van (a) *Badajos*, daar men sedert zo langen tyd af had gesproken, wierd nu eindelyk in 't werk gesteld, maar zeer ongelukkiglyk voor de Geallieerden, dewyl zy met verlies moesten opbreeken; behalven dat 'er ook noch de Graaf van Galloway een arm by

Badajos door de Geallieerden belegerd.

(a) Ziet pag. 230.

1705. Novemb. by verloor. De twee volgende Extracten van Brieven zullen 'er aan den Leezer d'omstandigheden af mededeelen.

Uit het Campement van den Maarschalk de Thessé voor Badajos den 17den. October.

HET Leger der Vyanden, bestaande in 20 Portugeesche, 5 Engelsche, en 4 Hollandsche Bataillons, en in 10 Esquadrons van de twee laatstgenoemde Natien, en 40 Portugeesche; kwam den 2den. dezer Maand voor *Badajos*, en omcingelde die Plaats aan d'andere kant van de *Guadiana* terwyl ze aan deze zyde vry bleef. Des nachts tusschen den 4 en 5den openden zy de Trenchée; en hebbende vervolgens verscheidene Batteryen van Kanon en Mortieren opgerecht, begonden ze de zelve met groot geweld te beuken, wendende echter de swaarste poogingen aan tegens een van des zelfs Bolwerken, met het voorneemen van het, zo haast als 'er een genoegsaame bres zou weezen, te vermeesteren, en vervolgens storm op de Stad te leveren, welke geen andere Bolwerken heeft als een lompe Bedekteweg, en een Graft die niet veel beter is; zynde ten anderen het Garnisoen tamelyk swak, en in kwaaden staat: doch de Maarschalk *de Thessé*, die zyne Troupen by *Talavera* vergaderde, brak, na dat hy een versterking van 4 Esquadrons, welke de Marquis van *Geofreville* hem medegebragt had, mitsgaders het Regiment van *Bouville* gecommandeerd door den Ridder *Spinola* komende van *Cadix*, en eenig Compagnien Landzaaten, des nachts tusschen den 13 en 14den., dezer Maand op, en toog al waadende ter slinker hand van *Talavera* over de *Guadiana*, om tot ontzet van *Badajos* te trekken. Den 14den met het krieken van den dag, avanceerde hy tot aan het hoofd der Brug van *Evora*, zonder dat de Vyanden noch van zynen optogt verstendigd waren. Ondertusschen wierd hy genoodzaakt aldaar drie uuren halte te houden, om 'er 16 Esquadrons van zyne Arriergarde, welke door de duisterheid des nachts verdwaald waren, te verwachten: en de Vyanden ons ondertusschen gewaar zynde geworden, toogen ze ter slinker hand van hun Campement, door een waadbaare plaats, over de *Guadiana*, en gingen zich op den oever van *d'Evora* in slagordre schaaren. De Maarschalk *de Thessé* dit ziende, deed terstond zyn Leger over de genoemde Rivier trekken. De Vyanden vielen op de twee Regimenten Dragonders van *Mommains* en *Bouville*, welke onze Arriergarde maakten; doch zy wierden terug gedreeven: en ons gantsche Leger zich langs *d'Evora* van het Fort *S. Christoffel* af tot aan de Heremitagie *van onze Lieve vrouw de Betoa* in slagordre gerangeerd hebbende, bleef men omtrent anderhalf uur in deze gesteldheid, de Rivier tusschen beiden, en kanonneerde ondertusschen van wederzyde met alle geweld: maar Mylord *Galloway* de rechter arm met een kanonkogel weg genomen zynde, toog d'Armée der Vyanden weder over de *Guadiana*, en keerde

weer

weêr na haar Legerplaats voor *Badajos.* Den zelven dag viel een Bombe, uit de Stad geschooten, op eene van der Vyanden Batteryen, en deed eenige Kruidvaten in de lucht vliegen, benevens hunnen eersten Ingenieur en verscheidene Busschieters. Den 15den. lieten zy echter niet met het Beleg voort te vaaren: maar na een grooten Krygsraad gehouden te hebben, verlieten zy den volgenden nacht een gedeelte van hunne Loopgraaven, en voerden ook al hun Kanon, behalven vyf Stukken, van de Batteryen; weshalven men gelooft, dat zy van voorneemen zyn het Beleg op te breeken. Mylord *Galloway* heeft zich den arm twee duim onder den elboog laaten afzetten: en dewyl hy gevaarlyk ziek is, heeft hy met een Trompetter een Paspoort van den Maarschalk *de Thessé* doen verzoeken, om zich in zekerheid naar *Elvas* te konnen doen voeren; 't geen hem toegestaan is. 1705. *Novemb*

Uit het Campement van den Maarschalk de Thessé by Badajos, den 20sten. October.

DEN 17den. dezer Maand verlieten de Vyanden, welke *Badajos* belegerd hadden, dat Beleg; doch hielden halte achter hunne Loopgraaven, na dat zy 'er t'eenemaal uit getoogen waren, en zulks om den optogt van hunne Bagagie en swaare Artillery, welke zy dien zelven en den voorgaanden dag onder een goed Geleide weder naar *Elvas* hadden gestuurd, te beter te dekken. Den 18e. marcheerde hun Leger met groote voorzichtigheid mede derwaarts, en ley ook zelfs maar eene myl wegs af. Wy volgden hen van naby; en de Maarschalk *de Thessé* commandeerde den Ridder de *Montmain* met 400 Paarden, om te trachten op hunne Achterhoede te vallen: maar hy vond de zelve zo wel geslooten; en in zulk een goede ordre marcheerende, dat hy ze niet dorst aantasten; zulks dat hy te rug moest trekken, zonder iets uit te rechten. Den 19den. toogen de Vyanden op een waadbaare Plaats over de *Guadiana*, niet verre van *Torra*, daar de *Chico* in de genoemde Rivier stroomt; marcheerende op twee kolommen naar *Olivença*. Hoewel zy de voorzichtigheid hebben van de *Chico* aan hunne rechter hand te laaten, om hunnen aftogt te beter te dekken, heeft de Maarschalk *de Thessé* een ander Detachement gedaan, om op hunne Arriergarde, of Bagagie, te vallen; daar men het gevolg af verwacht. Heden, den 20sten., moet hun Leger voorttrekken tot aan *Elvas*, alwaar, na men verzekert, het zal scheiden. Eenige oogenblikken na dat zy het Beleg van *Badajos* hadden verlaaten, ging het Garnisoen van die Plaats hun Campement bezichtigen, en vond 'er omtrent 1000 Kanonkogels, 60 gelaadene Bomben, 9 Vaten met Buskruid, een grooten hoop Werktuigen om d'aarde te roeren, 30 Affuiten, en een meenigte van Balken; welke dingen zy achtergelaaten hadden by gebrek van Voertuig om ze mede te neemen. Al dit goed wierd vervolgens te *Badajos* gebragt. Men zegt zelfs, dat zy eenige stukken Kanon onder d'aarde hebben verborgen; doch men heeft ze tot noch toe niet konnen vinden: en volgens het bericht der Overloopers hebben

1705. Novemb. ben ze in dit Beleg ook over de 1000 Man verlooren, ter oorzaak dat hunne Loopgraaven niet hoog genoeg opgehaald waren om hen voor het gestadig vuur van het Kanon der Plaats te bevryden. 't Was eerst eergisteren dat Mylord *Galloway* zich naar *Elvas* deed voeren. Hy toog met een Paspoort door hun Campement; en onze Generaals toonden zich geraakt over het ongeluk, 't geen hy had gehad van een arm in d'Actie van den 15den. dezer Maand te verliezen. Gisteren deed de Maarschalk *de Thessé* ons een halve myl van *Badajos* over de *Guebora* trekken; met het voorneemen van ons tusschen dat Riviertje en de *Guadiana* te doen campeeren, tot dat het Leger der Geallieerden t'eenemaal gescheiden, en in de winterquartieren getreeden zy; 't welk mogelyk na twee dagen zal geschieden. Toen de Maarschalk *de Thessé* over eenige dagen tot ontzet van *Badajos* kwam, bestond zyn Leger in 52 Spaansche en Fransche Esquadrons, zeer goede Troupen, mitsgaders in 14 Fransche en eenige Spaansche Bataillons; en de twee van *Berois* en *Bigorre* kwamen zich mede des anderendaags by ons voegen. Wat het Leger der Vyanden belangt, het bestond in 38 Esquadrons en 44 Bataillons.

Gelukkige voortgangen van der Geallieerden zaaken. Doch mislukte den Geallieerden dit Beleg, aan een andere kant gingen hunne zaaken voorspoediger. Een groot Corps Gerevolteerden van *Arragon* zich (na het verklaaren van (a) *Tortosa*, *Lerida*, en meer andere Plaatsen, voor Koning Karel) in twee Hoopen verdeeld hebbende, tastte d'eerste het Stedetje *Fraga* aan, 't geen zich na een verweering van weinige dagen overgaf. d'Andere, langs de *Segre* tot aan d'*Ebro* afgezakt zynde, toog wyders voort tot aan de Stad *Tortosa*, welke tamelyk wel bebouwd en met een fraaije zeehaven voorzien is. Op het aannaderen van deze Manschap openden d'Inwoonders de poorten, en verklaarden zich aanstonds voor Koning Karel. Een andere Troup had zich ondertusschen meester gemaakt van het Arragonsche Stedetje *Benasco*, ten aanzien van des zelfs grootte niet zeer aanmerkelyk, maar alleenlyk om dat het eene der voornaamste passagien van het Pyreneesche Gebergte is, en een Plaats daar zich de Stapel der Spaansche Wollen voor de Manufacturiers van *Languedocq* gevestigd heeft, welke door dit toeval genoodzaakt wierden meerendeel stil te zitten. Een veel grooter Ligchaam vertoonde zich den 13den. October voor *Gironne*, en liet den Burgers aanzeggen, dat ze terstond hunne poorten zouden hebben te openen, indien ze zich niet in gevaar van plondering wilden stellen; welke sommeering van zo groot een gevolg was, dat de zelve hier over niet lang in beraad waren, maar den eisch van die van buiten zo spoedig voldeeden, dat de Commandant, de Baron

(a) Ziet pag. 278.

Baron de Becq, die zich in 't Fort *le Connestable* meende te retireeren, den tyd niet en had om zulks te konnen doen, maar alles moest achterlaaten; begeevende zich met den Bisschop, en eenige weinige anderen, naar *Perpignan*. Verscheidene Plaatsen, zo groote als kleine, volgden dit voorbeeld; zulks dat binnen korten tyd geheel *Catalonien*, uitgezondert *Roses* en *Palamos*, (van *Barcelone* zal hier na gesproken worden) zich aan de gehoorzaamheid van Koning Karel kwam t'onderwerpen. De Graaf van Cifuentes, Grande van *Spanjen* van d'eerste Classe, die zich tot Hoofd der Arragonsche Misnoegden had opgeworpen, bragt hier wel het meest toe by; weshalven Koning Philippus een Arrest liet afkondigen, waar by hy een somme van zestien duizend Fransche ponden beloofde aan den geenen die hem dood, en eens zo veel aan die hem leevendig wist te leveren, enz. 1705. Novemb.

NA dat het Hof in langen tyd geen zekere tydingen wegens het Beleg van *Barcelone* had konnen bekomen, ter oorzaak dat alle de passagien zeer naauw geslooten wierden gehouden, ontfing het den 21den. October omstandig bericht wegens den toestand dezer gewigtige zaak; waar af het gemeen liet maaken, dat de Gouverneur voor de Stad capituleerde: welk bericht kort daar na gevolgd wierd door een twede, behelzende, dat de zelve den 10den. volkomen was overgegaan, na dat de Belegeraars den 5den. reedts bezit van de *St. Anthonis-Poort* hadden gehad. Deze tyding wierd met nadere Brieven ten meerendeele bevestigd, doch met deze verandering, dat de Stad niet den 10den. maar den 14den. aan de Geallieerden ingeruimd was. Zelfs zag men een Afschrift van de Conditien, waar op zy zoude overgegaan weezen, welke ten opzichte van het Garnisoen heel voordeelig waren; naamentlyk, dat het Voetvolk door de Bres, en de Ruitery door de Poort zoude uittrekken, benevens twaalf stukken Kanon en Ammunitie voor twintig schooten, festig Wagens gelaaden met het geen het zelve begeerde, mitsgaders vyftien overdekte Wagens welke men niet zou mogen visiteeren: maar zo als de Gouverneur, Don Francisco de Velasco, te gelyk Onderkoning van *Catalonien*, gereed stond om uit te trekken, gaf hy order, dat men de Gevangenen zou ontsluiten, en mede voeren. Deze, aldus in een onzekeren staat heen geleid wordende, begonden te roepen, dat de Viceroy hen zou doen ophangen; waar op het Volk zich daar tegen stellende, de Gevangenen

VRANKRYK. Tyding wegens de verovering van Barcelone gekreegen, enz.

1705. Novemb. nen verloste, onder voorwending dat zulks in de Capitulatie niet begreepen was. Hier uit ontstond een groote oproer; en de Viceroy wierd genoodzaakt zich in een van de Bastions te retireeren, alwaar hy zich noch over de drie uuren verdeedigde. Hier wierd noch bygevoegd, dat het meerendeel van de Ruitery en het Voetvolk zich voor de party van Koning Karel had verklaard, in wiens Tent de Viceroy en de Marquis van Aytone gevangen gebragt zouden weezen: waar na sommige Huizen, welke zich niet voor den nieuwen Koning verklaaren wilden, eenige plondering hadden moeten uitstaan: Dat op den dag, wanneer den Aertshertog zyne intreede in de Stad deed, hy voor Koning van *Spanjen*, enz. was uitgeroepen: dat daar op de Tribunaale Hoven den eed aan hem hadden afgelegt, en een vrywillige gift van honderd dartig duizend stukken van achten geoffereerd, etc. Van deze laatste tyding kreeg de Koning den 11den. November met de Brieven van *Madrid* de volkomene confirmatie, met byvoeging dat het grootste gedeelte van het Garnisoen in den dienst der Vyanden was overgegaan; en dat de voornaamste Officieren, waar onder ook zelfs de Viceroy, den Hertog van Popoli, de Marquis van Aytone, en meer anderen op een Oorlogschip gebragt, waren om naar *Engeland* overgevoerd te worden. Andere berichten, gelyk het gemeenlyk in niet genoegsaam zeekere zaaken gaat, willen, dat den Onderkoning het verdrag wegens het overgeeven van de Stad niet met den Aertshertog, dewyl hy hem niet voor Koning van *Spanjen* wilde erkennen, maar met den Engelschen Generaal den Graave van Peterboroug geslooten had, en daar mede van den 4den. tot den 12den. bezig was geweest; en dat de zelve benevens de bovengenoemde Heeren niet naar *Engeland*, maar elders heen, vertrokken waren, enz.

ENGELAND. Engelsch Convoy en Koopvaarders door de Franschen genomen.

OMTRENT dezen tyd kwam dit Koningryk een aanmerkelyke schade ter zee te lyden, bestaande in twintig of dartig Koopvaardyschepen, welke zich van de groote Vloot, komende uit d'Oost-Zee, afgescheiden, en drie Oorlogschepen tot Geleide hadden. Monsr. de S. Pol, Hoofd van een Fransch Esquadre, was op het eind der voorgaande Maand met vyf Oorlogschepen, en een gelyk getal van Kaapers, uit Duinkerken geloopen, om deze Vloot te verwachten, en te beproeven of hy 'er eenige Schepen af konde neemen. De geenen,

nen, daar hier af gesproken word, hadden het ongeluk van den 31sten. in zyn Esquadre te vallen, en 'er af overrompeld te worden. De drie Engelsche Oorlogschepen booden een lange en klockmoedige tegenweer, in de welke Monsr. de S. Pol kwam te sneuvelen: maar eindelyk wierden ze genomen, en met byna alle de Koopvaarders, welke onder hun Convoy waren, te Duinkerken opgebragt. Men was voor dit ongeluk al bekommerd geweest; en zelfs had d'Admiraliteit den Ridder Jennings, die omtrent de *Sowdings* kruiste, drie Schepen toegezonden, met bericht dat Monsr. de S. Pol den 25sten, op de hoogte van *Caap Lezard* gezien was, en order van een waakend oog op hem te houden: maar deze voorzorg was vruchteloos. 1705. Novemb.

SPAANSCHE NEDERLANDEN Vervolg der wederzydsche Krygsverrichtingen.

TERWYL het Leger der Geallieerden noch gestadig omtrent *Heerenthals* lag, vertrok den Hertog van Marlboroug den 11den. October daar uit om zich naar den *Haag* te begeeven, verzeld door den Lieut-Generaal Heukelum; en den 18. vervoegde hy 'er zich weder in. Het beleg van *Zandvliet* was op deze reis besslooten, ten verzoeke der Staaten van *Zeeland*, welke zich geincommodeerd vonden door d'uitloopen van het Garnisoen 't geen daar in lag: en in der daad, het waar goed geweest dat men deze expeditie wat eer by der hand hadde gevat; doch het was verwaarloosd, in de gedachte dat men ze wel t'eeniger tyd al weg vorderende zou konnen doen, en dat de Plaats zulk een schielyken optogt niet verdiende. Wat 'er af zy, het Leger brak altoos op van *Heerenthals* den 20sten. der genoemde Maand October, 's morgens ten zes uhren, om na die kant te trekken, en toog door het middel van verscheidene Bruggen, welke men ter slinker hand van *Heerenthals* en te *Grobendonk* geslagen had, over de kleine *Neethe*. Omtrent zeven uuren zag men den Keurvorst van Beyeren, die uit zyne Linien getrokken was, met vystig Esquadrons en byna alle de Granadiers van zyn Leger verschynen, zynde van voorneemen op d'Achterhoede te vallen; gelyk hy dan ook zelfs een Detachement Hussaaren afvaardigde, ondersteund door drie Regimenten Dragonders, om iets diergelyks te beproeven: doch zy dorsten het niet onderneemen, ziende dat men overal te wel gedisponeerd was om hem t'ontfangen. Zy lichtten alleenlyk een Colonel der Troupen van *Holstein-Gottorp*, die zich te ver had begeeven om de zelve t'erkennen, mitsgaders eenige Zoetelaarskarren, welke al te onvoorzichtig te *Heerenthals* gebleeven waren.

1705. Novemb. ren. Het Engelsche Leger campeerde dien dag te *Oostmale*, en dat van haare Hoog-Mogenden te *Lillo*. Den 22sten. voeren ze voort met marcheeren; en hebbende zich weder te samen gevoegd, sloegen ze zich neder met de rechter Vleugel te *Brecht* en de slinker te *Rykvorsel*. Den 23sten. marcheerde het Leger noch, en ging zich posteeren te *Woest-Wesel* en te *Kalmhout*. Den 25sten. gingen den Hertog van Marlboroug en den Heer van Ouwerkerk *Zandvliet* erkennen, en gaven de noodzaakelyke orders om het aan te tasten. Den 26sten. opende men de Trenchée voor dat Plaatsje. Den 27sten. rechtte men de Batteryen van Kanon en Mortieren op, en zettede de Loopgraaven voort tot aan de Glacis. Den 28sten. greep men post op de Contrescarp, en arbeidde aan de nederdaaling van de Bedekteweg, terwyl men met alle wakkerheid bres op de Plaats schoot. Den 29sten. begon men alle dingen te schikken om verscheidene Bruggen over de Graft te slaan, hoewel de zelve heel diep en honderd voeten wyd is: en gelyk 'er twee genoegsaame Bressen waren, had de Veldmaarschalk van Ouwerkerk alreedts zyne orders tot den storm begonnen te geeven; doch des avondts ten half vyf sloegen de Belegerden de Chamade, en staken een wit Vaandel uit. De Gouverneur verzocht met zyn gantsche Garnisoen naar *Antwerpen* geleid te worden: maar de Graaf van Noyelles, die de bestiering van het Beleg had, verklaarde hem, dat hy zich als krygsgevangen moest overgeeven; daar hy zich eindelyk, na eenige swaarigheden, aan onderwierp. Het Garnisoen wierd terstond ontwapend, uitgezondert d'Officiers die men hunne degens en bagagie liet behouden, en des anderendaags naar *Lillo* geleid, om aldaar ingescheept en wyders naar *Bergen op Zoom* gevoerd te worden, ter welke Plaatse het den 31sten. ten getale van zeven honderd Man aankwam.

Zandvliet door de Geallieerden belegerd en veroverd.

Diest door de Franschen veroverd.

Ondertusschen deeden de Vyanden, na een wyl langs het Leger der Geallieerden heen getrokken te hebben, even of zy voorneemens waren zich tegens het beleg van *Zandvliet* te stellen, eensslags een groot Detachement Cavallery en Infantery onder het beleid des Graaven van Artignan om het Stedetje *Diest* te gaan aantasten. Daar lagen vier Regimenten Infantery en een Regiment Dragonders der Troupen van den Staat in, altemaal braave lieden, en die niets liever wenschten als zich wel te verdeedigen: maar dewyl ze geen Kanon noch andere Krygsmunitien hadden, en dat de Plaats geensins gesterkt was, waren

ze

ze genoodzaakt zich na een wederstand van vier-en-twintig uuren, in de welke de Vyanden meer als twee honderd Man verlooren, zich als krygsgevangen over te geeven. 1705. Novemb.

Gelyk *Zandvliet* van geene nutheid voor den Staat kon weezen, wierd order gegeeven om 'er de Fortificatien af te slechten. De Vyanden verlieten ook *Diest*, nadat zy 'er de Poorten af hadden doen springen. Zandvliet en Diest gedemanteleerd.

Den 3den. dezer Maand kwam het Detachement, 't geen het beleg van *Zandvliet* gedaan had, zich te *Kalmhout* weder by het Leger voegen. Den 4den. marcheerde de geheele Armée, en kwam te *Hoogstraaten*, daar ze des anderendaags verbleef. Den 6den. naderde ze tot aan *Turnhout*, alwaar de schikkingen genomen wierden om ze te scheiden. Ondertusschen was den Hertog van Marlborough den 26sten. der voorgaande Maand uit de zelve vertrokken om zich te *Weenen* te vervoegen, van wiens verrichtingen aan de Duitsche Hoven wy mogelyk gelegentheid zullen hebben om den Leezer in 't gevolg te verstendigen. Einde der Veldtogt.

DECEMBER.

DE belegering van *Nizza* op order zyner Allerchristelykste Majesteit in den Franschen Krygsraad besloten zynde, rukte den Hertog van Berwik met vyftien Battaillons, behalven de Troupen welke *Villa Franca* en de Vestingen *S. Officio* en *Montalban* bezet hadden, den 31sten. October voor die Plaats. Eenige dagen te vooren liet de Commandant van *Villa Franca*, welke zelve de continuatie der wapenschorssing voor zes maanden met het Kasteel van *Nizza* verzocht, en 'er het accoord af geteekend had, aan den Marquis van Carail, Gouverneur van *Nizza* zeggen, dat d'Allerchristelykste Koning dat accoord niet wilde houden, en dat men 'er derhalven niet meer op SAVOYEN en PIEMONT. Nizza door de Franschen belegerd.

moest.

1705. Decemb.

moest denken. Tot den 8sten. November wierd 'er weinig uitgerecht, vermits den Hertog van Berwik zyne Artillery en Krygsmunitien, welke ter zee derwaarts gevoerd moesten worden, verwachtte. Alle die dingen waren te *Toulon* ingelaaden op drie Schepen, welke dien dag te *Villa Franca* aankwamen. De volgende dagen wierden besteed met Batteryen tegens de Stad op te rechten; en den 13den. deed den Hertog de zelve sommeeren om zich op bescheidenheid over te geeven: 't geen zy genoodzaakt was te doen. Men beloofde alleenlyk aan d'Inwoonders, dat men niets tegens hen zou onderneemen voor de wederkomst van een Courier welke aan den Koning wierd gezonden; en men vernoegde zich met 'er eenige Troupen te doen intreeden. Vervolgens beukte men het Kasteel, gesticht op een zeer steile Rots, van de Batteryen, welke by de hoogte van *S. Karel*, en dicht by *Limpia*, aan den voet der hoogte van *Montalban*, opgerecht waren, met festig stukken Kanon van 24 tot 36 pond, en vyftien Mortieren waar af eenigen Bomben van 500 pond wierpen. Monsr. Filey, Opper-Ingenieur, en Monsr. de Charmont, Brigadier der Ingenieurs, wierden met een eenige kanonkogel over hoop geschooten, en den Hertog van Berwik zelve lichtelyk in 't aangezicht gekwetst door een splinter der pertuisaan van Monsr. Filey. Den 18den. kwamen 'er Deserteurs, welke verzekerden, dat 'er drie Bomben in de Put van het Kasteel waren gevallen, en 'er het water af bedurven hadden, zulks dat 'er maar een eenige Regenbak voor het Garnisoen overig was. Hier na begon men zo in het Hoornwerk, als in de face van het nieuwe Bastion, bres te schieten: en dewyl d'Artillery van de Plaats geheel en al reddeloos was, vleide men zich dat men 'er binnen tien of twaalf dagen meester af zou weezen. Midlerwyl had men het vuur van het Kanon op vyf-en-twintig schooten daags voor ieder Stuk moeten verminderen; dewyl men bemerkt had, dat de laadgaten te wyd waren: doch in vergelding had men tien nieuwe Stukken, 24 ponders, van Toulon gekreegen, enz.

VRANKRYK. Kwade tyding wegens den toestand der zaaken van Spanjen ten Hove gebragt.

DE tydingen uit Spanjen waren van d'allerkwaadsten; gelyk men op hunne plaats zal zien: weshalven het niet noodzaakelyk is de zelve alhier te herhaalen. Wy zullen alleenlyk zeggen, dat de (a) Graaf van Aguilar den 20sten. der voorgaande Maand November aan het Hof kwam,

(a) Zie pag. 276.

kwam, om aan den Allerchristelykften Koning te vertoonen den droevigen ftaat der zaaken van Koning Philippus, zynen Zoonszoon, en een fpoedigen bystand van hem te verzoeken; ftellende hem ten dien einde voor oogen, dat in den uiterften nood, daar de genoemde Vorft zich toe gebragt zag, (zynde geheel Catalonien opgeftaan, en Arragon gereed om het zelfde te doen) hy genoodzaakt was geweeft het befluit te neemen van Madrid te verlaaten, en zich te gaan ftellen aan het hoofd van zo veele Troupen als hy konde verzamelen, om te trachten de voortgangen van Koning Karel te ftutten, of ten minften te vertraagen; doch dat hy reden had om te vreezen dat hy zyn oogmerk ten dezen opzichte geenfins zou bereiken, immers zo zyne Majefteit, welke hem tot hier toe had onderfteund, de goedheid niet en had van hem als noch t'onderfteunen, met hem, zo haaft als het mogelyk waar, een Corps van tien of twaalf duizend Man toe te zenden, 't geen den Vyand aan de kant van Rouffilion konde aantaften, terwyl hy hem aan die van Arragon bezig zou houden. Deze vertooningen troffen den Koning; gevoelende, hoe gewigtig en noodwendig het was aan die kant in de zaaken te voorzien: weshalven hy aan den Graave van Aguilar beloofde, dat de byftand, dien hy verzocht, den 15den. der volgende Maand op de plaatfen zou weezen. Den 22ften. vaardigde zyne Majefteit twee Expreffen af, den eenen naar Piemont, en den anderen naar Madrid; en men oordeelde, dat den eerfte orders aan den (a) Hertog van Berwik bragt om het beleg van Nizza op te breeken, en een gedeelte van zyne Troupen naar Languedocq, en den ander gedeelte, naar Rouffilion te ftuuren. Ter zelve tyd deed zyne Majefteit verfcheidene andere ordres vervaardigen, om de Troupen van Languedocq en Bearn, gelyk ook die op de kuften van het Land van Aunix en Guienne waren, naar Rouffilion te doen marcheeren, en wyders alle de noodzaakelyke fchikkingen neemen om het waggelend Ryk van Spanjen t'onderfchraagen.

1705. December

(a) Ziet pag. 287.

Wy hebben (a) elders gezegt, dat den Ambaffadeur, dien zyne Kzaarfche Majefteit federt eenige jaaren in Holland by haare Hoog-Mogenden had gehouden, incognito en zonder karakter een keer naar Vrankryk was gaan doen. Hy had twee byzondere Audientien by den Koning gehad, d'eene eenige dagen na zyne aamkomft, en d'andere, welke die van affcheid was, den 2den. dezer Maand; en ftond op zyn vertrek om weder naar Holland te keeren.

Muskovifche Ambaffadeur aan het Franfche Hof.

(a) Ziet pag. 193.

1705. Decemb.

PORTUGAAL. Byzonderheden wegens de belegering van Badajos

(a) Ziet pag. 230.

WEGENS de belegering van *Badajos*, daar wy (a) elders af hebben gesproken, zullen wy hier eenige nadere byzonderheden inlyven. Het beleg ving aan op den 2den. October; en des nachts tusschen den 4. en 5den. wierd de Trenchée geopend: doch de Generaal Fagel kwam 'er niet voor den 8sten., 's avondts. Hy had 'er zich in 't geheel niet meenen te bevinden, alzo hy van voorneemen was weder naar Holland te keeren, volgens het verlof 't geen hy 'er van haare Hoog-Mogenden toe had verkreegen: maar dewyl de Koning van Portugaal met zeer grooten ernst begeerde dat hy zich derwaarts zou vervoegen, kon hy 'er zich niet af ontslaan. *Badajos* is gelegen een weinig beneden de samenvloeijing van de *Guadiana* en de *Chevora*, of *Chevra*. Het Leger der Geallieerden was zodanig geposteerd, dat het de slinker Vleugel aan de *Guadiana* had: en aan d'andere zyde van die Rivier lag een klein gedetacheerd Corps onder het bevel des Graaven van S. Juan, Portugees. De Vyanden lagen twee mylen van daar by een Plaats *Talavera* geheeten, daar ze een Magazyn hadden. In 't begin waren zy 'er maar met drie of vier duizend Man; maar zy versterkten zich vervolgens tot het getal van zeventien Bataillons en drieen-vyftig Esquadrons, benevens vyf duizend Man Landzaaten. Wat d'andere omstandigheden van het Beleg belangt, d'onderstaande Brief zal 'er den Leezer af verstendigen.

Brief van den Heer Generaal Baron Fagel aan zyne Portugeesche Majesteit, geschreeven uit het Campement van Elvas, den 23sten. October 1705.

SIRE,

IK hoop, dat Uwe Majesteit my de stoutheid zal vergeeven, welke ik neem, van my aan Uwe voeten neder te werpen, en door deze regelen aan Hem een verhaal te doen van 't geen zich den 14den. dezer Maand heeft toegedragen, wanneer de Vyanden bystand in *Badajos* wierpen.

Na dat ik van haare Hoog-Mogenden verlof had gekreegen om een keer naar *Holland* te doen, geloofde ik dat ik het ook van Uwe Majesteit zou verkrygen, wanneer de zelve my beval weder naar het Leger te keeren; 't geen ik voor *Badajos* vond, daar ik vier dagen na het openen van de Tranchée aankwam, welke men gemaakt had zonder het Magazyn, 't geen de Vyanden hadden te *Talavera*,

twee

twee mylen van het front van Uwer Majesteits Leger, daar toenmaals maar drie à vier duizend Man van hunne Troupen waren, maar die zich merkelyk versterkt bevonden toen ik in het Leger aankwam, geruineerd of vermeesterd te hebben. Ik beken, dat myne meening was, dat men liever het beleg voor een tyd behoorde te verlaaten, om naar den Vyand te marcheeren, en hem te verdryven uit een plaats die zo dicht by ons was: maar zonder na my te luisteren, voer men met het beleg voort. Ondertusschen wierden de Vyanden, welke maar twee mylen van Uwer Majesteits Leger waren, hebbende hunne rechter Vleugel aan de kant van de *Guadiana*, van dag tot dag sterker: en Uwer Majesteits Leger, welkers slinker Vleugel aan de zyde der zelve Rivier stond, verre van de Stad te konnen omringen, deed niet anders als de Trenchée dekken. De Generaals van Uwer Majesteits Cavallery hadden order om gestadig Partyen in 't veld te hebben, om de beweeging der Vyanden gade te slaan: want dewyl wy zo dicht by hen waren, vreesden wy 'er af overrompeld te worden.

1705. *Decemb.*

De Graaf van Galloway het ongeluk gehad hebbende van den 11den der Maand de hand te verliezen, viel de bediening van Mestre de Camp my te beurt. Den 12den. gaf ik de naauwkeurigste orders, die het mogelyk was, op dat de Generaals verwittigd mogten weezen van alles 't geen eenige alarm konde veroorzaaken. 'k Zou ook by voorzorg wel eenige Werken hebben willen laaten opwerpen, om d'uitvoering van het dessein der Vyanden te beletten: maar het was te laat. Des nachts tusschen den 13 en 14den., 's morgens ten twee uuren, wierden wy door twee Deserteurs verstendigd, dat de Vyanden van des avonts te vooren in optogt waren; doch zonder ons te konnen zeggen, naar welke kant der Rivier zy marcheerden. Myn raad was, aanstondts alle de Generaals te doen vergaderen; welke by malkander gekomen zynde, en ziende ik dat ze geene resolutie namen, en dat men vreesde dat de Vyanden naar onze slinker Vleugel mogten marcheeren, stelde ik aan de Generaalen, welke in den dienst waren, voor, dat ze zich altemaal aan de slinker zyde zouden vervoegen om 'er de noodzaakelyke mesures te neemen. En dewyl men geen aandacht maakte op het geen, 't welk ik zey, nam ik het besluit van 'er zelve heen te gaan; en wanneer ik 'er gekomen was, kreeg ik zo veele verzekeringen van de kant der Generaals, dat de Vyanden niet in beweeging waren, en dat men het moest gelooven, dat ik weder te rug keerde, in de hoop van den Heer Marquis das Minas t'ontmoeten: maar naauwelyks was ik vertrokken, of men kwam my verwittigen, dat de Vyanden voor onze Posten verscheenen. Terstond depecheerde ik den Generaal Manuel d'Asevedo Fortes Tenente aan den Marquis das Minas, om hem te verwittigen dat de Vyanden voor onze flancq waren, en verzocht hem zich op 't spoedigst by ons te vervoegen. De Heer Manuel d'Asevedo Fortes heeft my naderhand bericht, dat hy den Marquis in zyn Quartier had gevonden: dat hy aanstondts te paard steeg, en zich zonder tydverlies aan de slinker Vleugel posteerde. Ik zelve vervoegde my galoppeerende naar de Post van S. Juan aan d'andere zyde der Rivier: maar ik was 'er noch niet gekomen, of het

1705 Decemb. Hoofd der vyandlyke Armée was by de Brug van Chevra aangeland, en had zich reeds tegens ons geformeerd. Ik vraagde aan alle de Generaals, en aan alle d'ervarene Officiers, te weeten aan den Lieut-Generaal *Windham*, de Majoors Generaal *Herway* en *Tegnagel*, den Colonel Baron van *Wintersfeld*, den Graaf van *S. Juan*, en den Graaf van *S. Vincent* der Troupen van Uwe Majesteit, of zy oordeelden dat ik het Leger noch konde doen overtrekken, en my formeeren: doch dewyl 'er maar vier Soldaaten in front over een Brug konden passeeren, en dat de twee Waadplaatsen mede zeer eng waren, en de Kil der Rivier wyd, oordeelden alle de Generaals en Officieren eendragtig, dat het niet kon geschieden, en dat ik my aan d'andere zyde moest formeeren. Indien de Generaals geoordeeld hadden, dat de zaak mogelyk was, zou ik hebben konnen waagen het Leger te beginnen te doen overtrekken, om my voor het front der Vyanden te formeeren, en hen aan te tasten: maar het was al te baarblykelyk, dat zy geen te aanmerkelyk Corps van Troupen zouden hebben laaten passeeren om hen te slaan: en zynde de Generaals van een contrarie advys, kon ik niet onderneemen het Leger tegens hun gevoelen, en zonder dat de Generaal *en chef* het goed vond, te doen overtrekken. Ik ordonneerde ondertusschen aan den Graaf van S. Juan, dat hy zyne Troupen te rug zou trekken; terwyl ik ondertusschen aan d'andere zyde van de Rivier ging, om de Troupen, welke reeds in beweeging waren om over te trekken, zynde op den oever van de Rivier, te doen rangeeren, verwachtende dat de Marquis das Minas gekomen ware, ten einde zyne wil te volgen. Men verloor geen tyd, dewyl de Troupen, welke noch voor het Campement waren, aannaderden om te spoediger over te trekken. Thans kwam de Marquis das Minas; en de Troupen van de slinker Vleugel waren mede in beweeging ten einde aan den oever te naderen en over de Rivier te trekken, en malkander t'ondersteunen. d'Artillery, daar ik om had gestuurd, was noch niet gekomen. De Marquis das Minas myn raport gehoord hebbende, keurde het niet alleenlyk goed; maar bleef zelfs meer als een groot uur eer hy het Leger deed overtrekken, om op d'Achterhoede der Vyanden te vallen.

Uwe Majesteit zal het my vergeeven, SIRE, indien ik aan den Generaal *en chef* laat aan uwe Majesteit raport te doen van het overige 't geen zich dien dag heeft toegedraagen; hebbende niettemin den Baron van Wintersfeld, Colonel in de Legers van myne Meesters, een verstandig en ervaren Officier, die langen tyd gediend heeft, en tegenwoordig is geweest by 't geen 'er gepasseerd is, afgevaardigd, in geval Uwe Majesteit van eenige byzonderheden onderrecht wilde weezen.

Was geteekend

De Baron van FAGEL.

Daar

Daar waren noch verscheidene byzonderheden, welke in dezen Brief niet ingelyfd zyn, als, wanneer de Deserteurs, welke des nachts kwamen verwittigen dat de Vyanden in beweeging waren, dat men het Leger de wapenen deed opvatten, en de Cavallery te paard stygen, verwachtende ondertusschen eenig bericht om den optogt der Vyanden gade te slaan. Men gaf ook order aan de Troupen om acht te geeven op het Garnisoen, mitsgaders de Tranchée, de Batteryen, het Park van d'Artillery, en de Bagagie te bewaaren. Het Leger bleef den gantschen nacht in dien staat; en wanneer de Baron Fagel verstendigd wierd, dat de Vyand verscheen, trekkende naar de slinker Vleugel, stelde hy de Linien in beweeging om het Leger over de *Guadiana* te doen trekken; 't geen veranderd wierd door het advys der Generaalen: gelyk zeer wel in den bovenstaanden Brief is uitgedrukt. 1705. Decemb.

Indien d'onderneeming van het beleg van *Badajos* het gevolg niet en had 't geen men 'er af verhoopte, al de wereld weet wel dat de Generaal Fagel het nooit had goed gekeurd. Hy was de geen die het Portugeesche Leger in het Jaar 1704 commandeerde, zynde als toen alleen Mestre de Camp Generaal, en de twee Koningen mede in 't veld. 't Is onwedersprekelyk, dat hy zich in die hoedanigheid lofselyk kweet, met aan het Leger verscheidene zulke beweegingen te laaten doen, zelfs in de tegenwoordigheid van den Vyand, dat men niet gezegt zou hebben, dat de Portugeesche Troupen nieuwe, maar gedisciplineerde en ervarene Troupen waren. Wanneer ook het Leger omtrent de Rivier *d'Aguada*, in het gezicht der Vyanden, genaderd was, was hy van advys dat men den Vyand moest aantasten, en hem slag leveren; 't geen echter niet geschiedde, vermits de meeste Generaals niet van het zelve gevoelen waren. Zyn' Majesteit was zo wel voldaan wegens het beleid van den Heer Fagel, dat hy 'er zyn genoegen aan al de wereld over betuigde, en dat de werkingen van de Veldtogt hier te lande aangevangen wierden volgens het ontwerp 't geen hy 'er in de Lente van het tegenwoordige Jaar af had gemaakt. Terwyl hy in functie was, formeerde men het beleg van *Valencia*, en veroverde die Plaats door de Bres met den degen in de hand. Door zynen raad en zyn advys alleen wierd *Albuquerque* veroverd; en *Morvant*, door dit middel afgesneeden, moest zich door hongersnood overgeeven. 't Is zeker, dat, indien men geduurende

Byzonderheden en lof van den Baron Fagel.

1705. Decemb. de winter na den Heer Fagel had gehoord, en de noodzaakelyke bereidselen gemaakt, men niet alleenlyk *Alcantara*, maar ook verscheidene andere Grensplaatsen, zou ingenomen, en grooter Conquesten in *Spanjen* gedaan hebben: maar alle die ontwerpen wierden geduurende een ziekte van zyne Portugeesche Majesteit verydeld; welke echter zo wel voldaan was over de diensten van den Heer Fagel, dat hy 'er blyken van zyne goedkeuring aan haare Hoog-Mogenden afgaf door den onderstaanden Brief, welken hy ten dien einde aan de zelve afvaardigde.

Brief van zyne Portugeesche Majesteit aan haare Hoog-Mogenden.

HOOGE en Mogende Staaten Generaal der *Vereenigde Provincien* van *Nederland*, Ik Don PEDRO, door de genade Godts Koning van *Portugaal* en *Algarve*, van d'eene en d'andere Kust der Zee in *Africa*, Heer van *Guinéa* en van de Verovering, Zeevaart, en Koophandel van *Ethiopien*, *Persien*, en de *Indien* enz. zend groetenis aan Uwe Hoog-Mogenden, als aan de geenen die ik bemin en acht gelyk Vrienden en Geaffectioneerden. Dewyl de Baron *Fagel* zich gereed maakt om t'Uwaarts te gaan, heeft het my niet rechtmaatig geschenen dat hy vertrok zonder dat ik door het middel van dezen mynen Brief Uwe Hoog-Mogenden verzekerde van de groote en billyke vertrouwing en achting welke ik altyd gehad heb voor den Baron, als Generaal der Troupen van Uwe Hoog-Mogenden, en wegens de braave hoedanigheden welke zich in zyn persoon bevinden, zynde altemaal d'opmerking van Uwe Hoog-Mogenden zeer waardig; welke gelyk zynde met zyne verdiensten, en met de diensten die hy aan My en de Gemeene Zaak heeft gedaan, my zeer aangenaam zal wezen: en ik hoop, dat de zelve Baron aan Uwe Hoog-Mogenden een volkomene kennis zal geeven van de waare en oprechte vriendschap welke ik voor Uwe Hoog-Mogenden heb, en van de begeerte en goede wille waar mede ik tracht aan hen standvastige tekenen myner genegentheid tot het bevoorderen van de gemeene belangen te geeven, gelyk ons vast en eng Verbond het zelve vereischt, Hooge en Mogende Staaten Generaal der Vereenigde Provincien van Nederland, die ik als Vrienden en Geaffectioneerden bemin en acht. God behoede Uwe Hoog-Mogendheden in zyne heilige bescherminge.

Geschreeven te Alcantara den 12den. November 1705.

Was getekend

DE KONING.

MEN

1705. Decemb.

SPANJEN. Uiterste poogingen van Koning Philippus tot de behoudenis der Spaansche Monarchie.

MEN behoeft niet meer te zeggen, dat Koning Philippus, gealarmeerd over de progressen van Koning Karel, en wanhoopende van alleen hem te konnen wederstaan, den Graave van Aguilar aan den Allerchristelykften Koning had gezonden, om een spoedigen en magtigen bystand van hem te verzoeken. Men heeft zulks gezien in de verhandeling der zaaken van (a) Vrankryk, gelyk ook de gunstige wyze waar op zyne instantien ontfangen wierden: weshalven men maar alleenlyk moet verhandelen 't geen zich in Spanjen had toegedraagen. Ter zelve tyd als de Graaf van Aguilar naar het Hof van Vrankryk wierd afgevaardigd, stuurde de Koning Philippus order aan den Maarschalk de Thessé om aanstondts acht Bataillons en twee Regimenten Cavallery der Troupen van Spanjen, mitsgaders een gedeelte der Fransche Troupen welke in Estremadura en Oud Castilien lagen, naar Arragon te detacheeren. Gelyke order wierd ook gezonden aan den Marquis de Villadarias wegens twee Regimenten Cavallery welke hy in Andalusien had: en de spraak ging toenmaals te Madrid, dat, wanneer zich deze Troupen by die van den Prins Tserclaas de Tilly gevoegd hadden, zy te samen tien à twaalf duizend Man zouden uitmaaken, waar mede Koning Philippus zich in staat zou vinden om Koning Karel het hoofd te bieden, en hem mogelyk tot den aftogt te noodzaaken, indien 'er maar eenige bystand uit Vrankryk kwam. Ondertusschen deed d'eerstgenoemde Vorst den 2[den]. der voorgaande Maand een extraordinaris Raad vergaderen, daar hy alle de Grandes, welke te Madrid waren, by liet ontbieden. Hier vertoonde hy het gewigt van het verlies van Barcelone, bekwaam om dat van geheel Spanjen na zich te sleepen; en na hun de gevaarlyke geschapenheid zyner zaaken met d'uiterste ernst voor oogen gesteld te hebben, vraagde hy schriftelyke raad noopende 't geen men zoude konnen ter hand vatten om daar in te voorzien. Deze aanspraak geëindigd zynde, ging hy heen, en vertrok zich in zyn Kabinet. De Grandes baden hem in den Raad te willen blyven, om zelve hunne redeneeringen en advysen aan te hooren; doch hy weigerde het: waar op zy mede vertrokken zonder iets te besluiten. De spraak ging, dat de Kardinaal de Porto-Carrero van te vooren aan den Koning te verstaan had gegeeven, dat de beste raad, dien hy hem in deze doorluchtige gesteldheden kon geeven, was alle de Franschen uit den Raad te verbannen, en de zelve

(a) Ziet pag. 288.

1705. Decemb. ve zich niet te laaten bemoeijen met de zaaken der Monarchie, maar het beleid 'er af t'eenemaal aan de Spanjaarden te vertrouwen; doch dat dit advys hem niet behaagde, en dat hy niet uit de Vergadering was gegaan dan om de raaden en klagten van deze Natie niet te hooren. Ondertusschen had de jonge Vorst ernstiglyk besloten zich aan het hoofd van zyn Leger in Arragon te gaan stellen, en ook zelfs den dag van zyn vertrek uit Madrid bepaald op den 27sten. November; hebbende de Koningin tot Regente in zyn afweezen genoemd, en aan haar tot Raaden gegeeven den Kardinaal Porto-Carrero en den Hertog van Medina Coeli: doch naderhand wierd dit voorneemen uitgesteld tot den 5den. December; en de Koningin weigerde de Regeering, onder den dekmantel dat zy den Koning, haaren Gemaal, in het veld wilde volgen. Ondertusschen wierden 'er noch al nieuwe veranderingen in d'Ampten gemaakt, welke niets goedts voor hem betekenden. Hy had den Aertsbisschop van Saragossa het Gouvernement van Arragon ontnomen; en het zelve gegeeven aan den Graaf van St. Istevan, Zoon des Onderkonings van Napels. Het Ampt van Gouverneur van den Raad van Castilien wierd gegeeven aan Don Francisco de Ronquillo, voormaals Corregidor van Madrid; en het Onderkoningschap van Valencien aan den Hertog van Arcos, Broeder der Hertogin van Alba. Men stuurde ook order naar Napels en Sicilien, en naar d'andere van de Kroon van Spanjen afhangende Staaten, om 'er aan den Keizer geen anderen tytel te geeven als dien van Roomsch-Koning, enz.

VEREENIGDE NEDERLANDEN. Tyding wegens het overgaan van Barcelone gekreegen.

MEN was een tyd lang tusschen hoop en vrees geweest over de zaaken van Catalonien; vermits alle de berichten, die men 'er af kreeg, kwalyk gegrond waren, of malkander van Post tot Post over hoop stieten: maar eindelyk verstond men met zekerheid, dat Barcelone zich den 14den. October aan Koning Karel had overgegeeven, en dat byna geheel Catalonien zich vrywilliglyk aan den zelven had onderworpen. Ziet hier den Brief dien de Lieut-Admiraal Almonde daar over aan den Griffier Fagel liet afgaan, behelzende een naauwkeurig Relaas wegens alles 't geen zich van den 13den. September tot den 14den. October had toegedraagen.

1705. December.

Brief van den Lieut-Admiraal ALMONDE aan den Griffier FAGEL, behelzende een Relaas van het gepasseerde voor BARCELONE van den 13den. September tot den 14den. October 1705.

MYNHEER,

DEn 13den., 's avondts, is Mylord *Peterborong*, nevens den Prince van *Hessen Darmstad*, met een groot Detachement uit het Leger gemarcheerd om het Kasteel van de Stad op den Berg *Juvy* te attaqueeren, die den 14den., 's morgens met den dag daar by gekomen zynde, naar veele resistentie ontmoet, en geen minder vuur uitgestaan te hebben, zich op het laatst van alle de Buitenwerken hebben meester gemaakt; doch de dappere Prins van *Hessen-Darmstad* (die voor de derde reis het Volk tot de attaque had gebragt, en van de eerste was die over de Contrescarpen heen sprong, is 'er tot het uiterste leedweezen van een ieder, die zyne uitmuntende Princelyke qualiteiten kende, gesneuveld, nevens een Officier en 5 Gemeenen, met 15 à 16 Gekwetsten; en wierden in deze occasie door den Vyand gevangen genomen van ons Volk de Major *vander Vorst*, de Capiteinen *Rik* en *Jancourt*, de Lieutenant *vander Harp*, en Vaandrig *Mœurs*, nevens omtrent 50 gemeene Soldaten en Onder-Officieren, en verre over de 200 *Engelsche* en *Spanjaarden* van het Regiment zyner Katholyke Majesteit, in alles omtrent de 300 Man

Den 15den., voor den middag, heeft Mylord *Peterbourg* in een gecombineerden Krygsraad van de Vlag-Officieren, het voorsz. succes wegens het veroveren van de Buitenwerken bekend gemaakt, en daar nevens voorgesteld hoe apparent het nu was om van de Stad *Barcelona* van die kant meester te konnen werden; verzoekende derhalven het beloofde Secours uit de Vloot, zo in Manschap, Artillery, als het geene verder daar toe gerequireerd wierd; waar op eenpaariglyk is geresolveerd zyn Lordschaps verzoek in alle deelen toe te staan, volgens onze resolutie van den 7den. September; en wierd op zyn Lordschaps verder verzoek goedgevonden de Stad door vyf *Engelsche* en drie *Nederlandsche* Oorlogschepen, met alle de Bombardeerschepen te laten kanonneeren en bombardeeren, als daar toe gelegentheid zoude zyn. Hier op heeft den Admiraal *Schovel* aanstoudts de Artillery, die in 't Leger aan de Oostkant van de Stad gebragt was, met Vaartuigen aan den voet van den Berg *Juvy* aan land laten brengen.

Den 16den. zond ik uit de Schepen van den Staat, om tot versterking van de Armée, nevens de Landmilitie, allerley dienst te doen, 400 wel geëxerceerde Scheepsfoldaten onder het commando van den Capitein den Heer van *Sommelsdyk*, en daarenboven 240 Mariniers van de Schepen wegens de Admi-

 raliteit

1705. raliteit van *Zeeland*, en nog 20 Timmerluiden, om nevens 30 *Engelsche* aan
Decemb. de Batteryen te werken. Des nagts maakte den Vice-Admiraal *Fairborne* een aanvang met eenige Bomben in de Stad te laten werpen, en het Garnisoen daar binnen wat te harasseeren.

Den 17den., na den middag omtrent drie uuren, had een Bombe het geluk van in 't Fort te vallen, juist ter plaatse daar ontrent 60 vaatjens Kruit lagen; waar mede de Gouverneur, de Marquis *Caraccioli*, nevens eenige Manschap gesneuveld zynde, de Bezetting van het Fort zich op discretie aan d'onzen heeft overgegeven, zynde 15 Officieren en 90 gemeene Soldaten sterk. Met de voornagt wierden weder eenige Bomben en Karcassen in de Stad geworpen; waar door, behalven veele Huizen, het halve Paleis van den Viceroy, en het gantsche Stadhuis, zouden verbrand zyn geworden.

Den 19den. heeft een *Engelsche* Fregat met hulp van twee halve *Spaansche Galeyen*, een vierkant Werkje met eenig kanon onder aan den voet van *Monte Juvi*, regt over de Moelje, veroverd, en daar in 33 *Spanjaarden* tot Gevangens bekomen. Het Landvolk is met en na het attaqueeren van het Fort op den voorschreven Berg ongelyk meer als te vooren toegevloeid, en doet met hun Paarden, Muilezels, Wagens en Karren in het aanvoeren van de Artillery en Ammunitie van Oorlog, ook bezetten van de toegangen in en uit de Stad, zo veele trouwe en yverige diensten, dat een iegelyk daar niet genoeg van voldaan kan zyn.

Den 20sten. had men het met zig te begraven en aan de Batteryen te arbeiden zo verre gebragt, dat des nagts de Trencheen op een groote musquetschoot na aan de Wal wierden geopend, en den 21sten. van een Battery van 8 Stukken op de Stadtsmuuren geschooten, om het vyandlyk Kanon te demonteeren, terwyl men over dag en nagt bleef continueeren aan de groote Batterye te arbeiden, die den 27sten. met 28 stukken Kanon zo van 24 als 18 ponden reeds klaar geraakt zynde, heeft men den 28sten. begonnen bres te schieten, na dat ik daags te vooren 225 Constapels met hunne Handlangers, onder bequame Officiers, uit de Schepen van den Staat derwaarts had gezonden. Dit wierd onder het toebrengen van het noodige kruit en scherp uit de gecombineerde Vloot met zulk een yver voortgezet, dat Mylord *Peterborough* den 3den. dezer, wanneer hem de bres redelyk bequaam, en tot den storm groot genoeg voorquam, een Trompetter na binnen zond, om den Gouverneur tot de overgave te sommeeren: doch de zelve maar met complimenten, en niets reëels te rug komende, heeft men den 4den. gecontinueerd even sterk te schieten, tot dat omtrent den avond de Brigadier *Stanhope* als Ostagier binnen de Stad, en de Grave *Alvera* in die qualiteit daar uit in het Leger is gekomen; waar op een stilstand gevolgd is, om te zien of men het met den anderen over de articulen wegens de overgave zoude konnen eens werden.

Deze onderhandelingen hebben geduurd tot den 9den. dezer eer de Capitulatie is gesloten en getekend geworden; ingevolge van de welke immediatelyk na de teekening een Bastion aan de onzen moest ingeruimd werden, en vier dagen daar na het Garnisoen met alle tekenen van eer uittrekken, de Infantery

tery in ordre van Bataille door de Bres met vliegende Vaandels, &c. en de Ruitery, opgezeten, door de Poort van *St. Antoni*, met 16 metale Stukken van verscheide calibre, en 3 Mortieren, en dan na *Terragona* of *Tortoza* gebragt te worden; maar de eerste Plaats te water en te land belegerd zynde, en de andere zich voor Koning *Karel den derden* verklaard hebbende, is men over een gekomen, dat het zelve na *Girona* zal geconvoyeerd worden; de Artillery en Bagagie, nevens den Persoon van Don *Francisco de Valasco*, en zyne Vrienden, te water over St. *Felin*, waar toe de *Engelschen* een Oorlogschip van 70 stukken en een Jagt met 13 Transportschepen geaffréteerd hebben; en het resteerende langs de groote weg over land. De Steden *Lerida*, *Urgel*, en het geheele Prinsdom van *Catalonien*, zo in het Geestelyke als Wereldlyke, heeft zich aan zyne Katholyke Majesteit onderworpen; en de zelve als hunnen wettigen Koning erkend hebbende, zouden nu de Stad *Gironne* en het Fort in de Baay van *Rozes* de eenigste Plaatsen zyn die het nog met de *Anjousche* Regeering houden.

1705. Decemb.

Gisteren een aanvang gemaakt zynde met het embarqueeren van de Artillery, Bagagie, en een gedeelte van het Garnisoen van *Barcelona*, om over *St. Felin* na *Girona* gebragt te werden, heeft men op heden de gewenschte tyding ontfangen, dat die considerabele Plaats zig mede aan *Karel den III*[den] heeft gesubmitteerd; zo dat *Don Francisco de Velasco*, met het geene hem zal by blyven, nu na de Baay van *Rozes* staat getransporteerd te werden. Van *Terragona* verwagt men, op het exempel van alle de andere Steden van dit Prinsdom, mede alle uuren d'overgave te verstaan. Waar mede, wel Edele Gestrenge Heer &c.

In 's Lands Schip de Vryheid, ten anker voor Barcelona, den 14[den]. *October 1705.*

Getekend,

F. van ALMONDE.

Men moet iets by dit Relaas voegen, vermits het niet verder gaat als tot des morgens van den 14[den]., en dat 'er dien dag dingen voorvielen welke aanmerkelyk genoeg zyn om niet vergeeten te moeten worden; weshalven wy ook noch aan den Leezer zullen mededeelen den onderstaanden

1705 Decemb

Brief van den Lieut-Admiraal ALMONDE aan den Griffier FAGEL.

MYN HEER,

IK heb my met het vertrek van den Schout by Nacht *van der Dussen* en *de Jong* met hunne byhebbende 's Landts Oorlogschepen den 14. en dezes de eer gegeven van aan U wel Ed. Gestrenge over *Lissabon* te schryven Omtrent den middag even na 't afgaan der zelve, wierd my bericht, dat *D. Francisco de Valasco* dien ochtend alles tot den uittocht van het Garnisoen geprepareerd had, tot zo verre dat de Ruitery was opgezeten om des middags uit te trekken: doch een Expresse bekomen hebbende met tyding van 't overgaan van *Gironne*, waar door geene Plaats in de Capitulatie gefixeerd was om 'er met het Garnisoen na toe gebracht te werden, als in 't generaal die van zyne meeste convenientie; en willende zulks met Mylord *Peterboroug* nader reguleeren, heeft hy de Ruitery weder doen afzitten. Een gedeelte der Burgery, welkers haat tegen zyn Persoon niet grooter kan zyn, had ondertusschen by den zelven aangehouden om haare Gevangens, volgens de Capitulatie, los en op vrye voeten te mogen hebben: maar na haar zin geen satisfactie gekreegen hebbende, hebben zy het Gevangenhuis, geassisteerd met eenige 100 Miquelets, die door de Bres in de Stad gekomen waren, geforceerd en open gebroken: waar op de Ruitery (zo veel en ordentelyk als zy kon) weer opgezeten zynde, en eenige Soldatesque van 't Garnisoen met de zelve in gevegt is geraakt, terwyl de meeste Klokken de geheele Stad door geluid wierden: en na dat van weerkanten eenige gesneuveld, en zy van den anderen afgetrokken waren, wierd door de Burgery aan d'eene zyde een Stadts Poort geopend, en door het Garnisoen van gelyken aan d'andere zyde; beide verzoekende, dat onze Troupen binnen mogten komen, om d'eenen tegen d'andere te protegeeren; welke daar op omtrent den avond in goede ordre zyn binnen getrokken, en de Stad vervolgens in rust gebragt hebben. Maar gedurende deze vinnige beweegingen van binnen, hebben de Miquelets, die buiten waren, en zagen dat men even zeer bezig bleef met de Bagagie van het Garnisoen in de *Engelsche* en *Nederlandsche* Boots en Chaloupen af te schepen, om na de Transportschepen gebracht te werden, zich van deze occasie willen bedienen, en vervolgens alles geroofd en geplonderd wat buiten omtrent de Mouille en op Strand gebracht was. Onder alle deze disorders had zig *D. Fr. de Velasco* met zyne Vertrouwelingen in een Klooster versteeken; die met den donker, nevens verscheidene *Spaansche* Hoofd-Officiers en veele van den *Napolitaanschen* Adel van d'eerste Rang op zyn verzoek aan Boord van den Admiraal *Shovel* gebragt zyn; 't welk veroorzaakt heeft, dat het meeste gedeelte van het Garnisoen (doorgaans begroot op

om-

omtrent 5000 Man) gedebandeerd, en in Dienst van Koning *Karel* overgenomen is; hebbende de Ruitery, uit vreeze van door het Landvolk in haare Marsch te land mishandeld te werden, alle haare Paarden verkogt; zo dat het overblyfsel, 't welk met *D. Fr. de Velasco* staat getransporteerd te werden, na gissing naauwelyks 800 Man zal konnen uitmaaken. 1705. *Decemb.*

Den 15de. maakte my de Prins van *Lichtenstein* wegens zyne Katholyke Majesteit bekend d'overgaaf van *Tarragona*; zynde de Bezetting, na dat 'er 3 Bommen ingeworpen en eenige Kanonschooten op de Stad gedaan waren, door de Burgery geforceerd geweest zich tot Prisonier de Guerre over te geven, sterk 250 Man te voet en 180 te paard: en door dien nu in 't geheele Prinsdom het Kasteel van *Roses* alleen resteert, 't welk zich noch voor den Hertog van *Anjou* houd; heeft men den 16^den^ in *Barcelona* zyn Katholyke Majesteit *Karel den III^den^* voor *Hertog van Catalonien* met alle plechtigheden geproclameerd, 't welk in alle de groote Steden van dit Land is en werd gedaan; weshalven ik de vryheid neeme van haare Hoog-Mog. over deze onverwachte en niet min ter groote Successen ten beste van de gemeene Zaak aller onderdanigst te congratuleeren. Met en sedert den 15^den^. heeft het continueel quaad weêr gemaakt, zo dat den 18^den^ eerst het overige van 't Vyandlyke Garnisoen met de Boots en Chaloupen heeft kunnen afgehaald en aan boord gebragt werden. Ondertusschen is men genoodzaakt geweest, wegens den haat en oplopendheid van de Burgery, het Garnisoen door ons Volk in de Kerken te protegeeren, 't geen nu nevens *D. Francisco de Velasco* door eenige *Engelsche* Oorlog- en Transportschepen na *Mallaga* staat geconvoyeerd te werden met de geaccordeerde Bagagie en Kanon. Den 19^den^. heeft men in een gecombineerden Krygsraad op 't verzoek van zyn Katholyke Majesteit goedgevonden, aan de zelve tot maintenu en 't voortzetten van zyne Progressen toe te staan al het Buskruit, 't geen de Vloot eenigsints kan missen. De *Engelschen* hebben boven het hunne hier nog gelaten 0 stukken Kanon. Verder wierd op het verzoek van hoogst. gedagte Majesteit geresolveerd, dat het Esquadre onder den Vice-Admiraal *Leake* en den Baron van *Wassenaar*, eer dat het zelve 't Naauw uit na *Lissebon* zeilt, zal trachten *Majorca* aan te doen, om, is 't mogelyk, het zelve mede zig voor *Koning Karel* te doen verklaren, en met een Detachement van 800 Man in bezetting te neemen, terwyl het overige van de gecombineerde Vloot den 23sten. dezes, Weêr en Wind toelatende, van hier zal zeilen, om te repatrieeren. De Oorlogschepen *Hollandia* wegens d'Admiraliteit op de Maas; en de *Vryheid*, *Reigersbergen*, en *Deventer* wegens *Amsterdam* zullen met my na huis zeilen, &c. De Ammunitie van Oorlog die uit 's Landts Schepen heeft moeten gefourneerd werden tot de belegering van *Barcelona* en het formeeren van de Magazynen in de Stad ook om de Steden, die zig voor Koning *Karel* gedeclareerd hebben, te voorzien, bestaat in 4010 Kogels à 24 pond, 9400 dito à 18 pond, en 150000 pond Buskruit.

In 's Landts Schip de Vryheid voor Barcelona *den 21sten. October* 1705.

Getekend,

P^s^. van ALMONDE.

1705. Decemb.

Plakaat wegens den Handel op Curaçao en de West-Indien.

Om de Kooplieden en Handelaars op Curaçao, en andere Plaatsen in de West-Indien, door onkunde niet in ongelegentheden te doen vallen, wierd door order der Gecommitteerde Raaden ter Admiraliteit het volgende Plakaat aangeslagen.

DE Gecommitteerde Raaden ter Admiraliteit, residerende binnen Amsterdam, notificeeren hier mede aan alle Trafiquanten hier te Lande, dat de Heeren Staaten Generaal, by der zelver Resolutie van den 22sten. Juny dezes Jaars, hebben goed gevonden, dat van alle de Goederen, uit deze Landen wordende verzonden naar *Caraçao*, en de verdere Distrikten in *America*, ende van dezelve hier te Lande ingebragt, voortaan (boven 't geene van de zelfde voor uitgaan en inkomen respective aan de *West-Indische* Compagnie dezer Landen, achtervolgens der zelver Octroy, voor de recognitie moet worden gegeeven) mede aan den Lande voor Convoy geduurende den Oorlog even veel zal moeten werden betaald, te weten twee en een half ten honderd voor 't uitgaan, en drie ten honderd voor het inkomen van de waarde der zelve Goederen; en dat ten dien einde de voornoemde Trafiquanten gehouden zullen zyn alle Goederen zelve te waarderen, zonder zich ten dien opzichte van de Veyl-Lyste te bedienen; en dat over zulks de voorsz. Goederen op de waardye der Recherche de benadering subject zullen wezen, zodanig dat de Officieren van 't Land, in cas van benadering, boven de aangegevene waarde een zesde van dien contant daar zullen hebben by te leggen.

Actum ter Vergaderinge van de voorsz. Raaden op den 3den. December, 1705.

P. PIETERMAAT.

Ter Ordonnantie van de zelve.

D. de WILDT.

Overkomst van den Generaal Fagel.

Eindelyk: de Heer Generaal Fagel, daar wy elders tot verscheidene maalen af hebben gesproken, bevond zich nu hier te lande, zynde overgekomen met het Esquadre, gecommandeerd door den Schout by Nacht van der Dussen. Straks na zyne aankomst deed hy aan haare Hoog-Mogenden raport wegens den staat der zaaken in Spanjen en Portugaal, en leverde aan de zelve den (a) Brief over dien zyne Portugeesche Majesteit in zyn faveur had geschreeven, enz.

(a) Ziet pag. 296.

EINDE.

MOE-

BLADWYZER.

Drukfeilen.

Pag. 120. reg. 11 en 19 staat *September*: leest *October*.